
BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
8
4 B
56

FRANCISCI TVRRIANI SOCIETATIS IESV,

DEFENSIO LOCORVM S. SCRIPTVRAE,

DE

ECCLESIA CATHOLICA, ET EIVS PASTORE EPISCOPO

Romano, B. Petri, Principis Apostolorum successore.

LIB. I.

Aduersus nugatorias cauillationes Antonij Sadeelis Lutherani.

Ex Legato Ill.mi Coccini

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud hæredes Arnoldi Birckmanni.
Anno cIɔ. Iɔ. LXXX.
Cum priuilegio sacræ Cæsareæ Maiestatis.

ILLVSTRISSIMO ET POTENTISSIMO PRINCIPI, AC DOMINO, D. VVILHELMO LANDGRAVIO HASSIAE, COMITI IN KATZENELNBOGEN, DIETZ, ZIGENHAIM, ET Nidda &c Domino Clementiſſimo.

ETSI Celſitudo V. cum libros meos, quibus ad Capita Lypſicæ diſputationis Andreæ Freyhubij Lutherani nuper reſpondi, ad Antonium Sadeelem miſit, non iuſſit ei vt reſponderet, vt ex epiſtola ipſius ad Celſ. V. quam libello ſuo adiunxit, perſpici poteſt, intellexit tamē homo gloriæ cupidus, quòd Celſ. V. futurum eſſet gratum. Itaq; præſentiens γνῆθιν τῆς ἀκοῆς, id eſt, pruritum auriū Celſ. V. libris meis reſpondendo ſe ipſe ſectæ ſuæ patronum & Celſ. V. magiſtrum libenter, & ſponte adoptauit. Ego verò pati non potui, neq; debui, vt ille data ſibi occaſione reſpondendi libris meis, tanq̄ ἕρμαιον nactus, Celſitudinem V. & populos ei ſubiectos libro eidem inſcripto deciperet. Immò quia, ſicut apoſt. ad Tim. ſcripſit, profana vaniloquia multum proficiunt ad impietatem, ne ſermo iſtius, vt Cancer ſerperet, non putaui differendum eſſe reſpōſum. Sed rurſus, quia ad ſingula reſpondere volui, & ne minutula quidem præterire, contra quam iſte fecit, qui ſemper quæ grauiora ſunt, & quę magis premūt, quia in eis nullam cauillatiunculam inuenire potuit, aſtutè diſsimulauit, vt à me locis ſuis notatum eſt, non potui tam breui, quam & optabam, & opus erat, ad omnia reſpondere. idcirco ex 12. locis ſcripturæ ſanctæ, quos Antonius ex duobus libris meis, vt ſectam ſuam defenderet, ad eludendum, potius quam ad refellendum elegit, tres primos locos à cauillationibus, quibus eos tētauit, hoc priore libro defendo, mox reliquos altero libro proximo defenſurus. Ex his tribus locis in primo, qui eſt, ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus, ſudat Antonius laborans, quomodo defendat, Eccleſiam Catholicam eſſe inuiſibilem eccleſiam electorum. Sic enim exiſtimat Antonius iſte, ſe & omnes Proteſtantes in tuto eſſe, quamuis ab Eccleſia Catholica, quæ per vniuerſum orbem diffuſa cernitur, facti ſint Anathema, & ab ea in communionem & pacem non recipiantur. In hoc primo loco ſola recitatione & quidem mutilata,

quatuor locorum ſcripturæ, ſine vlla interpretationis probatione aut ratione, aut teſtimonio vllo dicit probari Eccleſiam Catholicam eſſe Eccleſiam inuiſibilem electorum. Ego verò contra, ex eiſdem ipſis quatuor locis ab iſto curtè recitatis, collatis alijs locis ſcripturæ ſanctæ, & teſtimonijs antiquorũ patrum adhibitis, ita perſpicuè Eccleſiam Catholicam viſibilem eſſe demonſtro, vt nullius cauillationis perfugium ei reliquerim. In ſecũdo loco. qui eſt, Et ego dico tibi, quod tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, &c. laborat idem Antonius, quomodo cauillando tueri videatur, nõ pertinere hunc locum ad primatum Petri, nec ad ſucceſsionem Pontificum Romanorũ in Cathedra Petri. Sic enim putat iſte bonus patronus, non eſſe iudicandum ſe cum clientibus ſuis ab eo, qui claues regni cælorum Petro dedit, ſi primatum eius in ſucceſſoribus neget. Tertius locus eſt, quod dictum eſt Petro in Euangelio Ioannis, Paſce oues meas. In quo omnibus machinis cauillationũ ſtudet Antonius limites, regiones, & confinia ouilis Petri determinare: ei rei finitor factus ipſe, vt ille in Pœnulo Plauti, ſignatores facit Proteſtãtes. Sic etiam autumat ſe cum ſuis Proteſtantibus non eſſe oues Petri, nec ad eius paſcua pertinere, nec ad eius pedum, quod iſte in ſceptrum iam conuerſum eſſe calumniatur. Quod verò ego cauillationes Antonij voco, non poſtulo vt mihi Celſ. V. credat: nullus enim idoneus teſtis in re ſua intelligitur, dixit Põponius Iuriſconſultus. Sed par itidem & ęquum eſt, vt nec Antonio credat, cum rationes meas ex locis ſcripturæ, quos eludere conatus eſt, concluſas, Sophiſmata Turriani appellat. Quin potius conferat Celſ. V. cauſam cum cauſa, rem cum re, rationes cum rationibus, argumenta cum argumentis, teſtes cum teſtibus, & cũ hoc fecerit, iudicet de noſtris libris & nominibus cauillationum & ſophiſmatũ. Dicet fortaſſe Celſ. V. non ſum Theologus, vt de his iudicem; non me exercui in ſcripturis ſanctis. Concedamus id: nec enim hoc dico neceſſe eſſe; ſcio quod Apoſtol. ad Corinthios ſcripſit, nõ in omnibus eſt ſcientia. Nec arguet Dominus Celſ. V. quia non didicit litteras ſacras: non enim poſtulat ſtudium huius ſcientiæ gubernatio ciuilis populorum veſtrorum, quæ ſine hac exercitatione & peritia, quæ in Celſitudine V. non ex officio muneris, ſed ex ſtudio tantum ſcientiæ laudem haberet, regere, & cuſtodire eos poteſt. Illud tamẽ cauendum eſt, ne ille, de quo ſcriptum eſt in pſalmo, qui finxit ſigillatim corda eorũ, qui intelligit omnia opera eorum, conſcientiam Celſ. V. conueniat, & dicat quod illis in euãgelio Lucæ dixit, Quid aũt & quod iuſtum eſt, à vobis ipſis non iudicatis? ſi qui enim ad ciuitates Celſ. V. & ad earum vicinitates, & oppida venirẽt, & noua iura finium regundorum, & noua iuſſa populis de regionibus, limitibus, & confinijs deſcriberent, quibus Celſ. V. non mandaſſet, an non continuo & quidem iuſte, ac merito diceret, quid in meo agitis?

agitis? quo iure syluam meam cæditis? limites meos cōmouetis? quid hic in alieno seminatis, & pascitis? olim possideo; habeo origines firmas: ipsis auctoribus, quorum fuit res, hæres sum. Haud dubio sic Cels. V. in re sua ageret. Quod quidem satis documento est, quomodo in re Christi agere debeat, vt ex se ipso secundum Euangelium, id est, exemplo, de se & re sua sumpto, quod iustum est in causa Christi iudicet. Venit Martinus Lutherus parentum vestrorū temporibus, quod Cels. V. ignorare non potest, qui nouus veluti metator, & finitor dogmatū, nouas regiones, & limites descripsit præter iura & iussa Ecclesiæ Catholicæ, & omnium Ecclesiarum, quæ in Germania erant; communis enim res erat ex testamento Christi religio, fides, Ecclesia. Communi diuidundo, & familiæ erciscundæ iudicium sibi vsurpauit Lutherus idem actor, qui contra Ecclesiam ad iudicium prouocauit, vnde nomen dedit Protestantibus, idem iudex & prętor adiudicationes, aut exceptiones dando. Hic autem si quod damni datum, factumq; est ab isto communi matri Ecclesiæ, & filijs eius patribus vestris, à parentibus, vt leuissimè dicam, dissimulatum est, ne continuò existimet Cels. V. non pertinere amplius ad se iudicium bonæ fidei, non ita est. Non enim est possessio caduca res fidei. Non silebit in die iudicij illa increpatio horribilis, & pertimescenda accusatio, quid autē & quod iustum est à vobis ipsis non iudicastis? non est mea Illustriss. D. hæc à Iurisconsultis translata ad nostram causam actionis forma: nec enim prudentiam iuris mihi vendico; Doctissimi & antiquissimi auctoris Tertulliani est, qui & in scripturis sanctis eruditissimus fuit, & in iuris ciuilis cognitione, & omnibus doctrinis apprimè exercitatus, qui veteres hæreticos Valentinum, Marcionem, Apellem, & alios, & in eis etiam nostræ ætatis hæreticos ita fatigat, & tanta vi in eos fertur, vt cum eius impetum sustinere nullo modo possint, gradu cedere necesse sit. Recitabo pauca ex eius libro, qui de præscriptionibus hæreticorum inscriptus est. Eligāt, inquit, sibi tempora vniuersæ hæreses, quæ, quando fuerint, non interest, dum non intersit, quæ, quando de veritate non sint: vtique quæ sub Apostolis non fuerunt, fuisse non possunt; si enim fuissent, nominarentur & ipsæ, vt & ipsæ coercendæ: quæ verò sub Apostolis fuerunt, in sua nominatione damnātur. Hoc ideo dicit Tertullianus, quia omnis fides, vt Magnus Athanasius ait in quęstionibus & responsionibus ad Antiochum principem, quæ in terra ab hominibus nomē accepit, vt à Simone Simoniani, à Marcione Marcionistæ, ab Ario Ariani, addamus nos, à Luthero Lutherani: hæ, inquit, omnes fides, nōn sunt fides Dei, neque Deus est in ipsis. Si enim huiusmodi fides Dei essent, cur ab hominibus nominarentur? & eorum nominibus gloriarentur? deinde subiungit, gloriatio summa est Catholica Ecclesia, & nos Christianos nominari, & prædicari, qui in ipsa Ecclesia Catholica sumus non ab homine nominati, sed à Deo il-

luminati. Hæc diuinus Athanasius. si hic Cels. V. audierit idem obijcere nobis ministros, & doctores Protestantium, quia ex religiosis alios nominamus Franciscanos, alios Benedictinos, alios alio nomine, & in scholis alios Thomistas, alios Scotistas, & si qui alij tales; sciat Cels. V. cauillationem esse ad depellendum crimen fidei nouæ, vtpote ab hominibus nominatæ inuectam. Apud nos enim religiosi, cuiuscunque ordinis, ac nominis sint, in fide & dogmatibus fidei vnum, & idem dicunt, eodem sensu & scientia sunt, sicut Apostolus præcipit, & non sunt schismata. Et si quis aliter sentiret, non parceretur ab ijs, qui in fidem cuiusque vigili cura inquirunt, vt, sicut Apostolus Timotheo præcipit, depositum fideliter custodiatur. In scholis similiter, qui se Thomistas profitentur, de nulla quæstione, quæ ad fidem pertineat, ab ijs, qui se Scotistas nominant, dissentiunt; neque dissentire vllo modo eis licet, sed in alijs quibusdam opinionibus, quæ salua & integra vnitate fidei disceptantur. Nihil tale à vestris ministris Illustriss. D. dici potest, qui tot fides & confessiones profitentur, quot nomina ab hominibus acceperunt, vt Lutherani à Luthero, & eius tanquam radicis fibræ Carolstadiani, Zuingliani, Osiandrini, Suenckfeldiani. Vtrùm autem istæ sectæ, & variæ nominationes in fide discrepent, principes & Comites Mansfeldenses testes esse possunt, qui xj. sectas Lutheranorum libris magnis editis condemnarunt. De quibus autem dissentiũt, tam grauia sunt, vt ex Lutheranis Nicolaus Gallus in libro Theseon, & hypotyposeon affirmet, de grauissimis & sublimib. (sic enim loquitur) Christianæ doctrinæ articulis Lutheranos inter se dissentire, & disceptare. Testes item sunt tabulæ, quibus multiplices, ac multiformes Lutheranorum sectas Coclæus, Staphylus, Thamerus, Lindanus, & alij distinxerunt. Exposui, quomodo, sicut Tertullianus dixit sectam Marcionis, Valentini, & aliorum in sua nominatione damnari, sic secta Lutheri siue Protestantium, siue confessionis Augustanæ, in sua nominatione damnatur, quia eorum fides non contenta Christi nomine, quo fides Ecclesiæ Catholicæ in vniuerso orbe contenta est, nomen à Luthero accepit, & eorum confessio, à loco, in quo primùm edita est, nominationem sumpsit, vt Augustana diceretur, & in testimonium nouitatis, eius annus etiam appositus est, teste Philippo Melanchthone, in epistola ad lectorem ante confessionem Ecclesiarum Saxonicarum. Sic enim ait, Repetimus sententiam confessionis, quæ Imperatori Carolo exhibita est in conuentu Augustano, anno M. D. X X X. Tantundem fecerunt Ariani, qui, vt magnus Athanasius scribit, edita confessione in Synodis Seleuciæ & Arimini, consulem, mensem, & diem apposuerunt, quo, inquit, scripto initium fidei suæ indicant; & quãdo primùm cœperint credere; & iam inde volunt fidem suam prædicare. Si Cels. V. nomen antiquissimæ, & nobilissimæ familiæ suæ videret à posteris mutari, quid ageret? putaret ne dissimulandum esse?

dum esse? minimè certè. Meritò igitur hic audiet vocem illam Domini, Quid autem & quod iustum est à vobis ipsis non iudicatis? cur inquam, Cels. V. patitur, vt populi sui, qui Christo nomen in sacro Baptismo dederunt, Lutherani dicantur, de Lutheri fide, quæ posterior est, & aduentitia, & ideò falsa, vt à prima, & Apostolica fide degenerans? & qui bonam confeßionem, quam Ecclesia Catholica vbique confitetur, & prædicat, in Baptismo confeßi sunt Christo, & Christi sunt sanguine redempti, confeßionem Augustanam anno M.D.XXX. in conuentu Augustano natam, relicta antiqua & Apostolica omnium Ecclesiarum cuncti orbis confeßione profiteantur? Redeo ad Tertullianum, qui pergens præscribere contra hæreses, quæ, vt dixit, in sua nominatione damnantur; siue ergo, inquit, eædem nunc sunt aliquantò expolitiores, quæ sub Apostolis rudes, habent exinde suam damnationem; siue aliæ quidem illæ fuerunt, aliæ autem postea obortæ, quasdam ex illis opiniones vsurpauerunt, habendo cum eis consortium prædicationis, habeat, necesse est, etiam consortium damnationis, præcedente illo fine posteritatis, quo etsi nihil de damnaticijs participarent, de ætate sola præiudicarentur tanto magis adulteræ, quanto nec ab Apostolis nominatę. Vnde firmius constat, has esse, quæ adhuc tunc nunciabantur futuræ. Deinde subiungit Tertullianus, his definitionibus prouocatæ à nobis, & reuictæ omnes hæreses, siue quæ posteræ, siue quæ coętaneæ Apostolorum, dummodo diuersæ, siue generaliter, siue specialiter notatæ ab eis, dummodo prædamnatæ, audeant respondere & ipsæ aliquas eiusmodi præscriptiones aduersus nostram disciplinam. Si enim negant veritatem eius, debent probare illam quoque hæresim eadem forma reuictam, qua ipsæ reuincuntur, & ostendere simul, vbinam quęrenda sit veritas, quam apud illas non esse, iam constat. Posterior nostra res non est: immò omnibus prior. Hoc erit testimonium veritatis vbiq; occupantis principatum: quod ab Apostolis nō damnatur, immò defenditur: hoc erit iudicium proprietatis. Hic quoq; Tertullianus tres alias præscriptiones contra hæreses omnes fixit, quæ sectam Lutheri reuincunt. Vna est, quòd habet quasdam opiniones, & quidem non paucas, ex ijs hæresibus, quæ iam pridem ab Ecclesia Catholica damnatæ sunt; vt ex hæresi Aerij, quam S. Epiphan. lib. 3. tomo 1. hæresi 75. confutat. Is enim Aerius tradidit, presbyteros ab episcopis non differre; nō esse precandū pro mortuis: nihil enim nostris orationib. eos iuuari; non esse Ieiuniū ex præcepto suscipiendū, sed liberè; alias item ex hæresi Ioānis Vuickleff, & postea Ioānis Hus. Secta ergo Lutheri habendo cum his hæresibus consortiū prædicationis, habeat, necesse est, consortiū damnationis secundùm definitionē, siue præscriptionē Tertull. Alia præscriptio, quod tametsi non esset Lutheri secta in illis superioribus hæresibus prius damnata, tamē de sola ætate, auctore Tertulliano, præiudicaretur. Posterior enim.

enim, inquit, nostra res non est: immò omnibus prior est. Hoc est testimonium veritatis vbique occupantis principatum. Quis dubitare potest, quin disciplina Lutheri, si vera esset, nostram, quæ Catholica est, & per omnes mundi Ecclesias prædicatur, antecessisset? at, vbi erat ante Lutherum? nisi ex parte in hæresi Aerij, & Ioannis Vuiclef, & Huss olim anathematizatis, & ad inferos relegatis, ex parte autem tunc primum cum Lutheri, & sociorum eius prædicatione orta? Scilicet his solis, & his primis post tot sæcula reuelata est veritas, maiorem videlicet dignationem, & pleniorem gratiam à diabolo consecutis; hoc ipsum dixit idem Tertull. de illis Valentino, Marcione, & alijs hæreticis. Hic igitur Celsitudinem V. compellat dominus his verbis in Euangelio suo scriptis, Quid autem, & quod iustum est, à vobis ipsis non iudicatis? si quis enim quæ vestra Celsitudo olim iure possidet, sua esse diceret, & Celsitudinem vestram deijcere de possessione vellet, an pateretur se deijci? nonne iniuriam faceret tum maioribus suis, qui ex testamento illa suis hæredibus reliquerunt? tum suis successoribus, ad quos illa bona hæreditate ventura erant? sic igitur Celsitudo Vestra cogitet, fidem, quæ perpetuo in maiorib⁹ suis, auis, proauis, atauis, & in reliquis superioribus vsq; ad primum sui nobilissimi & antiquissimi generis Christianum, & in patre suo ad tempus, & in matre matrona nobilissima semper vsq; ad extremum spiritum habitauit, possessionem esse sanguine Christi partam, & ab illis, quos dixi, maioribus Cels. V. commendatam, relictam, sacramento religionis adiuratam, & obstrictam. Hanc Cels. V. ita recuperare debet; vt nisi recuperet, summam iniuriam, & maioribus suis ac posteris inferat: immò ipsi Christo Deo nostro, qui suam & illorum vicem interitu vestro sempiterno in geenna ignis vlciscetur: & iam nunc macula fœdissimæ infamiæ in omnem posteritatem, & memoriam sæculorum redundatura vlciscitur. An excusabit Celsitud. V. cum omnes, sicut Apost. ait, stabimus ante tribunal Christi, patrem suum sic credidisse? sic Lutherum docuisse? sic ministros suos docere? scientiam scripturarum se non percepisse? non fuisse theologum neque doctorem? minimè. Nihil horum licebit excusare. Redibo enim ad lineam euangelicæ præscriptionis in mente Cels. V. insculptam, Quid autem & quod iustum est, dicit dominus, à vobis ipsis non iudicatis? sic expostulabit in illo die seueri, & horribilis iudicij. An natura non docuit Cels. V. honorandos esse parentes, & maiores? mater Cels. V. quæ eam in Christo regenerauit, Ecclesia Catholica est, per vniuersum orbem diffusa. In hac fuerunt patres, & maiores vestri omnes. hæc Lutherum, ex quo cœpit nouam fidem prædicare, ætate nostra anathematizauit; & qui de eius noua fide Lutherani vocantur, nunquam ab ea in pacem & communionem recepti sunt, nec recipientur, donec redeant, vnde exierunt. Nónne

oportebat Celſ. V. hanc matrem ſuam Eccleſiā honorare, quæ, ſicut ait beatus Cyprianus in libro de vnitate Eccleſiæ, Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit? & inſtar arboris ramos ſuos in vniuerſam terram copia vbertatis extendit? conſideret Celſ. V. quanto honore Eccleſiam Dei Apoſtolus proſequendam eſſe cenſuerit, cum ad cōmendandum ritum communem Chriſtianorum honeſte orandi in Eccleſia viris aperto capite, mulieribus velato, cōtentioſis, & non obedientibus obiecit conſuetudinē Eccleſiæ, ſi quis, inquit, vult contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, nec Eccleſia Dei. Quid ſi in eo ritu fides mutata fuiſſet, quanto acrius dixiſſet, nos talem conſuetudinem, ac talem prędicationē non habemus, nec Eccleſia Dei? Ante Lutherum omnes in Germania eandem fidem profitebantur, quam Eccleſia Catholica per omnes mundi regiones ab initio per prędicationem Apoſtolorum accepit, & vſque in hodiernum diem profitetur; quare ſi in diſciplina Lutheri eſt veritas, illa prima debuit à ſanctis Apoſtolis prædicari, & ab Eccleſijs, quas primi inſtituerunt, recipi, quia rectum, vnde fit παρέκβασις, id eſt, aberratio, natura prius eſt, quam ipſa aberratio, ſicus prius eſt habitus, quam priuatio. Noſtra igitur diſciplina, ſi in ea non eſt veritas, ſuccedere debuit diſciplinæ Lutheri. Quod ſi non ſucceſsit, quin potius, vt paulo ante dixi ex Tertull. poſterior noſtra res nō eſt, immo omnibus prior eſt, Lutheri aūt diſciplina poſterior eſt vix annos LXX. nata, de ſola igitur ætate ſecūdum præſcriptionem Tertulliani damnatio eius præiudicatur. ſi Celſ. V. teſtamentum faceret, eſſet ne iuſtum, vt alius mutaret? aut teſtamentum ſubijceret? ſecundum hominem dico, inquit apoſt. in Epiſt. ad Galatas, tamen hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat. Quomodo ergo quod in ſuo teſtamento fieri non ſineret, in teſtamento Chriſti id vt à Luthero in populis ſuis factum ſit, & fiat, permittit? an non iuſte, & merito dicetur ei, quid autem & quod iuſtum eſt à vobis ipſis nō iudicatis? audiet fortaſſe Celſ. V. à ſuis miniſtris, ſicut à Luthero ſubiectore teſtamenti Chriſti didicerunt, ſic eſſe tabulas teſtamenti intelligendas, vt Lutherus interpretatus eſt, hic occurrit alia præſcriptio Tertulliani aduerſus hæreſes, tertia ex illis tribus, quas paulo ante dixi, hæc autem eſt, non eſſe admittendos hæreticos ad ineundam de ſcripturis prouocationem, quos ſine ſcripturis, inquit Tertullianus, probamus, ad ſcripturas nō pertinere, quia in ea regula incedimus, quam Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo tradidit. Si enim hæretici ſunt, Chriſtiani eſſe non poſſunt, non à Chriſto habendo, quod de ſua electione ſectati hæreticorum nomine admittunt. Ita non Chriſtiani nullum ius capiunt Chriſtianarum litterarum. Ad quos, merito, inquit Tertull. dicendum eſt, qui eſtis, quando, & vnde veniſtis? quid in meo agitis non mei? quo denique

Marcion iure syluã meã cædis? qua licẽtia Valẽtine fontes meos trãſuertis? qua poteſtate Apelles limites meos cõmoues? qd hic cæteri ad voluntatẽ veſtrã ſeminatis, & paſcitis? mea eſt poſſeſsio, olim poſsideo, habeo origines firmas ex ipſis auctorib. quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorũ; ſicut cauerũt teſtamẽto ſuo, ſicut fidei cõmiſerunt, ſicut adiurauerũt, ita teneo. Vos certe exhæredauerũt ſemper, & abdicauerũt vt extraneos, vt inimicos. Vnde aũt extranei, & inimici Apoſtolis hæretici, niſi ex diuerſitate doctrinæ, quã vnuſquiſq; de ſuo arbitrio aduerſus Apoſtolos aut protulit, aut recepit? illa igitur & ſcripturarũ, et expoſitionũ adulteratio deputãda eſt, vbi diuerſitas inuenitur doctrinæ. Quibus fuit propoſitũ aliter docẽdi, neceſſitas inſtituit aliter diſponẽdi inſtrumẽta doctrinæ; aliàs. n. nõ potuiſſent aliter docere, niſi aliter haberẽt, per q̃ docerẽt. Hactenus Tertull. q non aliter ageret cũ Lutheranis, ſiue Proteſtantib. ſi hodie viueret. Hęc eadẽ in eos trãsferret, in quos pari ratione, & cauſa cõueniunt. Ego vero vt vna ſimplici percõtatione oẽs iſtas Tertulliani cõprehendã, percontabor, quare Lutherus ſcripturas, & vt ipſe loqui ſolet, verbũ Dei aliter expoſuit in Germania, quàm Eccleſia Catholica ab initio in cũcta Germania ſẽper ante eũ expoſuerat, & p̃dicauerat, & extra Germaniã per oẽs mũdi puincias, regna, nationes Chriſtianorũ, vbicũq; vnitas Eccleſiæ Catholicæ retinetur, & cõſeruatur? Eccleſia. n. catholica ſicut ab Apoſtolis accepit, ita ab initio p̃dicauit, & p̃dicat? & ſicut prædicat, ita ſcripturas intelligẽdas, & interpretandas proponit; & ſicut intelligẽdas & interpretandas proponit, ita earum ſenſum ſuę fidei cõmiſſum, & à ſe conſeruatum, tanquam depoſitum per prædicationem Apoſtolorum acceptum, & Apoſtolis per os Chriſti traditum, à nobis filijs ſuis fideliter cuſtodiri iubet. Et eos, qui ſuo ſenſu, & nõ Eccleſiæ Catholicæ, expoſitiones ſcripturarum interuertũt, inter alienos, & inimicos, & hæreticos numerat, ſicut ſemper numerauit. Et vt Celſ. V. intelligat, quãta vis, & auctoritas in Apoſtolica traditione inſit, q̃ in Eccleſia tanquã in vaſe animato conſeruatur, videat, quid Irenæus Apoſtolicus auctor, quem Tertull. frequenter ſequitur, & à quo hunc locũ de traditione mutuatus eſt, libro 3. contra hæreſes ſcripſerit. Traditionẽ, inquit, Apoſtolorũ in toto mundo manifeſtam in Eccleſia adeſt perſpicere omnibus, qui vera velint audire. Si traditio Apoſtolorum in toto mundo manifeſtata, in Eccleſia cernitur, & perſpicitur, & doctrina Lutheri ab ea traditione, quæ in Eccleſia cernitur & perſpicitur, aliena eſt, igitur non eſt Apoſtolica; quod ſi Apoſtolica nõ eſt, relinquitur, vt ſit terrena, carnalis, & diabolica. Et habemus, inquit Irenæus, annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſũt Epiſcopi in Eccleſijs, ſucceſſores eorũ vſq; ad nos, qui nihil tale docuerunt, neq; cognouerũt. Et paulo poſt, ſed quoniã valde longũ eſt in hoc tali volumine omnium Eccleſiarũ enumerare ſucceſsiões, maximæ & antiquiſsimę, & omnibus

bus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romę fundatæ, & cōstitutæ eā, quam habet ab Apostolis traditionē, & annūciatā hominib. fidē per successiones Episcoporū peruenientē vsq; ad nos indicantes confundimus omnes eos, qui quoquomodo vel per sui placētiā malam, vel vanā gloriā, vel per cœcitatem, & malam sententiam præterquam oportet, colligunt. ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatē necesse est omnem conuenire Ecclesiā, hoc est, eos, q sunt vndiq;, fideles; in qua semper ab ijs, qui sunt vndiq;, conseruata est ea, quæ est ab Apostolis traditio. Hactenus Irenæus. Secundū hanc traditionē, q̃ Ecclesia Romana à duobus Apostolis Petro, & Paulo accepit, & quæ per successiones Episcoporū vsq; ad nos peruenit, Ecclesię primæ in Germania à beato Bonifacio natione Anglo fundatæ, & cōstitutæ sunt. Is enim XXXVI. annis in ea p̄dicauit sub quatuor pōtificibus, duobus Gregorijs secūdo & tertio, Zacharia, & Stephano, vt idē Bonifacius in Epist. ad Stephanū testatur. Hāc traditionē, q̃ tanquā depositū ab Ecclesijs Germaniæ inuiolatè, & fideliter vsq; ad finē custodiēda erat, Martinus Lutherus primus fraudauit, cū scripturas suo sensu, & non secundū sensum Apostolicæ traditionis in Ecclesia Catholica cōseruatę interpretari cœpit. Age verò Illustriss. D. ferret æquo animo Cels. V. vt depositū sibi, aut vlli ex ijs, qui fidei, & tutelæ Vestrę cōmissi sunt, nō redderetur bona fide? minime, ne iniustitiæ argueretur. Quomodo igitur q̄ in deposito tenui, parui precij, & terreno Cels. V. nō patitur, in deposito Apostolico, q̄ Christi, & spiritus sācti depositū est, patietur? Quomodo nō coget, vt bona fide reddatur, si iustitię cultor, & seruator haberi vult? Quomodo nō horret Euāgelicā illā exprobrationē, immo minacē increpationē, quid autem & q̄ iustum est, à vobis ipsis non iudicatis? Nisi p̄fectus esset sanctus Bonifacius ad feroces, & indomitas gētes Germanorū, sic enim eas vocat Zacharias Pont. in Epist. ad eundē Bonifaciū, & ibi quotidie moriēs, sicut Apost. ait, propter salutē Germanię p̄dicasset, & depositū Apostolicæ traditionis eis cōmisset, nō essent hodie in Germania Christiani; adhuc idola colerēt, tā & si Antonio Sadeeli homini ingrato, & gratię Dei immemori stomachū mouet, q̄ Bonifaciū Apostolū Germaniæ vocamus. Ergo q̄ ille tātis laborib. tot periculis, tā diuturnis sudoribus cōmendauerit, & cōmisserit, Cels. V. perfidia vnius hominis interuersum, & fraudatum esse patietur? & nō potius oēs vires eius ad id vnū incumbēt, vt reddatur, redintegretur, restituatur? & q̄ gloriosius, aut diuini⁹ factū cogitari potest, aut quo magis Deū prępotentē Cels. V. imitari videatur, quā si efficiat, hoc fiant populi vestri, quod erāt à principio? tunc dico, cū sicut Apost. ad Colos. scripsit, dignos eos fecit Deus in sortem sanctorū in lumine, cū eripuit eos de potestate tenebrarū, & transtulit in regnū filij dilectionis suæ; & sicut idē Apost. ad Cor. scripsit, cū

is,qui dixit de tenebris lucẽ ſplendeſcere,illuxit in cordib. eorum ad illuminationẽ ſciẽtię claritatis Dei in facie Chriſti Ieſu.Tũc.n.Deum cognouerũt,& relicta idololatria, Chriſtiani facti ſunt;tunc ſanctus Bonifacius,vt in Epiſtola ad Danielẽ in Anglia Epiſcopũ ſcripſit,ſemen verbi Dei de ſinu Eccleſiæ Catholicæ, & Apoſtolicæ ſumptũ,ſibi cõmendatũ in eis ſeminauit; & quod ab initio ſeminatũ fuit, in eis creuit, & fructũ attulit iuxta parabolã Euangelij aliud quidẽ centeſimum,aliud autẽ ſexageſimũ, aliud vero triceſimũ.Hi ſunt,vt antiqui patres interpretati ſunt,gradus Virginitatis, cõtinẽtiæ, & honeſti,ac pudici cõiugij.ex quib. duos primos vt funditus tolleret,laborauit Lutherus;tertiũ corrupit,& violauit;illius.n.eſt illa flagitioſa, & ſcelerata ſentẽtia,q̃ in libris eius fertur, ſi nõ vult vxor, veniat ancilla.Extant tamẽ adhuc in Germania monaſteria virginũ ſacrarum in teſtimoniũ Apoſtolicæ traditionis,cuius ſemẽtem primus in Germania S.Bonifacius fecit, q̃ ſemper facta fuit, & nunquã intermiſſa vſq; ad aduentũ Lutheri, & ſociorũ eius,de quib⁹ dicendũ eſt, quod in Oſea propheta ſcriptũ eſt de decẽ tribub⁹ Iſrael,q̃ in Samaria duce Hieroboã idola coluerunt;ſunt.n.dogmata hæreticorũ inſtar idolorũ,quia ventum inquit ſeminarunt, turbinẽ metent. Culmus ſtãs non eſt in eo,germen non faciens farinam. Ventum vocat propheta, quod Lxx. interpretati ſunt ἀνεμόφθορον, id eſt, ſemen vento corruptũ, quod inutile eſt ad ſeminãdum,vt ex eo poſtea panis conficiatur. Sic eſt doctrina hæreticorum corrupta,ad omne genus virtutis inutilis, quam ſequitur interitus. Age ergo Illuſtriſſ. D. propone tibi exemplum ſummi Dei ad imitandum,quo nihil poteſt eſſe,vt paulo ante dicebam,glorioſius,nec in quo magis tibi auxiliũ & opem Dei polliceri,& ſperare debeas. Deus enim in mundum venit, vt hominem culpa ſua perditum, in tanta alioqui gloria conditum,εἰς τὸ κατ' ἀρχάς reſtitueret, ſic antiqui patres loquuntur, id eſt, vt ad id quod erat à principio,reduceret;vt ſcilicet homo,qui ſic creatus fuerat, vt Dei gratia & beneficio immortalis eſſe poſſet,ſed per peccatum ad perpetuam mortem iuſte damnatus erat, rurſus per mortem Chriſti immortalis fieret,ac ſic quidẽ immortalis,vt amplius mori non poſſet, quod per glorioſam reſurrectionẽ conſequetur. Sic Celſ. V. ſi populos ſuos ad gloriam illã Apoſtolicæ & diuinæ diſciplinæ,atque inſtructionis,vnde à Luthero pſeudoapoſtolo miſerè decepti exciderũt,reuocauerit; imitatione Dei Deus eorum erit, ſicut ſcriptũ eſt,ego dixi, dij eſtis,& ſcriptura ſolui non poteſt.Scio diſſuadebit hoc, qui ſaluti Celſ. V.& populorum ſuorum inuidet, dęmonẽ dico,qui vt Ioannes in Epiſt. ſua ait,ab initio peccat, & à principio homicida fuit,& in veritate non ſtetit. Subijciet diabolus,& illi ipſi, quos ille incitabit, & quorum opera,& ſtudio vtetur, fieri hoc ſine magno tumultu, & ſeditione non poſſe; cum pro nulla re acrius omnes homines, quam

pro

pro religione,quam habẽt, pugnare ſoleant. Cæterum ſi Dei metus fuerit,& memoria futuri Iudicij,& rationis reddendæ inprimis ipſius fidei,cum ſtabimus omnes,ſicut Apoſt.ait,ante tribunal Chriſti, nihil iã aliud Celſ. V.metuet;vbi metus Dei erit,ibi Deus erit;& vbi Deus,ibi tutela,& præſidium Dei.Infinita occurrebant in ſcripturis ad hunc locum appoſita: ſed illa pauca ſatis nunc ſint ex pſal.xxxii. cum Dauid de conuerſione gentium ad fidem prophetans, in primis hortatur ad metum Dei, quia ſcriptum eſt in prou. initiũ ſapientiæ timor Domini,timeat,inquit,Deum omnis terra;ab eo autem commoueantur omnes inhabitãtes orbem. Deinde,quia proſpiciebat, & animo contemplabatur futuros tumultus in eos, qui concepto metu Dei,& relicta falſa religione ad fidem Chriſti venirent, addit animos, ne aduerſarios metuant,ſubiungẽs, Dominus diſsipat conſilia gentium;reprobat autem cogitationes populorum; cõſilium autem Domini in æternum manet.Et paulopoſt, vt moneret, ſoli Deo confidendũ eſſe,qui ſit ſolus metuendus, in terrenis autem,& humanis præſidijs non eſſe fiduciam collocandã,ſubiungit, non ſaluatur Rex per multam virtutem;& gigas non ſaluabitur in multitudine virtutis ſuæ. fallax equus ad ſalutem, in abundantia autem virtutis ſuæ non ſaluabitur.Ecce oculi Domini ſuper metuẽtes eum,& in eis,qui ſperant ſuper miſericordia eius. Ad metum ergo Dei hortatur propheta accedere,vt oculos Domini proſpicientes,& ab inſidijs nos tuentes habeamus. Hæc ille,quia omnia poteſt,qui fidelis eſt, & mentiri non poteſt,Celſitudini. V.promittit. Quid hic rurſus poterũt homines promittere, cum ſcriptũ ſit,eſt autem Deus verax, omnis autem homo mendax? ſi qui tamen erunt, qui pro ſuo erga Celſ. V.ſtudio,& amore ab hoc propoſito & conſilio tanquam nimis difficili, laborioſo, & ſolicitudinis,ac moleſtiæ pleno eã dehortari, & deterrere voluerint,habet exemplum Domini, quod imitetur, quod ad noſtram vtilitatem,& eruditionem ſcriptum eſt. Cum enim Petrus Chriſtum audiret dicere,oportere ire ſe Hieroſolymam,& multa pati à ſenioribus,& ſcribis,& principibus ſacerdotum, velletque, quia Chriſtum amabat,hanc rem ei diſſuadere,abſit, inquit, à te Domine; non erit tibi hoc;conuerſus Dominus dixit Petro,vade poſt me ſatana,ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea,quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum.Quid?quod nulla hic,crux imminet; nulla mors impendet; nullum periculum inſtat.Quamquam ſi quid durum,& graue patiendum eſſet,audire deberet Celſ.V. illud Apoſtoli ad Hebr. Recogitate eum,qui talem ſuſtinuit à peccatoribus contradictionem,vt nõ defatigemini animis veſtris deficiẽtes, nondum enim vſque ad ſanguinem reſtitiſtis aduerſus peccatum repugnantes, & obliti eſtis cõſolationis,quæ vobis tanquam filijs loquitur;fili noli negligere diſciplinam Domini;neque defatigeris,dum ab eo argueris;quem enim

diligit,castigat,flagellat autem omnem filium, quem recipit. Sed,vt dixi, nullũ periculũ,nullum discrimen metuendum, aut subeundũ est, oẽs populi te diligũt vt Dominũ clementissimũ.Simul atq; te velut alterum Gedeoné audierint,sicut scriptum est in libro Iudicum, quod me facere videritis,hoc facite,& quod fecero,sectamini, currẽt pones te omnes. Si malus pudor obstiterit,audiat Cels.V.quid spiritus S.in scriptura Ecclesiastici dicat, pro anima tua ne confundaris dicere verum. Est confusio,quæ Græce dicitur αἰσχύνη,adducens peccatum,& est confusio adducens gloriam, & gratiam. est enim αἰσχύνη quam interpres vetus vertit confusionem, φόβος ἀδοξίας,sic Stoici definiunt, id est, metus dedecoris; at non est dedecus Illustrissime Domine,sed ingens gloria & diuina, relicto errore sectæ falsæ fieri tot populorum liberatorem? seruatorem tot animarum; quod Dei proprium est, secum per gratiam eius communicare. Quis gloriosior in terris triumphus cogitari poterit, & vnde maior exultatio,& lætitia in omnes terrarum oras,& in ipsos cælos redũdet? Quod si,vt Dominus in euangelio Lucæ testatus est,ita erit gaudium in cælo super vno peccatore pœnitẽtiam agente,quàm super nonaginta iustis, qui non indigent pœnitentiam, quantum erit super tot populis ad fidem patrum suorum reuersis, id est,ad fidẽ Ecclesiæ Catholicæ,quæ in patribus,& maioribus eorum ab ipso ortu Christianæ religionis in Germania cum præclara laude pietatis semper habitauit? Quantum splendorem gloriæ auitæ progenies vestra nobilissima recuperabit?si quis auderet dicere,genus vestrum nõ esse antiquum, sed nouum,& veterem,atque Illustrem familiam Landgrauiorũ Hassiæ recentem,& nouitiam faceret,an æquo animo Cels.V. ferret?non ne iniuriam nobilitati,& antiquitati stirpis vestræ illatam esse existimaret?immo maximè.Quid igitur,quod iustum est à vobis ipsis non iudicatis?an non priuauit Celsitudinem. V. antiquitate nobilitatis, & claritate veteris familiæ,qui nouam fidem ei tradidit, quæ non possit iam laudari,sicut ab Apostolo laudata est fides Timothei? quæ est, inquit,in te non ficta,quæ & habitauit primum in auia tua Loide,& matre tua Eunice,certus sum autem quod & in te.fides enim Cels.V. orta est cum confessione Aug. quæ edita est anno M.D.xxx.ipsi enim auctores fidei,& confessionis, vt antea dixi, annum apposuerunt, sicut apposuerunt consulem,& mensem,& diem auctores Arianæ confessionis & fidei,qui Arimini in Italia,& Seleuciæ in Oriente ad edictum Ariani Imperatoris conuenerunt. In quos ita scribit beatus Athanasius. Quod si secundum ipsos ab istis consulibus principiũ accepit,quid facient patres,& beati martyres?aut quid faciunt illi, qui ab eis in Christiana religione instituti sunt,& ante cõsules istos dormierunt?quomodo illos excitabũt, vt quod didicerint, obliteretur? & quod ipsi scribendo inuenerunt, in eos inferant? deinde subiungit,

adeo

adeone crasſi ſunt, vt nihil fingere queant niſi cauillationes, eaſque indecoras, & incredibiles, & ſtatim de proximo argumentis refutabiles? Hactenus Athanaſius in nouam fidem, & confeſsionem ab illis appoſito conſule, & menſe, & die editam. Hæc eadem licet in nouam fidē, nouæ confeſsionis Auguſtanæ, & in eius auctores dicere. Quid facient aui, proaui, ataui, & reliqui oēs veſtri generis maiores, qui ante aduentum Martini Lutheri mortui ſunt? Quomodo ad vitam reuocari poterunt, vt nouam fidē diſcant? ſine fide enim ſalui eſſe non poſſunt. Quid facient tot myriades Germanorum à ſancto Bonifacio, & alijs ſanctis martyribus inſtitutæ, & fidem Eccleſiæ Romanæ profeſſæ? Adeo ne inquit Athanaſius, craſsi ſunt, vt nihil fingere queant niſi cauillationes, eaſque indecoras, & incredibiles, & facile refutabiles? idem dicendum eſt in magiſtros Proteſtātium; cum enim ab eis quæritur, vbi erat Eccleſia Lutheri ante Lutherum? ſi nuſquā erat, ſequitur Eccleſiam Lutheri, vt verbis Tertulliani vtar, non eſſe pro conſanguinitate Catholicam; ſi quidem Catholica Eccleſia quæ per cunctum orbem cernitur diffuſa ſecundum promiſsionem à Deo patre Chriſto filio ſuo de ſemine Dauid factam, Eccleſiam Lutheri anathematizat. Si autem erat ante Lutherum Eccleſia Lutheri, & non eſt recens, & noua, & per hæreſim introducta, quæritur ab eis, vt oſtendant, vbi illa Eccleſia Proteſtantium ante Lutherum erat? Sed quia oſtendere non poſſunt, reſpondent Eccleſiam Catholicā non eſſe eam, quæ per omnes terræ partes cernitur propagata, & in qua impletum eſt, quod Deus pater filio ſuo ex ſemine Dauid promiſit, ſicut in pſalmo ſecundo ſcriptum eſt, poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ; & illud Apoſtolis dictum, qui vbique gentium Eccleſias inſtituerunt, accipietis virtutem ſuperuenientis ſpiritus ſancti in vos, & eritis mihi teſtes in Iudæa, & Samaria vſque ad vltimum terræ, ſed dicunt Eccleſiam Catholicam eſſe inuiſibilem. Quam ſit vero iſta craſsi, & obtuſi ingenij cauillatio, & quā facile redarguatur, multo melius, & facilius Celſ. V. intelliget, & iudicare poterit, quam Antonius Sadeel, ſi legat, quæ primis capitibus huius libri de hac re contra eum ſcripſimus. Ad quę nunquam ille niſi ineptius, & obtuſius cauillando reſpondere poterit. Præterea, cum quæritur ab eis, quos habeant Eccleſiæ Proteſtantium Epiſcopos, ſicut ſemper habuerant Eccleſiæ in Germania ante Lutherum, & ſicut habent Eccleſiæ Catholicorum per cunctum orbem; Epiſcopi enim ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, quos Deus, ſicut Apoſtolus ait, poſuit in Eccleſia, hi ſunt ſummi ſacerdotes in Eccleſijs ſuis; hi ſunt patres presbyterorum, quos ordinant, qui per ordinationem eorum accipiunt poteſtatem remittendi peccata, & conſecrandi corpus Domini. Sed quia oſtendere non poſſunt huiuſmodi epiſcopos, ac proinde neque ſacerdo-

cerdotes habent,qui peccata remittant, & euchariſtiam conſecrent, Lutherus enim,quia presbyter tantum fuit, non potuit ordinare, hæreticam cauillationem ante annos mille ducentos extinctã Aerij reuocant. Aiũt æquales eſſe presbyteros Epiſcopis,& Lutherũ ordinare pôtuiſſe,nullum enim eſſe diſcrimen in Epiſcoporum & preſbyterorum poteſtate:cũ tamẽ aperte Paulus Timotheum Epiſcopũ Iudicem presbyterorum ſuorum eſſe fateatur,ſiquidem ei præcipit, vt aduerſus presbyterum accuſationem ne recipiat niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus. Quis autem ignorat iudicem maiorem eſſe eo, quem iudicat? an non eſt hæc cauillatio ſatis craſsi ingenij, & facili argumento refutabilis, vt Athanaſius paulo ante de cauillationibus Arianorum aiebat? Sed craſsitiem,& hebetudinem huius cauillationis auxit adhuc Antonius Sadeel. fortaſsis enim alij miniſtri, & Doctores proteſtantiũ,qui ſimili errore Epiſcopos,& presbyteros exæquant,ſi rogati eſſent,an ipſi haberent ſucceſſores Apoſtolorũ, quos Deus Eccleſiæ ſuæ dedit,fortaſsis,vt minus delirarent,reſponderent, presbyteros,quos ſe habere putant, eſſe Apoſtolorũ ſucceſſores:qui enim Epiſcopos presbyteris æquant, conſequens eſt, vt presbyteros pariter & Epiſcopos ſucceſſores Apoſtolorum faciant: at nunc primus,quod ſciam, poſt Lutherum Antonius Sadeel, vt ſit contra ſententiam Domini diſcipulus ſuper magiſtrum ſuum, negat vllos eſſe in Eccleſia ſucceſſores Apoſtolorum. Vt plane ſequatur, nullam eſſe in Eccleſia poteſtatem remittendi peccata, nullam conſecrãdi ſanctã Euchariſtiam. Quibus enim primum hanc poteſtatem Chriſtus dedit niſi Apoſtolis? Quare ſi nulli loco eorum,qui mortui ſunt,remãſerunt, nec eorum poteſtas remanſit: aut ſi remanſit, ipſi illi, in quibus remanſit, ſucceſſores eorum numerandi ſunt. Iudicet Celſitudo Veſtra an ſit iſta ſatis craſsi ingenij cauillatio, & facile refutabilis. Non opus eſt Celſitudini Veſtræ cognitione ſacrarum litterarum,neque ſcientia Theologiæ,ne fortaſsis iſtud excuſet, nec opus eſt acuto ingenio,quo aiunt præditam eſſe Celſ. V. hic ſic opus eſt tanta acie ingenij, quanta in demonſtrationibus Euclidis, in quibus erudita,& excercitata eſt,vt audio,non requiretur à Celſ. V. cognitio ſacrarum ſcripturarum. Epiſcopis enim & presbyteris præcipit Apoſtolus vt ſint διδακτικοί,id eſt,idonei & prompti ad docendũ. Sine verbo Dei poteſt, & debet Celſ. V. idque ab ea requiretur, quod iuſtum eſt,à ſe ipſo,ideſt,exemplis de ſe & re ſua ſumptis iudicare,vt ſatis à me ſupra explicatum eſt. Quare ſi clamauerint veſtri miniſtri verbum Dei,verbum Dei,ſciat Celſ. V. nõ eſſe verbum Dei, quod iſti clamant,non magis quam erat verbum Dei,quo Valẽtinus,aut Marcion, aut Apelles,aut Hermogenes, aut hæretici poſteriores, Arius, Eutyches, Neſtorius, & reliqui vtebantur. Omnes enim teſtimonijs ſcripturarum vſi ſunt, quia omnibus hæreticis materias, vt Tertull.

ait,

ſuos, quare ipſi nõ credant verbo Dei, quod Valẽtinus proloquitur; quo Marcion gloriatur; quod Apelles iactat; quod Arius ventilat, quod Neſtorius proteſtatur? reſpõdebunt nimirũ, non recte eos interpretari verbum Dei; ac proinde non iam verbum Dei eſſe ſic ab ipſis intellectum, & expoſitum, ſed verbum potius ipſorum hæreticorum. Hoc ipſum cogitet Celſ. V. de verbo Dei, quod Lutherus producit, quia ſic probat verbum Dei, quod iactat, quomodo illi ſuperiores, & nõ aliter, ſuo nimirũ ſenſu. Proprio enim ſenſu interpretandas, & intelligendas eſſe ſcripturas profeſſus eſt Lutherus. Si rurſus quærat Celſ. V. à ſuis miniſtris, vnde certus fuit Lutherus de ſuo ſenſu verbi Dei, nõ eſſe eum ſenſum falſum, nihil reſpondebunt, niſi quod ille reſpondere eos docuit, faciles eſſe ad intelligendum ſcripturas. Et quia facile omnes errant in eo, quod ignorant, vt Ariſt. ait, in Metaphyſicis, ne iſti exiſtimẽtur errare, omnes profitentur ſcire ſe ſcripturas. At in Eccleſia noſtra Catholica Illuſtr. D. præſcriptionem apoſtolicam habemus, quomodo verbũ Dei interpretari, & intelligere liceat, & non ſecus quam præſcriptum eſt niſi periculo vitæ, & ſempiternæ infamiæ: ſic ſcilicet ſicut S. Apoſtoli à Chriſto acceperunt; acceperunt autem omnẽ veritatẽ; & ſicut acceperunt, ſic eccleſiæ tradiderunt, & commiſerunt; & ſicut Eccleſia traditum & commiſſum ſenſum verbi Dei ab illis tanquam depoſitum accepit, ſic fideliter, & integre retinet, ſeruat, docet, prædicat. Ab Eccleſia igitur Catholica nos verbũ Dei accipimus, & vnde Eccleſia certa eſt de ſenſu verbi Dei, inde nos certi ſumus, & falli non poſſumus. Redeat igitur Celſitud. veſtra ad hãc apoſtolicæ præſcriptionis lineam; huc collineet, ſi veritatem verbi Dei tenere vult; & Deum veritatis in cæleſti patria poſsidere. Hac ſola præſcriptione apoſtolicæ traditionis, quæ ad intelligendum, & interpretandum Catholice, & apoſtolice verbum Dei, in Eccleſia Dei tanquam depoſitum fideliter cuſtoditur, ſine vllis ſcripturis, ne quid Celſ. V. excuſare poſsit, omnes miniſtros & doctores Proteſtantium reuincet. obijceat illis, non ſic credit, non ſic docet, non ſic prædicat Eccleſia Catholica per totum orbẽ diffuſa, ſicut vos creditis, docetis, prædicatis, ergo non accepiſtis ab Eccleſia verbum, quod prædicatis. Aliunde accepiſtis, foris eſtis. Quod ſi ab Eccleſia Catholica per cunctũ orbem diffuſa non accepiſtis, igitur non accepiſtis ab Apoſtolis verbum, quod prædicatis, quia quod ab initio audiuit Eccleſia Catholica ab Apoſtolis, qui vbique prædicauerunt, hoc in ea permanet. Teſtis eſt Ioannes in Epiſtola ſua, cum vnum quemq; noſtrum, ne ab hæreticis, qui doctrinam ab Eccleſia alienam tradunt, ſeducamur, monet hic verbis, vos, quod audiſtis ab initio, in vobis permaneat; quia ſi in vobis permanſerit quod audiſtis ab initio, & vos in filio, & in patre manebitis. Et hæc eſt repromiſsio, quã ipſe pollicitus eſt nobis vitam æternam. Hæc ſcripſi vobis de ijs, qui ſeducunt vos. Hæc ad Celſ. V. & ad oẽs, qui in Eccleſia Catholica baptizati ſunt, ſcripſit Ioannes, & ſubiungit, & vos vnctionem, quam accepiſtis ab eo, maneat in

vobis;& non necesse habetis, vt aliquis doceat vos; sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus;& verum est,& non est mendacium, & sicut docet vos, manete in eo. Interroget Cels.V. scribas confessionis Aug. quomodo non necesse est, vt aliquis doceat nos, ne seducamur (dixerat enim paulò ante hæc scripsi vobis de ijs, qui seducũt vos) si quidem, vt Apost. ad Corinth. scripsit, non in omnibus est scientia? & quæ ista vnctio est, quæ docet de omnibus? Iam scilicet erant tempore Ioannis Euangelistæ hæretici, qui seducebant, Simon, Nicolaus, Cerinthus, Marcus, Menander, Basilides, Saturninus; sed prius, quam isti venirent, Ecclesiam, quæ tunc erat, omnem veritatem sancti Apostoli docuerant; & non erat necesse, vt alius præter id, quod prius didicerant in Ecclesia Catholica, eos doceret, quia in Ecclesia apostolica manebat spiritus S. sicut nunc manet, quo pater filium suum vnxit, sicut Petrus in actis Apost. dixit; & quem promisit, & dedit sanctis Apostolis, & nobis, qui per verbum illorum,& prædicationem credidimus. Hæc est vnctio, quæ de omnibus docet eos, qui venerunt ad Ecclesiam,& in ea manent. Quare non necesse erat, neq; licebat, vt Lutherus veniret,& aliud prædicaret, præterquã quod ab initio Ecclesia in Germania audierat,& quod in ea permanebat. Quod à nobis omnibus, sicut beatus Ioannes præcipit, faciendum est. Hoc ipsum præcipit Apost. in Epist. ad Philipp. cum ait, verum tamen ad quod præuenimus, vt idem sapiamus, in eadem permaneamus regula. scilicet illud est, ad q̃ præuenimus, siue præcurrimus, (hoc enim significat verbum græcum φθάνειν) quod ab initio audiuimus, vt Ioannes in Epist. sua dixit, quod iubet permanere in nobis omnibus, vt sicut Paulus ait, omnes idem sapiamus, & in eadem regula permaneamus. Id ipsum rursus monet idem Apost. Paulus in Epist. ad Galatas, cũ ait, sed licet nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Et iterum, si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Interroget rursus Cels.V. scribas confessionis Augustanæ, vtrum prædicauerit Lutherus præter id, quod prius ante Lutherum acceperant Ecclesiæ Germanorũ? negare non possunt. infiniti enim in Germania testes esse possunt prædicasse eum præter id, quod antea acceperant. Idem enim acceperant, quod nos accepimus; & in eis permanebat, quod in nobis, & in omnibus Ecclesijs totius orbis permanet, traditio scilicet apostolicæ doctrinæ ab initio traditæ, & prædicatæ. Factus est igitur anathema Lutherus ab Apostolo. Aut si dicant scribæ isti, prædicasse quidem præterquam quod acceperant, quia acceperant falsum, & Lutherus prædicauit verum, dicam hic, quod Tertullianus respondet alijs hæreticis, idem dicentibus, quale est, vt antea fuerit hæresis, q̃ vera doctrina? prius Germani hæretici, quam Christiani? & non potius contra, prius semen bonum iuxta parabolã Euangelij, & postea Zizania, quæ inimicus homo superseminauit? Adde, quod si falsam doctrinã acceperant Ecclesiæ in

Germania, antequã veniret Lutherus, cum illa ipsa doctrina, quam acceperant, in Ecclesia Catholica vbiq; gentiũ, & terrarũ hodie permaneat, si falsa est, sequitur vt nusquã sit Ecclesia nisi falsi nominis, excepta Germania. Amisit igitur regnum suum Christus; exhæredatus est filius Dei ex semine Dauid: frustrata est illa patris cęlestis promisio, dabo tibi gentes hæreditatem tuam, possesionem tuam terminos terræ. Aut si respondeant, hoc enim superest, doctrinam Lutheri antiquã esse, & ab initio traditã, postea intermissam, postremo à Luthero reuocatã, ostendant eam Cels. V. in antiquis non damnatis; proferant vnũ tantum veterem auctorem, qui eam cõmendet. Si enim Cels. V. curã habet in ditione sua, vt reddatur vnicuiq;, quod ei debetur, sicut Apost. ait, cui tributum, tributũ; cui vectigal, vectigal; cui timorẽ, timorem; cui honorem, honorem; cur exemplo de se sumpto, non iudicabit quod iustum est in ijs, quæ ad Deum pertinent? vt sicut sibi pendi vult, quæ sibi debentur, tributa, vectigalia, honor, & timor, sic etiam in primis curet, & laboret, vt quod Dei est, Deo soluatur; ne maior ratio Cęsaris, idest, domini huius sæculi habeatur, quam Dei nostri regis sæculorũ. Populos Celsitudinis. V. ab initio Germanicæ christianitatis Ecclesia Romana parturiuit, & pepit; & lacte apostolicę doctrinæ in sinu & gremio suo aluit, & more, ac disciplina sua in manu nutricij apostolici sancti Bonifacij educauit, ætate nostra fur & latro è gremio & sinu matris Ecclesiæ diripuit, & abstraxit. Et patietur hoc Cels. Vestra? direptos & abstractos retinebit? non restituet? hanc iniuriam, & violentiã in re sua dissimularet? est ne hoc, quod iustus Iudex, & vitæ ac mortis Dominus iubet, quod iustũ est, à se ipso iudicare? Postremo, etsi hoc iudicare quod iustum est à se ipso, pluribus exemplis à me hactenus expositum est, non prætermittam duo exempla in eodem loco Euangelij à Domino commemorata huc magnopere pertinentia, alterum est de ijs, qui, sicut ait euangelium, faciem cæli, & terræ probare sciebant, vt ex nube ad occasum oriente, tanquã ex signo de pluuia veniente iudicarẽt, & ex austro flante de æstu. Qui enim ex signis istis sensui subiectis de aduẽtu æstus, & pluuiæ iudicabant, iustũ erat, vt ex doctrina Christi, quæ erat aqua sapientiæ salutaris & viuificæ, qua mentes irrigatæ fructus vberrimos omnium virtutum ferebant, & ex miraculis, quibus doctrina cõfirmabatur, quę in cordibus infideliũ frigidis, instar austri venti calidi fidem ęstu quodem amoris inflãmabant, tanquã ex signis humanæ menti cognatis de aduentu, & præsentia Christi iudicarent. Transferamus hoc exemplũ iusti iudicij ex signis faciẽdi ad rem nostram. Notemus signa quędam pauca, ne omnia nunc dicamus, ex quibus plane Cels. V. iudicare debet doctrinã, quę in nostris Ecclesijs per totũ orbem diffusis, est, veram & apostolicam esse, & hanc esse Catholicam. hæc enim est quæ semper à tempore Apostolorum ab hęresibus diuersis temporibus oppugnata fuit, nunquã tamẽ superata, sed ipsa potius omnes superauit,

 deleuit,

deleuit, extinxit; etsi.n. Hæresim Lutheri nondum expugnauit, quia ad huc oportet, sicut Apost. ad Cor. scripsit, hæreses esse, vt q probati sunt, manifesti fiant in nobis: satis tamẽ apparet properare eam ad interitũ, siquidem dum varias cauillationes Lutherani contra Catholicorum libros & vias subterfugiendi, & elabendi, vt sunt lubrici, quęrunt, quia vt ait diuinus Dionys. in Diuinis nom. c. vi. ignorantia est causa mutationis, & diuisionis, & nihil errore inconstantius, & mutabilius, tam multiformis facta est Lutheri secta, & in tot sectas multiplicata, vt difficile sit eas enumerare. In his sectis alij alios hęreticos cõpellant, & tam acriter interse pugnant, vt non opus sit externo milite ad eos debellandos, nec alijs hostibus quã eisdẽ ipsis interse. Quã autẽ verum sit hoc de multiplicib. sectis Lutheri & earũ interse pugna, & de crebra dogmatum mutatione, si Cels. V. scire cupit, legat, & fortasse iam legit, Fredericũ Staphylũ de concordia Lutheranorũ: in ecclesia aũt Catholica per cunctas terrarũ oras propagata oẽs eandẽ doctrinã profitẽtur; oẽs idem dicunt, & prædicãt. Omnes episcopi Catholici semper, & vbiq; vigilãti cura excubãt, vt vna sit omniũ fides; & in ea nulla penitus dogmatum discrepantia. A testibus, cum in iudicijs & quæstionibus interrogãtur, si verbo titubatũ est, non creditur dici verum, & Modestinus iuriscon. testes, inquit, qui aduersus fidem testationis suæ vacillant, nõ sunt audiendi. Quibus aũt tẽporibus, & in quibus libris, & quæ dogmata sua Lutherus, & quoties variauerit, ac mutauerit, prætereo, ne longũ fiat, habet Cels. V. ab eodem Staphylo Prusiensi ex parte obseruatum, vbiq; extat liber. Hypocritæ, inquit, Dominus, faciẽ cæli, & terræ nostis probare, hoc autẽ tempus quomodo nõ probatis? haud secus cogitet Cels. V. dicere Dñm, fidẽ testimonij, quod quis dixerit, in rebus vestris nostris probare, si.n. titubanter, & vacillans testimoniũ dixerit, nõ putatis audiendũ esse; quomodo idem hoc tẽpore in dogmatibus fidei nõ facitis? cur ex incõstantia dicentis testimoniũ falsitatẽ eius nõ dijudicatis? Deinde, si euangeliũ, sicut Dñs in euangelio Matthæi dixit, prædicandũ est in vniuerso orbe in testimoniũ omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio, & iam nos oẽs, in quos fines seculorũ, sicut apost. ait, deuenerunt, audimus, legimus, videmus euangeliũ, quod nobis prædicatũ est, vbiq; prędicari, euangeliũ verò Lutheri tantũ abest, vt vbiq; prædicetur, vt finibus Germaniæ vix excesserit; imò nec eã totã occupauerit, an nõ est hoc signũ euidens, & omni luce clarius doctrinã sectæ Lutheranæ nõ esse euangelicã, vt ipsi Lutherani falsò vocant? si enim euangelica est, quõ ab omnibus ecclesijs cuncti orbis, vbi euangelizatum est, anathematizatur? confirmat hoc idem apost. cum pręcipit Corinthijs, vt mulieres in ecclesia nõ doceant, sed taceant: cõformat enim orationem, quasi aliqui contradicerent, qui non existimarent decere, vt in ecclesia mulieres silerent. Arguens igitur eos, an à vobis, inquit, verbum Dei processit, aut ad vos solos peruenit? vt perinde sit hoc, ac si diceret

an vos

an vos estis primi magistri, & à vobis prædicatio euangelij ad reliquos manauit? aut ad vos solos deuenit prædicatio, vt non oporteat, quod alijs ecclesijs prædicatum est, recipere, & sequi? sic veteres interpretati sunt, Chrys. Theodor. Theophyl. & alij. Hæc eadē Pauli in Corin. argumentio doctrinā Lutheri redarguit, & falsam esse cōuincit. Siquidē Lutherus nō fuit primus in ecclesia prædicator euangelij; nec in sola Germania prædicatū est euangeliū, debuit igitur Lutherus prędicare, sicut in alijs ecclesijs cuncti orbis, ad quas prædicatio euāgelij deuenit, prędicabatur. Hoc aūt cùm nō fecerit, sequitur, suū fuisse, & à se inuentū euāgelium quod in ecclesijs Germanię prędicauit. Si enim Cels. V. aliquod genus indumenti in Germania videret, quod nusquā aliàs in vniuerso orbe esse, aut fuisse vnquā audiret, an nō certus esset, id indumenti genus in sola Germania inuentū, & excogitatū esse? idem Cels. V. iudicare debet de euāgelio, quod Lutherus euangelizauit. Habetis enim clarissimū indicium nouitatis, & peregrinitatis eius; vosq́ue esse, qui noluistis audire apostolū, cū in epist. ad Heb. scripsit, doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci, siue circūferri; neque declinare eos, quos idem in epist. ad Rom. monuit, cū ait, declinate ab eis qui dissensiōes, & offendicula præter doctrinam, quā vos didicistis faciunt. Pręterea, si ista disciplina Lutheri amplectēda est ab omnibus tanquā catholica, interroget Cels. V. ministros suos, quibus miraculis eam Lutherus confirmauerit. Doctrina enim euangelica, quæ ab initio omnibus ecclesijs per S. apostolos tradita est, miraculis eorū est confirmata. Qui. n. in epist. ad Rom. scripsit, nō erubesco euangelium, quod est in salutē omni credenti, de illa ipsa salute euangelica loquens in epist. ad Heb. sic ait, quō nos effugiemus, si tantā neglexerimus salutē, quæ cū initiū accepisset enarrari per Dominū, ab ijs, qui audierunt, confirmata est in nobis contestante Deo signis, & portētis, & varijs virtutibus, & spiritus sancti distributionib. Doctrinā verò Lutheri cum nō possint probare Lutherani annunciatam esse à Christo, & auditā ab apostolis, siquidē non vbique sonat, sicut vbique prędicauerūt apostoli, sed in sola Germania, sequitur, miracula apostolorū quibus Deus eorū prędicationem vbique comprobabat, non pertinere ad Lutheri doctrinā, nisi forte in sola Germania apostoli prædicauerunt. Hoc enim si probauerint, probatū erit, oportere oēs mundi ecclesias Lutheranas fieri. Interroget etiā Cels. V. ministros istos suos euangelicos, an in virtute euangelij, quod Lutherus prędicauit, & suæ Germanię tradidit, dæmones ex corporib. hominū, sicut in euangelio legimus, hodiè expellant. Narrat Staphylus & Surius, quid Luthero acciderit, cū quendā energumenū ad se adductū liberare voluit; quātus eum horror, & trepidatio inuaserit. Lepida est historia, legat, si libet. expertus est miser virtutē euangelij sui, vt non opus sit alio experimēto eius quod in eo loquebatur spiritus immunditię. In nostris verò ecclesijs quotidie videre licet expelli dęmones ab exorcistis. Sed cū Cels. V.

 audie-

audierit ministros suos hoc genus miraculi eijciendi dæmones, aut contemnere, aut extenuare, vt eorum sermonem impiũ retũdat, obijciat eis, quæ ad nostram eruditionem, & istorum cæcam impietatem redarguendam in euangelio Marci scripta sunt de spiritu immũdo illius hominis, qui erat in synagoga. Postquã iussit Dominus spiritui immundo exire, inquiens exi de homine: Et discerpens, inquit, eum spiritus immũdus, & exclamans voce magna, exijt ab eo, & mirati sunt omnes, ita vt conquirerent inter se dicentes, quidnam est hoc? quænam doctrina hæc noua? quia in potestate & spiritibus immundis imperat, & obediunt ei. Hoc etiam modo, & forma imperãt nostri exorcistæ dæmonibus, exi, inquiunt, hoc interest, quod Iesus potestate sua tanquã Dominus omnis creaturæ iubebat exire; nostri verò exorcistæ tanquã ministri tantũ in nomine Domini Iesu, & in virtute euangelij, quod profitentur. Quod si illos expulsio dæmonũ in admirationẽ potestatis, & doctrinæ, quã Christus prædicabat, adducebat, idq; euangelista ad nostrã vtilitatem, & eruditionem narrat, profectò expelli dæmones ab ijs, qui euangelium nostrũ profitentur, & non ab ijs, qui se euangelicos vocant, & Lutheri doctrinã sequuntur, euidens indicium est, doctrinam euangelij nostri, doctrinam Christi esse; Doctrinam verò Lutheri non Christi, sed satanæ esse. si enim satanas satanam eijceret, aduersus se diuisus esset, dixit Dominus in euãgelio Matth. Si autem, inquit, ego in spiritu Dei eijcio dæmones, igitur peruenit ad vos regnũ Dei. Sic igitur licet nobis argumentari, sicut Dominus hic docuit, Si nos in nomine Christi, quẽ p̃dicamus & in virtute euangelij eius, quod nobis traditum est, & profitemur, eijcimus dæmones, igitur peruenit ad nos regnũ Dei, id est, cælestis doctrina euangelij Christi. Contra verò, si in ecclesijs Germaniæ Lutheranis in nomine Christi, quem Protestantes prædicant, & in virtute euangelij, quod Lutherus eis tradidit, nõ eijciuntur dæmones, igitur non peruenit ad eas ecclesias in doctrina Lutheri regnum Dei, id est, doctrina Christi, sed doctrina satanæ, qui nõ eijcit satanã, alioqui regnum eius non staret. Alia p̃scriptio & quidem euangelica aduersus hæreticos est, ex fructibus eorũ cognoscendos esse. culturã enim arboris, ait scriptura Eccl. c. 27. ostendit fructus, taceo bella, cædes, strages populorũ, tot sectas odijs, inimicitijs, & contentionibus grauissimis flagrantes, quæ ex Lutheri euãgelio tanquam ex equo Troiano prodierunt. Legat Cels. V. sermones conuiuales Aurifabri discipuli, & familiaris Lutheri, quos ex gestis, & dictis eius collegit, & Germanicè scripsit, vt cognoscat, quàm dissoluti mores, quanta in eo linguæ petulantia, quanta obscœnitas verborũ, q̃ iocularis, & scurrilis disciplina, quanta ei cum dæmone vt amico familiaritas, quantus contẽptus omnium sanctorum doctorũ, quanta irrisio euangelicæ, & Apostolicæ institutionis. Vertuntur nunc hi sermones è Germanico in Latinum à quodam pio & erudito viro, vt vulgentur omnibus, vt quos nõ pudet doctrinæ, pudeat saltem doctoris. Hactenus de p̃scriptionibus, quibus Cels. V. ministros suos,

qui eam & populos eius decipiunt, ſine ſcripturis reuincere, & quod primum, ac potiſsimū eſt, in ſe ipſo vinci poteſt, & debet. Sic enim Eſaias cū hortatur gentes, vt ad veram fidem in vniuerſo orbe prædicandam relicto errore veniant, cognoſcite, inquit, gentes, & vincimini; & audite vſq; ad extremum terrę. Quem locum explanans B. Baſilius, vox, inquit, lætitiæ, & exultationis plena eórum, qui aduentū Chriſti cognouerunt, hortantium alios, qui non cognouerunt, vt cognoſcant, patianturq; ſe ſicut apoſt. ait, captiuos duci in obſequiū Chriſti, quæ eſt vera libertas à lege, & ſeruitute peccati liberans. Vincuntur autem ſic gentes, quomodo vincuntur tenebræ præſentia luminis; & morbus ſanitate. Cognoſcite veritatem gentes, & iam pulcherrimè victæ eſtis. Hactenus Baſil. Ad hunc igitur modum cogitet Celſ. V. dici ſibi à propheta, cognoſcite veritatem, & vincimini in vobis. Sic miniſtros ſuos, & ſe ſine ſcripturis vincet. Nos verò, qui ſcripturarū ſcientiā, & cognitionem, quantulacunq; eſt, profitemur, cum illis ipſis miniſtris, & doctoribus, quia ſcripturas etiam licet ſtudio ſenſus carnis ſuæ profitētur, per lineas ſcripturarum ſigillatim in locis omnibus, qui ab eis iactantur, vt hactenus egimus; ſic quoq; in hoc libro agimus; & deinceps ſi opus erit, agemus. nō enim in cauſa Dei, & ꝓ Deo ſilere poſſumus. Nunc autem, quia vereor ne modum exceſſerit epiſtola, vt tandem finiam, quoniam principes, quiſque in ditione ſua, reges quidam, & iudices populorum ſuorum ſunt, rem totam verbis ſapientię diuinæ, quæ ſpiritus S. Salomoni dictauit, perorabo, melior eſt, inquit, ſapientia, quam vires, & prudens, quam fortis. audite ergo reges, & intelligite; diſcite iudices finium terræ, præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data eſt vobis à Domino poteſtas, & virtus ab altiſsimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur, quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius, non rectè iudicaſtis, neq; cuſtodiſtis legem iuſtitiæ; neq; ſecūdum voluntatem Dei ambulaſtis. Horrendè, & cito apparebit, quoniā iudicium duriſsimū ijs, qui præſunt, fiet. Exiguo autem conceditur miſericordia, potentes aūt potenter tormenta patientur. Non metuet perſonā cuiuſquā Deus, quoniam eſt omnium dominator; neq; verebitur magnitudinē cuiuſquam, quoniam puſillum, & magnum ipſe fecit, & æqualiter eſt illi cura de omnibus. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio. Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, vt diſcatis ſapientiam, & non excidatis. Illam ſapientiam dicit, qua ſanctus vir Iob pietatem, qua vultus Dei continetur, definiuit, cum ait, pietas ſapientia eſt, & abſtinere ab omni malo ſcientia. Coli aūt ſine recta fide nō poteſt, neq; ſapientia iſta diſci ſine timore Dei, qui eſt initium eius; hunc time, ait Eccleſiaſtes, & mandata eius fac, hoc eſt omnis homo. Habet Celſ. V. non longè à ditione ſua regem Sueuię, qui vt hanc ſapientiam diſcat, & rectam fidem ad colendū Deum habeat, ne excidat, & vt regnū ex toto reddat Catholicum, ſicut ante hæreſes erat, miniſtros verbi Dei ab Eccleſia Romana iam petiuit, & miſsi ſunt. O prę-

clarum,

clarum,& diuinũ factum tanto rege dignum,& immortali præmio vitæ beatæ & sempiternæ in cælis remunerandum. Hunc Celſ. V. ſequatur,petat etiam ipſa epiſcopum, vt qui fuerint ab eo ordinati,poſsint miniſterio verbi Dei inſiſtere;peccata confitentibus remittere,Euchariſtiam conſecrare. Miniſtri enim ex origine Lutheri profecti, quia ille non fuit epiſcopus,ſed presbyter tantum,& ob eam cauſam ordinare non potuit,nihil horum facere poſſunt, non magis quam Celſ. V. quia æquè ſunt meri laici. Caueat igitur, ne ſi hoc,quod dico,non fecerit,illam horribilem accuſationem ante tribunal Chriſti audiat, quam paulò ante ex ſapientia Salomonis audiuit.Quod cum eſſetis miniſtri regni illius,nõ rectè iudicaſtis ,neq; cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neq; ſecundum volũtatem Dei ambulaſtis. De illa iuſtitia, & de illo iuſto iudicio loquor,non in quo ius ciuile verſatur, & cernitur,cui credo præeſſe idoneos viros in ditione Celſ. V.& vnicuiq; ius ſuum reddi,& leges ciuiles, quæ iuſtæ ſunt, ſeruari, ſed de illo iuſto iudicio loquor, quod per omnes partes epiſtolæ meæ vrgeo, & premo,de quo Dñs in euangelio Lucæ omnes admonuit, inquiens, Quid autem & quod iuſtum eſt,à vobis ipſis non iudicatis? ex quo iudicio noſtra omnium cauſa pendet,vt abſoluamur,vel damnemur. Alterũ enim exemplum præter illud, quod dixi de iis,qui faciem cæli,& terræ probare norunt, quo Dominus in eodem loco euãgelij docuit, quod iuſtum eſt à ſe ipſo iudicare,eſt eius, qui litem, quæ ſibi cum aliquo eſt, priuſquam iudicium pronuncietur, prudenter dirimit, dum in via eſt. Sic monet Dominus,faciendum eſſe nobis, ſi ſapimus, vt antequã à vita recedamus, qui rei ſumus, & aduerſarium ſatanam habemus,cum quo omnes litigamus, demus operam, vt ab eo nos liberemus, & vindicemus; ne ſi rationes noſtræ non fuerint prius benè confectæ, & res ad concordiam adducta, trahamur ad iudicem;& iudex tradat exactori,& exactor mittat in carcerem,dico enim,inquit,tibi,nõ exies inde, donec etiam nouiſsimum minutum reddas:ego,ne hoc Celſ.V.eueniat,quod opto & cupio, feci quod in me fuit,ſupereſt,vt caueat ipſa, ſicut Apoſtol. in epiſtola ad Heb. præcipit,ne deſit gratiæ Dei,malitiq; eſſe prudens,quàm fortis,ſicut paulò ante Salomon in ſapientia monebat. Vt,ſicut eccleſiaſticus ait,timẽti Deum benè ſit ei in extremis, & in ſenectute bona, & plenus dierum cum patribus & maioribus ſuis Marpurgij ſepeliatur, & cum eis cæleſti & ſempiterna, ac beata vita fruatur.

Fælicitatis ſempiternæ Illuſtriſ. C. V.

Cupidiſsimus & ſitientiſsimus

Franciſcus Turrianus Societatis Ieſu.

FRAN-

FRANCISCI TVRRIANI, SOCIETATIS IESV, ADVERSVS NVGATORIAS CAVILLATIONES ANTONII SADEELIS LVTHERANI, DEfensio locorum Scripturæ, S. de Ecclesia Catholica visibili, & eius Pastore Episcopo Romano, beati Petri principis Apostolorum successore.

VM videret Antonius Sadeel Andreã Freihubium labare, & succumbere, accurrit tanquam adoptatus patronus, & illius caussam & suam suscepit; respondit itaque ad ea, quæ contra capita Lypsicæ disputationis Andreæ Doctoris pridem scripseram, atq; ita respondet, vt in eo tantùm laboret, nõ quomodo sua probet; quod illi studendum erat; sed quo modo, si fortè possit, nostra redarguat. Quod & si assequi non potuit, ne tamen ignaros fallat, & per imperitiam nonnullis, eorum, quos decipit, fortaßis assecutus esse videatur; non potui dißimulare, & si optabam, quin ostenderem non redarguisse; sed reprehendisse. Ille enim alterum redarguere existimandus est, qui errasse conuincit; reprehendere verò quiuis facilè potest etiam τὰ ἀνεξέλεγκτα, id est, quæ redargui non possunt, & eo facilius, quo minùs intelligẽs sit. Reprehendit autem iste, sicut hæretici solent, & beatus Petrus de eis scripsit, deprauando, & peruertendo locos Scripturæ sanctæ, quibus vsus sum, quos ego adiuuante Dei gratia, ita à deprauatione eius defendã, vt istius, qui, vt Iannes & Mambres, veritati resistit, insipientia sit omnibus nota, sicut & illorum fuit. Ergo quia argumenta & rationes ex locis scripturarum à me conclusas sophismata vocat, quæ se dicit soluere, attingam, quàm breuißimè potero, quæ iste reprehendit, & quæ à me requirit, vt planè appareat, non redarguisse falsum, sed reprehendisse verum.

Quomodo redarguatur Antonius in eo, quod frustra requirit de homonymia nominis Ecclesiæ explicanda. Et quomodo ipse in explicatione eius, quam tentauit, peccet, significationibus varijs huius vocabuli prætermissis, & ignoratis.

CAPVT PRIMVM.

SEquar ordinem tuum & locorum recitationes,
„ locus, inquis, primus Matth. 18. Dic Ecclesiæ, si
„ autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut eth-
„ nicus, &c. Vbi enim sunt duo vel tres congrega-
„ ti in nomine meo, ibi sum in medio eorum. So-
„ phisma Turriani, Ecclesia est cœtus, & congregatio fideliũ,
„ qui in nomine Domini congregantur, qui ab Episcopo suo
„ congregantur; atque ita, vt Ecclesiæ, quæ vna Catholica est,
„ & Pręposito eius, nempe Pontifici Romano adhereãt, quod
„ cum de Protestantium Ecclesijs dici non possit, efficitur eas
„ nõ esse veras Ecclesias; & ordinationes, quæ in illis fiunt, nõ
„ esse Ecclesiasticas. *Reprehendit hic Antonius, quod Ecclesiam dif-*
„ *finiens, homonymiam vocabuli non remouerim. Serua tibi Antoni istã methodum cum in gymnasio de Ecclesia, & ratione eius docebis. mihi verò scribenti satis visum est, si ecclesiæ vocabulo vterer, vt in loco Euangelij à me proposito, & à te recitato vsa est scriptura. Quod tu etiam nesciens, & nolens approbas; & te male reprehendentem repre-*
„ *hendis, discussis enim, vt loqueris, homonymijs, sic intulisti,* restat igi-
„ tur, vt eam definitionem proponere volueris, quæ vnicuiq;
„ ex particularibus Ecclesijs conueniat. *Ita est, vt tu dicis, & colligis, cur igitur reprehendis, si te homonymia non impediuit, quo minùs intelligeres, cuius ecclesiæ definitionem proponere voluerim? Subiun-*
„ *gis deinde,* hoc igitur primũ requiro in tua definitione, quod
„ non addideris te de visibili Ecclesia loqui, vt omnis homo-
„ nymia tolleretur. *Si locus Euangelij; dic ecclesiæ, & quæ sequũtur, vnde tu definitionem ecclesiæ ductam à me esse agnoscis, & fateris, non potest nisi de visibili ecclesia accipi, quid à me requiris, quod iam habes? quis enim loquitur Ecclesiæ inuisibili? aut quis videre potest in hac vita eiectos per excommunicationem ex ecclesia inuisibili? deinde tu i-*

pſe con fiteris, definire me Eccleſiam fidelium cœtum, & congregationem factam ab epiſcopo ſub vno viſibili capite, nempè Pontifice Romano, ſic enim ſcripſiſti. Si igitur caput Eccleſiæ, quā, te etiā aſſentiēte, definio, viſibile eſt, non poteſt reliquū corpus eſſe inuiſibile, quale vos neceſſe eſt ponere, qui caput ſolum inuiſibile, quod eſt Chriſtus, contra ſcripturam ponitis. Prætereà, cum dixi, vt tu de meo libro recitaſti, ita cōgregari fideles in nomine Domini ab epiſcopo ſuo, vt eccleſia exiſtat, ſi modo Eccleſiæ, quæ vna eſt catholica, & præpoſito eius nempè pontifici Romano adhæreant, an nō clare dixi, eccleſiā eſſe cœtū viſibilem fidelium? alioqui quomodo poterat dijudicari, vtrum pontifici adhærerent? Sed quod diuiſionē Eccleſiæ prætermiſerim, malitioſè à me factū eſſe, Antonius interpretatur, Sic enim ait me alloquēs, data » opera ita loquutꝰ es, vt quoties, ea quę ſunt electorū Eccleſię » propria, cū eccleſia viſibili cōfunderes, faciliùs poſſes ſub ve- » lo ὁμωνυμίας latere. *Si tu videri volebas non hoc malitiosè potiùs fin- » xiſſe, debebas locū notare, vbi hoc artificiū meū, quod cōmentus es, appareret. Illud magis verū eſſe manifeſto apparet, te, cum nihil ſolidi, & expreßi haberes ad reſpondendū, diuerticula quæſiſſe, & artē diuidēdi prius, ꝙ definiendū eſt, ibi requirere, vbi nō opus eſt; vbi ſcilicet iā conſtat, quid definiatur. Si enim ex loco Euangelij à me expoſito, & à te ex parte reciato definitionē, vt paulò antè dixi, & ipſe confiteris, collegi, liquet iam eam eccleſiā me definiſſe, cui cōgruat, quod in ipſo Euangelij loco eſt, dic Eccleſiæ. Nō eſt igitur, ꝙ reprehendis, artē à me requirere; ſed velle ſic tuos decipere, quare vocemus iſtā tuā reprehenſionē, quia Græcis delectaris,* ἀφιλότεχνον φιλομεθοδίαν. *Sed quia putas te rectè diuiſiſſe Eccleſiā, & homonymiā ſuſtuliſſe, quod te requirere dicebas, redarguendus es: vt incipiā præſtare, quod paulò ſuprà promiſi, id eſt, vt incipiat apparere omnibus inſipientia tua. Non enim rectè diuidit, qui diuiſionem non abſoluit; quia donec diuiſio ſiue diſtinctio non eſt abſoluta, homonymia nondū eſt ſublata. Tu igitur vt homonymiā vocabuli Eccleſiæ tolleres, primū, inquis,* ſignificat congregationē electo- » rum Dei, *vt 1. Tim. 3. Eph. 1. & 5. Sed de his locis à te obſeruatis mox* » *viderimus. Deinde, inquis,* Eccleſię nomen tribuitur ſingulis, & » particularibus eccleſijs, in quibus ordo Eccleſiaſticus ex Dei »

" verbo institutus est; cuiusmodi fuit Ecclesia Corinthiorum, " Ephes. &c. Atq; ita poscente vsu loquendi nomen Ecclesiæ " indefinitè vsurpatū significat vnamquāq; ex particularibus " Ecclesijs, vt 1. Corin. Estote sine scandalo Iudæis, & Græcis, " & Ecclesiæ Dei. *Deinde quasi totam iam diuisionem absoluisses, & omnem homonymiam huius nominis explicasses, Hæc, inquis, de nomine Ecclesiæ. Sed quare Ecclesiam, quæ in cælis est, prætermisisti? quam Ioannes vidit descendentem è cælo in secundo aduentu. Ita enim interpretatur Andreas Cæsariensis in comment. in Apocalyp. Irenæum, & Methodium secutus: sic etiam intellexit Eusebius Alexandrinus in Homilia, quæ Græcè extat, de secundo aduentu; ad hanc ecclesiam cælestem accessimus, scilicet per communionem Sanctorū, quam in Symbolo fidei confitemur, sicut Paulus in Epistola ad Hebræos, sed accessistis, inquit, ad Sion montem & ciuitatem Dei viuentis, Hierusalē cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis, & iudicem omnium Deum, & spiritus iustorum perfectorum, huius Ecclesiæ cælestis, in qua sunt spiritus iustorum perfectorum; id est sanctorum, pars sunt iusti ecclesiæ, quæ in terris est, sicut Apost. in Epistola ad Coloss. gratias, inquit, agentes Deo, & patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: sortem sanctorum vocat beatitudinem sanctorum, ad quam nos, vnusquisq; ad partem suam vocati sumus per regenerationem ex aqua & spiritu S. Baptismum enim vocat lumen, sicut alias solet, vt in Epist. ad Heb. c. 6. & Diony. Areop. & Clemens Romanus, & alij deinceps eos sicuti sancti Patres, Greg. Nazian. Athan. Basil. & cæteri, ne omnes enumerem, sic vocant, quod in baptismo lumen fidei cum spe & charitate infundatur, in quo & adoptamur à Deo patre, & secundùm spem viuam & communionem Sanctorum iam sumus ciues Sanctorum, & domestici Dei, translati in regnū Christi filij Dei, sicut statim subiungit idem Apostolus, qui eripuit nos de potestate tenebrarū: istis tenebris spiritualibus opposuit illud lumen superius; & transtulit, inquit, in regnum filij dilectionis eius, & quæ sequuntur. Dicat bellus Antonius, quare in explicatione homonymiæ Ecclesiæ præteriuit istam cælestem, quæ communi etiam Ecclesiæ nomine vocatur, alius tamen status*

Quomodo explicatio homonymiæ vocabuli ecclesiæ à Sadeele facta manca & inabsoluta sit.

Ecclesia in cælis.

tus

tus & alia ratio eius est, quam est Ecclesiæ, quæ in terris, adhuc pugnat, cum illa triumphet. Respondebit fortaßis Antonius, idcirco præteriisse, quia huic disputationi non conueniebat, sic enim ait Anto.
Itaq; nomen ecclesiæ (quatenus quidem huic disputationi „ conuenit) à sacris Scriptoribus variè solet vsurpari; Deinde, „ subiungit, primum enim significat congregationẽ electorũ, „ Dei, &c. *Paulò ante reprehendebas, quòd in definitione Ecclesiæ nõ, „ dixissem, congregatio, & cætus visibilis, ad quod iam responsum est tibi, de Ecclesia igitur visibili, vel testimonio tuo quæstio est, & de quo quæstio est, de eo disputatio. At Ecclesia, electorum Dei congregatio, non est visibilis; non igitur huic disputationi conuenit. Debuit ergo præteriri à te: aut si non debuit; nec illa cælestis præteriri debuit. Vt es acutus, tu reperies, quomodo hoc* ἄφυκτον *expedias. Prætereà, licet vna fuerit, & sit à principio vsq; ad finem Ecclesia, substantia, & numero eadem, nullis temporibus, neq; seculis, neq; gẽtibus, neq; locis definita, cuius forma est vnius spiritus fidei; aliter tamen fuit in lege naturæ disposita; aliter in lege Moysis; aliter in Euangelio: huiusmodi autem varia, & diuersa dispositio, cum forma quædam sit, facit, vt alia sit ratio dispositionis Ecclesiæ in lege Naturæ; alia in lege Moysis, alia in Euangelio; sicut alia est ratio liminis, id est, ligni sic siti; & alia ligni. Limen enim est, vt Philosophus in viij. libro primæ philosophiæ tradit, lignum sic sitũ, in ianua scilicet, id est, infrà, aut suprà. Quare cũ sit hic alia, atq; alia ratio dispositionis ecclesiæ, nomẽ tamẽ Ecclesiæ vnũ; sequitur has tres Ecclesiæ formas homonyme signari vno nomine cõmuni Ecclesiæ. Tollẽda igitur erat à te ista homonymia, ne in te necessariò desideraretur; quod à me inaniter, & superuacaneè requirebas: tu enim supplere voluisti, quod à me male prætermissũ esse reprehẽdebas, & debebas exequi propositũ; & in eo satisfacere nobis: mihi verò non opus fuit, vt anteà dixi; quia quã Ecclesiã definirem, locus Euangelij propositus declarabat. Neq; enim respondere potes, non conuenire huic disputationi distinguere ista, quæ modo distinxi: tibi autem propositum fuisse, nomẽ Ecclesiæ explicare, & homonymiam tollere, quatenus quidem huic disputationi conuenit; sic enim scripsisti. Immò verò, Antoni, huic disputationi magnopere hoc, quod à te hic requiro, conueniebat, Andreas*

Quomodo secum pugnet Antonius.

Quæ significata prætermiserit Antonius in explicatione homonymiæ vocabuli ecclesiæ à se suscepta.

Ecclesia ante legem

Ecclesia legis Moysi.

dreas enim Freybubius Lypsiensis academiæ Doctor, contra quem disputo, & cui tu labanti subsidio accurristi, vt caput visibile Ecclesiæ catholicæ tolleret, & probaret non esse necessarium, sic argumentabatur, ante datam legem fuisse Ecclesiam Sanctorum Patrum, neque tamen tale quoddam caput Ecclesiæ habuisse, quale fuit Pontifex. hoc tu quin in posteriore disputatione Andreæ Freybubij legeris, negare non potes, licet dissimules, respõsum à me est ad argumentũ, cũ ait Andreas
„ ecclesiam sanctorum patrum Ecclesiam fuisse, idq; à me cõ-
„ cedi, non tamen tale quoddam caput habuisse: fateor, erat illa quidem sanctorum patrum ante legem Ecclesia; sed non erat tunc ea dispositio, & forma Ecclesiæ veteris, vt caput haberet Aaronicum; neq; ea dispositio, & status nouæ ecclesiæ Euangelicæ, vt haberet Pontificem, cuius typus fuit Aaron. Satis ne vides iam, quomodo huic disputationi conueniebat homonymiam istam explicare, quod loco suo feci? hoc te facere oportuit, qui artem nobis definiendi Ecclesiam, proponere voluisti. Sed veniamus iam ad Ecclesiam catholicam per vniuersum mundum propagatam, & diffusam secundum promissionem Dei, quæ Ecclesia est hæreditas Christi filij eius, & perire non potest. Quare Antoni, cum homonymiam nominis Ecclesiæ aperuisti, congregationem visibilem fidelium per omnes mundi oras, & cæli plagas fusam, quæ Ecclesia dicitur, & est, prætermisisti? cuius ratio, & si non alia est, quam particularis Ecclesiæ; quæ, quia potest non esse pars illius vniuersæ, & generalis, potest interire, vt fit apud hæreticos, Ecclesia tamen catholica, Christi hæreditas supra petram fidei beati Petri, & successorum eius ædificata à Christo est, quæ interire non potest; sicut Christus Patrem rogauit, & ipse promisit inquiens, & portæ inferi non præualebũt aduersus eam. An dicturus es, non conueniebat huic disputationi scire hanc significationem nominis Ecclesiæ? scilicet conueniebat scire, quod Ecclesia significat primũ congregationẽ electorũ Dei, vt tu dicis; sed non conueniebat disputationi, vt sciremus, quod Ecclesia significat vniuersam subter cælum congregationem fidelium ex omnibus vbique terrarum gentibus, quæ à Propheta magna Ecclesia vocatur; & de qua omnes Prophetæ prædixerunt, quæ nunc secundum Apostolicam traditionem catholica dicitur; sicut doctrina eius item catholica, quæ

Ecclesia Catholica vbiq; diffusa quare ab Antonio prætermissa.

Ecclesia vniuersalis.

Ecclesia particularis

Ecclesia est Christi possessio, & hæreditas. huius autem magnæ ecclesiæ quandiu filiæ, & partes sunt Ecclesiæ particulares, tam diu sunt vnum cum ea; & pastores earum vnum cum pastore Ecclesiæ huius magnæ; non iam multi greges, neque multi pastores, sed per cohærentiam vnus grex, & vnus pastor. Non hoc ego dico; sed magnus Cyprianus in libro de vnitate Ecclesiæ, qui falso antea inscriptus ferebatur de simplicitate prælatorũ. Quis, inquit ille, sic est sceleratus, ac perfidus, quis sic discordiæ furore vesanus, vt credat scindi posse, aut audeat scindere vnitatem Dei? vestem domini? Ecclesiam Christi? monet ipse in euangelio suo, & docet dicens, & erit vnus grex, & vnus pastor; & esse posse vno in loco aliquis existimat, aut multos pastores? aut plures greges? de quo autem vno pastore ad vnitatem Ecclesiæ necessario pertinente Christus in Euangelio Iohannis hoc dixerit, idem Cyprianus paulo supra exposuit, ne tu Antoni cauilleris, & ad Christũ pastorem, & episcopum animarum nostrarum, sicut apost. vocauit, statim referas: sic enim dixerat; tamẽ vt vnitatem Ecclesiæ demõstraret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipiẽtem, sua auctoritate disposuit, & rursus, sed exordium ab vnitate proficiscitur, vt Ecclesia vna monstretur. hanc Ecclesiæ vnitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? quis autem esset iste, à quo vt vnitatis Ecclesiæ origo inciperet, dominus auctoritate sua disposuit, idem declarauit, cum paulo ante, vt probaret, ad veritatis originem esse hæreticis redeundum, & vnum caput quærendum, loquitur, inquit, dominus ad Petrum, ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non præualebunt aduersus eam &c. Ecclesia igitur particularis, quæ Petrum in successore caput non agnoscit, ad vnitatem Ecclesiæ catholicæ per totum orbem fusæ non pertinet; contra verò, q̃ agnoscit, pertinet; & quia pertinet, licet Ecclesia particularis sit, per cunctum orbem diffusa est, quatenus pars est vnius Ecclesiæ catholicæ per cunctum orbem dilatatæ. tu, tu ergo Antoni data opera ecclesiam catholicam, cùm homonymiam huius nominis explicares, dißimulasti, quia Ecclesia Protestantiũ non potest demonstrari in vniuerso mũdo. Immo vix extra Germaniæ terminos; Immo nec in tota ipsa Germania. Neq; veritatẽ tenere, quãdiu ad originẽ veritatis nõ redit

Quomodo vnus grex, & vnus pastor; & non multi greges, & multi pastores.

Quomodo Cyprianus de origine vnitatis Ecclesiæ differat contra Protestantes.

Quomodo Ecclesia particularis, quę Petrum in successore caput nõ agnoscit, ad vnitatem Ecclesię Catholicę non pertinet.

Quare Antonius Sadeel in explicatione homonymiæ nominis ecclesię, Ecclesiā Catholicam p̄ cunctū Orbem diffusam prætermisit.

Quomodo solus Christus est caput Ecclesiæ, & origo veritatis, & vnitatis eius virtute propria; virtute autem nō propria. sed à Christo cōmunicata Petrus, & successor eius.

Ecclesia perfectiorū

redit. Id est, ad Petrum, qui sic est origo veritatis, quomodo origo vnitatis Ecclesiæ, & caput non quidem virtute propria. Sic enim Christus tantùm est caput super omnem Ecclesiam, & origo vnitatis Ecclesiæ, & veritatis; Petrus autem virtute participata, & à Christo Iesu communicata, qui sua auctoritate ita disposuit, vt ab eo inciperet origo vnitatis ecclesiæ, & caput eius esset, pro eius fide, ne deficeret, orauit; vt esset in Ecclesia Petrus visibilis origo veritatis fidei; & qui ab eo deficeret, iam vnam fidem non teneret, nec in Ecclesia Catholica, quæ vna est, reperiretur; vt Ecclesiæ protestantium accidit, quæ à Petro defecit in Petri successoribus, fidei Petri non deficientis & orationis Christi pro ea, hæredibus. Sed pergamus ad reliqua de nomine Ecclesiæ, significat enim Ecclesia congregationem fidelium, qui sunt perfectiores, qui alios prædicatione verbi Dei veluti parturiunt, & generant. Obseruauit hāc nominis ecclesiæ significationem magnus Methodius martyr in symposio, siue conuiuio decem Virginum: sic enim ait, sæpè scriptura congregationem credentium vocat ἐκκλησίαν τῶν τελειοτέρων. κατὰ προκοπὴν εἰς τὸ ἓν πρόσωπον καὶ σῶμα τὸ τῆς ἐκκλησίας ἀναγομένων· οἱ μὲν γὰρ κρείττονες, καὶ ζανότερον σπάσαντες ἤδη τὴν ἀλήθειαν, οὗτοι διὰ τὴν τελείαν κάθαρσιν καὶ πίστιν ἀποσφρωθέντες τῶν σαρκὸς ἀτοπημάτων, ἐκκλησία γίνονται, καὶ βοηθὸς τοῦ χριστοῦ παρθένος, ὡς κατὰ τὸν ἀπόστολον ἡρμοσμένοι καὶ νυμφευθέντες, ἵνα καθαρὰν διδασκαλίαν, καὶ πολύφορον σπέρμα συλλαβόντες συνεργάζωνται συνεργοὶ κηρυγμάτων εἰς τὴν τῶν λοιπῶν σωτηρίαν γινόμενοι. Interpretemur latinè; vocat inquit Ecclesiam perfectiorum qui propter progressum factum, in vnam personam & corpus Ecclesiæ referantur. Qui enim sunt præstantiores, & iam veritatem dilucidiùs hauserunt, hi propter perfectam purgationem, & fidem carnis fæditate priuati, Ecclesia fiunt, & virgo adiutrix Christi, tanquam aptati, & desponsi, sicut Apostolus ait, vt pura doctrina, & fæcundo semine concepto, adiutores prædicationis ad aliorum salutem efficiantur. Subiungit posteà, imperfecti autem, & incipientes discere, parturiuntur, & formantur à præstantioribus, tanquam à matribus; donec editi in lucem regenerentur in magnitudinem, & pulchritudinem virtutis. Et rursus ijdem, κατὰ προκοπὴν ἐκκλησίας γεγονότες, εἰς ἕτερον τόκον ὑπουργήσωσιν τέκνων καὶ ἀναζοφὴν μήτρας δίκην ἐν τῷ δοχείῳ τῆς ψυχῆς τὸ θέλημα τελεσφορήσαντες ἀλώβητον τοῦ λόγου. Id est, & rursus donec, ijdem facti ecclesiæ

ratio-

ratione progressus, ministros se præbeant ad alterum partum, & educationem filiorum, cum in receptaculo animæ tanquam in vtero ad maturitatem perduxerint, quod verbum Dei vult, & requirit. Quod verò scriptura huiusmodi ecclesiam perfectiorum ponat, in epist. Pauli ad Corinth. 2. obseruauit Methodius, cum ait, despondi enim vos vni viro Virginem castam exhibere Christo. Quem locum Theodoretus in Cōmentarijs suis explanans, ecclesiam, inquit, vocauit Virginem, à puritate, & integritate fidei; non enim omnes qui credunt, virginitatis institutū tenēt; oportet tamē, vt cuncti castè, & purè fidē seruent. Sic etiam accepit beatus Basilius in Cōment. in Esaiam, c. 1. συνενυμφεύθη *inquit, Ecclesia* τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, *id est, desponsa est ecclesia verbo fidei à principio secundum traditionem eorum, qui eam exhibuerunt vni viro virginem castam; quare danda, inquit, est opera, ne doctrina illa fidei relicta, ac semine verbi legitimo, varia semina ab adulteris excipiat, hactenus Basilius. Verùm huiusmodi Ecclesia perfectiorum facilè potuit à te Antoni præteriri; quia non disceptamus de ea nunc; sed de communi Ecclesia, quæ ex omnibus orthodoxis promiscuè, perfectioribus, imperfectis, bonis, & malis constat. Dicitur quoq; ecclesia clericorum, siue Ecclesiasticorum; & ecclesia etiam Laicorum* πρὸς ἀντιδιαστολὴν *ecclesiæ clericorum. Laici enim, ait doctrina Apostolica Clementis Romani libro viij. c. 1. aliquorum laici sunt, scilicet sacerdotum; & sacerdotes, inquit, aliquorum sacerdotes, scilicet laicorum. Poterat Ecclesia domestica Aquilæ, & Priscillæ, quam Paulus dicit ascribere salutem Corinthijs, esse tota laicorum, quam sic vocauit propter virtutes, quod ita viuerent, vt nihil, nisi quod esset ecclesiæ honestum & decorum, agerent, vt Theodoretus interpretatur: idem dici potest de ecclesia domestica Philemonis, vbi Theophylactus sic inquit, vocat omnes in domo eius fideles* συμπαραλαβὼν καὶ τοὺς δούλους, *id est, seruos etiam complexus. Illud autem, quod ait VValfridus antiquus auctor, & bonus in libro de rebus ecclesiasticis, etsi verum est, non tamen puto pertinere ad istas ecclesias domesticas, quas hic dicit Paulus. Cum autem, inquit, multiplicaretur numerus credentium, cœperunt domos suos facere ecclesias, vt in gestis sanctorum creberrimè legitur, & priuatas habitationes ad publicas fidelium contulerunt vtilitates. Igitur apud*

Ecclesia Clericorum.

Ecclesia Laicorum.

Ecclesia domestica.

Protestantes, quia Ecclesia clericorum non est, neque laicorum est; quia vbi non est Ecclesia superior; non est ecclesia inferior, quia altera ad alteram refertur; & ex vtraque constat ecclesia communis. Siquidem secũdum Apostolicam doctrinam à Clemente Romano scriptam, vt paulò antè annotatum est, Sacerdos populi, siue plebis sacerdos est; id est Laicorum; & populus, siue plebs, hoc est, laici, sacerdotis laici sunt; sicut grex pastoris, & pastor gregis; qui sic non sunt, oues dispersæ sunt. Satis Hactenus de nomine Ecclesiæ, nisi plura fortaßis à me requiris. Postremò ecclesia dicitur congregatio τῶν πονηρευομένων, vt Propheta vocat, id est, malignantium, quæ etiam multiplex est. alia enim est eorũ, qui non à fide, nec à dogmatibus fidei discesserunt, sed ab vnitate ecclesiæ, propter controuersias aliquas Ecclesiasticas nõ difficiles ad dirimẽdum, quod σχίσμα ἑνώσεως Clemens Romanus in libro vj. de constitutionibus Apostolorum vocat: alia eorum, qui à fide, & fidei Catholicæ dogmatibus defecerunt, vt hæretici; horum vocat idem Clemens σχίσμα γνώμης: alia est, cum aliqui presbyteri, aut episcopi salua fide, & fidei dogmatibus, quia propter aliquod crimen officio & munere presbyteri, aut episcopi prohibiti sunt, non obtemperant, sed potiùs contra interdictum ecclesiam conuocant. Istorum congregationes vocat Basilius παρασυναγωγάς, id est, prauas coitiones, omnes istæ ecclesiæ ψευδόνυμοι sunt, id est, ecclesiæ falsi nominis, sed deterrimæ omnium illæ mediæ, id est, hæreticorum. Has tres species ecclesiæ ψευδωνύμου notauit Basilius, & eodem modo distinxit in epist. ad Amphilochiũ. In homonymia etiã vocabuli fidelis explicãda prætermisisti, quod frequenter significat eum, scilicet, qui beneuole & inuiolate leges Dei, cui credidit, seruat, vt apud Lucam, Quis putas fidelis seruus, & prudens, &c. obseruauit hoc S. Maximus in centurijs theologicis. Sic enim ait, πιστός ἐστιν ὁ σύνεσις τῶν τοῦ πεπιστευμένου νομίμων ἀπαράβατος φύλαξ.

Ecclesiæ falsi nominis species tres.

CAP.

CAPVT II.

De loco epist. ad Tim. 1. c. 3. ex quo Antonius Sadeel mendose, & fallaciter probat Ecclesiam suam inuisibilem, quomodo ex eo loco demonstretur necessario collatis etiam alijs locis scripturæ, non de ecclesia electorum, sed, de ecclesia nostra visibili ex electis & reprobis mixta esse accipiendum, sicut Paulus accepit. Et quid fefellerit Antonium, vt de Ecclesia inuisibili locum acceperit, & quid sit Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis, & in qua Ecclesia videbantur columnæ esse Petrus, Iacobus, & Ioannes, & de collatione prædicationis Pauli facta cum illis.

Eniamus iam ad locos Pauli à te obseruatos, vt Ecclesiam, congregationem electorum Dei nobis indicares, 1. Tim. 3. Ecclesia est domus Dei columna, & fundamentum veritatis, *hoc tu, quomodo de Ecclesia electorũ, quæ inuisibilis est, à Paulo dictũ esset, nõ probasti; aut quia non opus esse putasti; vt de te dici posit, quod Aug. Parmeniano obijcit, dicis, & non probas; quod ego in Andreã Freyhubium tuum Synagonistam, cum ei nuper responderem, sæpius vsurpaui, & in te sæpius vsurpandum erit. Ego verò ex ipso Paulo & ex Euangelio probo de ecclesia visibili dictum esse. Ipse enim Apost. Timotheum admonet, quare ad eum scribat, quales esse debeãt, qui fieri debeant Episcopi & Presbyteri, quos communi nomine Episcopos vocauit; & quales Diaconi; vt scias, inquit, si tardauero, quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est ecclesia, Dei viui columna, & firmamentum veritatis, si scire, quales esse deberent isti ministri ecclesiæ visibilis, necesse erat, vt Timotheus sciret, quomodo deberet cõuersari in ecclesia, Ecclesia igitur in qua conuersandum illi erat cum hac scientia, necessariò visibilis erat. Non enim dicit, scribere se ad Timotheum de episcopis & presbyteris ac diaconis ecclesiæ scilicet visibilis, quales esse debeant, vt sciat cognoscere, & intelligentia contẽplari ecclesiã inuisibilem electorũ; sicut nos ex visibilibus spiritualia & inuisibilia cognoscimus; sed vt sciat, quomodo oporteat in ecclesia Dei conuersari; sic enim conuersari in ea debebat, vt si qui tales non essent, quales debere esse Apostolus præscribebat, ministros esse non putaretur. an verbum ipsum* ἀναστρέφεσθαι *quod interpres non male vertit, conuersari, non*

De loco Pauli ad Tim. 1. c. 3. quomodo ex eo demonstretur loquutum esse de ecclesia visibili collatis etiam alijs locis scripturæ.

satis perspicuè significat visibilem conuersationem? quomodo enim poterat Timothæus esse exemplum fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in castitate, vt eidem paulò post præcipit, c. 4. nisi in Ecclesia visibili? vbi vocabulo quoque ἀναστροφὴ ab illo verbo ἀναστρέφεσθαι vsus est, sicut dixerat prius, vt, si tardauero, scias quomodo oporteat te conuersari in domo Dei viui, quæ est ecclesia, sic dixit postea, esto exemplum in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Dum venio, attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ. Quo enim studiosius hæc omnia curet, & faciat, de futuro aduentu suo ad eum admonet idem Apost. Deinde, cum Dominus in Euangelio dicit: sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est; sic præcepit viuere in ecclesia visibili, vt vita nostra alijs, & aliorum nobis exemplum sit sanctè viuendi, et ratio, ac caussa Deum nostrum & patrem luminum, cuius est omne datum optimum, & donum perfectum, laudandi, & ei gratias agendi. Intuens igitur Apostolus in hoc diuinum præceptum, cum sciret, quantum exemplo vitæ inhonestæ, & Ecclesia indignæ, mali ministri ecclesiæ visibilis, populo nocerent, & quàm etiam periculosum esset episcopo, neque dignos ecclesiæ ministerio, nec idoneos ad ordines Ecclesiasticæ hierarchiæ vocare, præcepit Timotheo in eadem epist. c. 5. nemini cito manus imponere; prius scilicet, quàm certus esset, vtrùm tales essent, quales Apostolus Paulus requireret, & iam descripsisset; ne quæ ille peccaret, vt ait beatus Chrys. in libris de sacerdotio, quem elegit aut ignorans, aut in gratiã alicuius, aut vtcũque vitiosè, lueret idẽ, qui elegit. Idcirco enim subiungit Apost. ne communicaueris peccatis alienis, & beatus Hieronymus obseruans hunc locum in Comment. in Esa. c. 58. vt periculum, inquit, ordinationis demonstraret, iunxit tormenta peccantium. Sicut ergo, inquit, in ordinationibus malorum particeps est peccatorum, qui eos constituit, & ordinat; sic in ordinationibus sanctorum particeps iustitiæ, qui bonos elegit. Hactenus Hier. ex hoc igitur loco, in quo præcipit Apost. Timotheo, nemini cito manus imponere, & simul admonet, qui citò imponat, quãto suo malo imponat, planè perspici potest, quod paulò ante dixerat, scribere se ad Timotheum, quales esse debeãt ministri Ecclesiæ, vt sciat, quomodo oporteat cõuersari

Qromodo vis verbi ἀναστρέφεσθαι ad ecclesiã visibilem necessariò pertineat sicut vis verbi conuersari.

Locus Pauli, Nemini manus citò imposueris.

in do-

in domo Dei quæ eſt Eccleſia, pertinere ad cautionē tanti mali, quantum ineſt in electione improuiſa, & iniuſta miniſtrorum eccleſiæ, quorum conuerſationis indecoræ, & eccleſiam non decentis, particeps is, qui eos elegit, & manus impoſuit, efficitur. Huc igitur ſpectat, quod Paulus de ordinandis miniſtris dignis in Eccleſia viſibili Timotheum admonet, vt exemplum bonæ conuerſationis in eccleſia viſibili prouiſū ſit. Præterea, quis ignorat, neceſſe eſſe ex virtute, ac pie viuere in eccleſia viſibili, prouidentes ibi bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus, ſicut idem Apoſt. ad Romanos & ad Corinth. ſcripſit; vt ſic viuentes, electi reperiamur, & in Eccleſia electorū Dei, quos ipſe ſolus videt & nouit, numeremur? Dominus enim nouit, inquit Apoſt. in epiſt. 2. ad Tim. c. 2. qui ſunt ſui; quod ex libro Num. c. 16. mutuatus eſt; ſic enim ait, cognouit Dominus ſuos, & ſanctos ad ſe adduxit; & quos non elegit ſibi, non adduxit ad ſe. Sic enim eſt apud LXX quorum auctoritate ſancti Apoſtoli in ſuis prædicationibus, et epiſtolis vtebantur, quod te credo non ignorare, neq; contradicere. Quis Antoni parat aſcenſum in ſublime ſine gradibus? ad aſcenſum igitur in cælos primus gradus eſt viuere in Eccleſia viſibili, ſecundùm mandata Domini; quod eſt fieri in area triticum, & non paleas; proximus, qui ex primo nexus eſt, numerari à Deo in eccleſia inuiſibili ventilabro iudicij diuini à paleis ſeparatos, & electos; illi enim numerantur à Deo electi, qui in eccleſia viſibili rectè, & ſine hypocriſi ad normam Euangelij ambulantes, certam fecerunt vocationem ſuam per opera bona, ſicut beatus Petrus ait. Summus gradus, & vltimus eſt, meſſe facta, deportari inſtar tritici purgati in horreum cæleſte beatorum. Quomodo ergo priore, & antecedente gradu, qui in Eccleſia viſibili ponitur, relicto, de poſteriore & ſequente, qui in Eccleſia inuiſibili collocatur, Apoſtolus cum ratione poterat meminiſſe? fortaſſe te Antoni fefellit, quod in eodem Apoſtolo, id eſt, in epiſt. ad Philipp. c. 3. legiſti quidem, ſed non intellexiſti, conuerſatio, inquit, noſtra in cælis eſt: ſic enim puto argumentaris, in cælis eſſe conuerſationem noſtram ad imitationem & exemplum Pauli, ac proinde inuiſibilem eſſe, ad inuiſibilem igitur eccleſiam, quæ eſt electorum Dei, pertinere noſtram in Eccleſia conuerſationem. At non hoc argumentandum eſt; ſed potius eos, qui in

Quorſum ſpectauerit quòd Paulus Timotheum monuit de ordinandis miniſtris eccleſia dignis.

Prius neceſſe eſſe pie viuere in eccleſia viſibili, vt ſic viuentes reperiamur in eccleſia inuiſibili electorum Dei.

Locus Apoſtoli, Nouit Dominus, qui ſunt ſui.

Gradus ad aſcenſum in cælos.

Qui numerentur electi.

Locus Apoſtoli conuerſatio noſtra in cælis eſt.

eccleſia viſibili Catholica verſantur, oportere ſic in ea verſari, vt tanquam peregrini, ſicut idem Apoſt. ad Hebræos ſcripſit, & non habentes in ea manentem ciuitatem, futuram, id eſt, patriam cæleſtem inquirant; in eam ſemper intueantur, eamq; omni tempore cogitent. Qui enim ſic viuunt, horum conuerſatio in cælis eſt; hi ſunt, qui ſtudent, vt ſint diuites in fide, ſicut ait beatus Iacobus, & vt abundent, ſicut Apoſt. ad Cor. ſcripſit, fide & ſermone, & ſcientia, omni ſolicitudine, & charitate; denique, vt abundent, ſicut idem ait, in omne opus bonum; vt huiuſmodi diuitijs illam ciuitatem cæleſtem emant, ſicut ait Salom. in Prou. c. 18. ſubſtantia, diuitum ciuitas munita; quem locũ interpretans Procopius Gazeus, inquit, περιουσία. *inquit,* τῶν τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν γνῶσιν πεπλουτηκότων ἡ ἄνω ἐστὶ μητρόπολις ἡ ἀνεπιβούλευτος καὶ ἀνάλωτος πάντα προϊεμένων τὰ παρόντα, ὡς ἂν ἐκείνης πολῖται γένωνται. *Transferamus Latinè, res, inquit, eorum, qui virtute, & ſcientia copioſi facti ſunt, eſt illa ſupera metropolis, cui nullæ inſidiæ fieri poſſunt, & quæ inexpugnabilis eſt; cuius vt ciues fiant, omnia huius ſeculi bona profundunt. iſti ſunt, quorũ conuerſatio in cælis eſt tanquam in ciuitate ſua, vnde Paulus intuens in hunc locũ non dixit* ἀναστροφὴ ἡμῶν, *quo verbo vſus eſt in epi. ad Tim. vt conuerſationem viſibilem inter alios in Eccleſia viſibili ſignificaret, ſed dixit,* πολίτευμα ἡμῶν, *quod verbũ conuerſationẽ eius ſpiritualem in ciuitate cæleſti declarat. Sed illud credo, quod ſequitur, magis adhuc te fefellit, vt hunc locum de Eccleſia inuiſibili acciperes, quia nõ intelligebas, quomodo Eccleſia viſibilis colũna, & firmamentũ veritatis dici poſſet; cũ multi in ea ſint hypocritæ, & mutabiles. Sed diſce Antoni, eccleſiã viſibilem columnã, & firmamentũ veritatis dici, & eſſe propter fidẽ, quam corde, & ore viſibili profitetur & prædicat, ſicut Apoſt. ait, corde creditur ad iuſtitiã, ore aũt fit confeſſio ad ſalutem, quæ fides, vt ait diuinus Dion. Areop. Apoſtolorũ diſcipulus, c. 7. de diuinis nominib. eſt* μόνιμος ἵδρυσις τῶν πεπιστευμένων ἐνιδρύουσα τούτους τῇ ἀληθείᾳ, *id eſt, fides eſt firmamentũ ſtabile eorũ, qui crediderunt, quæ ipſos in veritate firmat. Atq; ita quidem firmat eccleſiam credentiũ, vt portæ inferi, ſicut dominus dixit, nunquã aduerſus eã præualuerint; neq; futurũ ſit, vt præualeant: nulla ſchiſmata, nec hæreſes, nullæ vnquam tẽpeſtates, & procellæ perſecutionũ, nulli tyranni, nulli cruciatus,*

Margin: 1 Cor. 1. 2. Cor. 9.

Margin: Quid Antonium fefellerit, vt locum Pauli ad Tim. de eccleſia inuiſibili acciperet.

Margin: Quare eccleſia viſibilis columna & firmamentum veritatis dicatur, & ſit.

Margin: Et portæ inferi non præualebũt aduerſus eam.

tus & tormenta, neq; his omnibus armatæ infernales furiæ fidem ecclesiæ Catholicæ visibilis extinguere, aut interrumpere vllo tempore potuerunt; neq; facere, quin sit vna magna ecclesia per oẽs mundi regiones, & oras diffusa, in qua sit vna fides, ex vna origine veritatis, & fidei, eius scilicet pro quo secundũ Euangeliũ rogauit Christus patrẽ, ne deficeret fides eius, cuius orationis, & promißionis, vt anteà dixi, hæredes sunt Petri successores. Explicaui suprà, quomodo & qua ratione Cyprianus cuius auctoritate Protestantes vti solent, Petrũ vocasset originẽ veritatis, & caput, atq; exordium vnitatis ecclesiæ. Nulla enim pars Ecclesiæ catholicæ, quandiu fidẽ cũ origine sua. i. cũ Petro coniunctam, & cohærentẽ habuit, quicquã aliud, præterquã ꝙ à principio, & in omnib. ecclesijs cũ Romana cõiunctis auditũ, & prædicatũ, ac traditum est, tenuit, aut prædicauit vnquã, deleri quidẽ potuit aliqua pars Ecclesiæ catholicæ, vt multæ in Africa, ab infidelib. & hæreticis, sed, dicã iterũ, nulla amittere fidẽ potuit, quandiu in cõpage huius mystici corporis visibilis, cuiꝰ caput est successor B. Petri principis Apostolorũ, inclusa mãsit. Cũ verò ab hac origine, & capite disceditur, tũc schismata, & hæreses subeũt. hoc vrget, & inculcat tibi B. martyr & ecclesiæ lumẽ Cyprianus tũ in epistolis suis, tũ in libro de vnitate Ecclesiæ, de quo superiori capite memini, & inde pauca huc pertinẽtia recitaui. Ab origine igitur illius petræ, super quã ædificauit Christus Ecclesiã suã secundũ Euangeliũ, ducit vnaquæq; ecclesia particularis rationẽ columnæ, & firmamenti. i. ab origine veritatis, & fidei B. Petri. Nec ob aliã causã meminit Apost. in hac epist. ad Timo. de ecclesiæ columna, & firmamẽto veritatis, nisi vt Timotheũ admoneret de ædificatiõe ecclesiæ facta à domino super Petrũ, siue super fidem B. Petri, eadem enim est vis vtriusq; orationis, vt à me alias contra Protestantes demonstratum est, & postea commodiore loco demonstrabitur, vt si quando opus esset, & de aliquo dogmate certum habere vellet, adiret petram illam firmam, & cum capite Ecclesiæ à Christo facto conferret, vel exemplo etiam ipsius Pauli, qui ascendit Hierosolymã cum Barnaba, & Tito, vt conferret Euangelium cum ijs, qui videbantur columnæ esse, ne forte, inquit, in vacuum currerem, aut cucurrissem. Vocauit etiam Apostolos columnas propter eandem causam, qua Ecclesiam dixit esse

Vnde ecclesia etiã particularis rationem columnæ, & firmamenti ducat.

colum-

columnam & firmamentum veritatis. Erat enim Ecclesia in Apostolis; & Apostoli in Ecclesia; sicut beatus Cyprianus in epist. ad Florentium siue Puppianum ait, Episcopum esse in ecclesia; & ecclesiam esse in Episcopo, columnas, inquam, vocauit ecclesiæ, scilicet visibilis, quod ita apertè dixit, vt apertius, & clarius non potuerit. Qui videbantur inquit, columnæ esse, at si columnas ecclesiæ electorum dicere voluisset, non sic dixisset, qui videbantur. Qui enim sint in Ecclesia electorum siue columnæ, siue non columnæ, nemo præter Deum, & cui reuelare voluerit, videt, nisi fortè existimas nullam esse differentiam inter electos; sed omnes esse columnas, quia sint fundati in fide, sicut Apostolus ad Coloss. scripsit, stabiles, & immobiles ab spe Euangelij, quod audierunt, quod prædicatum est in vniuersa creatura, quæ sub cælo est; & quia Dominus ait electis in Euangelio Ioannis, Et nõ peribunt in æternum; & nemo rapiet eos de manu mea. Si ita est; cur Apostolus dixit, qui videbantur esse columnæ? an non satis perspicuè significat, loqui se de columnis eius Ecclesiæ, in qua alij videantur esse columnæ, alij videãtur non esse? conclude ergo Antoni, sicut isti Apostoli in ecclesia visibili columnæ esse videbantur, & non in Ecclesia inuisibili; sic ecclesiam, quam dicit idem apostolus esse columnam, & firmamentum veritatis, intelligendum est, visibilem esse, & non inuisibilem, qualis est electorum Dei. contulit itaq; cum Iacobo, Petro, & Ioanne, qui videbantur columnæ esse, sed cum Petro quidem secundum locum & dignitatem gradus, in quo à Domino positus fuerat secundum Euangelium, quod non obscurè significauit Apostolus, cum eum locauit medium; & Cephas vocauit, vt admoneremur cum eo contulisse, vt in fide, & prædicatione ab eo firmaretur, qui erat à petra vocatus Cephas, quòd esset futurus petra Ecclesiæ, & caput ac princeps Apostolorum, pro cuius fide, ne deficeret, Christus patrem orasset, & exauditus esset; & ad quem pertineret, firmare fratres in fide; sicut Dominus ei dixerat. Sed de hoc loco dixi plura libro 2. cap. LVII. posterioris meæ responsionis ad capita posterioris disputationis Andreæ Freyhubij, vbi docui sic veteres intellexisse, Tertullianum dico, libro 4. contra Marcionem, Theodoretũ in epist. ad Leonem, Sophronium Hierosolymitanum Patriarcham in Synodica ad Honorium primum tempore Heraclij imperatoris, & alios.

In qua ecclesia dixerit Apostolus de Apostolis, qui videbantur columnæ esse, in uisibili, an inuisibili.

Quomodo Paulus Euangelium contulit cũ ijs, qui videbantur columnæ esse.

Ibi

Ibi leges reliqua, si volueris. illud tamen admonendus es, ne protinus ad cauillandum in eo, quod non intelligis, prosilias; quod Paulus dicit, se contulisse cum Iacobo, Cepha, & Ioanne Euangelium, quod prædicabat, quia (vt doctus Tertullianus libro 4. contra Marcionem ait) antecessorum auctoritatem fidei, & prædicationi suæ optauit; non est intelligendum, vt fortasse tu contra Scripturam, & sine vllo auctore, nisi hæretico recente interpretaberis, fuisse in Iacobo, aut Ioanne, aut in vtroq; auctoritatem approbandi Pauli prædicationem, sed in Petro tantum; sciebat enim Apost. non super Iacobi, aut Ioannis, sed super fidem Petri ædificasse Christum Ecclesiam; neq; Iacobo, aut Ioanni dixisse, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos; sed Petro tantum. Sciebat itaq; ad Petrum pertinere hoc, quod fecit adhibitis duobus ex primarijs Apostolis in consilium; vt iudicium, & auctoritatem approbationis suæ, grauiorem efficeret, cum appareret, sic Petrum sensisse de prædicatione Pauli cum duobus alijs magnis Apostolis; vt sicut scriptum est in lege, in ore duorum vel trium testium staret omne verbum. Seruat vsq; in hodiernum diem hunc morem à sanctis Apostolis traditum Petri successor, vt in maioribus caussis cum Collegio Cardinalium, aut omnium, aut plurium decernat; quod temporibus Cypriani Collegium sacerdotum vocabatur, sicut ipse vocat, vt ex epistolis eius perspici potest; in alijs Ecclesijs Capitulum canonicorum appellatur, cum quo Episcopus de multis deliberat; beatus Ignatius presbyteros dicit esse senatum, siue consessum Episcopi: cum autem magna conquisitione opus est, Synodum pontifex cogit; vt à beato Petro factum est Hierosolymis in quæstione de lege, an cum Euangelio seruanda esset. Quod si alijs aliter videatur, contradicitur pontifici, tamen cum omni & quidem libenti reuerentia, sicut Paulus Petro & quidem libenti contradixit, in quæstione de non seruanda lege cum Euangelio. Neq; tamen cõtinuò eiusmodi potestas contradicendi argumentum fuerit æqualis potestatis pontificis & collegij Cardinalium; aut episcopi & Capituli. Neminem iam credo esse tam tardum, aut tam cæcum, qui nõ videat, hoc, quod Paulus hic dixit de Ecclesia, esse scilicet Columnam, & firmamentum veritatis, quàm belle congruat cum loco illo Euangelij, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi

Cur Petrus Iacobum & Ioannẽ ad iudiciũ de prædicatione Pauli adhibuerit, & quomodo successor Petri & episcopi successores Apostolorum eum morẽ vsq; in hodiernũ diẽ seruent.

C non

non præualebunt aduersus eam? cum vtrobique ingens firmitas Ecclesiæ significetur, vt iam negari non posit nisi fatuè, quin de Ecclesia visibili in epistola ad Timoth. loquatur Apostolus, si quidem de Ecclesia visibili eandem firmitatem docuit Dominus, dicens δεικτικῶς, quasi Petrum digito indicans, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, id est, aduersus Ecclesiæ fidem, quæ per Petri auctoritatem ipsam Ecclesiam firmat in veritate. Gratulor tibi Antoni, & gratias ago Deo, quòd locum Euangelij de Ecclesia super hanc petram ædificata non putasti ad ecclesiam electorum, quam dicis, quæ est inuisibilis, pertinere; alioqui adiunxisses eum alijs quatuor locis; quos citasti. Quare consentaneũ est, vt locum Apostoli ad Timot. eandẽ firmitatem ecclesiæ continentẽ, de eadẽ ecclesia visibili accipiendum esse fateare. Quod autem Ecclesiam visibilem, quæ super hanc petram à Christo ædificata est, interrumpi posse tradis, quid hoc aliud est, quàm petram in arenam vertere? & architectum huius domus, quæ est Ecclesia Dei, facere similem illi viro stulto, qui in Euangelio Matthæi ædificauit domum suam super arenam? & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti; id est, irruit inundatio vitiorum in domum illam, & cecidit; & fuit ruina illius magna.*

Hæc est Ecclesia visibilis auctore Antonio Sadeele, quod cognomentum vaporem Dei declarare ab ijs, qui Hebraicè sciunt, audio, ego verò vaporem Dei huius sæculi, qui eum excæcauit, esse dico.

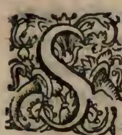
* Quomodo Antonius, quia nõ putauit locum Euãgelij, super hanc petram ædificabo ecclesiam meã, pertinere ad ecclesiã inuisibilem electorũ, cogitur similiter putare non pertinere ad eũ locum epistolæ Paul. ad Tim. de ecclesia columna & firmamento veritatis.

Quomodo qui tradit ecclesiã catholicam visibilem interrumpi posse, Christum architectum eius similem faciat illi viro stulto, qui domũ suam super arenã ædificauit.

CAP.

CAPVT III.

Quomodo proferendo noua & vetera, sicut Dominus in Euãgelio præcepit, ex loco Cantici cant. collato cum loco epist. ad Timoth. de ecclesia columna & firmamento veritatis, demonstratur secundum scripturam de ecclesia visibili esse omninò intelligendum. Et de interpretatione loci Cantici Canticorum, sic facta, vt consonet Euangelio secundum regulam Apostolicam interpretandi vetera, vt consonent Euangelio; item quibus gradibus accedatur ad Ecclesiam, quæ in ecclesiam inuisibilem non competunt, & in qua Ecclesia Christus nunc audiatur, & videatur, in visibili, an inuisibili.

Ed antè, quàm à loco epist. ad Timot. hactenus tractato, & à deprauatione tuæ interpretationis satis, vt opinor, defenso discedamus, conferamus cum eo, & cum loco Euangelij de ædificatione Ecclesiæ super petram, quem tu rectè, vt dixi & quidẽ cum gratulatione, non putasti ad ecclesiam electorum inuisibilẽ pertinere; conferamus, inquã, locum Cantici Cant. c. 5. vt ad imitationem scribæ docti in regno cælorum, de thesauro sanctæ Scripturæ, sicut dominus dixit in Euangelio Matthæi, noua & vetera proferamus; & sicut Ecclesia sponso suo dixit, noua & vetera dilecte mi seruaui tibi; id est, legem, & Euangeliũ. Legẽ scilicet honorans, & interpretans, vt consonet Euangelio, & Euangeliũ, vt cõsonet legi, sicut Apostolica doctrina in libr. 2 Clementis facere præcipit. Ecclesia igitur, quæ est corpus Christi sponsi sui, cum describit firmitatem sponsi, inquiens, crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas, suã etiã describit, sunt enim propter magnũ sacramentũ vnionis verbi Dei cũ natura humana, duo in carne vna, quod Apostolus vocat magnũ sacramentũ in Christo & in Ecclesia. Hinc ait, vt Christus secundũ scripturã sponsus, & sponsa dicatur; vt apud Esa. c. 61. cùm ait vna persona Christi de se, quasi sponsum decoratũ corona, & quasi sponsam ornatã monilibus suis. Sic beatus Aug. epistola 120. ad Honoratum intellexit; & hunc locum interpretãs, sponsum, inquit, & sponsam Christum intelligimus, & Ecclesiam, sed erunt vnum in carne vna. Sacramentum magnum dixit Apostolus in Christo, & in Ecclesia; igitur non iam duo, sed vna caro. Si ergo caro vna,

Locus Cantici Cantic. 5. noua & vetera dilecte mi, seruaui tibi.

Quomodo Christus in Scriptura sponsus, & sponsa dictus sit.

Locus Esaiæ de Christo sponso, & sponsa a b Aug. in diuersis libris eius expositus.

vna, perfecto competenter etiam vox vna. Hactenus Aug. Idem Aug. libro 3. de doctrina Christiana, c. 31. in prima regula Ticonij, quam approbat, de domino, inquit, & corpore eius est, quia scimus aliquando capitis, & corporis, id est, Christi, & Ecclesiæ vnam personam nobis intimari, vna enim persona loquitur dicens, sicut sponso imposuit mihi mitram, & sicut sponsam ornauit me ornamento, sic enim est apud LXX. & tamen quid horum duorum capiti, quid corpori; id est. quid Christo, & quid Ecclesiæ conueniat, vtiq; intelligendum est. Idem adhuc in expositione epistolæ beati Ioannis tractatu primo, c. 2. in Tomo 9. explanans eundem locum Esaiæ; & illius, inquit, thalamus fuit vterus virginis; quia in illo vtero virginali coniuncti sunt duo, sponsus & sponsa, quia sic scriptum est, & erunt duo in carne vna; & Dominus in Euangelio, igitur iam non duo, sed vna caro, & Esaias optimè meminit, vnum esse ipsos duos. Loquitur enim in persona Christi, & dicit, sicut sponso imposuit mihi mitram, & sicut sponsam ornauit me ornamento, vnus videtur loqui, & sponsum se fecit, & sponsam se fecit, quia non duo, sed vna caro, quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis, illi carni adiungitur Ecclesia, & fit Christus totus caput, & corpus. Hactenus Augustinus, idem repetit Tomo 10. Serm. 234. vt essemus vnum in illo, caput nostrum esse voluit accipiendo carnem ex nobis, vt pro nobis moreretur. Vt noueritis ergo, quia hoc totum est Christus, per Esaiam dixit, sicut sponsò alligauit mihi mitram; & sicut sponsam induit me ornamento; ipse sponsus; ipse sponsa; ipse planè sponsus in capite; sponsa in corpore; erunt, inquit, duo in carne vna; & nō iam duo, sed vna caro, &c. Hactenus Augu. Consonat cum Esaia Euangelium Matthæi, cum ait de decem virginibus, exierunt obuiam sponso, & spōsæ. Vnum enim Christum vocat sponsum, & sponsam, sicut explicatum est. Conuenit cum his, quod ait Origenes in Scripturis sanctis eruditissimus, in Homilia 2. in Cantica. Obseruans enim illum locum epist. Pauli ad Ephesios, nemo carnem suam odio habet, sed nutrit, & fouet eam, sicut Christus Ecclesiam, quia membra sumus corporis eius, & reliqua, hoc ergo, inquit edocemur, quomodo sponsa Christi, quæ est Ecclesia; etiam sit corpus eius & membra. Deinde subiungit, si ergo audias, sponsi membra nominari, Ecclesiæ membra dici intellige; hæc Origenes. Cū

Locus Euangelij de decem virginibus, quæ exierunt obuiam sponso & spōsæ.

igitur

igitur audimus dici in Cantico Canticorum, esse crura sponsi columnas marmoreas, quæ fundatæ sunt super bases aureas, intelligere debemus dici, esse crura Ecclesiæ sponsæ columnas fundatas super bases aureas. Quòd autem Apostolus Ecclesiam, quæ Christi sponsa est, columnam esse dixit, & firmamentum veritatis; hic autem in Cantico Canticorū, non columna, sed columnæ nominantur, non discrepat hæc scriptura ab epistola Pauli. Etenim quia sponsus Christus sponsa etiam est propter naturam humanam assumptam, cui natura data sunt crura, & nō crus, ad ambulandum, idcirco Ecclesia, quæ illi carni assumptæ adiungitur, vt paulò antè aiebat Augustinus, & quæ vna caro est cum Christo sponso, crura sponsi habet, quæ sunt columnæ, sed modo suo habet, id est, vt creaturæ conuenit. Hæc enim crura mystica, & hæ mysticæ columnæ firmitatem in Ecclesia sponsa Christi significant, firmitatem dico, non virtutis propriæ, sed communicatæ, ac participatæ; in Christo autem sponso firmitatem virtutis propriæ. Similiter distinguendæ sunt bases aureæ columnarum. Vt in Ecclesia sponsa, basis aurea sit fundamentum Ecclesiæ virtutis communicatæ, quod est petra Ecclesiæ, id est, Petrus; in sponso autem Christo, basis aurea est fundamentum Ecclesiæ virtutis propriæ: quod est vnicum, præter quod nullum aliud tale poni potest. Sic namq; Leo primus fundamentū Ecclesiæ, quod est Petrus, à fundamento Ecclesiæ, quod est Christus, in sermone de die anniuersario assumptionis suæ distinxit. Omnia dilatamus; & ad omnia occurrimus, vt calumnias Antonij Sadeelis, & aliorum effugiamus. Illud etiam quæri potest ab aliquo paulò curiosiore; nam istis quoque satisfacere cupimus. Quare scriptura non ossa, sed crura accepit ad significandam in ænigmate mystico firmitatem fidei Ecclesiæ, in columnis etiam mysticè significatam? scilicet tum propter rectum & firmum, vtrunq; enim in cruribus respondet columnis. Fides enim recta, quæ Græco vocabulo iam pro Latino trito orthodoxa dici solet, substantia Ecclesiæ est; sicut crura corpus sustinent; & quia, vt aliquis ad Ecclesiam veniat, & membrum eius efficiatur, prima est, vt Dionysius Areop. quasi in extrema pagina capitis primi Ecclesiasticæ hierarchiæ tradit, motio dilectionis cuiusdam, imperfectæ scilicet; huius verò dilectionis primus progressus, vt idem ait, ad faciendū mandata

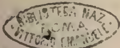
De conuenientia loci Pauli cum loco Cantici Cant.

De cruribus mysticis Christi spōsi, & ecclesiæ sponsæ, quo modo differant, & quid significent.

Quare Scriptura crura sumpsit in Cant. Cant. ad significādum mysticein ænigmate robur & firmitatē Ecclesiæ.

Quæ sit prima motio, vt quis ad ecclesiā veniat, & eius membrum fiat.

 diuina,

& quis primus progressus. auctore Dionysio Areopag.

diuina est, regeneratio nouæ creaturæ per sanctum baptismum, in quo fides cum spe & charitate diuinitus infunditur. Idcirco diuinè sumpsit Scriptura sancta crura ad mysticè significandum fidei orthodoxæ robur, & firmitatem, & quia ad eam oportet primum venire eum, qui velit, vt dixi, fieri membrum sponsæ Christi, id est, Ecclesiæ. Crura igitur mystica sibi amputârunt Protestantes, cum recedentes à petra fidei, ad normam orthodoxæ fidei in catholica Ecclesia ambulare desierunt, & tanquam noui Sampsones Columnas Ecclesiæ suæ, quæ pars erat catholicæ, euerterunt, vt simul cum Ecclesia sua interirent. Cum igitur satis demonstratum sit, quomodo scriptura Cantici Canticorum de cruribus, & columnis Christi sponsi, & sponsæ fundatis super bases aureas, cum epist. Pauli ad Timotheum de Ecclesia sponsa Christi columna & firmamento veritatis consonet, facilè est iam intelligere ex eadē scriptura Cantici Canticorū, sit ne spōsa ista Christi, quæ vna est, visibilis, an non? vt si appareat ex scriptura ista visibilem esse omninò, & non inuisibilem, necesse sit, inuitis hæreticis & eorum scriptore Antonio, locum epistolæ Pauli ad Timotheum ad Ecclesiam visibilem referre, siquidem sit de illa ipsa Ecclesia sponsa Christi; quæ non est, nisi vna, quæ in Cantico Canticorum dramaticè introducitur.

Quomodo Protestâtes crura mystica sibi amputauerũt, & colũnas ecclesiæ suæ quæ antea erat pars ecclesiæ Catholicæ, euerterunt tanquã noui Sampsones.

Quomodo ex collatione loci Cantici Cant. cum loco Pauli ad Timoth. demonstratur de ecclesia visibili necessariò accipiendum esse, quod dixit ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis.

Laudatur sponsa, cap. 4. his verbis, sicut vitta coccinea, siue funiculus coccineus labia tua, & eloquium tuum dulce. *interpretans hunc locum Greg. Nissenus in suis Comment. quia, inquit, os Ecclesiæ loquitur, tunc quidem labia eius colore coccineo rubescunt, cum scilicet vniuersa Ecclesia efficitur propter consensum & concordiam vnū labium, & vox vna. est autē duplex laus oris, concordia scilicet, cuius Symbolum est funis, ita vt vna sit totius Ecclesiæ catena nexa ex varijs; & vna confessio eius, qui nos sanguine suo redemit; cuius Symbolum est color coccineus. Deinde subiungit interpretans, quod sequitur, & eloquiū tuum dulce, siue decorum, vt est apud 70. Paulus, (inquit Greg. Nyssenus) interpretatus est hoc, cum ait,*
,, hoc est verbum fidei, quod prædicamus, quia si confitearis
,, in ore tuo Dominū Iesum, & in corde tuo credideris, quòd
,, Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris; corde enim cre-
,, ditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutē. *Quod si*

Ecclesia sponsa Christi os habet, & loquitur, & quod ore loquitur, omnes vbiq; audierunt, & audiunt, id est, Euangelium, quod prædicatum est, sicut Apost. ait, & prædicatur in vniuersa creatura, quæ sub cælo est, non est igitur inuisibilis, quomodo enim Ecclesiã audiunt, nisi loquẽtem, & prædicãtem? quomodo autem loquitur, & prædicat, si non videtur prædicare? nunquid sic auditur Ecclesia, sicut in Actis Apostolorum scriptum est de ijs, qui Paulũ comitabãtur, cum iret Damascũ? viri autem illi, inquit, qui comitabantur, stabant stupefacti, ›› audientes quidem vocem, neminem autem videntes. *Aut* ›› *sic loquitur, vt Dominus loquebatur, cum decalogum legis populo Israelitico dedit?* cũctus enim populus, sicut scriptum est, vide- ›› bat vocem, & lampades, & sonitum buccinę, Deum tamen ›› loquentem, qui erat in caligine, non videbat. *Quod si neutrum* ›› *horum dicturus es, relinquitur, vt des, videri ab omnibus Ecclesiam sponsam Christi loquentem, & quid omnibus loquatur. Immò nõ aliter nec in alio Christũ loquentẽ nunc audimus, neq; manentem nobiscũ videmus, nisi in spõsa Ecclesia; in hac tanquã in vna carne manet nobiscũ vsq; ad cõsummationẽ sæculi, sicut ipse promisit.* Nũc enim Christũ non videmus, vt B. Petrus ait, in quem nunc non videntes, sed credẽtes exultatis lętitia inenarrabili, & glorificata, &c. ›› *Non videtur inquam à nobis nunc in se, videtur tamen in sponsa, sicut enim in secundo aduentu, ne quis ab pseudochristis, & pseudoprophetis decipiatur, cum dixerint, hic est Christus, aut illic, dominus Iesus non hic, aut illic, vt illi pseudochristi dicturi sunt, sed in vniuerso mundo erit conspicuus, & ab omnibus videbitur instar fulguris, quod cũ erumpit, in vniuersa terra cernitur; sic Christus post ascensum in cælos, quia vsq; ad cõsummationẽ sæculi manet cum ecclesia tanquam sponsus cum sponsa, quia sunt vna caro, & vnus spiritus, sicut scriptũ est, erunt duo in carne vna, & qui adhæret Domino, vnus spiritus est, nequis decipiatur cùm audit, in hac Ecclesia est Christus, aut in illa; Apostolis suis dixit, ego vobiscum sum vsq; ad consummationẽ sæculi; vt intelligeremus, illius Ecclesiæ esse Christum caput, & illam Ecclesiam esse corpus Christi sponsi sui, cui esset præpositus Petrus, sicut fuit Apostolis, vt dominus cõstituit; & quæ esset per vniuersum mũdũ dilatata;*

Quomodo Christum nunc non audimus loquentẽ neque videmus nobiscũ manentem nisi in ecclesia visibili.

Quomodo Locus Euangelij ego vobiscum sum vsq; ad consũmationẽ sæculi, doceat, in qua ecclesia Christus sit.

id

id est, quæ cerneretur prædicare Euangelium, quod à sanctis Apostolis vbiq; terrarum prædicatum est, quia in omnem terram exiuit sonus eorum; & in fines orbis terræ, verba eorum. Hæc enim dicitur & est Catholica & Apostolica Ecclesia, hæc est sponsa Christi, cuius labia sunt funiculus coccineus, & eloquium decorum, sicut explicatum est. Hæc sponsa Christi ecclesia, quæ vna est, & non duæ, sicut ait eadem scriptura Cantici Canticorum, vna est columba mea, mixta est ex electis, & reprobis, huc enim pertinet, vt August. ait libro 3. de doctrina

Quæ dicatur & sit Catholica, & Apostolica Ecclesia.

„ *Christiana, c.32. Illud in Canticis*, Fusca sum, & speciosa, vt taber-
„ nacula cedar, speciosa, vt pelles Salomonis. Non enim ait,
„ fusca fui, vt tabernacula cedar; & speciosa fui, sicut pelles Sa
„ lomonis, sed vtrunq; se esse dixit propter temporalem vni-
„ tatem intra vna retia piscium bonorum & malorũ. Taber-
„ nacula enim cedar ad Ismaelem pertinent, qui non erit hę-
„ res cum filio liberę. *Hactenus August. & paulò ante dixerat*, hy-
„ pocritas non esse dicendos, esse in corpore Christi, quamuis
„ inquit, in eius esse videantur Ecclesia, tanquam vnum sit v-
„ troruinq; corpus propter temporalem commixtionem, &
„ communionem sacramentorum. *Ecclesia igitur electorum licet vera ecclesia sit, & vera spõsa, ac verum corpus Christi mysticum, & non simulatum & hypocriticum, vt ecclesia reproborum, tamẽ quia à solo Deo, qui eam elegit, discernitur, à nobis, quibus præcepit, vt neminem iudicaremus, voluit vt non posset discerni ab ecclesia hypocritarum, idq; propter temporalem vtriusq; commixtionem & communionem Sanctorum, vt August. ait. quare cum Scriptura Ecclesiam electorum & reproborum, tanquam vnum corpus sit, sponsam Christi, quæ vna est, faciat, & sponsa Christi mori nõ posit, vt ea mortua; alteri cui velit nubat Christus, sicut de cõiuge terreno, & mortali scriptũ est: cõsequens necessario est, vt Ecclesia visibilis, q̃ spõsa Christi est, interrũpi, id est, mori nõ posit. Nã si interrũpi potest, potest igitur & viduus fieri Christus; imò cũ communio visibiliũ sacramentorũ propter electos à Christo instituta sit, tã necessaria ea est, vt ecclesia electorũ, q̃ interrũpi non potest, non posit consistere, nisi in communione visibili sacramentorum permaneat. Quare si quod perpetuum est, & interrumpi non potest*

Quomodo Ecclesia electorum à solo Deo discernitur; & à nobis voluit, vt discerni non posit.

Quomodo cõcludatur ex scriptura ecclesiã visibilem nõ posse interrumpi.

Christus secundum doctores Protestantium amittere sponsam & fieri viduus potest.

test, ex catholica communione sacramētorum visibilium pendet, sequitur communionem catholicam visibilium sacramentorum interrumpi non posse; ac proinde nec Ecclesiam visibilem, quæ ista visibilium sacramenta conficit. Si tibi Antoni sophisma hoc videbitur, mirum, nisi Euangelium & fides ecclesiæ Catholicæ sophisma videatur. Hactenus de loco epistolæ ad Timotheum ad Ecclesiam electorum inuisibilem contra scripturas ab Antonio Sadeele hæreticè relato & detorto.

Communionem catholicam visibilem sacramentorum interrumpi non posse, ac proinde nec ecclesiā visibilem.

CAPVT IIII.

Demonstratio ex scripturis, locum epistolæ ad Ephes. de ecclesia nō habente maculam, neque rugam, nec aliquid huiusmodi non ad ecclesiam inuisibilem electorum Dei, sed ad ecclesiam visibilem pertinere, & qualia peccata significent secundum scripturam, & interpretationem sanctorum Patrum macula, & ruga, & de loco Apostolicæ doctrinæ Clementis Romani collato cum loco epistolæ ad Ephesios, qui eum interpretatur de Ecclesia visibli omninò accipiendum esse. & quomodo Ecclesia visibilis interrūpi non possit contra commentum Antonij Sadeelis, & quomodo mendaces facit prophetas, qui dicit ecclesiam visibilem, quæ per baptismum regenerat, posse interrumpi.

Secundus locus est Ephes. 5. Ecclesiam non habentem maculam, neq; rugam. ›› *Sic Antonius de Scriptura recitat mutila, & decurtata, vt solet. Viri ergo, inquit, diligite vxores, sicut Christus dilexit ecclesiā, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ; vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiā, nō habentē maculā, aut rugam, aut aliquid huiusmodi; sed vt sit sancta, & immaculata. Hunc quoq; locum falsa interpretatione, & intelligentia deprauasti, quasi non ad Ecclesiam visibilem pertineat, sed ad ecclesiam electorum. Age ergo Antoni, si hoc quod Paulus hic ait de ecclesia gloriosa non habente maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, in cælesti gloria futurum esse putas, & cum Augustino, & multis alijs Augustinum secutis sic interpretaris, non pertinebit iam hic locus ad Ecclesiam electorum, quæ in terris est. Hæc enim, non necesse est,*

Quomodo Aotonius locū epistolæ ad Ephe. de ecclesia non habente maculam aut rugam prauè ad ecclesiam inuisibilem electorum detorserit.

est, quandiu in terris est, vt careat omni macula, & ruga, id est, omni leui peccato, quod veniale vocamus. Imò quanuis singula peccata
,, *minuta, & venialia vitare poßimus; nõ tamen omnia;* si enim dixe
,, rimus, vt ait B. Ioannes, quia peccata non habemus, ipsi
,, nos seducimus, & veritas non est in nobis. *Nemo itaq; est in Ecclesia, qui nõ poßit, & debeat dicere, dimitte nobis debita nostra. Imò Vigilius Pont. in Synodo Romana Theodorũ Mopsuestiæ hæreticum anathemate affecit, q̃ illud Psalmi 21. longe à salute mea verba delictorũ meorũ, negaret pertinere ad corpus Christi, q̃ est ecclesia, quæ in hoc mũdo, inquit, sine delicto esse nõ potest. adde huc, quod peccata venialia nõ sunt magnæ maculæ, quæ deformẽ, & rugosam faciant ecclesiam: sed paruæ maculæ, quæ cum gloria, & decore ecclesiæ esse poßunt.* Quare si hic in Ecclesia, quæ in terra est, impleri existimas, vt sit gloriosa, nõ habens maculã, aut rugã, aut aliquid huiusmodi, q̃ scilicet deformem, & fœdã faciat faciẽ ecclesiæ, vt macula, aut ruga facit faciẽ mulieris; necesse est, hæc de eiusmodi peccatis magnis accipere, quæ manifesta fiunt in Ecclesia, nec ab eis receditur per pœnitẽtiam, quæ † B. Ioannes peccata ad mortẽ vocat, pro quibus nõ præcepit, vt in Ecclesia oremus; imò iubet Apostolus, eijcere ex Ecclesia, & Euangeliũ habere tanquã ethnicos, & publicanos, huiusmodi.n.peccata tã diu ecclesiã deformem, & probrosã reddunt, quandiu qui cõmiserunt, in ea versantur; & nõ eijciuntur per excõmunicationẽ.* Etsi enim peccata quæcũq; magna, vt Scriptura sancta vocat, vt in psal. 18. cũ ait, tunc emundabor à delicto magno, Paul. in epist. ad Rom. c. 8. peccatũ damnationis vocat, nos tã Ecclesiastica consuetudine mortalia peccata nominare solemus; etsi, inquã, quæcunq; peccata magna, sicut mortalia occulta, ecclesiã reddãt turpem, & fœdã coram Deo, non tamen corã hominib. qui solum vident, quæ patẽt, probrosam & vilẽ, ac rugosam, gloria & decore carentẽ efficiunt, quandiu nõ sunt in Ecclesia nota. Quod si maculas istas, et rugas, & si quid aliud huiusmodi est, necesse est accipere in hoc loco epistolæ Pauli de peccatis istis in ecclesia manifestis, quorum auctores secundũ Apostolicam traditionẽ ex ecclesia eijciuntur, sequitur necessariò ecclesiam visibilem esse, de qua hic Apostolus locutus est. Si*

quidem

Theodorus Mopsuestiæ à Vigilio Pont. in Synodo Rom. condemnatus, quod illud Psal. 21. longe à salute mea verba delictorũ meorũ, negaret pertinere ad corpus Christi, quod eã ecclesia

* Peccata venialia non esse maculas aut rugas.

Quomodo maculæ, & rugæ ecclesiæ peccata grauia sint

† Quæ sint peccata ad mortẽ, quæ Ioan. dixit.

* Peccata magna, peccata damnationis, peccata mortalia.

Quomodo ex verbis ipsis, quibus Paulus vsus est, in loco epistolæ ad Ephe. de ec.

quidem ecclesiæ visibili huiusmodi maculæ asperguntur; & in eius facie huiusmodi rugæ exarantur; & Ecclesia visibilis istis ablatis expurgatur, & expolitur. Sed doceamus, & probemus hoc, quod dicimus auctoritate Scripturæ sanctæ, & Apostolicæ traditionis, & antiquorum patrum testimonijs. Scribit Apostolus in epistola ad Cor. priore: nunc aūt scripsi vobis non cōmisceri, si is, qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi neq; cibum sumere. Quod si cum his, inquit Theodoretus, hunc locū in Cōment. suis interpretans, non est comprandendū, multò magis non sumendus cum illis mysticus, & diuinus ille cibus. Illos itaq; iubet Apostolus ex ecclesia eijcere, & eorū congressum declinare, quos ecclesia publicè cognouerit esse in aliquo peccato graui, & in eo perseuerare, qui sunt vsq; adeò publicè noti, sicut ait Photius Constantinopolitanus, vt à vitio & crimine, vt fieri solet, nominentur. hoc. n. inquit, significat frater nominatus vel fornicator, vel auarus, cùm quis cōmune nomē propriū fecit ob insignem progressum in ea re. Siue legendū sit, si quis frater nominatus, sit fornicator, aut auarus, vt legit S. Pacianus in libro ad Symphorianū contra Nouatianos, nihil refert; cùm etiā idem auctor dicat ibidē, sermonem esse hic de perseuerantibus in peccatis istis, quæ hic Apostolus numerat. Quos enim Ecclesia nouit in huiusmodi peccatis manifestò hærere, quos vulgo notorios scortatores, aut adulteros, aut fures vocant, hos, vt dixi, Ecclesia cōmunione sua prohibet. Huiusmodi sunt peccata illa, de quibus idē Apostolus, in epistola ad Timot. priore, c. 5. ait: quorundam hominū peccata manifesta sunt præcedentia ad iudiciū; quorundam autē sequuntur. Non enim omnes palam peccant; sunt qui occultè. Illa igitur vocat præcedentia ad iudiciū, quæ non sunt occulta, sed cognita, & testata esse possunt, quæ possunt & debēt hic in ecclesia iudicari, & vindicari. Manifesta igitur peccata, quæ propter scandalū, et imitatiōis exemplū plurimū nocent, de quib⁹ idē Apost. in epist. ad Hebr. c. 12. monet, vt cōtēplemur, ne qua radix amaritudinis sursū germinās impediat, & per hanc inquinētur multi, sic punit ecclesia, vt qui cōmittūt, quia ecclesiā Christi sponsā nō solū corā Deo, qui videt in abscōdito, fœdāt et

Ecclesia non habente maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi demōstratur, nō posse ad ecclesiā inuisibilē electorum pertinere.

Locus Apostol. nunc autem scripsi vobis, nō commisceri, &c.

Quis sit frater nominatus fornicator, aut auarus. &c.

Locus Pauli Quorundā hominum peccata manifesta sunt præcedentia ad iudicium.

dedecorant, sed coram hominibus, qui vident, sicut ait Scriptura, ea, quæ patent, à se inexiliũ finitimũ eijcit. Sic.n. Alexander apostolicus pontifex & Martyr in epistola 1. excommunicationem vocat; quia excommunicari est quoddam exulare ab ecclesia, & ciuitate Dei; scitè autem vocauit exiliũ finitimũ, quia qui in exilium mittuntur, aliquando in longinquum, immò in vltimas terras exportari solent, qui autem excommunicatur, non extra ciuitatẽ, in qua habitat, sed extra ecclesiam, vt alijs etiam sit exemplo, eijcitur. Sed videamus iam, quæ in Apostolica doctrina, quam Clemens Romanus, beati Petri successor, litteris mandauit, contineatur, quæ ad speciem, & decorem Ecclesiæ, sponsæ Christi, & ad eius fœdas maculas pertinent. Quæ mirificè cum epistola Pauli ad Corinthios priore congruunt, & locum epistolæ ad Ephesios explanant, & quomodo ecclesia gloriosa existat, non habens maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi. Ait igitur libro 2. c. 43. vertam è Græco ad verbum. Itaque eijcite eum, inquit, Episcopi ex Ecclesia tanquã fratris interfectorẽ, deinde, interuallo temporis interiecto, si dixerit pœnitere se; premite eũ ieiunijs, ac postea per manus impositionẽ recipite, cauentes tamẽ illi, ne quem iterũ turbet. Quod si rursus ingressus, similiter seditionem, & discordiam concitârit, neq; desinat turbare; & conuitia facere fratri, vituperationibus ex contentione studens, eijcite eum tanquã pestilentem; ne ecclesiam Dei vitiet, & fœdet. Qui enim huiusmodi est, turbas conflat ciuitatibus; idemq; licet in ecclesia sit, tamen quia ecclesiam dedecorat, superuacuus & inanis est. Qui quidem quantum in se est, corpus Christi sordidat. Nam, si nonnulli homines ita nati, vt quasdam partes corporis superuacaneas adhærentes habeant, vt digitos, aut quædam in carne eminentia, quæ dicuntur Hypersarcomata, hæc sibi propter turpitudinem amputant; nec est indecorum opera artificis naturalem pulchritudinem recuperare; quanto magis decet facere hoc, vos pastores Ecclesiæ, quæ est integrum corpus, cõstans ex membris sanis, quæ in Deum in metu domini, & charitate credunt; cùm aliquis instar membri superuacanei repertus fuerit; qui praua cogitet, & reliquum corpus deformet; tempestatesq; in eo excitet seditione, & pugna, ac detractione, exhibens ei metus, molestias

Quare excommunicatio exiliũ finitimum vocetur.

Locus doctrinæ Apostolicæ à Clemente Romano litteris mandatæ, qui locũ epistolæ ad Ephes. explanat, & interpretatur.

Quando aliquis ex ecclesia eijciendus est, secundum apostolicam doctrinam, & quæ inde vtilitas, & gloria Ecclesiæ existat.

vituperationes, obtrectationes, criminationes, turbulentias, alia huiusmodi opera diaboli efficiēs, tanquam à diabolo electus, ecclesiā maledictis, & infamia, & multa seditione, cōtentione, discordia, vilem & sordidam faciat. Hic igitur ex ecclesia iterum eiectus, meritò est abscissus à cœtu Domini; atq; Ecclesia Dei magis nunc ornata fuerit, quàm antea cùm erat in ea aliquod membrum superuacaneum, & ab ea alienum. Quocirca iam deinceps extra maledicta, & contemptum erit liberata fraudulentis, conuitiatoribus, inhumanis, proditoribus, à virtute auersis, voluptuarijs, inanis gloriæ cupidis, impostoribus, & ijs, qui sapientes videri volūt, quorum officium est dispergere, quin potius dißipare agnos Christi. Hactenus Apostolica doctrina. Ex qua perspici potest, tunc Ecclesiam esse gloriosam, id est, splendidam & decoram, ac sine macula & ruga habendam, & numerandam, cùm in ea manifesta peccata nō notantur, & huiusmodi peccatores, qui Ecclesiæ non obediunt, in ea versari pastores non sinunt. Hoc autem necesse est, fiat in Ecclesia visibili. de ecclesia igitur visibili loquitur Apostolus in hoc loco epistolæ ad Ephes. quem Antonius Sadeel ad ecclesiam electorum retulit, quasi electi nunquam maculati, aut rugosi fuissent, aut esse possent, vt extersis maculis, & ablatis rugis aliquando niterent. Aut si fieri hoc potest, quomodo dicit interrumpi posse ecclesiā visibilem, in qua hoc perpetuò fieri debet? id est, hæc mutatio, ac renouatio? Cum Apostolus dixit, sicut Christus dilexit ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, non vtiq; ostēdit, eam, ait Origenes Homilia 2. in cantica, non prius fuisse: quomodo enim, inquit, dilexisset eam, quæ non erat? similiter dicendum est, cum dixit Apostolus, vt exhiberet sibi ipse gloriosam sponsam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, satis clarè ostendit fuisse prius ecclesiam & quidem maculatam, & rugis exaratam; ecclesiam dico communem ex iustis, & peccatoribus, ex electis & reprobis promiscuè constantem. Vt enim ait Apostolica doctrina, lib. 2. Clementis Romani, c. 14. non est crimen habitare iustos cum iniquis, sed idem sentire; & paulò antè; iusti, inquit, in hoc seculo communitate vitæ, non sanctitatis congregantur: fatemur itaq; Ecclesiam

Quomodo ecclesia visibilis interrumpi non poßit.

De ecclesia iustorum, & ecclesia iniustorum.

iustorum verè, & propriè esse Christi sponsi ecclesiam, & corp. hanc ab eo diligi; iniustos verò non sic esse Ecclesiam Christi, sed bra eius mortua, & ei odiosa; sed neq; iustum cum iniustis perdit D minus; neq; electos cum reprobis odit. Nec est, inquit, declinanda cō munitas sermonis & vitæ cum iniustis. Ecclesiam igitur, qua parte maculas, & vetustatem peccati, ac rugas habet, de die in diem renouat Christus per ministros suos secundum ordinē, & dispositionem ministerij ecclesiastici in Ecclesia visibili à se constitutam, & sancitam, conuertens peccatores, & eorum peccata repurgans; qua verò parte casta, & nitida est, vt idem Origenes in eodem loco paulò antè notato ait, gloriosam exhibet, vel numero augens, vel virtutibus excolens, vel perfectione charitatis à terris in cælum transferens. Sed vt noua & vetera adhuc proferamus, sicut anteà fecimus, & nouum testamentum sic interpretemur, vt cum vetere consonet; & vetus, vt cum nouo, sicut regula Apostolicæ traditionis præcipit; conferamus hunc locum epistolæ ad Ephes. cum loco Esaiæ, ex quo etiam manifestum fiet, non separari Ecclesiam electorum ab ecclesia peccatorum separatione vitæ communis: sed separatione sanctitatis, & pietatis. Igitur Esaias de Ecclesia noui testamēti prophetans, excoquam, inquit, ad purum scoriam tuam; & auferam omne stannum tuum. Hæc LXX. interpretes non translatis, sed proprijs verbis interpretati sunt, postquam dixit propheta, & igne examinabo te ad purum, quod de baptizatis ex aqua & Spiritu sancto, & igne accipiendum est, vt magnus Basilius, & beatus Cyrillus Alexandrinus in commentarijs suis acceperunt. subiungit statim, inobedientes autem perdam; & auferam omnes à lege auersos, & omnes superbos, cū scoria, & stanno, quæ cum argento, aut auro non commiscentur, comparat scriptura eos peccatores, quos ex Ecclesia eijcit, quia nolunt per pænitentiā, & obedientiam pacē cum ea habere. Hoc est, quod Apostolus quoq; de maculis, & sordibus, quæ in Ecclesia cōmuni sunt, præcipit, cū ait, si quis frater nominatus, aut fornicator, aut auarus, & quæ sequuntur, & paulò post, auferte, inquit, malum ex vobis ipsis, id est, ex vestra Ecclesia. Sic quoq; B. Basilius interpretatus est hunc locū Esaiæ de eijciendis ex Ecclesia nō obedientib. hoc

Quomodo ex loco Esaiæ collato cum loco epist. ad Eph. demonstratur ecclesiā electorū nō esse separatam ab ecclesia reproborum separatione vitæ communis, sed tantum separatione sanctitatis.

enim

enim, inquit, fit ab ecclesia, ne modicum fermentum totam massam corrumpat. Sicut igitur peccatores partim quidem foris, vt infideles; & qui se à nobis sponte segregarunt, id est, hæretici; partim verò intus; atq; hi quidem rursus partim eijciuntur foras, vt Ecclesiã turpificantes, qui ecclesiam audire nolunt, postquam moniti sunt, neque cum ea pacem habere eluendo per pœnitentiam maculas, & sordes peccatorum, qui sunt instar partis corporis superuacuæ, vt digiti alicuius, aut partis in carne eminẽtis, quæ propter turpitudinem amputari solent, vt Apostolica doctrina aiebat, partim retinentur, & conseruantur in ea; hi sunt, qui nolunt obedire, & maculas, atq; rugas peccatorum per pœnitentiam deponere, quibus depositis ecclesiæ iustorum fiant. Hactenus de scripturis, probemus deinceps testimonijs patrum, sic intelligendum esse, de maculis istis, & rugis Ecclesiæ, quas hic dicit Apostolus, vt significent peccata, quæ Ecclesiam deformem efficiunt, quorũ auctores abscindendi & tanquã partes corporis superuacuæ, quæ deformitatem, & turpitudinem toto corpori inferant, amputãdi. * *Sanctus Pacianus Episcopus Barcinonensis grauissimus & peruetustus auctor, cuius Hieronymus in scriptoribus Ecclesiasticis meminit, scribens aduersus Nouitianos, ecclesia est, inquit, non habens maculam, neq; rugam, hoc est, hæreses nõ habens, non Valentinos, non Cataphrygas. Sunt in his quidam sinus maculosi, atq; rugosi preciosarum vestium ornatibus inuidentes. Cæterũ peccator, & pœnitens non est ecclesiæ macula; quia quandiu peccat, & non pœnitet, extra Ecclesiã constitutus est. hactenus S. Pacianus. hoc extremum de eo peccatore non pœnitente intelligendũ est, qui postquam dictum est ecclesiæ, si ecclesiam non audit, secundum Euangelium tanquam ethnicus & publicanus habetur: subiungit deinde, vbi desinit peccare, iam sanus factus est. Hæreticus verò vestem Domini, Ecclesiam Christi scindit, intercipit, vitiat, irrugat. Cùm enim, inquit Apostolus, schismata, & contentiones sint inter vos, nõne carnales estis, & secundum homines ambulatis? sed & sermo eorum quasi cancer serpit, hæc est macula vnitatis, hæc ruga. Deinde subiungit, deniq; vbi super his Apostolus loquitur, de amore Christi, & de dilectione proposuit, sicut Christus, inquit, dilexit*

Quæ testimonia patrum sint præter scripturas, significare maculas & rugas in loco epistolæ ad Ephes. peccata grauia, quæ faciem ecclesiæ deformẽ reddunt.

* Sãctus Pacianus epis. Barcinon.

Quæ S. Pacianus scribat, quæ in Protestantes maximè quadrant.

Ecclesiam,

ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt hæreticos submoneret, quia diligere nō nouerunt. Cæterum misero pœnitenti, quia amare optat, & amari, ecclesia est, integra Euangeliorum iura custodiens. Hactenus S. Pacianus; quæ idcirco prolixè recitaui, quòd hæc omnia in Protestantes tuos mirificè quadrent. Beatus Methodius martyr, Methodius martyr. *cuius quanta sit auctoritas, ex S. Hieronymo, & S. Epiphanio & ex multis alijs, quos prætereo, intelligere potes, in conuiuio decem virginum elegantissimo, & eruditissimo libro, qui Græcè extat, quas vocat Paulus hoc loco maculas, & rugas, & si quid aliud huiusmodi* ἀποπήματα σαρκὸς *appellauit, dicamus nos absurda opera carnis. Sic* Hieronym. *etiam intellexit beatus Hier. in Comment. epistolæ ad Ephes. maculam, & rugam esse peccatum, quod facit, inquit, ne appelletur propriè peccator de Ecclesia Christi, neque possit Christo subiectus dici. Cum dicit, neque Christo subiectus; dici, simul dicit nec Ecclesiæ subiectus; qui enim Ecclesiam non audit, nec Christum audit; cùm Christus & Ecclesia duo sint in carne vnā, quod est magnum mysterium in ecclesia: subiungit posteà Hierony. Possibile autem est, vt quomodo Ecclesia, quæ prius rugam habuerat, & maculam, in iuuentutem, & munditiam posteà restituta est, ita & peccator currat ad medicum, & in alio loco in epistola si rectè memini ad Theophilum Alexand. Ecclesiam ait non habere maculam, aut rugam, quia, inquit, Deus ei gratiam largiatur, vt integrum, ac purū corpus conseruetur, vt in nullo hæreticorum venena præualeāt. Itē Syritius Pont. in epistola 4. vt de cætero, inquit, solicitudo esset vnicuiq; in ecclesia curam huiusmodi habere, sicuti Apostolus prædicat Paulus, talem Deo ecclesiam exhibendam, non habentem maculam, aut rugam, ne per alicuius morbidæ afflatum ouis conscientia nostra contaminata videretur, &c. satis apertè significat, non de leuibus, & paruis maculis, sed de magnis accipiendum esse, quod Apostolus ait. Sed quia tu, Antoni, scrutatorem Græcorum vocabulorū me vocas, nescio vtrum laudare volens, an irridere, attendamus* Interpretatio nominis σπίλος. *paulisper vim horum verborum, quibus vsus est Apostolus, certè* σπίλος, *quod vetus interpres Latinus maculam vertit, vocabulū esse non leue sed valdè graue, id est, non leuis, sed fœdissimæ maculæ,*

culæ, ipsa interpretatio nominis, quæ etymologia dicitur, declarat, σπίλος enim dicitur παρὰ τὸ σπᾶν ὑλὶν, id est, à trahendo cœno, quo verbo vsus est beatus Petrus in describendis, & notandis fœdissimis & spurcissimis hæreticis, siue ij Simoniani essent, vt quibusdam videtur, siue Carpocratiani, vt Clemens Alexandrinus in tertio libro Stromatum sensit. Quos enim beatus Petrus propter insignem turpitudinem vocauit σπίλους, id est, maculas, eosdem, & ob eandem causam Iudas Apostolus appellauit σπιλάδας. Quem locum interpretans Clemens Alexandrinus, hos, inquit, aiunt, (loquitur autem de Carpocratianis) & alios similes conuenire ad cœnas, ac viros simul, & fœminas post saturitatem, remoto lumine misceri, quomodo libeat, & cum quibus. Et paulò post, de his, inquit, opinor scriptum esse prophetice in epistola Iudæ. Recitat autem totum locum vsque ad illud, os eorum loquitur superba. Quis hic dicat, superbos, incestos, & sacrilegos hæreticos appellatos esse σπίλους, quasi leui vocabulo, ac non potiùs graui, & cum eorum nequitia pari, & æquali? alterũ verò vocabulum Græcè ῥυτὶς, quod rugam vertit interpres, rectè Theophylactus notauit, significare peccata χρόνῳ παλαιωθέντα δυσαπόνιπτα ὄντα, id est, peccata tempore inueterata, ac proinde ad eluendum difficilia, sed diuinum, inquit, baptisma omnia abluit. Prætereà, vt huius loci tractationẽ tandẽ concludamus; cùm Apostolus planè de ea ecclesia loquatur hic, quæ per baptismũ mundata est & p baptismũ regenerat, vna enim & eadẽ est, hæc aũt ecclesia visibilis est, & non inuisibilis, hic igitur locus Pauli non pertinet ad Ecclesiã electorũ, quã solus Deus videt; ipse .n. nouit, qui sunt sui, id est, qui sint electi. his positis, quæ nõ potest Antonius non cõcedere, concludamus hanc ecclesiam visibilem, quæ regeneratur, & regenerat, interrumpi non posse; quia si interrumpi potest, potest igitur interrumpi regeneratio, quæ per baptismum fit; et sublata regeneratione, quæ media est, nec erit regenerans, neq; regeneratum, & ita mentietur scriptura secundum matæologiam Antonij Sadeelis, quæ dicit per Zachariam, c. 13. prophetans de baptismo ecclesiæ Catholicæ visibilis, & erit in die illa fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris. Quod si fortè negaueris, debere om-

Quomodo necesse sit ecclesiã esse visibilem, quæ regeneratur, & regenerat; & de ea locũ epistolæ ad Ephes. intelligi oportere.

Quomodo Antonius mendacẽ facit Prophetã, si ecclesia visibilis interrumpi potest, vt dicit.

ninò esse Ecclesiam visibilem, quæ regenerat, quia baptismus alioqui hæreticorum, qui extra Ecclesiam sunt, verus tamen baptismus est, audi quid contradicat Methodius martyr, & quomodo id probet, sic enim in Symposio x. virginum, necesse est, inquit, confiteri ecclesiam esse, quæ parturiat, & generet τὺς ἀπολυζωμένυς, id est, redemptos, hos enim, inquit, Scriptura testatur, cum ait Esa. c. 66. de Ecclesia noui Testamēti prophetans, antequam parturiret, peperit; & antequam veniret dolor, (sic enim est apud LXX.) peperit masculum: & B. Ioannes in Apocalypsi, qua vidit, inquit Methodius, nō quæ præterita erāt in ecclesia, sicut iam impletum & transactū erat mysterium incarnationis, & natiuitatis Christi, sed præsentia, & futura, loquens de eadem Ecclesia generante nouas creaturas, id est, populum Christianum, c. 12. & draco, inquit, stetit ante mulierē, quæ erat paritura; vt, cùm peperisset, filium eius deuoraret; & peperit filium masculum. Masculum, vt idem Methodius intellexit, vocat in his locis Scriptura baptizatum, quòd Christus virtus patris habitat per fidem in baptizato; & dat ei, sicut Apost. in epistola ad Ephes. ait, virtuti corroborari per spiritum S. in interiore homine, vt posit, si velit, nullis tentationibus succumbere, sed potius permanere in fide, sicut idem Apost. in epistola ad Coloss. ait, fundatus, et stabilis, atq; immobilis ab spe Euangelij: siue igitur baptismus à Catholico, qui in Ecclesia est, siue ab hæretico, qui est extra Ecclesiā, ministretur, semper qui baptizatur, in fide ecclesiæ catholicæ baptizatur; & Ecclesia catholica visibilis est, quia eū generat per baptismum, tanquam mater, & Christi sponsa ex semine incorruptibili per verbum Dei viui, & permanentis in æternum, sicut ait beatus Petrus. quod si Ecclesia visibilis est, quæ generat mysticè, secundum scripturam, & hæc interrumpi non potest, alioqui generatio nouæ creaturæ ex aqua & spiritu S. vt anteà docui, simul interrumperetur: sequitur, vt dispositio Ecclesiæ visibilis, quæ forma eius in nouo testamento est, interrumpi non posit, dispositio autem, & forma eius est, quam Apost. in epistola ad Cor. & ad Ephesios descripsit. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos; secundò Prophetas; tertiò Doctores; deinde virtutes, & quæ sequuntur.

Locus Esaiæ de Ecclesia noui testamenti regenerante per baptismum.

Locus Apocalypsis de ecclesia visibili generāte nouas creaturas per baptismum.

Quomodo siue qui minister baptismi est, in ecclesia sit, siue extra ecclesiam, vt hæreticus, semper ecclesia per baptismum qui ministratur, generat mysticè.

tur. Ex istis enim ministris, & ex eorum per vicariam ordinationẽ successione constat Ecclesiæ visibilis dispositio, & forma. Deniq; sicut illud Apostoli de ecclesia columna & firmamento veritatis, non putasti pertinere ad Ecclesiam visibilem, quod in ea sint multi mendaces, vnde Caluinus hæresiarcha idem tecum sentiens, potiùs colũnam mendacij dicendam esse aiebat; quem ego ante annos 18. libro primo de dogmaticis characteribus verbi Dei confutaui, sic tu, quia in ecclesia visibili multi peccatores sunt, & versantur, existimasti, quod Apost. dixit de Ecclesia non habente maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, non posse ad ecclesiam visibilem referri. Sed quod poßit, & necessariò debeat, satis hactenus me demonstrasse arbitror, si tu alias scripturas habes, profer illas, vt sapientia tua omnibus nota fiat. Et nos ad locum tertium à te de ecclesia electorum simili errore citatum pergamus.

CAPVT V.

De loco epistolæ ad Ephes. sacramentum hoc magnum est, ego autẽ dico in Christo & Ecclesia, quomodo non ad Ecclesiam inuisibilem, vt Antonius fingit, sed ad visibilem necessariò, sicut locus superior eiusdem capitis pertinet. Et quomodo ecclesia visibilis interrumpi nõ possit. Item de loco eiusdem epistolæ, ipsum dedit caput super omnẽ Ecclesiam, quomodo eum peruersè de ecclesia inuisibili interpretatus sit. item de ecclesia visibili mixta ex iustis & peccatoribus, ex electis, & reprobis. De Elencho sophistico Antonij, & de erratis eius in categorijs, de definitione Ecclesiæ, quomodo non extrinsecus, vt Antonius finxit, petita sit, & de forma ecclesiæ noui testamenti, & quæ sint propria Episcopi, & quomodo Episcopus non sit res externa Ecclesiæ, vt falso putat Antonius.

ET paulò post, inquis, mysterium hoc magnum est, de Christo & ecclesia. Hæc est. n. tua bella citandi scripturã forma. Paulus igitur interpretans anagogicè, quod Adam dixit in persona etiam omnium coniugũ, vt S. Asterius episcopus Amaseæ in quadam sua Homilia ait, & erunt duo in carne vna, subiunxit, sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in CHRISTO, & in Ecclesia.

Hoc tu Antoni ad Ecclesiam electorum similiter pertinere interpretaris, & affirmas, sed cum Paulus de eadem ecclesia hoc dicat, de qua proximè dixerat, vt exhiberet ipse sibi gloriosam sponsam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, (Illam enim Ecclesiam verbum Dei per vnionem carnis sibi desponsauit, quam lauacro aquæ in verbo vitæ mundauit) quibus argumentis & scripturis probamus, Ecclesiam illam non habentem maculam aut rugam, Ecclesiam visibilem esse, eisdem probamus, hoc, quod sequitur de mysterio magno in Christo & Ecclesia desponsata, scilicet verbo Dei, de eadẽ visibili Ecclesia accipiendũ esse. Ex quo fit, vt si Ecclesia visibilis, vt tu vis, interrumpi posset, desponsatio verbi cũ carne, in qua visibilis apparuit, interrũpi quoq; posset.* Veniamus igitur ad quartum, & extremum locum eiusdem epistolæ ad Ephes. c. 1 & ipsum, inquit, dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur, quia Christus impleuit ecclesiam omnibus charismatibus; de plenitudine enim eius accepimus omnes, vt ait Ioannes Euangelista: idcirco vocatur ecclesia plenitudo Christi.† Illud autem, qui adimpletur omnia in omnibus, in patria cælesti fit, ibi enim ait Dydimus in Comment. epistolæ beati Ioannis primæ, ca. 3. omnes venient ad scientiã plenitudinis Christi omnia in omnibus facti. * Hoc est igitur Christum impleri omnia in omnibus; quod enim membrorum, & corporis est, tribuit scriptura capiti, quod est Christus, melius itaque vertit interpres vetus Latinus, quem tu Antoni corrigere voluisti, qui Græcè videris tibi eruditus, verbum enim patiendi est in eo loco πληρωμένου. Et sic accepit Didymus Alexandrinus. In eandem sententiam dixit paulò post, c. 3. idem Apost. vt impleamini in omnem plenitudinem Dei. Potui non excurrere huc: sed libenter occasione lectorem adiuuandi obiter vti soleo. Nunc ad rem, non possum satis mirari, te ita oscitantem hallucinari, vt cum Apost. dixerit, omnia Deum patrem sub pedibus Christi filij subiecisse, & ipsũ dedisse caput super omnem Ecclesiam, tu super ecclesiam visibilem electorum interpreteris. An non est ecclesia etiam illa Hierusalem cælestis? aut nulla forsan inter vtranq; differentia est? deinde, tu

Quomodo, quibus argumentis & scripturis probatur, locum epistolæ ad Ephe. de ecclesia non habente maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, pertinere ad ecclesiã visibilẽ, eisdem probatur, quod statim sequitur, sacramentum hoc magnũ est, ego autẽ dico in Christo & in ecclesia, ad eandem ecclesiam visibilem penitus referri.

* Quomodo qui dicit ecclesiam visibilem interrũpi posse, necesse est, dicat idem, despõsationem verbi Dei cum humana natura interrumpi posse.

† De loco epist. ad Ephes. & ipsũ dedit caput super omnẽ ecclesiã, &c.

* Quid sit impleri omnia in omnibus Christũ.

Quam praue interpretetur Anto-

concedis congregasse Apostolos ecclesiam visibilem ex multis etiam hypocritis, fuisse enim illorum prædicationem instar sagenæ; vnde igitur probas, ex qua scriptura, ex quibus antiquis & Ecclesiasticis doctoribus, illam ipsam Ecclesiam visibilem, quam instar Sagenæ bonos & malos pisces colligentis, congregârunt, non fuisse, & esse sponsam Christi? quod si nullam scripturam habes, neq; dicere potes, ex quibus hoc didiceris, nisi ex Luthero, aut Caluino hæresiarchis, qui te similiter sine scriptura, & sine vllo auctore decepêrunt, cur academiam, cuius te magistrum esse suspicor, cur celsitudinem Lantgrauij, qui tibi libros meos ad respondendum misit, & in cuius gratiam, vt præteferss, respondisti, decipis? nos Ecclesiam visibilem ex iustis & peccatoribus à sanctis Apostolis, & eorum successoribus congregatam, & vsq; ad consummationẽ sæculi congregandã, sponsam Christi esse, auctoritate scripturarum, & sanctorum Patrum testimonijs satis hactenus probauimus, quousq; tu redarguere tentes, vt magis ac magis doctrinæ tuæ falsitas, & insipientia tua manifesta omnibus fiat. Non enim dixit Apostolus, & dedit eum caput super Ecclesiã inuisibilem electorum; aut super ecclesiam, sed super omnem Ecclesiam Proba igitur tu, Ecclesiam inuisibilem electorum esse omnem Ecclesiam; quod si probare hoc non potes, cur scripturam hanc deprauasti, & quasi Ecclesia inuisibilis electorũ esset omnis Ecclesia, ita locũ interpretatus es? ô cæcã & impiã temeritatẽ. Sed videamus, q̃ in libello tuo sequuntur, postquã argumentatus es, definîsse me ecclesiã ab episcopis Apostolorũ successorib. congregatã instar pisciũ in sagenas, cõclusisti nõ definîsse me ecclesiã electorũ, alioqui inquis, definitio erit latior definito, dicturus eras, si videri volebas aliquid dicere, igitur nõ erit definitio æqualis definito. Aut sic, latius patebit definitũ definitione, quod vetãt eæ regulæ, quarũ cognitionẽ nescio quo iure tibi arrogare videris. Immò æqualis est definitio definito, neq; latius est definitum definitione Electi enim secundũ Apostolicam traditionem, vt antea docuimus, non disiunguntur à peccatoribus, & iniustis disiunctione vitæ, sed sanctitatis. Et scriptura, sicut beatus Aug. lib. 3. de doctrina Christiana, c. 32. ait, de vero Christi „ corpore, & de simulato, siue de permixta Ecclesia loqui- „

nius Locum Pauli de ecclesia inuisibili, cũ ait, ipsum dedit caput super omnem ecclesiam.

Quomodo ex nulla scriptura, nec vllis antiquorum patrum testimonijs probet Antonius, ecclesiam visibilem à S. Apostolis cõgregatã nõ esse spõsam Christi.

Quomodo Antonius pessimè interpretã. do locũ Apostoli, ecclesiam inuisibilẽ electorum fecit omnem ecclesiam.

De ecclesia permixta.

,, tur, nunc de his, nunc de illis tanquam vnum sit vtro-
,, rumque corpus propter temporalem commixtionem,
,, & communionẽ sacramentorũ, & subiungit, ad hoc per-
,, tinet in Canticis Canticorum, fusca sum, vt tabernacula
,, Cedar; speciosa sum, vt pelles Salomonis. Hoc dicit eccle-
,, sia visibilis permixta, vna sponsa, & non duplex, vna in-
,, quam cõmunione visibili sacramentorũ, quæ definitur.

Quomodo in vno & eodem loco Antonius & scripturam neget; & auctoritati Augustini suã præferat.

Eat nunc Antonius, & vno in loco neget scripturã; & auctoritati Augustini suã anteponat. Idẽ obseruauit Eusebius Cæsar. in eruditissimis Comm. in Psal. psalmo 39. vt cũ tres pueri, inquit, orantes dicebant, peccauimus, iniquè egimus, & recessimus à mandatis tuis, & non seruauimus iustificationes tuas, &c. & paulò post, ἄλλως τε οὐδ' ἐκ τελείων πᾶσα συνέστηκεν ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία, ἀλλ' ἔχει καὶ τοὺς ῥασῦνῃ συζῶντας, καὶ τὸν ἀνειμένον βίον ἀσπαζομένους, καὶ ἡδοναῖς δουλεύειν αἱρουμένους, ἐπειδὴ ἓν ἐστι σῶμα, ὡς ἐξ ἑνὸς προσώπου καὶ ταῦτα κἀκεῖνα προφέρεται, *alioqui, inquit, neq; tota ecclesia Dei cõstat ex perfectis, imò habet eos, qui negligenter & remisse viuunt, & voluptatib⁹ seruiunt, & quia est vnũ corpus ecclesia, tanquã ex vna persona hæc, & illa profert. Re-*
,, *citemus, quæ adiungis,* ais Præterea, *(me dicis)* hanc congrega-
,, tionẽ esse fideliũ, quæ dictio non minus etiã fuit explican-
,, da. Iam.n. confecimus in definitione Ecclesiæ visibilis, fi-
,, deles intelligi non solos electos, sed eos oẽs, qui verã reli-
,, gionẽ profitentur; at vera religio postulat puritatẽ doctri-
,, næ, syncerã sacramentorũ administrationẽ, rectã inuoca-
,, tionem nominis Dei, & cætera eiusmodi, quæ sunt ad ve-
,, ram religionem constituendam necessaria. Deinde adiũ-
,, gis, ex quo efficitur, ijs omnibus deficientib. non posse dici
,, ecclesiã, quia eiusmodi congregatio non erit fideliũ con-
,, gregatio, id est eorum, qui profitentur veram religionem.

Quomodo Antonius tanquã bonus dialecticus ex sumptis nõ concessis, nec à se probatis

Quomodo probasti ea omnia deficere, q̃ dicis? aut si nõ probasti, neq; nos vnquã dabimus, quid ex sumptis, & nõ concessis, nec à te probatis, efficere te cõtra ecclesiæ definitionẽ putas? estne hoc more dialecticorũ cõcludere? an potius funditus ista ignorare? dices fortasse, vt Andreas cõdiscipul⁹ tuus solet, luce meridiana hoc, q̃ dicis, clarius esse.

esse. Cui ego sæpè illud obieci, quod Aug. Parmeniano, dicis, & non probas, quod tibi quoque identidē obijciendū erit. Ego verò nō posse esse puritatē doctrinæ nisi in ecclesia catholica visibili, dixi, & probaui tū in duob⁹ libris meis cōtra capita prioris disputationis Andreæ Freyhubij, tū copiosius in alteris duobus cōtra capita posterioris disputationis eiusdē, qui ad vos propediē proficiscentur, nisi iā profecti sunt. Ecclesiā verò electorū nō posse nisi in Ecclesia visibili catholica cōsistere, satis demonstratū est hactenus, & adhuc demōstrabitur. Sequitur in tuo libello, ita facilè cōcludimus, falsū esse, qđ initio ›› dixisti, ecclesiam fuisse ante propheticā & Apostolicā do›› ctrinā, i. ante verbū Dei ab hominib. receptū. Conclusisti, vt ›› aiebas, Ecclesiā, quā definio, non esse cōgregationē fideliū, quia illa omnia, quæ numerasti, dixisti deficere; rursus sumis, quod prius male negaueras, scilicet ecclesiā, quā definio, esse congregationē fidelium, vt me redarguas: ex eo.n. dicis effici, falsū esse, quod initio dixi, ecclesiā fuisse ante prophēticā, & Apostolicā doctrinā, sic.n. argumentaris, si ecclesia est cōgregatio fideliū, & fideles dici nō possunt absque fide, neque fides potest absque verbo Dei cōsistere, est igitur verbū Dei prius ecclesia. Est ne hoc dialectici, & leges disputādi scientis, vt in me dicis, quod prius argumentando sustulisti, cōtinuò rursus ad redarguendū sumere, & leges elenchi nō seruare? est.n. elenchus cōtradictio eiusdē & vnius, non nominis, sed rei, & nominis nō æquiuoci, sed eiusdē, & secundū idem, cū reliquis, quæ te credo nō ignorare. ego in meo libro pagina 2. quā tu notasti, sic scripsi, prius fuisse Ecclesiā Dei, quā allata esset prophetia, hoc tu sic interpretatus es pagina 7. id est, ante verbū Dei ab hominib. receptū. An videbatur tibi idē esse dicere ante prophetiā, siue ante verbū propheticū, & dicere ante verbū Dei? quid magis fatuū dici potest? aut si nō putabas idē esse, & sciebas, posse esse verbū Dei nō propheticū, cur sic fallaciter cōclusisti? cū Apost. dixit in epist. ad Rō. fides ex auditu est. i. ex reuelatione (quæ in Scriptura dicitur audit⁹, vt propheta Abacuc, audiui auditū tuū, & timui; & Esaias, quis credidit auditui nostro? i. reuelatiōi nobis factæ, sic.n. Cyrill. interpretatur) audit⁹ aūt per verbū Dei; an tu omninò propheticū verbū intelligis? nō credo, dices; separas igitur verbū dei à prophetia; quia, & si omnis prophetia verbū Dei est, nō tamē retro cōmeat, vt omne

argumentatione suam concludat.

Elenchus sophisticus Antonij Sadeelis.

Locus Apostoli, fides ex auditu est. &c.

Quid differant, & quomodo verbum Dei, & prophetia

verbum Dei sit propheticum. Cur igitur sic mendosè, & imperitè interpretatus es? & ita sophisticè conclusisti? cum Deus fidem inspirat, & quid credendum sit, reuelat, an non loqui potest in corde sine prophetia? aut tu de prophetia necessariò accipiendum esse contendas, quod Dauid dixit in Ps. Laudiam, quid loquatur in me Dominus? & Oseas, & loquar, inquit, ad cor eius? scio ex posteriori disputatione Andreæ Freybubij mutuatum te esse hoc mendacium. Quem ego denuò confutaui. Et te in eo. Deinde adiungit iste bellus disputa-
" *tor*, quod si ad leges recte disputandi respexisses, vidisses ec-
" clesiam referri ad verbum Dei, tanquam τὸ μεζητὸν πρὸς τὸ
" μέζον, hoc autem esse prius illo. *Miror, si academiam tuam inscitiæ tuæ non pudeat. Dic bone dialectice, quomodo mensura, si dicitur ad aliquid, esse potest prior mensurato? videris ignorare categorias, qui te putas leges rectè disputandi scire. Tradit tuus Aristoteles τὰ πρός τι, esse natura simul, & licet non in omnibus, inquit, videtur esse verum, simul esse natura, vt in scibili, & scientia, in sensibili, & sensu; scibile enim si interimatur, interimitur scientia, quæ non potest esse nullius rei; interempta scientia non simul interemptū est scibile, similiter in sensibili & sensu, & in iis, quæ eiusmodi sunt, quale est tuum μεζητὸν, & μέζον; id est, mensurabile, & mensura. Potest enim esse res aliqua mensurabilis, cuius non sit inuenta mensura; sicut potest esse scibilis & non inuenta scientia, vt tetragonismus, siue quadratura circuli, tamen quia quod ad aliquid dictum est, non potest esse sine eo, cuius esse dicitur, & omnia, quæ sunt, aut naturali potentia esse dicuntur, aut actu; scibili in ipso ortu naturæ scientia sociata est; simul enim vt scibile esse cœpit, scientiam sui habuit, licet non esset actu demonstrata. Similiter, mensura simul natura est cum eo, cuius esse dicitur, & ad quod refertur. Hactenus de mensurabili, & mensura, nunc dicamus de verbo Dei, quod voluisti esse μέζον relatum πρὸς τὸ μεζητὸν, & ideò esse prius quàm Ecclesiam. Hoc est aliud simile in categorias erratum. Hic enim verbum Dei locutionem Dei significat, quæ cùm sit emanatio Dei ad creaturam, quæ πρόοδος à Dionysio Areopagita vocatur, & ad Dei prouidentiam pertinet, necesse*

Quomodo Antonius, qui leges recte disputādi iactat, categorias ignorare videtur.

August. in libro x. categoriarum.

Aliud erratum Antonij in categorias.

est

est, vt sit habitudo media inter emanantem, & (vt ita dicam) emanatum; vt operatio inter operantem, & opus, quæ simul natura cum illis est. quare si verbum Dei, est mensura Ecclesiæ, tanquam mensurati, vt ponis, necesse est, vt sit simul natura cum mensurante, & mensurato, quorum est habitudo intermedia. Pergamus vlterius. Sequitur, porrò (inquis) in tua definitione, fideles esse in nomi- ,, ne Christi congregandos ex hoc Matthæi loco. c. 18. & 1. ,, Cor. 5. vobis, & meo spiritu congregatis, verum Christus, ,, illic loquitur, &c. *Hic tu, quia elabi aliter non potes, futili, &* ,, *vana cauillatione eludis, quod ex antecedentibus, & consequentibus in loco Matthæi, c. 18. collato loco Pauli 1. Corinth. c. 5. argumentor, & dicis videre te perperam,* fidelium congregationem ,, id est, cœtum ad actum ipsum congregationis me restrin- ,, gere, ποίησιν cum οὐσία confundentem, atque ita longè me ,, resilire à suscepta Ecclesiæ definitione, illic enim, inquis, ,, Christus proponit, non quid faciat Ecclesiam, sed quid i- ,, psa Ecclesia faciat. *Quomodo ego restrinxi congregationem ad a-* ,, *ctum ipsum congregationis, cùm Ecclesiam definiui, qui in ipsa pagina 10. quàm tu notâsti, sic scripsi, quia verò Ecclesia cœtus est, & congregatio fidelium, & cæt. An non dixi satis apertè; Ecclesiam, quàm definio, cœtum esse? & idem duobus verbis à me dici, cum dico, cœtus & cõgregatio fidelium? imò tu ipse sic interpretatus es, cũ ais videre te perperam fidelium congregationem, id est, cœtum, &c. si videbas me restringere congregationem ad actum ipsum congregationis, cur addidisti gratia interpretandi, id est, cœtũ? Iamne sentis tuis te verbis captum esse? ego hoc verbo congregationis sic vsus sum, vt consuetudo familiaris quotidiani sermonis vtitur, vt cũ dicimus vulgo, ille, aut ille nõ venit, non fuit in congregatione, id est, inter congregatos, in ipso inquã cœtu, & ne quis aliter acciperet, vt tu nunc, adiunxi, vt omnem calumniam effugerem, cœtum ad cõgregationem, & dixi non congregationem solùm, sed vtrunq, cœtum, & congregationem. Sed neq, sic effugere potui. Quia neq, vides, neq, sentis, quid dicas. Cum sis ex numero eorum, quos Apost. ait in epistola priore ad Timoth. conuersos esse in vaniloquium volentes esse le-*

Quomodo Antonius suis verbis captus sit.

gis doctores, non intelligentes, neq; quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant. Tu dicis non doceri in hoc loco euangelij, quid faciat ecclesiam; sed quid ipsa ecclesia faciat; proba, quod dicis, ne, vt ille apud Augustinum, dicere & non probare videaris. Ego verò probaui, quod dixi, ex antecedentibus & ex consequentibus, & ex loco Pauli, & loco Clementis de constitutionibus Apostolorum, & loco Matthæi superiore, c. 16. Quæ tu quia refellere non potuisti, ferè omnia callide dissimulasti. Sequitur,

» Postremò dicis, eos demum con
» gregari in nomine Christi, quos Episcopus cōgregauerit;
» atque ita, vt Ecclesiæ, quæ vna Catholica est, & præposito
» eius adhæreant; horumq; esse, & dici ecclesiā. Atqui Tur-
» riane est ἀπάτη, in definiendo lōge maxima, petere veram
» definitionem ex rebus externis, vt ab instrumētali causa,
» nempe ab Episcopis ecclesiā congregantibus, non autē ab
» ipsa rei definitæ substantia.

Demonstratio contra Antonium, quomodo non ex externis, vt ille cauillatur, sed ex ipsa rei substantia definitio ecclesiæ ducta est.

Non est Antoni, mea ἀπάτη, sed tua ἀμαθία, quia verbis Græcis delectaris. Ego enim ex ipsa rei substantia, id est, ex dispositione ecclesiæ noui testamenti, quæ dispositio est forma eius & substātia, definitionē petiui. Explicaui hoc vberius in libris meis posterioribus contra capita posterioris disputationis Andreæ Cōmilitonis tui; sed dicendū est tibi aliquid strictim, vt intelligas, non ex rebus externis peti definitionē. Est quidem substantia ecclesiæ, quæ vna est, & quæ ab initio cœpta est congregari, sicut ait propheta, memento domine congregationis tuæ, quam possedisti, siue congregasti, vt Origenes legit, ab initio, est inquā substātia ecclesiæ vnus spiritus fidei colentiū Deū, sicut Apost. in epist. 2. ad Cor. ait, habentes eundē spiritū fidei, & nos credimus, propter quod & loquimur. Alia tamen fuit dispositio ecclesiæ in lege naturæ, alia in lege vetere, alia in lege noui testamenti.

Quæ sit dispositio & forma ecclesiæ noui testamenti.

Ecclesiā enim noui testamenti ita disposuit Christus, vt daret ei, sicut Apost. ait, quosdā quidē Apostolos; quosdā aūt Prophetas; alios aūt Euangelistas; alios autem pastores & doctores ad consummationē Sanctorū in opus ministerij in ædificationē corporis Christi, vnde necesse est, secundū dispositionem ecclesiæ à Christo institutā, & relictā, esse in ecclesia nunc alios, qui Apostolis vicaria ordinatione, sicut B. Cyprianus loquitur, succedant;

cedant;alios, qui Prophetis;alios,qui Euangelistis; alios, qui pastoribus,& qui doctoribus,vt in libris de hierarchicis ordinationibus à nobis explicatũ est,quia semper ædificatur corpus Christi, quod est Ecclesia;nec vnquam intermittitur,aut interrumpitur nec interrumpi potest in Ecclesia catholica opus ministerij in consummationem sanctorũ,qui est finis Ecclesiasticæ hierarchiæ. In hac Ecclesia noui testamenti aperuit Christus fontẽ baptismatis à Zacharia,& alijs Prophetis prænunciatũ,& promissum, & mysteria corporis,& sanguinis,& reliqua sacramenta posuit.Hæc dispositio, & forma nouæ Ecclesiæ perfecta & omnibus numeris absoluta,quæ nõ est vnquã amplius mutanda,vt forma veteris Ecclesiæ Mosaicæ mutata est,ad essentiã ecclesiæ,quæ eadem numero à principio permanet,accessit,quæ facit,vt sit non quidem Ecclesia, quæ iã anteà erat;sed ecclesia noui testamenti,siue Ecclesia renouata. Hæc igitur dispositio Ecclesiæ Apostolicæ externa est ecclesiæ simpliciter: non enim constituit tanquam differentia,vnde sumitur forma,ecclesiam simpliciter,sed ecclesiã Apostolicam;sicut dispositio ligni in ianua infra,vel supra, forma est liminis,sicut ait tuus Arist.in lib.8. de prima philosophia,quæ externa est ligno, quod prius erat;sed non limini;immò est substantia eius;limen enim est,inquit philosophus, lignum sic situm. Episcopus igitur,qui dispositioni ecclesiæ Apostolicæ noui testamenti præest;episcopi enim propriũ est iudicare in ecclesia,interpretari,consecrare,vt in eorum ordinatione promulgatur,& prædicare Euangeliũ,ipse est,qui, vt Apostolica constitutio in libro Clementis Rom. viij.ait,præest potestati remittẽdi peccata,soluendi omne vinculũ,dandi sortes ministerij Ecclesiastici,& offerendi sacrificium,quæ enim ex his presbyteri facere possunt, sine permissu,& concessu Episcopi facere eis non licet, vt est canone Apostolorum cautum. Et potestas Episcopi,inquit Dionys. Areopag.in eccl.hier.ca.9.in omnibus ordinibus,qui infra eum sunt,versatur,& operatur; & quædam ipsi reseruauit diuina constitutio, vt ipse αὐτουργῶς, id est,per seipsum,& non per alios, ea operetur; sed de his non est copiosius differendi locus,eo spectant hæc pauca, vt intelligas Antoni, si tamen credere volueris: sicut enim dixit;

Quæ sint propria episcopi,qui dispositioni ecclesiæ noui testamenti præest.

Esaias, cũ vellet de mysterio partus virginis prophetare nisi credideritis, non intelligetis, sic enim est apud LXX. eo inquam, pertinent vt intelligas, quomodo Episcopus, cuius est congregare ecclesiam, & ei praeesse, non est res externa, Ecclesiæ quam definimus, vt tu falso putas, & dicis, sed potiùs intima; differẽtia enim vltima, ex qua sumitur forma ecclesiæ noui testamenti, est talis dispositio à Christo instituta, & ab Apostolis sanctis tradita, & per cunctum orbem prædicata, cui dispositioni, quia Episcopus praeest, & tota ex eo pendet, & eam in se continet, ita vt, sicut B. Cyprianus ait, hac ratione τῇ δυνάμει, Ecclesia sit in Episcopo; & Episcopus in ecclesia; idcirco in Episcopo continetur differentia vltima, quæ est forma & substantia Ecclesiæ nouæ, ita fit, vt cum dicimus, sicut Cyprianus dixit, ecclesiam definiens, ecclesia est plebs fidelium Episcopo suo catholico scilicet adhærens, perinde sit, vt si dicatur, Ecclesia est plebs fidelium, talem habens à Christo dispositionem, cuius dispositionis caput est Episcopus, qui eam in se potestate continet, hactenus de ἀπάτῃ tua, simul & ἀμαθίᾳ.

Quomodo Episcopus non sit res externa ecclesiæ, vt falso putat Antonius.

» Quod verò notasti, præpostere
» dictum à me esse, eos congregari in Christi nomine, qui
» ab Episcopo congregantur, cum potiùs dicendum sit, eos
» demum legitime ab Episcopis, id est, ab Ecclesię ministris
» congregari, qui in nomine Christi congregantur. *Immò tu peruerse facis, qui præpostere vis concludere ignotum, & controuersum ex æquè ignoto, & controuerso: æque enim ignotum est, quis cõgreget in nomine Christi; vt est ignotũ, quis minister legitimè cõgreget; & qui alterutrum scit, aut ignorat; vtrũq. scit, aut ignorat. Qui scit, inquã, quod quis legitimè congregat; scit etiam, quod in nomine Christi congregat: & si illud non scit, nec hoc scit; & vicissim, qui scit, quod quis in nomine Christi congregat, simul scit, quod idem legitime congregat; & qui illud nescit; & hoc item nescit. Quare sicut tuus Aristoteles in 2. libro de physicis dixit, ostendere, quæ manifesta sunt per ea, quæ non sunt manifesta, hominis esse, qui nequit, quod est per se notum, & id, quod non est per se notum discernere, sic dicendum est nunc velle ostendere, quod non est notum, per id, quod æquè non est notum, hominis esse, qui nequit discernere notum à non noto,*

Quomodo Antonius peruersè, & præpostere faciat, qui vult concludere ignotũ & controuersum ex æque ignoto, & controuerso.

Velle ostendere, quod non est notum, per id, quod æquè non est no-

noto, & vterq; similis est, vt idem philosophus ibidem ait, cæco de coloribus disputanti, quem necesse est, inquit, de nominibus loqui, nihil autem in re intelligere. Vtrumq; tibi accidit bone Antoni. Dic enim nobis, si potes, vnde didicisti, cum aliquid ostendendum est, vt quod minus dignum est, à digniore pendeat, si quod dignius est, obscurius est? Ego igitur, vt præposterum, quod mihi siue malitiose, siue ignoranter obiecisti, in te retorqueam, ad ostendendum, quinam in nomine Christi congregentur, quod nunc quærimus, & quod ipsi vobis iniuste attribuitis, sumpsi quod notissimum in ecclesia Catholica est, Episcopos dico, quos Christus successores Apostolorũ esse voluit, & in ecclesia vsquè ad consummationem sæculi posuit, & quos ita conspicuos, & illustres in ecclesia per cunctum orbem diffusa esse voluit, vt essent ad instar ciuitatis supra montem positæ, & lucernæ super candelabrum; sicut de sanctis Apostolis in Euangelio suo Dominus Iesus dixit, quorum sunt, vt dixi, successores. Neq; verò, si non succedant in sanctitate, hoc enim exprobrare, & vrgere soletis, continuò non successerint in potestate; aut minus eis parendum in Christo erit. Etenim, si non sic vixerint, & sic luceat lux eorum coram hominibus, vt videant opera eorum bona, & glorificent patrem, qui in cælis est, vt Dominus eis præcepit, pœnas eius & supplicium à Iudice propositum est: sic enim & illis, & in eis omnibus magistris ecclesiæ dixit paulò post, qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum; quod perinde est, vt Phocius Constantinopolitanus in scholijs suis in Matthæum, ait, ac si diceret, tu mandata tanquam minima, & vilia contemnis; at ego te propter contemptum eorum, vilem, & contemptum efficiam coram angelis & hominibus in regno cælorum; sicut tu contemnis in terra, & coram paucis hominibus. Cum autem ait, minimus vocabitur, constat, inquit, extremum supplicium significari, exterioresq; tenebras, & ignem; infra minimum enim nihil est minus; sic æternum supplicium illud summum est, & extremum; hactenus Phocius. si igitur mali fuerint episcopi, non sunt à te bone Antoni, aut ab vllo infra eos iudicandi, docuit vos hoc Dominus in Euangelio; si audire cum vultis, cum ait, super cathedram Moysi sederunt

tum, hominis esse, qui nequit discernere notum à non noto.

Quomodo Antonius similis sit cœco iudicanti de coloribus.

Locus Euangelij, qui soluerit vnum de mãdatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus, &c.

Scribæ & Pharisæi; omnia ergo, quæcunq; dixerint vobis, seruate, & facite; secundum opera vero illorum nolite facere; dicunt enim, et non faciunt. Illos Scribas & Pharisæos dicit, quibus dabat Deus de spiritu, id est, de potestate Moysis, quam vocat cathedram, qui succedebant illis 70. quos Moyses iussu Dei elegit Numer. c. xj. nec enim illis tantùm, qui tunc fuerunt electi, illam potestatem impartiuit Deus, sed etiam absentibus, id est, successuris postea; sicut scriptum est in Deut. c. 29. hoc, inquit, pactum, quod ferio, & confirmo non tantùm vobis, sed absentib. Scribit Clemens libro 4. Historiarum, dixisse Petrũ in sermone, quem fecit in ordinatione Zachæi Episcopi Cæsareæ, Episcopum vestrum audite, καὶ τιμὴν πᾶσαν αὐτῷ ἀπονέμοντες μὴ κάμνητε, εἰδότες ὅτι τῇ προφάσει τῇ πρὸς αὐτὸν εἰς χριστὸν φέρετε, ἀπὸ δὲ χριστοῦ εἰς θεὸν ἀναφέρεται, καὶ τῷ προενέγκαντι πολυπλασίως ἀποδίδοται, θρόνον οὖν χριστοῦ τιμήσετε, ὅτι καὶ μωυσέως καθέδραν τιμᾶν ἐκελεύσθητε, κἂν οἱ προκαθεζόμενοι ἁμαρτωλοὶ νομίζωνται, *interpretemur latinè, neque vos, inquit, pigeat omnem honorem ei adhibere, gnari, quem honorem ei tribuitis, Christo tribui; & à Christo in Deum referri. Qui ei obtulerit aliquid, multiplicatè remunerabitur, sedem igitur Christi honorate; siquidem & Moysis Cathedrã honorare iussi estis, quamuis qui sederent, peccatores esse existimarentur. Episcopi igitur qualescunque sint, si fidem beati Petri profitentur, & ei adhærent in successore eius, quod necesse est notum omnibus, & publicum esse, Catholici sunt; & talium episcoporum fides annunciatur in vniuersa terra; & quandiu sic sunt, certum est, eos ecclesiam congregare in nomine Christi, quia potestatem eis datam in verbo Domini per sacram & canonicã ordinationem, nõ potest prauitas morum irritam facere; certum inquam est quandiu adhærent Petro, pro quo, ne deficeret fides eius, Christus Deũ patrem rogauit, catholicos esse, & Euangelium, quod prædicant, ad quod Ecclesias suas conuocant, collatum iam esse cum Petro, ne in vanum currant, aut cucurrerint, sicut Paulus fecit, & scripsit. Hoc est, quod doles Antoni, & quod te vrit, & vret verius in inferno, nisi ad deũ per pœnitentiã redeas, quod episcopos non potestis ostendere, qui Ecclesias apud vos conuocent, vestros enim pastores, quos vocatis, & ministros,*

siue

siue superintendentes non esse episcopos, vel vos ipsi testes estis, qui nec sic quidem vnquã ausi estis eos appellare. Quod ego consilio & prouidentia Dei factum esse interpretor; vt sitis αὐτοκατάκριτοι, id est, vestro iudicio condemnati, vt Apostolus de omnibus hæreticis pronuntiauit: Iam ne sentis Antoni, quàm præposterè, et quàm peruerse tuum præposterum mihi affinxeris? ego à notissimo ad non notum tibi descendi, tu ab æqualiter obscuro in obscurum, vt antea docui.

CAPVT VI.

De potestate Episcopis data conuocandi ecclesiam; & ex ea eijciendi tandem ab Antonio concessa, & de ea, quod assumpsit falsum, non cõgregare episcopos Romanos ecclesiã, ad concludendũ falsum, nõ esse Pontifices Romanos successores Apostolorũ, & de iudicio, quod contra scripturam de Pontifice faciunt sine vllo Dei metu. & quare liceat nobis hæreticos iudicare, & conuicijs in eos propter Euangelium nõ parcere, & quomodo Pontifex cõgreget in vniuerso mundo ecclesiã. Et de euangelio Lutheri vbi fructificet, & crescat.

Ccedis tandem ad locum Matthæi, ex quo, aiebam ipse facilè intelligi episcopos esse, quibus potestatem congregandi Ecclesiam Dominus dedisset. Repetam iterum, quia tu more tuo semper mutila, & decurtata recitas, cum ergo dixit Dominus, si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus, qui essent, quibus hanc potestatem excommunicandi daret, statim docuit subiungens Amen dico vobis, quæcunq; ligaueritis super terrã, erunt ligata & in cælo; & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cælo. Hæc ego, mendaciũ ergo est, quod ais, me omittere eã ἀντίθεσιν, quæ est, inquis, in contextu nempe ligandi & soluendi; & aliam inuehere ἔξω λόγου. Ego enim, vt nunc tandem vides, hanc tuam ἀντίθεσιν non omisi; nec aliam inuexi, vt tuo verbo vtar. Subiunxi posteà, Apostolis enim hoc dixit, qui quidẽ, quia morte, sicut Apostolus ait, permanere prohibebantur, id ipsum dictum voluit ijs, qui sanctis Apostolis vicaria ordinatione successerunt, qui sunt Episcopi. Quibus autem hanc potestatem eijciendi ex Ecclesia in nomine suo dedit, eisdem quoque, vt ratio consequentiæ postulat, & quidem

Antonius in mendacio manifesto deprehẽsus.

concedendum esset, datam esse episcopis potestatem τοῦ ἐκκλησιάζειν. id est, conuocandi Ecclesiam, quibus data esset potestas eijciendi ex ea: ex quo planè efficiebatur, nō esse ecclesias apud Protestantes, quia non esset Episcopus, qui eas conuocaret ad audiendum verbū, ad sacrificium, ad orationem, ad sacram communionem, & ad alia sacramenta. dedisti licet inuitus, esse quidem Episcoporum congregare Ecclesias in Christi nomine, esseq; hoc illis, vt tu ais, ἀχώριστον. Sic enim scripsisti, ita igitur aduersus Turrianum ex ipsius fundamento concludamus, Apostoli, & eorum successores ,, Ecclesiam congregarunt, & congregant in Christi nomi- ,, ne; & hoc illis est ἀχώριστον, at Pontifex Romanus, & quot- ,, quot ex illa radice surgunt Episcopi, non modo non con- ,, gregant Ecclesiam in Christi nomine, sed eam potiùs dis- ,, sipant, & à Christo abstrahunt, vt eam sibi suisq; commē- ,, tis addicant: ergo Pontifex, & eius Episcopi non sunt A- ,, postolorum successores; & Ecclesia ab eis congregata nō ,, est vera Ecclesia; sed potiùs in eos quadrat, quod ait Chri- ,, stus Matthæi 12. qui non congregat mecum, dispergit. ,, *Hactenus Antonius. Das igitur mihi licet inuitus, vt dixi, meum fundamentum, vt vocas, esse scilicet Episcoporum, qui sunt Apostolorum successores, congregare Ecclesiam in nomine Christi, rursus ergo ex hoc fundamento nobis à Sadeele dato, concludamus nos aduersus eum, non habere ecclesiam Protestantes, quia non habent Episcopos Apostolorum successores, qui in nomine Christi Ecclesias congregant, quisq; suam. Non enim est vnius ciuitatis nisi vnus Episcopus. videamus nunc de tua conclusione*, at *inquis*, Pon- ,, tifex Romanus, & quotquot ex eius radice surgunt Epi- ,, scopi, non congregant, sed dissipant Ecclesiam, & à Chri- ,, sto abstrahunt, vt eam sibi & suis commentis addicant, er- ,, go non sunt successores Apostolorum; & Ecclesia ab ijs ,, congregata, non est vera Ecclesia, & in eos quadrat, quod ,, ait Christus Matth. 12. qui nō congregat mecum, spargit. ,, *Hac argumentatione populos, & Principes Germaniæ decipitis, quotquot à radice Lutheri, vt tuo more loquar, surrexistis. Idcirco*

Quomodo Antonius licet inuitus tandem dederit, datam esse episcopis potestatem cōuocandi ecclesiam, & eijciendi ex ea.

Quomodo ex concesso ab Antonio efficiatur non habere Protestantes ecclesiā.

Qua argumentatione populos,

& principes Germaniæ doctores Protestanti um decipiant.

cogor non esse tam breuis, quàm optarem. Ac primum, quæso Antoni, quis te constituit iudicem Pontificis Romani, & omnium episcoporum ecclesiæ Catholicæ? omnes enim ab eius radice surgunt. Nō legis in Euangelio, dominum te, & ministros Protestantium ab hoc iudicio deterrētem? nolite, inquit, iudicare, & non condemnabimini; in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: id est, qui alios, vt ait Photius Matthæi scholiastes, condemnatis, personam iudicis sumentes, condemnabimini: quos magis oportebat solicitos esse de peccatis vestris. Itaq; non illū, inquit, sed te potiùs condemnas. Idem in te dicendum est Antoni. Dices fortasse non esse hoc iudicare, sed peccantes corrigere. non legisti Paulum, cum ad Tim. c. 5. scribit, seniorem ne increpaueris, sed obsecra, vt patrem? Episcopum intelligit, vt sanctus Epiph. Theodoretus, & alij interpretantur. oportet, inquit Photius, peccantes arguere, sed vt Dominum seruos; aut patrem liberos; aut amicum amicos, studio emendādi. Estis ne ergo vos domini, aut patres, & Pontifex, & Episcopi serui, aut filij vestri? aut tanquam amici amicos reprehenditis, quos odio acerbo, & inueterato prosequimini? admonitio, inquit idem auctor, hortatio & sympathia, id est, condolentia omnibus sunt commoda, si opportunè adhibeantur, ac iudicare, arguere, increpare solis Episcopis conueniunt. Estis ne igitur vos episcopi episcoporum? aut vos episcopi, & isti vestri ministri? si vobis videntur peccatores, non legisti in Euangelio, quomodo Pharisæus ille facto iudicio de publicano, ab illo condemnatus discesserit? publicanus contra ab illo iustificatus? Sed quod facitis Antoni, non est nouū, aut inusitatū in hac mortali vita vanitatis, & corrupti iudicij plena, notauit hoc genus vanitatis Ecclesiastes, c. 8. Cum homines deprauati iudicij, & maleuoli de bonis alioqui & iustis male sentiunt, quod ministris Protestantium accidit, qui cū sint, quales esse docuit eorū pater Lutherus, odio ex contentione suscepto ad suspicandum omne malum de Pontifice, & episcopis eius facilè ducuntur. est inquit Ecclesiastes alia vanitas, quæ fit super terram: sunt iusti, quibus mala proueniūt; quasi opera egerint impiorum; & sunt impij, qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant. Huiusmodi sunt Martinus Lutherus apostata, & incestus, &

De iudicio, quod doctores Protestantiū sibi contra scripturam & iudicium Domini & minas eius sumunt.

Locus Ecclesiastis in eos qui alios iudicant.

mini-

ministri Protestantium, quotquot ab illa radice surgunt, vt tu loqueris, qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant. desine igitur Antoni iudicare Pontificem Romanum, & Episcopos; ne, sicut beatus Iacobus ait, maius iudicium sumas: ex Euangelio intelliges, si tamen volueris, quãtò grauius sit peccatũ eius, qui alterũ iudicat, quam eius, qui iudicatur. illud enim cùm trabe comparat, hoc verò cum festuca, cũ ait, hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo; & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Sic hũc locum intellexit, & interpretatus est Dorotheus Abbas, in libro de non iudicandis proximis, quam graue, inquit, sit iudicare, docuit Euangelium, cũ ipsum iudicare vocauit trabẽ; & peccatũ proximi, quod iudicatur, vocauit festucam. Hoc verò si Lutherũ, & ministros Protestantium iudicamus, secundum scripturam facimus, cum ait Apostolus, si ergo côueniat vniuersa Ecclesia in vnum, & omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, conuincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus. Nos enim Lutherum, & ministros Protestantium, & qui eos studiose & scienter sectantur, vt in summa dicam, hæreticos esse docemus, & probamus; quia eos Ecclesia catholica, quæ per cunctum orbem diffusa est, secundum præceptum Apostoli deuitat, & in eos inquirit; & quòd eos maledictis insectamur, hoc item secundum scripturam facimus, & Apostolorum exẽplo, vt cum Paulus dixit in Elymam magum plene omni dolo, & fili diaboli, & Stephanus protomartyr, cum Iudæos videret veritati repugnare, ac magis ad impietatem incitari, tunc iustissimè in eos inuectus, homicidas, & proditores vocauit, sicut Dominus etiã aiebat, vos ex patre diabolo estis; & illud, generatio praua, & adultera. Prosequi enim benedictionibus eos, qui nos insectantur, non eos, qui religionem, præceptum est. Sicui enim in argento, aut alia possessione, aut in corpore damnum datum est, iubet Deus pacis, ne se vlciscatur; sed vindictam potius Deo relinquat. Cum verò quis non in illis nocet, sed contumelijs religionem lædit, tunc iubemur, non dissimulare ignauè contumeliã; ne nostra segnities audaciorẽ reddat impietatẽ; neq; nostrũ silentiũ inimicum ad vituperandã religionẽ adiuuet. Tractauit hũc locũ eruditè, et copiosè Photius Cõstãtinopolitanus

Locus Euangelij, hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, &c.

Quomodo liceat nobis secundum scripturam iudicare hæreticos; & eos maledictis, & conuitijs prosequi ad defensionem Euangelij.

nus in libro quæstionum ad Amphilochium Metropolitam Cyzici, Vnde hæc pauca è Græco transtuli, totum locum recito in libro, quẽ aduersus Boquinum accusatorem nominis Societatis Iesu nuper scripsi, is enim querebatur, quod Lutherum, Philippum, Bucerum, Zuinglium, Caluinum, & similes vituperamus. redeo ad conclusionem argumentationis tuæ. Falsum esse iudicium, quod contra præceptum Domini, & contra Scripturam eius vsurpasti, & ad concludendum falsum item sumpsisti, Pontificem Romanum, & omnes Episcopos eius non congregare in nomine Domini Ecclesiam, sed eam potius dissipare, & à Christo abstrahere, testis est Ecclesia ipsa Catholica per cunctum Orbem propagata; quæ ad nullum aliud Euangelium audiendum, & credendum, & in eo fructificandum congregatur, nisi ad Euangelium, quod Pontifex, & Episcopi, qui fidei eius adhærent, prædicant, & profitentur, & si quis licet angelus de cælo, sicut Apostolus ait, Euangelizet, præter quàm, quod à Pontifice Romano, & Episcopis catholicis, id est, fidei eius adhærentibus euangelizatum est, anathema sit. Et sicut Apostolus Colossensibus gratulatur de fide & dilectione eorum in omnes, propter spem, inquit, quæ reposita est vobis in cælis, quam audistis in verbo veritatis, & Euangelij, quod peruenit ad vos, sicut in vniuerso mundo est; & fructificat, & crescit, sicut in vobis ex ea die, qua audistis, & cognouistis gratiam Dei in veritate: sic nos hoc ipsum iam gratulamur etiam gentibus & populis Indorũ, quod peruenerit ad eos hoc ipsum Euangelium, sicut in vniuerso mundo est, & crescit, & fructificat in eis ex eo die, quo audierunt, & cognouerunt gratiam Dei. Vestrum verò Euangelium, dic tu bone Antoni, dic sodes, peruenit ne ad omnes? est ne in vniuerso mundo? fructificat, & crescit extra Germaniam? quid dixi extra Germaniam? fructificat, & crescit in ipsa Germania? dices fortassis audiri vestrum Euangelium in vniuerso mundo ab Ecclesia electorum: si auditur; videtur igitur is, qui euangelizat. Non enim respondebis, vt antea dixi, audiri quidem vocem Euangelij, sed neminem videri; sicut de illis, qui Paulum comitabantur in Actis Apostolorum, cap. 9. scriptum est. Quod si visibilis est, qui

Quomodo appareat falsum esse quod sumpsit, Pontificem Romanum nõ congregare ecclesiam.

Quomodo in vniuerso mundo Euangelium, quod Episcopus Romanus, & Episcopi, qui eius fidei adhærẽt euangelizant, fructificet, & crescat.

Euangeliũ Lutheri extra Germaniam non fructificat & crescit, & vix in ipsa Germania.

qui euangelizat, visibiles etiam erunt, quia audiunt. Atque ita Ecclesia electorum redibit ad visibilem. Euangelium ergo Lutheri in vniuerso mundo etiam apud Indos in Ecclesia catholica visibili, quæ illic est, prædicatur. vide Antoni, quo ventum est gradatim. Igitur nihil differt Euangelium Lutheri à nostro; sicut enim nostrum in vniuerso mundo prædicatur in Ecclesia visibili, sic euangelium Lutheri; & sicut nostra Ecclesia est Catholica; sic Ecclesia Lutheri. Vos igitur quamuis ignoratis, habetis apud Indos, qui congregent Ecclesiam Lutheri ad audiendum euangelium eius. credis ne hoc Antoni? nauiga illuc cum merce ista dogmatica tui Euangelij, & experieris, an frigeat ibi tuũ euangelium an caleat. Deinde, quod sumpsisti ad argumentandum non esse Pontificem Romanum, & eius episcopos successores Apostolorum, non congregare eos in nomine Domini Ecclesiam, sed dissipare eam, & abstrahere à Christo, quomodo probasti? Quis hoc testatur, nisi vos? num dedit, quo cũ disputas? quis Aristoleles, aut Zenon docuit te sumere, quæ non conceduntur, ad efficiendum, quod vis? Quid delirius dici potest? fortasse dices sumpsisse te, quod luce meridiana clarius est, sic enim dicere soletis, cum aliud genus probandi non suppetit. Nos verò testimonio ecclesiæ Catholicæ, quæ in vniuerso orbe diffusa est, probamus, vt paulò ante docui, falsum esse quod sumpsisti.

Quomodo si doctores Protestantium dicant euangeliũ Lutheri audiri in vniuerso mundo in ecclesia inuisibili electorũ, sequatur prædicari euangeliũ Lutheri in vniuerso mundo in ecclesia visibili.

Quomodo Antonius secundum artem dispu tandi, quã didicit, sumat non cõcessa, neque probata ad efficiẽdum, quod vult.

CAPVT VII.

De obseruatione Cyrilli Hierosolymitani, quod tunc primum appellata est ecclesia illa Mosaica, cum Aaron factus est Pontifex, quomodo eam Antonius temerè & non sine contemptu LXX. interpretum, & auctoritatis Apostolicæ reprehendat, & reprehendendo faueat Hebræis: & de epist. Orig. ad Africanum, De varia dispositione ecclesiæ diuersis ætatibus ad ecclesiæ substantiã pertinente. Quomodo probet Antonius Ecclesiam Catholicam esse inuisibilem, & quam multis rationibus eius argumentatio captiosa redarguatur, & quomodo ecclesia catholica sit omnium ecclesiarum congregatio, & quod Antonius negat, & de duplici καθ' ὅλε, quod Antonius nesciuit discernere, & quam multis argumentis demonstretur, Ecclesiam Catholicam esse visibilem, & non inuisibilem, & de definitione Ecclesiæ, quam attulit Antonius.

„ *Ergit Antonius*, ex his quoq; sequitur Sophi-
„ stam Turrianum non leuiter errasse, cum in
„ initio libri sui dixit, Ecclesiã non prius fuisse,
„ quam Aaron Pontifex factus esset; atq; adeò
„ non fuisse prius appellatã ecclesiã ex c. 8. Leui
„ tici; nec enim debuit hærere in Græco vocabulo, sed veni-
„ re ad autographon Hebraicum, &c: *& paulò post*, adeò vt
„ cum vellet Turrianus è portu soluere, in ipso portu nauẽ
„ fregisse videatur. *Videamus vter nostrũ soluens è portu nauẽ fregisse videatur, Antonius, an Turrianus. Ego non veni, vt tu dicis, ad autographũ Hebraicũ, quia nec Hebraicè scio; neq; mihi hoc loco Hebraicè scire opus erat. Obseruationem non meam, non enim sum tanti ingenij, nec tantæ animaduersionis, & diligentiæ, sed Cyrilli Archiepiscopi Hierosolymitani protuli, qui eruditissimas catecheses xviij. scripsit, quas Beatus Hieronymus legit; & quæ adhuc Græcè extant, & iam sunt in Latinum sermonem translatæ, & fortassis à te lectæ. existimabam, vt par erat, reuereri te antiquitatem saltem tanti auctoris; sed illam, vt video, neglexisti; & quod longe grauius est, auctoritatem sanctorum Apostolorum repudiasti; & nesciens fortassis, ac nolens Iudæorum*

Quomodo Antonius vt ca... conaretur, contra au...ritatem sanctorũ Apostolorũ in inuidiam, & contemptũ LXX interpretũ fautor Iudæorũ extitit.

fau-

fautor, & adiutor extitisti. Existimabam, immò certus videbar mihi esse, non ignorare ministros, ac doctores Protestantium, quam diuina esset LXX. interpretũ ex Hebraico translatio, præsertim cum pater eorũ Martinus Lutherus nunquam ausus fuisset, quod ego sciã, eorum sacram & diuinam auctoritatem negare: itaq; hac spe, & existimatione mea fretus, notationem Cyrilli, de ecclesiæ nominatione in Leuitico apud LXX. interpretes libenter produxi, quæ obseruatio admirabilis, & tanto auctore digna, cum te quippe grauis, premeret, & exitum aliũ non reperires, confugisti ad autographum Hebraicũ, in quo portũ tibi reperisse videbaris; cum alioqui naufragium faceres. Quod ipsum vt intelligas, recitabo hic pauca ex epistola Origenis longa, & eruditionis plenißima ad Iulium Africanum pro historia Susannæ, quam falsis quibusdam argumentis negabat. Postquam dixit Origenes, qua diligentia, & studio vsus esset in notatione eorũ, quæ erant in Hebraico, & nõ in Græco LXX. adhibitis asteriscis; & eorum rursus, quæ non erant in Hebraico, & erant apud LXX. adhibitis obeliscis, quid dicam, inquit, de Exodo, vbi de tabernaculo, de atrio, de arca, de vestibus Pontificis, & Sacerdotum magna varietas, & differentia est? Et subiungit; recitabo Græce, quo magis credas; ὥρα τοίνυν, εἰ μὴ λανθάνει ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα, ἀθετεῖν τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις φερόμενα ἀντίγραφα, καὶ νομοθετῆσαι τῇ ἀδελφότητι ἀποθέσθαι μὲν τὰς παρ' αὐτοῖς ἐπιφερομένας ἱερὰς βίβλους, κολακεύειν δὲ Ἰουδαίους, καὶ πείθειν ἵνα μεταδῶσιν ἡμῖν τῶν καθαρῶν, καὶ μηδὲν πλάσμα ἐχόντων. ἆρα δὲ καὶ ἡ πρόνοια ἐν ἁγίαις γραφαῖς δεδωκυῖα ἁπάσαις ταῖς Χριστοῦ ἐκκλησίαις οἰκοδομὴν, οὐκ ἐφρόντισε τῶν τιμῆς ἀγορασθέντων ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν; οὗ υἱοῦ ὄντος οὐκ ἐφείσατο ὁ θεὸς ἡ ἀγάπη, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν ἁπάντων παρέδωκεν αὐτὸν, ἵνα σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσηται; πρὸς τούτοις δὲ σκόπει, εἰ μὴ καλὸν μεμνῆσθαι τοῦ οὐ μὴ μεταθήσεις ὅρια αἰώνια, ἃ ἔστησαν οἱ πρότεροί σου. καὶ ταῦτα δέ φημι, οὐχὶ ὀκνῶν τοῦ ἐρευνᾶν καὶ τὰς κατὰ Ἰουδαίους γραφὰς, καὶ πάσας τὰς ἡμετέρας ταῖς ἐκείνων συγκρίνειν, καὶ ὁρᾶν τὰς ἐν αὐταῖς διαφοράς. εἰ μὴ φορτικὸν γοῦν εἰπεῖν ἐπὶ πολὺ τοῦτο, ὅση δύναμις, πεποιήκαμεν, γυμνάζοντες αὐτῶν νοῦν ἐν πάσαις ταῖς ἐκδόσεσι, καὶ ταῖς διαφοραῖς αὐτῶν μετὰ τοῦ ποσῶς μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἑβδομήκοντα, ἵνα μὴ τι παρα-

Ex epistola eruditissima Origenis ad Iuliũ Africanum pro historia Susannæ.

χαράττειν δοκίμως ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησίαις, καὶ προφάσεις διδόναι τοῖς ζητοῦσιν ἀφορμὰς ἐθέλουσι τοὺς ἐν μέσῳ συκοφαντεῖν, καὶ τῶν διαφαινομένων ἐν τῷ κοινῷ κατηγορεῖν, ἀσκοῦμεν δὲ μὴ ἀγνοεῖν καὶ τὰς παρ' ἐκείνοις, ἵνα καὶ πρὸς ἰουδαίους διαλεγόμενοι μὴ προφέρωμεν αὐτοῖς τὰ προκείμενα ἐν τοῖς ἀντιγράφοις αὐτῶν, καὶ ἵνα συγχρησώμεθα τοῖς φερομένοις παρ' ἐκείνοις, καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις οὐ κεῖται βιβλίοις, τοιαύτης γὰρ οὔσης ἡμῶν πρὸς αὐτοὺς ἐν ταῖς ζητήσεσι παρασκευῆς οὐ καταφρονήσουσι, οὐδὲ ὡς ἔθος αὐτοῖς γελάσονται τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πιστεύοντας ὡς ἀληθῆ παρ' αὐταῖς ἀναγεγραμμένα ἀγνοοῦντας. ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω πρὸς τὸ μὴ φέρεσθαι παρ' ἑβραίοις τὰ περὶ Σουσάννας. *Reddamus Latinè & si non pari elegantia, at æquali sententia, quare tempus, inquit, est. (ironicè hoc dicit) in ista scimus, vt ea exemplaria, quæ in ecclesijs feruntur, improbemus, & reijciamus: & legem feramus patribus de repudiandis sacris libris, qui apud eos in vsu sunt; assentemurq́ Iudæis; ac suadeamus, vt communicent nobiscum, quæ pura sunt, nullumq́ commentum habent. Nunquid verò diuina prouidentia, quæ in Scripturis sanctis omnibus ecclesijs ædificationem præbuit, nō habuit curam eorum, qui precio empti sunt? pro quibus Christus mortuus est? cui Deus, qui charitas est, cum alioqui filius suus esset, non pepercit, quin ipsum pro nobis omnibus traderet, vt cum eo omnia nobis donaret? Præterea considera, oportere meminisse, quod scriptum est, non transferes terminos, quos maiores tui posuerunt. Atque hæc quidem dico, non quod pigeat scrutari scripturas Hebræorum; et nostras omnes cum illorum scripturis conferre; et earum differentias obseruare. etenim, nisi arrogans est dicere, multū diuq́ hoc pro viribus fecimus, earum sententiam in omnibus editionibus, & earum differentijs excutientes; ita tamen, vt aliquanto magis interpretationem LXX. exerceremus, ne quid ecclesijs, quæ sub cælo sunt, adulterare videamur; & occasionem præbeamus ijs, qui quærunt ansas; qui volunt scripturas in medio positas calumniari; & quæ in publico apparent, accusare: damus verò operam, vt non ignoremus illorum scripturas, vt aduersus Iudæos disputantes non proferamus, quæ in eorum exemplaribus proposita sunt; & vt vnà cum illis vtamur ijs, quæ apud eos feruntur, quæ in nostris libris*

non

non sunt. Etenim, si sic erimus præparati ad disserendum cũm eis, non contemnent nos; nec, vt solent, ridebunt eos, qui ex gentibus ad fidẽ venerunt, tanquam qui vera eorum scripta ignorent. Hæc hactenus, cur apud Hebræos historia de Susanna non extet. Hactenus Origenes. Vides Antoni, quid eruditissimus Origenes ante annos amplius mille trecentos de interpretatione LXX. in omnibus Ecclesijs, quæ sub cælo tunc erant, recepta, & in vsu communi omnium posita scripserit? & quare studio intelligendi scripturas Hebræorum, & tunc opus esset, & modo sit? & quomodo contemnere LXX. & Hebraicum præferre nihil aliud sit, quam assentari Iudæis, quasi ipsi & non nos pura, & ab omni commento aliena habeant? Tu igitur es vnus ex istis, qui Iudæis faues, & assentaris, cum contemptis LXX. ad autographum, & ipsum Hebraicum contextum, vt verbis tuis vtar, te reuoluis. Tu ergo, cum te in portu nauigare putares, dicam iterum, naufragium fecisti, qui, vt obseruationem de prima nominatione ecclesiæ in diuina interpretatione LXX. eluderes, quæ testimonium dicit, non habere Protestantes ecclesiam, qui Euangelicum Aaronem, id est, Petrum, & successorem eius non agnoscũt, quia alium exitum non videbas, decreuisti non reuereri consuetudinem ominum, quæ sub cælo sunt, Ecclesiarum, & sanctorum Apostolorum, qui ferè semper interpretatione LXX. vsi sunt, auctoritatem; sed potius in gratiam Iudæorum, & inuidiam atq; contemptum LXX. quos Iudæi non recipiunt, autographum Hebraicum, quasi Apostolorum censor, & omnium ecclesiarum Iudex prætulisti; & cum scriptura iubeat non transmouere terminos, quos maiores tui posuerunt, nihil curasti. Quidam auctor Hebraicè, & Græcè valdè eruditus, & in scripturis sanctis Hebraicis, & Latinis multum diuq; exercitatus, in commentarijs suis in Esaiam notauit, quinquagies Apostolos & Euangelistas vnius Prophetæ Esaiæ testimonia nõ ex autographo Hebraico, sed ex interpretatiõe LXX. produxisse. Paul. Rom. 9. ex c. 1. Esa. nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, & sicut Gomorrha similes fuissemus, ex c. 2. Esa. ad Thess. c. 1. à facie Domini, & gloria virtutis eius, ex cap. 6. Esa. Matth. 13. auditu audietis, & non intelligetis;

Quomodo Antonius naufragium fecit, cum se in portu nauigare existimaret.

Obseruatio quinquagies vsos esse Apostolos & Euangelistas interpretatione LXX. in testimonijs vnius prophetæ Esaiæ citandis.

ligetis; & videntes videbitis, & non videbitis. ex eodem cap. 6. Esa. Matth. 13. incrassatum est enim cor populi huius; & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt; ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos. ex cap. 7. Esa. Matth. 1. Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium; & vocabis nomen eius Iesum. omitto, ne longum fiat, reliquos locos vsq; ad quinquaginta in solo, vt dixi, Esaia. Quære tu, & confer cum autographo, vt discas, non efferre te supra Apostolos & Euangelistas. Prosequamur tua: postquam dixisti me fregisse nauem, & pugnare cum ipso Hebraico contextu, de quo satis hactenus re-
,, *sponsum tibi est, & pugnat, inquis* cum doctissimis quibusque
,, qui cum ætates ecclesiæ describunt, solent ab Adamo inci
,, pere, vt fecit Aug. Quæstione super Iud. 49. ne dicam etiã,
,, perperam ipsam ecclesiæ substantiam cum eius exteriore
,, forma fuisse hoc pacto à Turriano confusam. *Si tu Antoni intelligeres, quæ loqueris, & de quibus affirmas, vt in alios tui similes Apostolus scripsit; intelligeres, te potius tecum pugnare; cum enim dicis, describunt ætates ecclesiæ, diuersos status, & dispositiones eius describi confiteris, quæ sunt totidem formæ eius Ecclesiæ, quæ ab Adam cœpit, quæ substantia quidem & numero vna est vsq; ad consummationem seculi perpetuò continuanda, cuius forma est, vt antea dixi, fides Deum colentium; sed huius vnius ecclesiæ alia fuit dispositio in ætate eius parua, qua fuit in lege naturæ; & alia dispositio in ætate eius aliquanto maiore, qua fuit in lege Moisis; & alia item dispositio in ætate virili, qua in Euangelio adoleuit: quare cum sint totidem formæ, quæ ad illam vnam Ecclesiam ab Adamo cœptam, accesserunt, necesse est, totidem species cõstituant. Ita fit, vt illa forma exterior, quæ tibi apparet in ecclesia noui testamenti, intima ei fit, & substãtia eius: quia tu hæc non intelligis, quod tu confundis, à me confundi putas, qui ita distincte, & aperte loquor, vt nõ*
,, *possit magis. Sequitur in libello tuo, vt nihil prætercam*, Superest,
,, *inquis*, in tua definitione limitatio, fine qua negas vllam
,, Ecclesiam esse posse; atque ita congregantur, vt Ecclesiæ,
,, quæ vna catholica est, & præposito eius adhæreant. Hic mentio-

Quomodo Antonius non discernit varias ecclesiæ dispositiones, nec intelligit totidem formas eius esse, vnde formam ecclesiæ noui testamenti non pertinere ad substantiã eius summo errore putat omnia confundens.

mentionem facis vnius Ecclesiæ catholicæ, & propositi eius; nos autem vnius ecclesiæ catholicæ nomine intelligimus inuisibilem electorum Ecclesiam, cuius caput est Christus, & freti sumus certissimis scripturæ testimonijs, Coloss. 1. Ephes. 4. & 5. &c. *Demonstraui supra c. 2. 3. & 4. testimonia Scripturæ, quæ citasti, non posse intelligi de ecclesia electorũ inuisibili, sed de ecclesia visibili, quæ ex iustis & peccatoribus, ex electis, & reprobis constat. Itaq; docui, ecclesiam electorum, & si eam solus Deus videt, quatenus est ecclesia electorum, ipse enim nouit, sicut ait Apostolus, qui sunt sui, tamen in Ecclesia visibili contineri, & secundum communionem sacramentorum visibilium visibilem nobis esse, licet non secundum electionem. Dicis deinde,* me contra scripturam intelligere vnum aliquod corpus visibile ex omnibus Ecclesijs visibilibus compositum, cuius caput sit Petrus, in successore suo, id est, Pontifice Romano; atque ita non iam vobiscum me disputare, sed cum ipsa rerum natura. *Et notasti paginam libri mei, 49. vbi de Ecclesia visibili disputo: vos appello Lypsienses, si fortè bellus iste Antonius vestras est, Relegite totum cap. viij. libri primi à pagina 46. vsque ad 58. cuius summa capiti præposita & inscripta, est de vnitate Ecclesiæ Catholicæ, & de principio necessario vnitatis eius ducto ex natura, ratione, & Scriptura. Et quemadmodum Philippus sua de Ecclesia sententia ad confitendum vnum caput Ecclesiæ visibile cogitur; & de ministris Protestantium, quomodo nec ad Ecclesiam, nec ad oues Christi pertineant secundum Scripturam; & de analogia corporis humani, caput visibile habentis, comparati ab Apostolo cum Ecclesia; relegite, inquam, quæso, totum caput, & iudicate, vtrum ad illud respondeat vester scriptor; an potius conuictus omnia dißimulet. Vnum tantum commentum ridiculum reperit ex intima sua philosophia depromptum, quo videri vult totum illud caput refellere.* Nam omnium, *inquit*, particularium & visibilium ecclesiarnm visibilem congregationem esse vnquam, vel fuisse, vel in hac vita esse

Quæ dessimulet Antonius in paginis mei libri à se notatis, ad quę nihil respõdit, quia nõ potuit, quo satis confitetur victũ seesse.

 posse,

,, posse, nefando quidem auditum est. *& paulò post*, ego verò
,, libenter hoc à te percontari velim egregie disputator, ex
,, qua tandem vel philosophiæ, vel dialectices pœnu de-
,, prompseris τὸ καθ᾽ ὅλȣ, alijs, quam mentis oculis videri pos-
se? *quia videbas, si semel dares, Ecclesiam Catholicam visibilem esse, quod ego premo, & vrgeo, planè sequi, vt habeat caput visibile, quod suo corpori visibili respondeat; meq́; in hoc sophismate, vt vocas, & tibi videtur, omnia propemodum, vt dicis, meæ causæ præsidia tanquam in arce munitissima, collocasse, idcirco acutè excogitasti, negandum tibi omninò esse, Ecclesiam catholicam visibilem esse; hanc enim clauam Herculeam dicis me arripuisse ad debellandas Ecclesias Protestantium, & Confessionistarum. Sed videamus paulisper, quomodo, & qua ratione neges, vt, si conuincam nihil obtusius, neque rudius, nec à philosophia & dialectica magis alienum dici posse, effectum sit, quod metuebas, debellatas esse Ecclesias Protestantium nostra claua Herculea, quam vocas. Tua ergo argumẽtatio hæc est,*

Quare Antonius ecclesiam visibilem neget, quam dicit esse clauam Herculeam à catholicis arreptã ad debellandas ecclesias Protestantium, & testimonium eius verum est.

τὸ καθ᾽ ὅλȣ, alijs, quam mentis oculis non posse videri, Ecclesiam catholicam esse τὸ καθ᾽ ὅλȣ, Ecclesiam igitur catholicam alijs quam mentis oculis non posse videri; licet enim, *inquis*, particulares omnes ecclesiæ sint visibiles; quoties tamen à nobis reducuntur ad vnam ecclesiã propter eandem fidem, eadem sacramenta, & cætera eiusmodi, il-
,, lud καθ᾽ ὅλȣ, non iam oculis, sed sola mentis cõtemplatio-
,, ne percipitur. *damus Antoni, Ecclesiam, quam definimus, καθ᾽ ὅλȣ esse, vt est καθ᾽ ὅλȣ extra mentem non esse, ac proinde non esse sic visibilem. Sed rursus videris ignorare, τὸ καθ᾽ ὅλȣ, quod sub sensum non cadit, sed tantum est in mente, re ipsa non separari à singularibus sub sensum cadentibus, quod tuus Arist. lib. 1. de anima significauit, cum dixit, vniuersale aut nihil esse; aut posterius esse. Si igitur non separatur à singularibus, aggregatio omnium singularium erit quoddam totum sensibile, constans ex singularibus omnibus, quæ sunt eius partes sensibiles, vt exempli causa, homo, quod est καθ᾽ ὅλȣ, re ipsa non separatur à singularibus hominibus, quorum omnium vniuersus numerus, vbicunq; sint, totum quoddam est, quod vocari solet*

Ridiculã argumẽtatio Antonij, qua ictum clauæ Herculeæ, quã ipse vocat, declinare se putat.

Quomodo Antonius videatur ignorare vniuersale extra mentẽ reipsa non separari à singularib.

solet integrale, constans ex omnibus singularibus hominibus tanquam partibus suis. concedes ne tu Antoni, istos singulares homines vbicunq; sint, visibiles esse, & totum illud ex istis singularibus integratum non esse visibile? at dicis, nemo vnquam vidit, nisi per somnium talem cœtum omnium hominum totius mundi; & ideo non erit visibilis? pari igitur ratione nec ipsi singulares homines sunt visibiles, quia nemo omnes singulares vidit, nisi per somnium, vt tu dicis; at tu das omnes singulares homines visibiles esse; qui sunt illud totũ, siue potius illud omne ex ipsis constans: magis enim conuenit in quãtitate discreta τὸ πᾶν, *quam* τὸ ὅλον, *est enim omnis, vox* περιληπτικὴ τῶν καθέκαστα, *id est, complectens singularia. das igitur, velis, nolis, visibile esse illud omne: aut si hoc negare pergis; & illud, quod prius dedisti, negas. Quo te vertes Antoni? sic etiam de ecclesia dicimus,* τὸ καθ' ὅλου, *re ipsa non seiungi à singularibus ecclesijs, quas ipse confiteris visibiles esse, quare omnium vniuersa multitudo, totũ quoddam est, constans ex omnibus singularibus ecclesijs, tanquam partibus suis, quod totum simile est vniuersali, vt Arist. libro 5. primæ Philosophiæ, & libro 1. de physicis tradit, quia hoc continet singularia, sicut illud partes. Itaq; quæ erant singularia vniuersalis in mente, fiunt in re partes totius: sed quia tu ista nunquam in cella penuaria disciplinæ tuæ didicisti discernere, facilè te tam obtuse in errorẽ istum tam absurdum induxisti, vt existimares, quia quod commune est, oculis mentis tantum videatur, nullo alio modo, aut ratione extra mentem videri posse. Percontabor ergo te bel'e disputator, vt tu percontaris me, & ridendo, egregium disputatorem vocas; natura humana quatenus communis est, id est, considerata in omnibus singularibus communiter vt species, potest ne videri extra mentem? minimè, respondebis; quia huiusmodi natura communis sola cogitatione consistit. At eadem in atomo, cum* ὁριστικοῖς ἰδιώμασι χαρακτηρίζεται, *id est, cum signatur proprietatibus, quas indiuiduantes vocant, idm tunc cernitur, sentitur, tractatur. Ad eundem modum dicendum tibi est ecclesiam communem, quam vocas* τὸ καθ' ὅλου, *quatenus communis est, solum oculis mentis videri; quia commune, vt species, vel genus,* μόνῃ ἐπινοίᾳ ὑπάρχει θεωρητόν; *quatenus verò pro-*

Quomodo ex necessario concessis inducatur Antonius in contradictionẽ ecclesiæ visibilis, & non visibilis.

Quomodo Antonius philosophiæ ignarus non discernit naturam in specie consideratam, & in atomo.

prietatibus ὁριστικοῖς afficitur, & signatur, id est, proprietatibus, quas, vt dixi, indiuiduantes in schola vocant, iam sub aspectum, & alios sensus cadit, neq; re ipsa ab ipsis singularibus Ecclesijs separari potest; quarum vniuersa multitudo, quæ ὁλότης quædam est, vt vocabulo Dionysij vtar, Catholica Ecclesia nominatur; & est. Huiusmodi Ecclesiam catholicam diffusam scilicet per vniuersas mundi regiones, & oras, (quæ quia tota est, nihil aliud est, quam congregatio partium. Sic enim definit totum Arist. 1. Phys. & 4. & 3. cæli) Deus pater filio suo Christo promisit, & dedit; sicut scriptum est, Dominus dixit ad me, filius meus es tu; ego hodie genui te; postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam; & possessionem tuam terminos terræ. Cum ergo hæreditas Domini per vniuersam terram pateat; & hæc sit ecclesia Catholica: quæ amentia est, dicere καθ' ὅλου, id est, vniuersale quoddã esse Ecclesiam catholicam, & cogitatione mẽtis tantum consistere? quis ignorat τὸ καθ' ὅλου, id est, vniuersale, nudum esse ab istis conditionibus, & proprietatibus singularium, loci, tẽporis, parui, magni, & q̃ eiusmodi sunt? quomodo igitur τὸ καθ' ὅλου, id est, vniuersale, quod mens sola informat, & contemplatur, diffusum est per vniuersam terrã quæ sub cælo est? & si per vniuersam terram diffusum est, quomodo est inuisibile, cum necesse sit, esse instar corporis ex membris suis ceu partibus constantis secundum analogiam B. Pauli, 1. Cor. c. 12. & quam tu nisi scripturam neges, negare non potes. Aliter etiam occurris, vt ecclesiam catholicã inuisibilem esse probes; omnes enim ecclesias, inquis, vnam esse dicimus, quia eiusdem fidei, ac religionis (cur non addidisti, & quia vnius cõmunionis eorundẽ sacramentorũ visibiliũ) arctissimo vinculo continentur; at ecclesiarum vnitas non magis videri potest, quã fides, atq; religio. Ergo non est visibilis: concludamus nos contra te ex vnitate sacramentorum visibilium à te prætermissa fallaciter, at ecclesiarum vnitas non minus visibilis est, quam sacramentum baptismi cum reliqua Ecclesiæ nouæ dispositione visibili, ergo vnitas ecclesiarum visibilis est. Sed argumentemur nos similiter aduersus Antonium, Ecclesiam, quæ erat Hierosolymis tempore Apostolorum, quam Lucas describit, non fuisse visibilem, quia multitudinis credentium,

Quam absurdum & fatuum sit, quod Antonius ait, esse ecclesiã catholicam vbiq; terrarũ diffusã, esse καθόλου in mente.

Alia argumentatio Antonij ad probandum ecclesiã catholicã esse inuisibilem non minus delira, quã superior.

Quid Antonius in definienda vnitate ecclesiæ fallaciter prætermiserit, vnde argumentatio eius redarguitur.

dentium, id est, Ecclesiæ illius erat cor vnum, & anima vna, propter vnitatem, quæ videri non potest: erat igitur illa Ecclesia inuisibilis. Sed vt dixi, fallaciter, quæ addenda erant, dissimulasti; solius enim fidei, & religionis meministi, & non sacramenti visibilis baptismi, qui est prima radix Christianitatis, & sigillum fidei, vt antiqui patres dixerunt. melius beatus Hilarius libro 8. de Trinitate explanans hunc locum, vnum, inquit, cor & anima vna dicti sunt propter naturam fidei, quæ vna est, vniusque baptismi. Et Paulus in epistola ad Ephesios, cap. 4. cum vna fide vnum baptismum coniunxit, non sicut tu, qui contra scripturam & veritatem, loco necessario vnitatem baptismi visibilis ab vnitate fidei captiosè separasti. Rursus ergo inducamus nos hanc rationem contra Antonium; Baptismus qui vnus est, & qui facit nouas creaturas, ex quibus congregatur Ecclesia Catholica, & qui est sigillum fidei; quæ vna est, est sacramentum visibile cum reliqua dispositione ecclesiarum noui Testamenti: igitur etiam ex hac parte fidei propter sacramentum fidei visibile, quod est baptismus, vnitas Ecclesiarum visibilis est. Concludis deinde aliam rationem, qua, nescio, an concludi possit aliquid magis fatuè & obtusè: sic enim ais, itaque cum Ecclesiæ omnes dicantur vna Ecclesia, non id fit, quod vnus quidam cœtus reipsa, ex ipsis omnibus Ecclesijs componatur, (quod ne Turrianus quidem vnquam vidit, nisi per somnium) sed vna dicitur propter vnitatem doctrinæ & religionis. *Damus hoc & quidem libenter, omnes Ecclesias esse vnam propter vnitatem doctrinæ, & religionis: in hac enim vnitate doctrinæ Euangelicæ continetur vnitas fidei, & sacramentorum, & totius dispositionis à Christo in Ecclesia noui testamenti institutæ, quæ, vt antea dixi, & docui, forma & substantia est Ecclesiæ nouæ. Sic dicimus, vt antiqui patres dixerunt, propter vnitatem doctrinæ, 4. Euangelia esse vnum; sicut Apostolus dixit, secundum Euangelium meum: & multos magistros esse vnum, cum vnum & idem docent, ab vno, qui est verus magister, cuius participatione & gratia sunt magistri.*

Quomodo Ecclesia Hierosolymitana, de qua scriptū est, multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna, secundū conclusionem Antonianæ rationis inuibilis erat.

Quomodo Antonius in notione vnitatis ecclesiæ vnitatem baptismi ab vnitate fidei mendosè disiunxit contra scripturam.

Quomodo de concessis ab Antonio & ex necessario concedendis, & fallaciter ab eo prætermissis conuincatur ecclesiā catholicam esse visibilem.

Alia conclusio rationis ab Antonio inducta, qua nihil magis fatuū, & obtusum induci potuit.

Quomodo multi propter vnitatē doctrinæ sunt vnum m.

gistri. Vnde B. Iacobus, nolite, inquit, plures magistri fieri, prohibet enim plures magistros fieri ad docendum μὴ συμφώνως vero magistro, tunc enim fiunt multi. idem prohibuit Dominus Matthæi 23. cum ait, vos autem nolite vocari rabbi, scilicet sicut Scribæ, & Pharisæi, qui sic vocari suis traditionibus à lege alienis ab hominibus expetebant, & studebant, id quod omnibus sectarijs accidit. In ecclesia verò Catholica omnes magistri eadem dogmata tradunt; & in docendo vnum sunt in Euangelio vno. Sed videamus, quomodo pro-
" *bet Antonius*, quod omnes Ecclesiæ vna quidem dicantur
" propter consensum in doctrina vna, quod concessimus,
" inquit, non autem, quod ex ipsis vnus cœtus cōponatur.
" quod negamus, quia ne Turrianus quidem vnquam vi-
" dit, nisi per somnium. *Quis non dimiretur tuam Antoni stupiditatem? qui, cum dixi ecclesiam Catholicam esse omnium Ecclesiarum congregationem, sic intellexisti, quasi diceremus esse vnam Ecclesiam Catholicam, cœtum omnium Ecclesiarum in vno loco; hoc enim est, quod Turrianus nunquam vidit, nisi per somnium. An ideò non erit visibilis Ecclesia Catholica ex omnibus Ecclesijs congregata, quia non sunt vno in loco omnes congregatæ, vt sit vnus, qui omnes vno aspectu videre posit, vt fit, cum aliquis omnes oues in ouili vno congregatas videt? Nunquid illa cōgregatio, de qua dicit Propheta, memento Domine congregationis tuæ, quam possedisti ab initio, tota erat in vno loco, vt congregatio diceretur, & esset? aut non potius, ex omnibus in varijs locis congregationibus conflata? an non satis est, vt, qui in loco quopiam sunt, ibi Ecclesiam videant; & alij in alio? vt qui in Italia sunt, ecclesias Italiæ, qui in Gallia, Ecclesias Galliæ, qui in Perside, Ecclesias Persidis, & qui in extremis oris, Ecclesiasque illic sunt, & sic omnes Ecclesiæ suis locis aliæ ab alijs videantur, & sic demum tota ex singularibus dispersis constans, à diuersis, & infinitis non somniantibus videatur? Responde mihi Antoni: vt vno exemplo imperitiam tuam redarguam, & conuincam, cum exijt edictum à Cæsare Augusto, sicut à Luca scriptum est, vt describeretur vniuersus orbis, quid hic significat vniuersus orbis? non ne*

Quomodo Antonius stupide intellexerit, quod audiebat dici à Catholicis, ecclesiam Catholicam esse congregationē omnium ecclesiarum.

Quo exemplo ex Euangelio Lucæ redarguatur stupiditas Antonij.

multi-

multitudinem omnium ciuitatum? sequitur enim, & ibant omnes, vt profiterentur singuli in suam ciuitatem. Si quæram à te, erat ne visibilis orbis vniuersus, qui descriptus est? non credo negabis, ne sensu communi te carere ostendas: rursus quæram, erat ne vniuersus orbis habitatus, qui hic dicitur πᾶσα οἰκουμένη, congregatio omnium ciuitatum vno in loco, vt erit in die iudicij omnium hominum congregatio? nam hoc quoque dicis, in diem iudicij differendam esse talis Ecclesiæ Catholicæ congregationem visibilem. Quod si vniuersus ille orbis, quem Lucas dicit ad edictum Cæsaris Augusti descriptum esse, constabat ex ciuitatibus per varias regiones & oras sub cælo dispersis, & erat visibilis, cur non idem cogitas, & fateri vis de vniuersa Ecclesia, quod Lucas dicit de vniuerso orbe? cum hoc de vniuersa ecclesia omnes catholici secundum scripturam affirment; sicut illud Lucas de vniuerso orbe. Scriptura enim, cum ait, annuntiaui iustitiam tuam in ecclesia magna, Ecclesiam vniuersam dicit, quæ vna est ex omnibus singularibus, quæ sunt partes eius, constans. Illa præterea descriptio, quæ in singulis cuncti orbis Ciuitatibus facta est, huius rei, de qua tecum disputo, veluti imaginem in tabella delineatam tibi ostendit, sed prius dicendum est illud, quod Dionysius in Ecclesiastica hierarchia cap. de Baptismo scripsit, dare nomen in Baptismo, vt describatur baptizatus inter fideles, significare (id quod ex Apostolo Paulo, cuius discipulus fuit, didicit) ascitum eum esse in ordinem Sanctorum, pertinereque iam ad eorum sortem, hoc enim est, pro quo Apostolus in epistola ad Coloss. hortatur agere gratias, cum ait, gratias agentes Deo, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine; id est, per baptismum; (baptismum enim vocat lumen, vt alias solet, vt in epistola ad Hebræos, cap. 6. & vt Dionys. & alij antiqui patres vocant) hanc descriptionem inter natos ex Deo per baptismũ, cuius descriptionis, auctore Dionysio, Symbolum est illud dare nomen, significabat in ænigmate illa descriptio vniuersi orbis facta, cum Christus natus est: significabat, inquam, natum esse eum, per quem danda erat potestas omnibus vniuersi orbis, vt nati ex Deo inter filios Dei describerentur, & sensum spiritualem acciperent fidei, spei, & charitatis;

Quid significet dare nomen in baptismo, Dionysio auctore.

ritatis; hæc enim in baptismo infusa nobis sunt. Vnde eodem vocabulo Dionysius Areop. descriptionem istā baptizatorum appellauit, quo Lucas illam vniuersi orbis. Vterq; enim vocat ἀπογραφήν: vt igitur illa vniuersi orbis descriptio, quam Lucas dicit, vna fuit: non enim dixit descriptiones, sed descriptio, & visibilis item fuit, in tabulis enim facta est, & ex omnibus particularibus descriptionibus visibilibus, quæ in singulis ciuitatibus vniuersi orbis factæ fuerunt, tanquam ex partibus constabat; sic in singulis ciuitatibus catholicis Episcoporum per vniuersam terram factæ sunt descriptiones visibiles baptizatorum, quæ sunt totidē Episcopatus catholici; ex quibus descriptionibus, & episcopatibus particularibus tanquam ex partibus constat vna visibilis ὁλότης ἐπισκοπῆς, id est, vnus totalis, vt ita dicam, episcopatus, qui vocatur vna Ecclesia catholica visibilis ex singularibus Ecclesijs episcoporum, tanquam ex suis partibus, vt iterum dicam, constans. Fortaßis Antoni, vt te video esse appositum ad inueniendum flexiones, & diuerticula, cauillaberis in exemplo illius descriptionis apud Lucam, quia illæ in singulis ciuitatibus factæ descriptiones coniungi & congregari potuerunt in eisdem tabulis, ita vt facile cōcedas illic vnam descriptionem vniuersi orbis ex omnibus in eisdem tabulis congregatam, hac enim ratione negas totius Ecclesiæ Catholicæ congregationem visibilem, quam in nouißimum diem differendam esse dicis. Non enim intelligis, quomodo ex distantibus, & tanto interuallo dißitis, vna congregatio, & cœtus fieri poßit. Quid si in singulis ciuitatibus, vbi censebantur, descriptiones illæ census cuiusq; in tabulis publicis & proprijs cuiusq; ciuitatis remanebant, & seruabantur? an continuo minus verum fuisset, quod Lucas dixit, factam esse descriptionē vniuersi orbis? quia non essent descriptiones in eundem locum, & easdem tabulas relatæ? dic mihi acute Antoni, qui ineunt inter se societatem, nisi conueniant in eodem loco, non dicentur esse vnius visibilis congregationis? cùm tu dicis totius ecclesiæ catholicæ congregationem inuisibilem esse, id est, congregationem electorum, quæso Antoni, sunt ne electi in eodem loco congregati? non credo concessurus es ante nouißimum diem. Cur igitur hoc quod congregationi

Quomodo tanquā imago quædam ecclesiæ catholicæ visibilis delineata sit in illa descriptione vniuersi orbis visibili ad edictum Cæsaris Augusti.

inuisibili

inuisibili tribuis, non permittis visibili? id est, vt, sicut electi, & si non sunt congregati vno in loco, tamen eorũ ecclesia vna congregatio inuisibilis dicatur, & sit; sic etiam ecclesia vna catholica, & si Ecclesiæ, ex quibus constat, non sunt in vno loco congregatæ, dicatur tamen, & sit vna ex omnibus congregatio visibilis? nunquam didicisti in tua academia totum continuũ à toto discretæ quantitatis distinguere? illud enim necesse est, vt partes suas omnes, quarum congregatio est, simul habeat in eodẽ loco; at non sic totũ discretæ quantitatis. Spero pudebit academiam tuam imperitiæ tuæ. Quæ te istud tam obscurum disputandi, & intelligendi genus nunquam docuit.

Quomodo videatur Antonius nunquam didicisse distinguere totũ continuum à toto discretæ quantitatis.

Sed videamus quomodo tandem conclusionem rationis meæ de Ecclesia Catholica visibili tanquam captiosam & sophisticam notes, sic enim ais, quo fit, vt dum concludis catholicam Ecclesiam ” esse visibilem, quia omnes Ecclesiæ sunt vna eademque, ” fallas παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον. *Græcè dixisti, vt qui Græce nescirent, aliquid eruditũ te dicere putarẽt. Sed expediamus nos cõclusionem argumentationis nostræ planius: hæc enim est, vt tu etiam agnoscis; omnes Ecclesiæ sunt visibiles, omnes Ecclesiæ sunt vna ecclesia catholica, vna igitur Ecclesia Catholica est visibilis. hic tu paralogismum, id est, fallaciam esse ais, in hac argumentatione; quia sumptam esse putas, tanquam causam conclusionis, non causam, quod falsum est, sicut enim veritas huius propositionis, ecclesia Catholica est visibilis, nascitur ex his duabus sumptionibus versis, omnes Ecclesiæ particulares sunt visibiles, & omnes Ecclesiæ particulares sunt vna tota Ecclesia, quæ catholica dicitur & est; sic falsitas huius propositionis, Ecclesia Catholica est inuisibilis, nascitur ex his duabus sumptionibus falsis, ecclesiæ particulares nõ sunt visibiles, & oẽs ecclesiæ particulares nõ sunt tota ecclesia. Tu potius fallis Antoni* παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν *.i. propter æquiuocũ, cũ argumẽtaris ecclesiã catholicã esse inuisibilẽ, quia ecclesia, inquis, est vniuersale; vniuersale aũt est inuisibile. fallis, inquam, quia nõ discernis* καθ᾽ ὅλου νοητὸν, *i. vniuersale intelligibile, siue vniuersale in mẽte quod est generis, vel speciei, &* καθ᾽ ὅλου ὁλικὸν *.i. & vniuersale totale, siue vniuersale totũ. ipse planè fallas, vt sicut Apost. ait, erres, & alios in errorem*

inducas. Ecclesia igitur catholica, cum sit, vt antea dixi, extra mentem per vniuersam terram diffusa secundum scripturam, non potest esse καθ' ὅλου, *id est, vniuersale, quod est in mente tantùm, sed est* ὅλον, *id est, totum. tu verò, vt dixi, non distinguis ista, quæ tuus Aristoteles distinxit, cum lib. 1. Physi. scripsit,* τὸ δὲ καθ' ὅλου ὅλον τί ἐστι, πολλὰ γὰρ περιλαμβάνει, ὡς μέρη τὸ καθ' ὅλου, *id est, vniuersale autem est quoddam totum: multa enim complectitur tanquam partes; idem auctor libro 5. primæ Philosophiæ* καθ' ὅλου *dicit,* ὅμοιον εἶναι τῷ ὅλῳ, *id est, vniuersale simile esse toti, quia scilicet sic vniuersale continet inferiora, sicut totum partes; vnde illud dicitur à Philosophis totum vniuersale; hoc verò totum integrale; quare* ψευδῆ λαμβάνεις, καὶ ὁ λόγος σου ἀσυλλόγιστός ἐστι, *vt idem de Melisso & Parmenide ait, id est falsum sumis, cum ais, ecclesiam catholicã esse* καθ' ὅλου, *quod est in mente tantum; & ratio tua captiose concludit, inuisibilẽ esse Ecclesiam catholicam. Sed contra potius necesse est, vt sit visibilis, quia est totum quoddam ex partibus visibilibus connexum. Disce igitur Antoni, cum solum* τὸ εἶναι *ecclesiæ consideratur, tunc est* ἡ καθ' ὅλου ἐκκλησία, *& hæc definitur, definitio enim semper est vniuersalis, vt Arist. lib. 2. Poster. tradit, cum verò* τὸ εἶναι, *cum proprijs differentijs nationis, loci, temporis, & similium, tunc est ecclesia non communis, quæ in mente solum est, quatenus communis est; sed est hæc. quis autem nisi expers communis sensus negare potest, quin huiusmodi oẽs Ecclesiæ particulares, quæ sub sensus cadunt, & vnitate fidei, & sacramentorũ visibili cõmunione iunctæ, & copulatæ sunt, totum quoddam efficiant; totum enim est suæ partes; ac totum, & partes vnum sunt, non plura; & si dubitari posse Arist. ait, vtrum vnum, an plura, pars & totum; vnum tamen esse dicenda sunt: quod enim alterum perficit & continet, non connumeratur cum eo, vt duo dicantur; sed vnum; vt aurum & numisma ex auro factum non sunt duo, sed vnum; & Petrus, & corpus eius vnum item, non duo numerantur; similiter totum, quia perfectio, & complementum est partium; totum & partes eius copulatæ vnum sunt. Catholica igitur ecclesia, quæ est omnes partes suæ, id est, totũ ex suis omnibus partibus nexum, vna est, & visibilis. deinde, Ecclesiam*

Fallacia Antonij non distinguentis vniuersale à toto, sicut philosophus distinxit.

Quomodo totum & partes sint vnũ, & non connumerentur.

siam augeri per appositionem Ecclesiæ ad ecclesiam, negare non potes Antoni, nisi cum sensu communi pugnes; & scripturam neges, cum ait in Actis Apostolorum, cap. 2 & appositæ sunt animæ circa tria millia, & in alio loco, apposita est turba multa: quod autem augetur per appositionem partis ad partem, totũ quoddam fit, ex quibus partibus factum est. Hoc nominatur, & est Ecclesia vna Catholica, quæ visibilis est, sicut partes; quia non aliud est, quam illæ ipsæ copulatæ partes omnes. hæc ecclesia Catholica visibilis, instar arboris est ex omnibus suis ramis constantis; & instar magni luminis, quod ex multis luminibus efficitur; & instar magni fluuij ex multis riuis facti. His enim exemplis, & imaginibus vsus est beatus Cyprianus, differens de vna ecclesia Catholica, cuius radix, & caput, ac origo vnitatis Pontifex est, vt idem ait, de quo paulò post videbimus. Atqui vos Cypriani auctoritate vti soletis. Vestræ igitur ecclesiæ ψευδώνυμοι, quia non sunt riui huius magni fluuij, fluentis super vniuersam faciem terræ, qui est Ecclesia Catholica, neq; rami huius arboris, sed præcisi, neq; radij huius magni luminis, sed lucernæ extinctæ, idcirco non sunt Ecclesiæ, nisi ψευδωνύμως. Præterea Ecclesiam Catholicã comparat sponsus in Cant. Cant. c. 6. cum aurora, & cum Luna, ac cum Sole, quæ est ista, inquit, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra, vt Luna; electa vt Sol. Cum aurora comparat, quia sicut aurora est extremum antegressæ noctis, & prænuncia aduentantis diei, sic est Ecclesia Christi, post acceptam Euangelij illuminationem, sicut Apostolus ait, nox præcessit, dies autem appropinquauit: est item pulchra, vt Luna plena, quia tota illustratur lumine Solis iustitiæ; ex omni enim parte in omni gente accipit lumen à Christo, ad illuminandum per fidem. Est etiam electa, vt Sol propter Christum, qui in ea est, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, de cuius plenitudine accepit Ecclesia. Ecclesia autem Catholica inuisibilis electorum, quam tu Antoni cum Luthero, & Caluino hæresiarchis, & primogenitis Sathanæ ad tollendam Ecclesiam Catholicam visibilem introducis, quatenus inuisibilis est, liquet, non posse esse instar auroræ, neque Lunæ plenæ, neque Solis. Lumen enim non solum visibile est, sed illu-

Imagines & similitudines Ecclesiæ Catholicæ ex Cypriano.

Quomodo Ecclesia Catholica cõparetur in Cant. Cant. cũ aurora, Luna, & Sole.

Quomodo Ecclesia inuisibilis nõ possit esse sponsa Christi, quæ in Cant. Cant. laudatur, quia nõ potest esse instar auroræ, Lunæ & Solis.

minat ad videndum alia; non est igitur sponsa Christi, quæ in Canticis Cant. laudatur, si non progreditur tanquam aurora; nec vt Luna, nec vt sol; sed obscura est, & inaspectabilis. quomodo igitur illuminabit nos? cõmodior erat ecclesia Mosaica, quã apud vos Ecclesia ista vestra inuisibilis electorũ, quam facitis; siquidem illa tanquã lucerna in caliginoso loco illuminabat, donec Lucifer oriretur: instar enim eiusmodi lucernæ erant lex & prophetiæ, sicut B. Petrus nos docuit; at Ecclesia inuisibilis, quã datis, cũ inuisibilis sit, nõ potest cerni lucere. Ex quo fit, vt inutilis vobis sit in hac parte: & vt semel dicam, ideò lumen non habetis, & cæci estis, quia Ecclesiã catholicã visibilẽ neq; videre, nec audire, nec ei adhærere vultis. Sed persequamur, quæ sequuntur, quia.n. in meo libro, sic probauerã caput Ecclesiæ catholicæ visibilis visibile esse, vt mihi viderentur, qui contradicunt, fractos esse & ad ἀφωνίαν cõpulsos, subiũgit Antonius, ad probandũ non ita esse, at enim, vt videas, nondum nos esse ad ἀφωνίαν redactos, ita hoc tuũ argumentũ in tuũ caput retorquemus, si Pontifex Rom, cũ sit visibilis, non potest esse caput inuisibilis ecclesiæ, vt caput corpori respõdeat; Ecclesia aũt catholica est inuisibilis, vt ante demonstratum est, sequitur, Pontificẽ Rom. nõ posse esse caput ecclesiæ catholicæ. *Ad ἀφωνίαν Antoni, cõpellitur is, cui nihil relinquitur quod cũ ratione respondere poßit contradicenti. Quod tibi accidit, qui ad respondendũ falsum sumis, non semel, sed bis, quia nihil verũ sumere potuisti; ad ἀφωνίαν igitur cõpulsus es. Aiebã ego, quod tu etiam recitasti, cũ Ecclesia catholica visibilis esset. necesse esse, vt caput itẽ visibile haberet, hoc te in meum caput retorquere dicis; cum in tuum retorqueas: siquidem ad retorquendum falsum sumis. Sumis enim, Ecclesiam Catholicam esse inuisibilem, quod ego falsum esse tum ex illis ipsis locis Pauli, quibus te fretum esse dixisti, supra cap. 2. & 3. copiosè probaui; tum pluribus alijs argumentis: summis etiam, Pontificem Romanum, cum sit visibilis, non posse esse caput inuisibilis Ecclesiæ, electorum scilicet, de hac enim loqueris; quod falsum etiam est. Ecclesia enim electorum secundum communionem visibilem visibilium Sacramentorum, qua promiscue*

Quomodo ecclesia Mosaica vtilior esset Iudæis, quã sit Protestantibus ecclesia inuisibilis electorũ, quam eius ministri & doctores eorũ proponunt.

Quare Lutherani lumen non habeant, & cæci sint.

Quomodo Antonius ad retorquẽdum argumentum, vt dicit, falsum sumit, & non concludit.

cum

cum Ecclesia Catholica ex iustis & peccatoribus conflata commiscetur, visibilis est, tam & si secundum electionem, quam solus Deus videt, ipse enim nouit, sicut Apostolus ad Timoth. scripsit, qui sunt sui, inuisibilis est. Itaque Ecclesia electorum, nec est simpliciter visibilis, quia qui sint electi, non videmus; neque simpliciter inuisibilis, quia eadem sacramenta visibilia participat, & eandem dispositionem siue formam Ecclesiæ, quæ visibilis est. Tota itaque ratio tua, quam in me dicebas retorquere, falsa, & ἀσυμπέρασ⁊ est, & in tuum caput retorquetur, quia fractum, & deuictũ te esse satis demonstrat. Postremò, vt caput primum conclu- ›› das, definis Ecclesiam, & οὐσιώδεις eius esse dicis doctrinam ›› purè traditam, & sacramentorum ex Dei verbo admini- ›› strationem. *Nec hic quid dicas intelligis. Posse enim esse, sublato impedimento ignorantiæ, puram doctrinam, & administrationem sacramentorum ex verbo Dei, est quidem substantiale Ecclesiæ tanquam proprium eius; proprium enim non est in substantia alicuius; sed consequitur substantiam, vt tuus Arist. in 8. Topicorum tradit. Itaque vbicunque est doctrina Euangelij pura, ibi Ecclesiam esse necesse est: non tamen vbicunq; ecclesia est, ibi continuo doctrina pura & legitimus vsus sacramentorum est, sed esse potest, sublato impedimento, vt in ecclesia Corinthiorum & Galatarũ euenit. Idcirco definitio ecclesiæ, quæ constat ex traditione puræ doctrinæ, & administratione sacramentorum ex verbo Dei, non est definitio ecclesiæ, quia non est æqualis definito, cũ ecclesia esse posit, in qua hæc non sint per ignorantiã, vt paulò ante dixi de ecclesia Corinthiorum, in qua mysterium resurrectionis ignorabatur; & in ecclesia Galatarum, in qua lex vetus adhuc cum Euangelio retinebatur; tamẽ erant ecclesiæ, & eas tanquam ecclesias salutat Apost. Addo etiã huc, quod doctrina pura in Ecclesijs Protestantium non potest esse, quia pura doctrina continet in se vnionem cum exordio vnitatis fidei & Ecclesiæ, quod exordium est successor beati Petri, super cuius fidem ædificauit Dominus Ecclesiam suam. In eo etiam erras, quod putas me Ecclesiam definisse per causam instrumentalem: cum potius definierim per propriam differentiam, quæ dat τὸ εἶναι,*

Quomodo & quatenus ecclesia inuisibilis electorum sit visibilis, & caput habẽs visibile.

Quomodo definitio ecclesiæ, quã attulit Antonius, non possit esse definitio ecclesiæ.

Quomodo falsum sit, quod Antonius dixit, ecclesiam esse definitam per causam instrumentalem.

Ecclesiæ

Ecclesiæ noui testamenti tanquam forma, quæ est dispositio, quā Christus Ecclesiam nouā disposuit & informauit, in qua dipositione continentur Episcopi, quos Deus in ecclesia posuit. Hactenus de responsione tua sophistica, ad meum argumentum. Quo fractus es, & ad ἀφωνίαν compulsus; quia nihil ad refellendum sumere potuisti, licet omnia tentaueris; nihil inquam præter diuerticula, & flexiones & mendacia, ac fallacias tortuosas, & absurdas reperire potuisti, nec vnquam reperies, nisi quibus te ipse magis, ac magis redarguas; & imperitiam tuam prodas, obstinationem confirmes; cæcitatem augeas; si modo magis cæcus esse potes. Pergamus ad secundum locum Matthæi 16.

Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.

SOPHISMA TVRRIANI.
CAPVT VIII.

De tertio loco, Tu es Petrus, & super hanc petram, &c. quomomo falsę sint tres rationes, quibus conatur Antonius probare, illud, super hanc petram, ædificabo Ecclesiam, non ad Petrum referri, sed ad filiū Dei, quem Petrus cōfessus fuit. Et quomodo necessarium sit secundū consequentiam verborum scripturæ sanctæ, & doctrinam Ecclesiæ catholicæ ad Petrum pertinere; & de duplici fundamento ecclesiæ, secundum scripturam Pauli: & quomodo Antonius ignoret, quid sit ædificasse ecclesiam super Petrum, & quam vtile, & necessarium fuerit, & quam diuinè à Deo promissum. Et quomodo Petrus esset os omnium Apostolorum, & de ascensu Pauli Hierosolymam ad videndum Petrum, & iterum ad conferendum Euangelium, & de antiqua consuetudine Patriarcharum in conferenda confessione fidei suæ cū Pontifice Romano ad exemplum Pauli. & de ordinationibus episcoporum olim peti solitis in ecclesijs Orientis à Pontifice Rom. & quomodo ecclesiam ædificatam esse super Petrum necessariam conuenientiam cum fide habeat.

,, SVper Petrum sic à petra translatè dictum propter
,, firmitatem fidei eius, & propter auctoritatem fir-
,, mādi in ipsa illa fide fratres, Luc. 22. Christus promittit

mittit se ecclesiã suam perpetuò ædificaturum, nam is est,,
sensus verbi ædificabo futuri temporis secundum idioma,,
Scripturæ sanctæ. Itaq; singulæ Ecclesiæ tanquã partes de-,,
bent adhærere vniuersæ Ecclesiæ, ac proinde eum habere,,
Pontificem, qui est ecclesiæ vniuersæ Pontifex, is autem,,
est Romanus Pontifex Petri successor. *Sic Antonius meam,,
argumentationem recitauit, non eo ordine, quo ego eam disposui; & quibusdam etiam prætermissis, quæ argumentationem complent: & magis eam firmant: ego enim, postquam dixi promisisse Christum se ecclesiam suam perpetuo ædificaturum super hoc fundamentum Apostolicæ petræ; id est, super Petrum, sic à petra propter firmitatẽ fidei dictum, docui ad ecclesiam catholicam translatum esse in Christo regnum Dauid, quod Deus Christo promisit; & intuli, quia ergo regnum Dauid, quod Deus Christo promisit, & quod Christus regnat in ecclesia, regnũ vnum, & non diuisum est, quod est Ecclesia vna Catholica, consequens necessario est, vt si qua ecclesia ad hæreditatem Christi pertinet, pars sit vnius regni Christi, id est, ecclesiæ vnius catholicæ; ac proinde, vt Petro adhæreat, super quem ædificata est ecclesia vna catholica, & qui origo vnitatis eius est: interroget academia sua Antonium, si hoc sophisma putabat, cur nõ hoc recitauit? Sed videamus solutionem Antonij.* Matthæi locum in,,
alienum sensum detorquet Turrianus; nam ecclesia ædifi,,
cata est super eam petram, quam Simon Petrus confessus,,
est, id est, super filium Dei viuentis; nõ autem super ipsum,,
Petrum; vt ex sequentibus rationibus patebit. Prima ra-,,
tio, quia Matthæus interpres locupletissimus sententiæ,,
Christi, non sine ratione Petrum à petra distinxit; nomi-,,
ne, & persona mutatis; nõ enim dixit, super te Petrum, sed,,
super hanc petram ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ. quod ad præcedentem,,
confessionem necessario referendum est, nisi planè ipsa,,
verba, & ipsam orationis structuram euertere volumus.,,
Iam deinceps, ne nimium fiat volumen, reprimenda, non producenda est responsio, falsum sumis Antoni, cum ais, Christum Petrum à petra distinxisse nomine, & persona mutatis, cur enim si verum esse pu

Quid Antonius prætermiserit callide in recitando loco libri mei.

Prima ratio Antonij, qua probat, illud, super hanc petrã, non esse dictum de Petro.

De duabus naturis cuiusq; verbi, & de impositione nominis Petri cui rei, & à qua re.

tasti, dixisti tantũ, & nõ probasti? at ego dico, & probo, nõ distinxisse nomine, & persona mutatis, quia vnius cuiusq; verbi naturæ sunt duæ, vt Marcus Varro libro 4. de lingua Latina notauit, à qua re, & in qua re vocabulum est impositum: in qua re impositum est nomen Petri, is est, qui antea vocabatur Simon, sicut Marcus Euangelista, & imposuit, inquit, Simoni nomen Petrus; à qua re impositum est, petra est, hoc si neges, vereor, ne te Grammatici omnes rideant, πέτρος enim γενικὴ λέξις λίθου significat, vnde πετροβόλος χάλαζα, legitur in sapientia Salomonis. Petrus igitur illum significat, qui prius vocabatur Simon, & post impositionem nominis noui, vocatus est Simon Petrus, à petra, quæ petram naturalem significat. Dominus autem non solum Petrum vocauit hoc loco Euangelij nomine proprio Petri à petra, vt dixi, naturali imposito. Sed nomine translato Petram propter firmitatem fidei, quam confessus fuerat. vnde beatus Chrysostomus in Homilia, in laudem Petri & Pauli, Euangelium sequutus, Petrum vocat πέτραν τῆς πίστεως, id est, petram fidei, & Eusebius, Alexandriæ in Asia Episc. πίστιν πετρωμένην, vocauit fidem Petri, id est, fidem factam petram. Quod autem dicis referendam esse, quod dixit super hanc petram, necessariò ad præcedentem confessionem, vt tu intelligis, & doces, falsum est,

Quomodo necesse sit secundum legem, Grãmaticę constructionis, super hanc petram, ad proximum, id est, ad Petrum, & nõ ad remotius id est, ad filium Dei.

quod etiam dicis solum, & non probas; tu enim, ad præcedentem confessionem referre vis, id est, ad Christum filium Dei viui, quem confessus est Petrus, & hunc putas, & doces vocatum esse hic petram, & super eam ædificandam fuisse Ecclesiam: at ego non solum dico, sed probo ad Petrum referri confitentem, scilicet illam mirabilem confessionem præcedentem, id quod Dominus, ne tu Antoni, & alij similes tui errarent, satis luculenter explicauit, cum dixit statim post nominatum Petrum, ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ, ταύτῃ enim ad proximum necesse est referre, non ad remotius, id est, non

Quare non dixit Christus, super te Petrum ædificabo, &c. redditur ratio.

ad Christum, sed ad Petrum, qui à petra habebat nomen impositum. Christus autem, & si petra dicitur in Scriptura figurate, ac mystice, vt cum Apostolus, petra autem erat Christus, non tamen nomen petræ impositum fuit illi; neque nomen habuit à petra impositum. Sed sicut ait Euangelium, vocatum est nomen eius IESVS. Rogas

tu Antoni, cur non dixit, super te Petrum? dicam, sed rogabo te prius, cur non dixit Christus ἐπ' ἐμαυτῷ, id est, super me ædificabo Ecclesiam meam? non dixit super te Petrum, quia voluit docere, à qua re nomen nouum Petri imposuisset: ex ipsa enim re, à qua nomê imposuit, admonuit nos de firmitate fidei Petri, pro quo rogaturus erat patrem, ne fides eius deficeret, & cui iussurus erat, vt aliquando conuersus firmaret fratres suos, hæc enim est vis Petræ. Si petra hoc loco non pertinebat ad Petrum proxime nominatum, tanquam à qua re impositum erat nomen Petri, quid incohærentius dici potuit, quam dicere, tu es Petrus, & super me petram ædificabo Ecclesiam meam? contra verò, cum nomen Petri à petra impositum sit, nihil aptius, nec magis cohærens dici potuit; nec commodius, nec admirabilius, indè enim cognoscimus accepisse firmitatem fundamenti, & Apostolicæ petræ, vnde Petrus nomen nouum à petra impositum accepit, à Christo scilicet, qui est vnicum fundamentum Ecclesiæ virtute propria; Petrus autem fundamentum virtute diuina participata. Tu Tu igitur Antoni ipsa verba, & ipsam orationis structuram euertere vis, non Turrianus, qui accurate ista expendit, quod me facere confiteris, in verbo ædificabo futuri temporis. Hæc laus tibi tribui non potest, qui nihil funditus expendis; sed omnia nugatorie confundis. & turbas. Quia verò non solum aliena refellere oportet, sed nostra etiam probare, ædificasse scilicet Christum Ecclesiam super hanc petram, id est, super Petrum, quod tu negas, & nugatorie, ac ridicule probas, ne eadem repetamus, probaui nuper libro 2. pro Canonibus Apostolorum, & epistolis decretalibus pontificum Apostolicorum, c. 6. contra centuriatores testimonijs veterum, & magnorum auctorum, Tertulliani, Cypriani, Athanasij, Ambrosij, Hilarij, Eusebij, Alexandrini, Hippolyti Martyris, Hieronymi, Augustini, Cyrilli, Theodoreti, Basilij, Chysostomi, Theophanis, Ceramæi, & aliorum. Ista testimonia oportet te non nugatorie inficiando, sed grauiter refellere, nisi te ridicule respondendo ad ἀφωνίαν compulsum esse plane confiteri vis. Secunda ratio, quia expressius est locus apud Paulum, quo & nostra confirmatur, & Turriani refelli-

Interrogatur Antonius, quare non dixit Christus super meipsũ ædificabo, &c. si de se voluit intelligi.

Quomodo nihil incohærentius nec insulsius, & ineptius dici potuit, quam dicere, vt Antonius vult dictum esse, tu es Petrus & super me petram ædificabo, &c.

Quomodo rursus nihil magis cohærens, nec aptius, neque cômodius, nec admirabilius dici potuit, quã dicere imposito nomine Petri à Petra, tu es Petrus, & super hanc petram, &c.

Duplex fundamentũ ecclesiæ, vnũ virtutis propriæ Christo solus; alterũ virtutis communicatæ Petrus.

Secunda ratio Antonij.

" refellitur interpretatio Corinth. 3. fundamentum, *inquit*, " aliud nemo potest ponere, prçter id, quod positū est, quod " est Christus Iesus. *Et paulò post*, Turrianus de aliquo affir- " mat, quod de omnibus negat Paulus, ergo Turrianus Pau " lo contradicit. *quod de omnibus Paulus hoc loco negat, negat etiam cum Paulo Turrianus, neminem posse ponere aliud fundamentum, quod habeat virtutem, & firmitatem propriam, præterquam quod positum est, quod est Christus tantùm; affirmo autem cum Euangelio, & cum Ecclesia Catholica per cunctum orbem diffusa, esse aliud fundamentum à Christo positum, cum quo virtutem & fortitudinem propriam per gratiam communicauit. & vt cæteros sanctos patres prætermittam, sit tibi nunc instar sexcentorū patrum vnus Leo Magnus sanctissimus & erudissimus, & testimonio totidem Episcoporum celeberrimæ Synodi Calcedonensis laudatissimus. Is igitur in sermone tertio in anniuersario die assumptionis suæ, sic scripsit; & ego, inquit, dico tibi, hoc est, sicut meus pater tibi manifestauit diuinitatem meam; ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam, qua tu es Petrus, id est, cum ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtraq; vnum; ego fundamentum, præter quod nemo potest aliud ponere; tamen tu quoq; petra es; quia mea virtute solidaris; vt quæ mihi potestate sunt propria; sint tibi mecum participatione communia. Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam; super hanc, inquit, fortitudinem æternum extruam templum, & cæt. Hactenus Leo. en duplex fundamentum; alterum ab altero tam distans, quàm est creator à creatura. Quid igitur hoc fundamentum illi fundamento derogat, præter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus, si hoc fundamentum totam firmitatem suā ab illo suapte natura, & propria vi sorti accipit? quod si nihil derogat, cur tollis eum contra scripturam, & testimonium Ecclesiæ Catholicæ, quæ columna est, & firmamentum veritatis? sed sint nobis seposita nunc testimonia doctorum & veterum Scripturæ sanctæ interpretum. Habemus verbum Dei expressum de duplici fundamento; hoc vrgeamus. Cum Apostolus dixit in epistola ad Corinth. funda-*

Locus Apostoli, fundamentum aliud nemo potest ponere, &c.

fundamentum aliud scilicet veritatis, nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus, simul dixit, firmamẽtum aliud veritatis, nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Ipse enim est firmamentum veritatis, qui est fundamentum eius. Et sicut nemo potest ponere aliud fundamentum, ita nemo potest ponere aliud firmamentũ, præter id, quod positum est, vnde Christo tribuit beatus Petrus in extrema pagina prioris epistolæ, στηρῖξαι, σθενῶσαι, θεμελιῶσαι, id est, firmare, roborare, & fundare. Quæ quidem cum ministris suis ita communicat Christus, vt quæ illi sunt potestate propria, sicut paulò ante Leo primus aiebat: sint ministris cum ipso Christo participatione communia. Qui ergo dixit, fundamentum aliud, scilicet veritatis, nemo potest ponere, in eo simul dixit, firmamentum aliud veritatis, nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus: at idem Apostolus dixit in epistola ad Timoth. Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis, Ecclesia autem creatura Christi est, quomodo igitur, quod propriũ Christi est, ecclesiæ tribuitur? quomodo, si aliud firmamentum veritatis, præter id, quod positum est, poni non potest, Ecclesia Catholica firmamentum veritatis est? nunquid Apostolus, quod de omnibus in epistola ad Corint. negat, de aliquo in epistola ad Timoth. affirmat? vt reperiatur in Apostolo est, & non? absit; immò est semper, sicut idem de sermone suo dixit in epistola 2. ad Corinth. negat igitur in epistola ad Corinth. de omnibus, posse eos ponere aliud fundamentum propriæ virtutis, & potestatis, in epistola verò ad Timoth. affirmat de Ecclesia, esse fundamentum veritatis per participationem diuinæ potestatis, per cõmunicationem, inquam, potestatis à Christo factam tanquam à Domino, cuius est propria ipsa potestas. Iam credo intelligis, non esse in his, etiam, & non. similiter non est etiam, & non, cum negamus esse aliud fundamentum, siue firmamentũ Ecclesiæ, præterquàm Christum; & cum affirmamus, esse Petrum fundamentum, siue firmamentum Ecclesiæ. Equale enim est esse firmamentum veritatis, & esse fundamentum Ecclesiæ; siquidem creatura est Petrus, & creatura ecclesia; & tam opus est participatione potestatis Christi, vt sit

Quomodo expresso verbo Dei demonstretur duplex fundamentum ecclesiæ.

Quomodo qui affirmat Petrum esse fundamentum ecclesiæ, idem affirmet, non esse aliud fundamentũ præterquod positũ est, quod est Christus Iesus.

Quomodo & quale sit, esse firmamẽtum veritatis, & fundamentum ecclesiæ.

ecclesia firmamentum veritatis, quam, vt sit Petrus fundamentũ Ecclesiæ. Vt verò intelligas, quomodo Ecclesia, & quia ratione sit firmamentum veritatis, quia hoc quoque ab hoc loco non est alienum, cum Christus pro Petro rogauit, ne fides eius deficeret, simul rogauit pro Ecclesia, ne fides eius deficeret, eius scilicet Ecclesiæ, cuius caput esset Petrus; nec enim caput esse poterat, nisi corpus esset, cuius caput existeret. Caput enim, alicuius caput est: sicut manus alicuius manus, vt in categorijs docuit tuus Arist. firmamentum itaq; veritatis est Ecclesia, quia eum habet caput, pro quo orauit Dominus, ne deficeret fides eius, pro Petro orauit immediate, pro ecclesia verò mediante Petro. Id est, pro Ecclesia, quæ à Petro tan quam à fundamento firmaretur, quod cum eo mirificè conuenit, quod Dominus dixit eidẽ Petro, & tu aliquando conuersus στήριξον, id est, firma fratres tuos. Ecclesiam fratrum dicit, quam Cyprianus vocare solet fraternitatem. Hactenus de secunda ratione tua fallaci,

Quomodo & qua ratione sit ecclesia firmamẽtum veritatis.

Tertia ratio Antonij.

Tertia, *inquis,* ratio est, (verius diceretur tertia deliratio,) Quia hæc propositio, Ecclesiam ædificatam esse super Petrum, non est ἀνάλογον fidei; non enim potest ecclesia ædificari nisi per fidem, quam vel in Petrum, vel in vllam creaturam recumbere, sine blasphemia dici non potest. *Si tu Antoni intelligeres, quid sit ædificari ecclesiam super Petrum, puderet te istius tuæ propositionis, quæ quam vim habeat, ne ipse quidem, qui proposuisti, intelligis. faciam planum, quod dico, si non tibi, ijs saltem, qui te legunt. Fidem dicit diuinus Dionysius Apostoli Pauli dicipulus in libro de diuinis nominibus, c. 7. esse stabile firmamentũ eorum, qui crediderunt, quæ eos in veritate firmat; & in illis ipsis veritatẽ immutabili in eisdem credendis constantia corroborat, & quia Græcis delectaris, & Græcè sunt elegantissima, recitemus Græcè,* πίστις ἐστὶν ἡ μόνιμος τῶν πεπιστευμένων ὕδρισις ἡ τούτους ἐνυδρίουσα τῇ ἀληθείᾳ, καὶ αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν ἀμεταπίστῳ ταυτότητι, *Hæc autem fides, quæ ita credentem firmat, innititur auctoritati diuinæ reuelationis, quæ fallere non potest, & inde totã vim firmandi, & stabiliendi credentẽ habet. Sed restabat hic, vt prouideretur, quomodo certi essemus, ꝙ hæc, aut illa vera sunt, in quibus me fides*

Quomodo ignoret Antonius quid sit ædificari ecclesiã super Petrum.

Dionys. Areopag. de fide.

Quomodo diuine prouisum sit, vt simus certi, quæ sint vera, quæ credenda sunt.

fides firmare debeat; quæ sint, inquam, à Deo reuelata, & tradita nobis; quæ deniq; ad credendũ proposita. Quod ita necessariũ erat, & ita diuine, & apposite prouisum est, vt nihil magis potuerit. Etenim si vna fides esse debet in ecclesia Catholica, quæ vna itẽ est, à quo magis de ea certos nos fieri oportebat, quam ab eo, qui fuit exordiũ vnitatis Ecclesiæ, vt verbis beati Cypriani vtar, & os atq; caput omnium Apostolorum, & omnis ecclesiæ, qui fuit beatus Petrus, qui nunc in successore suo viuit, vt magnus Leo in epistola ad Synodũ Calcedonensem scripsit. An fortè putas minus necessarium esse hodie, vt sit vnum & omnium Episcoporum, qui sunt Apostolorum successores, quam fuit tunc, cum ipsi illi Apostoli viuebant? in illa enim admirabili & cælesti confeßione fidei, quam consecuta est statim promißio ædificationis Ecclesiæ, ne vos quidem negatis, quod vos ipsos nescientes, & nolentes redarguit, & conuincit, fuisse Petrum os omnium Apostolorum, sicut ipse idem Petrus in Concilio illo primo Hierosolymitano dixit: sic enim cum Apostoli, & Seniores conuenissent, & magna de illa quæstione conquisitio fieret, surgens Petrus, dixit ad eos, Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus D E V S in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Euangelij, & credere. in nobis, inquit, scilicet Apostolis elegit per os meum. Si Petrus non erat maior, non debuit dicere, per os meum, sed per os nostrum, vt cum eo conueniret, quod dixerat, elegit in nobis. Si æquales erant, cur sibi vni tribuit, quod alioqui commune erat omnium Apostolorum, audire scilicet gentes ab eis Euangelium, & per verbum eorum credere? quis sic loquitur, nisi qui αὐθεντικῶς, id est, vnum Auctoritate loquitur, vt is, qui præest? quod si dixit, per os meum, quia ipse erat os omnium Apostolorum, erat igitur eorum caput. Quis enim vidit vnquam os sine capite? aut caput sine ore? aut igitur negate fuisse os Apostolorum, aut date caput eorum fuisse. Nulla certe ratio, neque proprietas vlla sermonis, nec consuetudo ferebat, vt in prædicatione Euangelij, ad quam omnes Apostolos Deus elegerat, diceret, elegit in nobis audire per os meum verbum Euangelij, nisi in eo tanquam in capite ecclesiæ vniuer-

Quam diuinè prouisũ sit, vt à quo incipit exordiũ vnitatis ecclesiæ, ab eo, vt omnes vnũ dicant, & non fiat schisma, de credẽdis certi reddantur.

Quomodo sicut fuit Petrus in illa admirabili confeßione fidei os omniũ Apostolorũ, sic necesse fuit, vt successor eius, in quo Petrus viuit, sit os omnium episcoporum, qui sunt successores Apostolorum.

Locus in Act. Apost. elegit in nobis per os meũ audire gentes verbum Euangelij, & credere, &c.

Quod sicut Petrus erat os omnium Apostolorũ sic erat eorũ caput, non enim esse potest os sine capite, neq; caput sine ore.

vniuersæ & tanquam moderatore, ac duce eius omnes Apostoli fuissent. Ergo quia de proposita quæstione docere volebat, & omnes sciebant esse eum in cathedra Ecclesiæ Catholicæ collocatum ab eo, qui ei dixerat, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meã, & quia cæterorũ Apostolorũ cathedræ, cathedræ Petri adhærebãt, & per vnionem fidei & prædicationis, cum fide & prædicatione Petri faciebant vnam cathedram, cui vnus Petrus præerat, idcirco sic locutus est; cum dixit; viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Euangelij, vt scirent omnes, non pertinere ad Cathedram Petri, & Euangelium, quod prædicabat, qui non prædicarent, quod ipse Petrus; ipsumq́, Petrum prædicare, quod omnes, quorum os esset; & omnes, quorum os esset propter vnionem fidei, & prædicationis, prædicare, quod ipse. Quod autem dixit, viri fratres; vos scitis, satis declarat in Euangelio, quod prædicatum eis erat, hoc contineri; quod Deus scilicet elegisset Petrum in Apostolis, vt per eius os verbum Euangelij prædicaretur. Apostolis enim prædicatum erat Euangelium ab ipso Christo; illis verò senioribus, qui cum Apostolis, vt Lucas narrat, conuenerant, partim à Christo ipso, partim ab ipsis Apostolis. Vtriq, verò audierant, quod est in Euangelio Matthæi, tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Aut dicat nobis Antonius, & dicant cæteri magistri, ac doctores Protestantiũ, vnde illud sciebant omnes? quod si ex illo loco sciebant, quia non est alius magis proprius, nec manifestior, consequens necessario est, vt ille locus Matthæi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, ad ædificationem Ecclesiæ per prædicationem Euangelicam ex ore & fide Petri, tum per ipsum, tum per ministros ecclesiæ proficiscentem pertineat, & referatur. Quomodo tu ad hæc respondere poteris, vt refellas bone Sadeel, nisi nugatorie, & futiliter? quod satis clare demonstret te ad obmutescendum compulsum esse. Non enim respondet, aut loquitur, qui nugas respondet, & loquitur, vt tu perpetuo facis, qui verè sophista es, quia videri tantum & existimari sapiens vis. Sed videamus, quemadmodum, quod hactenus de Petri auctoritate in illa Synodo ostensa diximus, Iacobus frater

Quid significet, quod Petrus dixit, viri fratres, vos scitis, &c. quomodo sciebant.

Quomodo Petrum esse electum in Apostolis à Deo, vt per os eius gentes Euangelium audirent, & crederent, ex nullo alio loco magis proprie, & clariore scire poterãt, quam ex eo loco, vbi Christus dixit, tu es Petrus, & super hãc, &c.

Domini

Domini & Episcopus tunc Hierosolymitanus ibidem confirmauerit: postquam enim Petrus primus, vt caput Ecclesiæ in illa Synodo Hierosolymitana de relinquenda legis Mosaicæ obseruatione sententiam suam perorauit, quia erat Iacobus Episcopus illius ecclesiæ Hierosolymitanæ, in qua surrexerant quidam de hæresi Pharisæorum, qui dicebant, oportere seruare legem Moysis; necessarium quoque iudicauit, vt quid ipse sentiret, populus, cui præerat, sciret; & vtrum cum capite suo concordaret. Respondit itaque Iacobus dicens: Viri fratres, audite me, Simon narrauit, quemadmodum primũ Deus visitauit sumere ex gentibus populum suum nomini suo; & huic concordant verba Prophetarum. Et paulò post, propter quod ego iudico, non inquietare eos, qui ex gentibus conuertuntur ad Deum: et quæ sequuntur. Auctoritatem Petri citat Iacobus cum Prophetico testimonio consentientem, qua confirmatus audet dicere constanter, propter quod ego iudico, &c. Rursus, quia hoc ipsum, quod Petrus dixit in illa Synodo Hierosolymitana, scire scilicet eos, qui conuenerant, se esse in Apostolis à Deo electum, vt esset os Apostolorum, ad prædicandum gentibus Euangelium, ita vt Petri prædicatio ac fides, esset omnium Apostolorum prædicatio & fides; quia in quam, hoc ipsum Paulus quoque sciebat, quamuis non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum, & Deum patrem vocatus esset, vt fieret Apostolus, & licet Euangelium, quod prædicabat, à Christo accepisset; tamen quia sciebat sic in Euangelio sibi reuelato sancitum esse à Christo, vt Cephas, id est, Petrus sic à petra dictus, esset os Apostolorum, & totius Ecclesiæ, quæ corpus Christi est, idcirco facta illa seditione non minima inter fratres ab ijs, qui ex Iudæa Antiochiam descenderant, ascendit Paulus cum Barnaba Hierosolymam ad os Apostolorum, & ecclesiæ, qui erat Petrus, vt cum eo conferret Euangelij prædicationem, & auctoritatem prædicationi suæ apud omnes ex ore Petri adiungeret, ne fortè in vanũ curreret, aut cucurrisset, si ordinem à Christo in Euangelio sibi reuelato constitutum non seruaret. quamuis Petrus nihil ei scientiæ contulisset. Nõ ego, sed doctißimus & acutißimus auctor Tertullianus libro 4. contra Marcionem, vt antea memini, sic intellexit, & interpre-

De sententia Iacobi in illa Synodo Hier.

Quid declaret, & quã emphasim habeat illud Iacobi in illa Synodo post sententiam Petri auditam propter qđ ego iudico, &c.

Quare Paulus ascendit Hierosolymam facta illa seditione inter fratres Antiochiæ.

terpretatus est his verbis, ne non secundum illos credidisset, & nõ secundum illos euangelizaret, auctoritatem antecessorũ fidei, & prædicationi suæ optauit. Scio, vt es promptus ad arripiendã omnẽ occasiunculam cauillandi, continuò dices, non auctoritatẽ Petri, sed antecessorum, Tertullianũ dixisse, quia semper laboras, vt Petrũ cæteris Apostolis parem facias; & vt hoc conficias, interrogabis etiam, quare non dixit Tertul. auctoritatẽ Petri fidei, & prædicationi suæ optauit? responsum habe, quia nõ opus erat; & nõ vidit in spiritu tuos Protestantes, vt hoc caueret; sciebat ille, auctoritatẽ antecessorum, quos Paulus dixit, in ore vnius Petri resedisse. Quod non obscure ipse Apostolus in illa ipsa epist. ad Gal. significauit, qui cũ dixisset, non se ascendisse Hierosolymã ad antecessores suos Apost. volebat enim probare nõ se didicisse Euangeliũ ab Apostolis, qui ex æquo erãt omnes à Deo docti, paulò post, dicit post annos tres venisse Hierosolymam, vt videret Petrũ, & mansisse apud eũ diebus quindecim, alium autẽ Apostolorũ vidisse neminẽ, nisi Iacobum fratrẽ Domini, quem constat non fuisse ex numero duodecim, vt à me alio loco demõstratum est; Idq́, quia magni momenti erat, & res necessaria, iure iurando affirmat; neminẽ Apostolorũ vidisse, præterquã Petrũ, quem vt videret, Hierosolymã venerat. Si illud prius non venisse statim ad antecessores suos Apostolos, post acceptã Euangelij reuelationẽ, ideò dixit, vt probaret, nõ se ab Apostolis didicisse Euangeliũ, quod prædicabat, sed à Deo, cũ postea dicit ascendisse se Hierosolymam post annos tres, fortaßis in Damascena prædicatione consumptos, quos Lucas vocat multos dies, vt videret Petrũ, & neminem alium Apostolorũ vidisse, idq; ita esse, iurat, satis significat, aliquid in Petro fuisse insigne; & singulare, quod non esset in cæteris Apostolis, & aliquam caussam fuisse ascendendi, vt videret Petrum, quæ non faceret ascensum eius suspectum, quasi ascendisset, vt Euangelium à Petro disceret. Ascendit igitur, tũ sicut Theodoretus ait, vt deferret honorem Petro, quẽ sciebat esse principem Apostolorũ, tũ etiam, id quod magis adhuc necessariũ erat, vt alij certi essent, prædicationẽ Pauli non dissentire à prædicatione Petri, cũ audirent, mansisse eum tot diebus apud Petrũ; & vidisse omnem ordinẽ eius, & rationem

Quare dixerit Paulus ascendisse Hier. vt videret Petrũ, & iuret, neminem aliũ vidisse, nisi Iacobũ, &c.

Quomodo manifeste significet Paulus aliquid insigne, & singulare fuisse in Petro, quod causa fuisset ascendẽdi ad eũ sine suspicione aliorũ, quasi ascendisset, vt ab eo disceret Euangelium.

tionem totius prædicationis Petri, à qua necesse esset cæterorũ prædicationem non discrepare tanquam à regula, & norma Euangelicæ prædicationis. Sciebat enim, quod Christus in Euangelio sibi reuelato dixit, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Voluit igitur, vt notum esset omni ecclesiæ, Euangelium sibi reuelatũ, quod prædicabat, cum ore Petri, quẽ Deus elegerat in Apostolis, vt esset os eorũ, & petra secunda ecclesiæ sub Christo, consentire; vt eam auctoritatem apud omnes haberet, quam habere necesse erat. Ob eam caussam, quamuis ipse certũ haberet de reuelatione Euangelij sui, tamen propter alios, qui non erant certi, noluit prætermittere ordinem à Christo Iesu positum. Sciebat enim, Euangelium non solum docere & continere, quæ sunt credenda, sed etiam, quæ sunt homini Christiano facienda. Hoc quod hactenus dixi de causa ascensus Pauli Hierosol. post illos tres annos, vt videret solum Petrum, & de mora apud eum quindecim dierum, magis adhuc declarat, & confirmat ille ascensus Pauli Hierosoly. post quatuordecim annos, cum contulit Euangelium cum Cepha, adhibitis duobus alijs Apostolis Ioanne & Iacobo, ne fortè in vanum curreret, aut cucurrisset, quod quidem non propter se dixit, qui non dubitabat de prædicatione Euangelij sui, quod à Christo, qui fallere non potest, acceperat, sed propter alios, ne existimarent eum inuanum currere, aut cucurrisse, quasi aliud esset Euangelium eius præter Euangelium Apostolorum; & ne re vera in vanum currerent, aut cucurrissent, quicunque deinceps, non cum Cepha, id est, cum Petro petra ecclesiæ, & ore Apostolorum prædicationem contulissent, vel exemplo Pauli, cuius prædicationi collatæ nihil Apostoli addiderunt; hoc enim significat προσαναθέσθαι, *quo verbo vsus est, vbi interpres vertit, nihil mihi contulerũt. Et quia me dicis scrutatorẽ esse verborum Græcorum, quod vtinam tu faceres vel in Latinis verbis, & quod maius est, in sententijs; excutiamus, & scrutemur verbum* ἱστορῆσαι, *quo vsus est Paulus, cum dicit ascendisse Hierosol. post annos tres, vt videret Petrũ: sic enim vertit interpres Latinus, nõ dixit* ἰδεῖν, *vt Theophylactus obseruauit, sed* ἱστορῆσαι, *q̃ significat visere aliquid excellens & insigne. Describam locum Theophylacti*

Quare Paulus ad Petrũ solum ascẽderit, & cũ eo diebus xv. manserit.

De proprietate verbi ἱσορῆσαι, quo Paulus vsus est, cū ait se ascendisse, vt videret Petrū.

Græcè, tū quia Antoni⁹ Græcis delectatur, tū quia interpres Theophylacti nō reddidit parem sententiam. Deinde post annos tres veni Hierosolymam ἱσορῆσαι *Petrum.* καὶ τοῦτο ταπεινοφροσύνης, εἴγε ὁ τοσαῦτα κατορθώσας ἀπῄει πρὸς Πέτρον, οὐχ ὠφελείας ἕνεκα, ἀλλ' ἱσορίας μόνης, τιμῶν ὡς μείζονα αὐτοῦ. διὸ οὐδὲ εἶπεν ἰδεῖν Πέτρον, ἀλλ' ἱσορῆσαι, ὅπερ οἱ τὰς μεγάλας πόλεις καὶ λαμπρὰς καταμανθάνοντες λέγουσι. ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἀπίμεν πρὸς ἁγίους ἄνδρας, μᾶλλον δὲ ἡμεῖς ὠφελείας ἕνεκα, ἐκεῖνος δὲ τιμῆς μόνης *& rursus,* τὸ μὲν ἱσορῆσαι τιμῆς σημεῖον. *interpretemur Latinè. Et hoc, inquit, scilicet* ἱσορῆσαι, *ad humilitatem pertinuit, siquidem, qui tam multa præclare gesserat, ad Petrum adiuit, non vt ab eo vtilitatem caperet, sed vt spectaret tantum, & tanquam maiorem se honoraret. adcirco nō dixit,* ἰδεῖν, *id est, venisse, vt videret; sed* ἱσορῆσαι, *id est, vt spectaret, vt loquuntur, qui magnas, & splendidas ciuitates perlustrant, & vt nos facere solemus, cum viros sanctos adimus, verum nos vtilitatis nostræ causa; ille verò honoris tantum. Quod autem paulò ante dixi auctore Tertulliano, cum Paulus Euangelium suum cum Petro contulit, auctoritatem prædicationi suæ optasse, ne tu vllam vnquam cauillationem somniare possis, habes primarias Ecclesias patriarcharum interpretes illius loci epistolæ ad Galatas de aduentu Pauli Hierosolymam post annos 14. vt prædicationem Euangelij sui cum Petro conferret, & approbationem ab eo reportaret, tum vt alij certi essent de ea; tum vt posteris exemplum imitationis proderetur. Hoc enim exemplum secuti cum patriarchæ eligebantur, & sicut Apostolus ait, sani erāt in fide, literas statim ad Episcopum Romanum scribebant, quibus fidem suā exponebant cum cathedra & ore Petri consentientem; simulq; à pontifice approbationē petebant. Extant adhuc eiusmodi epistolæ, quas Synodicas vocabant, quas aduersus centuriatores libro 2. pro canonibus Apostolorū, & epistolis decretalibus Pontificū Apostolicorū cap. 4. recitaui: litteras dico Sophronij patriarchæ Hierosolymitani ad Honorium Pont. Romanum tempore Heraclij imperatoris; Nicephori Patriarchæ Constantinopol. ad Leonem 3. Adriani primi successorem, Proterij Patriarchæ Alexandrini ad Leonem primum: harum meminit ipse Leo in epistola ad Iulianum, &c. Hæc & multa*

Quomodo primariæ ecclesiæ patriarcharū interpretes sint illius loci epist. ad Gal. de ascēsu Pauli ad conferendū Euangeliū cum Petro, Iacobo, & Ioanne.

multa alia eodem pertinentia leges, si libuerit; locum indicaui; aut fortaßis iam legisti. Memini etiam ibidem de epistola Leonis Magni ad Anastasium Archiepiscopum Thessalonicensem, ex qua perspici potest, quemadmodum Pontifex Roman. vicarium haberet in ecclesijs Orientis Archiepiscopum Thessalonicensem, qui nomine Pontificis vt vniuersalis pastoris, prouincias Orientis visitaret; tum etiam alia expediret, quæ Pontificis Romani auctoritatem desiderarent; & quod potißimum erat, episcoporum ordinationes confirmaret, quæ sine auctoritate capitis ecclesiæ Catholicæ, vnde vnitas ecclesiæ incipit, fieri non poterant; ne propter longinquitatem vrbis Romæ longa mora interponeretur. Addam hic, quod illic prætermisi, quid Photius Patriarcha Const. ad Nicolaum Primũ, scripserit, cum per legatos suos, quos ad habendam Synodum Constantinopolim miserat, petijt, vt ordinationes episcoporum à Pontifice Romano peterentur, cui tanquam capiti ecclesiæ Catholicæ debebantur. Vnde intelligi potest, quo tempore; & quam ob causam ordinationes episcoporum ecclesiarum Græcarum, & totius Orientis à Pontifice Romano peti desierunt: describam Græcè, quæ Photius Pontifici respondit. περὶ δέ γε τῶν τὰς χειροτονίας αὐτόθεν πάλαι λαμβανόντων ἐκοινολογήσαντο ἡμῖμ οἱ τῆς ὑμῶν ὁσιότητος τοποτηρηταί, ὡς χρεὼν εἴη τούτους ἐπαναστραφῆναι, καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν παλινδρομῆσαι προμήτορα. ἀλλ' εἰ μὲμ ἐμ ἡμῖμ τὸ τοῦ βουλήματος κῦρος ἔκειτο, καὶ μὴ συνεμέριστο τῇ βασιλείᾳ ἡ πρᾶξις, κἂν ἀπολογίας ἔδει, αὐτὸ δὲ τὸ ἔργομ κρεῖττομ ὂν τῆς ἀπολογίας ἐδείκνυτο. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐκκλησιαστικά, καὶ μάλιστά γε τὰ περὶ τῶν ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν, ἡ τῆς ὑμῶν ὁσιότητος εὐγνωμοσύνη τὸ ἡμῶν ἐπὶ τὸ συνευδοκεῖμ εἰς τὸ παρασχεῖμ ἀποδεχομένη θέλημα, τὸ μὴ λαβεῖμ, τῆς πολιτικῆς, ἀλλ' οὐχ ἡμέτερομ λογιζέσθω ἔγκλημα. ἐγὼ γὰρ οὐχ ἅπαλαι ὑπ' ἄλλους ἐτέλει μόνον τοῦ δικαίου καὶ τῆς φίλης εἰρήνης ἀναστρέφειμ πρόθυμος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνέκαθεν τῷ θρόνῳ τούτῳ προσανατεθειμένωμ, εἴ τις ἰσχύωμ ἐπιζοπεύειμ ἠξίου, ἑτοίμως ἂμ παρεχώρησα τῷ δυναμένῳ μᾶλλομ πλειόνωμ ἀντέχεσθαι: καὶ γὰρ ὁ μὲμ ἐμοί τι τῶν οὐ προσόντωμ προστιθείς, οὗτος τὸ βάρος πλέομ ἐστὶμ ὁ ἐπιτιθείς. μερίμνης γὰρ αὔξησιν ποιεῖ. ὁ δὲ καὶ τῶν προϋπαρχόντωμ τινὰ σὺμ ἀγάπῃ λαβεῖμ ἐπιζητῶμ, μᾶλλομ ἡμῖμ χάριμ διδόντι, ἢ ἑαυτῷ λαμβάνειν τι κέρδος προξενεῖ: ἐλαφρότερομ γὰρ μοι τὸ φορτίομ τῆς ἐπιστασίας ἀποτελεῖ. εἰ δὲ ὁ τὰ ἐμὰ λαμβάνων σὺν ἀγάπῃ, καὶ προσκαταβάλλειν χάριν ἀνομολογεῖταί μοι, τῷ

De Archiepiscopo Thessalonicensi vicario pontificis Rom. in ecclesijs Oriẽtis.

Testimoniũ Photij Patriarchæ Cõstantin. de episcorum ordinationibus, quæ olim in Ecclesijs Oriẽtis à Pontifice Rom petebantur.

τὰ δικαῖα ζητοῦντι, πῶς ἄν τις οὐ δώσει χαίρων μηδενὸς ὑπάρχοντος ἐμποδὼν μάλιστά γε τηλικούτῳ πατρί. *interpretemur Latinè, propter eos, qui Græca non callent. Qui locum, inquit, sanctitatis vestræ tenebant, sermonem nobiscum habuerunt de ijs, qui ordinationes à se ipsis iampridem accipiunt, oportere eos reuertere, & ad matricem recurrere. Verum si penes nos esset in hac re potestas voluntatis, & non esset factus huius operis particeps imperator, licet excusatione vti necesse esset, ostenderemus tamen præstare facere, quod petitur, quam excusare, sed quia Ecclesiastica, & præsertim iura de territorijs simul cum ciuili dominatu, & gubernatione mutari solent, sapiens æquitas sanctitatis vestræ amplectens voluntatem meam, ad consentiendum & tribuendum quod petit propensam, quod non accipiat ordinationes, potestatis ciuilis crimen esse reputet, non meum. Ego enim, quæ præteritis temporibus iuste, & amice, ac pacifice sub aliorũ potestate erant, non habeo in animo reuocare; quin potius si quis posset & vellet procurare, quæ à principio ad hanc sedem pertinent, prompte cederem ei, qui magis posset plura retinere, pluribusque implicari. Si quidem, qui mihi aliquid ex ijs, quæ non habebam, addidisset, maius ille quidem onus imposuisset; qui verò aliquid ex ijs, quæ habebam prius, vt cum charitate accipiat, operam dat, magis mihi danti gratiam & beneficium tribuit, quam sibi accipienti lucrum acquirit: onus enim præfecturæ mihi leuius efficit. Si igitur, qui mea accipit amice & beneuole, hunc fateor benè de me mereri; ei, qui ea, quæ ad se pertinent, quærit, quis non libens dabit, si nullus impediat? tanto præsertim patri, & qui per tales, tam DEO charos, & studiosos viros petit.* Ingenue agnoscit Photius ordinationes Episcoporum, de his enim sermo est, ad Pontificem Romanum pertinere, vt eas scilicet approbet, & confirmet; esseque Ecclesiam Romanam matricem omnium ecclesiarum; sic enim Tertullianus vocat. Græci dicunt προμήτορα, se tamen ita excusat, vt omnem culpam in potestatem ciuilem, id est, in Imperatorem tranferat; ac tacite hortatur Pontificem, vt propter pacem, & charitatem de iure ordinationum libens concedat. Atque ita quidem Pontificem fecisse

fecisse, testis est Synodus Florentina, quæ à Græcis & Latinis habita est, in qua nulla de hac re quæstio, aut controuersia fuit. Non enim Pontifex Romanus, in ea re aliud emolumentum quærit, quàm vt CHRISTVS honorem sibi debitum ferat in Vicario suo, cui hoc ius tanquam capiti & patri omnium ecclesiarum dedit. Cum igitur, quantum hoc loco satis est, (non enim omnia sunt hic dicenda,) ostensum sit, Petrum fuisse os Apostolorum, ac proinde caput, idque ad vnitatem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ, cuius vnitatis exordium fuit Petrus, Christum sapientißime, & vtilißime prouidisse, constat iam, ædificatam esse Ecclesiam super Petrum, necessariam conuenientiam habere cum fide, falsumque esse, quod in tertia ratione tua posuisti, hanc propositionem, Ecclesiam ædificatam esse super Petrum, non esse ἀνάλογον *fidei: an ostendere sine periculo & suspicione errandi, quæ sint à DEO reuelata ad credendum, non est* ἀνάλογον, *id est, conueniens fidei? at hoc facit is, pro quo Christus rogauit, ne fides eius deficeret, super quem Ecclesiam suam ædificauit. At illud Augustini tritißimum tomo eius VI. contra epistolam fundamenti, cap. 5. non legisti, Euangelio non crederem, nisi Catholicæ Ecclesiæ commoueret auctoritas? at quomodo commouere debet? nunquid consulendæ sunt omnes mundi Ecclesiæ, ex quibus vna Ecclesia Catholica tanquam totum quoddam constat? & quis singulas omnes obire posset? prouidit igitur Dominus, vt esset vnum caput, & os ecclesiæ Catholicæ, ex quo sine suspicione, & periculo erroris vllo, quid credendum, & quid homini Christiano faciendũ esset (vtrunq; enim docet Scriptura) audiri posset, cum necesse esset. Nec est hoc recumbere fidem in creaturã, vt tecum dure, & parum Latine loquar. Tu enim ad probandũ falsum, quod sumpsisti, scilicet ædificatam esse ecclesiã super Petrũ, rationẽ hanc attulisti,* non. n. *inquis,* potest ecclesia ædificari nisi per fidẽ, quam vel in Pe-,,
trum, vel in vllam creaturam recumbere sine blasphemia,,
dici non potest. *Fides bone Antoni in auctoritate diuinæ reuela-,,
tionis nititur; sed quod hæc sit fides, quæ in auctoritate diuinæ reuelationis nitatur, & nõ potius in somnio Lutheri Germanici prophetæ, vt se*

Quomodo Ecclesiã esse super Petrũ ædicatã beneficio diuinæ prouidẽtiæ necessariã conuenientiã cũ fide habeat contra rationem fallacẽ Antonij Sadeelis.

vt se ille appellauit, cathedra Petri docet, & certum facit. Concludamus igitur, quod sumpsisti ædificatam esse Ecclesiam super Petrum, non esse ἀνάλογον *fidei,* ψευδὲς εἶναι καὶ ἀσυλλόγιστον; *& illud rursus verißimum, non esse os Ecclesiæ Protestantium successorem Petri, sed Lutherum, id esse* ἀνάλογον ἀπιστίᾳ, *id est, conuenientiam omninò habere cum incredulitate. Ex eo enim tempore fidem Ecclesia vestra amisit, ex quo os Petri in Cathedra successoris resonans abiecit; id est, ex quo facere desijt, quod Bonifacius Germaniæ Apostolus Ecclesiam, quam primus in ea instituit, facere docuit: & ipse dum vixit, fecit; & fecerunt omnes Episcopi, & eorum ecclesiæ vsque ad Martinum Lutherum hæresiarcham monachum apostatam, & sacrilegum maritum virginis Deo consecratæ, quam ex monasterio Nimicensi in cæste rapuit. Iusta sunt conuitia, quæ pro defensione fidei iaciuntur, quæ neque Scripturæ sanctæ auctoritate, nec Apostolorum exemplo, atq; imitatione carent. Hactenus de tribus tuis rationibus contra primatum Petri fallacibus, & ex quibus nihil concludi possit.*

Ex quo tempore Germania fidem amisit.

S. Bonifacius primus Germaniæ Apostolus.

CAPVT IX.

De rogatu Christi pro Petro, ne deficeret fides eius, quid Antonius, & quam ineptè, & impie cauilletur, & quando Christus rogauit, & quomodo cum confitentur Protestantes, confesßionem fidei, quã Petrus nomine omniũ fecit Apostolorũ fundamentũ ecclesiæ esse, simul confitentur Petrum esse fundamentũ ecclesiæ, & quomodo non poterat Christus promittere ædificaturum se super fidẽ Petri ecclesiam, nisi simul promitteret Petro charisma firmitatis fidei: & responsio ad id, quod obijcit Antonius, vocatũ esse Petrum sathanã paulò post hunc sermonem, super hanc petram; ex quo effici vult non esse ædificatam Ecclesiã super Petrum & de charismate fidei vniuscuiusq;, & quid nobis conferat charisma fidei Petro datũ ad fundandam Ecclesiam & quid sit fundari fideles super fidem Petri, quod Antonius non intelligit.

„ SEquitur Antonius, iam expendamus rationem „ à Turriano propositam, nomen Petri, *inquit*, „ fuit inditum Petro propter fidei eius firmita„ tem, pro qua Dominus rogauit, ne deficeret, „ verum, si tempora distingueret, non sic argumenta-

mentaretur, Christus enim precatus est pro fide Petri sub ,, ipsum tempus mortis, & longe post hanc nominis impo- ,, sitionem, de qua disputamus; ac causa suo effectu posteri- ,, or esse non potest; dixit autem Christus, tu es Petrus, non ,, tu eris Petrus. Quo fit, vt præsens causa quærenda sit; non ,, longe post futura; nimirum ipsa fidei confessio, quam Pe- ,, trus ediderat collegarum omnium nomine, quæ est fir- ,, missimum illud fundamentum Ecclesiæ, quod conuelli ,, nunquam potest, atq; vt videat Turrianus, quam parum ,, nos hæc ratio moueat, ex illa precatione Christi dicimus, ,, argui, fidem Petri fuisse infirmam, quam cum Christus, ,, propemodum corruituram videret, pro ea rogauit, ne de- ,, ficeret, at si fuisset instar Petræ solidissimæ, quemadmo- ,, dum Turrianus existimabat in sua etymologia, certe non, ,, erat timendum, ne deficeret. Quamobrem eam precatio- ,, nem Christi pro Petro, quæ extat apud Lucam, Turria- ,, nus non in suæ, sed in nostræ sententiæ subsidium voca- ,, uit. *Quid hebetius, aut delirius ista tua impugnatione di- ci potest? qua quot verba, tot errata continentur? qua aduer- sarij causam non solum non lædis, sed adiuuas, & nesciens præua- ricaris? teque inscitiæ, & fatuitatis coarguis? Statim fiet, quod dico, manifestum, vt iudicet academia tua, quantus patronus Pro- testantium sit Antonius Sadeel. Videamus ergo primum de illa tua obseruatione in Matthæo: sic enim ais, dixit autem Christus, tu es Petrus; non, tu eris Petrus. Non legisti in Euangelio Ioannis, cum Andreas Simonē fratrē adduxit ad Iesum, intuitus aūt eū Iesus, (ait Ioannes) dixit, tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur, Petrus: hic dixit Christus, imponendum Simo- ni esse nomen Cephæ, id est, Petri. Marcus cap. 3. & ascendens, in- quit, in montem, vocauit ad se, quos voluit, & venerunt ad eum, & fecit, vt essent duodecim cum illo; & vt mitteret eos prædicare, & de dit illis potestatem curandi infirmitates; & eijciendi dæmonia; & im posuit Simoni nomen Petrus; hic Christus Simoni imposuit nomen Petri, quod apud Ioannem facturum se dixerat. Quare cum apud*

Quomodo in argumentatione Antonij quot verba tot errata deprehensa sint

M Mat-

Matthæum ait Christus post illam confessionem fidei, tu es Petrus, perinde est, vt si diceret, nomen tuum est Petrus, siue tu vocaris Petrus: cum autem iam esset Simoni nomen Petri impositum non amplius mutandum, consequens est, vt cum dixit hic, tu es Petrus, simul etiam in eo dixerit, & tu eris Petrus, id est, tu vocaris, & vocaberis semper Petrus. Simul admonuit, vt antea dixi, à qua re esset impositum nomen Petri, à petra scilicet, cum subiunxit continuo, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meã, vt iam Petrus sit nomen proprium principis Apostolorum à petra impositum propter firmitatem confessionis fidei, & petra sit nomen eiusdem non proprium sed translatum. Petrum, inquam, vocauit Christus petram non propriè, sed translatè, cum subiunxit, & super hanc petram, id est, super hoc firmamentum fidei, quod est Petrus cum confessione fidei, quam tanquam os Apostolorum confessus est, ædificabo Ecclesiam meã. Esse autem, Petrum stabile, & inuictum firmamẽtum fidei, & Ecclesiæ super eum ædificatæ, non fuit, nec est virtutis propriæ Petri, sed virtutis Christi Petro participatæ; charisma, inquam, est, quod illi Christus rogatu suo à patre cælesti impetrauit, tu verò negas impetrasse, quia non hic, cũ promittit ædificandam esse ecclesiã super hanc petram, sed longe post sub ipsum mortis tempus Christus rogauit pro Petro, ne deficeret fides eius. hic erras dupliciter, primo non dixit Christus sub ipsum tempus mortis, ego rogo pro te, ne deficiat fides tua; sed rogaui, quod cum præteriti temporis sit, quid vetat, ad illud tempus referre, quo promisit ædificaturum se Ecclesiam super hanc petram? sicut enim cui iurisdictio data est, ei quoque concessa esse videntur, sine quibus iurisdictio explicari non potuit, vt tuus iurisconsultus Iabolenus ratione naturali magistra iudicauit, sic etiam dicendum est, cui facta est promissio, ei quoque promissum esse videri, sine quo promissio facta expediri non potuit, id autem erat dare charisma, vt non deficeret fides eius, cui promittebat futurum esse eum petram & firmamentum Ecclesiæ. cum igitur promisit Petro hoc charisma, sine quo promissio ædificandi Ecclesiam super eum, præstari non poterat, tunc rogauit Christus patrem cælestem pro Petro, vt daret ei hoc charisma, tunc scilicet,

Quomodo dupliciter erret Antonius in eo, quod ait, Christũ, sub ipsum tempus mortis rogasse pro Petro, ne deficeret fides eius.

licet, cum Ecclesiæ præficeretur; id est, cum ei dixit, pasce oues meas, tunc enim promissio ædificandi Ecclesiam super Petrum ad effectum perducta est. Falsum itaq; est, & à scriptura discrepat, quod ais Antoni, precatum esse Christum pro fide Petri sub ipsum mortis tempus: non enim dixit ego rogo, sed ego rogaui, vt antea dixi. Vt autem intelligatur, facile esse sic cogitare, tunc scilicet rogasse, cum promisit ædificaturum se ecclesiã super hanc petram, reputemus cum animis nostris, sic precatũ esse tunc: En pater cælestis, promitto ædificaturũ me ecclesiã tuam, & meã super fidem Petri, quã ei reuelasti, tanquã super petram; at firma fides instar Petræ virtute propria Petri esse non potest, idcirco rogo pater, vt firmes eam virtute tua, & mea, cũ erit toti ouili præficiendus, id est, cũ dicetur ei, pasce oues meas. Dicat Antonius, quid habet hæc precatio hoc loco ἀπρεπον ἢ ἀνάρμοστον, *quid inquã indecens, aut ab hoc loco Euangelij aut ab alijs discrepans? aut quid obstat, quo minus de hac precatione sub ipsum tẽpus mortis dixerit, ego rogaui pro te, cũ in præterito dixerit, rogaui? Deinde, dũ quæris causã firmitatis ecclesiæ, & ad p̃cationẽ, & rogatũ Christi tanquã longe post hãc impositionẽ nominis, vt tu ais, nõ vis referre; bellissime deliras, & te ipsum redarguis, & cõuincis, nõ intelligere te, quod loqueris, neq; de quo affirmas. Sic.n. ais, nimirũ ipsa fidei cõfessio, quã Petrus ediderat collegarũ omniũ nomine, est firmissimũ illud fundamentũ ecclesiæ, quod cõuelli nunquam potest. Hic Antoni verbis oris tui captus es; & nesciẽs ac nolens veritatẽ confiteris. Cũ.n. dicis ipsam fidei confessionẽ, quã Petrus collegarũ omniũ nomine ediderat, esse illud firmissimũ fundamentũ, quod cõuelli nunquã potest, simul dicis, Petrum nomine omnium collegarum fidem confitentem, esse illud firmissimum fundamentum, quod conuelli nunquam potest. Confessio enim fidei à Petro nomine omniũ collegarum edita, & Petrus edens confessionem fidei nomine omnium collegarum, re & subiecto vnum sit, ratione tantum differunt. Confessio enim fidei, cum sit energia, & omnis energia actus, & omnis actus alicuius substantiæ actus, sequitur, vt non possit esse sine substantia. Deinde cum non sit ante motum, siue operationem confitentis, neque post motum maneat, sequi-*

Quomodo rogauit patrem Christus, pro Petro, ne deficeret fides eius.

Quomodo Antonius verbis oris sui captus, & conuictus est, & nesciens, quid diceret, veritatem confessus est.

Quomodo confessio fidei Petri, & Petrus confessionẽ fidei confessus, idem re sunt, ratione tantum differunt.

 tur

tur ἐν τῷ γίνεσθαι μόνον τὸ εἶναι ἔχειν, id est, solum modo esse, cum fit. Hæc enim est natura operationis, quæ media est inter operantem, & opus, vt vtriusque habitudo; & altero duorum sublato, interit; & secum infert operantem & opus; sicut inflammatio secum infert inflammantem, & inflammatum; & refrigeratio frigerantem, & refrigeratum; intelligentia intelligentem, & rem intellectam; deificatio deificantem, & deificatum, non enim potest habitudo sine habentibus habitudinem esse, nec intelligi. Sic confessio habitudo est intermedia duorum, confitentis, & rei, quam confitetur; & altero sublato, interit; & ideò inseparabilis est. Petri igitur confessio fidei nomine omnium Collegarum non potest à Petro separari; nec aliud est, quam Petrus fidei confessionem edens. Quare si tu Antoni à Petro separas confessionem fidei nomine omnium collegarum, cum in se esse non posit, in quo alio pones, qui nomine omnium Apostolorum eam edat, vt sit firmißimum illud fundamentum Ecclesiæ, quod nunquam conuelli potest? ostende aliquem in terris, qui nomine omnium Apostolorum confeßionē fidei edat. Nullum reperies, si successorem Petri tollas, qui est os omnium Episcoporum, qui Apostolorum successores sunt, & vt credas, nisi enim credas, non intelliges, idem esse, ædificatam esse Ecclesiam super Petrum, & super hanc petram, vt Dominus dixit, & super hanc confeßionem fidei à Petro editam, quia libenter Græcis vteris, recitabo Græcè, quæ Theophanes Ceramæus Episcopus Tauromeniæ in Sicilia, antiquus & eruditus auctor, in sermone de sanctis Apostolis scripsit, ἐγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν, σύ, φησι, πέτρος ὤν, πέτρα γενήσει τῆς κατὰ λόγον πίστεως, καὶ τῆς ἑδραζομένης ἐκκλησίας ὁ θεμέλιος, καὶ πρώτη τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς ἀφορμή: ἐπὶ ὁμολογίᾳ γὰρ ταύτῃ τῆς ἐκκλησίας ὁ θεμέλιος στήσεται. ταύτης γὰρ τῆς κρηπῖδος τεθείσης, καὶ τὰ λοιπὰ δόγματα ἀσφαλῶς οἰκοδομηθήσεται. *Reddamus Latinè, Ego verò, inquit, dico tibi, quod tu es Petrus; & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Tu, inquit, qui Petus es, petra fies fidei verbi, & ecclesiæ firmatæ fundamentum, ac spiritualis ædificationis primus aditus; super hanc enim cōfeßionem tuam fundamentum ecclesiæ stabit. tali nanque petra, ac rupe col-*

Quomodo confessio fidei Petri nomine omnium collegarum, si est fundamentum ecclesiæ, necesse est, vt sit in aliquo, quia per se esse non potest

Theophanes Ceramæus Tauromeniæ in Sicilia Episcopus.

pe collocata, reliqua dogmata firmè, ac tuto ædificabuntur. Eusebius Alexandrinus in Asia Episcopus, de quo Autherus Pont. in epistola sua meminit, in Homilia de resurrectione explanans illud, dicite discipulis, & Petro, veni, inquit, ne metuas, οὐκ ἠλάττωσά σε τοῦ χοροῦ τῆς δόξης, οὐκ ἐχώρησά σε τῆς ἀξίας, οὐκ ἔστησά σε δεύτερον ἄλλου, οὐ δέδωκα ἄλλῳ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, μὴ δειλιάσῃς πέτρε, οἷος ὑπῆρχες, τοιοῦτος καὶ εἶ, ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, μὴ φοβηθῇς πέτρε, ὃ ἐπηγγειλάμην, πληρῶ, ἐπὶ τῇ πετρωμένῃ σου πίστει οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. *vt Petrus non timeret, ne propter negationem dignitatem Apostolici principatus amisisset, veni, inquit, ne timeas; nihil tibi de gloria chori Apostolici minui; non te à dignitate remoui; non feci te secundum post alium; non dedi alteri claues; ne metuas Petre; qualis eras, talis es; quodcũq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis; ne metuas Petre, quod promisi, impleo; super fidẽ tuam, quæ sit petra, ædificabo Ecclesiam meam. Cyrillus Alexandrinus, qui Synodo Ephesinæ, & Calcedonensi præfuit in homilijs quas* ἑορταστικὰς *vocauit, quæ extant, sic ait de Petro,* πέτρα γὰρ καλεῖται, καὶ τὰς κλεῖς τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται. πέτρα δὲ οἶμαι παρωνύμως ἕτερον οὐδὲν, ἢ ἀκατάσειστος, καὶ ἑδραιοτάτη τοῦ μαθητοῦ πίστις κέκληται, ἐφ᾽ ᾗ καὶ ἀδιαπτώτως ἐρήρεισται καὶ διαπέπηγεν ἡ ἐκκλησία χριστοῦ, καὶ αὐταῖς ἀνάλωτος ταῖς ᾅδου πύλαις εἰς ἀεὶ διαμένουσα, *interpretemur Latinè, vt qui Græce nesciunt, intelligãt. Petrus, inquit, petra vocatur, & ei claues ecclesiæ creditæ sunt: petram verò nihil aliud, arbitror, vocari* παρωνύμως, *nisi immobilem, & firmissimam discipuli fidem, super quam Ecclesia Christi ita fundata, ac fixa est, vt subuerti nõ possit; & à portis inferni perpetuo tuta, & incolumis duret. Hactenus Cyrillus; omitto alia aliorum in eandem sententiam, quæ in eo loco, quem anteà indicaui, contra Centuriatores à me recitata sunt. Videamus reliqua, quæ ex libro tuo recitata sunt,* cum Christus (*inquit Antonius*) fidem Petri propemodum corruituram videret, pro ea rogauit, ne deficeret; at si fuisset instar petræ solidissimæ, quemadmodum Turrianus existimat, non erat timendũ ne deficeret. *Hinc effici vult Antonius, non rogasse Dominum pro Petro, ne fides eius deficeret, cum promisit ædificaturũ se Ecclesiam,*

Eusebius Alexandriæ Asianæ Episcopus.

siam super eum tanquam super solidißimam petram, quia si erat, inquit, instar petræ solidißimæ, non erat timendum ne deficeret; ac proinde nõ opus erat precatione, hoc enim cõcludere voluit. Quis nõ miretur tam obtusæ rationis conclusionem. dic Antoni, firmitatem illam fidei Petri instar petræ solidißimæ, putas ne potuisse esse propriæ virtutis Petri, an potius diuinæ virtutis? non credo te responsurum, potuisse esse virtutis propriæ Petri. Si igitur virtutis propriæ Dei, sequitur, charisma fuisse Petro donatum illius tantæ firmitatis fidei instar petræ solidißimæ. Cur igitur negas potuisse esse effectum precationis Christi? hoc enim, dicam iterum, concludere voluisti, cum ais, at si fuisset instar petræ solidißimæ, quemadmodũ Turrianus existimat, non erat timendum, ne deficeret ac proinde nõ opus fuisset rogare, ne deficeret. Hoc enim sequi putas. Aut si non negas potuisse esse effectum precationis Christi, cur negas fuisse? an fortè existimas, cum posteà negauit Petrus, defecisse fidem eius? quod si non defecit, idq; nõ fuit virtutis eius propriæ, fuit igitur charismatis, quod tunc promisit Petro, cũ promisit ædificaturum se super confeßionem fidei eius firmißimæ Ecclesiam suam, quæ promißio fallere non poterat. Pergamus ad ea, quæ sequuntur.

Quomodo non poterat Christus promittere ædificaturũ se ecclesiam super fidẽ Petri instar Petræ firmissimam, nisi simul promitteret charisma firmitatis fidei Petro, quia illa firmitas fidei Petri, quæ futura erat fundamentum ecclesiæ, non poterat esse virtutis propriæ, sed à Deo cõmunicatæ.

„ Huc accedit, quod Petrus vocatus est sathanas ab ipso Christo paulò post hunc sermonem habitum de ædificanda Ecclesia super petram, ex quo sequitur Petrum non fuisse illam petram, quia oportet eam esse firmissimã, inconcussam, & immutabilem, qua ratione nomen petræ à Christo vsurpatum est. *Nec hic intelligis, quod loqueris, neq; de quo affirmas. Dominus enim ædificaturum se super Petrum fidem firmißime confitentem promiserat, & eidem charisma firmitatis fidei simul daturum, vt paulò ante dixi, quia sine eo ædificari Ecclesia super eum non poterat; vtrunq; autem præstitit, cum tempus adfuit ædificandi ecclesiam super eum, vt antea promiserat. quod aũt Sathanam eum Dominus vocauit, nullam frustrationem illi promißioni factæ attulit; neq; vllam repugnantiam cum ea habet, aut si hoc non intelligis ita esse, nihil funditus sapis. Vide quid beatus Hilarius libro decimo de Trinitate de hoc loco scripserit; Petrus, inquit, dum timorem*

Quale sit, quod Antonius obijcit, vocatũ esse Petrum Satanam paulò post sermonem habitum de ædificanda ecclesia super hanc petram.

paßionis

passionis Domino tribuebat imprudenter, & si charitate in Christum motus, Sathanas, & scandalum erat; hæc Hilarius. At scis tu Antoni, nisi omnia plane ignoras, imprudentiam, & ignorantiam eorum, quæ credenda sunt firme, non tollere, neque frustrari firmam fidem; alioqui omnes idiotæ Ecclesiæ Catholicæ, & ignari articulorum fidei, quos vocamus, fidem firmam amiserunt. Quod tu non dabis: illa igitur imprudentia & inscitia Petri non læsit Christi promissionem, neque facere potuit, quo minus charisma fundandi Ecclesiam super firmissimam fidem suam Petrus à Deo patre, orante pro eo Christo, acciperet. Adiungis deinde, cæterum si Petrus est fundamentũ Ecclesiæ propter firmitatem suæ fidei, ergo ratione Causæ, propter quam ipsa firmitas fidei, Petri erit potius Ecclesiæ fundamentum; at hoc falsum est, quia fidelis quisque ex sua fide, non ex aliena viuit, Habacuc 2. Neq; Christiani ideò credunt, quia Petrus constanter credidit, sed quia spiritus Dei in illis operatur, vt credant, veraq; fide amplectantur Christum filiũ Dei viuentis, atque ita super petram ædificentur. *Verissimum est, quod ex Dionysio Areopagita didicimus,* ἄστατον καὶ ἀλλοιωτὴν εἶναι περὶ τὴν παντοδαπῆ τῆς πλάνης ποικιλίαι φοράν, *id est, motionem instabilem, atque variabilem esse in multiplici erroris varietate: hinc est, quod cum falsum defendas, tibi ipsi non potes constare, vt hoc loco tecum planè pugnas; & quod paulò ante asseueranter concessisti, nunc asseueranter rursus negas. In principio enim huius capitis 9. in quo adhuc versor, sic scripsisti, recitabo iterum,* quo fit, *inquis,* vt præsens causa quærenda sit, non longe post futura, nimirum ipsa fidei, confessio, quam Petrus ediderat collegarum omnium nomine, quæ est firmissimum illud fundamentum Ecclesiæ, quod conuelli nunquam potest. *Hactenus tu: illic confessionem fidei à Petro editam fundamentum Ecclesiæ firmissimum esse confiteris, quod ego verissimum esse docui, & si tu, quod confessus es, non intellexeris; nunc cõtrà, firmitatẽ fidei Petri negas esse fundamentũ Ecclesiæ; & rationẽ adiungis, quia fidelis quisq; inquis, ex fide sua*

Locus Euangelij, Vade post me Sathanas, scandalum es mihi.

Inconstantia Antonij Sadeelis, & secum repugnantia.

viuit

viuit, non ex aliena; & hoc verum est, & rectè dicis; neque Christiani ideò credunt, quia Petrus constanter credidit, sed quia Spiritus sanctus in eis operatur, vt credant; veraque fide amplectantur Christum filium Dei viuentis; & hoc etiam damus: quod autem adiunxisti, atque ita super petram ædificentur, falsa est hæc interpretatio, & à te inuenta, cui nulla scriptura, nec vllius antiqui doctoris auctoritas & testificatio astipulatur. Est quidem charisma vnicuiq; Christiano datum credere in Christum filium Dei viuentis: sic.n.ait Apostolica doctrina, lib. 8. Clementis Rom. c. 11. ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος πιστεύσας διὰ χριστοῦ εἰς τὸν θεὸν, ὃς οὐκ ἔλαβε χάρισμα πνευματικὸν, αὐτό τε γὰρ τὸ ἀπαλλαγῆναι πολυθέου ἀσεβείας καὶ πιστεῦσαι θεῷ πατρὶ διὰ χριστοῦ χάρισμά ἐστι θεοῦ. *Verum huiusmodi charisma fidei cuiusq; non est petra, super quam ædificatus est, qui hoc charisma accepit, & habet; alioqui tot essent fundamenta Ecclesiæ, quot sunt charismata fidei, id est, quot sunt Christiani, quia vnusquisque ex fide sua, quæ Dei donum est, viuit, quod tu ex Propheta citasti; sed potius petra est charisma fidei Petro promissum & datum ad ædificandum, & firmandum ecclesiam super eum. Etsi enim, vt anteà dixi, fides non nititur in auctoritate humana, sed in auctoritate veritatis à Deo reuelatæ, tamen, quæ esset veritas à Deo reuelata, tunc certos non esse voluit, & prouidit Christus, cum confessio nostræ fidei cum confessione fidei Petri, & successoris Petri consentiret. A qua, quia confessio Protestantiũ Augustana, quam à Martino Luthero acceperunt, dissentit, idcirco falsa est, & hæretica, et Protestantes, quia à Cathedra Petri discesserunt, Ecclesiam super Petram à Christo in ædificio Ecclesiæ positam non habent ædificatam. Itaq; non credimus, quia Petrus constanter credidit, quod tu temerè obiecisti, quasi hoc nos diceremus; sed ideò credimus, fidem nostrã in auctoritate veritatis à Deo reuelatæ niti, & non in auctoritate humana; vt fides Protestantium in auctoritate Lutheri nititur, licet negent, quia cum Cathedra Petri conuenit.*

De charismate fidei, vniuscuiusque Christiani proprio, & de charismate fidei Petri & quid inter se differant.

Quomodo falsa, & hæretica interpretatio sit, ædificari super petram, super quam ædificauit Christus ecclesiam, esse fide amplecti filiũ Dei viuentis.

Protestãtes ecclesiam non habent ædificatã super petrã à Christo in ædificio ecclesiæ positam, quia à Petro discesserunt.

Quid nobis cõferat charisma fidei Petro datũ ad fundandã ecclesiã, siquidẽ non quia Petrus credidit; nos credidimus, vt Antonius calũniari videtur.

Sequitur, sed cur non potius istam disputationem refellimus ab ipsa rectè disputandi scientia? nam fidei constantiam, & firmitatem, quæcũq; tandem in Petro fuerit, dice-

dicemus qualitatem in Petro fuisse. Quisquis ergo dixerit, „ fideles super fidem Petri, id est, substantiam super ποιότητα, „ & accidens fundari, certe frequentissimo Philosophorũ „ theatro explodetur. *Vix tenere risum potui, cum ad hunc locum veni. Primum simili argumentatione conuinco explosum te esse à te ipso, frequentißimo philosophorum theatro, vt tuo more loquar. Tu enim ais,* nimirum ipsa fidei confessio, quam Petrus ediderat, est firmissimum illud fundamentum Ecclesiæ, quod „ conuelli nunquam potest. *Quæro abs te Antoni, fuit ne accidens confeßio fidei in Petro, an non? si fuit accidens, quod haud dubio respondebis, tu igitur, qui fideles super confeßionem ipsam fidei, quam Petrus ediderat, fundari dixisti, id est, substantiam super ποιότητα, & accidens, certe frequentißimo philosophorum theatro explosus es. Deinde, quomodo potes philosophus, vt cupis, numerari, qui proprias voces philosophorum, ignoras? tu enim fideles super fidem Petri fundari sic accipis, sicut philosophi dicunt qualitates fundari super quantitatem, vt colorem in superficie, & figuram in lineis vel in superficie; quo quid obtusius, aut magis ridiculum dici potest? fundari enim qualitates super quantitatẽ, quæ materiam consequitur, nihil aliud est, quam esse quantitatem subiectum qualitatum materialium. Fundari verò fideles super fidem Petri, est à Petro firmari in fide, vt sicut Apostolus ad Philipp. scripsit, idem sapiamus, & in eadem regula permaneamus, quod tam diu fit, quandiu à Cathedra Petri non disceditur, pro quo Christus rogauit, ne fides eius deficeret, & cui iußit ob hanc caussam, vt aliquando conuersus, firmaret fratres suos; totam enim fraternitatem intellexit, qua ecclesia Catholica continetur, cum fratres tuos dixit. Vt iam si quid aliquando dubitaretur, quod ad dogmata fidei aliqua ratione pertineret, id cum Petro in successore eius fideles conferrent, vt inde certi fierent, quomodo ad veritatem Euangelij ambulandum esset, ne circumferrentur omni vento doctrinæ, & peregrinis doctrinis abducerentur, quod Protestantibus, & Confeßionistis euenit, quia neglecta Cathedra Petri, Martini Lutheri cathedram pestilentiæ sequi maluerunt. Inde verò profectus est tuus error, vt putares fi-*

Antonij argumentatio ridicula.

Quomodo Antonius, qui numerari Philosophus cupit, proprias voces philosophorum ignoret.

Quid sit fundari fideles super fidem Petri.

Vnde accidit Protestãtibus & confessionistis, vt peregrinis doctrinis abducerentur omni vento doctrinæ circumacti.

deles super fidem Petri fundari, esse substantiam super ποιότητα, & accidens fundari, quòd ψιλῶς, id est, nude, & absolutè sine habitudine vlla fideles cōsiderasti, qui super fidē Petri fundari dicūtur. at aliud est hominē esse; aliud hominē fidelē esse; & si enim homo, & homo fidelis idē subiecto sunt, vt homo, & homo musicus, tamen fidelis homo efficitur τῇ πρὸς θεὸν σχέσει, id est, habitudine ad Deum, cui credit, & à quo accepit charisma fidei, sicut ait beatus Cyrillus τῇ πρὸς θεὸν σχέσει θεοποιούμεθα, id est, habitudine ad Deum adoptati, deificamur. Si tantus in philosophiæ studio esses, quantus videri vis, didicisses ex Damasceno, optimo Theologo, & philosopho, quod tradit, inquiens, τὰ πρός τι χρεὼν ὁποῖά ποτ' ἂν ᾖ, ὑπ' ἄλλην κατηγορίαν ἀνάγεσθαί τινα, ἵνα καθ' ἑαυτὰ θεωρῶνται πρότερον· ἔπειτα ὡς σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγεσθαι. δεῖ γὰρ εἶναι πρῶτον ἀσχέτως, κἄπειτα θεωρεῖσθαι τὴν αὐτῶν σχέσιν. Oportet, inquit, quæ sunt ad aliquid, qualiacunq; sint, sub aliquod prædicamentum reducere, vt ipsa prius in se considerentur; posteà, tanquam habitudinem habētia opus est ea sub prædicamentum eorum, quæ sunt ad aliquid, referre. Necesse enim est esse quædam prius solute, ac postea considerari eorum habitudinem. Hactenus Damascenus. Si tu Antoni hanc viā didicisses, non considerares fideles in Categoria substantiæ solum; id est, absolute, quatenus homines tantum sunt; sed mox etiam in categoria ad aliquid. Ex quo facile intelligere potuisses, non substantiam super ποιότητα, & accidens; sed fidem cuiusq;, à qua fidelis dicitur, in anima, cui inhæret, fundari, vt accidens in substantia. quod enim proprie est, inquit Philosophus in physicis, non accidit, sed ei accidit aliud. At nos non de hoc genere fundandi loquimur, sed de charismate fundandi & firmandi fideles in vnitate fidei, & Ecclesiæ, quod est Petro datum, cuius fides certos reddit fideles de sua fide; si collata cum fide, quam prædicat, & docet Cathedra Petri, consentiēs reperitur. Petrum enim posuit Christus secundum Euangelium, vt esset κανὼν καὶ ὑπογραμμός, id est, regula, & norma fidei orthodoxæ. de hac regula dixit Apost. quod paulò ante memini in epistola ad Philip. veruntamen ad quod prævenimus, vt idem sapiamus, & in eadem permaneamus regula. Ipse

Doctrina philosophica de ijs, quę sunt ad aliquid.

Quomodo Antonius non didicit ea, quæ sunt πρός τι, consideranda esse prius absolutè, vt Philosophi præcipiunt.

Quomodo Antonius, cum sermo fit de charismate fundādi & firmandi fideles in fide, non intelligit de quo genere fundamenti fiat sermo.

Locus epist. ad Philip. ve

idem

idem Apostolus, quam regulam nunc dicat, exemplo suo docuit, cum ascendit Hierosol. & prædicationem Euangelij cum Petro cô tulit, scilicet, quia sciebat, vt antea dixi, electum eum fuisse à Christo ex Apostolis, vt esset eorum os ad prædicandum gentibus verbum Dei, & ad credendum. Tu fortaßis interpretaberis, regulã esse, quam Paulus dicat, Scripturam, siue verbum Dei, hoc enim habitat in ore vestro abundanter, non quidem, sicut Apostolus ad Coloss. scripsit, in omni sapientia, sed potius in omni insipientia. vos enim sicut à Luthero didicistis, scripturas sanctas faciles ad intelligendum & interpretandum esse putatis, & docetis, & sic eas vestro sensu hactenus intellexistis, & interpretati estis. at si hanc solum regulam fidei Christus in Ecclesia sua reliquisset, quid aliud, quam gladium delphicum haberemus? quem, inquit Arist. in Politicis, fabri ærarij faciunt ob inopiam? vt enim gladius delphicus ferreum instrumentum erat multis vsibus accommodatum, cuiusmodi sunt, qui simul gladij, & styli sunt, aut acus, & lima; sic erit Scriptura sancta, nisi sit vnus tandem, qui interpretationi, & intelligentiæ eius præsit, è cuius cathedra fidelis. & catholicus sensus, cum in dubium venerit, petatur; & ne in vacuum currendum sit, cum eo ad imitationem Pauli conferatur.

runtamen ad qaod prçuenimus vt idem sapiamus, & in eadem regula permaneamus.

Quomodo interpretandas esse scripturas Protestantes à Luthero dicerunt.

Quomodo interpretari scripturam ad libidinẽ proprij sensus simile sit, vt habere delphicũ gladium.

CAPVT X.

Responsio ad calumniam Antonij, qui ait, non debere quæri rationem nominis Petri, à Christo impositi extra circumstantiam loci Matthæi, & ineptum esse dicere, vocatum esse Petrum: propter firmitatem fidei ad firmandos fratres; sicut ei Dominus postea præcepit. Et de eo, quod obiecit, non potuisse firmitatem fidei Petri transire ad successores, & de Symmacho Pontifice impudenter reprehenso, & de testimonijs antiquorum, transire ad successores Petri firmitatem fidei eius, & quomodo transeat.

S*Equitur in libello Antonij, ne quid omninò prætereamus.* Addit, *inquit,* aliam rationem Turrianus, „ nempe Petrum dictum fuisse petram propter „ auctoritatem firmandi patres in fide ex eo, „ quod scribitur eodem capite 22. apud Lucam, „

,, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Non e-
,, nim quærendum est ἔτυμον nominis Petri extra circunstã-
,, tiam huius loci Matthæi, de quo disputamus: atq; vt iam
,, monuimus, ipsa temporum ratio prorsus obstat, ne locus
,, Lucę cum hoc Matthæi loco iungatur. *Satis prolixè confu-
tatum est hoc, capite proximo superiore, ne eadem sine necessitate
,, *repetantur. Adiungis deinde,* Postremo nolo pluribus osten-
,, dere, quam ineptum fuerit dicere Petrum ea ratione di-
,, ctum fuisse petram, quia debuit fratres suos confirmare;
,, quandoquidem ita potius dicendum fuit, Petrum debu-
,, isse confirmare suos fratres, quia petra fuit; est ergo falla-
,, cia παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον. *Si hæc pauca sunt ineptissima, & me-
*ræ nugæ, vel potius deliramenta, quid, si perrexisses pluribus osten-
*dere? Dominus imposuit Simoni nomen Petri à petra propter firmi
tatem fidei; & eundem vocauit παρωνύμως petram, propter eandem
*firmitatem, quia erat firmitate suæ fidei fratres suos firmaturus. Si
*hoc ineptum esse dicis, ineptum quoq; pari ratione dices, quod scriptũ
*est Genes. cap. 17. nec vltra vocabitur nomen tuum Abram, sed ap
*pellaberis Abraham; quia patrem multarum gentium constitui te,
*quandoquidem secundum correctionem Antonij Sadeelis, ita dicen-
*dum fuit, patrem multarum gentium constitui te, quia Abraam ap-
*pellaberis. O acutum correctorem, immò ô obtusum corruptorem. Vt
*igitur quia erat Abraham futurus pater multarum gentium, hæc
*fuit causa, vt appellaretur Abraam; sic quia Simon Iona erat fu-
*turus firmamentum ecclesiæ, & fratrum suorum, ex quibus ecclesia
*constat, hæc fuit causa, vt appellaretur nomine proprio imposito Si-
*mon Petrus, & παρωνύμως diceretur petra, quasi Petrus petreus.
*Petra enim, & petreus, sicut iustitia, & iustus, & alia huiusmodi, di
*cũtur παρώνυμα, Grãmatici vocant denominatiua, rhetores coniu-
*gata. Abi igitur cum tua fallacia παρὰ τὸ μὴ αἴτιον, & quære, cui
*accommodes, ne tam ineptus appareas, quibus videri vis ingenio-
*sus. Vel potius, ne longius eundum tibi sit, accommoda tibi; tu enim,
*vt probares ineptum esse, quod dixi, non causam fecisti ine-
ptissime, & fallaciter; & si mauis Græce, in te retorsisti illud παρὰ

Quomodo exemplo reprehensionis suæ cogitur Antonius dicere ineptum esse, quod scriptũ est in Gen. appellaberis Abraam, quia patrem multarum gentium constitui te.

Quam inepte Antonius fallaciam non causæ, vt causæ induxerit.

τὸ μὴ

τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον, ſiquidem Petrum dicis debuiſſe confirmare fratres, quia petra dictus fuit; quaſi dictum fuiſſe, petram cauſam eſſe vt confirmaret fratres; cum potius confirmare fratres, cauſſa fuiſſet, vt petra diceretur, quod te fateri exemplum de appellatione Abrae conuincet, velis, nolis. Sequitur. Age verò, quia Turrianus videri etiam voluit iuriſperitus, illum etiam refellamus ipſorum iuriſconſultorum auctoritate. Si enim Eccleſia ædificata eſt ſuper firmitatem fidei Petri, conſequitur, Pontifices Romanos fruſtra iactare Petri ſucceſſionẽ, quia conſtat ex iuriſconſultorum reſponſis, dona perſonalia, cuiuſmodi fuit firmitas fidei Petri, ad alios iure ſucceſſionis nõ tranſire, quamuis Papa Symmachus parum iuris vel diuini, vel ciuilis peritus, dixerit Petrũ perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentiæ tranſmiſiſſe ad poſteros, Hæc enim ſunt verba eius can. non nos, diſt. 40. *Semper ſumis falſum ad argumentandum, vt ſit ratio tua ſemper ψευδὴς καὶ ἀσυμπέραστος, vt hic facis, cum dicis firmitatem fidei Petri, ſuper quam ædificata eſt eccleſia, donum perſonale fuiſſe, ac proinde ſecundum reſponſa iuriſconſultorum nõ potuiſſe iure ſucceſſionis tranſire ad alios, falſum, inquam, ſumis; firmitas enim iſta fidei Petri, non eſt donum perſonale, cuiuſmodi ſunt, quæ in reſponſis tuorum iuriſconſultorum legiſti, neq; nos dicimus, tranſire eam ad alios iure ſucceſſionis; nam in hoc quoq; erras, nõ intelligens, quod dicis. non enim tranſit iure ſucceſſionis, ſed iure vicariæ ordinationis, & conſecrationis. Per vicariam enim ordinationem ſuccedit in locum Petri, qui in ſede eius ordinatur Epiſcopus; aut ſi iam prius ordinatus erat Epiſcopus, qui conſecratur ad ſedẽdum in Cathedra eius. Sed tu non intelligens, vt dixi, quod loqueris, ius ſucceſſionis à iure vicariæ ordinationis non diſtinguis: ſic enim beatus Cyprianus loquitur, cum ait, Epiſcopos vicaria ordinatione ſucceſſores Apoſtolorum eſſe, itaq; ius ſucceſſionis in locum Petri principis Apoſtolorum, & Petræ Eccleſiæ Catholicæ fundatur in iure vicariæ ordinationis, vel cõſecrationis in ſede Petri. Et vt intelligas tandem, quam vim habeat augumentatio tua contra ſucceſſionem*

Quomodo firmitas fidei Petri nõ fuit donum perſonale, vt Antonius vocat.

Quomodo Antonius non intelligens, quod loquitur, ius ſucceſſionis non diſtinguit à iure vicariæ ordinationis.

Quomodo argumentatio Antonij ex respõsis iurisconsultorũ petita in eum retorquetur.

cessionem Pontificum in Sede Petri, ex responsis iuris consultorum à te fallaciter & fatue deprompta, eam in te retorqueo hoc modo: si ordinatio Martini Lutheri presbyteri donum personale fuit, non potuit transire ad alios iure successionis, atq; ita frustra iactitatis Lutheri ordinationem, & habere vos in eius ordinatione successionem. Sin autem non fuit donum priuatæ personæ, sed δῶρον εἰς τὸ κοινωφελὲς, id est, donum ei ad communem vtilitatem datum; cur non permittis idem à nobis dici? vt enim ordinatio Lutheri presbyteri charisma fuit, in quo continebatur potestas spiritualis consecrandi corpus domini nostri, & absoluendi, atque ligandi, quæ dicitur potestas ordinis; & si Episcopum haberetis, qui potestatem ordinandi ministros ecclesiæ accepit, presbyteros, & alios ministros haberetis: sic quia Ecclesia Catholica Episcopos habet, qui ordinant Episcopum, idcirco, qui ordinatur Episcopus in Sede beati Petri, charisma firmitatis fidei, quod Christus promisit, & dedit beato Petro, vt super eum ecclesiam suam ædificaret, similiter & hoc ipsum accipit. Nec enim in diebus carnis Petri, & dum viueret tantum, promisit Christus ædificaturum se ecclesiam suam super eum, sed etiam post mortem eius. Quod si ita est, quod tu Antoni negare non audebis, quãuis omnia audeas; & ad firmandum totam fraternitatem, id est, ecclesiam Catholicam opus erat eodem charismate firmitatis fidei Petri, sequitur transire illud ad successores non iure ciuili naturalis successionis ex responsis tuorum iurisconsultorum, sed iure, vt dixi, vicariæ ordinationis in sede, & Cathedra sancti Petri petræ Ecclesiæ Catholicæ à Christo in Ecclesia sua pro fundamento, & firmamento collocatæ. Hoc Euangelium dicit; hoc omnes Ecclesiæ catholicæ, quæ per vniuersum mundum sub cælo sunt, profitentur, & ab initio sicut sancti Apostoli tradiderunt, & prædicarunt, professæ sunt, sicut ante Lutherum omnes item Ecclesiæ Germanorum ab initio suæ ad fidem conuersionis profitebantur. Quæ igitur dementia est, contra stimulum calcitrare, sicut Dominus Saulo ecclesiam persequenti dixit? & cum non possitis resistere Spiritui sancto, qui in vnione omnium Ecclesiarum Catholicarum cum Cathedra Episcopi Romani successoris Petri, & in omnium veterum, & Sanctorum patrum libris

Quomodo firmitas fidei B Petri iure vicariæ ordinationis in locũ eius, & non iure ciuilis, aut naturalis successionis ad successorem transit.

loqui-

loquitur, adhuc in Martini Lutheri hæresi, repudiata petra Ecclesiæ Catholicæ, pertinaces esse velle? quod autem de Symmacho nescio imprudentius ne, an impudentius scripsisti, parum iuris, vel diuini, vel ciuilis peritum fuisse, non est opus mea defensione; imprudentiam, & impudentiam tuam coarguunt historiæ illorum temporum, & Synodi Romanæ grauissimæ, quæ eo Pontifice habitæ sunt, & earum decreta sanctissima omni pietate, & religione referta.

Quam imprudenter & impudẽter Symmachũ pontificem Antonius reprehẽderit.

Tu verò in eo neque summi Sacerdotij dignitatem, nec antiquitatem, nec innocentiam & sanctitatem iudicio publico centum XV. Episcoporum, in illa hostili criminatione comprobatam reueritus es, ex quo satis apparet, qualis ipse sis. Illud magis ad rem pertinet, quod cum videri voluisti, non ignorare te decreta Gratiani, insipientia tua detecta est; primum, quia nullo alio modo auctoritatem Symmachi Pontificis refellere potuisti, quàm si diceres parum eum iuris vel diuini, vel ciuilis peritum fuisse; immò tu ius diuinum ignoras, & responsa iuris consultorum non intelligis, si quidem, quod CHRISTVS ad communem vtilitatem fidelium ac necessitatem Ecclesiæ Catholicæ constituit, tu ad dona personalia iuris consultorum retulisti. Deinde, quo magis tum indiligentia, tum imprudentia tua nudata esset, & causa tua magis læsa, verba illa, quæ recitasti, non sunt, vt putasti, Symmachi pontificis, sed Ennodij Ecclesiæ Romanæ diaconi, qui librum scripsit aduersus eos, qui contra Synodos à Symmacho pontifice Romæ habitas scripserant: hic liber recitatus est in Synodo Romana ducentorum fere Episcoporum, & his verbis approbatus, & auctoritate Synodica sancitus. Hic liber integerrime Synodaliter ab omnibus teneatur; atq; inter quartæ & quintę Synodorũ nostrarũ actiõesinterponatur, & ita sicut harũ synodorũ decreta habeatur, quia synodali auctoritate cõscriptus est, & roboratus. Lege Antoni hũc Ennodij libellũ, qui in voluminib. conciliorũ cũ istis Symmachi pontificis Synodis fertur, & videbis, nisi planè stipes sis, quã multa iuris ciuilis prudẽtia, quanta etiã diuini iuris sciẽtia plenus sit Ennodius. Cui testimoniũ de firmitate fidei Petri ad successores trãsmissa lõge maioris auctoritatis est, quã si testimonium

Quomodo insipientia Antonij iniqua reprehẽsione Symmachi detecta est.

Quæ Antonius putauit esse Symmachi, Ennodij diaconi Ecclesiæ Romanæ sapientissimi esse.

Ennodij liber synodicè approbatus, & scientia iuris diuini & humani refertus.

monium de se Symmachus perhibuisset: sicut Dominus dixit, si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum; est, qui testimonium perhibet de me, & scio, quia verum est testimonium, quod perhibet de me. Habes igitur Antoni in testimonio

Quamgraue sit, & quibus de causis testimonium Ennodij de firmitate fidei Petri ad successores transmissa.

Ennodij Ecclesiæ Rom. diaconi testimoniũ vnius Synodi Romanæ & quidẽ frequentis ducentorũ fere Episcoporũ, in qua recitatus, & canonice approbatus fuit hic liber, in quo ferũtur hæc, quæ tu errore inscriptionis in dist. 40. per negligentiã secutus, tanquam Symmachi essent, recitasti: non enim, vt dixi, Symmachi sunt, sed Ennodij pro defensione Symmachi. Quo in loco illud adiunctum est. quod à Gratiano dist. 40. in illo cap. Non nos, prætermissum est, prænoscit enim, *inquit*, quod Ecclesiarum fundamentũ sit stabile, super quod ipsa moles innititur. *Planè testatur hic Ennodius, & Synodus, quæ istum Ennodij librum canonicè approbauit, esse successorem Petri fundamentum Ecclesiæ, in quo ædificium eius nititur: sed quia tu Antoni firmitatẽ fidei Petri ad successores transisse negas, & Symmachũ, vt tu putasti, imperitũ iuris diuini, & humani fuisse ais, quia Petrum dixit perennem meritorum dotem ad posteros transmisisse, videamus, an idẽ dixerint alij patres antiqui, non pontifices, & an illi fuerint imperiti iuris diuini. Magnus Basilius in epist. data Sabino diacono ad Pontificẽ Rom. sic scripsit*

Testimoniũ Ennodij & Synodi esse successorem Petri fundamentum ecclesiæ, in quo ædificium eius nititur.

Basilius.

τῷ ὄντι γὰρ τοῦ ἀνωτάτου μακαρισμοῦ ἄξιον τοῦ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ χαρισθέντος τὸ μὲν κίβδηλον ἀπὸ τοῦ δοκίμου καὶ καθαροῦ διακρίνειν, τὴν δὲ τῶν πατέρων πίστιν ἄνευ τινὸς ὑποστολῆς κηρύττειν αὐτήν. *Transferamus Latine, reuera, inquit, quod adulterinum à probato, & puro discernas, & fidem patrum nihil subtrahendo prædices, dignum est excellentissima illa de Petro Christi beata prædicatione, quæ pietati tuæ donata est. En Antoni, quod Christus dixit Petro post magnificam illam confessionem fidei, beatus es Simon Bariona, & quæ sequuntur, ad successorem eius Pontificem Romanum transisse dicit Basilius, nescio an dicturus sis fuisse Basilium imperitum iuris diuini, nec tamen mirer, si dixeris, qui Lutherum ab omnibus Ecclesijs Catholicorum, quæ vbiq; terrarum sunt, damnatum tanquam peritum magistrum sequeris. Sophronius item Hierosolymitanus in Synodica episto-*

Testimonia patrum antiquorum transire ad successores Petri firmitatem fidei Petri.

epistola, quam ad Honorium Pontificem tempore Heraclij Imperatoris, de qua supra memini, scripsit, tam apertè, & perspicuè testatur transisse ad successores Petri in Cathedra Romana firmitatem fidei Petri, vt planè cæcus sit, qui non videat; & valde obtusus, qui nõ intelligat. In ipsa enim epist. fidẽ suã exponit, quã ab eo approbari, ac confirmari petit, & rogat; in qua re Paulũ Apostolũ sequi se dicit, qui exemplũ faciendi, ꝙ ipse fecit, posteris reliquisset, cũ ascẽdit, inquit, Hierosolymã Christi alioqui discipulꝰ cælestis, & antecessorib. suis diuinis discipulis se submisit; & Euangelicã doctrinã, quã prædicabat, ijs, qui antecellere videbantur, manifestauit. Propter Petrũ hoc dixit, ꝙ statim magis declarat, cum subiungit, quorsum cũ illis contulisset, τὸ ἀσφαλὲς, inquit, μνηστευόμενος, id est, poscens interrogando, quod Latinè est stipulari, Græcè μνηστεύεσθαι, vt firmum sibi fieret, quod prædicabat, hoc est, quod Tertull. dixit, vt ante memini, veluti vim verbi huius Græci declarans, auctoritatem prædicationi suæ optasse. Cum dixit, vt firmum, ac tutum sibi efficeretur, quod prædicabat, clare Sophronius testatus est, firmitatem fidei Petri ad Honorium, pontificem Romanum Petri successorem transisse, si quidem ab eo requireret, quod Paulus à Petro pro auctoritate eius requisisset: illi enim dictum est in Euangelio, & tu aliquando conuersus στήριξον, id est, firma fratres tuos, quo etiam verbo vsus est hic Sophronius, cum paulò post roget pontificem στηρίζειν, quod interpres vetus vertit, confortare. Et in alio loco paulò antè extremam paginam, petit, vt robur tribuat confeßioni suæ fidei. Post quã exemplum Pauli commemorauit, subiungit, huic nos consuetudini seruientes, ad vos θεοσόφους, id est, à deo doctos, qualis sit fides nostra, scribimus πρὸς δοκιμὴν, id est, vt probetur, ne terminos æternos, quos patres nostri posuerunt, transire videamur; scribimus, inquam ad vos, qui non solum nostis discernere ἀπὸ τῶν νόθων τὰ δόκιμα δόγματα, id est, probata dogmata ab adulterinis, sed etiam προσαναπληροῦν τὰ ἐλλείποντα, id est, supplere, quæ desunt, potestis. Honorium pontificem, ad quem scribit Sophronius patriarcha, θεόσοφον vocat, quia erat successor Petri; & ad successores Petri transit, quandiu in Cathedra eius sedent, fidei Petri reuelatio, quam pater cælestis

Sophronius Hierosolymitanus patriacha.

illi reuelauit, & quæ vt nunquam deficeret, rogatus est. vtrumque enim est in Euangelio. Postremò dicit se desiderare à Pontifice literas, quibus recta fides ei illustretur, mores candorem accipiant, & scientia gubernandi tradatur, & ipse ad pascēdos greges suos fidentior efficiatur, & quia Græcis, vt sæpe dixi, delectaris, describam ista Græce, ποθοῦμεν γράμματα πίστιν ἡμῖν τὴν ὀρθὴν ἐκφαιδρύνοντα, καὶ τὸ ἦθος τῆς ψυχῆς ἐκλευκαίνοντα, καὶ τὴν ποιμαντικὴν ἡμᾶς ἐπιστήμην παιδεύοντα, καὶ θαῤῥαλέους πρὸς τὸ ποιμαίνειν ποιοῦντα ποίμνια. *Et ne dicere audeas iuris diuini imperitum fuisse, lege epistolā eius longam, quæ in actione xj. Sextæ Synodi fertur, licet male, & obscurè translata, quæ Græcè est elegantißima. Hanc epistolam eruditionis theologicæ plenißimam Photius inter libros celebres veterū auctorum à se lectos in bibliotheca sua retulit, & ad Honorium Pontificem Romanum scriptam fuisse affirmat, quæ fertur nunc falsò inscripta Sergio Patriarchæ Constantinopolitano. Sunt enim in hac ipsa epistola non pauca, quæ falsam inscriptionem necessariò coarguunt: cuiusmodi est, quòd se dicit Sophronius scribere ad antecessores suos exemplo Pauli, cùm ad antecessores suos ascendit Hier. vt conferret cum eis Euangelium, quod prædicabat, at Archiepiscopi Constantinopolitani non erant antecessores Archiepiscopi Hierosolymitani. Deinde nō pertinebat ad Archiepiscopū Constantinopolitanum, vt cōfirmaret, aut corrigeret Archiep. Hierosolymitanū, eiq; dux esset; nec ei conueniunt, quæ prima pagina huius epistolæ idem Sophronius scribit, cùm ait petens, vt suam confeßionem firmet, date ergo vos, inquit, mihi paternè simul atq; fraternè, quæ postulo, iusta quippe sunt; & ego vestram pedeductionem sequar, Græcè est* ποδηγίαν. *ita loquitur quasi Archiepiscopus Hier. infra Archiepiscopum Constantinopolitanum esset, at nunquā Archiepiscopi Constantinopolitani fuerunt* χειραγωγοὶ, *neque* ποδηγοὶ *Hierosolymitanorum. Episcopo Romano tribuit Sophronius esse* ποδηγὸν, *qui est successor Petri, cui Dominus dixit, tu me sequere, significans futuram esse cathedram eius* ποδηγίτριαν *alijs. Qui ergo epistolam Sophronij falsò inscripsit Sergio Constantinopolitano; idem in extrema pagina, vt bonus* μηχανορράφος, *Byzantiorum antistitem pro Romanorum antistite supposuit. Sed prosequamur reliqua.*

CAPVT XI.

Responsio ad quæstionẽ Antonij, Quid intersit inter has duas propositiones, Christus ædificauit Ecclesiam suã super Petrum; & Petrus ædificauit ecclesiam super Christum. Et de duplici petra, siue duplici fundamento ecclesiæ & de loco Retractationũ Augustini, qui impudentiam Antonij redarguit. Item de loco epis. ad Ephe. Superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum &c. de quo fundamento sit intelligendũ, & quomodo scriptura Christum dicit ante incarnationẽ, & quomodo distinguatur doctrina Christi à doctrina Apostolorum, & doctrina Christi sit fundamẽtum Apostolorum, & Prophetarum. De interpretatione Antonij contra proprietatẽ verbi, & contra scripturam in illo loco, ipso summo angulari lapide &c. de loco epist. ad Ephes. qui est caput Christus, ex quo totum corpus &c. Item locus Apocalyp. obiectus ab Antonio de duodecim fundamentis vrbis, in quibus erant duodecim nomina Apostolorum, & quæ fuerunt communia Apostolorum; & quando fuerunt Prophetæ fundamenta Ecclesiæ sicut Apostoli, & in quibus locis scripturæ dictum sit aliquid de Petro κατ᾽ ἐξοχήν.

VErumenimuerò, *inquit Antonius*, vt accuratius ista tua discutiatur interpretatio, quæro Turriane, quid nã intersit inter has duas propositiones, Christus ædificauit suam Ecclesiam super Petrum; & Petrus ædificauit Ecclesiam super Christum; alteram impudẽter affirmas; alteram cum pudore negare non potes. Recurris scilicet ad Petri ministerium, cuius ratione dicatur ecclesiæ fundamentũ, ꝗ & alij Pontificij vulgò faciunt. Ergo vel in ministerium Petri idem est, quod Petrus ipse, aut Petri fides, quod est falsissimum; aut ipse tibi non constas, quod est verissimum. *Statim fiet manifestum, vtrum ego aut mihi non constem, aut sit quod dico, falsissimum; an contra potius tu quod dicis, ignores; & sit merũ mendacium. Sed recitabo prius locum libri mei ex pagina 87. à te in libello tuo notata, recitabo ꝑpter eos, qui libros meos illos non habent ad manum; confutans igitur Illyricum, sic scripsi, sic igitur argumentatur bellissimus Sophista, Ecclesia est fundata super petrã Christum, ergo non est fundata super Petrum.*

Item Petrus ipse extructus est super petram Christum, ergo non est Ecclesia fundata super Petrum, vtrobiq; ex eo, quod ait, concludendo id, quod negat. Respondeat ergo tibi Magnus Leo, vel potius doceat te distinguere petram à petra; & fundamentum à fundamento, vt intelligas tandem, si tamen credere volueris, nisi enim crediderītis, ait Propheta, non intelligetis. Leo igitur in ipso illo sermone paulò ante citato, & ego, inquit, dico tibi, hoc est, sicut meus pater tibi manifestauit diuinitatem meam, ita ego tibi notam facio excellentiam tuam; quia tu es Petrus; id est, cum ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, quia facio vtraq; vnum; ego fundamentum præter quod nemo potest aliud ponere, tamen tu quoq; petra es, quia mea virtute solidaris; vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. En Illyrice, duplex petra, vna per propriam virtutem solida; altera per participationem soliditatis prioris petræ; & super hanc petram (scilicet, quæ tu es, non per potestatem propriam sólida, & fortis, sed per participationem petræ Christi) ædificabo, inquit, Ecclesiam meam: & super hanc fortitudinem, inquit Leo, (petræ scilicet, quæ per participationem virtutis petræ Christi solidata est, quæ est Petrus ipse) æternum extruam templum. Deinde subiungit, & Ecclesiæ meæ cælo inserenda sublimitas in huius fidei firmitate consurget: hanc confeßionem fidei portæ inferi non tenebunt: mortis vincula nō ligabunt. Hoc est, quod prius sermone secundo de anniuersario etiam die assumptionis dixerat; & sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit; ita permanet, quod in Petro Christus instituit. Deinde intulit, super firmitatem ergo fidei, quam Petrus de Christo confessus est, & confitetur in suo successore, pro qua Dominus, ne deficeret, rogauit, permanet ædificatio Ecclesiæ à Christo in Petro instituta. Hactenus, quæ illic scripsi contra Illyricum; quæ cum contra te etiam Antoni scripta essent, nō debebas dissimulare; sed si cautè dissimulasti, certe incautè paginam, in qua scripta erant, indicasti. Ad illa igitur, quia respondere non potuisti, neq; quomodo testimonium magni Leonis refelleres, inuenisti, ad ineptias obtusas, & nugas ignorantiæ plenas cōfugisti, in quibus non sinam insipientiam tuam latere, quin academiæ

Quæ Antonius ex libro meo, cui responde:, dissimulauerit, quia cauillationes ad respōdendū reperire vllas nō potuit.

miæ tuæ patefiat, Quæris igitur à me, quid nam intersit inter has duas propositiones, Christus ædificauit suam Ecclesiam super petrā; & Petrus ædificauit Ecclesiam super Christū. Responsum habuisti in ijs, quæ modo recitaui ex illa pagina à te obseruata, & notata; cur non refutabas responsionem, si tibi non probabatur? nisi quia non potuisti, & ad aphoniam compulsus es. Audisti duplicem esse petram Ecclesiæ, duplexq́ fundamentum, vnum virtutis propriæ, quod est Christus, super hoc fundamentum αὐτοδύναμον, *Petrus Ecclesiam ædificauit; alterum virtutis non propriæ, sed ab illo vnico, & singulari fundamento, & petra viuą communicatæ, ac per gratiam participatæ, quod est Petrus, super hoc Christus Ecclesiam suam ædificauit: an non satis erat ad quæstionem tuam responsum, cum quæris modo, quidnam intersit inter has duas propositiones? tam hebeti ingenio es, vt non intellexeris me illic affatim respondisse? aut si intellexisti, tam amens eras, vt fallaciam tuam latere posse confideres? neq́ metuebas, ne à me detegeretur? Quod verò ais, ex istis duabus propositionibus alteram me impudenter affirmare, id est, Christum ecclesiam suam super Petrum ædificasse; si impudens tibi videor, cū hoc affirmo, mirer, nisi academiam tuam tantæ impudentiæ oris tui pudeat. Cum enim apud bonos iudices, vt Firmianus Lactantius in libro de vera sapientia scripsit, satis firmitatis habeant vel testimonia sine argumentis; vel argumenta sine testimonijs; vtrunq́ tu homo impudens contēnis. Legisti in libris meis aduersus Centuriatores hæreses tuæ consortes, nubem testium, qui affirmant, super Petrum ædificasse Ecclesiam suam Christum; recitaui illic eorū testimonia, & paulò ante, vt breuis essem, nomina testium tantum commemoraui: tu verò cum te tui puderet, si tam multorum tantorum sanctorū & antiquorum patrum auctoritatem negares, callide, & dolose dissimulasti: nihil enim, ad ea testimonia respondere ausus es, quod verecundiæ tribuendum est, quæ non videtur in te adhuc funditus extincta esse. Vt verò reliquias istas pudoris, & verecundiæ tuæ augeam, solum Augustinum cōmemorabo, qui libro Retractationū primo, ex libro contra epistolam Donati hæretici, cap. 21. hæc recitat, in hoc, inquit, libro dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in*

Antonius Sadeel ad aphoniam compulsus.

De duplici fundamento & duplici petra ecclesiæ.

Quare ad nubē testiū antiquorū magnorū auctoritatis de ecclesia ædificata super Petrum nihil Antonius responderit.

 eo tan-

De loco Retractatioꝰ Augustini.

eo tãquam in petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum, ore beatiss. Ambrosij, vbi de gallo gallinaceo ait, hoc ipsa petra, Ecclesia canente, culpam diluit. Hoc Augustinus non retractat, neq; corrigit, sed ne videretur non sibi constare, quod tu mihi obijcis, quod aliàs aliter locum de Ecclesia super petram ædificata interpretatus esset, adiungit non tam retractandi, quam admonendi gratia, sed scio me postea sæpissimè sic exposuisse, quod à Domino dictum est, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, vt super hanc intelligeretur, quem confessus est Petrus dicens, tu es Christus filius Dei viui; ac sic Petrus ab hac petra appellatus personam Ecclesiæ figuraret, quæ super hanc petram ædificatur, & accepit claues regni cælorum, non enim est dictum illi, tu es petra: sed tu es Petrus, petra autem erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus: deinde subiungit, harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat lector. Hactenus Aug. priorem, vt dixi, sententiam non retractat, sed potius confirmat, cum veram esse ait, alioqui non esset probabilis, quare cum me impudenter eam affirmare dicis, Augustinum etiam impudentiæ accusas, viderit academia tua pudorem tuum. Altera sentẽtia probabilis etiã est, & vera, ædificatam esse Ecclesiam super Christum, quem Petrus confessus est, quid verò alterum fundamentum ab altero differat, dixi iam. Optionem dat Aug. vtram quis sequi malit, eligendi. Ego vtramq; eligo; & vtraque Augustino probata est. tu igitur impudentissimus es, qui Augustinum impudentiæ mecum arguis. Adiungis deinde, recurris scilicet ad Petri ministeriũ cuius ratione dicatur Ecclesiæ fundamẽtum, quod & alij pontificij vulgò faciunt. Hoc autem sic refellis, ergo vel ministeriũ Petri idem est, quod Petrus ipse; aut Petri fides, (quod est falsissimum) aut ipse tibi nõ constas, quod est verissimum. *Academiam tuam hic appello, vt te ad discendas Aristotelis categorias releget. cùm enim ministeriũ ad aliquid sit, sicut tu argumentaris, si Petrus esset fundamentũ Ecclesiæ ratiõe ministerij, sequi, vt ministeriũ sit ipse Petrus, sic etiam ex arte tua licebit argumentari, si Ioannes est Dominus ratione habitudinis ad seruum, sequi similiter, vt habitudo ad*

Quomodo Antonius Augustinũ impudentẽ vocat in alio, qui dicit, quod dicit August.

Quomodo cõuincitur Antonius de ignorantia categoriarum.

seruũ sit idem, quod ipse Ioannes. Quis te docuit sic argumentari? q. si hæc argumentatio absona, & perridicula est, est igitur & illa superior; vnius.n. formæ vtraq; est, & nulla penitus vtriusq; differentia. Disce igitur Antoni quid sit Petrũ esse fundamentũ ministeriale Ecclesiæ Christi, scilicet Petrũ ministrantem ædificationi Ecclesiæ; vel Christo in ædificatione Ecclesiæ, (idem.n. valet vtrumq;) esse fundamentum Ecclesiæ, qui autẽ ministrat, tanquã ex virtute, quã Deus administrat, inquit princeps apostolorũ Petrus in epist. priore, vt in omnib. honorificetur Deus. ministeriũ igitur, cũ ad ministrantẽ referatur, sine eo esse nõ potest; nõ magis, quã pater, quatenus pater, sine filio. quare Petrus cum ministerio suo, siue Petrus ministrans ædificationi ecclesiæ ex virtute non propria, sed ex virtute, quã Deus administrat, sicut ait scriptura, i. ex charismate diuino, est fundamentũ ecclesiæ. Altera pars cõclusionis rationis tuæ falsæ erat, aut Petri fides idẽ est quod ipse Petrus, quod est „ falsissimũ. *Quis, nisi tu, ignorat, fidẽ Petri, i. fidem cũ Petro idem „ esse, quod Petrus habens fidẽ? sicut albedo cũ pariete idem est quod paries albus; & musica hominis idem, quod homo musicus. Etsi enim musicus & musica differunt, illud.n. & musicã & eum, qui musicam participat, significat; hoc verò ipsam scientiã musicæ tantũ, tamen musica hominis à musico homine nõ differt, quia vtrobiq; subiectum continetur, & significatur. Siue igitur dicamus ecclesiã super fidem Petri, siue super Petrũ fidẽ Christi confessũ, idẽ dicimus, & semper nobis constamus. tu tu es, qui huc, & illuc aberras; & nusquã consistis, vbiq; fluctuans, & vacillans. Vt est τὸ ψευδὲς ἄστατον, vt ait Dionysius, id est, mendacium inconstans. Sequitur in tuo libello mendaciorum fertilissimo,* Iam si Petrus est fundamentum propter suum ministeriũ, idem quoq; de cæteris Apostolis dicen- „ dum erit; nullum enim aliud Petri ministerium, quàm Apostolatũ scriptura commemorat. *Demus hoc, nullũ aliud ministerium in Apostolis fuisse præter ministerium Apostolatus; at quomodo probas non fuisse in ministerio Apostolatus principatum, siue primatum Apostolici ministerij in vno tantum? Hoc te probare oportebat; quod nũquam probare poteris. Dici enim potest hic illud*

Quid sit Petrum esse fundamentum ministeriale Petri.

Quomodo ignorat Antonius, idẽ esse ministerium Petri quod Petrus ministrans.

Quomodo nunq̃ probat Antonius, quia non potest, in ministerio Apostolatus non fuisse principatum.

Apo-

Apostoli ad Timoth fundamentum Dei firmum stat, habens hoc signaculum, & ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram, ædificabo Ecclesiam meam; & quæ sequuntur; & illud, ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua; & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Et illud, demum post resurrectionem soli Petro ter dictũ, amas me, amas me, diligis me, pasce agnos meos, pasce agnos meos, pasce oues meas. Videamus deinceps de testimonio Pauli, quod vt tu tua intelligentia deprauasti, ita ego non mea, sed Pauli interpreta-
„ *tione à deprauatione tua vindicabo. Sic enim ais*, Audiamus igi-
„ tur Paulum de hac ipsa re, id est, de ædificatione Ecclesiæ
„ & de ministerio Apostolico disserentem Ephes. 2. Super-
„ structi, inquit, super fundamentum Apostolorum, & Pro
„ phetarum, cuius imus angularis lapis est ipse Iesus Chri-
„ stus: hic dubium non est, quin nomine fundamenti do-
„ ctrinam Apostolorum & Prophetarum intelligat, nisi
„ quis plane velit Pauli contextum peruertere; atqui dixit
„ Apostolos numero multitudinis, nõ autem aliquem in-
„ ter Apostolos eximium, qui cæteris in hoc fundamento
„ præponatur. Deinde illis omnibus Christum substrauit
„ tanquam angularem lapidem, quo vno doctrina prophe
„ tica, & Apostolica nititur. *Exposui ego hũc locũ epist. ad Eph. libro priore aduersus capita disputatiõis Lypsicæ, pag. 4. q̃ mea expositio quia tuæ repugnat & mea expositio auctoritate ipsius Apost. Pauli cõfirmata est, nõ erat à te Andreæ Freyhubij cõmilitone & academiæ Lypsiensis hypaspiste dissimulãter prætereũda, si refellere poteras; sed quia non potuisti, astute dissimulasti, hoc est tuũ sapere, recitabo igitur pauca, q̃ illic obiter ad huius loci interpretationem pertinentia scripsi; post ascensum verò Christi in cælũ, aiebã, ibi est Ecclesia, vbi est et fundamentũ eius, quod est verbũ Dei, ab Apostolis, & Prophetis prædicatum; & ministri verbi Dei, Apostolorum, & Prophetarum successores. Super hoc enim fundamentum, quod sancti Apostoli, & Prophetæ per prædicationem suam secundum gratiam, quæ eis data est, tanquam sapientes architecti posuerunt, superædificati sumus, sicut Apostolus Paulus de se ad Corinth.*

Quomodo interpretationẽ loci epist. ad Eph. superædificati super fundamentum Apost. &c scriptã libro priore contra capita Andreæ Freyhubij commilitonis Antonij ipse Antonius astute dissimulauit, quia refellere non potuit.

rinth. scripsit, tanquam sapiens architectus fundamentum posui; & ad Ephes. superædificati, inquit, super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum. Et paulo post; ergo super hoc fundamentũ id est, super fundamentum ab his positum, & super quod hi fundati fuerunt, quod est Christus Iesus, & verbum eius, tunc vos Protestãtes superædificari desciuistis, cum successores Apostolorum, & Prophetarum, id est, archiepiscopos, & episcopos sustulistis; ex quo tẽpore neq; doctrinam Apostolicam, nec Ecclesiam columnam & firmamẽtum veritatis habetis, & quæ sequuntur. Hic ego fundamentũ Apostolorum, & prophetarum, non doctrinam Apostolorum, & prophetarum, sed doctrinam Christi ab Apostolis prædicatã, & à prophetis prænunciatam interpretatus sum, auctoritate Pauli fretus, qui dixit, tanquam sapiens architectus fundamentum posui; quod nam autem fundamen- [illegible] n diceret, paulo post declarauit, cum dixit, fundamẽtum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Iesus Christus, hoc fundamentũ posuerunt Apostoli in prædicatione sua; hoc item prophetæ, sicut docet Dionysius Alexandrinus in epistola contra Paulum Samosatensem, cuius meminit beatus Hier. & quæ adhuc extat Græce, quia enim Paulus Samos. Christum dicebat esse hominem sanctum tantum, docet Dionysius esse dictum in scripturis Christum etiam ante incarnationem tanquam vnum, sic enim ait, οὕτω καὶ ὁ χριςὸς πρὸ τῆς σαρκώσεως ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ὡς εἷς ὠνόμαςαι. *vt apud Hier. spiritus ante faciem nostram Christus; dominus autem spiritus est, inquit Apost. Item idem Apostolus, bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus. Et rursus de Moise dixit in epist. ad Heb. maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi; & beatus Petrus in epist. sua priore, de qua salute, inquit, exquisierũt, atq; scrutati sunt prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi, prænuncians eas quæ in Christo sunt passiones & posteriores glorias. hactenus Dionysius Alexandrinus. Hoc itaq; est fundamentum, quod dicit Apostolus in epist. ad Eph. Christus scilicet, & doctrina Christi, cum ait, superædificati super fundamentum Apostolorum*

Quod fundamentũ intelligendum sit in loco epist. ad Eph. superædificati super fundamentũ Apostolorum & prophetarum. &c.

Quomodo in scripturis dictus est Christus ante incarnationẽ, quia erat vna persona diuina, qui sumpsit carnem, cũ venit plenitudo temporis.

postolorum, & prophetarum. Sic etiam distinxit idem apost. in epistola ad Hebr. cap. 2. doctrinam Christi, quæ est διδαχὴ, à doctrina Apostolorum, quæ est μάθησις, cum ait, quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab ijs, qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis, &c. tametsi enim vna & eadem energia subiecto sint διδαχὴ Christi, & μάθησις Apostolorum, ratione tamen differunt; & quatenus doctrina à CHRISTO profecta est, fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, & totius Ecclesiæ est; non autem quatenus est ab Apostolis & Prophetis recepta ad prænunciandum, & prædicandum. Distinctio enim sola rationis facit, vt aliud de altero duorum, quæ sunt idem re, prædicetur, quod de altero non prædicatur, vt tuus Arist. libro tertio Physicorum docuit in motu mouentis, & motu mobilis, siue in actione, et passione, οὐ γὰρ, φησὶ, τὰ αὐτὰ ὑπάρχει τοῖς ὁπωσοῦν ταὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον οἷς τὸ εἶναι τὸ αὐτό, id est, nō eadem insunt ijs, quæ quomodocunq; sunt eadem; sed quibus esse est idem. Cùm ergo ais Antoni, hic dubium non est, quin nomine fundamenti doctrinam Apostolorū, & Prophetarum intelligat, falleris. Non enim intelligit nomine fundamenti doctrinā Apostolorū, quæ est μάθησις, nos dicamus disciplinam à discēdo, sed doctrinā Christi, quæ est διδαχὴ, dicta à docendo. licet hæc, vt dixi & Arist. tradit, sic differāt, vt distantia duorum ad vnū, & vnius ad duo; & via Thebis Athenas, & Athenis Thebas. An non decebat nomine fundamenti te potius intelligere doctrinā Christi, qui docuit, & non didicit; quàm eorum, qui doctrinam illius discendo perceperunt? sic igitur intelligere & interpretari fundamentum non est peruertere Pauli contextum, vt tu putas, & dicis; sed potius non sic intelligere, hominis est scripturas, & virtutem earum ignorantis, & nescientis distinguere doctrinam, vt à docente est; & vt à discente percipitur: alia enim ratio est, vt docentis, & alia vt discentis. alioqui qui docet, etiam disceret, vt Aristoteles tradit. Euanuit igitur illa tua obseruatio, cùm ais, atqui dixit Apostolos numero multitudinis, non autem aliquem inter
» Apostolos eximium, qui cæteris in hoc fundamento præ-
» ponatur: in hoc enim fundamento nullus proponitur, nisi Christus.

Quomodo doctrina Christi, & doctrina Apostolorū distinguantur.

Quomodo Antonius nescit distinguere doctrinam, vt à docēte proficiscitur; & vt à discente percipitur.

adiungis

adiungis postea, Deinde illis Christum substrauit tanquam „ angularem lapidem, quo vno doctrina Prophetica & A- „ postolica nititur. *Sic enim interpretaris, quod statim subiunxit* „ *Apostolus, ipso summo angulari lapide Iesu Christo, quod non intellexisti, & pessimè è Græco vertisti. vtrumq; mox patefiet; quod enim dixerat Apostolus, superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarũ, statim perstans in metaphora declarauit Paulus, quodnam fundamentum Apostolorum diceret, eum scilicet, qui factus est summ⁹ angularis lapis Iesus Christus. Quod magis adhuc declarat subiungẽs, in quo omnis ædificatio cõstructa crescit in templũ sanctũ in Domino. In quo crescit, ait, i. in cuius virtute propria. Fundamentum enim, quod Christus est, dat incrementũ propria scilicet virtute, sicut idem Apost. in epistola ad Cor. scripsit, neq; qui plantat, est aliquid; neq; qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Et paulò post, Dei ædificatio estis. Secundũ gratiã Dei, quæ data est mihi, vt sapiens architectus fundamentũ posui; non dixit, posui me fundamentũ, neq; positus sum fundamentũ, sed fundamentũ posui, illud s. fundamentũ, præter quod nemo aliud potest ponere, vt idẽ ait, q̃ est Christus Iesus. de hoc eodem igitur fundamẽto loquitur Paul. in epist. ad Ephe. quod vocauit fundamentũ Apostolorum, & Prophetarum, id est, quod Apostoli & Prophetæ posuerunt, sicut dixit Apostolus Paulus se posuisse hoc fundamentũ. redeo ad illud, quod dixi, pessimè te è Græco vertisse. Tu enim* ἀκρογωνιαῖον *imum angularem lapidem interpretatus es primũ contra proprietatem & naturam vocabuli Græci, deinde contra scripturam, quæ in Psal.* 117. *ait, lapidem, quem reprobauerũt ædificantes, hic factus est in caput anguli. Et ne LXX. hic, vt soles, cõtemnere audeas, habes beatum Petrum, qui eos secutus est in epistola sua priore: sic enim ait, lapis, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. Attingamus naturam verbi; quis ignorat ima hominis pedes esse, vt summum hominis caput?* ἄκρον *enim, vt etymologici auctores tradunt, dicitur* παρὰ τὸ ἄχρι ὅυ τινος οὐκ ἔστιν ἐπέκεινα, ἢ ἄρχον τι ὄν *Cur igitur, quod est capitis, id est, summum esse, & primum in corpore, hoc pedibus tribuisti? Cur monstra loqueris? Quis*

Quomodo idem Apostolus declarauit, quod fundamentum Apostolorum, & Prophetarũ diceret, cũ dixit, superędificati super fundamentũ, &c.

Quomodo peruerse cõtra scripturam, & contra proprietatem, vocabuli interpretatus est, è Græco verbo ἀκρογωνιαῖον Antonius Sadeel.

Quomodo Antonius monstra loquitur.

Quomodo Antonius summa in ima vertit, & quæ sunt sursum, vertit deorsū.

vnquam ἀκρογωνιαῖον, & κεφαλὴν γωνίας, imum lapidem angularem vertit? eadem enim vis est in vtroq; secundum scripturam, tu igitur summa in ima vertis, & quæ recte sunt sursum, deorsum bellus architectus collocas. Decepit te consuetudo terreni ædificij, omnis namque ædificatio, cuncta ædificia Ciuitatum, vel domorum, quæcunq; in hoc mundo sunt, lapidē fundamenti habent deorsum infimū, & parietem sursum; hæc autem ædificatio, vel ciuitas quæ Ioanni in spiritu ostensa est apoc. 21. fundamentum habet sursum altissimum, vnde pendet omnis structura parietum, omnis spes, & amor populorum fidelium, tam Iudæorum, qui priores fuerunt, quam Gentiliū, qui posterius ædificati sunt. hæc Rupertus Abbas auctor in scripturis sanctis eruditissimus in Comment. Apoc. c. 21. explanans illud, & sustulit me in spiritu in montem magnum & altum, hunc interpretatur Christum, super quem, inquit, ædificata est Ecclesia, & ciuitas dei; & Esai. c. 28. ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem summum angularem, preciosum in fundamento fundatum. Summum dixit, sicut Apocalypsis altum, id intelligas Antoni fundamentum, quod est Christus, non esse imum instar terreni fundamenti, sed summum, & altum, non substratum alijs fundamentis; sed cui alia substernuntur. Sed cur non aspexisti in locum Pauli eiusdem epist. ad Ephes. c. 4. qui tuam falsam, & absurdā interpretationem redarguit? Sic enim ait, vt crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus; ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram vniuscuiusq; membri augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate. Si Christus est caput, & quod ex eo compactū, & connexū est, corpus eius, q; est Ecclesia; corpus igitur visibile est Ecclesia: & si totum est, igitur & caput habet visibile; quomodo enim est totum corpus, & visibile corpus, si deest ei caput, & visibile caput? vidisti ne vnquā, an somniasti potius corpus totum, id est, integrum sine capite? in analogia illa corporis humani & mystici, quod est Ecclesia, quæ corpus Christi est, quid agit illa pars corporis, quæ caput est, si tota Ecclesia caput visibile non habet? an non est otiosa, & superuacua? aut potes dicere referri per

Quomodo Antonium in architectura ædificij Ecclesiastici decepit consuetudo terreni ædificij

Loci Apocalypsis & Esaiæ de ædificio Ecclesiæ.

Quomodo locus Epist. ad Ephes. c. 4. falsā interpretationem Antonij redarguit, cum interpretatus est, lapidem imum angularem.

Quomodo totū Corpus quod Paulus dicit connexum esse ex capite Christo, necesse ē esse visibile; & quia totū, idest, integrum est, necesse itē est, vt caput habeat visibile.

ri per analogiam ad caput, quod eſt Chriſtus? at contra dicit tibi Apoſtolus. Vide enim quid dicat, non poteſt autem oculus dicere manui, opera tua nõ indigeo; aut iterũ caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarij. Eſt ne tale caput Chriſtus, vt re aliqua indigeat? aut ſunt ne illi pedes noſtri neceſſarij? quo confugies Antoni. Non vides te vndiq; obſeſſum? & ex omni parte premi? tenta reſponſionem, vt magis ac magis te reſpondendo coarguas, & in nouas abſurditates te reuoluas, ac nouis monſtris implices. Sed redeo ad locum propoſitum, ſi totum corpus compactum & connexum eſt ex capite Chriſto, & totum corpus non eſt ſine capite, eſt igitur in toto corpore caput ſub illo capite Chriſto; caput igitur viſibile ſubſternitur, vt verbo tuo vtar, capiti Chriſto, tanquam inferius ſuperiori. Quid igitur monſtri dicis, cũ ais de illis omnibus, Chriſtũ ſubſtrauit? reſpondebis fortaſsis vt ſapiens architectus & bellus cæmentarius, non ſubſtrauiſſe Paulũ Chriſtũ caput, ſed Chriſtũ lapidẽ angularẽ? an aliud eſt, aut alio modo ſitus, Chriſtus caput, & Chriſtus ſummus lapis angularis, id eſt, caput anguli? minime; cur igitur ſi ſcriptura dicit factum eſſe Chriſtũ in ædificatione Eccleſiæ caput anguli, factus corrector ſcripturæ, dicis factum eſſe imũ lapidem angularẽ? an quod imum eſt, caput eſt? at Petrus non eſt ſecundum ſcripturam caput anguli in ædificio Eccleſiæ; ſed caput, ſuper quod tanquam ſuper petram virtute illius lapidis angularis, id eſt, capitis anguli ſurgit ædificium, & fabrica Eccleſiæ, quæ ſub eo eſt. Dic architectis caput anguli nõ eſſe ſummũ angulũ, ſed imum, & excitabis illis riſum. Deinde interpretationem ſuam exaggerans Antonius, Quis ergo, *inquit,* non miretur Turrianum in Eccleſiæ ædificatione cõſideranda fuiſſe ipſo Paulo perſpicaciorem? ecquos enim oculos habuit Paulus (ſi quidem vera eſt Turriani ſententia) qui Petrum, ſuper quẽ ædificata eſt Eccleſia, non perſpexerit? tantum lapidem atque inter reliquos adeo præeminentem non animaduerterit? deniq; Eccleſiæ Catholicæ fundamentum, quod Turrianus toties inculcat, eſſe viſibile, non viderit? immo ne Petrum quidem nominauerit? *falleris Antoni, & alios fallis, Paulus enim Petrum, ſuper*

Quomodo caput quod Apoſtolus in illa ſua corporis humani analogia poſuit. 1. Cor. c. 12. non poteſt ad caput Chriſti referri vllo modo.

Antonius vndiq; obſeſſus, vt exitum reperire non poſſit.

Quale ſit, quod ait Antõius, Chriſtum ſubſtrauit illis omnibus.

Quomodo Antonius Chriſtũ, quẽ ſcriptura vocat Caput anguli, contra ſcripturã vocet imum angularem lapidẽ, faciẽs imum eſſe quod ſummum & caput eſt; & caput anguli id eſt, ſummum angulum mutans in infimum angulum.

Quomodo falſum ſit, quod Antonius ait, Pau

tum nō agnouisse aliquid singularis excellentiæ in Petro.

quę ædificata est ecclesia, nisi perspexisset, et tantū lapidem atq; inter reliquos adeo prominentē, nisi animaduertisset, & deniq; nisi ecclesiæ catholicæ fundamentū eū agnouisset, non erat, cur diceret se ascēdisse Hierosolymā, vt Petrū tantū viseret; & iureiurando affirmaret, neminē alium vidisse, & cū eo dieb. xv. mansisse. Nolo repetere hic, q̄ antea de hac re, & de verbo ἱςορῆσαι, quo vsus est, dixi. Falsū igitur est, q̄ ais, imo ne Petrū quidem nominauit; imo nominauit & quidē eo verbo vsus, s. ἱςορῆσαι, quod insigne aliquid & singulare, atq; cæteros excellens significabat. Ad illud verò, quòd ais nos Iesuitas, omnesq; Pontificios humanis commentis ecclesiā quasi adhibita machina labefactare, nihil hic respōdendū est, donec dicas, quibus commentis labefactamus, cū dixeris, responsū feres, vnde omnes intelligant, vtri labefactent ecclesiā, vos protestātes Lutheri discipuli, an nos catholici, quorū fides à nullo homine nomen accepit, vt vestra accepit à Luthero. Vnde Lutherani, protestātes, confessionistæ vocamini. Pergis deinde, » Proferamus etiam, quod ait » Ioannes Apoc. 22. vbi ędificatam ecclesiā describens pro- » posita vrbis similitudine, murus, inq̄t, vrbis habebat fun- » damenta duodecim, in quibus erant duodecim nomina » apostolorū agni. Hic etiā nihil κατ' ἐξοχὴν de Petro dictum » est; sed omnes Apostoli æquo iure censentur. Non te pudet argumentationis tuæ? credo certè pudere academiā tuam. Sic enim argumētaris; nihil dixit Ioannes hic de Petro κατ' ἐξοχὴν, i. secundū excellentiā, ergo nihil excellens fuit in Petro. Sume prius, & proba, dixisse hic Ioannem non solùm, quod omniū apostolorum cōmune fuit, sed τὸ καθ' ἕκαςον ἰδιάζον, id est, quod cuiusq; propriū: Et cum boc probaueris nihil de proprijs cuiusq; eorū prætermittens, tunc concludes rationem tuam. Tu alios ex arte disputare doces, & ipse mendosè, & fallaciter semper disputas? nōvides quemadmodum in quo alium iudicas, sicut Apost. de alijs dixit, te ipsum condemnas? disce igitur bone Antoni, cōmune fuisse omnium apostolorū esse eos fundamēta Ecclesiæ Christi, quatenus omnes in prædicatione verbi Christum posuerunt fundamentum, sicut Paulus dixit de se, tanquā sapiens architectus fundamentum posui; hoc enim ipsum in xij apostolos

Qualis sit disputatio Antonij, semper ex falsis, & captiosis.

Quę fuerint communia omniū apostolorum & quomodo.

ſtolos competit, ſicut eſſe totidem portas ad audiendum, & credendum, & intrãdum in Eccleſiam per verbum eorũ, & totidem angulos ad coniungendum vna fide populos, ſicut paulò ante dixit idem Ioannes, & habebat murum magnum & altum, habentem duodecim portas, & in portis angulos xij. communia, inquã, fuerunt hæc apoſtolorum per participationem illius veri & ſingularis fundamenti, præter quod nemo poteſt aliud ponere, & illius portæ, ſiue oſtij, qui dixit, ego ſum oſtium ouiũ, & quæ ſequuntur, & illius lapidis angularis, in quo creſcit omnis ædificatio. Commune etiã eorum fuit, eſſe montes, ſicut eſt in Pſalm. Fundamenta eius in montibus ſanctis, diligit Dominus portas Syon, de ſanctis apoſtolis prophetice dictũ, commune item fuit eſſe apoſtolos, eſſe paſtores, eſſe epiſcopos per participationem ſcilicet illius montis præparati ſecundum prophetiam Eſaiæ, in vertice montium, & illius apoſtoli & pontificis confeſſionis noſtræ Ieſu, & epiſcopi animarum noſtrarum, & principis paſtorum. Quid autem prohibet, quin vnum ex iſtis fundamentis fuerit petra, ſuper quam Chriſtus Eccleſiam ſuam ædificauit, id eſt, Petrus? an neceſſe erat, vt hoc diceret Ioannes in Apocalypſi ſua; vt ſi non dixerit, ſequatur non eſſe? Diſce bone Antoni ex magno Baſilio, qui in commentarijs ſuis eruditiſſimis in Eſa. cap. 2. explanans illum locum, quia erit in nouiſſimis diebus manifeſtus mons Domini, & domus Dei in ſummitatibus montium; ſic enim eſt apud LXX. & domus Domini, inquit, in ſummis montium, Eccleſia eſt, vt dixit Apoſtolus, vt ſcias, quomodo oporteat te in domo Dei conuerſari, quæ eſt Eccleſia Dei viuentis, cuius fundamenta ſunt in montibus ſanctis. Ædificata enim eſt ſuper fundamentum Apoſtolorum, ac Prophetarum. Deinde ſubiungit, ἓν τῶν ὀρέων ἦν καὶ Πέτρος, ὃς καὶ πέτρα ὠνόμασται διὰ τὸ παγίως ἐνερρίζῶσθαι τῇ πίστει, καὶ ἐῤῥῶσθαι καὶ ἀνενδότως ἔχειν πρὸς τὰς ἐκ πειρασμῶν ἐπαγομένας πληγάς, ἐφ᾽ ἧς καὶ πέτρας ἐπηγγείλατο ὁ κύριος οἰκοδομῆσαι αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν, id eſt, vnus ex his montibus fuit Petrus, quem petram appellauit propter firmitatem maximam fidei, propter infractum robur animi ad non cedendum inflictis plagis tentationum, ſuper quam petram promiſit ædificare Eccleſiam ſuam. Hactenus Magnus Baſilius. ſimiliter dicendum eſt de loco Apoca-

Loc. Eſaiæ, erit in nouiſſimis diebus manifeſtus, mõs domini, &c.

Cur apoſtoli dicti mõtes, & quomodo ex his montib. vnus fuit petra ſuper quam ędificata eſt Eccleſia, qui eſt Petrus, ex Baſilio.

Apocalypsis, vnum ex his fundamentis fuit Petrus, quem dominus petram etiam vocauit, & super eam Ecclesiam suam ædificauit. Es ne tu magno Basilio magis in scripturis sanctis exercitatus, aut eruditus? si putas omnia, quæ de fundamentis istis dici poterant, dixisse hic Ioannem euãgelistam in Apocalypsi, exclude à numero fundamentorum sanctos prophetas, qui de futura in nobis gratia, sicut beatus Petrus ait, prophetauerunt: quia Ioannes hic de eis non meminit; at Paulus apostolus cum Apostolis eos coniunxit, cum in epist. ad Ephes. scripsit, superædificati super fundamentum Apostolorum, & prophetarum. Prophetæ enim cum sanctis Apostolis consonantes, Christum posuerunt fundamentum suæ prophetiæ, & ipsi per participationem eius facti sunt fundamenta Ecclesiæ; sicut Apostoli cum prophetis item consonãtes facti etiam sunt fundamenta. Quia vero quæris vbi aliquid in scripturis de Petro dictum sit κατ' ἐξοχὴν *id est, secundum excellentiam, obseruemus nunc non omnes locos, id enim longum est, & non necessariũ, sed aliquos, qui magis in promptu sunt. In Euangelio Marci postquã surrexit dominus, dixit angelus mulieribus ingressis in monumentum, Iesum quæritis Nazarenũ crucifixũ: surrexit, non est hic; ecce locus, vbi posuerunt eum; sed ite dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Si noluit angelus aliquid* κατ' ἐξοχὴν *in Petro notare, quare eũ separatim nominauit? non ignoro, quid hic cauillari possis, si cauillationem qualemcunque venaris. in epist. ad Corin. priore, tradidi enim vobis inprimis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas; & quia sepultus est; & quia resurrexit tertia die secũdũ scripturas; & quia visus est Cephæ, & post hoc vndecim. An non videtur tibi, siquid ingenij habes, scriptum esse hoc de Petro* κατ' ἐξοχὴν, *& non abscure etiam significatum à Paulo, cum hic eum vocat Cepham, id est Petrum, nomine à petra imposito, quod ipse esset, super quem Ecclesiam suam dominus, sicut promisit, ædificasset? immo ipse idem Paulus magis ad huc quod dico confirmat, cum enumeratis omnibus quibus apparuit dominus post resurrectionem, nouissimò autem omnium, inquit, tanquam abortiuo visus est & mihi, Ego enim sum minimus Apostolorum.*

Secundum Antonij theologiam excludendi sunt à numero fundamẽtorum prophetæ, quia non annumerauit eos Ioannes in apocalypsi.

Quòd prophetæ cum Apostolis consonãtes Christũ posuerunt fundamentum suæ prophetiæ.

Quibus in locis, quod Antonius quærit, scriptum sit aliquid κατὰ ἐξοχὴν de Petro, idest dictũ secundum præstãtiam; & excellentiam Petri.

rũ. Si igitur apparuisse sibi nouissime omniũ, ita Paulus interpretatur, vt dicat tanquã abortiuo; cur non existimabimus, cũ scripsit apparuisse Dominum Cephæ prius, & postea vndecim, significasse, apparuisse illi prius κατ' ἐξοχὴν*, id est, tanquam principi, & capiti Apostolorum? Deinde, si neges scriptum esse in epistola ad Galatas de Petro* κατ' ἐξοχὴν *illud, deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim, coarguet mendacium, & inscitiam tuam verbum Græcum* ἱστορῆσαι*. Sed de hoc loco dixi supra copiosius, inde petes reliqua. Et illud in actis Apost. quod antea quoque obseruatum est, an nõ scriptum de Petro* κατ' ἐξοχὴν*? viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus in nobis elegit Deus per os meum audire gentes verbum Euangelij, & credere, fuisse Petrum os, & linguam omnium Apostolorum? dices tu, aut vllus sanæ mentis, non declarare* ἐξοχὴν *Petri? postremo, præcipere Petro, vt aliquando conuersus firmaret fratres suos, quis, nisi communi sensu careat, non videt declarare aliquid in Petro* κατ' ἐξοχὴν*? præsertim cum illud verbum* στηρίζειν *id est, firmare, tam appositum sit ad petram illam, super quam promisit dominus ædificare Ecclesiam suam, id est, super Petrum, cui præcebit firmare fratres tanquam pastori eorum. Pastoris enim est, quod infirmum in ouibus est,* ἐνισχύειν*, id est, roborare, vt est apud Ezech. c. 34. Postremo, quod spiritus S. Marco Euangelistæ discipulo Petri, & Lucæ discipulo Pauli reseruauit ad scribendum, non videtur tibi significare* ἐξοχὴν *id est, excellentiam, siue præstantiam in aliquo Apostolo futuram, id est, in Petro? illud dico, quod dominus dixit contendentibus Apostolis, quis eorum videretur esse maior, Reges gentium dominantur eorum, vos autem nõ sic, sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor; in eandem sententiam scripsit Marcus, quicunq; voluerit fieri maior, erit vester minister; & quicunq; voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. Si nemo in Apostolis futur⁹ erat maior, neq; habiturus* ἐξοχὴν*, & id prohibere volebat, non debuit dominus sic dicere, sed potius prohibere, ne quis esset, aut haberetur maior, & primus. At non hoc prohibuit, sed modum in* ἐξοχῇ *tenendum docuit. An non videtur*

Clarissima significatio τῆς ἐξοχῆς Petri, id est, præstantiæ eius ratione præfecturæ futuræ.

 detur

detur tibi minister esse omnium, qui omnium Ecclesiarum solicitudinem habet? sicut Apost. in epist. ad Rom. scripsit, qui praeest, in solicitudine. Illa. n. Pauli, in epist. 2. ad Cor. solicitudo omnium Ecclesiarum tanquam Apostolo conueniebat illi, non tanquã primo & ἐξοχὴν habenti, non inquã tanquam qui omnibus praeesset: nõ enim super Paulum, sed super Petrum Ecclesiam suam ædificauit dominus. Hac autem solicitudine non fuit liberatus Petrus propter præfecturam Ecclesiæ, immo magis ea pressus. Illud etiam mirifice conuenit cum hoc præcepto domini, ne, qui maior esset in Apostolis, (sic enim scripsit Lucas) reges gentium & eorum dominatũ imitaretur, illud dico quod Petrus in Epist. sua priore præcepit omnibus episcopis, & pastoribus, non sic pascere, vt dominãtes in cleris, sed forma gregis factos ex animo. An fieri exemplũ & formam subditis ad obediendum in domino, non est veluti fieri ministrum subditorum? Sed hic vos Protestantes statim maleuolè, & inuidiosè tyrannidem Pontifici obijcitis, nec vlli vnquã parcitis, & illud exprobratis, quasi in Pontifices conueniat, reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic. Ecquæ maior tyrannis cogitari potest, quàm dominari fidei? quod crimen Apostolus à se depulit in epist. 2. ad Cor. c. 1. ille, ille fuit tyrannus, qui fidei vestræ dominatus est: qui à fide Catholica, & orthodoxa maiorum vestrorum vos abstraxit, Lutherum dico tyrannum & homicidam, Pontifex verò Romanus in ea fide retinet, & conseruat omnes Ecclesias Catholicorum, quam ab initio Ecclesiæ omnes audierunt.

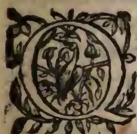
Quomodo nulla maior tyrannis excogitari potest quã fidei, & quòd tyrãnus fidei fuit Lutherus qui fidei Protestantium dominatus est.

Sed prosequamur reliqua.

CAP.

CAPVT XII.

Explicatio', quid sit ædificatam esse Ecclesiam super Petrum, quod Antonius ignorat, & quomodo nos non super Petrum, sed super Christum ædificamus, & de comparatione regni temporalis cū regno spirituali. Et de loco Pauli, ne super alienum fundamentum ædificaret, quid vocet alienum fundamentum. Quomodo cum Paulus dixit, vos ædificatio Dei estis, exposuit quod Christus dixit de ædificanda Ecclesia super Petrum, quod Antonius cōcedit, & se nesciens redarguit. Quomodo redarguitur Antonius in eo, quod dicit falsum esse, positum esse à Christo Petrum fundamentum ministeriale Ecclesiæ, & quæ Antonius misceat, & turbet, non intelligens quæ loquitur. Responsio ad id, quod Antonius obiecit ad negandū successores Petri, nullam mentionem factam esse in loco Matthæi de successore, sed Petrum tantum nominatum esse in ædificatione Ecclesiæ. Et quid de tabulis, quas exhiberi postulat, responsum sit. Et de traditione Apostolica scripturarum interprete fideli. Item de successione ministrorum falsi nominis, quam Lutherani ponunt, quomodo conuincat, successionem pontificum concedendam esse.

QVid verò dices Paulo, cum sanctè gloriatur, se nihilo inferiorem fuisse summis Apostolis; ac ne Petro quidem? Quid? quod testatur se plerisq; in locis ita prędicasse Euangelium, vt super alienum fundamentum nō ædificaretur. de fundamēto ministeriali, (quemadmodum dicere soletis) Apostolum loqui manifestū est: qui fit ergo, vt obliuiscatur se super Petri ministeriale fundamentum ædificasse? rursus idem ait, Corinthios esse dei ædificationem, (atq; ita exponit quod ait Christus, se Ecclesiam ædificaturum) & nihilominus affirmat se fundamentum illius Ecclesiæ iecisse, ex quibus efficitur, Petrum non posse dici fundamentum ministeriale Ecclesiæ vniuersæ. *Tu es vnus ex illis, quos Apostolus in Epist. ad Tim. scripsit conuersos esse in vaniloquium, non intelligentes neq, quæ loquuntur; neq, de quib⁹ affirmant. Dixi iterū & dicendum est sæpius, nō intelligere te, quid sit ædificatā esse Ecclesiam super Petrum, alioqui non obijceres ista, quæ Petri, & successoris ei⁹ primatū non lædunt, neq, attingūt. Nos. n. Antoni, nō ædificamus*

Quomodo Antonius Sadeel non intelligit quid sit ædificatā esse Ecclesiam super Petrū.

camus Ecclesiam super Petrum, nec Apostoli super Petrum Ecclesias ædificabant, sed super Christum nos & illi. Christus solus est, qui super Petrum Ecclesiam ædificauit, vt se ædificaturum promiserat, quod nihil aliud est, quàm fecisse, vt exordium vnitatis Ecclesiæ esset Petrus caput eius, & ipse cathedram teneret, in qua nemo sederet, qui non esset hæres fidei eius nunquam deficientis in cathedra, & successore, qui esset norma, & regula, ac firmamentum fidei orthodoxæ omnium fidelium, vt omnes, sicut Apost. ait, id ipsum dicerent, & non essent schismata in eis, sed essent perfecti eodẽ sensu, & eadẽ sentẽtia. Nõ enim aliter poterat cõstitui spirituale regnũ Christi de semine Dauid, in quod fuit translatũ regnũ Dauid terrenũ, nisi esset monarchia cui vnus monarcha ab eodẽ Christo præficeretur, qui est Petrus, & successor eius; nec aliter poterat fieri, quod dominus dixit in Euangelio suo, erit vnum ouile, & vnus pastor. Pastor enim est fundamentum, & firmamentũ ouilis. Quare vnius Ecclesiæ, quæ est vnũ ouile ouium rationalium, vnum fundamentum visibile & caput ac pastor, est sub fundamento, & capite, ac principe pastorum Christo. Itaq; vt lex humana regnum temporale super regem ædificauit, & ædificat; sic Lex Euangelica diuina, regnum spirituale, quod est Ecclesia Dei, Christi de semine Dauid hæreditas, illi à Deo patre promissa, super eum, qui ei præest, id est, super Petrum, & successorem eius ædificauit. Hoc interest inter regnum temporale, & spirtuale Ecclesiæ Catholicæ, quòd illud mutabile est, & fieri potest, & assolet, vt in αὐτονομίαν, & ἀναρχίαν commutetur; id est, vt sublato rege suis legibus viuant, sicut scriptum est de anarchia in extrema pagina libri Iudicum, in diebus illis, inquit, non erat rex in Israel, sed vnusquisq; quòd sibi rectum videbatur, hoc faciebat. Spirituale verò regnum semper vsq; ad consummationẽ sæculi ædificatum erit super Petrum, & successorem eius, qui ei præsit, & sit exordium vnitatis fidei, et Ecclesiæ. Respondeamus igitur ad omnia, quæ obiecisti. Quid verò dices Paulo, cùm sanctè gloriatur, se nihilo inferiorem fuisse summis Apostolis, ac ne Petro quidem? *Commentum est hoc tuum, Antoni. Non enim dicit*

Quid sit ædificatã esse Ecclesiam super Petrũ, & quare sit super eum ædificata.

De ædificatione regni terreni, siue temporalis, & regni spiritualis.

Quid inter regnum spirituale, & temporale intersit.

dicit in Epistola.2.ad Cor.ca.XI.quod tu fingis, se nihilo inferiorē fuisse summis Apostolis, ac ne Petro quidem: hoc tu mendacium scripturæ sanctæ affingere voluisti, non metuens minas propositas ijs, qui scripturæ S: aliquid adiungunt, aut detrahunt. Vt igitur contra pseudoapostolos prædicationi suæ auctoritatem cōciliaret, existimo, inquit, nihil me minus fecisse à magnis Apostolis; nam & si imperitus sermone, sed non scientia. de scientia igitur Euangelij reuelati sibi à Christo & de veritate prædicationis loquitur, in qua nihil ei contulerunt apostoli, sicut in Epist. ad Gal. scripsit. in hac autem non fuisse inferiorem, sed æqualem, non tollit Petri ἐξοχὴν, *quā tu quæris & nos ostendimus;* nec ei repugnat, quod « hic dicit, immo prorsus alienum est. *Quod verò ait Apost.* « *in epist. ad Rom. sic prædicasse Euangelium, vbi non nominatus esset Christus, ne super alienum fundamentum ædificaret; alienū fundamentum vocat doctrinam Apostolorum, (id est, doctrinam Christi ab apostolis perceptam, & prædicatam) non autem, vt tu dicis, fundamentum ministeriale: fundamentum enim Ecclesiæ ministeriale, fundamentum ministrans est, qui est Petrus caput Ecclesiæ, super quē ædificata est, & ædificatur à Christo Ecclesia; doctrina autem Apostolorum non est fundamentum Ecclesiæ ministeriale, de quo loquimur: doctrina enim Apostolorum nō ministrat, sed ministratur. Ne autem meam interpretationem esse putes, cum dico fundamentum non significare hic fundamentum ministeriale, vt tu falsò putas, sed doctrinam Apostolorum, quæ erat doctrina Christi ab apostolis percepta, audi Theophylactum; sic enim ait,* ἀλλότριον θεμέλιον τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀποστόλων φησί, *id est, doctrinā Apostolorum alienum fundamentum vocat, nō quia alieni essent, inquit; neq; quia prædicarent alia, sed quia alia ratio, & modus apostolis erat prædicandi Euangelium, alia Paulo, cuius merces erat, vt ipse in Epist. priore ad Cor. c. 9. ait, vt Euangelium prædicans sine sumptu poneret; quia hoc ei expediebat, quod alij apostoli non faciebant.* Qui fit ergo, *inquis,* vt obliuiscatur se su- « per Petri ministeriale fundamentum ædificasse? *dixi an-* « *tea, neq; Paulum, nec vllum Apostolum alium, neq; nos Ecclesiam*

Quomodo Antonius mendacium suum affingere voluit scripturæ sanctæ.

Quid vocetur alienum fundamentum in epist. ad Rom.

Quid sit ædificatã esse Ecclesiã super fundamentũ ministeriale Petri, & quorsum spectet huiusmodi ædificatio.

ædificare super Petrum, sed super Christum: super Petri autem ministeriale fundamentum ædificasse Christum Ecclesiam suam, quod nihil aliud est, quàm præfecisse corpori suo mystico, quod est Ecclesia, & regno suo spirituali Petrum, præfecisse, inquam, vnitati fidei, & Ecclesiæ vnũ caput, vt per omnes omniũ Ecclesiarũ episcopos Catholicos, ad vnam beati Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil vsquam à suo capite dissideret, sicut Iulius primus ad Orientales episcopos scripsit. Rursus, quod ais, Paulum, cum dixit Corinthios esse Dei ædificationẽ, exposuisse, quod dixit Christus se Ecclesiam ædificaturum, prophetasti non intelligens, quid diceres; Christus enim dixit ædificaturum se Ecclesiam non super se, aut super fidem, & doctrinam, quam ipse tradebat; quis enim hoc dubitabat? omnes Apostoli erant iam certi de illo vnico, & singulari fundamento αὐτοδυνάμῳ, id est, virtutis propriæ diuinæ, quod ore Petri testati sunt; cum Petrus tanquã os omnium, qui erat futurus eorum caput secundum Christi promissionem, illam admirabilem fidei confessionem edidit. Quid igitur opus erat dicere illis, super me, qui omnia possum, qui filius Dei viui sum, ædificabo Ecclesiam meam? id est, ego ero Ecclesiæ meæ caput. an sine illo capite Ecclesia stare poterat? nõ hoc erat, quod illos docuit tũc; neq; de quo eos certos fecit, neq; quod illis promisit, quod nec opus erat, sed de eo Apostolo, qui post Christi in cælos ascensum futurus esset Ecclesiæ eorum caput, & vnitati illius fidei, quam confessi erant, præficiendus, vt id ipsum dicerent omnes, & non essent schismata, & hæreses. Hoc enim, inquit beatus Cyprianus sanctissimus, & eruditiss. in libro de vnitate Ecclesiæ, eò fit, fratres charissi. dum ad veritatis originẽ non reditur, neq; caput q̃ritur, neq; magistri cælestis doctrina seruatur. Quæ si quis consideret, & examinet, tractatu longo atq; argumẽtis opus nõ est. Probatio est ad fidẽ facilis cõpendio veritatis, loquitur dominus ad Petrũ, ego tibi dico, inquit, quia tu es Petr⁹, & super istã petrã ædificabo Ecclesiã meã, & tibi dabo claues regni cælorũ, & idẽ post resurrectionẽ suã dicit, pasce oues meas; & quamuis Apostolis omnibus post resurrectionẽ suam parem potestatẽ tribuat, & dicat, sicut misit me pater,

Quomodo prophetauit Antonius non intelligens quid diceret.

De quo fundamento Ecclesiæ necesse erat vt Christus Apostolos doceret, de se, an de alio?

Vnde ortus schismatũ & hæresum, auctore Cypriano.

& ego

& ego mitto vos, accipite spiritum S. si cui remiseritis peccata, remittuntur illi; si cui tenueritis, tenebuntur; tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant vtique & cæteri apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris, & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscitur, vt Ecclesia vna mõstretur. Hactenus Cyprianus, cuius spiritui qui in eo hæc locutus est, & scripsit hæc, omnes phalanges Protestantium resistere non possunt: hunc solum nunc tibi oppono, quia hunc vos non intelligentes, veritati opponere soletis; de quo plura loco suo, cum tibi de eo respondebimus. Nunc satis sit, vt intelligas, Protestantes, quorum confessionem defendis, non pertinere ad vnam Ecclesiam, quã diu ab vno disiuncti, & distracti estis, id est, à Petro, quẽ dominus auctoritate sua disposuit, vt exordiũ, et origo vnitatis Ecclesiæ ab eo inciperet. Vt igitur redeam ad id, quod dixisti, cũ ait Paulus, Corinthios esse dei ædificationẽ; exposuit quidẽ quod Christus dixit, ædificaturũ se, Ecclesiã scilicet, super vnũ, qui esset exordiũ, & origo, vnitatis Ecclesiæ, alioqui Ecclesia nõ esset vna, vt iã qui super hoc exordiũ, & fundamentũ vnitatis à Christo sub se positum, non sint ædificati, non sint, nec esse possint ædificatio dei; donec redeãt, vnde auulsi, & abstracti sunt ab illo homicida & primogenito Satanæ Luthero. Ex quibus, *inquis*, omnib⁹ efficitur, Petrũ nõ posse dici fundamẽtũ ministeriale Ecclesiæ. *Illa ex quibus hoc effici dicis, docui iã partim falsa esse, partim vera, sed q̃ te conuincũt falsũ concludere. Refelle illa, si potes, & audes, quo magis insipientia tua omnib⁹ patefiat. Videamus q̃ sequuntur in libro tuo omniũ nugarũ euerticulo.* Sed cur diutius (*inquis*) de hac re disputo? expẽdamus ipsũ ministerij vocabulũ, & facile pa- "tebit τὸ ψεῦδος Turrianicę propositionis. *Puduit te mendaciũ* "*latinè dicere, ne oẽs intelligerent, si ego rursus mendaciũ tuũ redarguerẽ. Turrianica propositio est, Petrũ esse positũ à Christo fundamentũ ministeriale ædificatiõis Ecclesiæ, hoc tu falsũ esse probas:* "ga natura, (*inquis*) nõ patitur, vt idẽ sit minister ędificatio- "nis, & fundamẽtũ; ne opus cũ opifice cõfundatur; at Petr⁹ "

Quomodo dominus auctoritate sua disposuit, vt origo vnitatis ecclesiæ ab vno Petro inciperet. igitur origine vnitatis nõ tenent, qui ab eo recesserunt.

Qui sint ædificatio dei, ij scilicet, qui super fundamentũ vnitatis Ecclesiæ, q est Petrus, ædificati sunt secundum Euangelium, vt qui nõ sint sic ędificati, nec ædificatio dei sint, Paulo interprete, & auctore.

fuit

„ fuit vnus ex architectis Ecclesiæ catholicæ, non potest i-
„ gitur esse ipsius fundamētum ea ratione, qua fuit archi-
„ tectus, id est, minister: vnde consectarium est, ipsum nō
„ posse dici ministeriale fundamentum Ecclesiæ vniuersę;
„ quia fundamentum, & fundator, opus, & artifex non
„ possunt de vno eodemque dici, nisi forte isti transsubstā-
„ tiatores noua quadam μεταμορφώσει architectum domus
„ in ipsius ædificij fundamentum conuertant. *Nec hic intelligis, quod loqueris, & de quo affirmas. Esse enim Petrum fundamentum ædificationis Ecclesiæ, est esse ministrum Christi, super cuius ministerium ædificat Christus Ecclesiam suam. Quid enim est (inquit) Apollo, quid Paulus? addamus nos, quid verò Petrus? ministri eius, cui credidistis, & vnicuiq; sicut Dominus dedit. Cum igitur Petrus secundum charisma ei datum sic sit minister Christi in ædificatione Ecclesiæ, vt super eum Ecclesiam ædificauerit, sitq; hac ratione eius fundamentum, sequitur, vt minister ædificationis, & fundamentum ministeriale ædificationis idem sint, sicut tunica, & vestimentum; quæ idem sunt subiecto, & ratione, vt tuus Arist. libro 3. Physicorum tradit. Tu verò cum dicis,* neq; enim natura patitur, vt idem sit minister ædificationis, & fundamentum, ne opus cum opifice confundatur; & fundamentum & fundaror, opus & artifex non possunt
„ de vno eodemque dici, *putas à nobis coniungi, quæ sunt separanda; & separari, quæ sunt iungenda. sed erras; fundator enim hic Christus est, non Petrus; vt tu falso putas, & huiusmodi fundamentum ministeriale Petrus est, non Christus. Hæc non possunt de vno eodemq; dici; neq; nos de vno, eodemq; dicimus. Christus enim est fundator Ecclesiæ suæ super Petrum fundamentum eius, hæc duo separanda sunt, fundator & fundamentum. Illa verò, minister ædificationis Ecclesiæ, & fundamentum ministeriale ædificationis Ecclesiæ, dixi iam idem esse re, & ratione, sicut indumentum & tunica: quæ non sunt separanda, sed iungenda in vnū. Petrus autem fuit quidem vnus ex architectis Ecclesiæ, vt dicis, sed nō architectabatur Ecclesias super se fundamentū Ecclesiæ, sed*

Quomodo minister ædificationis Ecclesiæ, & fundamentum ministeriale ædificationis Ecclesiæ, idem sunt subiecto, & ratione.

super

super Christum. non enim se fundamentum prædicationis posuit, sed Christum, sicut Paulus de se ait. Ipsum verò Petrum non homo, sed Christus Iesus fundamentũ Ecclesiæ suæ posuit, vt sæpe explicatum est. Sed tu omnia confundis, omnia turbas, & misces, dũ nõ intelligis neq; quæ loqueris, neq; de quibus affirmas; quod sæpissimè mihi in te vsurpandũ est, quia frequẽtissime vnum ex illis, quos Apostolus his verbis notauit, te esse profiteris. Transis deinde ad alia, Sed iã, *inquis,* audiamus, quàm feliciter in hoc Matthæi loco Turrianus versetur: ædificabo, inquit, id est, perpetuo ædificabo secundum idioma scripturæ. Primum hoc erat apertius declarandũ. Nec enim perpetuò ædificanda est Ecclesia, cuius absolutissimum fastigium aliquando expectamus. Sed si hoc refert ad Ecclesiam peregrinantem in terris, (vti necesse est) sequetur profectò Ecclesiam non ædificari super Petrum tãquam ministeriale fundamentum, quia cum Petrus non potuerit esse perpetuo in terris, eius quoque ministerium non potuit esse perpetuum: at Christus dixit ædificabo, id est, exponente Turriano, semper ædificabo Ecclesiam super hanc Petram. Quo fit, vt hæc petra Petrus esse non possit. *Fiat ita, vt vis; videamus, quàm feliciter in hoc Matthæi loco Turrianus versetur; & quàm rursus infeliciter, & miserè Antonius Sadeel. Scripsi libro priore contra Capita lypsicæ disputationis Andreæ Freyhubij commilitonis tui p. 13. significare in hoc Matthæi loco verbum illud ædificabo perpetuitatem secundum idioma scripturæ sanctæ; semper enim & perpetuo (scilicet vsq; ad consummationem sæculi) Ecclesiam suam Deus super hoc fundamentum Apostolicæ petræ ædificabit; nam in Christo ipso summo angulari lapide per ministeriũ huius petræ omnis ædificatio cõstructa crescit, & augumentum corporis facit. Sic Dominus Iesus secundum humanitatẽ suam vsq; ad consummationem sæculi regnat in terris (scilicet regnum spirituale) in vicario suo, super quem Ecclesiam suã ædificaturũ esse promisit. Deinde dixi de hoc regno à Christo ex semine Dauid de cœlo in terris per Põtificẽ regnando, & à terra*

Quomodo Antonius omnia confundit, & miscet, quia non intelligit, quæ loquitur, vt plane demonstratur.

Quæ ex libro meo, cui Antonius respondet, dissimulauerit, & nihil responderit

in cælum in sempiternum transferendo, dixisse angelum virgini, & dabit illi dominus Deus sedem David patris eius; & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Siquidem de hoc ipso regno David, quod Deus filio suo dedit in terris de cælo, scilicet in vicario suo super quem Ecclesiam suam ædificauit, regnandum, similiter dixit scriptura, & firmabo regnum eius, & stabiliam thronum eius vsq; in sempiternum; & rursus, domus serui tui David erit stabilita coram domino. Deinde adiunxi, interrogemus ergo Andream doctorem Theologum, quodnam regnum David firmauit Christus hactenus, & vsq; ad consummationem sæculi firmaturus est? aut quam domum David, sicut promisit, in terra ædificauit? nihil tu hic pro Andrea respondisti; quid postea respondeas, loco suo videbimus, quod hic dixi de verbo futuri temporis ædificabo, cum illis firmabo, & stabiliam in promissione regni facta David collato, quia non inuenisti quomodo aliter eluderes, conatus es ridicule redarguere me, id est, ex ijs quæ sūpsi, me conuincere: & ad ἀντίφασιν *compellere. Sed videamus de argumentatione tua, Sic enim ais,* Sed si hoc (scilicet perpetuo ædificabo) ad Ecclesiam peregrinantem in terris refert, (vt necesse est) sequitur profectò Ecclesiā non ædificari super Petrum tanquam ministeriale fundamentum; quia cum Petrus non potuerit esse perpetuo in terris, eius quoque ministerium non potuit esse perpetuum: at Christus dixit, ædificabo id est, exponente Turriano, semper ædificabo Ecclesiam super hanc petram, ergo hæc petra Petrus esse non potest. *Ad hoc argumentū quid respondeam, Antonius dicit, respondit, inquit, (me dicit) non per se quidem esse Petrum perpetuo in terris, sed in successore suo, videlicet Romano Pontifice. Gratulor tibi Antoni, quod non ignoras, successores, & eū, cui succedunt, vnum dici; vnum siquidem dicuntur, quorum ratio, quæ substātiam explicat, eadem est, vt tuus Arist. lib. 5. primæ Philosophiæ tradit, & idem paulo post, quæcunq; non differunt inter se, quatenus non differunt, vnum esse inter se docet. Pontifices autem nec vt homines, nec vt pontifices à Petro, nec inter se differunt:*

Quomodo Antonius videatur nō ignorare, successores, & eum cui succedunt, vnum esse secundum Philosophiam.

vna

vna enim & eadem ratio Charismatis Pontificalis est. esse enim maiorem, aut minorem sanctitate, non facit quin vnum sint, ipso etiã tuo Aristotele auctore, Sic enim inquit, & quod auctum est, & minuitur, vnum est, quia ratio est vna: vt in planis vna speciei ratio; sic enim triangulus maior, & minor, si sunt vnius speciei, vnũ dicuntur. hæc igitur cum non ignorares, vidisti necesse esse tibi, negare successores Petri. Sed videamus quam rationem ad negandũ attulisti, quia, inquis, de successore Petri ne verbum quidẽ in loco Matthæi. Idcirco, ais, non argumentari me ex loco Matthæi, vbi nulla de successore mentio. Sed rursus videamus, quomodo probas, ne verbum quidẽ hic de successore Petri, quia Christus, inquis, Petrum nominatim compellans, ego tibi dico, tu es Petrus & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meã. Sic probas nihil dictũ esse in loco Matthæi de ædificãda Ecclesia super successorem Petri, quia Petrus tantum nominatus est, cũ dixit dominus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meam. Sumis ergo ad probandum nullos esse Petri successores in ædificatiõe Ecclesiæ promissa, quod Christus super Petrum tantum, sine vlla de successore mentione se ædificaturũ promiserit. Hoc ipsum testatur anacephalæosis in extrema pagina libelli tui; sic enim ais, Petrũ verò (scilicet demonstrauimus) nullum ius in reliquos Apostolos habuisse, nullumq; in Ecclesia Catholica principatũ. Deinde adiũgis, & si habuisset, ad successorem transmittere non potuisset. Vtrumq; igitur sumis ad argumentandum, & ædificatã esse Ecclesiam super Petrum tantũ; & Petrum habuisse principatum in Ecclesia. antea etiã sumpsisti Ecclesiã non esse super Petrũ ædificatam, neq; Petrum habuisse principatũ in Ecclesia. Itaq; sicut qui se exercẽt, quasi in vtrãque partem contradictionis disseris, non quod verum putes esse & non esse; sed tanquam alter Heraclitus, non putas, dicis tamen idem esse & non esse, sic enim Aristoteles illum excusat; non enim, inquit, necesse est, quæ quispiã dicit, ea ita esse eũ existimare. Vtinã istæ tuæ Antoni in vtramq; partẽ disputationes id agerẽt, ꝙ de suis sũmus Orator libro 4. Academicarũ quæstionũ eò spectasse dixit, vt dicẽdo, & audiẽdo elicerẽt, & tanquã exprimerẽt aliquid ꝙ verũ esset:

Qua ratiõe neget Antonius successores Petri.

Quomodo probet Antonius nihil dictũ esse in loco Matthæi de ædificanda Ecclesia super successorẽ Petri.

Quomodo Antonius more eorũ, qui se exercent, in vtramq; partem contradictionis disputet.

De vsu disputandi in vtramque partem.

illud enim quod sequitur, aut ad id quã proxime accedere, inter nos nõ habet locum, qui diuinas literas, & earum magistros sanctos Apostolos à Christo institutos, & eruditos, qui ipsam veritatem loquuntur, & tradunt, sequimur. Non enim quærimus probabilia, sed necessaria. Redeamus igitur ad id, quod dicis, ne verbum quidem esse in loco Matthæi proposito de successore, de quo sic Antonio respondemus: nihil referre, vtrum verbum successoris ibi sit, an aliud verbum, in quo vis successoris insit: non enim de verbo agitur, sed de re: nec Euangelium in verbis, sed in sensu consistit: vt recte Hier. contra Luciferianos scribens dixit. age ergo, si ædificatam esse Ecclesiam super Petrum, quod tu sumis ad disputandum, à prouidentia diuina profectum est, quod ipse, ne impius et sine deo in hoc mundo habearis, & numereris, scio, non negabis, quomodo annis vitæ Petri, illius ædificationis prouidentia terminanda erat? an sæculo Petri tantum, & Ecclesiæ eius consultum esse docuisset? quod si hoc ab ipsa dei prouidentia, & bonitate alienum est, cur nostris sæculis, & Ecclesiæ Catholicæ inuides? cur hoc ei denegas? deinde, cum Ecclesiæ, quam super Petrum, quem nominatim appellauit, ædificaturum se promisit, quod tu à me, ad argumentandum contra successorem Petri sumpsisti, vna magna domus sit, Ecclesia enim est domus Dei, sicut Apostolus ait, si ad prouidentiam Christi pertinuit, vt Ecclesijs particularibus particulares pastores tanquã patres familias præessẽt, similis enim est gubernatio Ecclesiæ, domesticæ gubernationi, quod satis admonuit Apostol⁹, cum ad Tim. scripsit, vt, qui esset Ecclesiæ præficiendus, esset domui suæ bene præposit⁹, filios habẽs (nõ dixit generãs, vt beatus Hier. obseruauit) subditos cũ omni castitate. Deinde subiũgit, si quis aũt domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ dei diligentiã habebit? si hoc, inquã, in particularib⁹ dei domibus ad diuinam prouidentiã pertinuit, quis nõ intelligat, nisi mẽte funditus careat, pertinuisse etiam, immò magis, ad eandem prouidentiam, magnæ domui, quæ est Ecclesia Catholica, vnum magnum patrem familias præficere, qui esset fundamentum vniuersale ipsius magnæ domus, sicut est pater familias fundamentum, ac firmamentum quod-

Quid respõdeatur Antonio obijciẽti ne verbum quidẽ esse in loco Matthæi de successore Petri.

Quomodo alienũ sit à diuina prouidentia, & eã dedecẽs, vt super Petrum tantũ, dum vixit, Ecclesiã ædificatam esse voluerit Christus.

quoddam domus suæ? quare cum promisit dominus, nominatim compellans Petrum, quod tu sumpsisti, ædificaturum se super hanc petram Ecclesiam, quæ est magna domus dei, simul promisit ædificare se Ecclesiam super successorem Petri primi patris familias in domo sua, quæ est Ecclesia. Præterea, si Ecclesia Catholica est illud regnum Dauid perpetuum, quod Christus promisit ei in terra, quod idem Christus respondit Pilato, non esse de hoc mundo, erat enim spirituale, ac proinde cæleste; optimum autem, & excellentissimum genus regni est, in quo regnũ, vt tuus Arist. ait, administrationis domesticæ ordinem æmulatur, quod quintum genus posuit, quod παμβασιλείαν *vocat, id est, plenum regnum: cõsequens necessario est, vt Ecclesia id genus regni sit, cui vnus, tãquam pater familias domui suæ, sic Ecclesiæ, quæ est domus dei, præsit. Nam, vt domestica gubernatio, ait Arist. libro 3. de repub. regnum quoddam est; sic regnum est domesticæ ciuitatis, & gẽtis vnius, aut plurium administratio. Non igitur debuit Christus secundum rationem suæ prouidentiæ, super hanc petram, Petrum nominatim appellans, Ecclesiam suam ædificare, quin super successores ædificaret. Nõ enim aliter sine successione vicariæ ordinationis pontificum Romanorum prouidentia illa diuina domui eius necessaria, continuari poterat. Ex his efficitur, cum dixit Christus tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, in illa petra successores Petri cõprehendisse. vt iam non sit verbum successoris requirendum, vbi res eius est. Satis hactenus responsum sit ad eam rationem, quam dixisti, cur successores Petri non sunt; quia ne verbum quidem in loco Matthæi de successore Petri esset, satis inquam; non enim est tempus dicendi omnia. Altera ratio tua erat postulatio tabularum.* Cùm enim, *inquis,* se gerant pro hærede, (si titulum spectes) cedo tabulas, quo quidem postulato nullum aliud æquius esse possit. Ecquid enim potius in vniuersa fidei doctrina planis, expressis, & dilucidis verbis explicãdum fuit, q̃ hoc dogma de Petri successore? *non legisti bone Antoni, quod beatus Petrus de Epistolis Pauli, & de cæteris scripturis scripsit in Epist.*

Quomodo cum promisit Christus ædificaturũ se Ecclesiã super Petrũ, simul ratione prouidẽtiæ suæ diuinæ promisit ædificaturũ se Ecclesiã suam super successorẽ Petri.

Quomodo sine successione vicariæ ordinationis pontificum loco Petri nõ poterat diuina illa Christi de domo sua prouidẽtia cõtinuari.

Quomodo in loco Matthæi non est requirendũ verbũ successoris, vbi res eius est.

sua posteriore in extrema pagina; sic enim ait, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Percontor à te, quare illa δυσνόητα, id est, difficilia intellectu, non fuerunt in epistolis Pauli, & alia item δυσνόητα in cæteris scripturis, ita planis, expressis & dilucidis verbis explicata, vt quiuis ea facile, & rectè intelligere posset: aut quæ alia via, & ratio est, facile, & recte intelligendi, quæ in scripturis de dogmatibus obscure scripta sunt, quàm traditio Ecclesiæ Catholicæ à sanctis Apostolis relicta? audi quid Irenæus libro 3. contra hæreses de recta intelligentia scripturarum scribat c. 4. non oportet, inquit, adhuc quærere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere; cum apostoli quasi in depositorium diues plenissime ea contulerint omnia, quæ sint veritatis, vti omnis quicunq; velit, sumat ex eo potum vitæ. hæc est enim vitæ introitus; omnes autē reliqui fures sunt, & latrones, propter quod oportet deuitare quidem illos; quæ autem sunt Ecclesiæ, cum magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionē. Quid enim & si quæ de aliqua quæstione disceptatio esset? nōne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quib' apostoli conuersati sunt, & ab eis de præsenti quæstione sumere, quod certum, & liquidum est? Quid autem? si nec apostoli quidem scripturas reliquissent nobis? nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quē tradiderunt ijs, quibus committebant Ecclesias? Ireneus dicit, si nullas scripturas apostoli reliquissent, in quæstionibus de dogmatibus ad traditionē apostolicæ prædicationis in Ecclesia Catholica conseruatam adeundum esse; & Antonius Sadeel doctor ἀυθημερινός, vt Greg. Naz. vocat, postulat, vt hoc dogma de successore Petri nō obscure, sed planis, expressis, ac dilucidis verbis explicatum sit? Idem Irenæus ait capite proximo superiore huiusmodi traditionē de fide, & dogmatibus fidei ab ijs, qui ab apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesijs, & à successoribus eorū, petēdam esse. Deinde ait, sed quia valde longū est, in hoc tali volumine omnium Ecclesiarū enumerare successiones, maximæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo fun-

lo fundatæ, et cõstitutæ Ecclesiæ eã, quã habet ab Apostolis traditionẽ & annunciatã hominibus fidẽ per successiones episcoporũ peruenientẽ vsq; ad nos indicantes confundimus omnes eos, qui quoquomodo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam sententiã præter quã oportet, colligũt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam; hoc est eos, qui sunt vndiq; fideles, in qua semper ab ijs, qui sunt vndiq, conseruata est ea, quæ est ab Apostolis traditio. Hactenꝰ Irenæus. Si igitur in dogmate de successore Petri verbum planũ, expressũ, & dilucidũ requiris, habes verbũ traditionis planæ, expressæ, & dilucidæ, tũ in Ecclesia Romana per prædicationẽ Petri & Pauli fundata, & instituta, tũ in omnibꝰ vbiq; gentiũ Ecclesijs Catholicis, quæ Romanæ Ecclesiæ propter hanc traditionẽ de successore Petri adhærent. Huiusmodi verbum traditionis quia est ἀϋλότερον τῆς γραφῆς, vt Dionys. Areop. in Ecclesiastica Hier. c. 1. ait, id est, minus materiale, quã scriptura, nõ potest corrũpi, & deprauari, vt quidẽ potest & solet scriptura ab ijs deprauari, qui traditionẽ Apostolicæ prædicationis obseruare, & tenere nolũt. Hanc verò traditionẽ non potes tu Antoni præterire, si Paulũ audire vis, cum ait in Epist. ad Thess. 2. state, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per Epistolam nostrã. State, inquit, & tenete traditiones: qui enim non stãt, id est, nõ permanẽt in ijs, quæ ab initio audierunt, sicut beatus Ioannes in Epist. 1. c. 2. ait, hi sunt qui non tenẽt traditiones; & quia eas non tenẽt, fit, vt scripturas deprauẽt tanquã indocti, & instabiles, ad suam ipsorũ perditionem. Sin autẽ verbũ scripturæ de hoc dogmate successoris Petri postulas, & traditioni tanquã indoctus, & instabilis non acquiescis, habes verbũ scriptũ, licet non ita planum, expressum, & dilucidũ, vt quæris: necessario tamẽ ita intelligendũ, vt si expressũ esset verbũ successoris. Hoc aũt verbũ est Petra, de qua Dominꝰ cũ dixisset, & ego dico tibi, quod tu es petrꝰ, subiungit statim & super hãc petrã ædificabo Ecclesiã meã. Cũ enim petra firmitudinẽ in hoc ædificio domꝰ Dei significet, & Petrus, qui erat hæc petra, morte permanere nõ posset

Vnde in dogmate de successore Petri verbũ planum, expressum, dilucidum, quod Antonius requirit, petendũ sit auctore Irenæo.

Quomodo traditio difficilius corrumpi & deprauari possit, quam scriptura.

Quod verbũ sit in scriptura de successore Petri etsi non expressum, & dilucidũ, ita tamen necessario intelligendũ, vt si expressum esset.

possets consequens erat, vt plures alij succederent, qui essent species hæc eadem petra, si domus dei sic ædificata, id est, super hanc petram, permansura erat. An expectabas, vt diceret, super hanc petram, & super omnes petras, quæ huic succedent? si hoc verbum petra difficile est tibi ad accipiendum de successore, habes testimonium Petri, multa esse in scriptutis difficilia ad intelligendum; audi testimonium omnium Ecclesiarum cuncti orbis, quæ sicut ab initio audierunt, sic verbum petræ hodie accipiunt, & ideo Pontifici Romano tanquam petræ Ecclesiæ adhærẽt, & ab ea in fide firmãtur. Si Paulum audis, cum dicit de summo sacerdote veteris legis in epist. ad Hebræos, & alij quidem plures facti sunt Sacerdotes, idcirco quòd morte prohiberentur permanere, cur non similiter dices, in nouo testamento plures alios præter Petrum factos esse summos sacerdotes, id est, petras Ecclesiæ, quia morte prohiberentur permanere? respondebis fortaßis illud, quod sequitur, hic autem, eo quod manet in æternum, sempiternum habet sacerdotium. At si hic satis est, nec opus est alio, quomodo putatis habere vos sacerdotes à Luthero ordinatos, & illum contẽditis ordinare potuisse, quibus non opus sit? quod si illos ad ædificationem Ecclesiæ datos esse creditis, & non existimatis quicquam detrahere de illo sacerdote, qui manet in æternum, & sempiternum habet sacerdotium, quamuis verbum planum, expressum, & dilucidum proferre non potestis de eorum succeßione, vt alijs mortuis, alij ordinentur, qui succedant, alioqui sacerdotium in Ecclesia extingueretur, essetque populus Christianus sicut populus Iudæorum, aut Gentilium; nec enim magis nos, quam illi, Christũ sacerdotem sempiternũ haberemus, nisi sacerdotes in Ecclesia haberemus, per quos ad illũ, qui accedentes per se ipsum ad deum in perpetuum saluare potest, accedimus. Si illorum, inquam, sacerdotum, quos vos existimatis habere, succeßionem necessariam esse creditis, quamuis verbum, quale à nobis requiritis, non poßitis ostendere, quare idem non conceditis in succeßione eius, qui sacerdotij in Ecclesia exordium fuit? vt quamuis verbum planum, expressum, & dilucidum de successore eius non sit, tamẽ quasi expressum esset, sic accipiatur, quod

Si cauilletur Antonius illud super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meam, difficile esse ad intelligendum de successore, quomodo illi occurrendũ sit, & quomodo reuincatur.

Quomodo exemplo successionis adulterinæ suorum ministrorum conuincuntur pro te-

dixit

dixit, & super hanc petram, id est, super hanc petram, & successores omnes Petri; quorum quia vna ratio est, vnum sunt cum Petro, vt antea dixi. Si à te quæram Antoni, vbi de sacerdotibus, & eorum in Ecclesia successione in scriptura noua scriptum sit, credo te responsurum esse in Epist. ad Cor. priore, cum ait, & quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, &c. et in Epist. ad Eph. ipse dedit, quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios autem Euangelistas, alios autem pastores, & doctores: at hic non dixit, posuit doctores, & successores eorum; doctores enim verbi sunt presbyteri. Cæterum, quia dixit, posuit in Ecclesia, & dedit Ecclesiæ, quā diu Ecclesia futura est, tandiu successionem ordinis presbyterorū futuram esse vos nobiscum affirmatis: ad eundem modum cum dixit dominus nominato Petro tantum, ædificaturum se Ecclesiam super hanc petram, simul dixit, quandiu futura esset Ecclesia, tam diu super hanc petram, & super successores huius petræ ædificādā esse. Postremo, vt cætera omittam, non enim omnia dicenda sunt, illud, quod dominus ad promissionē Ecclesiæ super hanc petram ædificandæ adiunxit, quòd portæ inferi non præualebunt aduersus eam, satis dilucide ijs, qui non sunt cæci, declarat, successores Petri in hac petra contineri, si quidem nulli imperatores Romani ex ijs, qui Ecclesiam persecuti sunt, & tam multos pontifices interfecerūt, nulli tyranni, nulli hæretici cathedram Petri in successoribus delere potuerunt. Sicut autem duodecim Apostoli dicti sunt in Apocalypsi Ioannis XII. *portæ, quia qui per verbum eorum credebant, in vitam, & salutem intrabant, sic hæresiarchæ portæ inferi sunt, qui nunquam hanc petram frangere potuerūt; & si id in primis conati sunt. Quis ignorat, quantos impetus in hanc petram Martinus Lutherus fecerit? quanta petulantia, & procacitate conuiciorum linguas multorum principum, & populorum nobilissimæ Germaniæ in pontificē in hac petra sedentē armauerit? quid autem profecerit, vos ipsi testes esse potestis. Quid, inquam, profe-*

stantes in causa successionis pōtificū loco Petri.

Quomodo sicut Protestantes concedunt perpetuitatem successionis doctorū verbi Dei, quos Apostolo testatur in epist ad Cor. & Eph positos esse in Ecclesia in ædificationem corporis Christi, sic coguntur concedere perpetuitatē successionis pontificum loco Petri, quē Christus posuit petrā in Ecclesia.

Quomodo satis dilucidè ijs, qui nō sunt oculis mētis capti, declarat, illud, quod in loco Matthæi adiunctum est, & portæ inferi non præualebūt aduersus eā, contineri in illa petra, super quam ædificata est Ecclesia, successores Petri pontifices Romanos.

Quæ sint portæ inferi, quas hic Euangelium dicit, ex quibus fuit vna insignis porta inferi Lutherus, qui vtrum præualuerit aduersus Ecclesiam Romanam, testes esse possunt ipse Protestantes.

Quàm multiplicium hæresum, & sectarũ seminarium extiterit Martinus Lutherus.

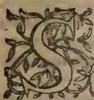
cit aliud, quàm quòd tot hæresum, & tam multiplicũ sectarum seminarium extitit, vt non sit facile eas enumerare, & distinguere, nisi ijs, qui antea ex Martini Schola fuerãt, vt Fredericus Staphylus, & Theobaldus Thamerus, qui postea ad fidem Catholicam reuersi Lutheri Genealogiam, id est, successiones inter se pugnantes descripserunt. de Euangelio autem Lutheri nihil aliud modo dicendum est, nisi impleri quotidie, quod vnus ex disciplina Lutheri, Nicolaus Amsdorfius prophetauit in libro, quem inscripsit de publica confeßione puræ doctrinæ Euangelij, & confutatione præsentium Suermerorum, vel factiosorum: sic enim ait, res nihilo fit melior, sed indies deterior, omnia nihil præ se ferunt aliud, quàm Euangelium apud nos pessum iturum, & loco Euangelij non nisi meros, eosdemque egregios errores, nos habituros, non quidem aliam ob causam, quàm quòd humanæ rationis prudentiæ, non autem ipsius veritatis studiosi sumus. Hactenus prophetia vestri Nicolai; et de verbo successoris, quod postulabas.

Prophetia Nocolai Amsdorfij de Euangelio Lutheri, & eius progressu.

CAP.

CAPVT XIII.

Quomodo quod dominus dixit tu es Petrus, & ſuper hanc petrã &c. & illud, tibi dabo claues,&c. ad Petrum, & non ad alios Apoſt. pertinere Chriſtus voluerit. quid Iulius Pont. de ordine Eccleſiaſticæ gubernationis grauiſsimè ſcripſerit. Quomodo poteſtas clauium cum omnibus Apoſtolis communicata fuerit, ſaluo principatu Petri. Et quomodo præſtantia Petri colligitur ſupra cæteros Apoſtolos ex didrachmo illo, quod pro Chriſto, & pro ſe Petrus ſoluit,&quod genus tributi eſſet illud:item quomodo refellitur quod ait Antonius,quod dictum eſt Petro numero ſingulari, quodcunque ligaueris,&c. repetitum eſſe poſtea numero multitudinis, cum ait, quæcunque ligaueritis. Et quomodo Dionyſius rationem dandi claues Petro à ratione dandi alijs Apoſtolis diſtinxerit.& de argumentatione Antonij, non dediſſe dominum ſoli Petro claues regni cælorum, quia dedit cæteris Apoſtolis. item quomodo refellitur, quod dicit Antonius, eodem modo, ritu, & verbis conſecratos fuiſſe Apoſtolos muneri apoſtolico in loco Ioannis, quorum remiſeritis &c.

Equitur, Hic verò vide,quàm ſis iniquus re- rum æſtimator.Hæc enim verba,quæ ſequũtur apud Matth. tibi dabo claues regni cælorum &c. quia non ad Petrum reſtringimus, ſed affirmamus,hoc ipſum fuiſſe cum cæteris apoſtolis commune,ſoletis exclamare ſummam fieri Petro iniuriam, dum quod vni Petro dictum eſt,ad alios quoque Apoſtolos extenditur: ac tunc vrgetis hæc verba, tibi dabo: item, tu es Petrus: item, ſuper hanc petram: vt nos ad vnum Petrum reſtringatis. At interim nõ veremini hæc ipſa verba ad omnes Romanos epiſcopos extendere. Obſecro,num Fabianum, Cornelium,& veteres illos Romanos Epiſcopos(pudet enim huius ſæculi non iã epiſcopos, ſed põtifices recenſere) cũ Ioanne, Mattheo, Iacobo & reliquis Apoſtolis nõ tantũ comparare, ſed etiã anteferre? cuius enim pudoris eſt,id negare Apoſtolis,iisq; præſentibus, quod epiſcopis lõge poſt futuris tribuere nõ dubitatis? *facilè, inquit tu° Ariſt. oẽs errãt*

in ijs, quæ ignorant, si à te quæratur, quare dominus Petro tantum nominato, dixit, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo &c. & tibi dabo claues regni cælorum? si hoc ipsum æque ad alios Apostolos pertinere volebat, & hanc potestatem ex æquo cum alijs Apostolis cõmunicaturus erat; quare sic locutus est? quare nõ dixit, vos estis Apostoli mei, super vos ædificabo Ecclesiam meã; vobis dabo claues regni cælorum? sicut postea dixit, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis? &c. Quis vnquam nisi domesticæ gubernationis penitus imperitus, vni domui multos patres familias præficiẽdos esse diceret? aut vni regno multos reges? an natura ipsa non docet, quàm hoc dedeceat, & periculosum sit? an nõ necesse esset diuisam esse domum, & regnum, vbi plura capita essent? Quis docuit Aristotelem tuum, esse παμβασιλέιαν, *quod verbũ regnum planum interpretamur, vt alij ante nos interpretati sunt, optimum, & absolutissimum genus regni, in quo summa potestas cũ optimis legibus penes vnum sit, nisi ratio naturalis? quomodo vnitas Ecclesiæ esse, retineri, & conseruari potuisset, nisi vnus esset, vnde exordium vnitatis duceretur? ad cuius potestatem summam omnes aliorum episcoporum particulariũ Ecclesiarum potestas referretur? audi, quid Iulius Pont. antiquissimus, & sapiẽtissimus, in Epist. ad Orientis episcopos scribat. Nam sicut in vno corpore (inquit) multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Connexio totius corporis vnã sanitatem, vnam pulchritudinem facit; & hæc quidem connexio vnanimitatem requirit; sed præcipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus etsi dignitas communis est, non tamen ordo generalis est, (sic enim est in vetustissimis exemplaribus manuscriptis) quoniam & inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni tamẽ datum est, vt cæteris præemineret: de qua forma, episcoporũ quædam orta est distinctio: & magna ordinatione prouisum est, ne omnia sibi omnes vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter patres haberetur prima sententia: & rursus quidam in ma-*

Quomodo conuincitur falsum esse quod ait Antonius, quod Christus dixit vni Petro, & super hanc petrã ædificabo Eccles. &c. & illud, tibi dabo Claues &c. æque ad cæteros Apostolos pertinere voluisse.

De optimo genere gubernationis quod natura principẽ philosophorum docuit.

Iulius Pont. pulcherrime, & grauissime de ordine Ecclesiasticæ gubernationis disserens.

in maioribus vrbibus constituti. sollicitudinem eius susciperet ampliorem, per quos ad vnam beati Petri Sedē vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret: & nihil vnquam à suo capite dissideret. Hactenus Iulius. Agnoscis hic patres familias minores in minorib⁹ Ecclesijs, quæ sunt domus Dei minores? & maiores in maioribus: & maximum, & summum, in tota Ecclesia Dei Catholica, quæ vna est? quid hoc ordine pulchrius dici potest? quid magis œconomicū, & ad pacem, & concordiam, atq; vnitatem conseruandam, commodius, appositius, & valentius? hoc cum natura, cum scriptura, cum traditione Apostolica, cum antiquissimis decretis Pōtificum, Apostolorum, & cum Ecclesiasticæ consuetudinis & gubernationis regula congruit. Quod verò dicis de æquali potestate omnium Apostolorum, sublato omni principatu Petri, profer vnum testimonium vetus ita esse, & quamuis Apostolica constitutio, & leges ciuiles vni non esse credendum præcipiant, sicut scriptum est, in ore duorum, vel triū testium stabit omne verbū, tamen credemus vni. Nunquā Lutherus, neq; qui ex eius schola prodierunt, vnum duntaxat ex antiquis patribus testem producere potuerunt, nec vllo vnquam tempore poterunt. Et beatus Cyprianus, quem obijcere soletis, vos solus condemnat. De quo postea, cum tibi de eo respondebimus. Redeamus nunc ad ea, quæ hic scripsisti non intelligens, quæ à nobis dicuntur, neque quæ ipse dicis. Non enim negamus nos, communicatam fuisse potestatem clauium regni cælorum cum cæteris Apostolis; omnes enim Apostoli aperiebant, & claudebant regnum cælorum, quibus aperiendum, & claudendū in Spiritu Sancto videbatur, Sed quomodo communicata fuisset, hoc erat à te, & à tuis magistris discendum. Fuit enim cum cæteris Apostolis potestas clauium à Christo communicata per Petrum, tanquam per caput domus suæ, quam super eum ædificabat, caput, inquam, Apostolorum, & totius Ecclesiæ, vt vnus esset, qui vni toti domui dei, quæ est vna Ecclesia Catholica, præesset. Audi, quid magnus Leo Primus, vir sanctitate, sapientia, antiquitate illustris, & venerabilis in sermone iij. in anniuersario die assumptionis suæ scribat de beato Petro loquens, magnum & mirabile dilectissimi huic viro consor-

Diuina, & absolutissima Ecclesiasticæ hierarchiæ species & forma.

Quòd nunquā Lutherus vnū tantum veterē testem producere potuit de æquali potestate Apostolorū sublato omni principatu Petri: Quomodo potestas Clauium cum omnibus Apostolis cōmunicata fuerit, qua, in quā, ratione, & ordine, nunquā à Lutheranis explicatum est, nec illis suasum.

Leo Magnus de potestate Clauiũ cum Apostolis à Christo per Petrum tanquam per caput, & patrẽ familias domus suæ cõmunicata.

consortium potentiæ suæ tribuit diuina dignatio. Et si quid cum eo commune cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quicquid alijs non negauit. Et paulo post, propter quod dicit beatissimo Petro, tibi dabo claues regni cælorum; & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis; & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cælis. Transiuit in alios Apostolos vis potestatis istius, & ad omnes Ecclesiæ principes decreti huius constitutio commeauit; Sed non frustra vni commendatur, quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur. Et paulo post, in Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christũ Petro tribuitur, per Petrum Apostolis cõferatur. Hactenus Leo, cuius auctoritas quanta, & quam grauis sit, det tibi testimonium Synodus Chalcedonensis sexcentorum patrum. Vides credo iã, Antoni, quemadmodum non negamus nos, vt tu falso putas, & dicis, quod vni Petro dictum est, ad alios quoq; Apostolos extendi. Sed vni Petro dictum est hoc, id est, Petro dictum est singulariter; quia vnus Petrus cæteris Apostolis præponitur, & præficitur.

Quanta sit Leonis primi auctoritas, Synodus Chalced. sexcentorũ episcoporũ testimoniũ dicit.

Quod autem singulariter dictum est Petro, tibi dabo claues regni cælorum, hoc ipsum singulariter vnicuiq; successori Petri dictum est. Petrus enim & successores eius, vnum sunt, vt antea dixi. Nulli autem cæterorum Apostolorum dictum est hoc singulariter, quia nullus eorum præpositus fuit toti Ecclesiæ, quæ cum vna sit, non habet nisi vnum patremfamilias principalem: si enim vnicuiq; cæterorum Apostolorum hoc singulariter, sicut Petro, dictum esset, essent duodecim apostolorum, XII. successores principales; id est totidem capita vnius corporis Christi, quod est Ecclesia; nunc autem cum vni Petro dictum sit, vnus est eius successor per vicariam ordinationem; cæterorum vero Apostolorum omnes Episcopi sunt successores. Quòd autem, postquam Fabiani, & Cornelij pontificum meministi, pudere dicis huius sæculi non iã episcopos, sed pontifices recensere, si tu tam sanctus & tam pudens es, quomodo non pudet te tui, & tui magistri Martini Lutheri hæresiar-

Quomodo si qđ singulariter dictũ est Petro, tibi dabo claues regni cælorũ, vnicuique cæterorum Apostolorum sic dictum fuisset, totidem successores principales, id est, totidẽ capita Ecclesiæ vnius catholicæ, quot fuerũt Apostoli, essent.

resiarchæ, monachi apostatæ, sacrilegis, atq; incestis nuptijs virginis Deo sacratæ, & Christi sponsæ ex monasterio Nimicensi raptæ polluti? cur nō pudet, te nō didicisse à Christo præceptore, propter cathedram Petri pontificibus, qui in ea sedent, honorem deferre aliquē, sicut Christ⁹ docuit turbas, & discipulos honorare Scribas, & Pharisæos propter cathedram Moisis, in qua sedebant? Sequitur in libello tuo, Cæterum ipsa te rei veritas coget, vt Apostolis omnibus claues regni cælorum datas esse fatearis: atque ita locum hunc Matthæi non minus ad reliquos Apostolos, quàm ad Petrum pertinere. *Dixi iam, id nos etiam fateri, datas esse claues regni cælorū apostolis omnibus, sed quomodo datæ essent, & quid datas esse Petro, & datas esse cæteris apostolis, interesset, non sine ratione scripturæ, & veterum testimonijs explicaui, atq; ita locum Matthæi ad Petrū inter Apostolos singulariter pertinere. Quod autem hic adiunxisti ad probandū, non minus ad reliquos apostolos quàm ad Petrū hunc locum pertinere, apostolos à Christo interrogatos ore vnius Petri respondisse, hoc tu, si, quā vim hoc habeat, intellexisses, nunquā ad causā tuā adiunxisses: esse enim factū os omnium Apostolorū argumentū plane & testimonium est, fuisse illum principem, & caput apostolorū, in quo, tanquā in capite, illorum sententia continebatur. Deinde addis,* neq; proferam ea, quæ sequūtur apud Matthæū, quando Christus interdixit discipulis, vt nemini dicerēt ipsum esse Iesum Christum. *nō potui intelligere, quomodo hoc ad exæquandū cæteros apostolos Petro pertineret. Neq; tu ampli⁹ addidisti, quia nec ipse quomodo huc pertineret, cogitasti, aut assequi potuisti: sed vt viderere aliquid dicere, quod eo grauius esse puteretur, quo minus intelligeretur. Sed qui ita diligens fuisti, vt tibi videris, inscrutādo cap. isto Matthæi 16. ad venandam, si forte assequi posses, æquationē Petri & cæterorū Apostolorū, cur quod in proximo cap. 17. erat, quod ad præstantiā Petri supra reliquos apostolos plane pertinet, dissimulasti, & nihil ad id, quod tibi aliquādo obijci poterat, respōdisti? nō enim erat tibi prætereundū, si causæ tuæ cōfidebas. Sic enim scriptū est, Et cū venissent Capharnaū,*

Quomodo Antonius nō intelligat, quam vim habeat quod dicit, & verum est, factum fuisse Petrū os omnium Apostolorum.

Quid Antonius in cap. 17 Matthæi dissimulauerit, quod plane præstantiam, & illā ἐξοχὴν

accesse-

quã quærit Petri ſupra reliquos Apoſtolos, declarat.

Locus Matthæi de didrachmo quod Petrus pro Chriſto, & pro ſe ſoluit.

acceſſerunt, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei, Magiſter veſter non ſoluit didrachma? ait, etiam: & cũ intraſſet in domum, præuenit eum Ieſus dicens, quid tibi videtur Simõ? reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum, à filijs ſuis, an ab alienis? & ille dixit, ab alienis: dixit illi Ieſus; ergo liberi ſunt filij; vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me, & te. Dic tu Antoni, an hic ingenij tui ſagacitate aliquid in Petro excellens olfacias? cum non eſſet tunc cum Ieſu ſolus Petrus, cur qui tributum hoc exigebant, ad Petrum potius, quàm ad alios acceſſerunt? ad eum ſcilicet acceſſerunt, vt ipſe, quem ab alijs Apoſtolis honorari iã videbant, Chriſtum de tributo ſoluendo admoneret: quod quidem facturus erat ingreſſus domum, ſed præuenit, inquit Euangeliſta, eũ Ieſus, dicens, quid tibi videtur Simon? quia enim ſoluendum erat tributum pro patre familias & pro familia ipſa, opportunè Petrũ rogauit, quid ei videretur. Quia vt cæterorum Apoſtolorum caput, perſonam eorum ſuſtinebat: & deinde cum dixit, quid faciendum eſſet, Petrum ſibi annumerauit, inquiens, ne autẽ ſcandalizemus eos. Quaſi & Chriſtus ſcandalizaret, & Petrus item non ſoluendo didrachmon. Hoc autem magis adhuc declarat, cũ iubet Petro, vt illo ſtatere qui duo didrachma valebat, in piſce reperto, pro Chriſto, & pro ſe ſoluat. Cum enim non appareat ratio, quare Petrus magis tributum deberet, quàm reliqui diſcipuli, & Apoſtoli domini; conſequens eſt, vt Petrus tanquam caput aliorum Apoſtolorum & diſcipulorum ſolueret. Alioqui nunquam dominus dixiſſet, da eis pro me, & te. Tributum enim fuiſſe illud non ex lege vetere pro redemptione animæ, vt quidam auctores putauerunt, ſed imperatum à rege gentium, id eſt, imperatore Romanorum, ſatis declarat Euangelium. ſic etiam intellexit Origenes in Epiſtola ad Iulium Africanum, ſic enim ait, καὶ γοῦν ῥωμαίων βασιλευόντων, καὶ Ἰουδαίων τὸ δίδραχμον αὐτοῖς τελούντων. *&c. erat fortaſſe tributum ex illa deſcriptione Iudeæ & cuncti orbis facta ex cuiuſque cenſu, ita vt qui pauper eſſet, et capite cenſus, vt Chriſtum videbant*

debant nihil poßidere, didrachmum pro se solueret, & alterũ tantum familia eius. Sed de hoc coniecta, vt voles; aut si mea coniectura de Petro soluente pro se & alijs Apostolis ex ratione ducta non tibi probatur, affer tu aliam probabiliorem, cum hanc cõfutaueris nõ futiliter, & nugatorie, vt soles. Deinde adiungis, hoc tamen „ satis superque esse debet, quod in Christi verbis nihil sit, „ quo cæteri Apostoli excludantur. *Redis ad genius argumen* „ *tandi tibi familiare, ex negantibus, & id dicis satis superq; esse, ista bella & artificiosa argumentatione totum negocium vester Sadeel satis superq; confectum putat. Iudicet Academia tua de tua disputandi arte, quam iactas: sic enim concludis, in Christi verbis, illis scilicet, tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum, nihil est, quo cæteri Apostoli excludantur, super cæteros igitur Apostolos ædificata est Ecclesia, vt iam Ecclesia Catholica, quæ vna est, duodecim capita habeat; & vna domus Dei duodecim patres familias, & vnum regnũ Christi duodecim monarchas spiritualis potestatis; habeat itẽ duodecim clauigeros regni cælestis, qui nullum inter se primum clauigerum agnoscant. At cum sic Christus Ecclesiam composuerit, vt compositio instituta vsq; ad consummationẽ sæculi conseruanda sit, & nunc Ecclesia Catholica per cunctum orbem diffusa vnum principem Clauigerum cæli agnoscat beati Petri successorem & in cathedra eius sedentem, restat, bone Antoni, vt nobis ostendas reliquos XI. clauigeros successoris in pari potestate reliquorum XI. sanctorum Apostolorum, si quidem super eorum petras ædificatam esse Ecclesiam dicis; & eis ex æquo omni principatu eorum inter se sublato claues regni cælorum datas esse affirmas, hoc autem cum facere non poteris, necesse erit tibi, vt rursus destruas, quod prius ædificasti; ne præuaricatorẽ, te cõstituas. Necesse, inquam, erit, vt neges datas esse pari potestate claues regni cælorũ Apostolis omnib⁹ & Ecclesiã ædificatã esse super eos; quia præterquã successorẽ Petri reliquos Apostolicos successores vndecim nõ potes ostendere, aut relinquetur tibi, vt omnes presbyteros facias successores Apostolorum in pari potestate ligandi & soluendi, aperiendi & claudendi*

De argumẽtatione bellissima Antonij Sadeelis ex arte disputãdi profecta, & quæ mõstra ex ea sequãtur.

Quæ restent ab Antonio ostendenda, vt negotium eius cõfectũ sit; aut si nõ ostenderit, quid ei restet secundum; aut quid tertium, aut quid quartũ.

T regnum

regnum cælorum; vt tot Petros iam & Ioannes, & Iacobos, & reliquos habeat Ecclesia, quot habet presbyteros. Aut quartum erit reliquum, vt mortuis Apostolis, & sublata successione eorum, extinctum sit sacerdotium. Vide, quo te tua cæcitas, & amentia gradatim adduxerit. Sed pergamus vlterius.

" Immo potius *(inquis)* quod Petro dictum fuerat nu-
" mero singulari, quicquid ligaueris in terra &c. id postea
" repetitur numero multitudinis, c.18. quæcunque, inquit,
" ligaueritis in terra, erunt ligata & in cælo. Deinde (quod
" recte Lutherus obseruauit) Christus tibi dabo, dixit per
" futurum tempus, videamus igitur, quādo dederit, nem-
" pe Ioannis 20. sicut misit me pater (inquit) & ego mitto
" vos: accipite spiritum Sanctum, quorum remiseritis pec-
" cata, remittuntur eis, quibus verbis exponitur figurata
" locutio ligandi & soluendi. Ecce igitur, vbi dantur cla-
" ues regni cælorū nō vni Petro, sed omnibus Apostolis si-
" mul. ex quo factū est, vt Petrus nō alijs apostolis impera-
" rit: sed æque cum alijs Ecclesiam administrarit, vt con-
" stat ex actis Apostolorum. *Erras Antoni, quod dictum fuerat Petro numero singulari, quodcunq; ligaueris super terram, non repetitur postea, vt tu dicis, numero multitudinis, c.18. cum ait, quæcunq; ligaueritis &c. illud enim singulariter & nominatim dictum est Petro; hoc verò dictum est communiter non solum Apostolis, sed etiam multis discipulis, quos illi duo discipuli reuersi ex Imaus, cum ipsis Apostolis congregatos repererunt, vt ex Euangelio Lucæ c. 24. intelligi potest. vt intelligeremus, quod magnus Leo paulo ante dixit, nunquam nisi per Petrum dedisse, quicquid alijs, scilicet Apostolis, non negauit. Et rursus idem Leo, Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cūctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur. Vt igitur illud, super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, nemini Apostolorum, nisi Petro dictum est, neq; ædificari Ecclesiam à Christo super hanc petram, quæ erat Petrus, commune fuit aliorum Apostolorum, sed Petri proprium; sic illud adiunctum, tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunq; ligaueris super terram & c. singulari modo conuenit Petro; ita vt po-*

Quomodo falsum sit, quod ait Antonius, quod dictū fuit Petro numero singulari quæcūq; ligaueris super terram &c. repetitū esse c. 18 numero multitudinis, quæcunq; ligaueritis.

potestas clauium regni cælorum, ligandi atq; soluendi, per Petrũ ad alios Apostolos ita domino disponente, transierit, sicut idẽ Leo dixit; Immo transiuit etiam ad alios discipulos, quos Christus elegit, quorum successores sunt presbyteri, vt antiqui patres, & Ecclesiæ doctores testantur. Quod autem dicis, recte obseruasse Lutherum, dictum esse in futuro, tibi dabo, dedisse autem Ioannis 20. cum dixit, accipite Spiritum S. quorum remiseritis &c. & intulisti, ecce igitur, vbi dantur claues cælorum non vni Petro, sed omnibus apostolis simul: Iam ad hoc non semel superius responsum est, datas quidem esse claues cæteris Apostolis communiter, à Christo, sed per eum, cui prius singulariter se daturum promisit; non .n. poterat aliter vnus gubernationi vnius domus Dei, quæ est Ecclesia, præesse, vt necessarium erat, & à Christo sapientissime, & commodissime prouisum. Præterea, & si quod dixit Christus tibi dabo in futuro, tunc dedit secundum obseruationem Magistri tui Lutheri, cum dixit Apostolis Ioan. 20. quorum remiseritis peccata &c. falso tamen inde cũ Magistro tuo argumentaris, æquales fuisse oẽs Apostolos, nullumq; in eis primatum habuisse Petrum, alioqui argumentare similiter, æquales fuisse apostolis LXX. discipulos, quos dominus post duodecim electos Apostolos, designauit, sicut ait Euangelium, multi enim ex illis erant cum Apostolis congregati, vt Lucas testatur, cum omnibus Apostolis, & discipulis dixit dominus, quod Ioannes scribit. nihil enim refert, si forte non aderant omnes LXX. sicut nõ refert, quod Thomas nõ erat tunc cũ reliquis apostolis. Vt aũt intelligas, aliam rationẽ fuisse dandi claues Petro, aliã reliquis Apostolis; Petro .n. dedit singulariter, sicut singulariter promiserat; dedit, inquã, vt primo, & summo; alijs vero in cõmune per Petrũ, vt summa potestas clauiũ in Petro esset, & per eũ alijs Apostolis claues regni cælorum à Christo darentur: vide, quemadmodum diuinus Dionysius, Pauli Apostoli discipulus, vtramq; dationẽ clauium distinxerit, & alterã ab altera separauerit, quod ex Euangelio, & ex interprete eius, & magistro suo Paulo didicit. Interpretatur enim in Eccl. Hier. c. De pie defunctis, dictum esse in Euãgelio, accipite spiritũ S. deinde, quorũ remiseritis peccata &c.

Quomodo datæ sint claues regni cælorũ alijs Apostolis.

Quomodo sicut Antonius argumentatur æquales fuisse omnes Apostolos, quia omnibus dictum est, quorum remiseritis &c. similiter argumẽtari potest æquales fuisse duodecim apostolis Lxx discipulos: quod est absurdum, & falsum.

Quomodo dationẽ clauium cæteris apostolis

à datione clauium Petro Dionysius Areop. diuinè distinxerit.

quia episcopi potestatem remittendi, & retinendi peccata habent, non vt ad voluntatē suam ea potestate vtantur, sed vt ratio diuini iudicij poposcerit, non (inquit) vt Deus in remittendis, aut retinendis aliorum peccatis, iræ, aut cupiditati eorum, vt ita dicam, subseruiat; sed ipsi potius Spiritui sancto Sacramentorum præsidi, & domino. Deinde, quia alio modo, id est, singulariter data erat remittendi, & retinendi potestas Petro; separatim de ea meminit: subiungit enim, & ei, qui reuelationibus sanctissimi patris cælestis illuminatus fuit, scriptura dicit, quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum in cælis quia ille, & omnis episcopus, qui eum sequitur, secundum reuelationes sibi factas iustificationis patris cælestis, admittunt deo acceptos: aut excludunt alienos à Deo, denunciantes, & transfundentes in eos, aut remissionem Dei, aut retentionem. Illam enim theologiam nō à se excitatus, neque carne & sanguine, vt ait scriptura, reuelantibus, sed à Deo, qui eius mentem de diuinis erudiuit, effatus est. Hactenus Dionys. quare autem hanc dationem clauium Petro ab illa in Euangelio Ioannis distinxerit, declarauit hoc loco Dionys. cum dixit, ille, id est, Petrus, cui dictum est illud, quodcunque ligaueris &c. & omnis episcopus, qui eum sequitur. An non satis apertè ducem episcoporū vocat, cū dicit, omnis episcopus qui eū sequitur? Sunt autē oēs episcopi successores Apostolorū, fuit igitur Petrus testimonio etiam Dionysij discipuli Pauli, dux Apostolorum. Et quia tu Antoni Græce calles, lege Græcè, sic enim ait, ὡς ἐκείνου, καὶ παντὸς τοῦ κατ' αὐτὸν ἱεράρχου, vt enim οἱ κατ' ἀριστοτέλην, aut οἱ κατὰ πλάτωνα dicuntur Platonici, & Aristotelici, siue qui Platonē, & qui Aristotelem sequuntur, sic οἱ κατὰ πέτρον ἱεράρχαι dicuntur episcopi, vt ita dicam, Petræi; siue qui Petrum ducem sequuntur.

Quomodo Dionysius Petrum ducem episcoporum esse dixerit.

Petrus dux Apostolorū & omnium Episcoporū, qui sunt successores apostolorum.

„ *Pergit Antonius, & ait,* Ex quo etiā factū est, vt Petrus „ non alijs Apostolis imperarit, sed æquè cum alijs Ecclesi„ am administrauerit, vt constat ex actis Apostolicis. *Petrus non imperauit apostolis, nec alijs, si imperare significat, dominari, immo ipse præcepit episcopis non dominari in cleris. Ecclesiā*

autem

autem cum alijs Apostolis tanquam adiutoribus non tanquam æquabilibus administrauit; ipse enim Petrus præerat illis. Sequitur, Itaque Turriane hoc vno ariete corruit illa tua turris Babylonica, quæ summam rerum diuinarum, & humanarum perturbationem inuexit, quod vt sentias, ita paucis comprehendo, apud Matthæum Christus ait, tibi dabo; non autem tibi do; at apud Ioannem Christus omnes simul Apostolos compellat, omnibus afflat Spiritum S. & omnibus simul apostolis dat potestatem soluendi, & ligandi, id est, remittendi, aut retinendi peccata, nihilque hic Petro nominatim, sed vna omnibus, & æqua potestas tribuitur. Quamobrem Turriane tuo more peccas παρὰ τὸ ἑπόμενον, cum hoc connexum proponis, Christus dixit Petro, dabo tibi claues regni cælorum, ergo soli Petro dedit, nam profero ἔνστασιν ex apertissimo Ioannis loco.

Petrus cum alijs Apostolis tanquam adiutoribus administrauit Ecclesiã.

Ista pauca, quibus te dicis vnum arietem tuum comprehendere, ego non paucis, sed multis proxime confutaui, & arietem tuum fregi, non opus est eadem repetere. Quod autem dicis, me hoc connexum proponere, Christus dixit Petro, dabo tibi claues regni cælorum, ergo soli Petro dedit; non est ita, nusquã in meis libris connexum hoc, quale à te fabricatum, & confictum est, reperies. Sed vt insipientia tua, & fallacia omnibus manifesta fiat, recitabo hic locũ libri mei prioris aduersus capita Lypsiensis disputationis, vnde tu istud cõnexum texuisti, vt omnes tui Academici videant, quæ ex illo loco dißimulasti, quia respondere non potuisti. Pagina ergo 85. sic cum Illyrico primatum Petri oppugnante disputans scripsi, sed respondeamus, inquam, deinceps de Aug. quem Illyricus his verbis in primatum obijcit, Augustini (inquit) memorabile dictum est, qui ait totam Ecclesiam super petram Christum, nõ super Petrum hominem fundatam esse, super quem & Petrus ipse extructus sit; ita enim inquit tractatu 124. in Ioannem, quando Petro dictum est, tibi dabo claues regni cælorum; & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælis, vniuersam significabat Ec-

Detegitur fallacia Antonij, & recitantur, quæ dissimulauit, quia respondere ad ea nõ potuit.

clesiam, quæ in hoc sæculo diuersis tentationibus, velut imbribus, fluminibus, tempestatibusque quatitur, & non cadit; quoniam fundata est super Petrum, vnde et Petrus nomen accepit, non enim à Petro petra, sed Petrus à petra. Hactenus testimonium Augustini ab Illyrico recitatum. Sed recitemus nos integrum testimonium, vt sicut in Cypriano fecimus, hic quoque ore testis sui Illyricum redarguamus. sic enim scribit in eodem loco Augustinus, Cuius Ecclesiæ Petrus apostolus propter apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personam. Interrogemus Illyricum, cur prætermisit hanc particulam testimonij Augustini? aut cur non timuit, ne à nobis callida ista testimonij decurtatio fallaciæ, & malitiæ index deprehenderetur? Sequitur in August. quod enim ad ipsum propriè pertinet, natura vnus homo erat, gratia vnus Christianus, abundantiore gratia vnus, idemque primus apostolus. Sed quando ei dictum est, tibi dabo claues regni cælorum; & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis, vniuersam significabat Ecclesiam. Quare autem vniuersam significaret Ecclesiã, siue vniuersæ Ecclesiæ personã gereret, proxime causam dixerat, nempe propter primatũ apostolatus. Ergo q́d ei dictum est, tibi dabo claues regni cælorũ, & quæ sequuntur, etsi ad totã Ecclesiam pertinet, cuius personã gerebat, ad ipsum tamen Petrum in primis propter primatũ pertinet; siquidem propter primatum, vniuersæ Ecclesiæ personã gerebat; consequenter igitur propter primatũ potestatis eius, potestas ligandi & soluendi in alios deriuata est. Quis est ratiocinandi nõ penitus ignarus, qui cõsequentis, ac connexi rationẽ hic non videat? hæc ego illic cõtra Illyricũ, quibus ita te oppressum, & conuictũ sensisti, vt ea dissimulare silentio coactus sis. Quod est te ad aphoniã, id est, ad obmutescẽdũ cõpulsum esse. Cũ dixi, Quis est ratiocinandi nõ penitus ignarus, qui cõsequentis, ac connexi rationẽ hic non videat? neminẽ putaui esse; sed fefellit me opinio, tu.n. repertus es, qui non vidisti connexi rationẽ, quæ, si cõcesseris superius, cogit inferius cõcedere. Si enim dictũ est Petro, tibi dabo claues regni cælorũ, quia vniuersæ Ecclesiæ

Antonius ad obmutescendum cõpulsus.

clesiæ personam gerebat, siue totã Ecclesiam significabat, gerebat autem vniuersæ Ecclesiæ personam, siue totam Ecclesiam significa bat propter primatum apostolatus, vt patet. Aug. Euangelium secutus affirmat; igitur propter primatum apostolatus dictum est ei, tibi dabo claues regni cælorum. Soli igitur Petro dedit tanquã primo, quia primatus non poterat esse nisi in vno tantum. Hoc con. nexum fuit à me illic propositũ, quo ita irretitus teneris, vt te in de explicare, & expedire nequeas. tua vero ἔνστασις *ex c.20. Ioannis captiosa, & sophistica est, quia enim datæ sunt claues regni cælorũ apostolis ad remittendum, & retinendum peccata, vis concludere, non esse soli Petro datas.* ἐμποιεῖ φαντασίαν ἡ ὁμωνυμία, *vt Aristotelis tui verbis vtar, id est, facit apparẽtiam, vt ita dicam, æquiuocatio. dare enim claues,* διττὸν, *id est, duplex est, sic dare, vt in ea potestate primatũ habeat, qui accipit; qui est Petrus solus, & dare nõ sic, vt primatũ habeat in ea potestate, qui accipit, sic sunt datæ alijs apostolis, & discipulis. Aut sic, duplex est dare claues; dare, vt is, cui datur, sit causa dandi alijs, sic sunt Petro datæ; aut sic dare, vt per eũ dentur, cui primũ, & principaliter datæ sunt. Sic dixit, vt sæpius repetã, Leo magnus, loquens de potestate ligandi, & soluẽdi, & si quid, inquit, cum eo, (id est, Petro, de eo .n. loquitur) cõmune voluit esse principibus Ecclesiæ, non nisi per Petrum dedit, quicquid alijs nõ negauit. igitur nisi dominus Petro potestatẽ ligãdi & soluendi dedisset, cũ alijs apostolis eã non communicasset. Ex quo fit, vt potestas ligandi & soluendi præ cæteris Petro cõueniat; si quidẽ dedisse ei hanc potestatẽ clauiũ causa fuit dandi eam alijs. quòd .n. causa est, vt alijs secundũ eandẽ rationem speciei aliquid conueniat, ipsi illi, quod causa est, maxime conuenit. vt ignis (inquit tuus Arist. lib.2. metaph. calidissimus est, qui cæteris est causa caloris; & verissimũ etiã est id, quod posterioribus, vt vera sint, causa est. Similiter fit in genere potestatis spiritualis; habẽt .n. spiritualia naturas suas, & proprietates. quare cuius Episcopi potestas spiritualis clauium causa est alijs episcopis potestatis spiritualis clauium, quia per illum talis potestas cum alijs à domino communicatur, illius est amplissima, et summa potestas spiritualis clauiũ; id est,*

Connexum ab Antonio dissimulatũ quo ita irretitus tenetur, vt se inde expedire nequeat.

Quomodo dare claues sit homonymum, siue æquiuocũ.

Quomodo paralogizet Antonius & quæ sit fallacia consequentis, nõ intellexerit.

id est, illi primatus huius potestatis conuenit: tu igitur in tuo paralogismo peccas παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, cum argumentaris non dedisse dominum claues regni cælorum soli Petro, quia dedit cæteris Apostolis; non enim vno modo dedit, sed Petro singulariter, & primum, tu inquam peccas παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, non ego παρὰ τὸ ἑπόμενον, vt dixisti; quod quidem nunquam dixisses, si quid esset peccare παρὰ τὸ ἑπόμενον intellexisses, fit enim elenchus sophisticus παρὰ τὸ ἑπόμενον id est, propter consequẽs vt tuus Arist. tradit διὰ τὸ οἴεσθαι ἀντιστρέφειν τὴν ἀκολούθησιν, id est, quia existimamus consequentiam vicissim retro commeare, vt si putemus, cũ terra madida est, pluisse, quia accidit, cum pluit, vt terram adeat. Et si enim si pluit, sequitur, vt terra madida sit; non tamen retro commeat, vt si madida est, pluit. tu igitur es, qui propter consequens peccas, qui existimas ἀντιστρέφειν, id est, remeare, vt quia promittendo singulariter claues regni cælorum Petro, eidem dedit singulariter secundum illam promissionem potestatem remittendi, & retinendi peccata, sequatur similiter, vt cum dedit cæteris Apostolis communiter potestatem remittendi, & retinendi peccata, tunc dederit & Petro communiter cum illis eandem potestatem: simile est, vt si propter similitudinem flaui coloris mel & fel idem esse putares. hoc enim exemplo in hoc genere elenchi sophistici vtitur Arist. tu igitur παρὰ τὴν λέξιν, καὶ ἔξω τῆς λέξεως, id est, extra dictionem, & in dictione paralogizas. Persequamur reliqua tua, sic enim ais, Atque vt ad fundamentum ministeriale redeamus, cum hoc loco Ioannis Christus nõ vnum Petrum, sed alios etiam Apostolos ministerio apostolico plene consecrarit, omnesque fuerint Spiritu S. afflati, atque eodem modo & ritu, eisdem deniq; verbis sanctissimo illi ministerio consecrati; efficitur nihil esse causæ, quamobrem Petrum potius, quàm alios Apostolos dicamus fuisse ministeriale totius Ecclesiæ fundamentum. *Dic bone disputator, quis tibi dedit ista, quæ sumpsisti ad concludendum nihil esse causæ, quamobrem Petrum potius, quã alios Apostolos dicamus fuisse ministeriale totius Ecclesiæ fundamen-*

mentum? aut vbi probasti, vel quomodo, in isto loco Ioannis 21. non vnum Petrum, sed alios Apostolos ministerio apostolico plene consecrasse? nisi forte idem putas esse, dicere & probare. tu enim dicis tantum, & non probas. Immo cum ista dicis, plane Euangelio contradicis. Euangelium enim separauit rationem dandi claues regni cælorum Petro à ratione dandi cæteris Apostolis, tu verò vtramq; commisces, & confundis in vnum contra Euangelium. Petro enim promisit tanquam petræ, super quam ædificaturus esset Ecclesiam suam, & sicut promisit, ita dedit, qui fidelis est, & mentiri non potest; nemini autem aliorum apostolorum dixit quod Petro nominatim, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: nec cæteris dixit, super vos ædificabo Ecclesiam meam, & quorũ remiseritis peccata, remittentur eis: Immo neq; dixit, quorum remittitis, sicut obseruasti, non dixisse dominum Petro, & tibi do, sed dabo, sed dixit, quorum remiseritis, quod futuri temporis erat, non præsentis: ne amplius dicas illud, dabo Petro, dictum, in loco Ioannis ex toto impletum esse; nec enim ibi est illud, Do præsentis temporis, quod requiris. Rursus, cum dicis non vnum Petrum, sed alios etiam Apostolos ministerio apostolico plene consecrasse, tollis primatũ apostolatus, et negas Augustini auctoritatem, qua vti soletis contra nos, & si perperam, vt, quoties occurrit, demonstramus, & conuincimus.

Quomodo Euangeliũ rationem dãdi claues regni cælorum Petro, à ratione dãdi alijs Apostolis separauit, Antonius verò vtramq; rationem in vnũ cõfundit contra Euangeliũ.

Si in primatu apostolatus, quem paulo ante dixit Aug. Euangelium secutus, datũ esse Petro, est plenitudo Apostolici ministerij, primatus autem in pluribus, quã in vno esse non potest, quia primatus, vnius capitis primatus est in reliquo corpore mystico, quomodo igitur plene consecrari reliqui Apostoli apostolico ministerio potuerũt? item quod dicis eodem modo & ritu, eisdem deniq; verbis sanctissimo illi ministerio consecratos fuisse, falsum est, & ab Euangelio penitus alienum: illud enim, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, in quo primatus Petri continetur, coniunctum est cum illo, quod sequitur, & tibi dabo claues regni cælorum &c. non licet igitur disiungere, quod tu contra Euangelium facis. Quod si disiungere non licet illa, quæ Christus coniunxit in loco Matthæi, restat vt

Quomodo conuincitur falsum esse, & contra Euangeliũ, quod Antonius dicit alios Apostolos cum Petro plenè consecratos esse ministerio apostolico, eodem modo, ritu, & verbis in loco Euangelij Ioannis.

ostendas illa in loco Ioannis, si eisdem verbis illi ministerio cõsecrati sunt apostoli: aut si ostendere nõ potes, restat, vt fatearis non eijsdem verbis consecratos fuisse illi ministerio remittendi, & retinẽdi peccata; aut si hoc nolueris, reliquum erit, vt probes, illud, Super hãc petrã ædificabo Ecclesiam, nihil pertinere ad illud, quod adiũctum est eidem Petro dictum, & tibi dabo claues regni cælorum. Cum autem horum trium nullum facere poteris, effectum erit, quæ sumpsisti, omnia falsa esse, & ἀσυμπίςατα. aggrediamur aliud caput. Sequitur:

CAPVT XIIII.

Quomodo quod Christus Petro dixit, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, non posſit intelligi de Ecclesia inuisibili, vt Antonius contra scripturam, & naturam vult. & Quomodo conferatur Petrus origo vnitatis Ecclesiæ cum Abraam origine populi Israelitici, & de promisſione facta in vetere testamento de sacerdotio Leuitico non delendo vsq; ad aduẽtum Christi. respondetur postea Antonio exprobranti Iesuitis nouitatem Ordinis, & confutatur, quod tradit, nullos esse Apostolorum successores, & demõstratur auctoritate scripturę sanctæ, episcopos esse apostolorũ successores, & de prouidentia in uetere populo comparata cum nouo, vnde succesſio apostolorum demonstratur, & de loco euãgelij, Ego vobiscum sum, vsque ad consummationem sæculi, & de verbo successoris apostolorum in Dionysio Areop. Quomodo refellitur quod ait Antonius pertinere ad naturã apostolatus prædicare vbique, & ordinari immediate à Christo. et quomodo pontifex Ecclesiæ Romanæ, & omnibus mundi Ecclesijs præsit.

„ QVoniam autem, vt veritas est simplex, & per-
„ petuò sibi cõstans, ita mendacia sese mutuo
„ collidunt, videamus aliam quoque repugnã-
„ tiam Turrianicæ disputationis. Quid enim si
„ rogem, de quanam Ecclesia Christus loqua-
„ tur? nempe respondebit de ea, quam portæ inferorum
„ non superabunt, quemadmodum hic affirmat Christus
„ at vero non posse superari ab inferorum portis, est electo-

ctorũ proprium; (Ecclesias enim visibiles posse deficere,„ tristissimis exẽplis nimis est manifestũ) tu vero Turriane « fateris, electos nobis esse inuisibiles, & electorũ Ecclesiã « esse inuisibilem. Rursus centies affirmas, Petrum, & eius « successorem esse & caput, & fundamentum visibile Ec- « clesiæ visibilis; quare ex tuis præmissis colligo, neq; Pe- « trum, nec eius successorem, quicunque tandem sit, vel « esse, vel fuisse, vel esse posse fundamentum eius Ecclesię, « de qua Christus apud Matthæũ locutus est. *Verißimum est* « *quod ais bone Antoni, veritatem esse simplicem, & perpetuo sibi constantem: τῆς δὲ πλάνης, vt ait Dionysius, παντοδαπὴς ποικιλία, id est, erroris verò multiplex varietas, qualis est in sectis vestris, licet negetis. Sed manibus tenetur; lege, vt alios nunc omittã, librũ Frederici Staphyli prius Lutherani, & postea catholici, quẽ de cõcordia Lutheranorũ inscripsit, et responde illi, si potes; aut defende Iacobum Smidelinum cõfeßionistam, aut refelle Nicolaũ Amsdorffium Lutheranum. Sed omittamus ista, quorum fieri non potest, quin vos ipsos pudeat, licet per obstinationẽ dißimuletis. Veniamus ad rem, cũ vocabulum Ecclesiæ explicares in prima ferè pagina libelli tui, dixisti primum significare congregationẽ electorum dei, vt 1. Tim. 3: Ecclesia est domus dei, columna & firmamẽtũ veritatis. Eph. 5. Ecclesiã non habentẽ maculam, neq; rugam: & paulo post, mysteriũ hoc magnũ est de Christo & Ecclesia; &* 1. c. *Ecclesia est corpus Christi cõplementum eius, & si qui sunt loci cõsimiles. Hæc tu illic. hoc locos apostoli à te obseruatos de Ecclesia electorũ inuisibili, docui, & vt arbitror, satis demõstraui, nõ posse intelligi de Ecclesia ista tua inuisibili, & gratulatus sum tibi, quod hũc locum Matt. 16. de ædificatione Ecclesiæ super petram, de Ecclesia electorum inuisibili accipiendum esse non putauisses, si quidem non eum inter alios notaueras; Sed fefellisti opinionem meam, reuocanda est gratulatio, & demonstrandum, non posse accipi, vt tu nunc ais contra scripturam, & naturam. cum enim Christus dixit, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. plane (inquit Isidorus Pelusiota in epist. ad Serinum) Ecclesiã oppugnandã esse significauit. Interrogabo igitur te Antoni, estne hactenus, vt domi*

Fredericus Staphylus de concordia Lutheranorum.

Quomodo quod Christus dixit, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam

 nus

nus prædixit hoc loco, Ecclesia oppugnata visibiliter, an inuisibiliter? non credo negabis visibiliter oppugnatam tum à tyrannis, & persecutoribus, tum ab hæreticis, ne historias rerum gestarum, & memorias temporum superiorum insanè delendas esse putes. Fuit igitur Ecclesia Catholica, q̃ oppugnata est, & superauit visibilis. quod. n. videri non potest, nec oppugnatio eius videri potest. Nihil enim refert, quòd quædam Ecclesiæ visibiles, vt ais, defecerũt. Dicam enim quod Apostolus de incredulitate Iudæorum, nunquid ruina & interitus illorum, fidem Dei euacuauit? absit. Possunt quidem portæ inferi præualere aduersus particulares Ecclesias visibiles, sed non aduersus totam Ecclesiam, quæ vna est, & necessario visibilis, ex suis partibus visibilibus constans, quia verax est, qui dixit, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. An Philosophia, quæ est venatio quædam naturæ, non docuit te, partes terræ singulas corrumpi posse, totam terram propter ordinẽ vniuersi non posse? vt igitur nihil natura in totam terram præualere potest, sic in totam Ecclesiam cogita. Quod verò ais, propriũ esse Ecclesiæ electorum, non posse à portis inferi superari, & fateri me Ecclesiam electorum inuisibilem esse, est quidem inuisibilis secundum electionem æternam, quam solus Deus videt, & cui voluerit reuelare, visibilis tamen est secundum communionem Sacramentorum, in qua necesse est permanere, & secundum eam cum malis etiam misceri. Quæro Antoni, Ecclesia Apostolorum, & illorum fere centũ viginti, super quos descendit spiritus S. specie ignis, qui sedit supra singulos eorũ, & baptizati sũt spiritu S. & igni, erat ne Ecclesia electorum? erat, dices. Erat visibilis an inuisibilis? visibilis inquies, quia ignis, qui sedit supra singulos eorum, visibilem fecit. Ecclesia igitur Catholica, quæ nunc est, & quæ illi successit, quæ ex aqua & spiritu S. regenerata est, visibilis est. Ad hæc cum Apostolus Petrus in Epist. 2. ait, quapropter fratres magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis, nonne satis clare docet, Ecclesiam electorum visibilem esse? de operibus enim bonis, quibus Ecclesia electorum ornari debet, ait in euangelio dominus, sic luceat lux vestra coram homi-

meã, & portæ inferi &c. non possit intelligi de Ecclesia inuisibili, vt Antonius insanè vult.

Quomodo ruina & interitus Ecclesiarũ particularium visibiliũ nõ euacuauit fidem Dei, qui de Ecclesia catholica visibili dixit, & portæ inferi nõ præualebũt aduersus eã, non magis quam incredulitas Iudæorum fidem Dei euacuauit.

Quomodo Ecclesia electorũ necessario secundũ scripturam visibilis sit.

hominibus, vt videant vestra bona opera, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. Restat igitur, vt Ecclesia electorum visibilis sit, quia opera eius, quibus studere debet, visibilia sunt. Nisi putas sic operari Ecclesiam electorum, sicut operatur Deus, quem non videmus, opera tamen eius videmus. Præterea, quod hic Christus promisit Petro, quem propter excellentiam fidei elegit, vt esset exordium noui populi per lauacrum regenerationis creandi, non esse portas inferi præualituras aduersus Ecclesiam, quam super eum ædificaturus erat, idem promisit, licet alijs verbis, Abrææ, quẽ etiam propter excellentiam fidei elegit, vt esset origo veteris populi: possidebit, inquit, semen tuũ portas inimicorum tuorum. Paulus verò ait, non omnes, qui ex circumcisione sunt Israel, ij sunt Israelitæ; neq; qui semen sunt Abrææ, oẽs filij: sed in Isaac vocabitur tibi semen; id est, non qui filij carnis, ij filij Dei: sed qui filij sunt promissionis. Interrogemus Antonium, si semen hoc Abrææ sunt filij Dei, quos promisit non esse vincendos ab inimicis, sed potius victores eorum futuros, quomodo fiant filij Dei? an non respondebit fieri per Sacramentum visibile baptismi ex aqua & spiritu S. Ecclesia, igitur electorũ, quæ ex istis nunquã vincendis constat, necesse omnino est, vt sit visibilis. Et si enim electi extra carnem militent, & arma eorum non sint carnalia, vt de se in secunda epist. ad Cor. scripsit Apost. in carne tamen ambulant: in carne autem ambulantes non possunt non esse visibiles. Illud etiam dicendũ est, cum Christus promisit in loco Matthæi non esse præualituras portas inferi aduersus Ecclesiam suam, quam super hanc petram ædificaturus erat, id est, nunquam esse expugnandam, licet à Satana, id est, ab hostibus, visibilibus, & inuisibilibus oppugnaretur, simul promisisse, nunquam hanc petram mouendam esse, id est, caput huius Ecclesiæ, Petrum dico, quem Ecclesiæ, id est, domui suæ tanquã patrem familias præficiebat, & in ea, vt esset exordiũ Sacerdotij, in quo primatũ haberet, collocabat. Hoc ipsum promisit in sacerdotio Leuitico tanquam in typo Sacerdotij Euangelici, quod sacerdotium Leuiticum nunquam ab aduersarijs, & hostibus tolli potuit vsq; ad aduentum domini in carne, qui erat expe-

De Petro origine vnitatis Ecclesiæ comparatio cum Abraã origine populi Israelitici & de promissione facta Petro de Ecclesia ædificata super eum nunquã superanda, cõparata cum semine Abrææ nunquam vincendo.

Quòd electi & si extra carnẽ militent, tamen in carne ambulant, & ideo Ecclesia eorũ necesse est, vt sit visibilis.

Quomodo cũ promisit Christus portas inferi nõ præualituras aduersus Ecclesiam super Petrũ ædificatã, simul promisit, nunquam hoc fundamentum, quod erat Petrus, conuellendum esse.

ctatio gentium, quando sacerdotium, & lex transferenda erant. Sic igitur dixit Moises in Deut. c. 33. de sacerdotio Leuitico, precans illi conseruationem, & incolumitatẽ, Benedic, inquit, Domine fortitudini eius, & opera manuum illius suscipe; percute dorsa inimicorũ eius; & qui oderunt eum, non consurgant. Quomodo autẽ hoc, quod de vmbra Euangelici Sacerdotij scriptũ est, in imagine ipsius rei, id est, in summo sacerdote noui testamẽti, qui est imago Christi, euenerit, vt percussa fuerint dorsa inimicorum Sacerdotij Petri, et qui oderunt eũ, non cõsurrexerint, ipsa Germania nobilissima testis esse potest. Sed de his parcius dicendum est, ne victis, & conatu suo frustratis insultare videamur. Respõdeamus iã ad formã argumentationis tuæ. Quare, *inquis*, ex tuis præmissis colligo, neq; Petrum, nec eius successorem, quicũq; tandem sit, vel esse, vel fuisse, vel esse posse fundamẽtum eius Ecclesiæ, de qua Christus apud Matthæum locutus est. *Semper sumis falsa, & ἀσυλλόγιστα ad argumentandum. dicis, fateri me, esse electos nobis inuisibiles, & electorum Ecclesiam esse nobis inuisibilem; verùm secundum electionem, nõ autẽ simpliciter: semper enim addere soleo, esse Ecclesiam electorum nobis inuisibilem, quia nouit dominus, qui sunt sui, vt Paul. ad Tim. scripsit; quod perinde est, vt si dicam, inuisibilem esse secundum electionem: tu verò vt fallas, τὸ κατά τι λεγόμενον commutas εἰς ἁπλῶς, id est, quod dicitur secundũ quid, in dictum simpliciter transuertis. Deinde, quod dicis, proprium esse electorũ, non posse à portis inferorum superari, immò etiam cõmune est Ecclesiæ permixtæ, vt Augustinus vocat cùm aliàs, tũ lib. 3. de doctrina Christiana: semper enim vsq; ad consummationẽ sæculi erit Ecclesia secũdum euangelium tanquã sagena missa in mare, quæ ex omni genere piscium congregat; & tanquã area in qua necesse est, esse paleas, & triticũ, quousq; veniat, cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, & cõgregabit triticum in horreum; paleas autẽ comburet igni inextinguibili. Videamus, quæ sequuntur.* Cæterum ad tædiũ vsque Bonifacium inculcas, Germaniæ, vt loqueris, Apostolum, eo quòd Germanicas Ecclesias super fundamẽtum Petri ædificauerit, easque Romanis Pontificibus addixerit

Quomodo quod dominus Iesus promisit de sacerdotio euangelico nunquam tollendo ab aduersarijs, idẽ promisit de sacerdotio Leuitico nunquam tollẽdo ab hostibus vsq; ad aduentum Christi.

Quomodo quod in sacerdotio Leuitico vmbra sacerdotij euangelici precatus est Moises, inquiẽs percute dorsa inimicorum eius, impletũ sit in sacerdotio noui testamenti ab inimicis, & hostibus oppugnato.

Fallacia Antonij commutantis quod dicitur secundũ aliquid, in id, quod dicitur simpliciter.

Quomodo non posse à portis inferi superari, non sit propriũ electorũ, sed commune Ecclesiæ ex bonis & malis mixtæ.

xerit; nunc autem Proteſtantium Eccleſias fidenter, & "
temerè pronuncias nullas eſſe, poſtquam à pontifice Ro- "
mano deſciuerunt. Si ita eſt, conſequitur Chriſtum non "
fuiſſe locutum de Eccleſia ſuper Romanum pōtificem "
ædificanda, cum loquatur de Eccleſia, quæ nunquā poſ- "
ſit à ſuo fundamento diuelli. *Neq; mirum, ſi ad tædium vsq;* "
Bonifacium Germaniæ Apoſtolum inculco; quod ne ſemel quidē
audire velles. Sed cur tu ingratus es? ſi enim Bonifaciū Germania
non habuiſſet apoſtolū, tu nō eſſes factus Chriſtianus. Quod autem
Eccleſias Germanicas ſuper fundamentum Petri Bonifacius ædi-
ficauerit, tu hoc dicis, nō nos. Non enim ædificauit Eccleſias Ger-
maniæ ſuper Petrū, ſed ſuper Chriſtū, ſuper quem ipſi etiā Apoſtoli
ædificabant, quia aliud fundamentum nullus homo poteſt ponere.
Chriſtus verò Deus noſter, ſolus ſuper fundamentum Petri & Ec-
cleſiā ſuam virtute ſua diuina ædificare potuit, & ædificauit: ſed tu,
vt ſæpe dixi, non intelligens, quod loqueris, neq; de quo affirmas,
omnia miſces, & in vnum confundis, nihil diicernēs. Sicut neq; totū
hic à ſingulis partibus diſtinguis, cum ais, ex eo, quod dico, Eccle-
ſias Proteſtantium ædificatas primùm à Chriſto ſuper Petrū, mi-
niſterio Bonifacij Apoſtoli Germanici, nullas iam eſſe, poſtquam à
pontifice Romano deſciuerūt, ſi ita eſt, cōſequitur, inquis, Chriſtū
nō fuiſſe locutū de Eccleſia ſuper Romanū pontificē ædificāda, quæ
nunquā poſſit à ſuo fundamēto diuelli Eccleſia Catholica, quæ eſt
quoddā totum, id eſt, oēs partes ſuæ. totum.n. & partes eiꝰ omnes,
nō ſunt plura, ſed vnū: hæc inquā, Eccleſia, tota ædificata eſt ſuper
Petrū, quæ ab eo nunquā diuelli potuit, nec vnquā poterit; quia fi-
delis eſt, & mētiri nō poteſt, qui dixit, & portæ inferi nō præua-
lebūt aduerſus eā. Eccleſia verò particularis hæc aut illa, illæ, vel
aliæ particulares, Germanicæ, Africanæ, aut Anglicanæ, nō ſunt
tota Eccleſia, neq; tota Eccleſia eſt idē ſimpliciter huic, aut illi parti
aut illis, vel alijs partibus: licet ſit idem ſecundū quid. Si .n. tota
Eccleſia eſſet idē ſimpliciter huic Eccleſiæ particulari: eadē ratione
eſſet idē ſimpliciter illi alteri: ita fieret, vt hæc & illa, quia ſunt v-
nū cū toto, eſſent inter ſe idē. Ex quo rurſus ſequeretur nō eſſe totā

Niſi Germania Bonifacium habuiſſet Apoſtolum, non eſſet hodie Chriſtiana.

Quomodo Bonifacium Apoſtolum Germaniæ, Eccleſias Germanicas ſuper Petrū ædificaſſe, non nos, ſed Antonius dicit non intelligens quid loquatur.

Quomodo Antonius totū à partibus ſingulis non diſtinguat.

Antonius, nouitatem exprobrat. Certe si nouitatem fidei exprobrasset, magno probro, & crimini nobis esset, vt est Cõfeßionistis, & Protestantibus, qui confeßionẽ fidei à Martino Luthero conceptã & Augustæ anno M. quingent. trigeſ. æditam profitentur. ipsi enim auctores, fidei vestræ annum aſcripſerunt, vt testatur Philippus vester Mel. in epiſt. ad lectorem ante confeßionem Ecclesiarum Saxonicarum. Institutum vitæ monasticæ, & religioſorum, quod Ordo ſocietatis noſtræ profitetur, non eſſe nouum, ſed cum Ecclesia Apoſtolica ortum, demonſtraui nuper ex ſcripturis aduerſus Boquinum Viturigum accuſatorem nominis Societatis Ieſu; reſpondi etiam ei de nouitate noſtri Ordinis, & de genere occupationum eius. Quod verò dicis, te non reperire nos, nec alios monachos in catalogo ſucceßionis Apoſtolorum, & diſcipulorum Christi, ſatis declaras, ignorare te quid ſit proprium monachi, ſiue religioſi. dixi antea. tuo Ariſt. auctore, facile omnes errare in ijs, quæ ignorant. Eſſe monachum, ſiue religioſum, non facit presbyterum eſſe, aut epiſcopum, niſi per ordinationem fiat, vt quidem poteſt fieri presbyter, aut etiam epiſcopus; cùm igitur erit factus presbyter, aut epiſcopus, tunc reperies in catalogo. Non poſſum ſatis mirari, te hæc aut neſcire diſtinguere, aut diſſimulare ſcire. Accedamus igitur ad quæſtionem tuam, Nunc *(inquis)* ad id quod affirmas de Apoſtolorum ſucceſſoribus, vbi te peccantẽ " deprehendo παρὰ τὸ ἁπλῶς τὸ κατά τι λεγόμενον. Nam ordinarij Eccleſiæ paſtores, qui purè docent Euangelium, & fideles ipſi, qui doctrinam Apoſtolicam retinẽt, dici quidem poſſunt Apoſtolorum ſucceſſores; nos autem de apoſtolatus natura diſputamus, quem alio loco habendũ eſſe, quam ordinarium Eccleſiæ miniſterium, docet Paulus Eph. 4. & 1. Cor. 12. Itaq; ipſis Apoſtolis in Apoſtolatus munere ſucceſſum non fuiſſe ita colligamus. Conſtat ex ſcriptura duo potiſſimum in apoſtolatu ſpectanda eſſe; vnum, Apoſtolos non vni genti, vrbi, prouinciæ, vel regno fuiſſe alligatos, nec eorum munus alijs quam vniuerſi terrarum orbis finibus circumſcriptum, ſic Matth. 26. profecti docete omnes gentes, &c. alterũ,

Quid obijciat, & exprobret ordini Societatis Ieſu Antonius, quia aliud non potuit.

Quod nullũ maius crimen obijci poteſt quã nouitas fidei, quæ Proteſtantibus obijcitur: & ipſi auctores Cõfeſſionis Auguſtanæ nouã fidem eſſe appoſito anno cõfeſſi ſunt.

Quomodo Antonius Sadeel quid ſit propriũ monachi ignoret.

„ Apostolos nõ ordinario modo, neq; per hominum mi-
„ nisterium, sed ἀμέσως ab ipso domino electos fuisse, Gal.
„ 1. non ab hominibus (inquit) neque per hominem, &c. si
„ in his duobus non fuit successum apostolis, dico nullos
„ esse apostolorum successores in apostolatus ministerio,
„ atq; vt de priori agamus, Apostoli, quorum fuit omnes
„ gentes docere, ordinarios Ecclesiæ ministros, id est, Epi-
„ scopos, vel presbyteros constituerũt, & cõstituendos cu-
„ rarunt, idq; κατ' ἐκκλησίαν, inquit Lucas act. 14. & κατὰ πόλιν
„ inquit Paulus Tit. 1. non igitur, vt Episcopi, & presbyteri
„ omnes gentes docerent, sed eum tantũ gregem, cui præ-
„ ficiebantur; adeo vt Episcopatus longo interuallo diffe-
„ rat ab apostolatu. Quamobrem cum hodie nulli sint, ad
„ quos spectet hoc mandatum, profecti, docete omnes gẽ-
„ tes, sequitur, apostolatus ministerium non fuisse ad nos
„ vsque, successione propagatum. At enim Turrianus pro-
„ fert Rom. Pontificem, qui Petro, & Episcopos, qui cæte-
„ ris Apostolis successerint. Quantũ ad Episcopos attinet,
„ confecimus ex verbo dei, eorum vnumquemq; esse non
„ omnium Ecclesiarum, & gentium, sed certæ alicuius Ec-
„ clesiæ pastorem. & nemo sane, nisi planè sit ἀθεόλογος, a-
„ postolatum cũ Episcopatu confuderit. Romanus autem
„ pontifex quo tandem iure Apostolatum sibi vendicat?
„ quia, inquis; est Romanæ sedis Episcopus, at ea ratione
„ vni tantum Ecclesiæ pręfectus est, alioqui non est episco
„ pus: hæc autem repugnant, vni tantum Ecclesiæ, & om-
„ nibus simul Ecclesijs præfectum esse; ex quibus efficitur;
„ Romanum pontificem falsò sibi apostolatum vendica-
„ re, eò, quòd sit Rom. Episcopus. Quid? si dicat, quia Petri
„ successor est? at ne Petri quidem successionẽ alia ratio-
„ ne sibi tribuit, quàm propter Ecclesiam Romanam: nul-
„ la igitur ratione pontifex Rom. apostolatus officium si-
„ bi arrogat. *Ad concludendũ, non habere nos successores Apostolorũ, & quod te magis premit, non habere Petri principis Apostolorum successorem, vt video, nihil curas, an, quæ sumus, sint falsa, & nul-*

& nullam formam syllogisticam habeant. Age verò Antoni, cum dominus Iesus post resurrectionem suam dixit Apostolis, euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus S. docentes eos seruare omnia, quæcunq; mandaui vobis, & ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationẽ sæculi, quomodo vsq; ad consummationẽ sæculi cum Apostolis, qui morte prohibebãtur permanere, sicut Apostolus de sacerdotibus veteris testamẽti ait, permanere poterat, & permanet, sicut promisit, qui fidelis est, si in locũ eorũ nulli succedunt? quomodo in hac vita vsq; ad cõsummationẽ sæculi cũ Apostolis est, si Apostoli nullo modo sunt? si nulli, inquã, sunt, in quibus adhuc viuunt? quomodo verũ est, quod dominus ait, ego vobiscum sum? q istud genus manendi erat cum Apostolis vsq; ad consummationẽ sæculi, quod, ne errarẽt, attendi voluit, cũ dixit, ecce? in carne .n. cum eis mansurus nõ erat vsq; ad cõsummationẽ sæculi; nec ipsi Apostoli permanere poterant propter mortem. Quid igitur superest, nisi vt in successoribus victuros esse significaret? age nunc Antoni, an minus necessaria est cathedra Petri in Euãgelio, quã fuit Moisis cathedra in lege? Quis nõ laudat, & admiratur illã dei summã sapientiam, & admirabilis œconomiæ prouidentiã, quæ in Deut. scripta est, Si difficile, & ambiguũ apud te iudiciũ esse prospexeris inter sanguinẽ & sanguinẽ, causã, & causam, leprã, & non lepram, & iudicũ inter portas tuas videris verba variari, surge, et ascẽde ad locũ, quẽ elegerit dominus deus tuus, veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, et ad iudicẽ, qui fuerit illo tẽpore, quæresque ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij veritatẽ, & facies quodcunq; dixerint, qui præsunt loco, quẽ elegerit dominus, & docuerint te iuxta legẽ eius, sequerisq; sententiam eorũ; neq; declinabis ad dexterã, nec ad sinistrã. Qui autẽ superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tẽpore ministrat domino Deo tuo, ex decreto Iudicis morietur homo ille, & auferes malũ de Israel; cunctusq; populus audiẽs timebit; vt nullus deinceps intumescat superbia. An minus ambigua, & difficilia iudicia, & q̃stiones de dogmatibus fidei in tẽpus euangelij incidere solent, quam in tẽpus legis veteris de varijs reb⁹ ad legẽ pertinẽtibus incidebãt?

Quomodo hic locus Euangelij, ecce ego vobiscum sum &c. necessario successionem apostolorum contineat.

Cõparatio diuinæ prouidentiæ in vetere testamento de vno iudice, cum diuina prouidẽtia in nouo de vno item iudice.

quod ergo tunc erant illi sacerdotes Leuitici generis, quos hic Lex dicit, & ille iudex, de quo dicit, qui fuerit eo tempore, & rursus, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, sunt nunc episcopi, & pontifex, qui eis, & vniuersæ Ecclesiæ præest, quem Cyprianus vnum ad tempus iudicem vocare solet, qui quia non agnoscitur, idcirco hæreses, & schismata oriri, dicit. hic est Petri successor, sicut erat in lege successor Aaronis iudex ille, qui erat eo tempore; nisi quod illic erat successio ex genere; hic est successio ex vicaria ordinatione, vt idem Cyprianus loquitur. Pontifex igitur cum concilio episcoporum, cum necessitas quæstionum, & difficultas iudiciorum variorum postulat, iudicij veritatem, sicut lex dicit, iudicat; sicut contra Martinum Lutherum, & sectatores eius Protestantes & Cõfessionistas, & reliquas sectas ab eo ortas, quæ sunt multiplices, iam iudicauit; & sicut illic, qui superbierit, inquit, nolens obedire Sacerdotis imperio, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel, sic Martinus Lutherus, & qui eũ per malitiam, & obstinationem sectantur, facti sunt anathema, id est, interfecti gladio spirituali, quem Apostolica doctrina in libro 2. Clementis Romani gladium ignis vocat. Si illam, quam dixi sapientiam diuinam, & admirabilem prouidẽtiam de ambiguis, & difficilibus iudicijs, ac quæstionibus probas, & laudas, cur hãc, quam in Ecclesia vides, & omnes tui maiores, & patres Protestãtium ab initio viderunt, Ecclesiæ inuides? cur eam tollis; nisi quia odisti? odisti autem, quia vos cum parente vestræ fidei damnauit. Si videtur tibi laudabilis, & vtilis, ac necessaria prouidentia, vt haberet vniuersus populus Israeliticus vnum Iudicem, qui adbibitis alijs sacerdotibus Leuiticæ tribus, de arduis, & ambiguis iudicaret, cũ opus esset: cur non vultis, vt habeat populus Christianus vnum Cepham, id est, Pontificem, ac Iudicem vnum; ad quem adeat, vt cum opus fuerit, iudicet iudicij veritatem adhibito collegio sacerdotum, (sic enim vocat Cyprianus Collegium Cardinalium) aut adhibito concilio Episcoporum, vt assolet, sicut Paulus ad Cepham ascendit Hieros. vt cum eo adhibitis Ioanne & Iacobo, Euangelium, quod prædicabat, conferret; ne in vacuum, inquit, curreret.

De Iudicio pontificis cũ Concilio Episcoporũ, cum necessitas quæstionum, & difficultas, ac varietas iudiciorum postulat.

Quomodo admirabilẽ Dei prouidẽtiam Ecclesiæ inuidẽt, qui Cathedram Petri ex ea tollũt.

Quare Protestantes cathedram Petri oderunt.

curreret, aut cucurrisset. Premam adhuc diuinam prouidentiam, illam veteris populi cum hac noui conferens; si non potes non laudare, & admirari illã etiam prouidẽtiam, cũ dixit dominus ad Moisen, sicut scriptum est in libro Num. c. XI. *congrega mihi* LXX. *viros de senibus Israel, quos tu nosti, quòd senes populi sunt, ac magistri; & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesq; ibi stare tecum, vt descendam, & loquar tibi; & auferam de spiritu tuo, tradamq; eis, vt sustentent tecum onus populi, & non tu solus graueris; dicam iterum, cur similem prouidentiam, immò admirabiliorem populo Christiano inuides? cur non pateris, vt acceperit, & habuerit vnum Moisem Euangelicum, qui sustẽtaret onus Ecclesiæ super eum ædificatæ; & cum eo sustentarent, ne ipse solus grauaretur, alij Apostoli, & discipuli, & ij, quos ipsi Apostoli in diebus suis ordinarunt; cui Moisi Euangelico, id est, Petro successerit, qui idem onus sustentet, & ne solus grauetur, alij etiam sustentent successores Apostolorum, qui sunt Episcopi, & successores* LXX. *discipulorum, qui sunt presbyteri ministri verbi Dei; sicut in cathedra Moisis succedebat summus pontifex, cum quo successores illorum* LXX. *quibus dominus de spiritu dato Moisi impertiuit, idem onus sustentabant, hi autem erant Scribæ, & Pharisæi, quos Euangelium dicit; qui quamdiu, sicut à Moise à principio instituti fuerant, docebant, & non secundum suas traditiones, tamdiu de cathedra Moisis docebant; hoc enim significabat sedere super cathedram Moisis, sicut cum episcopi, & presbyteri recte tractant, sicut Apostolus ait, verbum veritatis, de cathedra Petri docent. Confirmat hæc, quæ dico, S. Ephrem Syrus, cuius quanta sit auctoritas ex historia Theodoreti intelligi potest. is igitur in sermone de Transfiguratione, sicut Moises (inquit) societatis illius, & coniunctionis Hebræorum iussu Dei princeps fuit, ita Petrus Ecclesiæ Christianorum; atq; vt ille veteris, ita hic noui testamenti princeps. Sed respondeamus iam ad singula, quæ obijcis factus ῥαψῳδὸς & euerriculum omnium amentiarum, quas hactenus Lutherani contra successionem Petri obiecerunt, quasi sperarent se non esse iudicandos à Deo, &*

Vrgetur adhuc prouidentia diuina in vetere populo, collata cũ prouidentia diuina in nouo.

Antonius Sadeel euerriculũ omnium calũniarũ & cauillationũ in successionem Petri.

Quid Protestantes, se consequi sperent sublato iudicio Petri in successoribus.

in cælum ingressuros, si iudicem, quem Christus Ecclesiæ Catholicæ præfecit, & cui claues regni cælorum dedit, semel tollerent. O amentiam summã, & deplorandam cæcitatem non sentientium, quã durum sit contra stimulum calcitrare. Primum igitur dicis, cum affirmo de successoribus Apostolorum, peccare me παρὰ τὸ ἁπλῶς τὸ κατά τι λεγόμενον. nam ordinarij, *(inquis)* pastores, qui purè " docent Euangelium, & fideles ipsi, qui doctrinam Apostolicam retinent, dici quidem possunt Apostolorũ successores, *non intelligo, quomodo Apostolorũ successores facias cũ ordinarijs pastoribus, etiã laicos, quos vocas fideles ipsos, qui Apostolicam doctrinam retinent: vos enim, non credo, dicitis, habere laicos sacerdotiũ ex ordinatione, siue impositione manuum, sicut ordinarios pastores; quomodo igitur vtriq; sunt successores apostolorum? sed de hoc tu videris, quomodo tuis Academicis hoc expedias. Ego.n. semper hoc contendo, vestros, quos appellatis pastores, meros Laicos esse, neq; magis esse Sacerdotes ex ordinatione, quam de » Capitolio Sacerdotes, vt de quibusdam dixit Cyprianus.* Nos au- » tem, *inquis*, de Apostolatus natura disputamus, quem in » alio loco habendum esse quàm ordinarium Ecclesiæ mi- » nisterium docet Paul. Eph. 4. 1. Cor. 12. *non explicasti, quomodo doceat, quod dicis, Apostolos credo docere hoc putas, quia dicit in Epist. ad Cor. posuit Deus in Ecclesia Apostolos, & in Epist. ad Eph. ipse dedit quosdam quidem Apostolos, sed si nunc non sunt in Ecclesia successores Apostolorũ? Quia Apostolos deus sine ministerio hominis posuit in Ecclesia: igitur neq; vos pastores vllos habetis, quos Deus Ecclesiæ dedit; quia quos ipse dedit, vel sine ministerio hominis dedit, vel per ministerium Apostolorũ, quorum successores vos negatis, dedit; vnde igitur eos habetis, quos habere putatis? quis eos vobis dedit? homo, an Deus? si enim homo dedit, & nõ Deus, vnde illis potestas ligandi, & soluendi? nonne hæc potestas è cælo est? igitur tu dabis nobis hac ratione successores Apostolorũ episcopos; aut ipse adimes tibi pastores, & presbyteros, quos te habere credis, & defendis.* Itaq; ipsis Apostolis *(inquis)* in Apostolatus munere non fuisse successum, ita colligamus:

Quomodo Antonius Apostolorũ successores faciat cum ordinarijs pastoribus ipsos etiam laicos, expediat ipse suæ Academiæ. Pastores Protestantium meros laicos esse.

Quomodo cogatur Antonius cum suis Protestantibus, aut dare nobis successores Apostolorũ: aut adimere sibi pastores & doctores verbi, quos se habere putant.

con-

constat ex scriptura, duo potissimum in Apostolatu spe- "
ctanda esse, vnum, Apostolos non vni genti, vrbi, pro- "
uinciæ, vel regno fuisse alligatos; nec eorum munus alijs "
quàm vniuersi terrarum orbis finibus fuisse circumscri- "
ptum. *Ideo Antoni effici dicis, nullos esse Apostolorum successo- "
res, quia nulli sunt, ad quos pertineat illud Apostolis præceptum, ite, docete omnes gentes &c. mirum est, esse te tam obtusum, vt non intelligas, aliud opus postulasse illud tempus, cum nondũ erant Ecclesiæ constitutæ; aliud, cum iam erant. Missi quidem sunt Apostoli in vniuersum orbẽ, ad ædificandas Ecclesias, quæ non erant; postquam verò vbiq; constitutæ sunt, & in omnem terram exiuit sonus eorum, Ecclesijs ædificatis pastores præficiuntur, sicut ipsi illi sancti Apostoli Ecclesijs ædificatis pastores præficiebant, vt Titum Paulus Cretensi Ecclesiæ præfecit; & Timotheum Ecclesiæ Ephesi. Tu etiam hoc concedis; sed negas ministerium Titi, aut Timothei, & similium, ministerium Apostolatus fuisse: mentitus est igitur Apostolus, cum Epaphroditum Philippensium Apostolum vocauit. Fuit enim eorum Episcopus, vt testatur eruditissimus auctor Theodoretus in commentarijs epist. ad Philipp. explanans enim inscriptionem epist. Paulus, & Timoth. serui Iesu Christi sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis cum episcopis & diaconibus; cum Episcopis, inquit, id est, cum presbyteris: vtroque enim nomine vocabantur tunc, vt ex historia Apostolorũ perspici potest, cum vocatis presbyteris Ephesijs Miletum, dixit Apostolus, attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus episcopos &c. Et ad Titum, propterea reliqui te Cretæ, vt constituas presbyteros; & paulo post, docens, quales esse deberent, quos erat constituturus episcopos, oportet, inquit, episcopum &c. Quod & hoc in loco perspicuũ est: coniunxit enim diaconos cũ episcopis, non facturus mentionem aliã presbyterorum. Adde, quod multi episcopi nõ possũt vni Ciuitati præesse, atq; Epaphroditũ quidẽ in hac eadẽ Epistola Apostolũ Philippensiũ appellauit. Quæ appellatio satis declarat fuisse illũ Episcopũ eorũ. Hactenus Theodoretus, et mihi probabilius videtur, nõ fuisse Episcopum Philippensiũ, quia*

Quomodo ministeriũ episcopi ministerium Apostolatus sit.

Epaphroditus Philippensium Apostolus.

non ne-

non numeratur à Clemente Rom. libro VII. *de Const. apost. inter episcopos, quos apostoli, dum viuerent, ordinarunt in ciuitatibus eis aßignatis, sed fuisse eorum magistrum, idque significare Paulum, cum eum vocat apostolum Philipp. Sic Chry. & eum secutus Theophyl. siue igitur Paulus Epaphroditum vnius magnæ ciuitatis episcopum, ad quem non pertinebat præceptum eundi in vniuersum mundum, & docendi omnes gentes, sed vt Ecclesiam suam, cui præpositus erat, doceret, & gubernaret, apostolum vocat, cur tu contra verbum apostoli ministerium episcopi in præsidendo Ecclesiæ suæ, in qua eum spiritus S. posuit, ministerium apostolatus esse negas? siue magis placet, vt apostolum Philippensium vocet, quia doceret eos verbum dei, cur contra auctoritatem Apostoli episcopos, quibus inprimis conuenit in Ecclesijs sibi aßignatis docere verbum dei, & non proficisci ad alias gentes, dici apostolos potestate docendi verbum, negas? & potestate ligandi & soluendi apostolorum esse successores? Vt enim apostoli vtramque potestatem episcopis, quos ordinarunt, dederunt; sic episcopi episcopis, quos ordinant, dant. Dicendum est de te, quod S. Epiphanius de Aerio hæretico, qui dicebat, episcopos & presbyteros æquales esse, ἠπάτησεν αὐτὸν ἡ ἐρχελία καὶ ὁ ζῆλος: id est, nugacio, & liuor eum decepit, sic te etiam inuidia, liuor, & maleuolentia, & nugandi studium, ad negandos nobis Apostolorum successores adduxerunt, ne si non negares, necesse esset, dare pontificem Rom. successorem Petri, & Bonifacium Germaniæ Apostolum. sic enim multi veteres auctores vocant, qui te cum Protestantibus, velis, nolis miser, in die iudicij iudicabit. Audi quid apostolica doctrina in libro vij. Clementis Rom. in extrema fere pagina dicat, postquam descripsit Clemens Catalogum eorum Episcoporum, quos sancti Apostoli, dum viuerent, ordinarunt, & ciuitatibus præfecerunt, subiunxit statim Clemens in persona Apostolorum, οὗτοι οἱ ὑφ' ἡμῶν ἐμπιστευθέντες τὰς ἐν κυρίῳ παροικίας, ὧν τῆς διδασκαλίας μνημονεύοντες παραφυλάσσεσθε τοὺς ἡμετέρους λόγους, καὶ εἴη ὁ κύριος μεθ' ὑμῶν νῦν τε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους χρόνους, ὡς αὐτὸς εἴρηκεν ἡμῖν μέλλων ἀναλαμβάνεσθαι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ θεὸν καὶ πατέρα. ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ἀμήν. Hi, inquit, sunt, quos para-*

Quomodo contra verbũ Apostoli negetur, ministeriũ episcopi ministerium apostolatus esse.

Quæ Antoniũ, & Protestãtes inducant ad negandum nobis Apostolorũ successores.

Quòd Bonifacius Germaniæ Apostolus Protestãtes & Antoniũ Sadeelem cum eis in die iudicij iudicabit.

parœcijs in domino præfecimus; quorũ doctrinæ semper memores, seruate sermones nostros; & sit dominus vobiscũ nunc, & in infinita sæcula; vt ipse nobis dixit, cum esset ad Deum suum, eundemq́ patrem ascensurus, ecce ego vobiscũ sum vsq; ad consummationem sæculi, amen. Interpretatus est Clemens in persona apostolorum, qua ratione sit Christus cũ Apostolis in hac vita vsq; ad consummationem sæculi, sicut promisit ascensurus in cælum, ratione scilicet successionis episcoporum, quos apostoli, dum viuerent, ordinarunt, quibus doctrinam suam tradiderunt, & illi item alios ordinarunt, in quibus quia tamquam in successoribus censentur esse primi illi ordinatores, & magistri apostoli, quandiu Christus est cum successione ista episcoporum ab illa prima ordinatione episcoporum ab Apostolis facta proficiscentiũ, tandiu est, & erit vsq; ad consummationem sæculi cum Apostolis in Ecclesia. nunquam enim deficiet successio ista vicariæ ordinationis episcoporum. Itaque cum hoc, quod Apostolica doctrina hic præcipit, memores scilicet esse doctrinæ illorum episcoporum, quos ipsi Apostoli ordinarunt, & docuerunt, sic enim fieri, vt doctrina ipsorum apostolorum seruetur, nobis etiam, qui nunc sumus, præcipiat; consequens est, vt per successionem episcoporum illa ipsa doctrina, quam apostoli illis episcopis à se ordinatis tradiderunt, & illi alijs à se item ordinatis, ad nos vsque perducta sit, alioqui non hoc ad nos pertineret, quod apostolica doctrina nunc monet, & iubet, vt memores doctrinæ illorum episcoporum, seruemus doctrinam Apostolorũ. Confirmat hoc sanctus Irenæus libro 3. contra hæreses c. 3. sic enim ait, Traditionem itaq; apostolorum in toto mundo manifestatam in Ecclesia licet perspicere omnibus, qui vera velint audire; & habemus annunciare eos, qui ab apostolis instituti sunt episcopi in Ecclesijs, & successorum eorum vsq; ad nos, qui nihil tale docuerunt neq; cognouerunt, quale ab istis deliratur. Protestantes igitur, qui successionem episcoporum ab ipsis illis sanctis Apostolis ordinatorum non habent, non possunt meminisse doctrinæ à sanctis apostolis Ecclesiæ Dei per successionem Episcoporum, quos ipsi primum ordinarunt, traditæ; neq; cum pastoribus eorum dominus est, quia non sunt uccessores

Apostolica doctrina à Clemente Romano scripta.

Quomodo ratione successionis episcoporũ in locum Apostolorũ, sit dominus cũ Apostolis in hac vita vsq; ad consũmationẽ sæculi, sicut ipse promisit.

Quómodo per successionem episcoporum factum sit, & fiat, vt doctrina Apostolorum quã episcopis, quos ordinarunt, tradiderũt, vsq; ad nos perducta sit.

Quomodo Protestãtes testimonio Apostolicæ doctrinæ nõ possunt meminisse doctrinæ Apostolorũ, quia succes-

illorum episcoporum, quos Apostoli ordinarunt; ac proinde neque doctrina Apostolorum in eis est, ex quo tempore traditionem Apostolicæ doctrinæ cũ Episcopis respuerunt duce ac magistro Martino Luthero monacho apostata. Immo verbum dei expressum reiecit Lutherus, cum Episcopos sustulit: dominus enim loquens cum Apostolis expresse dixit, ego vobiscum sum vsq; ad consummationem sæculi, quod alia ratione verum esse non potest, nisi quia in Episcopis, quos Apostoli constituerunt, dum viuerent, & constituendos postea curarunt, vt tu etiam fateris, Apostolos habemus. Et si verbã successoris Apostolorum in aliquo auctore antiquo & apostolico audire desideras, audi Dionysium in Epist. ad Demophilum monachum, αὐτὸς μὲν οὖν ἐπιθυμίᾳ καὶ θυμῷ καὶ λόγῳ κατ' ἀξίαν ἀφόριζε, σοὶ δὲ οἱ θεῖοι λειτουργοὶ, καὶ τούτοις οἱ ἱερεῖς, ἱεράρχαι δὲ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τοῖς ἱεράρχαις οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ τῶν ἀποστόλων διάδοχοι. *Quia Demophilus monachus tantùm erat, qui sæculum reliquerat, nullius autem ministerij Ecclesiastici ordinationem acceperat, tu, inquit, præscribe cupiditati, iræ, & rationi, quæ conueniunt; tibi autem diaconi, siue ministri Ecclesiæ; ministris siue diaconis præscribant sacerdotes; sacerdotibus, siue presbyteris Episcopi; Episcopis Apostoli, & Apostolorum successores. Et si vnus ordo est Episcoporum, & Archiepiscoporum, & vtrique sunt Apostolorum successores, tamen quia archiepiscoporum est ordinare, & mittere per prouincias suas prouinciales Episcopos, et eis præesse; honore & dignitate ac potestate propinquiores, & similiores sunt Apostolis, qui Episcopos mittebant, & ordinabant, quàm Episcopi, qui non mittunt episcopos, sed presbyteros, quibus præsunt: idcirco archiepiscopos tanquam maiores Episcopis ab Episcopis seiunxit, & successores Apostolorum, vocauit, tametsi vt dixi, vtrique sunt successores Apostolorum, quia idem et vnus est eorum ordo. En Antoni habes Apostolici auctoris, & Pauli discipuli testimonium, esse in Ecclesia successores Apostolorum, habes de ista successione traditionem Apostolorum in toto mundo manifestatam, vt verbis Irenæi vtar, quam in Ecclesia licet perspicere omnibus, qui vera velint audire. Quam qui pertinaciter*

apud

sionem Episcoporũ ab illa radice apostolica per vicariã ordinationem proficiscentiũ non habẽt; nec Dominũ cum pastoribus eorum quos vocãt, potest esse.

Quomodo verbum dei expressum reiecit Lutherus, cum Episcoporũ successionẽ sustulit in Germania.

Verbum successoris, qđ Antonius requirit, in Dionysio discipulo apostolorum ostenditur.

Quomodo Dionysius archiepiscopos ab Episcopis separet, & quare, cum sit alioqui vnus et idem ordo.

Qui sint propinquiores successores Apostolorũ.

De successoribus Apostolorum Episcopis Apostolorũ traditio per

apud nos negaret, in omnibus cuncti orbis Ecclesijs siue Orientis, siue Occidentis, siue ad meridiem, siue ad septentrionẽ, hæreticus haberetur, & quidem periculo capitis; sicut scriptum est, tollite malum de medio vestri. Habes denique, quod premere soletis, verbum Dei expressum. Quid enim clarius dicere poterat, qui dixit sanctis Apostolis ascensurus in cælum, ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. hoc enim non poterat aliter præstari, nisi loco Apostolorum, qui morte prohibebantur permanere, alios dominus in Ecclesia posuisset, & quotidie poneret; hi autem sunt Episcopi, quos ipsi apostoli ordinarunt, & qui illis deinceps successerunt, & vsque ad consummationem seculi, quandiu Ecclesia durabit, successuri sunt. Te autem, quia quæ vera sunt, non vis in Ecclesia audire, sicut Irenæus dixit, dicam iterum ἐρεσχελία *decipit, vt Sanctus Epiphanius de Aerio scripsit, id est, contentio, quæ in labijs est secundum etymologiam verbi huius, quasi dictum sit* παρὰ τὸ ἔριν ἐν τοῖς χείλεσιν ἔχειν. *Quia enim contentiosus es, & labia tua contentione natant, omnes nugas, quæcunque in buccam veniunt, ad contendendum per inconsiderationem, vel potius amentiam arripis. Vt illud, non esse successum Apostolis, quia dominus præcepit illis, vt irent, & docerent omnes gentes, scilicet alij alias, non enim poterat vnus Apostolus ad omnes gentes proficisci, & omnes gentes docere, immo Matthæus, & Iacobus Alphæus, vt Hippolitus martyr auctor est, Hierosolymis tantum prædicarunt. Nega igitur Apostolos fuisse, quia non sunt profecti ad omnes gentes. Et naturam apostolatus fuisse ab eis adulteratã. O diuinum* παλαιθεολόγον, *qui eum vocas* ἀθεολόγον *qui apostolatum, cum episcopatu confuderit, id est, qui episcopum vocet apostolum.* ἀθεολόγος *igitur fuit Paulus, qui, vt paulò ante dixi, Epaphroditum vocauit apostolum Philippensium, quòd ministerium Episcopatus, aut docendi verbum Dei ministerium apostolatus esset: & apostoli episcopos ordinarunt, vt eorum loco succederent, vt traditio Apostolorũ in vniuersis Ecclesijs cuncti orbis prædicata testatur. Sed qui tã mira sagacitate venatus es naturã*

[Margin: omnes cuncti orbis Ecclesias.]

[Margin: Quomodo auctore Antonio Sadeele Matthæus, & Iacobus Alphæus, non fuerũt Apostoli.]

[Margin: Quomodo sententia Antonij ἀθεολόγος fuit Paulus.]

Quomodo Antonium sagacem venatorem naturæ Apostolatus, fugit operatio miraculorū apostolica, ministerio apostolatus necessaria.

apostolatus, quomodo solertiam tuam fugit operatio miraculorum qua voluit dominus, vt Apostoli sui doctrinam, quam omnibus gentibus prædicaturi erant, confirmarent, sicut Paulus in Epist. ad Hebr. c. 2. ait, loquens de salute, quam affert Euangelium, quæ inquit, cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis, qui audierunt, (hi sunt apostoli) in nos confirmata est, contestante Deo signis, & portentis, & varijs virtutibus, & spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. An videbatur tibi minus ad ministerium apostolatus necessarium, facere miracula, quàm proficisci ad omnes gentes infidelium, vt prædicarent Euangelium, cum apostolus dicat, signa fieri propter infideles? quid diceres, si hodie vtrumque horum cerneres in aliquo episcopo, ire scilicet ad prædicandum infidelibus, & cum opus esset, fieri ab eo miracula secundum voluntatem Dei? concederes ne esse successorem apostolorum? Dubitabam mecum, quid responsurus esses, quia penè oblitus eram alterum, quod requiris, & ad naturam apostolatus pertinere dicis, ordinari scilicet ἀμέσως, id est immediate à Christo. Age ergo Antoni, putas ne minus episcopum fuisse Iacobū fratrem domini, quem Petrus, Iacobus, & Ioannes episcopum Hierosolymæ ordinarunt, quàm fuerunt ipsi ordinatores, qui à Christo in die Pentecostes per aduentum spiritus sancti cum reliquis apostolis ordinati sunt episcopi? hoc enim Dionys. Areop. in Ecclesiæ Hier. testatur, & Hieron. in dialogo cõtra Luciferianos, & multi alij, ne omnes enumerem. Non legisti, quod Paulus de ordinatis pastoribus non ἀμέσως à Christo, sed per ministerium Pauli dixit Mileti, attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos posuit spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.

Negat Antonius Episcopos esse successores apostolorū, qa Apostoli immediate sunt ordinati à Christo, quasi minus episcopi sint, qui mediate ordinantur.

Quomodo eiusdem auctoritatis est episcopus siue à Deo immediate ordinatus, siue per ministeriū hominis; sicut eadem est auctoritas.

Quid igitur amplius requiris, si is, qui ministerio hominis ordinatus est, non minus à spiritu S. ordinatus est, quàm qui ἀμέσως ab eodem spiritu S. ordinatur? an maior erat auctoritas verbi Dei, cum à Christo ipso prædicabatur, quàm cum à ministris eius legitimis nunc prædicatur? minime. Similiter dicendum est de ordinatione episcopi, siue à Deo fiat ἀμέσως, vt in Apostolis facta est, siue à Deo fiat μεσιτευτῶς, id est, mediate à Deo, per ministerium,

rium, inquam, hominis, eiusdem auctoritatis est. Denique si per ministerium hominis, id est, Moisis, Deus Aaronem summum sacerdotem, & pontificem consecrauit, vnxit, & pontificali ornatu induit, cur non pateris similiter per ministerium hominis Pontificē Petri successorem, & episcopos Apostolorum successores consecrari, & ordinari? aut si ad concedendum nobis successores apostolorum tā insane requiris illud ἀμέσως, *id est, immediate, restat, vt Matthiam neges numerum vndecim impleuisse, aut ei aliquid putes de natura apostolatus defecisse, quia non est ita* ἀμέσως *electus à Christo, sicut cæteri apostoli. Elegisse enim duos ex omnibus, qui cum Apostolis congregati erant, & statuisse illos, id est, præsentasse, vt nūc loquuntur, & orasse dominū, vt ostenderet, vtrū illorum elegisset, aliquid ministerij intermedij fuit. Dominus autem signo mirabili super Matthiam ostenso, siue splendoris, siue ignis, vt in die Pentecostes, quod signum, siue donū diuinum, vt Dionysius vocat, scriptura vocauit sortem, vt idem Dionys. in Eccl. Hier. c. de sacris ordinationibus interpretatur, illo inquā signo ostenso declarauit dominus Apostolis, se Matthiam elegisse, & ordinasse. simul etiam docuit, vt idem Dionys. ait, non debere episcopum sacras ministrorum ordinationes facere* αὐτοκινήτως, ἀλλ᾽ ὑπὸ θεῷ κινοῦντι, *id est, non suam voluntatem, sed Dei in ordinationibus faciendis sequi oportere. Ac sane quidem licet hic mirabilem Dei prouidentiam contemplari. Quia enim eò processurus erat hæreticorum furor, & insania, & odium in summum hierarcham, & in reliquos episcopos, vt, quia episcopi non ordinantur in Ecclesia* ἀμέσως, *id est, immediate, negarent esse apostolorum successores, idque quò maiore licentia traditionem apostolorum per episcopos eorum successores Ecclesijs transmissam negare possent; prouidit dominus vt in electione vnius ex choro 12. apostolorū, aliquid ministerio apostolorum fieret, ne omnino* ἀμέσως *ordinatus esse diceretur, & esset. Non enim dicturus est Antonius Sadeel, nihil fecisse Apostolos, cum ex centum viginti, qui cum apostolis congregati erant, duos elegerunt, & in medio statuerunt, & orarunt, reseruantes Deo alterius illorum electionem ratam, quam dominus*

[Margin: verbi Dei, cum à ministro legitimo prędicatur, sicut erat, cum ab ipso Christo prædicabatur.]

[Margin: Quomodo, si ad naturā apostolatus omnino requiratur ordinari sine medio, sequitur, aliquid de natura apostolatus defuisse Matthiæ.]

[Margin: De electiōe Matthiæ, & de sorte, quæ cecidit super eum, quid sit.]

[Margin: Quorsum spectauerit diuina prouidentia, vt in electiōe, & ordinatione Matthiæ aliquid ministerio Apostolorū fieret.]

Quomodo aliquid simile fiat in ordinatiõe episcoporũ vt factũ est in ordinatiõe Matthiæ.

signo diuinitus dato ostenderet, sicut fecit. Aliquid non dißimile fit in ordinationibus episcoporum in Ecclesia; cum clerus eligit assentiente populo, (non enim inuito, & renuente populo episcopus Ecclesiæ præficitur secundum Canonem Apostolorum) & dominus per signum sensibile impositionis manuum episcoporum à sanctis Apostolis, sicut à Christo acceperunt, traditum, dat diuinitus potestatem ligandi, & soluendi, quam sanctis Apostolis dedit. Sed videamus, quæ de pontifice Rom. nominatim disputas; sic enim ais;

" Romanus autẽ Pont. quo tandẽ iure sibi apostolatũ ven-
" dicat? quia, *inquis*, est Romanæ Sedis episcopus. *sic facis me respondentẽ, vt tuo more falsum sumas ad argumentandũ. Ego.n. non hoc dico, quod tu fingis à me dici, Pontificem Romanũ sibi Apostolatũ, id est, pontificatum vendicare, quia sit Romanæ Sedis Episcopus; sed quia est successor Petri, super quẽ Christus Ecclesiam suã ædificauit. Petrus enim caput Ecclesiæ erat, cũ sedit Antiochiæ, antequã ad Romanam Sedẽ veniret. Et si pontifex hodie in aliã ciuitatem sedẽ transferret, nõ minus pontifex esset quã hodie in Romana sede est. Diuinasti aũt hanc meã responsionẽ, sed eã*

Cõmentum Antonij Sadeelis, quod nobis affingit de suo.

" *rursus refellis hoc modo*; Quid, *inquis*, si dicat, quia Petri suc-
" cessor est? at ne Petri quidem successorem alia ratione si-
" bi tribuit, quã propter Ecclesiã Romanã; nulla igitur rati
one pontifex Romanus apostolatus officiũ sibi arrogat. *Semper sumis falsum ad concludendũ, vt sit ratio tua semper ἀσυλλόγιστος. non enim successor Petri est propter Ecclesiam Romanã, vt tu fatue dicis, & putas, sed quia Pontifex Rom. successor Petri principis apostolorum, & totius Ecclesiæ est, idcirco in principe & matrice omniũ Ecclesiarum Ecclesia Romana sedet. Neq; repugnat, vni Ecclesiæ Romanæ & omnibus simul Ecclesijs præfectũ esse, non vt tu finxisti à nobis dici, vni Ecclesiæ Romanæ tantũ, & omnibus simul Ecclesijs. Ecclesia itaq; Romana, & omnes aliæ cũctæ orbis Ecclesiæ vnã Ecclesiã Catholicã efficiunt; & vna Ecclesiæ Romanæ diæcesis & cæteræ omniũ aliarũ Ecclesiarũ diæceses vna diæcesis sunt, cui summus pontifex præfectus est. Si mihi nõ credis, crede Antoni celeberrimæ Synodo Chalcedonensi, lege Canonem*

Cõmentum Antonij, dici à nobis episcopũ Romanũ vni Ecclesiæ Romanæ tantũ & omnibus simul Ecclesijs præesse.

Quod Ecclesia Romana & omnes aliæ Ecclesiæ catholicæ cuncti orbis vnã Ecclesiã catholicam efficiũt; cui præest successor Petri.

eius XVII. *si clericus (inquit) habet causam aduersus episcopũ proprium, vel aduersus alterum, apud Synodum prouinciæ iudicetur. Quod si aduersus eiusdẽ prouinciæ metropolitanum Episcopus, vel clericus habet querelam, petat primatem diœceseos; aut sedem regiæ vrbis Constantinopolitanæ. Hunc canonem interpretatus est Nicolaus primus sanctis. Et eruditissimus pontifex in epist. ad Michaelem imperatorem ante annos prope octingentos, in quo, inquit, hic tenor obseruandus est, vt si videlicet clericus, aut episcopus aduersus metropolitanũ habet querelam, & tanta vrgetur necessitate, vel si hoc graue non ferat, vbicunq; sit positus, primatẽ diœceseos petat. Quod si iuxta Constantinopolitanam vrbem quisquã eorum constitutus, & solius præsulis iudicio velit esse contẽtus, petat eandem regiam vrbem. Cum enim dixisset, petat primatem diœceseos, præceptum posuit eadẽ sancta Synodus, regulamq; cõstituit: cũ verò disiunctiua coniunctione addidisset, aut sedẽ regiæ vrbis Constantinopolitanæ, liquet profectò, quia hoc secundum permissionem indulsit. Ergo saltem nunc nõ videtis ad maiora semper esse properandum? & quanto magis ad potioris auctoritatis iudiciũ tenditur querimonia, tanto adhuc maius culmen petendum est, quousq; gradatim perueniatur ad eam sedẽ, cuius causa aut à se meritis exigentibus in melius commutatur; aut solius Dei sine quæstione reseruatur arbitrio. Deinde subiungit, quem autem primatem diœceseos sancta Synodus dixerit, præter Apostoli primi vicarium nullus penitus intelligitur; ipse enim est primas, qui & primus habetur, & summus. Ne vero moueat, quia singulari numero diœceseos dictum est, sciendum est, quia tantundem valet, dixisse primatem diœceseos, quantum si perhibuisset diœceseon. Plenæ enim sunt scripturæ tali forma loquutionis. Deniq; scriptum est, fons ascendebat è terra irrigans vniuersam superficiem terræ. Qui enim non ait, vnus fons ascendebat è terra, sed ait, fons autem ascendebat è terra, pro numero plurali posuit singularẽ, vt sic intelligamus fontes multos per vniuersam terram, loca, vel regiones proprias irrigantes &c. Hactenus Nicolaus Pontifex pergamus ad reliqua. sequitur enim:*

Testimoniũ Synodi Chalcedonensis, diœcesim Ecclesiæ Romanę & diœceses omniũ aliarum cuncti orbis Ecclesiarũ vnam diœcesim facere, cui præest episcopus Romanus.

CAP.

CAPVT XV.

Quomodo Pontifex Petro ſuccedat, & quomodo reliqui epiſcopi Apoſtolis, & quæ Gennadius ſcholarius ſcripſerit in eos, qui ſucceſſores Apoſtolorum negabant, ſicut Antonius. Et quomodo Pont. omnes gentes doceat, & de ſtudio & ſolicitudine eius in hac parte, & de poteſtate ligandi & ſoluendi data cæteris Apoſtolis à Chriſto per Petrum, quia primò & ſingulariter ſumma poteſtas data eſt Petro, & de tabulis diuini iuris, quas exhiberi poſtulat Antonius in ſucceſſoribus Petri, & de auctoritate traditionis Apoſtolicæ ſine ſcripto.

IAm de poſteriori agendum eſt, nempe de » modo electionis; dico igitur ἀμέσως eligi, & » vocari à Deo ad prędicandam Euangelium » eſſe οὐσιῶδες miniſterio apoſtolatus. Hoc e» nim argumento firmiſſimo probat Paulus, » ſe eſſe Apoſtolum cap. 1. ad Galatas: Pontifex autem ab » hominibus eligitur, (at quibus modis? qua via? quibus » artibus?) neque quidem ad Euangelium omnibus genti» bus prædicandum; non eſt igitur Apoſtolus, & proinde » non eſt ſucceſſor Petri in apoſtolatu. ſic enim Chriſtus, » profecti docete omnes gentes: Romanus autem ponti» fex ſedet in ſublimi ſolio, nullamque docet gentem, ne» dum omnes. Quibus igitur rationibus nobis perſuade» bis Turriane, aut, vt loqui ſoles, conuinces, illum eſſe » Petri ſucceſſorem? *ſi tu ſcripturas didiciſſes, non ignorares, ſanctos Apoſtolos primitias ſpiritus accepiſſe, ſicut Apoſtolus Paulus ait in Epiſt. ad Rom. Non ſolum autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus adoptionem filiorum, expectantes redemptionem corporis noſtri. Primitias ſpiritus vocat Apoſtolus ſecundum conſuetudinem ſcripturæ, illa copioſiora & excellentiora chariſmata ſpiritualia ſanctis Apoſtolis data. ſic Chriſtus dictus eſt primitiæ dormientium, quia primus perfectiſſimè ſua ſcilicet virtute reſurrexit, non amplius moriturus: & aliàs primogenitus ex mortuis, quòd eum tāquam primitias ſequi*

De primitijs ſpiritus, quas ſancti Apoſtoli acceperunt.

sequi debeat τὸ φύραμα, id est, conspersio, siue massa. Quæ est Ecclesia primogenitorum, qui conscripti sunt in cælo. Sic in lege ex fructibus arborum tribus primis annis non offerebantur primitiæ, quia arbores erant infirmæ, & fructus tenuis, quarto anno offerebantur primitiæ propter copiam; & maturitatem perfectam. Itaq; ratio primitiarum consistebat in perfectione fructus; sic ratio primitiarum spiritus in Apostolis consistebat in excellentia & copia charismatum, quæ illis donata fuerunt, quia primi erant Euangelium omnibus gentibus annunciaturi; & per verbum eorum primũ gentes vbiq; crediture; illorum fuit proprium eligi ἀμέσως, tametsi in Matthiæ Apostoli electione aliquid ministerij hominum, vt antea dixi, adhibitum est. Nos verò Antoni non dicimus, pontificem Romanum esse successorem Petri nec episcopos Apostolorum esse successores in illis primitijs spiritus, quas habuerunt; sed in potestate ligandi, & soluendi, quam dedit Christus beato Petro, succedit episcopus, qui in locum eius ordinatur: & in potestate ligandi, & soluendi, quam dedit cæteris Apostolis per Petrum, succedunt cæteri episcopi, qui per episcopum Petri successorem potestatem ligandi, & soluendi accipiunt. Non enim aliter fieri poterat vt sæpius dictum est, vt vnum esset regnum Christi spirituale in terra, & vna Ecclesia Catholica tanquam vna domus Dei magna, nisi esset vnus princeps Ecclesiæ, & vnus pater familias, & vnus summus sacerdos; qui esset, vt beatus Cyprianus ait, exordium vnitatis, & sacerdotij. Quod cum negas, non solum cum scriptura, cum auctoritate apostolicæ traditionis, quæ in omnibus mundi Ecclesijs prædicatur, & cum omnium doctorum, & veterum patrum testimonijs, sed cum natura ipsa pugnas. Si tu non vis esse ex illis, qui dicunt tantum, & non probant, confuta nostram scripturam scriptura; nostra testimonia testimonijs veterũ; naturam natura; traditionẽ traditione. Tenta hoc genus disputandi, si causæ tuæ cõfidis. Hæc omnia nos facimus contra vos disputantes, neque tamen persuademus, conuincimus tamen, licet neges: nisi enim pertinaciter negares, hæreticus non esses. sic scripsit beatus Hier. magnus auctor, vt scis, & acerrimus, & grauissimus disputator aduersus Luciferianos

De ratione primitiarũ in offerẽdis fructibus arborum in veteri lege, & de ratiõe primitiarũ spiritus.

Quomodo propriũ fuit Apostolorum & quare, eligi sine medio à Christo.

In qua potestate succedat Petro, qui in locũ eius ordinatur, & in qua, & quomodo succedant reliqui Episcopi reliquis Apostolis.

Qui negat successorem Petri in Ecclesia, cum quibus pugnet.

ciferianos differens, conuincere quidem hæreticos possumus, suadere eis non possumus. Cum igitur à me percontaris inquiens, quibus igitur rationibus nobis persuadebis Turriane, aut, vt loqui soles, conuinces, illum esse Petri successorem? *responsum habeto, quibus te hactenus conuici, licet non persuaserim: aut si plura vis, addam etiam, quæ Gennadius Scholarius patriarcha Constantinopolitanus, qui Synodo Florentinæ ex Græcis, & Latinis coactæ interfuit, in eos scripsit, qui, sicut tu, successorem Petri, & successores aliorum Apostolorum tollebant. Postquam in oratione quinta de principatu pontificis, testimonium Damasceni, vt cætera omittam, ex sermone eius de transfiguratione recitauit, in quo Petrum vocat* προέδρον καὶ πάσης τῆς ἐκκλησίας δεχόμενον τὰ πηδάλια, *subiungit idē Gennadius,* ὁρᾷς ὡς προέδρῳ τῷ πέτρῳ, καὶ πάσης τῆς ἐκκλησίας ἔχοντι τὴν ἀρχὴν, προὐχειρίσατο τὰ πηδάλια; οὕτως ἀσπίδι κωφῇ, καὶ βυούσῃ τὰ ὦτα παρόμοιοί εἰσιν οἱ μὴ ἀκούειν καὶ βλέπειν ἐθέλοντες. ναί φασιν, ἀλλὰ τῷ πέτρῳ μόνῳ ἐδόθη τοῦτο, οὐ μὴν δὲ καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ. τοῦτο δὲ ὡς μικρῶν ἀνθρώπων ἀπόφθεγμα, καὶ μηδαμῶς αἴσθησιν ἐχόντων ὑπάρχον. ἔδει μὲν ἡμᾶς ἐᾶσαι ἀναπολόγητον, ὅτι κατὰ δίκαιον λόγον οὐ χρήζει τὸ παράπαν ἀπολογίας τινός. διὰ δὲ τοὺς βουλομένους γενναίως ἐκείνους ἀμύνασθαι, ἐλέγξωμεν αὐτὸ ὡς ἀπαιδευσίας ἀνάπλεων. εἰ τῷ πέτρῳ μόνῳ καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἐδόθη, οὐ μὴν καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτῶν, ὦ μωρίας φανερωτάτης, ὢ διανοίας διεστραμμένης, πῶς αἱ σύνοδοι ἐγένοντο συναισθῶσαι τὴν ἐκκλησίαν; πῶς κανόνες συνοδικοὶ γεγόνασιν, εἰ ἐξουσίαν οὐκ εἶχον; πῶς κωνσταντῖνος ὁ μέγας τῷ σιλβέστρῳ τὴν ὑποταγὴν δέδωκε ὡς τῷ πέτρῳ, καὶ οὐκ ἔλαττον; *& paulo post.* πῶς οὖν οὐκ αἰσχύνεσθε λέγειν τοιαῦτα; πῶς αἱρετικοὶ ἀπεσκορακίσθησαν παρὰ τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως καὶ τῶν ἱερῶν συνόδων, εἰ μέχρι τῶν ἀποστόλων ἡ ἐκκλησία ἐδύνατο, μετὰ δὲ ταῦτα οὐ; πῶς δὲ οὐκ εἶπον τοῦτο οἱ κατὰ καιροὺς ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας οἱ αἱρετικοί; δηλονότι ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὑπαυνόμενοι καὶ διωκόμενοι παρὰ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας, τολμῆσαι εἰπεῖν τοῦτο οὐκ εἶχον· ὑμεῖς δὲ νῦν λέγοντες τοῦτο, φαίνεσθε ὑπεραπολογούμενοι ἐκείνων. δεῖ οὖμ Ἄρειμ μακεδόνιομ, καὶ Εὐνόμιον, Νεστόριομ, Διόσκορομ, σεβῆρομ, καὶ τὴμ λοιπὴμ ἐκείνων τῶν αἱρετικῶμ δυσσεβῆ χορείαμ ἀναστῆναι, καὶ χάριτας ὁμολογῆσαι καὶ ἀποδοῦναι ὑμῖμ, δι᾽ ἅπερ ἐκεῖνοι οὐδ᾽ εἰς νοῦμ ἴτεμ ἠδύνησαν εἰπεῖμ, ὑμεῖς ἐκείνωμ ὑπερασπιζόμενοι λέγετε. ἀλλ᾽ ὅτι πολλὰ καὶ ἄπειρα ἀπὸ τούτου ἀναφαίνονται ἄτοπα, καὶ τυφλοῖς δῆλον. διὰ τοῦτο ἄλις μὲμ περὶ τούτωμ. *reddamus latinè: Vides quēadmodū Petro præsidi, & cūctæ Ecclesiæ principatū habenti:*

Quę Gennadius Scholarius contra eos scripsit, qui negabāt successores Apostolorū, ex quibus est Antonius Sadeel.

benti gubernacula commisit? sic sunt aspidi surdæ, & aures obturanti similes, qui audire, & videre nolunt. fatemur, inquiunt; verum Petro solum datum est hoc, non autem successoribus eius. Oportebat nos ad hoc dictum hominum fatuorum, & sensu carentium nihil respondere, quoniam meritò nulla penitus responsione indiget, sed propter, eos qui istos volunt fortiter repellere, redarguamus eorum dictum tanquam insipientia plenum. si Petro tantum datum est, (scilicet vt præesset toti Ecclesiæ, & eius principatum haberet, quod isti concedebant, & non successori eius, nec alij Apostoli successores reliquerunt) ô stultitiam omnibus manifestam, ô mẽtem peruersam, quomodo habitæ sunt Synodi ad fulciendam Ecclesiam? quomodo facti sunt Canones, si potestatem non habebãt? Quomodo magnus Constantinus misit se sub potestatem Siluestri tanquã Petri? quomodo non pudet hæc dicere? Quomodo hæretici à pontifice, & à sanctis Synodis eiecti sunt, si Ecclesia, quandiu fuerunt Apostoli, potestatem habebat, postea verò non? quia scilicet non remanserunt successores? Quomodo hæretici, inimici & hostes Ecclesiæ non hoc suo tempore dixerunt? illi enim, cum alioqui ab vniuersa Ecclesia exagitarentur, non tamen hoc dicere audebant, vos verò cum nũc hoc dicitis, illos defendere videmini. oportet igitur, vt Arius, Macedonius, Eunomius, Nestorius, Dioscorus, Seberus, & reliqui hæretici excitati à mortuis, vobis gratias agant, quòd quæ illis ne in mentem quidem venerunt, vt dicerent, vos facti illorũ defensores dicitis. Sed quòd infinita alia absurda hinc sequantur, vel cæcis est manifestum. Idcirco de his satis. Hactenus Gennadius. Quod autem dicis, ne quid prætercam, Romanus « pontifex sedet in sublimi solio, nullamq; docet gentem, « nedum omnes; *hoc quoq; falsum est, ex contentione, & liuore* « *tuo, atq; odio pontificis scaturiens. An videtur tibi in sublimi solio requiescere, qui est de omnibus Ecclesijs solicitus? aut non esse genus quoddam docendi omnes gentes, prouidere, vt omnes mundi Ecclesiæ catholicos episcopos habeant, qui sanam doctrinam de cathedra Petri, in qua sedet, proficiscentem populos eis commissos doceant? vt id ipsum dicant omnes Ecclesiæ, & non sint schismata?*

Quomodo pontifex omnes mũdi gentes doceat.

an non

an non pascebat Petrus, cum absens scribebat ad Episcopos Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ, pascite, qui in vobis est, gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum, neq; turpis lucri gratia, sed voluntariè, nec vt dominantes in cleris, sed forma gregis facti? dices fortasse non hoc facere pontificem: si te rogem, quomodo scis? aut quis tibi hoc dixit? nullos testes nisi de domo tua produces. Ego verò, ne mihi idem obiectes, si aut ego testimonium dicam, aut alios testes citem; tabulas profero non diuini iuris, quæ hic locum non habent; registra dico, sic vulgo vocant volumina literarum, quas de causis Ecclesiasticis, & spiritualibus ad Ecclesias, & earum episcopos, ad reges, ad principes, ad populos, & ciuitates, ad varias nationes, gentes, ac regna perpetuo scribunt. Neq; si velint pontifices, aliud facere possunt. Ipsæ literæ testes tibi erunt, pontificem Romanum non requiescere in sublimi solio, neque cessare in docendo, & prouidendo ouibus cuncti orbis sibi commissis ab eo, qui Petro dixit, pasce oues meas. Testis item est frequens & assiduus senatus, quem vocant consistorium Cardinalium, quos fecit sibi, oculos, aures, manus & pedes, vt tuus Arist. in 3. de rep. libro, de principibus & regibus dicit. Quomodo igitur potest cessare immo respirare, qui ad prouidendum tam multa tot oculis videt? tot auribus audit? tot manibus agit? tot pedibus perambulat? aut si nec his testibus credis, sit tibi testis locupletissimus breuitas ipsius vitæ, quam ferè degunt tot curis, & negotijs, ac solicitudinibus vniuersæ Ecclesiæ confecti. Si bini oculi & binæ aures multas occupationes, curas, negotia, solicitudines vni patri familias in vna parua domo afferre solent, quid multi oculi, multæ aures, multæ manus, ac multi pedes vni pontifici in vniuersa Ecclesia, quæ est ingens quædam domus Dei, efficient? Dic Antoni, cum Apostolus reliquit Cretæ, quæ multas habet Ciuitates non paruas, Titum, vt constitueret presbyteros per ciuitates, & ea, quæ deessent, corrigeret, putas reliquisse illi locum, vt in solio sedens requiesceret? non credo, sic putabis. At si tu catholicus esses, quanto minus otij existimares relictum esse pontifici ad sedendum in sublimi solio, vt dicis,

Quæ sint testimonia, non cessare pontificem vllo tempore, in prouidendo ouibus cuncti orbis sibi commissis

Quos sibi fecerit Pontifex oculos, aures, pedes manus, vnde solicitudo maior ad pontificem redundat quia plura videt pluribus oculis: plura audit pluribus auribus; plura loca perambulat pluribus pedibus.

cui do

cui dominus in Petro iussit pascere oues suas, id est, quæcunq; essent in vniuerso mundo oues Christi; id enim significat, vt antea probatum est, ius sermonis Græci in illo loco Ioannis: in pascendo autem omnes Christi oues commissas, inprimis continebatur constituere episcopos per vniuersas mūdi Ecclesias: & corrigere ea, quæ vbiq; deessent: Vt enim Paulus non omnia, quæ deerant Cretæ, correxit: sic neq; Petrus, neq; Paulus, neq; cæteri apostoli omnia, quæ tunc deerant, aut processu temporis deesse poterant, correxerunt. Permulta enim successoribus constituenda, corrigenda, & disponenda, vt necesse erat, reliquerunt. Vide enim quid tuus Arist. duce sola ratione naturali libro 2. de rep. scripserit, sunt autē, inquit, hoc quoq; tēpore magistratus, qui de rebus quibusdā arbitratu suo iudicāt; vt iudex de ijs, quæ lege definiri nequeūt: vt lex non optime imperare, ac iudicare posse videatur. nam quæ constituere lex potest, de his ambigit nemo. Sed quoniā res quasdam, leges cōplecti possunt, quasdam non possunt, hinc controuersia, & dubitatio nascitur, vtrū optimarum legū, an optimi viri imperio ciuitatē administrari præstet. Nam de quibus rebus deliberatur, hæ sunt, de quibus leges ferri non possunt; non est igitur dubiū, quin hominem esse necesse sit, qui de rebus huiusmodi iudiciū ferat. Hactenus ille. Sed fortaßis inquies, quomodo vnus ista, quæ dico, in omnibus mūdi Ecclesijs prouidere poßit? Audi Antoni, vnde non est facile venire ad pontificem ad accipiendas episcoporum ordinationes propter longinquitatem, habet illic pontifex, cui auctoritatem det confirmandi electiones, & ordinationes episcoporū, vt apud Indos: sicut Leo magnus habebat Thessalonicæ, qui ordinatiōes episcoporū totius Orientis confirmaret. Regula aūt iuris Canonici est, qui facit per aliū, est perinde, ac si faciat per se ipsum, immo etiā regula iuris ciuilis, quo me dicis delectari: sic enim ait Vlpianus, deiecisse autē is videtur, qui mādauit, vel iussit, vt aliquis deijceretur; parui enim referre visum est, suis manibus quis deijciat, an per aliū. Quæ aūt desunt in Ecclesijs, pleraq; corrigūtur per Synodos prouinciales, quæ certis & statis tēporibus habētur & auctoritate pontificis cōfirmantur, ita fit, vt omnia, quæ desunt in vniuersa Ecclesia,

Quod permulta sancti Apostoli relinquerūt successoribus constituēda & corrigenda in Ecclesia & ita necesse fuisse, ratio naturæ insita docet, vt ex ijs, quę Arist. in politicis scripsit, intelligi potest.

Quomodo vnus pontifex in omnibus mūdi Ecclesijs prouidere potest, quæ ad ordinationes omnium episcoporū approbādas, & ad corrigenda, quę in Ecclesijs desunt, pertinent.

Regula iuris Canonici, & ciuilis.

Quomodo omnia, quæ in Ecclesia desunt, pontifex corrigit, sicut Paulus Tito præcepit vt q̃ in Ecclesia Cretẽsi centum vrbium deessent, corrigeret. Quomodo ad pontificẽ Petri principis Apostolorum successorem tanquã principem omnium patriarcharum pertineat confirmare omnium archiepiscoporum, & patriarcharum ordinationes, quas faciunt, & considerare quę per prouincias agũt, & quæ desunt eis, corrigere. Quid ab episcopo requirat Apostolus, cũ ab eo requirit, vt sit doctor. Vnde perspici queat facile, quanto studio docẽdi pontifex Romanus hodie teneatur.

ordine, & conscio, atq; auctore pontifice emendentur, & suppleantur. Si enim ad Titum pertinebat constituere Episcopos in centum vrbibus magnis, quas Creta, vt antiqui auctores prodiderunt, habebat, idq; quia erat archiepiscopus, qui episcopis prouincialibus praeest, qui sunt, sicut est in canone Niceno 39. sicut fratres minores, qui archiepiscopo tanquam fratri maiori obedire debent; & si ad patriarcham Alexandrinum pertinet, vt per prouincias Ægypti & Pentapolis archiepiscopos, & episcopos constituat, sicut Antiochenus patriarcha per prouincias sibi subiectas; & ad patriarcham pertinet, vt quae faciunt archiepiscopi, & episcopi ei subiecti, consideret, & quae videantur, corrigat, quia ipse tanquam pater eorum, & illi tanquam filij, vt est in eodem canone: consequens est, vt pertineat ad episcopum Romanum, qui est, vt est in eodem canone Niceno, princeps omnium patriarcharum, quia ipsi, inquit canon, data est potestas sicut Petro tanquã vicario Christi in omnes principes Christianos, & omnes populos eorum, & in vniuersam Ecclesiam Christianam, pertineat dico confirmare, quos episcopos per ciuitates, archiepiscopi, vel quos per prouincias patriarchae constituerunt; & quae omnes faciunt in suis prouincijs, & diœcesibus, considerare; & quae in illis desunt, corrigere, vt sic tandẽ omnia ad vnũ referantur tanquam ad vnum caput, & vnũ patrem patrum, & vnitas Ecclesiae Catholicae seruetur, si exordiũ vnitatis agnoscatur. An qui haec facit, videtur tibi Antoni sedere in Cathedra vacuus à docẽdi munere, quod tu irridens vocas sedere in sublimi solio? cum iubet Apost. in epist. ad Tim. vt sit episcopus doctor, non iubet vt omnino praedicet, & concionetur. Quid enim, si non possit docere concionando? an nullum aliud docendi genus relictum erit? & quia tu me scrutatorem vocabulorum vocas, ab episcopo requirit Apostolus, vt sit διδακτικὸς, quod verbum significat, teneri studio, & cupiditate docendi. Quanto autem studio docendi cum alios, qui indigent, tum gentem Germanorum pontifex, qui hodie in cathedra Petri sedet, teneatur, testatur collegium Germanicum florentissimum ab eo institutum, & amplissime dotatum. in quo tam multi iuuenes huc à Deo vocati; & pleriq; eorum nobi-

lissimi

lissimi doctrinam catholicam à Martino Luthero Germanico hæresiarcha Germanis ereptam, diligenter, & accurate discũt, vt eã postea concionando, docendo, disputando, scribendo, conuersãdo restituant; & quæ ille primogenitus satanæ Lutherus ædificauit, destruant. Hoc ipsum, quod dixi, testatur etiam Collegium adolescentium nationis Græcorum, vt cum probe eruditi fuerint, Græcos, quorum est hodie mira inscitia, & per solam ignorantiam ab Ecclesia Romana dissident, doceant: quod vt facilius, & expeditius faciant, & quæ in Cõcilio Florentino Græcorum & Latinorum vno consensu conclusa, & decreta fuerunt, non ignorent, vt hactenus ignorarunt, concilium ipsum Græcè cum orationibus, & disputationibus Gennadij Scholarij Patriarchæ Cõstantinopolitani, illius tẽporis contra errores Græcorum, iam est Græcè æditum. Idem testatur collegium neophytorum, in quo neophyti litteras hebraicas, & latinas discunt, vt postea bene eruditi, Christum Iudæis ex lege, & ex prophetis demonstrent; vbi alij quoque linguam Arabicam discunt, vt apti sint ad docendum veritatẽ euangelij Turcas, & Sarracenos. Postremo hoc studium docendi omnes, quo pontifex, vt dixi, incensus est, declarat collegium Angelicum, quod Duaci instituit eodem proposito, & consilio, quo Germanicum Romæ. Sed persequamur quæ in libello tuo sequuntur: Iam, *inquis*, attende " mecum, quorsum euadat præclara illa tua successionis " descriptio, non ignoras, successorem, quatenus successor est, non plus habere iuris, quam habuerit is, in cuius locum successit. hoc enim discere potuisti à iuris con " sultis, quibus citandis video te valde delectari. Atque si " tibi credimus, Romanus Pontifex Petro, & Episcopi apo " stolis successerunt. Hoc si ita est, non potest igitur Rom. " Pontifex plus habere iuris in Episcopos, quàm Petrus ha- " buerit in Apostolos: nam eo te adigit ipsius connexi ne- " cessitas. quare dicendum est, ex hoc tuo argumento in " creandis Episcopis auctoritatem Romani pontificis nõ " esse requirendam; Episcopos à Romano pontifice nõ vo " candos, non instituendos, non confirmandos esse, quia " Petrus neque vocauit, nec instituit, neque confirmauit "

Apo-

Apostolos in munere apostolico. *Ita est, vt dicis; Petrus neq; vocauit, nec instituit, neque confirmauit Apostolos in munere apostolico; sed Christus est, qui ἀμέσως, vt tu dicis, hæc tria fecit, qui eis primitias spiritus dedit, in quibus, vt paulo ante dixi, non succedunt neque pontifex Petro; nec Episcopi apostolis. Non enim habent parem, & æqualem illis apostolatum, illas primitias spiritus, quas Paulus dixit, habentem. Sed de ea potestate agitur, quæ dicitur, & est potestas clauium, quæ data est sanctis Apostolis à Christo per Petrum, à quo sacerdotalis ordo cœpit, sicut S. Anacletus in epist. 3. ait; de hac enim potestate dixit, vt antea non semel memini, Leo primus, non nisi per Petrum dedit, quicquid alijs non negauit. Cum enim hæc potestas ad pascendum, & gubernandum populum dei, & oues Christi omnes Petro commissas propriè & necessarie pertineat, nisi per vnum caput cæteris apostolis data esset, nō potuisset gubernatio Ecclesiæ catholicæ similis esse gubernationi domesticæ, in qua vnus tantū pater familias est caput. In hac summa potestate ligādi, & soluēdi reliquit Petrus successorē, sicut dominus instituit; & cæteri Apostoli, sicut à domino acceperunt, sub eodem capite & patre patrum Petro in potestate clauiū successores suos reliquerunt eos, quos in Ecclesijs eis aßignatis Episcopos ordinarunt, dum viuerent, quos, vt antea dixi, Clemens recenset. Sicut ergo, vt tu secundum tuos iurisconsultos dicis, successor non potest habere plus iuris, quam is, in cuius locum successit; sic neq; minus iuris secundum eosdum iurisconsultos habere debet; at Petro datum est hoc singulariter, vt super eum ædificata fuerit Ecclesia Christi, & eidem primo, & singulariter data potestas ligandi, & soluendi, ita vt per eū ad alios Apostolos, trāsierit vis huius potestatis; ergo in hoc iure singulari succedit successor eius, Episcopus Romanus; ita vt per eum potestas clauium regni cælorum ad alios episcopos successores Apostolorum transeat. Ad eum igitur spectat confirmatio ordinationis episcoporum, per quem à Christo eiusmodi potestas Clauium eis datur. Pergis deinde,* Miror autem, cur pontificij tantoperè de Petri successore contendant; quasi verò si Petro successum fuerit, necesse

Quòd nisi potestas ligandi & soluendi per Petrum cæteris Apostolis data esset tanquā per caput domus dei, quæ est Ecclesia, sicut Apost. ait, non potuisset gubernatio Ecclesiæ esse similis gubernationi domesticæ, quæ est optima omniū, vt etiā dnæ ratione naturali cognouit philosophus.

necesse sit episcopum Romanum esse Petri successorem, "
qua in parte semper tua Turriane, & commilitonum "
tuorum argumentatio claudicauit. Etenim si titulus fa- "
cit possessorem bonæ fidei, vt ad familiares tuos iuriscō- "
sultos redeam, exhibe tabulas istius successionis. *In vtramque partem vacillas Antoni, & quia non esse Petri successorem sustinere non potes, & conscientia conuictus exitum non reperisti, reuoluis te in alteram partem, quasi verò, inquis, si successum fuerit Petro, necesse sit episcopum Romanum esse Petri successorem. Si credis nō esse successum Petro, & tibi videris satis hoc probasse. tu enim hactenus negasti, vllos esse in Ecclesia successores Apostolorum. Quorsum ais nunc, quasi vero, si successum fuerit Petro, necesse sit episcopū Romanum esse Petri successorem? & quasi concedas iam, velut in vtramq; partem disputans, Petro successum esse, negas tamen sequi esse episcopum Romanum successorem Petri, quia hic frenum mordes. Hic dicis semper argumentationem nostram claudicare. Sed videamus quomodo probas claudicare, id est, non sequi, vt si Petro successum sit, Episcopus Romanus sit Petri successor.* Exhibe, *inquis*, tabulas istius successionis, Petrus, *inquis*, Romæ docuit. *cur fingis nos sic argumētari, Petrus Romæ docuit, episcopus igitur Romanus successor Petri est? ostende vbi in libris meis aut vllius Catholici hanc argumentationem legeris; vt, si non ostenderis, sciat Academia tua commentum esse tuum impudentissimum. nec enim nos, quia Romæ Petrus docuit, argumentamur episcopum Romanum in Cathedra eius successisse; alioqui in Iudæa, in Ponto, in Galatia, in Cappadocia, in Asia, in Bithynia, & Antiochiæ, & in alijs locis, vbi docuit, haberet successores. Miror, te tam tardo, & obtuso ingenio esse ad mentiendum, vt non caueas saltem, ne in promptu sit cuius etiam tardissimo, mendacium tuum redarguere. Deinde quasi docuisse Petrum Romæ, sumpsissem ad concludendum rationem de successione episcopi Romani, vt tu finxisti. Adiungis,* Primum postu- "
lo, vt istud etiam probes, tabulis exhibitis. Profers scri- "
pta veterum, qui Petrum Romæ docuisse, & illic mar- "

Quomodo Antonius conscientia conuictus, cū sustinere non possit, nō esse successorem Petri episcopum Romanum, hoc concesso aliò se vertit.

Commentū Antonij impudens.

„ tyrio coronatum fuisse tradiderunt. Ego verò Turriane
„ posco iuris diuini tabulas; quæ si te deficiunt, & ad huma-
„ nas tabulas recurris, fatere igitur primatum Romanum
„ esse humani, & positiui iuris, non autē diuini. *priusquā de tabulis, quas requiris ad probandū docuisse Petrū Romæ, aliquid dicam; dicendū est prius tibi, esse episcopū Romanū successorē Petri, non quia Petrus Romæ docuit, sed quia, vt in cathedra Petri & capite Ecclesiarū succedat, ordinatur, & cōsecratur, sicut est in quadam oratione ex ijs, quæ ad ordinationem, & consecrationem summi pontificis adhibentur. Gratia, inquit, spiritus sancti famulum tuū perfunde, vt qui in capite Ecclesiarū nostræ seruitutis ministerio cōstituitur, tuæ virtutis soliditate roboretur. Et in alia oratione, Deus, inquit, qui Apostolum tuum Petrum inter cæteros Apostolos primatum habere voluisti, eiq; vniuersæ Christianitatis molem super humeros imposuisti, respice, quæsumus, propitius hunc famulum tuum, quem de humili cathedra sublimatum in thronum eiusdem principis Apostolorum sublimamus &c. Neque minus erat Petri successor, qui ante annos ducentos, & amplius Auinione pontifex ordinabatur, quamdiu illic sedes Apostolica fuit, quam qui nunc Romæ ordinatur. Tabulæ autem diuini iuris, quas exigis, & quas tibi exhibemus ad hoc probandum, sunt, quòd Christus dixit Petro singulariter, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & illud quod sequitur, & tibi dabo claues regni cælorum, & c. & illud postremo, pasce oues meas. Cum enim super hanc potestatem, quam Christus beato Petro fidem eius excellentißime confesso singulariter dedit, Ecclesiam suam, sicut promisit, ædificauerit, consequens necessario est, vt quia Petrus morte prohibitus fuit permanere, similiter super successores eius eandem Ecclesiam ædificauerit. An dicis tu, promisisse ædificaturum se Ecclesiam super Petrum, quandiu Petrus viueret; vt ipso mortuo, non sic eßet ædificata? id est, vt tam diu Ecclesia, quæ est domus Dei, vnum caput, vnumque patrem familias haberet, quandiu Petrus in vita eßet, & non amplius? quis nisi amens, & impius sic de sapientia, & prouidentia*

Quare Episcopus Romanus sit successor Petri, ex orationibus, quæ ad ordinationem eius adhibētur, intelligi potest.

Quibus tabulis diuini iuris, quas Antonius postulat, probemus, episcopum Romanum successorē Petri esse.

Quomodo qui successorem Petri negat, dementer, & impie de sapientia & prouidentia Dei sentit.

diuina

diuina iudicabit? exhibe tabulas diuini iuris, quæ hoc testentur; aut apostolicam traditionem. hic verò, quia ratio connexi, cum concesseris superius, id est, Ecclesiam Christi fuisse ædificatam super Petrum, coget concedere inferius, id est, ædificatam esse super Petri successorem, continuo negabis ædificatam fuisse super Petrum. at hoc, ne eadem, cum non necesse est, repetamus, ex verbis ipsius contextus Euangelici necessarium esse antea demonstrauimus; & interpretationem contextus à te allatam, satis refellimus. Quia verò tabulæ diuini iuris, quas exhibui, obscuræ tibi videntur, exhibui suprà alias tabulas diuini iuris tam faciles, & apertas, vt qui nullas literas didicerunt, legere & intelligere eas possint: eæ autem sunt tabulæ traditionis Apostolicæ. Vnde enim fieri potuit, vt Ecclesia per vniuersum orbem diffusa, quæ est regnum Christi regi Dauid promissum, fide teneat, Episcopum Romanum successorem Petri esse, & Ecclesiæ caput? vnde profecta est hæc fides? si fides nititur in auctoritate diuinæ reuelationis, necesse est, vt hæc reuelatio, aut per spiritum Dei scripta, aut per eundem spiritum ab ijs, qui spiritu sancto afflati in Ecclesia loquebantur, & sermone docebant, tradita sit. An putas Antoni, minus iuris diuini fuisse tabulas eorum, quæ Paulus per Epistolam ad Thessalonicenses scripsit, quàm eorum, quæ sine scripto per sermonem eisdem tradidit? non potes negare vnas & alteras tabulas ex æquo iuris diuini esse, cum de vtrisque dicat, itaque fratres state, & tenete traditiones, quas didicistis siue per sermonem, siue per Epistolam nostram. Vos igitur non statis, sed cecidistis, qui tabulas traditionum Apostolicarum, id est, νόμιμα ἄγραφα abiecistis omnia, quæ duce ratione naturali Plato, & alij Philosophi, qui de rep. scripserunt, ita necessaria esse iudicarunt, vt leges scriptæ sine his consistere, & conseruari non possint Sic etiam Magnus Basilius, & alij patres ista sine scripto tradita vocant νόμιμα ἄγραφα, eodem verbo vsi quo Plato. quid respondebis, si à te quæram, quæ scriptura dicit tibi, nullas nisi scriptas pro tabulis diuini iuris habendas esse? si

Quomodo vniuersa Ecclesia fide teneat, episcopum Romanum successorē beati Petri esse: idq; fieri nō potuisse, nisi hæc fides ex apostolica traditione profecta esset.

Nō esse minus iuris diuini tabulas Apostolicas scriptas, quā sermone sine scripto traditas.

Quæritur ab Antonio Sadeele, quæ scriptura dicat, nullas tabulas diuini iuris esse habendas nisi scriptas.

Quomodo nos tabulas diuini iuris scriptas habemus, habendas esse pro tabulis scriptis apostolicis tabulas sine scripto Apostolicas.

Quomodo nos traditiones sine scripto, apostolorũ esse probemus.

Quid antiqui hæretici vt magis ingeniosi quã doctores Protestantium, respondere solerẽt cum eis traditio apostolici sermonis obijciebatur.

nullas tuas tabulas diuini iuris, quæ hoc dicant, exhibere potes, quomodo probabis quod dicis, si te tabulæ diuini iuris deficiunt? immo non solum deficiunt, sed nobis tabulæ scriptæ diuini iuris cõtra te suppetunt. Quia apost. scripsit, vt modo dixi, ad Thess. state, & tenete traditiones, quas didicistis siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Sed quia, sicut dixit, siue per epistolam nostram, similiter intelligendum est, vt ratio postulat, siue per sermonem nostrum, siquidem pseudoapostoli non solum epistolis apocryphis, sed sermonibus item apocryphis decipiebant, fortasse dices (hoc enim solum restat) non esse hoc, aut illud sermone à sanctis Apostolis traditum, sed potius sermonem esse vulgi apocryphum. quid? si testimonium omnium sæculorum, & ætatum, omnium veterum scriptorum, omnium vbiq; Ecclesiarum, omnium gentium, & populorum Catholicorum, omnium maiorum, & patrum vestrorum, huic sermoni astipulatur? dubitabis ab Apostolis ad nos manasse? & fidem diuinæ auctoritatis ei adhibendam esse? & quia tu etiam iuriscensultos, quibus mecum delectaris, mihi citas, audi Callistratum ex rescripto Adriani, Aliàs numerus testium, aliàs dignitas & auctoritas, aliàs veluti consentiens fama confirmat rei de qua quæritur, fidem. Quod verò tu Antoni pertinaciter contra tueris; quo numero testium veterum, & antiquæ fidei, qua dignitate, & auctoritate eorum, qua fama consentiente probas, & nostra refellis? atq; vt intelligas, quanta sit vis & auctoritas apostolicæ traditionis, id est sermonis Apostolorum non scripti, qui in omnibus mundi Ecclesijs prædicatur, & fide tenetur, cum obijciebatur illa ipsa traditio hæreticis, contra quos Irenæus libro 3. disputat, & eam negare non possent, vt magis verecundi, & ingeniosi ad fallendum, quam vos magistri Lutherani Protestantium, respondebant more serpentis lubrici, vt ait Irenæus, vndiq; fugere conantes, alia secretò docuisse Apostolos. cum enim, inquit, ad eam traditionem, quæ ab Apostolis est, quæ per successionem Apostolorum in Ecclesijs custoditur, eos prouocamus, qui aduersantur traditioni, dicent se non solum presbyteris, sed etiam Apostolis sapientiores, inuenisse synceram veritatem. Et paulo post, confutans

tans eos, etenim si recondita, inquit, mysteria sciuissent, quæ seorsum, & latenter à reliquis, perfectos docebant, illis vel maxime ea traderent, quibus Ecclesias ipsas committebant; valde enim perfectos, & irreprehensibiles in omnibus eos esse volebant, quos & successores relinquebant, suum ipsorum locum magisterij tradentes. En Antoni, cum illis hæreticis traditio apostolica, quæ in omnibus Ecclesijs prædicatur, opponebatur, non negabant apostolorum esse, neq; confugiebant ad tabulas scriptas diuini iuris, quia tabulas traditionis non scriptæ, æquè atq; tabulas scriptas recipiendas iudicabant, sed alia à traditionibus diuersa secretò illos docuisse fingebant. Hactenus de tabulis successionis, quas postulasti. postulas etiam tabulas, quæ fidem faciant docuisse Petrum Romæ; quasi inde penderet successio Pont. quam sane postulationem ne tuis quidem Protestantibus gratam & probabilem videri existimo. Vnus enim ex Schola Lutheri extitit Vlricus Velenus, primus, quod ego quidem sciam, qui toto vno volumine hoc contendit, nunquam Petrum Romæ docuisse, immo neq; Romæ fuisse. Quod sanctus vir, & eruditiss. auctor Roffensis ita vehementer, grauiter, & eruditè confutauit, vt nemo illi respondere, & Velenum defendere ausus fuerit. Puduit itaq; omnes magistros Lutheranos illius causæ, & argumenti ab illo suscepti. Te verò non puduit, qui de omnibus fæcibus, & de omni cœno hauris; qui omnium Lutheranorũ scriptorum rapsodias quamlibèt fœtidas, & lutulentas corrasisti, & compilasti, & in tui libri euerriculum contulisti. Confiteris tradidisse veteres, Petrum Romæ docuisse, & illic martyrio coronatum fuisse, & audes contra rem tanta connexionis, & successionis serie firmatam impudentiam huius vocis emittere? his ipsis verbis vsus est Aug. libro 32. cap. 21. in Faustum Manichæum, qui nouum testamentum negabat scriptum esse ab apostolis, quæ libenter ab eo aduersus tuam impudentiam, & cæcam temeritatem mutuatus sum. Profer tu miserrime vel vnum veterem ex omnium sæculorum memoria, qui hoc, quod tu dicis, memoriæ prodiderit; non docuisse Romæ Petrum.

Quomodo olim hæretici non audebant negare traditiones non scriptas Apostolorũ.

De tabulis, quas Antonius postulat, quæ fidẽ faciant, docuisse Petrũ Romæ, quasi inde successio pontificis in eius locum pendeat.

Quòd ipsos etiã magistros Protestantiũ paulo cordatiores pudeat argumenti ab Vlrico Veleno suscepti, & quomodo eum fregit Roffensis.

Exclamatio Augustini aptissime in Antoniũ & ei similes quadrans.

CAPVT XVI.

De tabulis diuini iuris, quas Antonius postulat, docuisse Petrum Romæ. Quid Clemens Romanus de aduentu Petri Romam scribat, & quid alij, & de testimonio Pauli Orosij, & quæ in eo obseruanda sint. item quomodo redarguatur Antonius in istis tabulis, quas insanè postulat. et quomodo ex Euangelio primatus Petri, & successio in locum eius concludatur. & quomodo Romæ præstitit Petrus, quod idem dixit in actis Apost. Electum se fuisse ex apostolis à Deo, vt prædicaret gentibus.

Petrum Romę docuisse non pertinere ad causam successionis pontificũ loco eius, vt fatuè volunt Lutherani doctore Antonio.

» QVid? rem ne, *inquis*, tanti momenti, » vt sine qua, (si Turrianum audimus) » non possit Ecclesia subsistere, non con» firmari, & lucere expressis, planis & certissimis scripturæ testimonijs? *non posse Ecclesiam subsistere sine Petri successore verum est, quia sic eam dominus ædificatam esse voluit; docuisse verò Petrum Romæ, magis ad euentum quàm ad causam successionis pertinere, quis est tam parui iudicij, qui non videat?* At tantum abest, *inquis*, vt vllus extet de hac re locus in scriptura, vt ne vestigium quidem vllum; immo potius multæ sunt » & grauissimæ coniecturæ in aliam partem. *Satis declarat ista tua cæca & præceps asseueratio, quàmsis rudis, & inexercitatus in diuinis literis. Videris nunquam legisse, aut certe nunquam considerasse, quod Apostolus ad Rom. scripsit, desidero enim videre vos, vt aliquid impartiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos. id est, simul consolari in vobis per eam, quæ inuicem est, fidem vestram atque meam, & c. Quem locum explanans Theodoretus, desidero (inquit) venire ad vos, vt communicem id, quod ego accepi. & quia Petrus primus Euangelij do-*

Demonstratio ex tabulis diuini iuris. Docuisse Petrum Romæ.

doctrinam illis tradiderat, subiungit, ad confirmandos vos, quod perinde est, atque diceret, non aliam doctrinam vobis trado, sed traditam confirmare volo, &c. Hactenus Theodoretus ante annos prope mille ducentos. & beatus Chrysostomus, explanans illud, primum quidem gratias ego Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo, Petrum dicit docuisse prius Romæ: idem affirmat Theophylactus nominatim de Petro, & paulo post idem Chrysostomus, non, inquit, dixit, desidero videre vos, vt doceam, vt instruam, Græce est, κατηχήσω, (quod fit in catechumenis) nec vt, quod deest, suppleam; idem dicit Theophylactus Chrysostomum secutus, sed excutiamus tabulas diuini iuris, num ex ipsis hoc intelligi possit ab ijs, qui iudicio præditi sint. Recitemus tamen prius testimonium Clementis Romani discipuli Petri de aduentu eius Romam, vt Simonem Magum conuinceret, & veritatem Euangelij prædicaret. Itaque cum aliquando, inquit, in theatrum meridie Simon prodijsset, iussissetque populo, vt Petrum quoque in theatrum raperent, promittebat se per aerem volaturum; cum verò cuncti promissi huius expectatione suspensi tenerentur; iamque à dæmonibus in altum sublatus Simon, sublimis per aerem volaret, dicens se in cælum ascendere, vt inde bona ipsis suppeditaret, cunctique, qui astabant, illum tanquam Deum concelebrarent, Petrus manus in cælum pariter cum mente tendens, Deo supplicabat, vt illam pestem per filium suum dominum nostrum rumperet; & vires dæmonum, quibus ad fallendum, & perdendum homines vtebatur, amputaret; ita tamen illum rumperet, vt non occideret. itaque intuens in eum Petrus, cum volare videbatur, si ego, inquit, homo dei sum, & verus apostolus Iesu Christi, & doctor pietatis in Deum, & non seductor, vt tu Simon, iubeo malis potestatibus diaboli apostatæ, quæ Simonem Magum vehunt, vt eum dimittant, vt ex alto præceps feratur cum risu eorum, quos decepit. Hæc cum dixisset, Simon Magus dimissus, cum ingenti fragore, & sonitu decidit, & vehementer

Clemens Romanus de aduentu Petri Romã & de prædicatione eius contra Simonem Magum.

elisus

elisus, coxam, & anteriores partes in plantis pedum fregit. Et multitudo vulgi, vnus, inquit, tantum verus deus, quem Petrus iustè prædicat. ac multi quidem defecerunt ab eo; nonnulli vero illius interitu digni, in doctrina eius nefaria perseuerarunt. Hæc Clemens in libro VI. *de const. apost. c.* VIII. *Cum ergo tu Antoni Petrum Romæ docuisse negas, gloriam Deo & honorem Apostolo eius inuides, & salutem illis multis, quos Clemens dixit deseruisse tunc Simonem, & Petro adhæsisse. Beatum te, si sic tibi contigeret, vt Lutherum desereres, ne interitu eius dignus à vita excederes.*

Quomodo Antonius cum Petrum Romæ docuisse negat, gloriã deo, & honorem Petro, & salutem multis, qui Simonem Magum deseruerunt, & Petri prædicationi & doctrinæ adhæserunt, inuidet.

Testatur beatus Hieronymus, venisse Petrũ Romam anno 2. Claudij ad expugnandum Simonem. iam enim antea in Iudæa disputando, & prædicando cum eo pugnauerat, alij anno IIII. *Conuenit cum hoc aduentu Petri Romam sub Claudio ad debellandum Simonem, quia multos decipiebat, & in magno honore habebatur, quod scribit Irenæus libro primo contra hæreses, honoratum fuisse Simonem à Claudio propter magiam. Idem scribit Iustinus martyr in apologia ad Antoninum, pro deo habitum fuisse, & statua inter duos pontes cum hac inscriptione posita, Simoni deo Sancto, honoratum. Cõuenit item quod scribit Suetonius in Claudio, Iudæos impulsore Christo assiduè tumultuantes, Roma expulit. Tumultus dicit, quos Iudæi propter conuersionem Hebræorũ ad fidem Christi, quæ docebatur, & prædicabatur, excitabant. nõ enim pati poterant, vt lex Moisis Iudæis ab Apostolo Petro dissuaderetur. Meminit etiam huius prædicationis Petri Romæ Claudio Imperatore Paulus Orosius his verbis, libro* VII. *historiarum; exordio, inquit, regni eius, Petrus Apostolus domini nostri Iesu Christi Romam venit, & salutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit, potentissimisq; virtutibus approbauit, atque exin Christiani Romæ esse cœperunt. Et paulo post; accidit etiam eodem tempore præsentis gratiæ dei grãde miraculum, siquidem Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ legatus bellum ciuile molitus, legiones multas, fortissimasque ad Sacramenti mutationem pellexerat. Itaq; die dicto, vt in vnum vndique ad nouum imperatorem conueniretur, nec aquilæ ornari, neque conuelli quoquomodo signa, moueri ve potuerunt. Exercitus*

De Simone Mago Romæ honorato, & de aduentu Petri Romam ad oppugnandam doctrinam eius.

Quæ Paulus Orosius de aduentu Petri Romam ad docendũ scripserit

tanta, & tam inusitata miraculi fide motus, & conuersus ad pœnitentiam, Scribonianum quinto statim die destitutum interfecit; seseq; Sacramento prioris militiæ continuit. Tristius, ac perniciosius vrbi Romæ nihil vnquã fuisse, quã bella ciuilia, satis notũ est. Deinde subiungit, Itaq; propter aduentum apostoli Petri, & tenera Christianorum germina, vixdum adhuc pauca ad sanctæ fidei professionem erumpentia, hanc exorientem tyrannidem, & consurgens istud ciuile bellum neget quisquam diuinitus esse compressum, qui præteritis temporibus de compressione bellorum ciuilium simile probarit exemplum? hactenus Orosius. Tria sunt in hoc testimonio grauiss.mi auctoris considerate obseruanda: vnum est, fuisse hoc de aduentu Petri Romam ad docendũ fidem Christi tempore Claudij non solum Christianis, qui erant tempore Augustini, cuius rogatu has historias Paulus Orosius scripsit, notum, & certum, sed ipsis etiam Gentilibus, siquidem ad eos reprimendos, & confutandos, hos libros historiarum Orosius scripsit. aiebant enim, vt idem in procemio testatur, omnia mala in mundo euenire, quòd crederetur Christus, & Deus coleretur, & idolorum minueretur cultus. Alterum est, non putasse Orosium, vllum Gentilem, nedum Christianum futurum vnquam esse tam parui ingenij, aut tam deprauati iudicij, qui replicata memoria præteritorum, & collatis superiorum temporum, & bellorum ciuilium historijs, non intelligeret, propter aduentum doctrinæ nouæ religionis Christianæ, quam beatus Petrus primus in vrbem Romam introduxit, euenisse, vt initium illud ciuilis incendij, quod ille Furius Camillus furijs inferni agitatus præparabat, mirabiliter extinctum esset, ne fides Romanorum, quæ paulo post in vniuerso mundo Paulo teste annuncianda erat, impediretur. Tertium est, hoc, quod proxime dixi, non putasse Orosium, fore vllum ne Gentilem quidem, qui illam mirabilem, & subitam illius belli ciuilis præparati extinctionem non ad aduentum doctrinæ Petri referret, contra euenisse. inuentus est enim, qui non solum ad gloriam euangelij, (quod tunc Petrus, vt Caput apostolorum & totius Ecclesiæ, in vrbe cunctis orbis principe & domina primus, vt decebat, prædicauit) hoc beneficium

Tria in testimonio Pauli Orosij recitato considerate obseruanda.

Quomodo Antonius Sadeel Lutheranus minus de Petro, & de gloria Euangelij, quod Romæ prædicauit, re-

periatur credere quam gentiles illius temporis, quo hęc Paulus Orosius rogatu Augustini scripsit.

neficium pacis, & quietis non referret, sed qui minus credens de Petro, & de gloria Euangelij, quod prædicauit, quam Gentiles illius temporis, quo hæc Orosius scripsit, docuisse Petrum Romæ, negaret; & hanc etiam gloriam, vt antea dixi, Deo & apostolo eius, super quem Ecclesiam ædificauit, inuideret. meminit idẽ auctor Orosius paulo post de Iudæis illis tumultuantibus impulsore Christo, Roma expulsis, quos Suetonius dixit, quem idem etiam auctor citat, de quibus ait, sed vtrum contra Christum tumultuantes Iudæos coerceri, & comprimi iusserit Claudius, an etiam Christianos simul, velut cognatæ religionis homines, voluerit expellere, nequaquam discernitur. Mihi verò facile videtur discerni posse ex actis Apostolorum, vt iam tabulas diuini iuris, quas requiris, attingamus. Scribit enim Lucas c. XVIII. Post hæc eggressus, (Paulum dicit) ab Athenis, venit Corinthum, & inueniens quendam Iudæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius, eo quòd præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma, accessit ad eos, & quia erant eiusdem artis, manebat apud eos, & operabatur; erant enim scenofactoriæ artis. Fuisse autem Aquilam & Priscillam vxorem Christianos, magis ex epist. ad Cor. priore c. XVI. liquet. ait enim in extrema parte, Salutant vos in domino multum Aquila & Priscilla cum domestica Ecclesia, apud quos & hospitor. Iudæos igitur omnes tum Christianos, tum non Christianos eijci ex vrbe Claudius iussit. Iudæi enim in Iudæos factos Christianos, motus & tumultus concitabant; cum gentibus enim factis Christianis nulla illis lis. Tunc etiam edictum Claudij coegit Petrum discere post IIII annos aut duos suæ prædicationis Romæ, qui fuit sextus annus Claudij. Age verò Antoni, si, cũ iussit Claudius excedere Roma omnes Iudæos, iam erant Romæ Iudæi facti Christiani, vt ex actis Apostolorum constat; illos autem non fecerat Christianos Paulus, qui postea, vt statim docebo, primùm Romam venit, neque Barnabas, quem Tiberio Imperatore Romam venisse scribit Clemens libro primo qui de recognitionibus inscriptus est; is enim vno tantum die concionatus, & cum risu explosus.

Demõstratio ex tabulis diuini iuris, quas Antonius requirit, docuisse Petrũ Romæ.

explosus, vt idem narrat, discessit; sic enim ait de ijs, qui Barnabam audiebant, ὡς ἐκ συμφωνίας ἄτακτον ἠφίεσαν γέλωτα καταστωπῶν, καὶ ἀπορεῖν αὐτὸν πειρώμενοι ὡς βάρβαρόν τινα δαιμονῶντα. *Dic igitur tu, quis alius Apostolus Romæ tunc docuerit, cum nemo ex scriptoribus alium scribat, neque de vllo alio sermo feratur, & fama sit præter Petrum, quem multi & grauissimi, & antiquissimi auctores scribunt, & omnes vulgo ferunt? Paulum fortasse dices. At is postquam Euangelium Romæ prædicatum fuerat, Romam venit, vt ex Epistola eius ad Romanos, & ex actis Apostolorum perspici potest, vt de hoc etiam tabulas diuini iuris tibi exhibeamus. In Epistola. enim ad Romanos, vt paulo ante dixi, scripsit, desiderare se videre Romanos, vt aliquid gratiæ eis impartiret ad confirmandos eos, quod satis clare, vt ab antiquis eius loci interpretibus obseruatum est, significat, iam ante credidisse, ac Christianos factos fuisse; sic enim vsus est hoc verbo confirmandi idem Apostolus in actis Apostolorum c.14. & postera, inquit, die profectus est, Paulus scilicet, cum Barnaba in Derbem; cumque Euangelizassent ciuitati illi, & docuissent multos, reuersi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam, confirmantes animas discipulorum, exhortantesque, vt permanerent in fide. Confirmari itaque in fide dicitur, qui iam antea credidit. Scripsit autem hanc Epistolam ad Romanos Corinthi, vt in extremo Epistolæ docet. Phebem enim commendat, quam ministrã esse ait Cenchrensis Ecclesiæ; sunt autem Cencheæ, oppidum Corinthiorum. Deinde ait, salutat vos Gaius hospes meus, quem Corinthium fuisse ex prioribus ad Corinthios litteris intelligi potest, ait enim in epist. priore ad Cor. gratias ago Deo meo, quòd neminem vestrum baptizaui nisi Crispum & Gaium. Quo autem tempore epistolam scripserit, idem significat, cum ait in eadem epist. ad Rom. c. xv. nunc igitur proficiscar in Hierusalem ministrare sanctis; probauerunt enim Macedonia, & Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Hierusalẽ, de his vero pecunijs in priori Epist. ad Cor. ita scribit c. xv.*

Accedunt ad tabulas diuinas cõstans fama & grauissima & antiquissima, ac permulta magnorum auctorũ testimonia Petrum primũ fidem Christi prædicasse.

Quomodo non Paulus primũ, sed alius, Petrus scilicet Romæ fidem Christi tradidit.

Vnde Paulo epistolã ad Rom. & quo tempore scripsit.

 de col-

de collectis autem quæ fiunt in sanctos, sicut ordinaui Ecclesijs Galatiæ, ita & vos fratres facite per vnam sabbati; vnusquisq; vestrum apud se seponat recondens, quod ei beneplacuerit; et non cum venero, tunc collectæ fiant. Cum autem præsens fuero, quos probaueritis per epistolas, hos mittam, perferre gratiam vestram in Hierusalem, quod si dignum fuerit, vt ego eam, mecum ibunt. Cum his pecunijs Hierosólymam proficiscens, presbyteris dixit Mileti act. 20. & nunc ego scio, quod non amplius videbitis faciem meam vos omnes, per quos transiui prædicans regnū Dei. Quod ita euenit: statim enim accusatus Hierosolymis, & in maximum discrimen adductus, deinde à tribuno militum liberatus; & è manibus Iudæorum ereptus, tandem à Festo Romam missus est post appellationem Cæsaris, post Claudium scilicet Anno 2. Neronis, Marcellino, & Auiola Consulibus, vt Caßiodorus testatur. Si adhuc pertenderis, vt es pertinax, nondum nos tabulas diuini iuris exhibuisse, quia non omnia lucent, vt petis, expreßis, planis, & certißimis scripturæ testimonijs, obijcio tibi regulam antiqui iuris Modestini iurisconsulti, ex ratione naturali ductam, non expressa non nocere; & alteram Pauli Iuriscōsulti in eandem fere sententiam, eum, qui tacet, non fateri, sed tamen verum esse, eum non negare. Age verò Antoni, exhibe tu tabulas diuini iuris, quibus probes, non esse habendas pro tabulis diuini Iuris, quæ in expreßis, planis, & certißimis scripturæ testimonijs non consistunt, quæ si te deficiūt, sequitur, vt neq; mens tua, nec oratio consistat; cum cogaris dicere, veras esse ἀντικειμένας φάσεις. etenim quia non sunt tabulæ diuini iuris expreßis, & planis verbis, quæ testentur docuisse Petrum Romæ, verum esse dicis, non docuisse; rursus, quia te deficiunt tabulæ diuini iuris, quibus probes, nō esse tabulas diuini iuris, nisi expreßis, & planis verbis scriptas, & quibus probes item, non esse credendum nisi testimonijs scripturæ, & quidem expreßis, necesse tibi est, vt, quia veteres scriptores Romæ Petrum docuisse, & illic martyrio coronatum fuisse, vt tu etiam confiteris, tradiderunt, & hoc ipsum testatur fama consentiens & sermo omniū Ecclesiarum cuncti orbis, qui à sanctis Apostolis, qui Petro superstites fuerunt:

De aduentu Pauli Romam.

Quæ tabulæ diuini iuris Antonium deficiunt, vnde constat neque mentē, nec orationem eius consistere.

Quomodo cogitur Antonius dicere, verā esse contradictionem.

fuerunt, & ab ijs, qui Romæ docentem viderunt, & audierunt, ad nos manauit, & vestigia Romanæ prædicationis Petri in Epistola Pauli ad Rom. & in actis impressa apparent, necesse inquam est tibi, vt dicas, verum esse, docuisse Petrum Romæ; id est, docuisse, & non docuisse. ita te ad sanandum redarguimus. Tu enim es ex illis disputatoribus, quos tuus Arist. in libro IIII. primæ Philosophiæ ait ὅτι οὐ πειθοῦς δέονται, ἀλλὰ βίας, τούτων δὲ ἔλεγχος ἴασις. id est, qui non suasione indigent, sed violentia; horum autem redargutio sanatio est. Manes igitur redargutus, id est, ad affirmandā contradictionem compulsus. Quòd verò scripsisti, grauissimas coniecturas esse in aliam partem, scilicet non docuisse Petrum Romæ, cur, si grauissimæ videbantur, eas reticuisti? an non satis declaras, quantum illis confideres? & cauisse te silentio, ne te & coniecturas tuas redarguerem? Sed coniecturæ quas dicis, satis à Roffense contra Vldericum Velenum, & à Mutio Iustinopolitano contra Viretum confutatæ sunt, responde illis tu, si tibi videris posse. Quod autē adiunxisti, in scriptura ne vestigiū quidem vllū apparere, docui mendaciū esse. tempus est, vt ad alia pergamus.

Quomodo Antonium redarguimus ad sanandum eum.

Qui satis superq; redarguerint defensitas Lutheranorū coniecturas, nō docuisse Petrum Romæ.

Sed vt illud præteream, *inquis*, acquod erit istud concludendi genus, Petrus Romæ fuit, Romæ docuit; pro Christi nomine mortē adijt, ergo fuit Rom. Episcopus? & quotquot ab eo tempore extiterunt Romani Episcopi, dicendi sunt Petri successores in Apostolatu; atque adeo (vt Pontificij volunt) in Apostolatus primatu. *Non est hoc concludendi genus nostrorum, sed commentum tuum manifestum: Nos enim non dicimus, quod Petrus Romæ fuit, docuit, pro Christi nomine mortē adijt, causā fuisse vt episcop⁹ Romanus esset; & inde factū esse, vt Episcopi Romani successores Petri fuerint in primatu apostolatus. tu hoc fingis ad decipiendū eos, qui te audiunt. Nō hæc fuit causa; sed quod Christus in Euāgelio post illam admirabilē & diuinam confessionem fidei, Petro dixit, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum &c. & inde factum est, & fit, vt quotquot episcopi Romani in eius locum ex eo tempore ordinati fuerunt, & hoc tempore*

Commentū Antonij manifestum.

Quod mendaciū nobis affingat Antonius, vt eos decipiat qui cum audiunt, & legunt.

pore ordinantur, successores Petri in primatu apostolatus Petri fuerint, & hodie sint, id est, vt Petrus caput Apostolorum fuit, & totius Ecclesiæ, sic episcopus, qui in Petri locum ordinatur, siue Romæ ordinetur, siue in alia Ciuitate, omnium episcoporum, qui successores Apostolorum sunt, & omnium Ecclesiarum cuncti orbis caput est, & in eos ipsos episcopos, & in eorum Ecclesias, & in cunctos populos Christianos & eorum reges ac principes primatum pontificatus tenet, sicut Petrus in omnes oues Christi tenuit. Nostrum itaque concludendi genus hoc est. Christus promisit singulariter & primùm Petro in Euangelio, ædificaturum se Ecclesiam super eum, & daturum ei claues regni cælorum; & hoc quod ei promisit, præstitit; ergo fuit singulariter primus episcopus, id est, habuit primatum inter omnes Apostolos, quibus fuerat idem Petrus æqualis apostolus antequam à Christo primatum acciperet, & quotquot in Petri Cathedra ordinantur successores Petri, in eodem primatu sunt; non quia Romæ ordinantur, & Romani Episcopi dicuntur, & sunt, sed quia in locum Petri ordinantur, (quod, vt à principio Romæ fieri solitum est propter vrbis principatum, & quia sic fuit Dei voluntas, sic etiam, si expedire videretur, in alia ciuitate fieri posset) id est, ordinantur, vt Petro in ea potestate, quam Christus ei singulariter & primùm dedit, succedant. Quia sic domum Dei, quæ est Ecclesia, voluit Christus gubernari, vt vnum primum patrem familias haberet. Quod est optimum omniũ genus gubernationis, quod summã Dei sapientiã & prouidentiam decebat, & Ecclesiæ Catholicæ, & vnitati eius necessarium erat. Hoc est nostrum concludendi genus. Abi igitur cum tuo commentitio genere concludendi à te fabricato ad decipiendum simplices, quorum sanguis de manu tua miser homo, in die illa requiretur. Sed pergis, Discutiamus (*ais*) vim huius conclusionis, si Petrus fuit Episcopus Rom. quatenus apostolus, ergo cæteri apostoli fuerunt quoq; Romani episcopi. Si non quatenus Apostolus, ergo pontifex non illi succedit in apostolatu. *Petrus fuit Episcopus Romanus, id est, omnium Christianorum totius Imperij Romani,*

Quod sit nostrũ concludendi genus, ab illo cõmẽtitio, quod nobis fallaciter Antonius attribuit, alienissimum.

non

non quatenus Apostolus, omnes enim 13. erant apostoli; sed quatenus Petro singulariter dictum est, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum. In hac potestate succedit ei pontifex Romanus, quæ potestas, quia fuit primùm data Petro principi Apostolorum, potestas apostolica, & Cathedra apostolica, & apostolatus, & ipse pontifex Dominus Apostolicus ab antiquis Ecclesiæ doctoribus dici consueuit. An fuerit Petrus episcopus Romanus, quatenus Apostolus.

" *Illud etiam*, potiori iure fuisse Paulum Rom. Episcopum, "
" quia expresso, *inquis*, Dei mandato Romæ docuit, quod "
de Petro te dicis non legisse, *Legisti fortassis in Epistola Marcelli antiquissimi pontificis, & martyris ad Episcopos Antiochenæ prouinciæ, sed non credis: sic enim ait loquēs de Petro, ipse enim est Caput totius Ecclesiæ, cui ait dominus, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. eius enim sedes primitus apud vos fuit, quæ postea iubente domino Romam translata est, cui adminiculante gratia diuina hodie præsidemus. Hactenus Marcellus. Cum iussit dominus Petro, vt hic grauissimus, & vetustissimus, ac sanctissimus testis affirmat, transferre sedem Romam, simul iussit ire Romam ad prædicandum gentibus. Sed quia tabulæ humanæ sunt, & tu alienus ab omni humana ratione, in omnibus quæris diuinas tabulas, non credis tanto testi, habes etiam tabulas diuini iuris, quas sæpe, credo, legisti, sed nunquam intellexisti, idque, quia ne illis quidem credis. Scribit igitur Lucas in Actis Apostolorum c. xv. dixisse Petrum in illa Synodo Apostolorum Hierosolymitana, viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Euangelij, & credere. Si elegit Deus Petrum ad prædicandum gentibus, præcepit igitur prædicare eis: quomodo enim auditura erant per os eius verbum Euangelij, nisi illis prædicaret? quis autem ignorat, Caput gentium fuisse Romam? in qua Vrbe omnium gentium domina, cum magna etiam multitudo Iudæorum esset, neminem Apostolorum magis decebat Romæ primum prædicare, quam eum, qui caput erat Ecclesiæ, quæ ex gentibus, & ex Iudæis congreganda erat.* Quo Petro iussum à domino est prædicare gẽtibus, & quomodo hoc Romæ prædicando præstitit.

Astipulan-

Astipulantur his tabulis illæ aliæ tabulæ Pauli, id est, Epistola ad Romanos, ex qua intelligimus, ante aduentum Pauli Romam, fuisse Euangelium Romæ prædicatum, & quidem cum magno fructu, & Paulum desiderasse proficisci Romam, non vt ibi primus doceret, sed vt confirmaret credentes. Si conueniebat, vt opus tam arduũ audendi prædicare euangelium in principe totius mundi ciuitate, quæ caput gentilitatis, & idololatriæ erat, aliquis apostolus aggrederetur; & nõ fuit Petrus, dic tu, quis alius ex apostolis fuit? quod si neminem habes, ad aphoniam igitur compulsus es; aut ad elenchum, id est, vt contradicas tibi ipsi, & confitearis, docuisse Petrum Romæ, quod ante negabas. Deinde dicis, nec etiam obiicio, quod veteres dixerunt, Paulum cum Petro fundasse Ecclesiam Rom. illa, inquam, omnia prætermitto. *recte, & cordatè prætermittis; vtinam sic cæteras alias nugas prætermisisses.* Illa, *inquis,* omnia prætermitto, vt dicam ex illis Pontificiorum præmissis sequi, Episcopum Hierosolymitanum fuisse Petri successorem, quia Petrus Hierosolymæ docuit; idem dico de Antiochia; deinde omnibus locis, in quibus Petrum docuisse non humanis, quemadmodum Turrianus, sed diuinis scriptis, atq; documentis asseruimus. *Sumis, quod falsum est, & à me antea confutatum. Non enim, quia Romæ docuit Petrus, primatum Romanæ Sedis habuit, & in primatu successores Episcopos Romanos; sed propter tabulas diuinas, quibus primatus eius & successorum eius sancitus est, vbicunq; cathedram, ad docendum habere Petrum, & successores eius, voluntas Dei, & Ecclesiæ Catholicæ commoditas esset. Torques deinde aliam hastam vt bellus bellator,* Neq; video (*inquis*) quamobrẽ ex ciuitates, quæ sunt priores tempore, debeant esse iure, & auctoritate posteriores. Atque hoc Turrianus, qui voluit videri Iurisconsultus, debuit obseruare. *Ego Antoni neq; iuris consultus sum, neq; quod non sum, videri volo: sed si tu non vides, quamobrem Ciuitates, quæ sunt priores tempore, debeant esse iure, & auctoritate posteriores, mirum, si videas, quamobrem Andreas frater*

Quomodo ad aphoniã compulsus est Antonius, aut ad elenchum, id est, ad contradictionẽ.

Quomodo non quia Petrus Romæ docuit, primatum habuit, sed quia tabulæ diuini iuris primatum ei adiudicant.

ter Petri, qui fuit prior tempore & ætatis, & vocationis ad Apostolatū, debuerit esse iure, & auctoritate primatus posterior Petro, & quia non videas, litem Deo inferre velis. Pergit Antonius ad aliud genus argumentationis.

CAPVT XVII.

De testimonijs Patrum ab Antonio citatis, Chrysostomi, & Aug. contra primatum Petri in loco Matthæi fundatum. Et quomodo falsum sit, quod in loco Augustini commentus est Antonius duplicem esse, primatum ordinis, & primatum potestatis, & quomodo probetur primatum ordinis non posse esse sine primatu potestatis, & de loco Cypriani, vnde Antonius probare voluit, primatum Petri non fuisse primatum potestatis, & quomodo ipse ille locus Cypriani redarguat, & conuincat Antonium. Et de alio loco Cypriani citato ab eodem Antonio contra se. & de eo, quod ait Antonius, annumerasse Clementem epistolas suas duas, & libros cōstitutionum Apostolicarū libris Canonicis, quomodo doceatur falsū esse. Quid respōdeatur Antonio obijcienti testimonium Clementis & Anacleti de primatu Petri in causa eorum non esse admittendum. Item de sedibus Apostolorum numero multitudinis apud veteres auctores, quod Antonius obiecit, quomodo astruant, & confirment vnam primam sedem Apostolicam B. Petri. De testimonio Innocentij prætermisso, & dissimulato ab Antonio.

Voniam autem *(inquit)* veteres doctores citauit, tanquam suæ sententiæ suffragatores, nos vicissim aliquot etiam veteres hūc Matthæi locum exponentes audiamus. Sic igitur Chrysostomus in Matthæi homilia 55. super hanc petram, id est, inquit, super fidem confessionis, ἐπὶ τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας. *Hæc verba quamuis paucissima, ex parte tamen deprauasti. non enim dixit Chrysost. super fidem confessionis, sed super fidem, & confessionem, in quo facilius intelligitur super fidem & confessionem scilicet Petri, quàm si dicamus super fidem confessionis, sed parum refert. rogo enim te, cum dicit super fidem confessionis, cuius confitentis confessionem dicit? non enim potest* De testimonijs ab Antonio recitatis.

esse confessio nisi alicuius hominis confitentis. Hic autem Petrus est secundum Euangelium. Sed nescio vtrum magis hic mirer, indiligentiámne tuam, quia totum Chrysostomi locum à te citatum non legisti; an impudentiam, quia legisti, & quamuis te oppugnaret, & testis te conuinceret, nihil curasti. Recitemus ergo nos, vt videat Academia tua, qua fide nobiscum agas. Et quomodo causam tuam defendas. Postquam enim dixit, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, id est, fidem atque confessionem, adiungit, Hic apertè, & sublimiora sapere ipsum facit; & Ecclesiæ futuræ pastorem constituit, & paulò pòst, exponens illud, & portæ inferi, &c. & vt futura Ecclesia (inquit) tot tantisque fluctibus impetu irrumpentibus, immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo, atque ignobilis, terrarum orbe reluctante adamantis naturam firmitate superet, hæc inquam omnia, quæ solius Dei sunt, se pollicetur daturum, ita & pater ad Hieremiam dicebat, sicut columnam ferream, & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem genti vni pater; hunc autem vniuerso terrarum orbi Christus præposuit. Hæc Chrysostomus, quæ tu impudentissimè ad decipiendum dissimulasti. Non vides quàm apertè petram, quam dixit Christus in loco Matthæi, Petrum esse exposuerit, cum dixit, cuius Ecclesiæ pastor, & caput piscator homo atque ignobilis adamantis naturam firmitate superet? &c. expositionem verò loci Psalmi 39. in illa verba, statuit pedes meos super petram, negamus Chrysostomi esse, non enim hæc Græcè extant. Deinde pugnant cum ijs, quæ proximè recitaui ex homilia eiusdem Chrysostomi à te etiam citata in cap. Matth. 16. quod si contenderis Chrysostomi esse expositionem istam in Psalm. 39. nihilo plus efficies. iam enim auctoritati testis tui derogabit, (vt ad tuos familiares iuris consultos, sicut meos vocas, redeam) regula Modestini, cum ait, qui aduersus fidem testationis suæ vacillant, audiendi non sunt. Citas deinde Aug. contra Iud. Pagan. & Arian. Cùm Dominus Christus, inquit, discipulos interrogaret, quē dicerent esse filium hominis, responderūt,

Locus Chrysostomi ab Antonio nō bona fide recitatus dissimulatis, & prætermissis, quæ nocebant causæ eius.

Quæ Antonius fallaciter, & impudenter in testimonio à se recitato dissimulauerit reticendo.

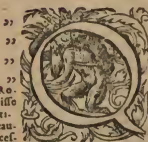
alij,

alij Eliam, alij Hieremiam, aut vnũ ex prophetis; & ille, "
vt quid suspicamini montes? hunc cognouit Petrus di-"
cens, tu es Christus filius Dei viui; agnouit montem, & a-"
scẽdit in mõtem; testimonium dixit veritati; & dilectus "
est à veritate; supra petram fundatus est Petrus. *Quomodo* "
probas hoc Augustini testimonio, non esse Ecclesiã super Petrum ædificatam? an quia Petrus fundatus erat super Christum, non potuit Petrus esse fundamentum Ecclesiæ? docui te supra, si tamen discere voluisti, duplex esse fundamentum, vnum propriæ virtutis, quod est Christus; super hoc fundamentum fuit fundatus Petrus, & vnusquisque Christianus; alterum fundamentum virtutis participatæ, & super hoc fundamentum, quod Petrus est, fundata est Ecclesia. Neque tu ipse dicere poteris, si quis te roget, quid in hoc testimonio contra nos repereris. Sed videamus, vtrum aliud testimonium eiusdem August. à te citatum magis ad rem appositum sit. Idem *(inquis)* de ver-"
bis Domini Sermone 21. Petrus in Apostolorum ordi-"
ne primus; in Christi amore promptissimus, sæpe vnus "
respõdet pro omnibus; & domino interrogante, & dicẽ-"
te, vos autem quẽ me esse dicitis? respondit Petrus, tu es "
Christus filius Dei viui; vnus pro multis dedit responsũ; "
vnitas in multis. tunc dominus ait, & ego dico tibi, tu "
es Petrus: Simon quippe ante vocabatur, hoc autem "
nomen ei, vt Petrus vocaretur, à domino impositum est; "
& hoc, vt ea figura significaret Ecclesiam: quia enim "
Christus petra; Petrus populus Christianus. Petra enim "
principale nomen est; ideo Petrus à petra; non petra à "
Petro; quomodo nõ à Christiano Christus, sed à Christo "
Christianus vocatur. Tu es ergo, inquit, Petrus, & super "
hanc petram, quam confessus es, super hanc petram, quã "
cognouisti, dicẽs, tu es Christus filius Dei viui, ædificabo "
Ecclesiam meã: super me ædificabo Ecclesiam meã; sup "
me ædificabo te: non me super te. Nã volentes homines "
ędificare super homines, dicebant, Ego quidẽ sum Pauli; "

CAPVT XVI.

De tabulis diuini iuris, quas Antonius postulat, docuisse Petrum Romæ. Quid Clemens Romanus de aduentu Petri Romam scribat, & quid alij, & de testimonio Pauli Orosij, & quæ in eo obseruanda sint. item quomodo redarguatur Antonius in istis tabulis, quas insanè postulat. et quomodo ex Euangelio primatus Petri, & successio in locum eius concludatur. & quomodo Romæ præstitit Petrus, quod idem dixit in actis Apost. Electum se fuisse ex apostolis à Deo, vt prædicaret gentibus.

Petrum Romę docuisse non pertinere ad causam successionis pontificũ loco eius, vt fatuè volunt Lutherani doctore Antonio.

» Vid? rem ne, *inquis*, tanti momenti, » vt sine qua, (si Turrianum audimus) » non possit Ecclesia subsistere, non con» firmari, & lucere expressis, planis & certissimis scripturæ testimonijs? *non posse Ecclesiam subsistere sine Petri successore verum est, quia sic eam dominus ædificatam esse voluit; docuisse verò Petrum Romæ, magis ad euentum quàm ad causam successionis pertinere, quis est tam parui iudicij, qui non videat?* At tantum abest, *inquis*, vt vllus extet de hac re locus in scriptura, vt ne vestigium quidem vllum; immo potius multæ sunt » & grauissimæ coniecturæ in aliam partem. *Satis declarat ista tua cæca & præceps asseueratio, quàmsis rudis, & inexercitatus in diuinis literis. Videris nunquam legisse, aut certe nunquam considerasse, quod Apostolus ad Rom. scripsit, desidero enim videre vos, vt aliquid impartiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos. id est, simul consolari in vobis per eam, quæ inuicem est, fidem vestram atque meam, &c. Quem locum explanans Theodoretus, desidero (inquit) venire ad vos, vt communicem id, quod ego accepi. & quia Petrus primus Euangelij* do-

Demonstratio ex tabulis diuini iuris. Docuisse Petrum Romæ.

doctrinam illis tradiderat, subiungit, ad confirmandos vos, quod perinde est, atque diceret, non aliam doctrinam vobis trado, sed traditam confirmare volo, &c. Hactenus Theodoretus ante annos prope mille ducentos. & beatus Chrysostomus, explanans illud, primum quidem gratias ego Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo, Petrum dicit docuisse prius Romæ: idem affirmat Theophylactus nominatim de Petro, & paulo post idem Chrysostomus, non, inquit, dixit, desidero videre vos, vt doceam, vt instruam, Græce est, κατηχήσω, (quod fit in catechumenis) nec vt, quod deest, suppleam; idem dicit Theophylactus Chrysostomum secutus, sed excutiamus tabulas diuini iuris, num ex ipsis hoc intelligi possit ab ijs, qui iudicio præditi sint. Recitemus tamen prius testimonium Clementis Romani discipuli Petri de aduentu eius Romam, vt Simonem Magum conuinceret, & veritatem Euangelij prædicaret. Itaque cum aliquando, inquit, in theatrum meridie Simon prodijsset, iussissetque populo, vt Petrum quoque in theatrum raperent, promittebat se per aerem volaturum; cum verò cuncti promissi huius expectatione suspensi tenerentur; iamque à dæmonibus in altum sublatus Simon, sublimis per aerem volaret, dicens se in cælum ascendere, vt inde bona ipsis suppeditaret, cunctique, qui astabant, illum tanquam Deum concelebrarent, Petrus manus in cælum pariter cum mente tendens, Deo supplicabat, vt illam pestem per filium suum dominum nostrum rumperet; & vires dæmonum, quibus ad fallendum, & perdendum homines vtebatur, amputaret; ita tamen illum rumperet, vt non occideret. itaque intuens in eum Petrus, cum volare videbatur, si ego, inquit, homo dei sum, & verus apostolus Iesu Christi, & doctor pietatis in Deum, & non seductor, vt tu Simon, iubeo malis potestatibus diaboli apostatæ, quæ Simonem Magum vehunt, vt eum dimittant, vt ex alto præceps feratur cum risu eorum, quos decepit. Hæc cum dixisset, Simon Magus dimissus, cum ingenti fragore, & sonitu decidit, & vehementer elisus

Clemens Romanus de aduentu Petri Romã & de prædicatione eius contra Simonem Magum.

elisus, coxam, & anteriores partes in plantis pedum fregit. Et multitudo vulgi, vnus, inquit, tantum verus deus, quem Petrus iustè praedicat. ac multi quidem defecerunt ab eo; nonnulli vero illius interitu digni, in doctrina eius nefaria perseuerarunt. Haec Clemens in libro VI. *de const. apost. c.* VIII. *Cum ergo tu Antoni Petrum Romae docuisse negas, gloriam Deo & honorem Apostolo eius inuides, & salutem illis multis, quos Clemens dixit deseruisse tunc Simonem, & Petro adhaesisse. Beatum te, si sic tibi contigeret, vt Lutherum desereres, ne interitu eius dignus à vita excederes. Testatur beatus Hieronymus, venisse Petrũ Romam anno 2. Claudij ad expugnandum Simonem. iam enim antea in Iudaea disputando, & praedicando cum eo pugnauerat, alij anno* IIII. *Conuenit cum hoc aduentu Petri Romam sub Claudio ad debellandum Simonem, quia multos decipiebat, & in magno honore habebatur, quod scribit Irenaeus libro primo contra haereses, honoratum fuisse Simonem à Claudio propter magiam. Idem scribit Iustinus martyr in apologia ad Antoninum, pro deo habitum fuisse, & statua inter duos pontes cum hac inscriptione posita, Simoni deo Sancto, honoratum. Cõuenit item quod scribit Suetonius in Claudio, Iudaeos impulsore Christo assiduè tumultuantes, Roma expulit. Tumultus dicit, quos Iudaei propter conuersionem Hebraeorũ ad fidem Christi, quae docebatur, & praedicabatur, excitabant. nõ enim pati poterant, vt lex Moisis Iudaeis ab Apostolo Petro dissuaderetur. Meminit etiam huius praedicationis Petri Romae Claudio Imperatore Paulus Orosius his verbis, libro* VII. *historiarum; exordio, inquit, regni eius, Petrus Apostolus domini nostri Iesu Christi Romam venit, & salutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit, potentissimisq; virtutibus approbauit, atque exin Christiani Romae esse coeperunt. Et paulo post; accidit etiam eodem tempore praesentis gratiae dei grãde miraculum, siquidem Furius Camillus Scribonianus Dalmatiae legatus bellum ciuile molitus, legiones multas, fortissimasque ad Sacramenti mutationem pellexerat. Itaq; die dicto, vt in vnum vndique ad nouum imperatorem conueniretur, nec aquilae ornari, neque conuelli quoquomodo signa, moueriue potuerunt. Exercitus*

Quomodo Antonius cum Petrum Romae docuisse negat, gloriã deo, & honorem Petro, & salutem multis, qui Simonem Magum diseruerunt, & Petri praedicationi & doctrinae adhaeserunt, inuidet.

De Simone Mago Romae honorato, & de aduentu Petri Romam ad oppugnandam doctrinam eius.

Quae Paulus Orosius de aduentu Petri Romam ad docendũ scripserit

tanta, & tam inusitata miraculi fide motus, & conuersus ad pœnitentiam, Scribonianum quinto statim die destitutum interfecit; seseq; Sacramento prioris militiæ continuit. Tristius, ac perniciosius vrbi Romæ nihil vnquā fuisse, quā bella ciuilia, satis notū est. Deinde subiungit, Itaq; propter aduentum apostoli Petri, & tenera Christianorum germina, vixdum adhuc pauca ad sanctæ fidei professionem erumpentia, hanc exorientem tyrannidem, & consurgens istud ciuile bellum neget quisquam diuinitus esse compressum, qui præteritis temporibus de compressione bellorum ciuilium simile probarit exemplum? hactenus Orosius. Tria sunt in hoc testimonio grauiss. mi auctoris considerate obseruanda: vnum est, fuisse hoc de aduentu Petri Romam ad docendū fidem Christi tempore Claudij non solum Christianis, qui erant tempore Augustini, cuius rogatu has historias Paulus Orosius scripsit, notum, & certum, sed ipsis etiam Gentilibus, siquidem ad eos reprimendos, & confutandos, hos libros historiarum Orosius scripsit. aiebant enim, vt idem in proœmio testatur, omnia mala in mundo euenire, quòd crederetur Christus, & Deus coleretur, & idolorum minueretur cultus. Alterum est, non putasse Orosium, vllum Gentilem, nedum Christianum futurum vnquam esse tam parui ingenij, aut tam deprauati iudicij, qui replicata memoria præteritorum, & collatis superiorum temporum, & bellorum ciuilium historijs, non intelligeret, propter aduentum doctrinæ nouæ religionis Christianæ, quam beatus Petrus primus in vrbem Romam introduxit, euenisse, vt initium illud ciuilis incendij, quod ille Furius Camillus furijs inferni agitatus præparabat, mirabiliter extinctum esset, ne fides Romanorum, quæ paulo post in vniuerso mundo Paulo teste annuncianda erat, impediretur. Tertium est, hoc, quod proxime dixi, non putasse Orosium, fore vllum ne Gentilem quidem, qui illam mirabilem, & subitam illius belli ciuilis præparati extinctionem non ad aduentum doctrinæ Petri referret, contra euenisse. inuentus est enim, qui non solum ad gloriam euangelij, (quod tunc Petrus, vt Caput apostolorum & totius Ecclesiæ, in vrbe cunctis orbis principe & domina primus, vt decebat, prædicauit) hoc beneficium

Tria in testimonio Pauli Orosij re citato considerate obseruanda.

Quomodo Antonius Sadeel Lutheranus minus de Petro, & de gloria Euangelij, quod Romæ prædicauit, re-

neficium

periatur credere quam gentiles illius temporis, quo hęc Paulus Orosius rogatu Augustini scripsit.

neficium pacis, & quietis non referret, sed qui minus credens de Petro, & de gloria Euangelij, quod prædicauit, quam Gentiles illius temporis, quo hæc Orosius scripsit, docuisse Petrum Romæ, negaret; & hanc etiam gloriam, vt antea dixi, Deo & apostolo eius, super quem Ecclesiam ædificauit, inuideret. meminit idē auctor Orosius paulo post de Iudæis illis tumultuantibus impulsore Christo, Roma expulsis, quos Suetonius dixit, quem idem etiam auctor citat, de quibus ait, sed vtrum contra Christum tumultuantes Iudæos coerceri, & comprimi iusserit Claudius, an etiam Christianos simul, velut cognatæ religionis homines, voluerit expellere, nequaquam discernitur. Mihi verò facile videtur discerni posse ex actis Apostolorum, vt iam tabulas diuini iuris, quas requiris, attingamus. Scribit enim Lucas c. XVIII. *Post hæc eggressus, (Paulum dicit) ab Athenis, venit Corinthum, & inueniens quendam Iudæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius, eo quòd præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma, accessit ad eos, & quia erant eiusdem artis, manebat apud eos, & operabatur; erant enim scenofactoriæ artis. Fuisse autem Aquilam & Priscillam vxorem Christianos, magis ex epist. ad Cor. priore c.* XVI. *liquet. ait enim in extrema parte, Salutant vos in domino multum Aquila & Priscilla cum domestica Ecclesia, apud quos & hospitor. Iudæos igitur omnes tum Christianos, tum non Christianos eijci ex vrbe Claudius iussit. Iudæi enim in Iudæos factos Christianos, motus & tumultus concitabant; cum gentibus enim factis Christianis nulla illis lis. Tunc etiam edictum Claudij coegit Petrum discere post* IIII *annos aut duos suæ prædicationis Romæ, qui fuit sextus annus Claudij. Age verò Antoni, si, cū iussit Claudius excedere Roma omnes Iudæos, iam erant Romæ Iudæi facti Christiani, vt ex actis Apostolorum constat; illos autem non fecerat Christianos Paulus, qui postea, vt statim docebo, primùm Romam venit, neque Barnabas, quem Tiberio Imperatore Romam venisse scribit Clemens libro primo qui de recognitionibus inscriptus est; is enim vno tantum die concionatus, & cum risu explosus.*

Demōstratio ex tabulis diuini iuris, quas Antonius requirit, docuisse Petrū Romæ.

explosus, vt idem narrat, discessit; sic enim ait de ijs, qui Barnabam audiebant, ὡς ἐκ συμφωνίας ἄτακτον ἠφίεσαν γέλωτα κατασιωπᾶν, καὶ ἀπορεῖν αὐτὸν πειρώμενοι ὡς βάρβαρόν τινα δαιμονῶντα. *Dic igitur tu, quis alius Apostolus Romæ tunc docuerit, cum nemo ex scriptoribus alium scribat, neque de vllo alio sermo feratur, & fama sit præter Petrum, quem multi & grauißimi, & antiquißimi auctores scribunt, & omnes vulgo ferunt? Paulum fortasse dices. At is postquam Euangelium Romæ prædicatum fuerat, Romam venit, vt ex Epistola eius ad Romanos, & ex actis Apostolorum perspici potest, vt de hoc etiam tabulas diuini iuris tibi exhibeamus. In Epistola enim ad Romanos, vt paulo ante dixi, scripsit, desiderare se videre Romanos, vt aliquid gratiæ eis impartiret ad confirmandos eos, quod satis clare, vt ab antiquis eius loci interpretibus obseruatum est, significat, iam ante credidisse, ac Christianos factos fuisse; sic enim vsus est hoc verbo confirmandi idem Apostolus in actis Apostolorum c.14. & postera, inquit, die profectus est, Paulus scilicet, cum Barnaba in Derbem; cumque Euangelizassent ciuitati illi, & docuissent multos, reuersi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam, confirmantes animas discipulorum, exhortantesque, vt permanerent in fide. Confirmari itaque in fide dicitur, qui iam antea credidit. Scripsit autem hanc Epistolam ad Romanos Corinthi, vt in extremo Epistolæ docet. Phebem enim commendat, quam ministrã esse ait Cenchrensis Ecclesiæ; sunt autem Cencheæ, oppidum Corinthiorum. Deinde ait, salutat vos Gaius hospes meus, quem Corinthium fuisse ex prioribus ad Corinthios litteris intelligi potest, ait enim in epist. priore ad Cor. gratias ago Deo meo, quòd neminem vestrum baptizaui nisi Crispum & Gaium. Quo autem tempore epistolam scripserit, idem significat, cum ait in eadem epist. ad Rom. c. XV. nunc igitur proficiscar in Hierusalem ministrare sanctis; probauerunt enim Macedonia, & Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Hierusalẽ, de his vero pecunijs in priori Epist. ad Cor. ita scribit c. XV.*

Accedunt ad tabulas diuinas cõstans fama & grauißima & antiquißima, ac permulta magnorum auctorũ testimonia Petrum primũ fidem Christi prædicasse.

Quomodo non Paulus primũ, sed alius, Petrus scilicet Romæ fidem Christi tradidit.

Vnde Paulo epistolã ad Rom. & quo tempore scripsit.

de collectis autem quæ fiunt in sanctos, sicut ordinaui Ecclesijs Galatiæ, ita & vos fratres facite per vnam sabbati; vnusquisq; vestrum apud se seponat recondens, quod ei beneplacuerit; et non cum venero, tunc collectæ fiant. Cum autem præsens fuero, quos probaueritis per epistolas, hos mittam, perferre gratiam vestram in Hierusalem, quod si dignum fuerit, vt ego eam, mecum ibunt. Cum his pecunijs Hierosolymam proficiscens, presbyteris dixit Mileti act. 20. & nunc ego scio, quod non amplius videbitis faciem meam vos omnes, per quos transiui prædicans regnũ Dei. Quod ita euenit: statim enim accusatus Hierosolymis, & in maximum discrimen adductus, deinde à tribuno militum liberatus; & è manibus Iudæorum ereptus, tandem à Festo Romam missus est post appellationem Cæsaris, post Claudium scilicet Anno 2. Neronis, Marcellino, & Auiola Consulibus, vt Caßiodorus testatur. Si adhuc pertenderis, vt es pertinax, nondum nos tabulas diuini iuris exhibuisse, quia non omnia lucent, vt petis, expreßis, planis, & certißimis scripturæ testimonijs, obijcio tibi regulam antiqui iuris Modestini iurisconsulti, ex ratione naturali ductam, non expressa non nocere; & alteram Pauli Iuriscõsulti in eandem fere sententiam, eum, qui tacet, non fateri, sed tamen verum esse, eum non negare. Age verò Antoni, exhibe tu tabulas diuini iuris, quibus probes, non esse habendas pro tabulis diuini Iuris, quæ in expreßis, planis, & certißimis scripturæ testimonijs non consistunt, quæ si te deficiũt, sequitur, vt neq; mens tua, nec oratio consistat; cum cogaris dicere, veras esse ἀντικειμένας φάσεις. *etenim quia non sunt tabulæ diuini iuris expreßis, & planis verbis quæ testentur docuisse Petrum Romæ, verum esse dicis, non docuisse; rursus, quia te deficiunt tabulæ diuini iuris, quibus probes, nõ esse tabulas diuini iuris, nisi expreßis, & planis verbis scriptas, & quibus probes item, non esse credendum nisi testimonijs scripturæ, & quidem expreßis, necesse tibi est, vt, quia veteres scriptores Romæ Petrum docuisse, & illic martyrio coronatum fuisse, vt tu etiam confiteris, tradiderunt, & hoc ipsum testatur fama consentiens & sermo omniũ Ecclesiarum cuncti orbis, qui à sanctis Apostolis, qui Petro superstites fuerunt:*

De aduentu Pauli Romam.

Quæ tabulæ diuini iuris Antonium deficiunt, vnde constat neque mentẽ, nec orationem eius consistere.

Quomodo cogitur Antonius dicere, verã esse contradictionem.

fuerunt, & ab ijs, qui Romæ docentem viderunt, & audierunt, ad nos manauit, & vestigia Romanæ prædicationis Petri in Epistola Pauli ad Rom. & in actis impressa apparent, necesse inquam est tibi, vt dicas, verum esse, docuisse Petrum Romæ; id est, docuisse, & non docuisse. ita te ad sanandum redarguimus. Tu enim es ex illis disputatoribus, quos tuus Arist. in libro IIII. *primæ Philosophiæ ait* ὅτι οὐ πειθοῦς δέονται, ἀλλὰ βίας, τούτων δὲ ἔλεγχος ἴασις. *id est, qui non suasione indigent, sed violentia; horum autem redargutio sanatio est. Manes igitur redargutus, id est, ad affirmandā contradictionem compulsus.*

Quomodo Antonium redarguimꝰ ad sanādum eum.

Quòd vero scripsisti, grauissimas coniecturas esse in aliam partem, scilicet non docuisse Petrum Romæ, cur, si grauissimæ videbantur, eas reticuisti? an non satis declaras, quantum illis confideres? & cauisse te silentio, ne te & coniecturas tuas redarguerem? Sed coniecturæ quas dicis, satis à Roffense contra Vldericum Velenum, & à Mutio Iustinopolitano contra Viretum confutatæ sunt, responde illis tu, si tibi videris posse. Quod autē adiunxisti, in scriptura ne vestigiū quidem vllū apparere, docui mendaciū esse. tempus est, vt ad alia pergamus.

Qui satis superq; redarguerint delitas Lutheranorū coniecturas, nō docuisse Petrum Romæ.

Sed " vt illud prætercam, *inquis*, acquod erit istud concludendi genus, Petrus Romæ fuit, Romæ docuit; pro Christi nomine mortē adijt, ergo fuit Rom. Episcopus? & quotquot ab eo tempore extiterunt Romani Episcopi, dicendi sunt Petri successores in Apostolatu; atque adeo (vt Pontificij volunt) in Apostolatus primatu. *Non est hoc concludendi genus nostrorum, sed commentum tuum manifestum: Nos enim nos dicimus, quod Petrus Romæ fuit, docuit, pro Christi nomine mortē adijt, causā fuisse vt episcopꝰ Romanus esset; & inde factū esse, vt Episcopi Romani successores Petri fuerint in primatu apostolatus. tu hoc fingis ad decipiendū eos, qui te audiunt. Nō hæc fuit causa; sed quod Christus in Euāgelio post illam admirabilē & diuinam confessionem fidei, Petro dixit, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum &c. & inde factum est, & fit, vt quotquot episcopi Romani in eius locum ex eo tempore ordinati fuerunt, & hoc tempore*

Commentū Antonij manifestum.

Quod mendaciū nobis affingat Antonius, vt eos decipiat qui eum audiunt, & legunt.

pore

pore ordinantur, successores Petri in primatu apostolatus Petri fuerint, & hodie sint, id est, vt Petrus caput Apostolorum fuit, & totius Ecclesiæ, sic episcopus, qui in Petri locum ordinatur, siue Romæ ordinetur, siue in alia Ciuitate, omnium episcoporum, qui successores Apostolorum sunt, & omnium Ecclesiarum cunctiorbis caput est, & in eos ipsos episcopos, & in eorum Ecclesias, & in cunctos populos Christianos & eorum reges ac principes primatum pontificatus tenet, sicut Petrus in omnes oues Christi tenuit. Nostrum itaque concludendi genus hoc est. Christus promisit singulariter & primùm Petro in Euangelio, ædificaturum se Ecclesiam super eum, & daturum ei claues regni cælorum; & hoc quod ei promisit, præstitit; ergo fuit singulariter primus episcopus, id est, habuit primatum inter omnes Apostolos, quibus fuerat idem Petrus æqualis apostolus antequam à Christo primatum acciperet, & quotquot in Petri Cathedra ordinantur successores Petri, in eodem primatu sunt; non quia Romæ ordinantur, & Romani Episcopi dicuntur, & sunt, sed quia in locum Petri ordinantur, (quod, vt à principio Romæ fieri solitum est propter vrbis principatum, & quia sic fuit Dei voluntas, sic etiam, si expedire videretur, in alia ciuitate fieri posset) id est, ordinantur, vt Petro in ea potestate, quam Christus ei singulariter & primùm dedit, succedant. Quia sic domum Dei, quæ est Ecclesia, voluit Christus gubernari, vt vnum primum patrem familias haberet. Quod est optimum omniũ genus gubernationis, quod summã Dei sapientiã & prouidentiam decebat, & Ecclesiæ Catholicæ, & vnitati eius necessarium erat. Hoc est nostrum concludendi genus. Abi igitur cum tuo commentitio genere concludendi à te fabricato ad decipiendum simplices, quorum sanguis de manu tua miser homo, in die illa requiretur. Sed pergis, „ Discutiamus (*ais*) vim „ huius conclusionis, si Petrus fuit Episcopus Rom. qua„ tenus apostolus, ergo cæteri apostoli fuerunt quoq; Ro„ mani episcopi. Si non quatenus Apostolus, ergo ponti„ fex non illi succedit in apostolatu. *Petrus fuit Episcopus Romanus, id est, omnium Christianorum totius Imperij Romani,*

Quod sit nostrũ concludendi genus, ab illo cõmẽtitio, quod nobis fallaciter Antonius attribuit, alienissimum.

non

non quatenus Apostolus, omnes enim 13. erant apostoli; sed quatenus Petro singulariter dictum est, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum. In hac potestate succedit ei pontifex Romanus, quæ potestas, quia fuit primùm data Petro principi Apostolorum, potestas apostolica, & Cathedra apostolica, & apostolatus, & ipse pontifex Dominus Apostolicus ab antiquis Ecclesiæ doctoribus dici consueuit. An fuerit Petrus episcopus Romanus, quatenus Apostolus.

" *Illud etiam*, potiori iure fuisse Paulum Rom. Episcopum,
" quia expresso, *inquis*, Dei mandato Romæ docuit, quod
" de Petro te dicis non legisse, *Legisti fortaßis in Epistola Marcelli antiquißimi pontificis, & martyris ad Episcopos Antiochenæ prouinciæ, sed non credis: sic enim ait loquẽs de Petro, ipse enim est Caput totius Ecclesiæ, cui ait dominus, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. eius enim sedes primitus apud vos fuit, quæ postea iubente domino Romam translata est, cui adminiculante gratia diuina hodie præsidemus. Hactenus Marcellus. Cum iußit dominus Petro, vt hic grauißimus, & vetustißimus, ac sanctißimus testis affirmat, transferre sedem Romam, simul iußit ire Romam ad prædicandum gentibus. Sed quia tabulæ humanæ sunt, & tu alienus ab omni humana ratione, in omnibus quæris diuinas tabulas, non credis tanto testi, habes etiam tabulas diuini iuris, quas sæpe, credo, legisti, sed nunquam intellexisti, idque, quia ne illis quidem credis. Scribit igitur Lucas in Actis Apostolorum c. XV. dixisse Petrum in illa Synodo Apostolorum Hierosolymitana, viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Euangelij, & credere. Si elegit Deus Petrum ad prædicandum gentibus, præcepit igitur prædicare eis: quomodo enim auditura erant per os eius verbum Euangelij, nisi illus prædicaret? quis autem ignorat, Caput gentium fuisse Romam? in qua Vrbe omnium gentium domina, cum magna etiam multitudo Iudæorum esset, neminem Apostolorum magis decebat Romæ primum prædicare, quam eum, qui caput erat Ecclesiæ, quæ ex gentibus, & ex Iudæis congreganda erat.* Quo Petro iussum à domino est pdicare gẽtibus, & quomodo hoc Romæ prædicando præstitit.

Astipulan-

Astipulantur his tabulis illæ aliæ tabulæ Pauli, id est, Epistola ad Romanos, ex qua intelligimus, ante aduentum Pauli Romam, fuisse Euangelium Romæ prædicatum, & quidem cum magno fructu, & Paulum desiderasse proficisci Romam, non vt ibi primus doceret, sed vt confirmaret credentes. Si conueniebat, vt opus tam arduũ audendi prædicare euangelium in principe totius mundi ciuitate, quæ caput gentilitatis, & idololatriæ erat, aliquis apostolus aggrederetur; & nõ fuit Petrus, dic tu, quis alius ex apostolis fuit? quod si neminem habes, ad aphoniam igitur compulsus es; aut ad elenchum, id est, vt contradicas tibi ipsi, & confitearis, docuisse Petrum Romæ, quod ante negabas. Deinde dicis, nec etiam obijcio, quod veteres dixerunt, Paulum cum Petro fundasse Ecclesiam Rom. illa, inquam, omnia prætermitto. *recte, & cordatè prætermittis; vtinam sic cæteras alias nugas prætermisisses.* Illa, *inquis,* omnia prætermitto, vt dicam ex illis Pontificiorum præmissis sequi, Episcopum Hierosolymitanum fuisse Petri successorem, quia Petrus Hierosolymæ docuit; idem dico de Antiochia; deinde omnibus locis, in quibus Petrum docuisse non humanis, quemadmodum Turrianus, sed diuinis scriptis, atq; documentis asseruimus. *Sumis, quod falsum est, & à me antea confutatum. Non enim, quia Romæ docuit Petrus, primatum Romanæ Sedis habuit, & in primatu successores Episcopos Romanos; sed propter tabulas diuinas, quibus primatus eius & successorum eius sancitus est, vbicunq; cathedram, ad docendum habere Petrum, & successores eius, voluntas Dei, & Ecclesiæ Catholicæ commoditas esset. Torques deinde aliam hastam vt bellus bellator,* Neq; video *(inquis)* quamobrẽ eæ ciuitates, quæ sunt priores tempore, debeant esse iure, & auctoritate posteriores. Atque hoc Turrianus, qui voluit videri Iurisconsultus, debuit obseruare. *Ego, Antoni neq; iuris consultus sum, neq; quod non sum, videri volo: sed si tu non vides, quamobrem Ciuitates, quæ sunt priores tempore, debeant esse iure, & auctoritate posteriores, mirum, si videas, quamobrem Andreas fra-*

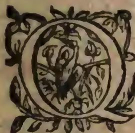
Quomodo ad aphoniã compulsus est Antoni, aut ad elenchum, id est, ad contradictionẽ.

Quomodo non quia Petrus Romæ docuit, primatum habuit, sed quia tabulæ diuini iuris primatum ei adiudicant.

ter Petri, qui fuit prior tempore & ætatis, & vocationis ad Apostolatũ, debuerit esse iure & auctoritate primatus posterior Petro, & quia non videas, litem Deo inferre velis. Pergit Antonius ad aliud genus argumentationis.

CAPVT XVII.

De testimonijs Patrum ab Antonio citatis, Chrysostomi, & Aug. contra primatum Petri in loco Matthæi fundatum. Et quomodo falsum sit, quod in loco Augustini commentus est Antonius duplicem esse, primatum ordinis, & primatum potestatis, & quomodo probetur primatum ordinis non posse esse sine primatu potestatis, & de loco Cypriani, vnde Antonius probare voluit, primatum Petri non fuisse primatum potestatis, & quomodo ipse ille locus Cypriani redarguat, & conuincat Antonium. Et de alio loco Cypriani citato ab eodem Antonio contra se. & de eo, quod ait Antonius, annumerasse Clementem epistolas suas duas, & libros cõstitutionum Apostolicarũ libris Canonicis, quomodo doceatur falsũ esse. Quid respõdeatur Antonio obijcienti testimonium Clementis & Anacleti de primatu Petri in causa eorum non esse admittendum. Item de sedibus Apostolorum numero multitudinis apud veteres auctores, quod Antonius obiecit, quomodo astruant, & confirment vnam primam sedem Apostolicam B. Petri. De testimonio Innocentij prætermisso, & dissimulato ab Antonio.

Voniam autem *(inquit)* veteres doctores citauit, tanquam suæ sententiæ suffragatores, nos vicissim aliquot etiam veteres hũc Matthæi locum exponentes audiamus. Sic igitur Chrysostomus in Matthæi homilia 55. super hanc petram, id est, inquit, super fidem confessionis, ἐπὶ τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας. *Hæc verba quamuis paucissima, ex parte tamen deprauasti. non enim dixit Chrysost. super fidem confessionis, sed super fidem, & confessionem, in quo facilius intelligitur super fidem & confessionem scilicet Petri, quàm si dicamus super fidem confessionis, sed parum refert. rogo enim te, cum dicit super fidem confessionis, cuius confitentis confessionem dicit? non enim potest*

De testimonijs ab Antonio recitatis.

alij Eliam, alij Hieremiam, aut vnũ ex prophetis; & ille, "vt quid suspicamini montes? hunc cognouit Petrus di-" cens, tu es Christus filius Dei viui; agnouit montem, & a-" scẽdit in mõtem; testimonium dixit veritati; & dilectus " est à veritate; supra petram fundatus est Petrus. *Quomodo* " *probas hoc Augustini testimonio, non esse Ecclesiã super Petrum ædificatam? an quia Petrus fundatus erat super Christum, non potuit Petrus esse fundamentum Ecclesiæ? docui te supra, si tamen discere voluisti, duplex esse fundamentum, vnum propriæ virtutis, quod est Christus; super hoc fundamentum fuit fundatus Petrus, & vnusquisque Christianus; alterum fundamentum virtutis participatæ, & super hoc fundamentum, quod Petrus est, fundata est Ecclesia. Neque tu ipse dicere poteris, si quis te roget, quid in hoc testimonio contra nos repereris. Sed videamus, vtrum aliud testimonium eiusdem August. à te citatum magis ad rem appositum sit.* Idem *(inquis)* de ver-" bis Domini Sermone 21. Petrus in Apostolorum ordi-" ne primus; in Christi amore promptissimus, sæpe vnus " respõdet pro omnibus; & domino interrogante, & dicẽ-" te, vos autem quẽ me esse dicitis? respondit Petrus, tu es " Christus filius Dei viui; vnus pro multis dedit responsũ; " vnitas in multis. tunc dominus ait, & ego dico tibi, tu " es Petrus: Simon quippe ante vocabatur, hoc autem " nomen ei, vt Petrus vocaretur, à domino impositum est; " & hoc, vt ea figura significaret Ecclesiam: quia enim " Christus petra; Petrus populus Christianus. Petra enim " principale nomen est; ideo Petrus à petra; non petra à " Petro; quomodo nõ à Christiano Christus, sed à Christo " Christianus vocatur. Tu es ergo, inquit, Petrus, & super " hanc petram, quam confessus es, super hanc petram, quã " cognouisti, dicẽs, tu es Christus filius Dei viui, ædificabo " Ecclesiam meã: super me ædificabo Ecclesiam meã; sup " me ædificabo te: non me super te. Nã volentes homines " ędificare super homines, dicebant, Ego quidẽ sum Pauli; "

„ Ego autem Apollo, ego verò Cephæ (ipſe eſt Petrus) &
„ alij, qui nolebant ædificari ſuper Petrum, ſed ſuper pe-
„ tram, dicebant, ego autem ſum Chriſti &c. *recitato pro-*
„ *lixe hoc teſtimonio, adiunxiſti,* ſed videre videor Turria-
„ num arripientem id, quod Auguſtinus dixit, Petrum
„ fuiſſe Apoſtolorum primum; nec etiam dubito, quin
„ mox obijciat ſuo more, me citaſſe decurtatam Auguſti-
„ ni ſententiam. qui in eodem loco dicit Petrum Eccleſiæ
„ figuram portaſſe, & apoſtolatus principatum tenuiſſe.
„ At ego contrà ex his verbis expono ſentẽtiam veterum,
„ qui magnificè de Petro loquuti ſunt; nam quoties dicũt
„ eum fuiſſe primum Apoſtolorum, κορυφαῖον, primatum,
„ & principatum habuiſſe, aut aliquid eiuſmodi, loquun-
„ tur de primatu ordinis, non autem de primatu poteſta-
„ tis. Sic enim Auguſtinus, Petrus in Apoſtolorum ordi-
„ ne primus. Cum autem Turrianus, & eius commili-
„ tones primatum Petri colligant ex verbis Chriſti ſuper
„ hanc petram, &c. Auguſtinus autem perneget, illa ver-
„ ba ad Petrum pertinere, ac nihilo minus eum vocet apo-
„ ſtolorum primum, neceſſario ex Auguſtino concluden-
„ dum eſt, primatum Petri non niti in hoc Matthæi loco;
„ & ex conſequenti, Petrum non fuiſſe primum eo, quòd
„ fundamentum fuerit Eccleſiæ, ſed (vt Auguſtini verba
„ repetam) quòd fuerit primus ordine inter Apoſtolos. *qui
nititur in mẽdacijs, dixit Salom. in Prouer. aues perſequitur, idem
dixit tuus Ariſt. lib. 4. primæ philoſophiæ à Salom. mutuatus, vel
potius furatus, τὰ πετώμενα διώκει; quia non magis aſſequi poteſt
veritatem, quã qui humi ingreditur, volatus auium conſequi. Ad
inferendam concluſionem rationis tuæ falſæ, & non ſyllogiſticæ,
ſumpſiſti, pernegare Auguſtinũ, illa verba ad Petrum pertinere,
quod merum mendacium eſſe ipſè idem Auguſtinus conuincit; &
teſtimonio ſuo à mendacio, quod ei affingere voluiſti, ſe defendit.
Is enim libro primo Retractationum c. 21. dixi (inquit) in quo-
dam loco de Apoſtolo Petro, quod in eo tanquam in petra funda-
ta ſit Eccleſia, qui ſenſus etiam cantatur ore multorum in verbis
beatiſſimi*

Quomodo Antonius mendaciũ merum Auguſtino affingere voluerit.

beatißimi Ambrosij, vbi de gallo gallinaceo ait, hoc, ipsa petra Ecclesiæ canente, culpam diluit. Sed scio, me postea sæpißime sic exposuisse, quod à domino dictum est, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, vt super hanc, intelligeretur, quem confessus est Petrus, dicens, tu es Christus filius Dei viui. Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat lector. Hactenus August. puto, si hunc locum in Aug. legisses, visus tibi esses videre Turrianum arripientem illum ad obiectandum tibi; an non vides patris August. modestiam, religionem, prudentiam, iudicij maturitatem, & limam in libris Retractationum lucere? ipsi visa est vtraque expositio probabilis, & optionem dat lectori eligendi vtram malit probabiliorem habere; & tu audes dicere, pernegare Augustinum? indicet academia de pudore tuo, & de tuo patrocinio, & te deinceps, si hunc locum ignorabas, moueat auctoritas testis tui, & nostri in ijs præsertim libris, quos inscripsit Retractationes, in quibus non solum ea, quæ sibi videbantur excidisse, sed quæ occasionem labendi alijs præbere posse, aut correxit, aut limauit, aut obseruari voluit. Considera etiam, quantum pondus auctoritatis in illa priore sua expositione super hanc petram de Petro, in quo fundata esset Ecclesia, esse iudicaret, quòd ille sensus ore multorum in verbis beatißimi Ambrosij caneretur. mihi certe optandum fuit, vt contra hanc expositionem Augustinum nobis obijceres, vt testis à te vocatus ad dicendum testimonium, contra te diceret. Idem eueniet in eo etiam quod hic ex Aug. obijcis, quod dixerit, Petrus in apostolorum ordine primus, vbi commentus es duplicem primatum, ordinis, & potestatis, illum Petro concedis; hunc negas, conuersus in vaniloquium, volens esse legis doctor, vt de alijs tui similibus scripsit ad Timoth. Apostolus, κενοφωνία enim est primatus, siue principatus ordinis sine vlla in eum potestate, quod quidem ne tu quidem ipse, qui hoc dicis, intelligis, quid dicas. Quomodo enim κορυφαῖος dici, & esse potest in ordine, vt tu interpretaris, qui non tenet locum Capitis? κορυφαῖος enim ἀπὸ τῆς κορυφῆς dicitur, quod verbum, verticem, siue summum capitis significat: locum verò capitis

De libris Retractationum Augustini.

Quomodo Augustinus testis ab Antonio citatus, testimonium contra eum dixerit.

Quomodo Antonius sibi repugnet, cù Petrum Coriphæū fuisse Apostolorū confitetur, & locū capitis habuisse neget, non intelligens vim verbi.

quomodo tenere potest sine principatu gubernationis totius corporis? aut igitur nega fuisse Petrum κορυφαῖον, vt Dionysius Pauli discipulus in Ecclesiastica hierarchia, capite De sacris ordinationibus eum appellauit; aut si concedis; da etiam potestatem habuisse. Idem dicendum est de primatu, siue principatu: tu enim concedis habuisse principatum in ordine Apostolorum Petrum, idque veteres dixisse confiteris, sed principatum ordinis, non potestatis interpretaris. Quis vnquam audiuit, aut etiam cogitare potest principatum alicuius sine ijs, quorum sit princeps? quod non magis cogitari potest, quàm pater sine filio, aut filius sine patre: hæc enim est natura τῶν πρός τι συνεπινοεῖσθαι. Si igitur qui princeps est, aliquorum princeps est; & qui est aliquorum princeps, aliquam habet in eos potestatem: ἀρχὴν enim χωρὶς ἀρχῆς esse non potest; sequitur, Petrum, quem in ordine Apostolorum principem fuisse concedis, potestatem in eos, quorum princeps erat, habuisse. Deinde, cum hanc distinctionem primi in ordine, & primi in potestate ex Augustini loco conclusisti, quia primum in ordine Petrum vocat, & illa verba, Super hanc petram, & cæt. negat ad Petrum pertinere, si hoc falsò putasti, & idem Augustinus te falsò putasse, vt docui, conuincit; sequitur, illam tuam distinctionem ruere, quæ in eo nitebatur, quòd Petrus non esset petra Ecclesiæ, id est, super eum Ecclesia fundata; quod quidem quàm multi, quàm graues, quàm sancti auctores Græci, & Latini testentur, scripsi libro secundo contra Centuriatores cap. sexto. Ex illa nube testium nunc solummodo obijciam Synodum Chalcedonensem, quæ in tertia actione de beato Petro loquens, qui est, inquit, petra, & cripido Ecclesiæ Catholicæ, & rectæ fidei. Discede igitur infelix cum ista tua, sibi repugnante, & monstrosa distinctione, cuius fundamentum tuus testis labefactauit, sicut probaui; & probabo adhuc magis. Sed prius distinguendum est vocabulum; totidem enim modis dicitur primum,

Rursus sibi ridiculè repugnat Antonius, cum principatũ fingit sine potestate eorum, quorum habet principatũ.

Testimoniũ Synodi Chalcedonensis, id est Sexcentorum episcoporum de Petro petra Ecclesiæ Catholicæ.

mum, quot principium: principium autem, vt Ioannes Damascenus in Oplotheca contra Manichæos notauit, dicitur, aut secundum tempus, vt principium diei, aut secundum locum, vt paradisus principium Phisonis, similiter dicitur primus tempore, aut primus loco, aut principium dicitur secundum dignitatem, vt rex ἀρχὴ subditorum, aut secundum naturam, vt vnum principium duorum. si enim sunt duo, est vnum, non tamen retrò commeat, vt, si vnum est, duo sint, aut secundum ordinem, vt Lector primus, deinde hypodiaconus, aut secundum causam, idque tripliciter: aut enim est causa naturalis, vt pater principium filij; aut causa ποιητικὴ, id est, factiua, vt fabricator principium fabricæ; aut μιμητικὴ, siue exemplaris, vt principium imaginis est τὸ εἰκονιζόμενον, id est, exemplar, vnde exprimitur imago. In hac subtili explicatione homonymiæ huius vocabuli, à Damasceno diligenter notata, exemplum primi ordine posuit Lectorem, qui primus est, deinde Hypodiaconus, sed hic modus, & ratio primi non conuenit Petro; non enim fuit in ordine Apostolorum, sicut Lector primus, deinde hypodiaconus: siquidem ordo Lectoris infra ordinem Hypodiaconi est. Neque relinquitur ex omnibus illis modis primi, qui Petro conueniat in ordine Apostolorum, nisi modus, & ratio primi secundum dignitatem, ipse enim præpositus fuit Apostolis, & toti Ecclesiæ, & modus primi secundum causam, quia potestas ligandi & soluendi primo & singulariter data Petro, causa fuit potestatis reliquis Apostolis, & eorum successoribus datæ. non enim nisi per Petrum dedit, quidquid alijs non negauit, vt Magnus Leo dixit. Sed de hac causa dicam postea plura. Nunc excutiamus paulò subtilius primatum istum ordinis sine primatu potestatis, & in ipso testimonio Augustini à te recitato venemur, ac peruestigemus, quod quærimus. Si Petrus erat, vt Augustinus dicit, primus in Apostolorum ordine, & non in potestate, vt perinde esset, quasi diceretur, Petrus primus in numerandis Apostolis; statim quæram à te, quare

Quomodo redarguatur primatus ordinis, quē Antonius Petro concedit sine primatu potestatis.

quare primus in numeratione Apostolorum Petrus, & non potius Andreas, & maior natu, & prius ad apostolatũ vocatus? aut quare Petrus primus in numero illo, potius quàm quiuis alius ex Apostolis, si omnes erant æquales, & nullũ inter eos fuit discrimen? Deinde, quæram à te, an differre putes numerum ab ordine? ciuitas enim quæ ex numero ciuiũ constat, sine politia cõsistere non potest; neq; politia sine ordine; vtrumq; docuit tuus Arist. in 3. & 4. libro de Rep. in Apostolis igitur non erat numerus solùm, sed ordo etiã, ne politia sancta careret, quæ erat vita illius sacri chori Apostolorum, sicut idem Philosophus duce natura politiam dixit esse vitam ciuitatis. Rursus, nec ordo esse potest, vbi nõ est magistratus, siue potestas: hoc quoq; duce ratione naturali idem Philosophus intellexit. Præterea, cùm Aug. ait testimonio à te recitato, vnus pro multis dedit responsum; vnitas in multis; Quæram à te, quid singulare, & præcipuum erat in Petro, vt eius esset, vnum pro multis dare responsum, & esse eum vnitatem in multis? forsasse respondebis, quod Augustinus dixit, esse primum in ordine, at hoc est, quod inquirimus, & premimus. Si nihil potestatis, nec auctoritatis, neq; vlla, vt tu loqueris, ἐξοχὴ *in illo primatu ordinis erat; sed æqualitas prorsus sine vllo discrimine; vnusquisque igitur Apostolus erat primus in ordine æquè atq; Petrus. Quid hoc aliud est, quàm ridiculum facere patrem Augustinum, quem omnis Ecclesia in oculis fert, & in animo? interrogabo te etiam, quãdo semel cœpi interrogationes vrgere, cùm dixit hic Aug.* vnus pro multis dedit responsum; vnitas in multis, *quare non dixit, vnus in multis? nisi quia quilibet Apostolus erat vnus in multis illis; vnitas verò in multis nemo nisi Petrus. Qui erat ceu colligatio Apostolorum velut corporis in vno capite. Ad hæc, si quis à te percontetur, primus in ordine militari decem quis est? decurionem puto respondebis; si rursus percontetur, quis primus in ordine decurionum; centurionem dices. In ordine centurionum, tribunus militũ item primus; primus item in ordinne tribunorum dux, siue imperator. Deinde si quæram, sunt ne isti primatus ordinis, primatus potestatis, quisque in suo ordine, an non? Haud dubio pri-*

Quõ in choro Apostolorum non numerus tantum, sed politia erat quę sine ordine esse nõ potest, nec ordo sine magistratu.

Quõ Antonius Sadeel ridiculum facit patrẽ Augustinũ Ecclesiæ lumen.

Petrus non vnus in multis, sed vnitas in multis dictus ab Augustino.

Quibus etiã exẽplis demonstratur nõ esse primatũ in ordine sine primatu potestatis.

bio primatus potestatis, responsurus es; cur igitur si in ijs, quæ scientia disciplinæ militaris ab hominibus inuentæ continentur, non audes primatum ordinis à primatu potestatis separare, in eo, quod Christus ad custodiendum regnum spirituale non contra carnem, & sanguinem, sed contra spiritualia nequitiæ in cælestibus, ne portæ inferi præualerent, instituit, audes? primatum dico potestatis separare à primatu ordinis, id est, Petrum, super quem Ecclesiam suam ædificare voluit, concedere quidem primum fuisse in ordine Apostolorum; sed primum in potestate pernegare? Deinde sic Augustinus vocauit Petrum primum in ordine, scilicet Apostolorum, sicut canon 34. Apostolorum Metropolitanum vocat primum, cum iubet omnes episcopos cuiusque gentis εἰδέναι τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, *id est, iubet vt cognoscant eum, qui in eis primus est, id est, in eorum ordine, & eum ducant ceu caput. Hunc canonem renouauit Synodus Nicena, & Nicenum canonem Synodus Antiochena c. 9. iubet enim vt omnes episcopi cuiusque prouinciæ agnoscant metropolitanum episcopum, qui eis præest. Itaque quem canon Apost. vocat* πρῶτον, *Synodus Antiochena interpretatur, & vocat* τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, *id est, metropolitanum, qui præest episcopis prouincialibus, qui dicitur & est Archiepiscopus, qui est primus in ordine Episcoporum suæ prouinciæ, & eorum curæ præest; sicut Petrus præerat Apostolis. Hæc enim forma à Petro, & reliquis apostolis, quibus Petrus præerat tanquam eorum primus, manauit ad successores Petri, & ad alios episcopos successores Apostolorum. Testatur hoc S. Anacletus apostolicus Pontifex & martyr, qui Clementi successit, in Epist. 3. qui eiusdem etiam Canonis apostolorum 34. ibidem meminit & eum sequitur, inde namque (inquit) & beati apostoli inter se statuerunt, vt episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos primus esset, (id est, primus in eorum ordine) quatenus ad eum potior eorum solicitudo pertineret. En Antoni, quorsum aliquis episcopus sit primus in ordine inter aliquos, scilicet quatenus ad eum eorum cura in primis pertineat. sequitur in epist. Anacleti, nam & inter*

Quomodo Augustinus Petrum vocauit primũ in ordine, sequutus Canonem Apostolorũ & Nicenũ, & Antiochenum.

Canõ Apostolorũ renouatus à Synodo Nicena, & postea ab Antiochena.

Vndem manauit forma Canonis Apostolici, & Niceni.

Quorsum aliquis Episcopus sit primus in ordine aliorum.

Dd *beatos*

beatos Apostolos quædam fuit discretio; & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen à domino est concessum, & ipsi inter se idipsum voluerunt, vt reliquis omnibus præesset apostolis; & cephas, id est, caput, & principium teneret Apostolatus. Qui & eandem formam suis successoribus, & reliquis episcopis tenendam tradiderunt, sic est in exemplaribus vetustis manu scriptis, tametsi parũ refert. Videbis fortasse interpretationem vocabuli Cephæ, vt totum locum reijcias. Sed ne per ignorantiam rideas, lege defensionem meam contra Magdeburgenses, vt intelligas, qua ratione, & auctoritate, atque exemplo sic scientissime interpretatus sit, & postea ride, si libeat, vt te magis ridiculum, & alijs ridendum præbeas. Prosequamur, quæ sequũtur. Addam *(inquis)* postremo Cyprianũ, libro de vnitate Ecclesiæ, vel de simplicitate prælatorum ita loquentem, hoc erant vtique & cæteri apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris, & potestatis; sed exordiũ ab vnitate proficiscitur, vt vna Christi Ecclesia, & cathedra vna mõstretur. Hoc ille. *Deinde addis,* Turrianus aũt post Iacobũ Pameliũ ex codice Cardinalis Hosij, addit hæc verba, primat⁹ Petro datur, & præponit particulã, &, quod tamen nõ fecit Pamelius. *Sed non op⁹ est disceptare de hac lectione; omittamus ista, quæ etiã tu Antoni omittenda esse iudicasti, ne de varijs lectionibus decertandum esset. Tibi satis esse dicis Antoni,* quòd ex Cypriano constet, primatum Petri non esse primatum potestatis. sic enim ille, cæteri Apostoli erant, inquit, pari consortio præditi honoris, & potestatis. Vnde sequitur, primatum illum Petri fuisse tantum ordinis ad Ecclesiæ vnitatem demonstrandam, idq; veterum illorum sententia. *quid ad hoc respondissem Andreæ Freyhubio eundem Cypriani locum mihi obijcienti, audire potuisti, si librum meũ legisses, cui tu quoq; respondere voluisti, vt Andream succumbentem adiuuares: sed quia noluisti legere, vt respõsum meũ audires, quadrat in te, quod Salomon in Prouerb. ait,* XVIII. *qui prius respondet, quam audiat, stul-*

at, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum. Repetam igitur, quæ illic pagina LXIII. *scripsi, Illud verò quod secum face- ce, non intelligentes, falso existimarunt, hoc erant vtique cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis, non significat, quales remanserint apostoli post primatum Petro datum, sed quales antea erant. Ante primatum enim Petri pares erant honore, & potestate; Omnes enim erant Apostoli; sed hoc non obstitit, quin vnus præponeretur; id est, licet omnes antea erant æquales, vnus tamen Petrus deinceps cæteris apostolis præpositus est, domino ita instituente, & eisdem Apostolis id ipsum volētibus. Sic autem intelligendum esse quod Cyprianus ait, & isti nobis obiecerunt, ex epistola Anacleti tertia, ex qua hoc Cyprianus mutuatus est, facile intelligi potest: sic enim ait, nam & inter beatos apostolos quædam fuit discretio: & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen concessum est, & ipsi inter se id ipsum voluerunt, vt reliquis omnibus præesset Apostolis. Et paulo post, Sed videamus, quemadmodum hic grauissimus testis ab istis contra nos citatus Petri primatum, qui est Ecclesiæ Catholicæ fundamentum, & origo vnitatis eius, in alijs etiam locis diuine confirmet. In epistola ad Florentium, siue Puppianum, loquitur (inquit) ille ad Petrum, super quem ædificata fuerat Ecclesia; & in epistola ad Antonianum, vt sciret, inquit, te secum (Cornelium dicit) hoc est, cum Ecclesia Catholica communicare, sic Cyprianus interpretatus est, communicare cum Episcopo Romano Cornelio, tantundem esse, quantum cum Ecclesia Catholica communicare. Quare hoc? nisi quia pars Ecclesiæ Catholicæ esse non potest, qui à Petro vnitatis origine discedit. Rursus in eadem Epistola ad Antonianum loquens de Cornelio facto Episcopo Romano, & cum post primum (inquit) secundus esse non possit, quisquis post vnum, qui solus esse debeat, factus est, non iam ille secundus, sed nullus est. Est igitur testimonio Cypriani martyris Pontifex Romanus Episcopus primus non numero, sed loco, id est, honore & potestate.*

Interpretatio Loci Cypriani ex epistola S. Anacleti, & ex alijs locis eiusdē Cypriani petita.

Qui enim talis eſt, ſolus eſſe debet; vt recte ait Cyprianus, cum alioqui ſi non ſolus ſit, ſed alij pares, aut alius; non iam primus ſit re, hoc eſt, honore, & poteſtate, ſed numero tantum. (hunc tu vocas primum in ordine; in numero enim eſt etiam ordo) at qui numero tantum primus eſt, non eſt merito poteſtatis primus, ſed arbitrio numerantis, qui ſecundum aut tertium pro primo, ſi velit, ſine iniuria numerare poſſit. Hactenus quæ illic ſcripſi. Ad hæc tu reſpondere debebas; ſed quia non potuiſti, callide more tuo, vt alios deciperes, diſſimulaſti. Adiungis deinde, Atque vt Cyprianus ipſe obſtruat os pontificijs, hunc Matthæi locum ad ſuum pontificem reſtringentibus, attendantur ea, quæ ſtatim ſubijcit: epiſcopatus (inquit) vnus eſt, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur. *Immo vt Cyprianus ipſe tibi, & omnibus miniſtris, qui Proteſtantes ſeducunt, os obſtruat, attende tu, quod neſciens contra te ex ipſo Cypriano citaſti. Epiſcopatus, inquit, vnus eſt, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur; hūc verſiculum tantum recitaſti. Attende nunc mecum antegreſſa, & ſequentia, ſi forte intelligas te à tuo teſte conuictum, Epiſcopatus, inquit, vnus eſt, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur. Si epiſcopatus vnus eſt, vt dicit Cyprianus, eſt igitur vnus epiſcopus, qui præeſt epiſcopatui, qui vnus eſt. non enim poteſt eſſe, immo neq; cogitari epiſcopatus ſine epiſcopo; ſicut neque ſacerdotium ſine ſacerdote. Dicat Cyprianus, teſtis tuus, quis iſte vnus Epiſcopatus, cui vnum, vt dixi, epiſcopum præeſſe neceſſe eſt, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur. Eccleſia, inquit ſtatim, vna eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extēditur: quem prius dixit epiſcopatum vnum, dicit nunc Eccleſiam vnam, quæ, vt ſtatim ait, per orbem totum radios ſuos porrigit. Itaque Eccleſia vna catholica, cuius partes ſunt omnes particulares Eccleſiæ per cunctum orbem diffuſæ, quarum vnaquæq; eſt ſuo epiſcopo aſcripta, vt eius curæ præſit, eſt ille vnus Epiſcopatus, quem proximè dixerat, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur, quia vnuſquiſque epiſcopus de epiſcopatu particulari, qui eſt pars illius vnius epiſcopatus vniuerſalis per cunctum orbem diffuſi, id eſt,*

Quæ Antonius diſſimulanter prætererit, quia ad ea reſpondere non potuit.

Quomodo à teſte ſuo Cypriano, quem Antonius citauit, conuictus ſit neſciens.

Cyprianus ſui interpres, quem vocet epiſcopatum vnum, cuius à ſingulis in ſolidū pars tenetur.

est, Ecclesiæ vnius catholicæ, sibi ascripto redditurus sit rationem in solidum, vt idem Cyprianus exposuit libro 1. epist. 3. ad Cornelium, cum ait, et singulis pastoribus portio gregis sit ascripta quam regat vnusquisque & gubernet, rationem sui actus domino redditurus, hoc est, teneri à singulis partem vnius episcopatus in solidum, ita teneri, vt vnusquisque de ea parte, quam tenet, sit solus rationem domino, qui commisit, redditurus. Dicat deinde idẽ Cyprianus, vtrum istius episcopatus, qui vnus est ex multis partibus, id est, ex multis particularibus episcopatibus constans, siue istius Ecclesiæ, quæ vna est ex multis Ecclesijs particularibus conflata, vnum caput sit, & vna origo? postquam enim dixit, Ecclesiam vnam, siue episcopatum vnum, (idem enim est in hoc Cypriani loco,) ex multis partibus nexis & cohærentibus constare, idque pluribus exemplis similibus docuit, subiungit, vnum tamen caput est, & origo vna; vna mater fœcunditatis successibus copiosa. Hæc est Ecclesia, quæ vna est, vt paulo ante dixit, cuius fœtu, inquit, nascimur, & lacte nutrimur, &c. Ecclesia non est caput, sed corpus habens caput, nec est origo, sed habens originem, sed quia tu hic dicturus es, cum dicit Cyprianus, vnum tamen caput est, origo vna, Christum intelligere; sicut Apost. ad Eph. scripsit, & ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus eius, & plenitudo ipsius; hoc enim tu dices nõ intelligens Cyprianũ: dicat potius testis tuus Cyprianus, quodnam caput intelligat, & quam originem. attende igitur mecum quæ paulo ante in eadem pagina scripserat, reddens rationem schismatum, & vnde ortum ducant hæreses, hoc eo fit, inquit, fratres delectissimi, dum ad veritatis originem non reditur, neque quæritur, neque magistri cælestis doctrina seruatur. Exponat tibi adhuc amplius Cyprianus, quodnam istud caput, quod à schismaticis, & hæreticis non quæritur? & quæ ista doctrina magistri cælestis, quam hoc loco dicit non seruari? quæ si quis consideret, inquit, & examinet, tractatu longo, atque argumentis non opus est, probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus: & super istam Petram ædifi-

Quomodo quid sit in solidum à singulis partem vnius episcopatus teneri, idẽ Cyprianus interpretatus est.

Quomodo idẽ Cyprianus declarat de quo capite Ecclesiæ loquatur.

 cabo

cabo Ecclesiam meam; & portæ inferorum non vincent eam. tibi dabo claues regni cælorum; & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis &c. Et eidem post resurrectionem suam dicit, pasce oues meas. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat, sicut misit me pater, & ego mitto vos; accipite spiritum S. si cui remiseritis peccata, remittentur illi; si cui tenueritis, tenebuntur; non enim vnus apostolus, magis quã alius ligabat aut remittebat; sicut nec vnus Episcopus licet minor, magis ligat, aut soluit, siue remittit, aut retinet quam alius licet maior; nec enim vnus Apostolus magis erat apostolus quam alius; nec vnus episcopus magis est episcopus, quã alius, vt postea cõmodiore loco magis explicabo. deinde subiungit, Tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis ipsius originem ab vno incipientem sua auctoritate disposuit. Si igitur origo vnitatis Ecclesiæ, Deo ita disponente, à Petro incipit, qui à Petro discedit, is vnitatem Ecclesiæ non tenet. Et vt ad primatum ordinis redeã, quem Petro concessisti ad Ecclesiæ vnitatem demõstrandam, quomodo tribuis tu cum tuis Protestantibus, quos defendis, hunc primatum ordinis vni successori Petri? cum enim auctoritate sua, vt testis tuus Cyprianus ait, dominus disposuerit, vt à Petro origo vnitatis Ecclesiæ inciperet, & Petrus iã ab hac vita recesserit, quia morte probibi[?] *fuit permanere, sequitur, vt à successore eius incipiat nũc origo vnitatis Ecclesiæ; aut cum morte Petri desierit Ecclesia esse vna; quia vna esse non potest, quæ ex multis Ecclesijs toto orbe terrarum diffusis constat, nisi exordium vnitatis à capite Ecclesiarum incipiat, sicut à Petro incepit secundum auctoritatem dipositionis domini. Quod si istum primatum ordinis concedis successori Petri, vt concedere cogit testis tuus, qui ait, disposuisse dominum auctoritate sua, vt origo vnitatis Ecclesiæ ab vno inciperet, à Petro scilicet, ac proinde à successore eius, age Antoni, quomodo vos hunc primatum ordinis successori Petri datis, si successorem eius negatis? aut si quemlibet Episcopum successorem eius esse dicas, sequetur tot esse origines vnitatis Ecclesiæ, quot sunt Episcopi, & cum Ecclesia sit vnum corpus Christi, sequetur tot esse*

Quomodo necesse sit secundum domini dispositionem auctore Cypriano teste Protestantium, vt origo vnitatis Ecclesiæ nunc à successore Petri incipiat; aut cum morte Petri Ecclesia desierit esse vna.

capita vnius corporis, quot sunt Episcopi, siquidem à capite visibili, cuiusmodi fuit Petrus, incipit origo vnitatis corporis visibilis. ergo quia successorē Petri dare à teste tuo cogeris, vrgebo primam interrogationem, quomodo primatum ordinis successori Petri tribuis? quomodo originem vnitatis Ecclesiæ auctoritate domini in eo dispositam honoras? reuereris? agnoscis? si putas honoratū fuisse à domino Petrum, cùm auctoritate sua disposuit, vt ab eo inciperet origo vnitatis Ecclesiæ, quam super eum ædificauit, vt vnus testis hic affirmat, & qui, vt ait Tertull. in libro de præscriptionibus hæreticorum, ædificandæ Ecclesiæ petra dictus est, quomodo tu secundum dispositionem domini honoras eum, in quo origo vnitatis eiusdem Ecclesiæ successione vicariæ ordinationis cōtinuatur vsque ad consummationē sæculi? Deinde, rogabo te, putasne ad aliquem Ecclesiæ vsum datum esse istum, quem Petro concedis primatum ordinis, an ad nullum? certe ad nullum dicere temerarium, & impium est, non enim viæ domini sunt secundum prophetam, sicut viæ hominum, qui multa faciunt frustra, ac sine vlla vtilitate: si datus est ad vtilitatem Ecclesiæ, age ergo, quam vtilitatem Protestantes ex isto primatu ordinis capiunt? si nullam, frustra igitur disposuit nobis auctoritate sua, quod Cyprianus testis tuus affirmat auctoritate sua disposuisse, vt origo scilicet vnitatis Ecclesiæ ab vno inciperet, ab eo, inquam, de quo dixit, sicut ibidē ait Cyprianus, Tu es Petrus, & super hanc petram &c. Postremo, cum ait Cyprianus, & quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat, sicut misit me pater, & ego mitto vos, accipite spiritum Sanctum, si cui remiseritis peccata, remittentur illi &c. tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua auctoritate disposuit, an non didicisti à Grammaticis, coniunctionem, tamen, aduersatiuam esse? aliquid igitur infert secum contrarium antegresso, ei scilicet, quod dixerat, & quamuis apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, scilicet ligandi, & soluendi, vt statim dicit, est scilicet contrarium æqualitati illi omnium Apostolorum in ligando & soluendo

Quomodo rursus redarguitur primatus ordinis, quē Antonius somniat, sine vlla potestate, & vsu.

Quomodo coniunctio aduersandi in loco Cypriani Antonium, nisi Grāmaticæ imperitus est, redarguit.

soluendo, (æque enim ligatus vel solutus est, qui à quouis potestatem ligandi & soluendi habente ligatus, vel solutus est) habere Petrum primatum, id est, esse caput, & originem, vnde vnitas Ecclesiæ, & ordo sacerdotalis, vt Anacletus in epist. 3. scripsit, & potestas ligandi, & soluendi incipiat; quia sic dominus auctoritate sua disposuit. Refuta tu hæc solidis rationibus, aut veterum testimonijs, aut scripturis sanctis, vel apostolicæ traditionis doctrina, & non nugis, & nugatorijs cauillationibus: in eo enim te laborare solum video, quomodo more serpentis lubrici aliquam elabendi falsam speciem, & occasiunculam reperias deprauando, contorquendo, diuerticula, & flexus rimando. Citas deinceps iterum Cyprianum, qui contra te testatur, Etenim si Christus disponens episcopi honorem, & Ecclesiæ suæ rationem, Petro dixit, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, igitur qui negat Ecclesiam Christi ædificatam esse super Petrum, rationem illi quidem Ecclesiæ sic à domino dispositam, vt esset super Petrum ædificata, tollit; & honorem, qui per Petrum ad episcopos manat, illis detrahit. Illud autem quod sequitur, quod tu dissimulasti, magis adhuc te redarguit postquam enim dixit, loquitur & dicit Petro, ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram, &c. subiungit, inde per temporum, & successionum vices episcoporum ordinatio, & Ecclesiæ ratio decurrit, vt Ecclesia super episcopos, constituatur, & omnis Ecclesiæ actus per eosdem præpositos gubernetur, si inde id est, à Petro decurrit episcoporum ordinatio, quia à Petro, sicut Anacletus in epist. 3. scripsit, cœpit ordo sacerdotalis, ergo qui à Petro, id est, à successore Petri discedunt, ordinationes episcoporum, & eorum successiones habere non possunt, nec eorum Ecclesia constituta esse potest, quia episcopos, super quos constituatur, non habet. Hæc ex testimonio tui testis contra te cõclusa sunt. Quòd si qui *(inquis)* ex veteribus probatioris „ fidei dixerint, Ecclesiam in Petro fundatam fuisse; illud „ intelligendum est non de Petri persona, sed de doctrina „ ab ipso Petro annunciata; quæ omnibus vnum Christũ „ proponit. *Et hoc quoque quod dicis, Antoni, in te dicis. cũ enim*

Quomodo Antonius refutet ea, quę refutat.

Cyprianus ab Antonio rursus testis citatus contra eum.

Quid Antonius in testimonio Cypriani à se recitato per dissimulationem prætetierit, quod eum magis adhuc redarguit.

cis, Ecclesiam fundatā esse super doctrinam ab ipso Petro annunciatam; simul dicis fundatam esse super personam Petri doctrinā annunciantis. doctrina enim vt à Petro annūciata, & persona Petri vt doctrinam annunciantis, idem re sunt, ratione tantum differentia, vt via Athenis Thebas; & Thebis Athenas. Deinde, cū doctrina, alicuius hominis doctrina sit, est enim qualitas, necesse est, vt super alicuius hominis doctrinam fundata sit Ecclesia, si super doctrinā à Petro annunciatā fundata est: quæro igitur, ista doctrina à Petro annunciata cuius hominis erit tanquā docentis, quæ διδαξις *dicitur? eritne tua? aut mea? dices fortasse, neq; mea, neq; tua, sed Ecclesiæ doctrina, q̄ falsa esse non potest. Erit igitur Ecclesia Christi fundata super doctrinam Ecclesiæ, id est, super se ipsam docentem. Atque ita idem erit fundamentum, & quod super ædificatur. Vide, quorsum euaserit tua doctrina, & interpretatio. videamus, quæ sequuntur in tuo libro:* Tu verò, *inquis,* profers etiam Romanos aliquot pontifices sibi in alias Ecclesias principatum arrogantes, vt Clementem, Anacletum &c. quorum pleraque scripta, etiam si tibi assentirem, non esse ψευδεπίγραφα, nec afferrem varias sententias de huius Clementis scriptis, quæ extant apud Gratianum Dis. 16. neque refutarem ipsum Clementem sua scripta inter scripturas canonicas recensentem in canonibus Apostolorum ad finem; tamen affirmare possem testimonium in sua causa non esse admittendum. rectè enim Tertullianus, nemo, inquit, sibi professor, & testis est, aduersus Marc. libro 5. *Quia conscius tibi eras, quàm leuia essent, quæ habebas ad obijciendum in scripta Clementis, quibus Ecclesia vtitur; & in Anacletum nihil, concessione vsus es, melior rhetor, quam philosophus, aut theologus. Itaque das non esse* ψευδεπίγραφα, *id est, falsò inscripta, quæ his pontificibus Apostolicis inscripta feruntur, quia non esse talia, probare neq; tu potuisti, nec alij ante te, contra quos pridem ea defendi, potuerunt. Ex duobus verò, quæ te putasti habere, vnum est, varias esse sententias, vt tu dicis, de huius Clementis scriptis, quæ extant apud*

Quomodo contra se pronunciat Antonius.

Gratianum dis. 16. Canones Apostolorum à Clemente Romano scriptos, & epistolas eiusdem satis me à calūnijs Magdenburgensium defendisse arbitror, refelle tu si potes non nugatorie & futiliter, vt soles omnia, sed grauiter, vt academiam tuam decet: alterum est, ipsum Clementem scripta sua inter canonicas scripturas recensuisse, quod falsum esse ex ipsius Clementis verbis intelligi potest, si quis non oscitanter legat, vt à me etiam animaduersum, & notatum est libro primo contra Centuriatores c. X I. in extrema fere pagina, cū responderem quibusdā, qui acta apostolorū prætermissa esse in illa librorū canonicorum enumeratione & epistolas cū constitutionibus Apostolorū illis esse præpositas falsò existimabant. Repetam hic tibi, quæ illic scripsi. Illud præterea ab istis quæri solet, cur inter sacros libros nō sit in canone isto Apostolorū numeratus liber Actuū Apostolorū. Immo verò numeratus est, tametsi non oēs aduertant. Non enim quia post epistolas duas Clementis, & libros de constitutionibus collocatus est, idcirco non est inter sacros, & Canonicos relatus; vt non referuntur epistolæ Clementis, neque libri constitutionum. Quod quidē non obscurè idem Clemens significauit. Vt enim auctoritatem libri actorum ab auctoritate epistolarum Clementis, & librorum de constitutionibus distingueret, dixisse mihi videtur, Epistolæ Clementis duæ, & constitutiones vobis per me Clementem scriptæ. sciebat enim se nec Apostolum, nec Euangelistam esse; de libro autem Actorum subiungit in persona Apostolorum, & Acta nostra, qui sumus Apostoli. Hoc enim significat, καὶ πράξεις ἡμῶν τῶν ἀποςόλων. *Atque esse quidem hunc librum actorum à Clemente inter Canonicos relatum, magis adhuc ex libro secundo de constitutionibus c. 57. intelligi potest, sic enim ait, in persona Apostolorum de libris sacris, & Canonicis, qui in Ecclesia legendi sunt, Stet autem in medio in loco celsiore Lector, & legat ex libris Moisis, Iosue, Iudicum, Regum, Paralipomenon, Esdreæ, Iob, Salomonis, X I I. Prophetarum, Psalmorum Dauid: postea legantur Acta nostra, & epistolæ Pauli adiutoris nostri, quas misit ad Ecclesias secundum spiritus sancti instructionem. Deinde Diaconus aut presbyter legat*

Quæ in Clementis scripta Antonius Sadeel temerè obijciat.

Quomodo non obscure significauit Clemens non referri inter libros Canonicos epistolas eius & libros cōstitutionum.

legat Euangelia, quæ ego Ioannes, & Matthæus tradidimus vobis; & quæ auditores Pauli acceperunt, & tradiderunt vobis Lucas, & Marcus. Hactenus Clemens. Nec hic epistolas suas, neque libros constitutionum recensuit. His igitur duobus à te liberaliter condonatis, & concesso, rethorice non esse ψευδεπίγραφα *Anacleti, & Clementis scripta,* tamen affirmare, *inquis,* possem, testimonium illorum nõ esse in sua causa admittendũ. *Quia Clemens scribit se à beato Petro in locum eius ordinatum, & beatus Anacletus, se in Sede Apostolica domino seruire; & in secunda epist. scribit, se Ecclesiæ, in qua Petrus apostolus residens docuit, gubernacula tenere, tametsi profitetur quidem se honore, & sanctitate minorem esse, idcirco testimonium in sua causa eos dicere opponis, & ob eam causam non esse admittendum. Liceat hic dicere, quantum causa, & persona hominis pati potest. quod dominus de se dixit, si ego testimoniũ perhibeo de me ipso, testimonium meũ non est verum, alius est qui testimoniũ perhibet de me, hoc dominus dixit intuens in illorum opinionem, qui idẽ, quod tu nunc, obijciebant. Dominus verò alius, inquit, est, qui testimoniũ perhibet de me; sic etiam tibi Antoni respondemus, fuisse istos quidem pontifices Romanos, quos hic dicis arrogasse sibi in alias Ecclesias principatum, testes sunt omnes Ecclesiasticarum historiarũ scriptores; qui in locum Petri ordinatos fuisse narrant, & affirmant; habuisse verò principatum in omnes ecclesias, testimonium hominũ non accipimus, sicut idẽ de Ioanne dixit; cum enim dixisset, alius est, qui testimoniũ perhibet de me; & scimus, quia verum est testimonium eius, quod quidem de Ioanne dixit, docuit testimonium Ioannis nõ hominis, sed Dei testimoniũ fuisse, à Deo enim ille didicit; sic etiam istos duos beati Petri successores, & cæteros omnes, qui eis vicaria ordinatione succedunt, habuisse illos, & hos itẽ habere principatum in omnes Ecclesias, testimonium habemus maius hominibus, Christi scilicet testimonium, qui beatum Petrum Ecclesiæ suæ præfecit, & super illum tanquam super magistrum domus suæ, & patremfamilias domum Dei, quæ est Ecclesia columna & firmamentum veritatis, ædificauit, sicut se ædificaturum promiserat.*

Quid respõdeatur Antonio obijcienti pontificum testimonium in sua causa nõ esse admittendũ, Clemẽtis, Anacleti, & aliorum, qui affirmant se successores esse beati Petri.

Quomodo fuisse successores Petri, & habuisse principatũ totius Ecclesiæ pontifices, quos Antonius doctor Protestantium negat, testimoniũ habemus maius hominibus.

„ *miserat. Deinde*, ipsa, *inquis*, vestrorum episcoporum scri-
„ pta non satis inter se cohærent; quandoquidem constat
„ ex Gregorio, Petrum non ante fuisse cęteris præpositum,
„ quàm post lapsum resipuisset. Can. Considerandum, dis.
„ 50. atque ita manifestis verbis huic Matthæi loco renun-
„ ciat, qui longè Petri lapsum antecessit. *Iam antea satis ad hoc responsum est, cum aiebas, rogasse Christum pro Petro, ne deficeret fides eius, sub ipsum passionis suæ tempus; ac proinde non pertinere illam Christi pro Petri fide orationem ad Pontificatum Petri in illo Matthæi loco longe ante fundatum; respondi in illo Matthæi loco promisisse ædificaturum se Ecclesiam super Petrũ, quem petram vocauit propter firmitatem fidei nunquam defecturæ, quam illi à Deo patre orãdo impetraturus erat, sicut impetrauit. Post resurrectionem verò præstitit, quod promiserat, cum ei dixit, pasce oues meas. Tunc enim constituit eum pastorem vnũ & primum totius gregis, sicut idem dixit, & erit vnus pastor, & vnus grex. Super curam enim & potestatem pascendi, ac gubernandi huius pastoris, ouile suum, id est, Ecclesiam Catholicam ædificauit. Fatuum itaq; & delirum est, quod ais, Gregoriũ illis verbis ex cap. Considerandum, renunciasse loco Matthæi, quasi idem fuisset promittere ædificaturum se Ecclesiam super Petrũ; & iam ædificare, & idem, futurum, & iam esse. Deinde*, Porro, *inquis*, vete-

Quomodo Antoni⁹ nõ discernit ædificaturũ esse, & ædificare; futurum, & iam esse.

„ res de sedibus Apostolorum numero multitudinis lo-
„ quuti sunt, non autem de sola Petri sede, quemadmodum citat Gratianus ex Aug. Can. Palam est, dis. 11. *Ita est, vt dicis Antoni, ne te semper mendacij arguam, veteres aliquando de sedibus Apostolorum loquutos esse, non autem de sola Petri sede. Sed quid refert, quandoque loquutos esse de sedibus Apostolorum, & non tantum de sola Petri sede? magis hoc doctrinam Protestantium falsitatis coarguit, & cõuincit. si enim sola sedes Petri doctrinam Protestantium & reliquorum hæreticorum refelleret, & dãnaret, quasi ipsa sola accepisset doctrinã Apostolorum, in qua omnes Apostoli pares fuerũt, (æquale enim charisma cælestis sapientiæ, & doctrinæ, & æquales primitias spiritus, sicut*

Quomodo aliquando loquutos esse veteres numero multitudinis de sedib. Apostolorũ quod Antonius obijcit, magis hoc doctrinam Protestantiũ falsitatis redarguit, & conuincit.

antea.

antea dixi, acceperunt omnes) multo minus auctoritatis habitura erat, quis hoc dubitet? sic etiam, cum Faustus Manichæus, contra quem disputat Aug. dicebat falsatum esse, quod legebatur in epist. ad Rom. esse Christum filium Dei ex semine Dauid secundum carnem, si hoc in solis codicibus Sedis Romanæ apostoli Petri legeretur, nõ satis Faustus ab Augustino refelli potuisset, at verò quia in omnibus alijs Ecclesijs, quas sancti Apostoli docuerant, & episcopos in eis ordinauerant, sic legebatur, vides, inquit, in hac re quid Ecclesiæ Catholicæ valeat auctoritas, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum vsque ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie, & tot populorum consensione firmatur? Et paulò post, hoc autem quod aduersus impietatem vestram ex apostoli Pauli epistola profertur, filium Dei ex semine Dauid secundum carnem, omnes codices, & noui, & veteres habent; omnes Ecclesiæ legunt, omnes linguæ consentiunt. Exuimini ergo pallio fallaciæ &c. Apostolorum sedes fundatissimas vocauit Ecclesias illas, quas ipsi sancti Apostoli instituerunt, & in eis episcopos quos docuerant, successores suos reliquerunt. de quibus idem Aug. dis. 19. Can. In canonicis, ex libro 2. de doctrina Christiana c. 8. sic ait, in canonicis autem scripturis Ecclesiarum Catholicarum quàm plurium auctoritatem sequatur: inter quas sanæ illæ sunt, quæ Apostolicas sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. De istis sedibus fundatissimis, in vera scilicet & catholica, atque apostolica doctrina, scribit S. Irenæus libro 3. contra hæreses c. 3. disputans contra eos hæreticos, qui aiebant, alia scripsisse Apostolos; & alia occulte tradidisse discipulis; etenim si recondita, inquit, mysteria scissent Apostoli, quæ seorsum & latenter à reliquis perfectos docebant, ijs vel maximè traderent, quos & successores relinquebant, suum ipsorum locum magisterij eis tradentes. Explicauit, quæ dicantur sedes Apostolorum, nempe ecclesiæ illæ, in quibus cathedras, & magisteria sua, doctrinam, inquam, suam reliquerunt suis successoribus. Deinde subiungit, sed quoniam valde longum est, in hoc tali volumine omnium ecclesia-

Quomodo & quatenus fuerint æquales apostoli.

Quas vocet Aug. fundatissimas Apostolorum sedes.

Quas vocauerit Irenæus sedes apostolorum.

rum enumerare successiones, maximæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ, & constitutæ Ecclesiæ eam, quam habet ab Apostolis, traditionem, & annunciatam hominibus fidem per successionem episcoporum peruenientem vsque ad nos indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam sententiam præter quã oportet, colligunt; ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt vndiq; fideles. in qua semper ab ijs, qui sunt vndique, conseruata est ea, quæ est ab apostolis, traditio. En Antoni, multæ sedes siue cathedræ Apostolorum; multæ, inquam, Ecclesiæ, quæ sedes Apostolicas, vt August. dixit, habere meruerunt; sed vna maxima, & antiquissima sedes, siue cathedra, ad quam necesse est conuenire omnem sedem, siue cathedram; vna, inquam, maxima Ecclesia, ad quam conuenire necesse est omnem Ecclesiam, vt Irenæus ait. Hunc locũ sequutus, & imitatus doctus auctor Tertullianus, dum quærit testes veræ doctrinæ & apostolicæ, percurre, inquit, in libro de præscrip. hær. Ecclesias Apostolicas, apud quas authenticæ litteræ earum recitantur, sonantes vocem, repræsentantes faciem; si proxima est tibi Achaia; habes Corinthum: si non longe es à Macedonia, habes Philippos: si potes in Asiam tendere; habes Ephesum: si autem Italiæ adiaces, habes Romanã: vnde nobis quoque auctoritas præsto est statuta. Fælix Ecclesia, cui totam doctrinam apostoli cum sanguine profuderũt. Quia præscripsit, vocandas esse Ecclesias Apostolicas ad testimonium veritatis doctrinæ; & in Ecclesia Romana vt prima, & principali nõ solum erat probatio tanquam testis, sed auctoritas tanquam iudicis, postquam dixit, si autem Italiæ adiaces, habes Romanam, subiungit, vnde nobis quoque auctoritas præsto est statuta. Et paulo ante loquens de Apostolis & de Apostolicis Ecclesijs, quas instituerunt, deinde, inquit, in orbem profecti eandem doctrinam eiusdem fidei nationibus promulgauerunt: & proinde Ecclesias apud vnamquamque Ciuitatem condiderunt. Quibus traducem fidei &

Multæ sedes, siue cathedræ apostolicæ, sed vna maxima, & principalis, ad quã necesse est conuenire omnem sedem siue cathedram Apostolicã; multæ Ecclesiæ apostolicæ, sed vna maxima, & principalis Romana ad quã necesse est omnem Apostolicam Ecclesiam conuenire.

Quomodo Tertullianus locũ Irenæi sequutus est.

dei & semina doctrinæ cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur, vt Ecclesiæ fiant: ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputabuntur, vt soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur, necesse est. itaque tot, ac tantæ Ecclesiæ vna est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem. En rursus Antoni, vna prima Ecclesia Apostolica ab Apostolis Petro & Paulo scilicet prædicationibus eorum erudita, & instituta, ex qua omnes Ecclesiæ tanquam ex capite, & origine profectæ sunt, & Apostolicæ dicuntur, & sunt, quoniam, vt paulo post idem Tertullianus ait, in eadem fide conspirantes, non minus Apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ. Quomodo enim vna Ecclesia prima Apostolica esse poterat, vt est, nisi aliæ essent Ecclesiæ Apostolicæ, quarum illa prima Apostolica censeretur? primum enim non est nisi eorum, quæ ex primo originem ducunt. Et Rursus illæ aliæ Ecclesiæ Apostolicæ illa vna & prima sunt, quatenus vnitatem vnam, cuius illa prima Ecclesia Apostolica origo est, probant. Vestræ igitur Ecclesiæ non sunt Apostolicæ, sed potius Pseudoapostolicæ, dum hæc prima Romana non sunt, quia vnam vnitatem, cuius ipsa est origo, non probant. Iam credo ex his intelligis, sic loquutos esse veteres de sedibus Apostolorum, siue de Ecclesijs Apostolicis numero multitudinis, vt simul de sede prima, siue de Ecclesia prima Apostolica non tacuerint. Prima enim, vt vocat Tertullianus & principalis, vt Irenæus, esse non potest, nisi aliæ sint Ecclesiæ Apostolicæ post eam, quæ tanquam soboles ad originem suam censeantur. neque rursus prima erit nisi in primatu sola sit: neque principalis, nisi sit ante omnes alias Ecclesias Apostolicas, & super omnes, & ex qua omnes. Ita enim verbum principale declarat idem Tertullianus disputans contra Hermogenem, qui Deum priuabat principalitate, cum ei materiam æquabat. Igitur veteres de sedibus Apostolorum numero multitudinis loquuti non solum Sedi Petri Apostoli, quæ sola est,

> Quomodo vna prima Ecclesia Apostolica esse nō poterat, nisi alię Ecclesiæ Apostolicæ essent.

> Quomodo Ecclesiæ Protestantium Ecclesiæ Pseudoapostolicæ sunt.

> Quòd prima & principalis Ecclesia apostolica esse non potest, nisi sint aliæ Ecclesię apostolicæ post eā, quæ tanquā soboles ad illam tanquā ad originē suam censeantur.

> Quomodo verbū principale Tertull. interpretatur.

quia

Quomodo demonstratum sit, cum veteres de sedibus Apostolorum numero multitudinis loquuti sunt, non solum eos nō derogasse sedi Apostolicæ beati Petri, sed eā cōfirmasse. Quæ Augustinū in Ecclesia tenebant, quę etiam nos tenent, & Protestantes & omnes alios, qui ab ea recesserunt, tenere debe rent.

quia prima, non derogant, sed eam statuunt. hactenus de sedibus Apostolorū numero multitudinis, quod tu obiecisti, & ipse contra te retorsi. De sola autem sede Petri frequentissimè loquitur August. ille locus sit tibi nūc satis, cum ait libro contra epistolam Manichæi, quam vocant fundamenti, c. 4. docens, quæ essent illa, quæ Augustinum in Ecclesia catholica tenebant, quæ nos etiam tenēt, & vos Protestantes tenere deberent. multa, inquit, sunt alia, quæ in eius gremio me iustissime teneant, tenet consensio populorum, atque gentium; tenet auctoritas miraculis incohata, spe nutrita, charitate aucta; vetustate firmata: tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas post resurrectionem dominus commendauit, vsque ad præsentem episcopatum successio sacerdotum. Iam hic cauillari non poteris; nec vllo modo negare, quin de singulari sede Petri loquatur, sedem Petri vocat episcopatum eius, & episcopatum sedem; vt sit perinde ac si diceret, tenet ab ipso episcopatu Petri vsque ad præsentē episcopatum, siue ab ipsa sede Petri vsque ad præsentem sedem successio sacerdotum, id est, episcoporum, illi succedentium. familiare est antiquis patribus vocare episcopos Sacerdotes; duo enim sunt, inquit sanctus Anacletus genera sacerdotum, presbyteri & episcopi. Sed venit mihi in mentem Antoni belle, vt te interrogem, qui cap. Aug. Palam est, de sedibus apostolorum numero multitudinis contra sedem Petri singularem obijciendum esse putasti, quid respondebis ad testimonium Innocentij primi, sanctissimi, perantiqui, & eruditissimi, quod proxime in eadem dist. XI. vno breuiculo capite interiecto sequitur. recitemus illud propter eos, qui non habent ad manum Gratiani decretum. Quis, inquit, nesciat, aut non aduertat, id, quod in principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc vsque custoditur, ab omnibus debere seruari? neque superduci, aut introduci aliquid, quod auctoritatem debeat generalē aliunde accipere, vel exemplum? præsertim cum sit manifestū, in omnem Italiam, & Galliam, Hispaniam, & Africam, atq; Siciliam, insulasq́; interiacentes nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut successores eius constituerunt sacerdotes. Legant

Caput insigne in eadē distinctione XI. capite. Palam est, obiecit nobis Antonius, vno breuiculo capite interiecto, ab eodem Antonio dissimulatum, quo tota eius in pontificē Petri successorem argumentatio retunditur.

Legant autem si in his prouincijs alius Apostolus inuenitur? aut legitur docuisse. quod si non legunt, quia nusquam inueniunt, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, à qua principium eos accepisse non dubium est; ne dum peregrinis sermonibus student, caput institutionum videantur amittere. An dices, quod paulo ante dixisti, testimonium hoc pontificis in causa sua non esse admittendum? demus tibi hoc, si solius pontificis testimonium est; Immo si aliorum plurium; at quid? si omnium est? quid? inquam, si omnes historiæ hoc testantur? aut profer tu aliquam, quæ contra quàm hic pontifex Innocentius testatur, narret. Quod si adhuc dixeris, ne sic quidem esse credendum, reliquum est, vt tibi dicamus, quod Augustinus dixit libro priore de moribus Ecclesiæ c. 29. Manichæis, qui dicebant falsas esse scripturas sanctas, quibus tamen testimonium tribuit cuncta Ecclesia, consequetur namque, inquit, omniũ litterarum summa peruersio, & omniũ, qui memoriæ mandati sunt, librorum abolitio, si quod tanta populorum religione roboratum est, tanta hominum, & temporum consensione firmatum, in hanc dubitationem adducitur, vt ne historiæ quidem vulgaris fidem poßit grauitatemq; obtinere. Sequitur in tuo libro.

Videat Antonius, & iudicet academia eius, an sit hoc testimoniũ põtificis solum in causa sua, vt nõ sit admittẽdum iudice Antonio. Quomodo in Antoniũ quadret, quod Aug. Manichæis respondit, si pergat non credere testimonio omnium ecclesiarum, & historiarum.

CAPVT XVIII.

Responsio ad id, quod obijcitur ex dis. 99. cap. primæ sedis, ne episcopus primæ sedis, appelletur princeps Sacerdotũ, aut summus Sacerdos. Quomodo redarguatur Antonius, cum eludit, quod Tertull. pontificem Romanum Episcopum Episcoporum vocat, quasi ad perstringendam eius ambitionem sic vocasset, vt inepte interpretatur.

PRæterea ipsis Synodum decretis interdictũ « est, ne quis princeps sacerdotum, vel sum- « mus sacerdos, vel vniuersalis, aut aliquid « huiusmodi appelletur, sed tantum primæ « sedis Episcopus. Can. primæ sedis, & sequẽ- « tis dis. 99. vbi nominatim vetat canon, ne ipse Roma- « nus pontifex vniuersalis appelletur. *Magnum argumentum* « *impudentiæ, & inopiæ vestræ est Antoni, quòd eadem semper ob-*

iectatis, & quæ nos ad ea respondere solemus, semper tacetis, semper dissimulatis. Si refellere, & infirmare potestis, cur parcitis? an non est hoc ad ἀφωνίαν compulsos esse? respondi super Magdeburgensibus centuriarũ auctoribus, & tuis Commilitonibus libro 3. cap. 1. quæ te credo legisse, licet silentio callide dissimules, cogor repetere, quæ illis respondi propter eos, qui non legerunt, neq; fortasse libros habent. Postquam probaui ἀνεξελέγκτως auctoritate ipsius Synodi Carthaginensis, & Mileuitanæ, tum Augustini, Prosperi Aquitanici, & Possidonij, & aliorum, nunquam Synodũ Carthaginiensem negasse, aut refutasse primatũ episcopi Romani, vt Centuriatores mentiebantur, subiunxi, Qua fronte igitur, quod in eadem Synodo decretum est, seu potius renouatũ, & ex tertia Synodo Carthagin. c. 26. repetitum; vt episcopus primæ sedis nõ appelletur princeps sacerdotũ, aut sũmus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantũ primæ sedis Episcopus, hoc ad episcopũ Romanæ sedis referre audetis? & quod magis ridiculũ est, nõ aduertistis vos vobis contradicere. Cum .n. Episcopum Rom. episcopum primæ sedis vocari, & esse conceditis, primatũ ei, licet inuiti & nescičtes, conceditis. Quomodo .n. prima inter reliquas alias Sedes esse poterat, nisi primatũ inter eas haberet? cũ enim Romana nõ sit prima Sedes in his aut illis prouincijs, vt est Carthagin. prima in prouincijs Africæ; Alexãdrina prima in prouincijs Ægypti, Lybiæ, & Pẽtapolis; Antiochena itẽ prima in suis; relinquitur, vt sit prima Sedes in omnib prouincijs Ecclesiæ Catholicæ, aut nusquã est prima. Habet igitur potestatẽ in episcopos omniũ prouinciarũ, vt habet propter eius formã Alexãdrina Sedes potestatẽ in suarũ prouinciarũ episcopos; Antiochena itẽ in suarum; & Carthagin. in episcopos Africæ. Aut dicãt Centuriatores, si sciunt, aut vsquã legerunt, in quarũ prouinciarũ Episcopos habeat priuatẽ potestatẽ prima sedes episcopi Romani, quã ipsi confitẽtur appellatã esse in Synodo Carthagin primã Sedẽ. Aut si dicere non possunt, superest, vt vel confiteantur, esse quidẽ illam primã Sedẽ, sed inter nullas alias; quo nihil potest esse magis delirũ; vel primã esse inter reliquas omnes. Sic isti sapientes iuxta verbum domini in astutia sua cõprehensi sunt. Canon igitur

De canone Synodi Carthagin. ne quis episcopus vniuersalis vocetur &c.

Quomodo magistri Lutheranorũ, cum concedunt vocari, & esse episcopum Romanũ Episcopum primę sedis secundum decretum Synodi Carthaginẽsis, primatum nesciẽtes & nolentes ei tribuunt.

concilij Africani, à Gratiano relatus dis. 99. c. primæ sedis, qui vt demonstratū est, de episcopo Romano non potest intelligi, sancitus est de primatibus Africæ, id est, de episcopis primorum sediū in Africa, quia olim, vt Leo IX. in epistola ad Petrum, & Ioannē episcopos Africanos contra episcopum Grumitanū scripsit, in singulis prouincijs Africæ primates instituebantur non secundū potentiam (inquit) alicuius Ciuitatis, sed secundū tempus suæ ordinationis. Metropolitani .n. vocabātur in Africa primates; qui erāt episcopi primarū Sedium, quib. tamen præerat Episcopus Carthagin. prim⁹ vt idē Leo ait, & maximus totius Africæ Metropolitan⁹ propter Carthaginē totius Africæ Metropolim, qui solus accipiebat palliū ab apostolica Sede, vnde & episcopos cōsecrādi (inquit) principale, & antiquū ius retinet, vt ex verbis Aurelij in Concilio Carthaginensi 3. c. 39. intelligi potest. De primatib. igitur Africæ, qui dicebantur, & erant episcopi primarū sedium in Africa, sic cautū est canone illo dis. 99. ca. primæ sedis, vt admonerentur se intra modū suū, & mensurā continere, ne se aliquādo in dignitatē Ecclesiæ Carthagin. efferrent, vt Grumitanus ille episcopus tēpore Leonis IX. tētauit, de quo sic in ea ipsa epist. idē Leo scripsit; neq; quicunq; ille sit Grumitanus episcopus aliquā licentiā consecrandi episcopos, vel disponēdi, seu prouinciale conciliū conuocandi habet sine consensu Carthaginēsis Episcopi, cuiuslibet dignitatis, aut potestatis sit, qui cætera præterquā quæ ad propriā Ecclesiam pertinent, sicut & alij Africani episcopi, consilio Carthaginensis Archiepiscopi aget,

Quomodo Canon synodi Carthaginensis ad Episcopū Romanum referri non potest.

Quomodo Canon dist. 99. c. primæ sedis, de primatibus Africę, qui dicebantur episcopi primarum sedium, omnino intelligendus est.

Quod episcopi primarum sedium in Africa subiecti erāt episcopo Carthaginensi.

Deinde, quòd addidisti, Vbi nominatim vetat Canon, ne ipse Romanus pontifex vniuersalis appelletur, *mendose hoc à te appositum est Canoni. Nunquam hoc legisti, nec ante te legerunt in Synodo Africana Magdeburgenses, quos tu sequutus es, qui hoc ipsum Canoni addiderunt, quo magis lectores artificioso mendacio fallerētur. Illud enim non est ex canone Concilij Africani, sed ex Gratiani rubrica (sic vocant summas capitum inscriptas singulis capitibus) in caput proximè sequens epistolæ Pelagij pontificis. Qui quidē prohibuit, vt nullus patriarcha vniuersalis appellaretur, quia qui se sic appellaret, se solum patriarcham*

Quid mendose appositum fuerit Canoni Concilij Carth. Antonius.

appellari velle videretur, vt idem exposuit subiungens, quia si vnus patriarcha vniuersalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur, dist. 99. cap. nullus patriarcha. Eodem modo accipiebat verbũ vniuersalis beatus Greg. conquerens de Ioanne Episcopo Constantinopolitano, quod se Episcopum vniuersalẽ appellaret, sic libro 4. epist. 33. ad Constantiam Augustam scripsit, triste tamen est, vt patienter feratur, quatenus despectis omnibus prædictus frater, & Coepiscopus meus, solus conatur appellari episcopus. Deinde subiungit, sed in hac eius superbia, quid aliud, nisi propinqua iam Antichristi esse tempora designatur, & quæ sequuntur. Hæc itaq; erat intolerabilis superbia, videri velle appellatione huius nominis vniuersalis, quasi solus ipse esset episcopus, quod erat scandali plenum, & schismatis seminarium. Vnde libro 6. epist. 28. ad Cyriacum Episcopum Constant. sic scripsit, oportet ergo, vt mihi, atq; omnibus fratribus vestris eius charitatis pulchritudinem in hoc primũ opere monstretis, vt verbum superbiæ, per quod graue scandalum in Ecclesijs generatur, auferre festinetis, hoc modis omnibus implentes, quod scriptum est, soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Et paulo post, ego enim Iesum testẽ inuoco in anima mea, quia à summo vsq; ad vltimum nulli hominum dare scandali occasionem volo: omnes magnos esse, & honorabiles cupio, quorum tamen honor honori omnipotentis Dei non detrahat. Nam quisquis se cõtra Deũ honorari appetit, mihi honorabilis non est. Non obscure significauit hic, quòd hoc insolens, & superbum nomen vniuersalis tribui sibi nollet, nõ pertinere hoc ad minuendũ honorem, quo cathedram Petri Christus honorauit, quem vniuersali Ecclesiæ præposuit; quod idem Gregorius clarius adhuc significauit libro 7. epist. 30. ad Eulogium Episcopum Alexandrinum, qui in litteris suis ad Gregorium, vniuersalem Papam eum appellauerat, ecce, inquit, in præfatione epistolæ quam ad me ipsum qui prohibui, direxistis, superbæ appellationis verbum vniuersalem me papam dicentes imprimere curastis, quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra vltra nõ faciat, quia vobis subtrahitur, quod alteri, plusquam ratio exigit, præbetur: ego enim non verbis quæro pro-

Quomodo vocabulum vniuersalis acciperent, qui prohibuerunt, vt nullus patriarcha vniuersalis appellaretur.

Quomodo declarauit Greg. magnus, quod nollet vocari vniuersalis episcopus nõ pertinere ad minuendum honorem, quo cathedram Petri Deus honorare voluit, cui qui honorẽ detrahit, Deo detrahit.

ro prosperari, sed moribus; nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem perdere cognosco. Hoc, vt antea dixi, idcirco ait, quod qui vniuersalem Papam, siue Episcopum se, vel alium dicit, significare videtur non esse alium papam, id est, episcopum; quod est honorem Papæ, id est, Episcopi alijs detrahere. Deinde subiungit, meus namque honor, est honor vniuersalis Ecclesiæ; scilicet quia Ecclesia vniuersalis erat Ecclesia eius. Sicut enim honor episcopi est honor Ecclesiæ suæ, cui præest: vt Constantinopolitani honor, Ecclesiæ Constantinopolitanæ honor est; sic papæ, siue episcopi Romani honor Ecclesiæ vniuersalis est, cui præest. Plane igitur vniuersalis Ecclesiæ papam, siue episcopum se profitetur, quod est primatum in reliquos episcopos habere, quorum cuique portio gregis ascripta sit, vt ait Cyprianus, quam regat vnusquisq; & gubernet, rationem sui actus domino redditurus. Illud verò vocabulum, vniuersalis episcopus, siue papa, significabat, vt sæpius dicam, non esse alium episcopum; vt si de aliquo diceremus, esse eũ in mundo vniuersalem hominem, significaremus sane, esse eum vniuersum hominem, id est, nullum hominem præter ipsum esse in mundo. Cũ tamen Pontifex ita sit episcopus, vt sint alij eius Coepiscopi, sicut paulo ante in Epistola ad Constantiam Augustam Ioannem patriarcham Const. fratrem, & Coepiscopum suum vocauit; licet solus sit vniuersalis Ecclesiæ Episcopus; sicut alij, suæ quisque partis Ecclesiæ vniuersalis episcopus. Vnde idem Greg. subiungit, tunc ego verè honoratus sum, cum singulis quibusq; honor debitus non negatur. Si enim vniuersalem papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur vniuersum. Sic etiã respondi dudum Andreæ Freyhubio, qui Gregorium magnum citauit testem contra primatum, quòd nollet vocari vniuersalis, id est vniuersus episcopus, hoc enim significabat vniuersalis episcopus vt idem Gregorius declarauit, qui testimonium potius contra Andream dixit, quia plane significauit se esse episcopũ vniuersalis Ecclesiæ, sicut iam explicatum est, licet nollet se episcopum vniuersalem vocari, quasi nullus alius esset episcopus, hoc enim videbatur ei significare vniuersalis episcopus. Ex his intelliges

Quomodo Gregorius plane significat esse se episcopum vniuersalis Ecclesiæ.

Quomodo Gregorius vniuersalis Episcopus appellari nolebat, quòd videretur ei perinde esse sic appellari, vt si appellaretur vniuersus episcopus, quasi nullus alius esset episcopus, cum tamen omnes episcopi essent Coepiscopi eius.

iam, quid sibi velit illa rubrica, qui canoni Synodi Africanæ siue malitiose, siue ignorãter affingere voluisti. Sed Pergamus vlterius „*ordine, sequitur enim:* Quin etiã Romani põtifices procura„runt, vt imperatorijs edictis cæteris Ecclesijs præferren„tur, vt constat ex vetere historia, & ex Gratiano 96. & 97. „&c. adeò, vt iã dubitari nõ possit, quin primatus Roma„nus sit humani Iuris. Quod argumentum alij fuse, & do„ctissime persequuti sunt, itaque nihil attinet plura nunc „de hac re dicere. *Quæ ista vetus historia, quã citas bone Antoni? cur celas? quid pudet tui testis, si grauis est, & ἀξιόπιςος? imitatus es Andream Freyhubium, cui tu vt subuenires, accurristi, is enim hoc ipsum, quod tu nunc, obiecit his verbis,* Huc acce„dit, *inquit,* quòd ex fide dignissimis scriptoribus constat, „multis post natum Christum annis Bonifacium 3. vix „tandem magna contentione obtinuisse à crudeli tyran„no Phoca, vt caput omnium Ecclesiarum cõstitueretur „Ecclesia Romana, quem honorem sibi peculiariter ven„dicare conatus fuit patriarcha Cõstantinopolitanus; nõ „igitur à Petro acceperunt pontifices Romani, quẽ plenis „buccis iactant, primatũ, sed plane Sinonijs artibus sibi ac„quisiuerũt. *Quia tu idem sentis, & quos bonus Andreas fide dignissimos scriptores vocauit, tu veterẽ historiã; quod illi nuper respõdi, tibi responsum sit. sic enim aiebã, quia tibi, vt cæteris Protestantibus, mala mens, ac malus animus in pontificem est, quæcunq; in eum detorquere potes, detorques; nihil interim curans, vtrũ tuam potius causam lædas; vt hic, & si nõ nominasti, Platinã citas, quẽ inter scriptores fide dignissimos numeras, cuius etiã verbis vsus es, qui te mendacij conuincit. Sic .n. ait Platina, Bonifacius 3. patria Romanus, à Phoca imperatore obtinuit, magna tamen contentione, vt Sedes beati Petri apostoli, quæ caput est omniũ Ecclesiarũ, ita & diceretur, & haberetur ab omnibus; nõ enim si quid tale est, continuo ab omnibus tale habetur; vt si tu, aiebã, sis probus, non tamen talis in Saxonia habearis; aut contra. Hoc ego illi tunc, & nunc tibi; nec enim tu vetustiorem, aut fide digniorem historiam habes, quã tuus Andreas habuit, quæ te à mendacio defendat*

Quomodo sicut testis citatus ab Andrea Freybubio cõtra eũ testatus est, sic etiam hic Antonio Sadceli eius cõmilitoni euenit.

Quomodo Antonius imperatoria edicta, & veterẽ historiam cũ duabus dis Gratiani contra primatum

fendat

fendat; & nõ contra te testimoniũ dicat; vt dixit contra Andream testis ab eo etsi non nominatim citatus. Idem etiam euenit tibi hic, citasti enim cum vetere historia Gratianum dis. 96. & 97. &c. in quibus locis, si ambas distinctiões relegas, nihil penitus reperies, quod non tecum pugnet, vt vehemẽter cæcitatem tuam mirer, academiam tuam appello, ipsa iudicet, si quæ sunt ibi de præferenda Ecclesia Romana cæteris Ecclesijs imperatoria edicta, quæ non magis nominasti, quorum imperatorum essent, quàm veterem historiam, cuius scriptoris. Pergis deinde, Sed cum Tertullianũ dico vocasse Romanum Episcopum, episcopum episcoporum, fallis, *inquis,* παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. Illud enim obijcit Tertullianus per ludibrium, vt ambitionem episcopi Romani perstringat. *Miror ita te interpretari, quod nemo non intelligat vafre, & malitiose te interpretari. Si per ludibriũ vocat Tertullianus episcopum episcoporum, igitur per ludibrium quoq; vocat maximum; quia si maximus, igitur supra omnes episcopos est, ac proinde episcopus episcoporum; aut certe si episcopus episcoporũ non est, neq; maxim' est, quia alios omnes infra se non habet. Quod si neq; maximus est, nec episcopus episcoporũ est, sed potius oẽs alios habet æquales, quid ita ægre ferebat Tertullianus edictũ Episcopi non omnib. episcopis superioris, sed potius, vt tu vis, æqualis potestate? aut quorsũ attinet, vocare edictũ eius peremptorium? edictũ enim peremptoriũ an possit proponere, qui non habet potestatem in eos, quibus proponit, consule tuos Iurisconsultos. Defendens, enim Tertullianus similem Nouati errorem de non admittendis ad pænitentiam mœchis & fornicatoribus, audio inqnit, edictũ etiam esse propositum, & quidem peremptoriũ, pontifex scilicet maximus, episcopus episcoporũ dicit, Ego & mœchiæ, & fornicationis delicta pænitentia functis dimitto &c. Quorsum hic perstringeret Tertullianus, vt tu somnias, ambitionem pontificis? an dare veniam mœchis, & fornicarijs pænitentibus, contrarium erat ambitioni? putasti fortasse perstrinxisse hic Tertullianum ambitionem pontificis, vt Paulus iniustitiã Ananiæ perstrinxit, cum ei dixit, & tu sedens iudicas me secundum legem, & contra*

successoris Petri à Christo constitutũ citat, neque tamen quorũ imperatorum edicta, neq; quorũ, aut cuius scriptoris historiã veterẽ dicat nominauit, ne mẽdaciũ eius deprehenderetur sicut in duabus distinct. ab eodem citatis deprehensum est.

Quomodo quod Tertullianus Episcopum Romanum in libro de pudicitia Episcopum episcoporum vocat, interpretatione vafricie, & malitia plena eludere voluit Antonius, quia aliter respõdere non poterat.

Quomodo redarguatur interpretatio Antonij de episcopo episcoporū à Tertulliano quasi ad perstringēdam ambitionem dicto.

Quomodo Antonius ambitiosū quoq; faciat Apostolum in dāda venia mœchis pœnitētib. sicut Episcopum Romanum facit.

Quomodo debuisset Antonius Tertullianū intelligere, nisi obtuse & malitiose potius maluisset.

legem iubes me percuti? at hic Ananias inexcusabilis erat, sicut idem apost. ad Romanos scripsit, quia in quo alterum iudicabat, seipsum condemnabat, idem enim agebat, quod iudicabat; iudicabat Ananias Paulum tanquam reum legis violatæ, vt ipse putabat, & ipse idem in iudicio contra legem plane agebat. Quid simile in pontificem dantem veniam mœchis, & fornicarijs pœnitentibus dici potuit? si habebat speciem ambitionis hæc venia, igitur ambitionem docuit Apostolus quia promisit veniam mœchis, & fornicarijs, si pœnitentiam agerent, cum dixit in epist. ad Cor. 2. de ijs, qui mœchi & fornicarij fuerant, timeo enim, ne forte cum venero, non quales volo, inueniam vos; & paulo post, & lugeam multos ex ijs, qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt. Hoc potius Antoni intelligere te oportebat, vt dissuaderet Tertullianus, si forte posset, pontifici Romano tale edictum, quale propositum esse audierat, quod errore deceptus, scripturis sanctis aduersari putabat, admonuisse eum de gradu summo, in quo erat, ne causam schismatis Coepiscopis suis præberet, quorū ipse princeps, & caput esset. Erant enim tempore Tertulliani episcopi, qui mœchos, & fornicarios ad pœnitentiam non admittebant, vt peracta pœnitentia, pacem & veniam eis darent, sequentes hæresim Nouati, & Nouatiani de lapsis; qui tamen non sciderunt Ecclesiam, vt beatus Cyprianus de eis testatur libro 4. epist. 2. ad Antonianum, sic enim scripsit, & quidem apud antecessores nostros quidam de episcopis istis in prouincia nostra dandā pacem Mœchis non putauerunt; & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauserunt; non tamen à Coepiscoporum suorum collegio recesserūt, aut Catholicæ Ecclesiæ vnitatem vel duritie, vel obstinatione sua ruperunt, vt quia apud alios adulteris pax dabatur; qui non dabat, de Ecclesia separaretur, manente concordiæ vinculo &c. pontificem itaque maximum, episcopum episcoporum vocauit, non vt perstringeret ambitionem, quo nihil insulsius, nec ineptius, neque delirius dici potuit; sed vt verum fateretur, quo magis edictum illud infamaret, quod ab eo, qui omnibus episcopis præerat, propositum es-

Quomodo nihil insulsius nec ineptius, neque delirius dici potuit, q̄ quod Antonius dixit vocasse Tertullianum

tum esset, vnde illa exclamatio admirationis, & conquestionis, ô edictum, cui ascribi non poterit bonum factum. Sicut hic Tertullianus appellauit pontificem Romanum Episcopum episcoporum, sic beatus Cyprianus libro 4. epist. 2. ad Antonianum dixit de Cornelio facto episcopo Romano ascendisse ad Sacerdotij sublime fastigium. Quomodo ad sublime fastigium sacerdotij, id est, episcopatus ascendit, si non erat supra omnes? sicut enim summum non est, nisi vnum, sic fastigium non est, nisi vnum sit, quod alijs inferioribus praeminet, aequale enim aequalibus non praeminet. Illud autem, quod hic adiunxisti, fallis παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως *cui non moueat risum? dic mihi bone Sophista, & in Aristotelicis elenchis callentissimè erudite, quid est in his duobus verbis, Episcopus episcoporum, simile illis exemplis, quae tuus Aristoteles in explicatione fallaciae* παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως *posuit? Sic enim ait, Sophistici elenchi, id est, captiones & fallaciae, propter figuram dictionis accidunt, quando non idem eodem modo exponitur, vt si quod est masculini generis, propter figuram dictionis interpretemur esse foeminini; aut contra; similiter in neutro. Aut rursus quod est in vna categoria, interpretemur esse alterius, vt quantū quale; aut contra; aut facere pati; aut contra; item, si quod significat sic, aut aliter dispositum esse, figura, & similitudine dictionis significet agere, vt valere simili figura dictionis dicitur, vt scindere; illud tamen significat quale aliquid, & sic dispositum esse; hoc verò aliquid facere. haec tuus Philosophus: accomoda tu nunc ad ista exempla istas duas dictiones episcopus episcoporum, vt probes fallere me* παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. *Credo pudet te iam fallaciae tuae, tu enim es tu, qui dicis, quod non intelligis, nec est; vt aliquid dicere videaris; vt sis verè Sophista, qui studes ad fallendum, vt sapiens existimeris. Sed contra eueniet: insipientia enim tua, nota erit omnibus tuae academiae, quia veritati resistis, fecisti itaq; vt saepe alias, quod haeretici solent, quibus mos est, inquit Tertull. disputans contra Hermogenem, simplicia quaeq; torquere. Quid enim simplicius dici poterat ab eo, qui semper de Ecclesia Romana honorificè, & de Petro Ecclesiae petra loqui solitus*

Romanum episcopum episcoporū, & maximū, vt perstringeret eius ambitionē, si consideretur, de qua re ageretur, cum sic eū vocauit, & quid edictū peremptorium vocetur.

Quomodo Antonius cū nedicit fallere figuradictionis ipse fallit & quęstit falacia figurae dictionis, ignorare se ostendit.

Quomodo Antonius Sadeel sit vere Sophista.

Mos haereticorum à Tertulliano notatus, quem moré Antonius imitatur.

erat, quàm pontificem Romanum, maximum Episcoporum dicere? Sed pergit Antonius refutare obiecta sibi.

CAPVT XIX.

De Canone sexto Synodi Nicenæ & de particula ἐπειδὴ, quomodo non similitudinē, vt Antonius contendit, sed causam significet, & quomodo id ꝓbetur testimonijs ab ipso pro se citatis: itē explicatio & probatio philosophica significare causam hāc particulam in Canone Niceno. & verbi πρωτεῖον interpretatio. & quomodo ratione boni ordinis, ad quem confitetur Antonius spectasse Canonem Nicenum, idem Antonius redarguitur multipliciter, & quā multis modis Ecclesiam prodat, cum ad ius humanum reuocat primatum Episcopi Romani. item de vetustissimo statuto Synodi Carthagin. non prouocādi ad pontificem, quomodo illud Cyprianus intellexerit ipso interprete, & alijs episcopis Africanis interpretibus.

„ QVòd autē *(inquit)* sextum Canonē Nicenæ Synodi, eludere voluisti ex particula ἐπειδὴ, qua dicis causā efficientem significari: id verò minus etiā est, quàm Sophisticū; licet ante te Pamelius idē tētauerit. Disce vero à grāmaticis, quid ἐπειδὴ differat à διότι. Cæterū, qui non perspiciat similitudinē, & exemplum, nō autem causam efficientē proponi? habet, inquit Canō, etiā ipso Pamelio citante, Episcopus Alexandrinus Libyæ, & Pentapolis potestatē, quoniam & Romano hæc est consuetudo, hic ἐπειδὴ nō causam efficientē significat, sed rationē similitudinis, nempe vt simili iure vtatur Episcopus Alexādrinus, itemque Antiochenus, quo Romanus vti cōsueuit. *Qui ad Grāmaticos prouocasti, vt negares significare causā ἐπειδὴ, cur nō citasti testem vnū saltem Grammaticū, qui dixerit, significare similitudinē? & poni pro ὡς, ὥσπερ, καθάπερ, καθὼς, velut, sicut, quemadmodū; hæc enim & alia eiusmodi, sunt similitudinis, vel exēpli. Aut rursus si neminē reperire potuisti, alioqui testimoniū eius produxisses, cur nō puduit te tyronē in Græcis me ad Grāmaticos prouocare? sed omittamus Grāmaticos, qui te oēs condemnant: nullus .n. dicit quod tu, similitudinē, & exēplum significare ἐπειδὴ; ego ad testimonia, quæ tu cōtra te recitasti, & ad academiam tuā te prouoco; cū Lucas ait, vt tu etiā dicis, visū esse sibi cōscribere historiā euāgelicā, quoniā multi aggressi essent eandē narrationē cōponere, sic .n. tu scribis, an nō plane causā scribendi declarat vox ἐπειδὴ, quæ Latinis est quoniam? quis vnquā dixit quoniā, similitudinē, aut exemplū significare? vertā hic è Græco huius proœmij Lucæ euāgelistæ eruditissimā interpretationē Photij Cōstantinopolitani. Hoc proœmiū, inquit, duo habet capita, alterū est cōmendatio eorū, qui ante cōscripserant euangeliū, vt Matthæi, & Marci; alterū, causa propter quā ad scri-*

Quomodo ἐπειδὴ non similitudinem & exemplum significet, sicut Antonius rudis in Græcis litteris falso affirmat, & quomodo suis exēplis ex scriptura petitis redarguatur. Quomodo sicut dicit Antonius significare ἐπειδὴ similitudinem, & exemplū, sic potest

ſcribendũ acceſſerit: Quia vero dixit, aggr... ſunt ſiue tentarũt; Græce eſt ἐπεχείρησαν, q̃d verbũ in eos cõuenire poteſt, qui audacter, & temerarie aliquid capeſſunt; & in eos, qui conſiderate, & religioſe; idcirco duplicem correctionẽ adhibet verbo, vna eſt ex eo, quod ait, aggreſsi ſunt narrationẽ rerũ, quæ nobis certæ sũt; altera eſt ex eo, ꝙ ait, ſicut nobis tradiderũt &c. qui enim hæc duo ſeruant in aggrediendis narrationibus, recte illi quidẽ, & legitime, ac reuerẽtur aggrediuntur, veritatẽ promittentes ἀδιστάκτῳ πληροφορίᾳ, & auctoritate eorũ, qui tradiderunt, fidẽ Hiſtoriæ cõmendantes, ac ſuadentes. et paulo poſt, quia vero, quæ abſq; ſcripto tradita erãt, facile poterãt aut obliuione deleri, aut malitia deprauari, idcirco qui ſuis oculis viderũt, & miniſtri verbi fuerũt, primi, quod illis traditũ erat, cunctis ſcripſerũt. Verũ Lucas quidẽ & Marcus ſicut acceperunt, ita tradiderunt; alij vero nõnulli neq; de quibus certi eſſent, neq; quæ accepiſſent ab hijs, qui viderãt; neq; ſicut acceperãt ab ijs, à quibus acceperãt, ſed ſicut audaci, & improba mẽte acti ſunt, ita aggreſſi ſunt narrare, quæ cõfinxerunt, cuiuſmodi eſt euangeliũ, ꝙ dicitur ſecundũ Ægyptios, & ſecundũ XII. & alia huiuſmodi. Lucas ergo poſt quã cõmendauit diligentiã euangeliſtarũ, eodẽ ſtudio, & propoſito ſe ait accedere ad ſcribẽdũ, & eadẽ, qua illi ratione & cauſa. Vt enim quæ ſibi tradita acceperũt, & quemadmodũ acceperũt, ita ſcripſerũt, ſic Lucas quia à principio ἠκολούθηκεν, id eſt, ſectatus eſt, & quẽadmodũ ſectatus eſt, ita ad ſcribendũ animũ applicuit. Itaq; nõ diſcrepat ab illis, ſed cõfirmat potius. Altera ſcribendi cauſa extitit. quod, cùm Theophilum quẽdam effeciſſet verè Theophilum, id eſt, dei ſtudioſum, eidemq; abſq; ſcripto doctrinã fidei tradidiſſet, auditu aũt tantum percepiſſe non erat tutũ, idcirco quæ docuerat verbis, ſcripto firmauit; ac litteris cuſtodita huic Theophilo reliquit; & per eum cuncto orbi.

idẽ dicere de coniũctione quoniam apud Latinos

Procœmij Lucę euãgeliſtæ interpretatio Photij Conſt. eruditiſsima.

Ergo qui hunc anteceſſerunt euangeliſtæ, cum nihil de ſe præfati ſint, huic videmur teſtimonium de ſe reliquiſſe; qui etiam cauſam, cur poſt illos ſcripſerit, declarat. Hactenus Photius. En Antoni teſtimonium grauiſsimũ eruditiſsimi auctoris, ſignificare cauſam ἐπειδὴ hoc loco, quem tu contra te citaſti, non intelligens quid diceres, quod paſsim tibi accidit. Quia n. ab ijs, qui viderant, μετὰ πάσης πληροφορίας didicerat Lucas euangeliũ, acceſsit ad ſcribendũ. magiſtri igitur fuerũt cauſa efficiens doctrinæ eius; & ipſe ab illis doctus, fuit cauſa efficiens ſuæ ſcriptionis. cauſa vero finalis, quæ primũ mouit, fuit, quã idem explicauit, & propoſuit, cũ ait, viſum eſt tibi ſcribere ex ordine optime Theophile, vt cognoſcas eorũ verborũ, de quibus eruditus es, veritatẽ. Sed quid hic moror? habemus reũ confitentẽ, tu confiteris ἐπειδὴ quoniã ſignificare hic; quoniã verò ſimilitudinẽ, & exẽplũ ſignificare probandũ tibi erat: aut certe, nõ quoniã, ſed aliter interpretari debuiſti. Et miror, cũ ſem per ſoleas ſine vlla neceſsitate aut vtilitate nouã è Græco interpretationẽ in nouo teſtamẽto afferre, quia noſtra tibi ſordet, cur hic, cũ te neceſsitas

Demonſtratio ſignificare in procœmio Lucę Euangeliſtæ cauſã ἐπειδὴ.

Quomodo ipſemet Antonius cõfitetur, ἐπειδὴ nõ ſimilitudinem & exemplũ, vt prius dixerat, & docere volebat, ſed cauſã

significare, quod negauerat; siquidẽ fatetur significare quoniam. sibi itaque nesciens, & nolens repugnat, dũ non intelligit quod loquitur.

vrgeret, hanc occasionem necessariam aliter vertendi prætermisisti? tentasti tu quidem bene Antoni, quis dubitet? sed non successit. Alius locus, quem citasti, est act. 13. Paulus, inquis, conuertit se ad gentes, quoniam Iudæi reijciebant Euangeliũ. Hic quoque est ἐπειδὴ, quod tu etiam fateris significare quoniam, & recte quidem fateris, ne alio teste quam te ipso ad vincendam causam opus sit. Interroga tu academiam tuam an sit vllus in ea, qui non statim vt audiat hic, conuersos esse apostolos ad gentes, quoniam Iudæi Euangelium reijciebant, intelligat, reijcere Iudæos Euangelium, causam extitisse prædicandi euangelium gentibus? hæc causa reijciendi Euangelium adiuuauit apostolos ad prædicandum statim gentibus, relictis Iudæis, vt sic carnem suam, vt Apost. ad Romanos scripsit, id est, Iudæos ad æmulandum prouocarent. Hic erat finis propositus, sicut apost. ait; illorum enim delicto salus est gentibus, vt illos æmulentur; ex reiectione igitur euangelij facta à Iudæis tanquam ex causa sine qua non, quæ numeratur causa adiuuans, prædicatio Euangelij manauit ad gentes. quomodo ergo hic illud, quoniam, Græcè ἐπειδὴ, similitudinem, & exemplum significare dices? occasionem fortasse dices, hoc enim tertium addidisti. Ac omne, quod per occasionem fit, quod sine occasione non fieret, causam habet eam occasionem. quidquid enim est, sine quo non contingit fieri, quod fit, causa est: sic tradit Clem. Alex. lib. VIII. Stromatum de causis, cuius hæc sunt verba ad verbũ de Græco expressa. Tertius locus est 1. Cor. 15. quoniã per hominem mors, per hominem quoque resurrectio mortuorum. hunc locum interpretans Theophylactus, Chrysostomum, vt fere solet, sequutus, sic scripsit in suis Commen. αἰτίαν προστίθησι, δι' ἧς πιστοῦται τὰ εἰρημένα. δεῖ γὰρ αὐτὴν νικῆσαι τὴν νικηθεῖσαν φύσιν, καὶ τὸν καταβληθέντα αὐτὸν ἐκνικῆσαι. id est, causam adiungit, qua cõfirmat, quæ dicta sunt, oportebat enim, inquit, vt natura, quæ victa fuerat, vinceret; & homo deiectus, superaret. Causa igitur, cur Christus resurrexit, fuit casus, & mors hominis; etenim quia mortuus est homo propter peccatum, Christus mortuus est, vt eum redimeret, & à morte, in quam ceciderat, eriperet: & quia mortuus est Christus, qui pec

Demõstratio ex alio loco in actis Apost ab Antonio citato, significare ἐπειδὴ non similitudinem vt ipse probare volebat; sed causam, quod negabat.

catum

catum non fecerat, neque facere poterat, idcirco à mortè detineri non potuit, quin potius solutis doloribus inferni, à quibus detineri non potuit, vt dixit beatus Petrus, resurrexit. Causam igitur significabat hic ἐπειδὴ. *Sed quia tu ad Grammaticos me misisti, vt ab eis discerem, quid* ἐπειδὴ *differat à* διότι, *Ego rursus ad Grammaticos, & ad Philosophos te remitto. Idem Clemens in eodem libro sic ait,* αἴτιον καὶ ποιητικὸν τοῦτο πάντως ἐστὶ καὶ διό· εἰ δέ τι ἐστὶ διό, οὐ πάντως τοῦτο αἴτιον. *quod causa, inquit, est, & efficiens, idem omnino est propter quod; non tamen si quid est propter quod, idem erit prorsus etiam causa. Multa enim, inquit, concurrunt ad vnum effectum, propter quæ perficitur opus, sed non sunt omnia caussæ. Filios.n.non occidisset Medea, nisi fuisset irata; neque fuisset irata, nisi laborasset Zelotypia; neque fuisset Zelotypia, nisi amasset; nec amasset, nisi Iason Cholcos nauigasset; neq; Cholcos nauigasset, nisi Argo fuisset ædificata; nec Argo fuisset ædificata, nisi ligna fuissent scissa ex Pelio. In his omnibus cum sit alioqui* διό, *id est, propter quod, non tamen sunt omnia causæ cædis filiorum, sed sola Medea. Hactenus* ἐπειδὴ *non differt à* διότι. *Sed veniamus tandem ad Canonem Nicenum, & doceamus, quomodo* ἐπειδὴ *causam in eo significet.* At tu, *inquis*, egregie causarum scrutator, non animaduertis, quàm inepte causam efficientem in hoc Canone scruteris. Quænam enim vnquam efficiẽs causa effectum tam alienum genuerit? ita potius cõcludendum fuit ex tua sententia, quandoquidem Episcopus Rom. habebat principatum in omnes Ecclesias, Alexandrinum, & Antiochenum episcopum ipsi quoque subijciendum esse, cum tamen ille canon Nicenus tres illos episcopos suis finibus distinctos esse iubeat. *Videamus igitur an tu potius sis egregiè ignarus causarum; qui me irridendo egregium scrutatorem causarum vocas. Cum canon Nicenus sancit, vt episcopus Alexandrinus Ægypti, Libyæ, & Pentapolis potestatem habeat, quoniam & episcopo Romano hæc est consuetudo &c. quid hoc sibi velit, quod de consuetudine episcopi Romani dicit, interpretatus est Nicolaus primus in epist. illa*

longa ad Michaelem Imperatorem, neque veritus est, ne quis ei obijceret, interpretari in causa sua testimonium Synodi Nicenæ; etsi ego non nitar nunc contra te disputans, auctoritate eius, quæ est alioqui maxima, vt sanctissimi, & eruditissimi pontificis, sed ratione ex intima Philosophia ducta: itaq; ait, denique si instituta Nicenæ Synodi diligenter inspiciantur, inuenietur profectò, quia Romanæ Ecclesiæ nullum eadem Synodus contulit incrementum; sed potius ex eius forma, quod Alexandrinæ Ecclesiæ tribueret particulariter, sumpsit exemplum. Synodus igitur Nicena intuēs in potestatem Ecclesiæ, & eius consuetudinem, tāquam in formam, & exemplum, dedit Alexandrniæ Ecclesiæ potestatem, quam habet, & Antiochenæ item. Fuit igitur Ecclesia Romana causa exemplaris dandi illam potestatem Ecclesiæ Alexandrinæ, & illam aliam Antiochenæ. Et ad hanc causam declarandam adhibita est illa coniunctio ἐπειδὴ. *Credo te non ignorare, cum sis egregius Philosophus, quod Arist. tuus libro* VII. *primæ Philosophiæ tradit, ex forma valetudinis, quæ est in anima medici, fieri sanitatem; & ex domo, quæ est in anima artificis, fieri domū. Et paulo post,* τὸ δὲ ποιοῦν, καὶ ὅθεν ἄρχεται ἡ κίνησις τοῦ ὑγιαίνειν, ἐὰν μὲν ἀπὸ τέχνης, τὸ εἶδός ἐστι τὸ ἐν τῇ ψυχῇ, *efficiens, inquit, & vnde incipit motio, qua ad valetudinem itur, si ab arte, forma est, quæ est in anima. Itaq; sicut forma quæ est in agente naturali, ad efficientiam causæ efficientis pertinet, neq; facit diuersum genus causæ; sic forma, quæ est in anima operantis ex arte, non facit genus quintum causæ exemplaris separatum ab illis quatuor, quas in physicis Arist. tradit, sed pertinet ad plenam rationem causæ efficientis. Itaq; sicut calor ignis est causa efficiens caloris in aqua, licet sit forma ignis, sic domus in anima artificis est forma eius, & efficiens causa domus materiatæ. Ob hanc causam definiens idem Aristoteles libro secundo Physicorum Causam formalem, eam vocat* εἶδος καὶ παράδειγμα, *id est, formam, & exemplar. Cum igitur ait Synodus Nicena, habeat Episcopus Alexandrinus potestatem &c. quia hoc etiam est consuetum Episcopo Romano, etsi quid diceres, non intellexisti, rectè dixisti, significare hic* τὸ ἐπειδὴ *similitudinem,*

Quomodo Ecclesia Romana fuit causa exemplaris dādi potestatem Ecclesiæ Alexandrinæ, & Antiochenæ, & ad eā causam declarandam accōmodata est coniunctio ἐπειδὴ.

Quomodo causa exemplaris ad causam efficientē pertinet, & refertur auctore Aristotele.

id est,

id est, similem formam, & exemplum. Forma enim, & exemplum potestatis, quam habet pontifex Romanus in successores Apostolorum, quorum princeps erat, causa efficiens extitit, vt Episcopus Alexandrinus, sanciente id Nicena Synodo & illam formam & exemplum contemplante, similem potestatem in Episcopos Ægypti, Libye, & Pentapolitanos haberet. Hanc rationem formæ, siue causæ exemplaris, citato etiam canone Apostolorum 34. notauit Sanctus Anacletus, quem patres Synodi Nicenæ sequuti sunt. Sic enim ait in Epistola tertia, inde namque & beati Apostoli inter se statuerunt, vt Episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos esset primus, quatenus ad eum potior eorum solicitudo pertineret, hic est Canon Apostolorum; deinde subiungit, & inter beatos Apostolos quædam fuit discretio: & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen à domino est concessum, & ipsi inter se idipsum voluerunt, vt reliquis omnibus præesset Apostolis: & Cephas, id est caput & principium teneret Apostolatus: qui & eandem formam suis successoribus, & reliquis Episcopis tenendam tradiderunt. Hactenus Anacletus.. Propter hanc formam potestatis Petri, in reliquos omnes Apostolos à domino concessam & à beato Petro successori suo in successores Apostolorum, & reliquos Episcopos relictam, factum est, vt Synodo Nicena ita sanciente, patriarcha Alexandrinus potestatem haberet in prouincias Ægypti, Libye, & Pentapolis, & ipsarum prouinciarum Episcopis præesset. Igitur forma potestatis Episcopo Romano consueta, fuit causa potestatis Episcopo Alexandrino concessæ, & sancitæ. ἐπεὶ πᾶν αἴτιον ἐν τῷ δρᾶν τι νοεῖται, vt tradunt Philosophi, id est, quia omnis causa in agendo aliquid intelligitur. An cum Synodus dixit, habeat Episcopus Alexandrinus hanc potestatem, quia hoc est consuetum episcopo Romano, non satis aperte declarabat omnibus, exceptis contentiosis, & obstinatis, si non esset illa forma Episcopo Romano consueta, se talem formam potestatis non posse episcopis Alexand. & Antiocheno concedere? proba tu Antoni, quod hoc, nō habere eam consuetudinem episcopum Romanum, quā

Demōstratio, quomodo forma potestatis beati Petri successori suo relicta causa efficiens sit potestatis Episcopis Alexandrino & Antiocheno cōcessæ.

Quomodo adhuc philosophice probetur. ἐπειδή in canone Niceno causā significare.

Synodus.

iectatis, & quæ nos ad ea respondere solemus, semper tacetis, semper dissimulatis. Si refellere, & infirmare potestis, cur parcitis? an non est hoc ad ἀφωνίαν compulsos esse? respondi super Magdeburgensibus centuriarũ auctoribus, & tuis Commilitonibus libro 3. cap. 1. quæ te credo legisse, licet silentio callide dissimules, cogor repetere, quæ illis respondi propter eos, qui non legerunt, neq; fortasse libros habent. Postquam probaui ἀνεξελέγκτως auctoritate ipsius Synodi Carthaginensis, & Mileuitanæ, tum Augustini, Prosperi Aquitanici, & Possidonij, & aliorum, nunquam Synodũ Carthaginiensem negasse, aut refutasse primatũ episcopi Romani, vt Centuriatores mentiebantur, subiunxi, Qua fronte igitur, quod in eadem Synodo decretum est, seu potius renouatũ, & ex tertia Synodo Carthagin. c. 26. repetitum; vt episcopus primæ sedis nõ appelletur princeps sacerdotũ, aut sũmus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantũ primæ sedis Episcopus, hoc ad episcopũ Romanæ sedis referre audetis? & quod magis ridiculũ est, nõ aduertistis vos vobis contradicere. Cum .n. Episcopum Rom. episcopum primæ sedis vocari, & esse conceditis, primatũ ei, licet inuiti & nescientes, conceditis. Quomodo .n. prima inter reliquas alias Sedes esse poterat, nisi primatũ inter eas haberet? cũ enim Romana nõ sit prima Sedes in his aut illis prouincijs, vt est Carthagin. prima in prouincijs Africæ; Alexãdrina prima in prouincijs Ægypti, Lybiæ, & Pẽtapolis; Antiochena itẽ prima in suis; relinquitur, vt sit prima Sedes in omnib prouincijs Ecclesiæ Catholicæ, aut nusquã est prima. Habet igitur potestatẽ in episcopos omniũ prouinciarũ, vt habet propter eius formã Alexãdrina Sedes potestatẽ in suarũ prouinciarũ episcopos; Antiochena itẽ in suarum; & Carthagin. in episcopos Africæ. Aut dicãt Centuriatores, si sciunt, aut vsquã legerunt, in quarũ prouinciarũ Episcopos habeat priuatẽ potestatẽ prima sedes episcopi Romani, quã ipsi confitẽtur appellatã esse in Synodo Carthagin. primã Sedẽ. Aut si dicere non possunt, superest, vt vel confiteantur, esse quidẽ illam primã Sedẽ, sed inter nullas alias; quo nihil potest esse magis delirũ; vel primã esse inter reliquas omnes. Sic isti sapientes iuxta verbum domini in astutia sua cõprehensi sunt. Canon igitur

De canone Synodi Carthagin. ne quis episcopus vniuersalis vocetur &c.

Quomodo magistri Lutheranorũ, cum concedunt vocari, & esse episcopum Romanũ Episcopum primæ sedis secundum decretum Synodi Carthaginẽsis, primatum nesciẽtes & nolentes ei tribuunt.

concilij

concilij Africani, à Gratiano relatus dis. 99. c. primæ sedis, qui vt demonstratũ est, de episcopo Romano non potest intelligi, sancitus est de primatibus Africæ, id est, de episcopis primarum sediũ in Africa, quia olim, vt Leo IX. in epistola ad Petrum, & Ioannẽ episcopos Africanos contra episcopum Grumitanũ scripsit, in singulis prouincijs Africæ primates instituebantur non secundũ potentiam (inquit) alicuius Ciuitatis, sed secundũ tempus suæ ordinationis. Metropolitani .n. vocabãtur in Africa primates; qui erãt episcopi primarũ Sedium, quib. tamen præerat Episcopus Carthagin. prim⁹ vt idẽ Leo ait, & maximus totius Africæ Metropolitan⁹ propter Carthaginẽ totius Africæ Metropolim, qui solus accipiebat palliũ ab apostolica Sede, vnde & episcopos cõsecrãdi (inquit) principale, & antiquũ ius retinet, vt ex verbis Aurelij in Concilio Carthaginensi 3. c. 39. intelligi potest. De primatib. igitur Africæ, qui dicebantur, & erant episcopi primarũ sedium in Africa, sic cautũ est canone illo dis. 99. ca. primæ sedis, vt admonerentur se intra modũ suũ, & mensurã continere, ne se aliquãdo in dignitatẽ Ecclesiæ Carthagin. efferrent, vt Grumitanus ille episcopus tẽpore Leonis IX. tẽtauit, de quo sic in ea ipsa epist. idẽ Leo scripsit; neq; quicunq; ille sit Grumitanus episcopus aliquã licentiã consecrandi episcopos, vel disponẽdi, seu prouinciale conciliũ conuocandi habet sine consensu Carthaginẽsis Episcopi, cuiuslibet dignitatis, aut potestatis sit, qui cætera præterquã quæ ad propriã Ecclesiam pertinent, sicut & alij Africani episcopi, consilio Carthaginensis Archiepiscopi aget,

Quomodo Canon synodi Carthaginensis ad Episcopũ Romanum referri non potest.

Quomodo Canon dist. 99. c. primæ sedis, de primatibus Africę, qui dicebantur episcopi primarum sedium, omnino intelligendus est.

Quòd episcopi primarum sedium in Africa subiecti erãt episcopo Carthaginensi.

Deinde, quòd addidisti, " Vbi nominatim vetat Canon, ne " ipse Romanus pontifex vniuersalis appelletur, *mendose hoc à te appositum est Canoni. Nunquam hoc legisti, nec ante te legerunt in Synodo Africana Magdeburgenses, quos tu sequutus es, qui hoc ipsum Canoni addiderunt, quo magis lectores artificioso mendacio fallerẽtur. Illud enim non est ex canone Concilij Africani, sed ex Gratiani rubrica (sic vocant summas capitum inscriptas singulis capitibus) in caput proximè sequens epistolæ Pelagij pontificis. Qui quidẽ prohibuit, vt nullus patriarcha vniuersalis appellaretur, quia qui se sic appellaret, se solum patriarcham*

Quid mẽdose appositum fuerit Canoni Concilij Carth. Antonius.

Quomodo vocabulum vniuersalis acciperent, qui prohibuerunt, vt nullus patriarcha vniuersalis appellaretur.

appellari velle videretur, vt idem exposuit subiungens, quia si vnus patriarcha vniuersalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur, dis. 99. cap. nullus patriarcha. Eodem modo accipiebat verbũ vniuersalis beatus Greg. conquerens de Ioanne Episcopo Constantinopolitano, quod se Episcopum vniuersalẽ appellaret, sic libro 4. epist. 33. ad Constantiam Augustam scripsit, triste tamen est, vt patienter feratur, quatenus despectis omnibus prædictus frater, & coepiscopus meus, solus conatur appellari episcopus. Deinde subiungit, sed in hac eius superbia, quid aliud, nisi propinqua iam Antichristi esse tempora designatur, & quæ sequuntur. Hæc itaq; erat intolerabilis superbia, videri velle appellatione huius nominis vniuersalis, quasi solus ipse esset episcopus, quod erat scandali plenum, & schismatis seminarium. Vnde libro 6. epist. 28. ad Cyriacum Episcopum Constant. sic scripsit, oportet ergo, vt mihi, atq; omnibus fratribus vestris eius charitatis pulchritudinem in hoc primũ opere monstretis, vt verbum superbiæ, per quod graue scandalum in Ecclesijs generatur, auferre festinetis, hoc modis omnibus implentes, quod scriptum est, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Et paulo post, ego enim Iesum testẽ inuoco in anima mea, quia à summo vsq; ad vltimum nulli hominum dare scandali occasionem volo: omnes magnos esse, & honorabiles cupio, quorum tamen honor honori omnipotentis Dei non detrahat. Nam quisquis se cõtra Deũ honorari appetit, mihi honorabilis non est. Non obscure significauit hic, quòd hoc insolens, & superbum nomen vniuersalis tribui sibi nollet, nõ pertinere hoc ad minuendũ honorem, quo cathedram Petri Christus honorauit, quem vniuersali Ecclesiæ præposuit; quod idem Gregorius clarius adhuc significauit libro 7. epist. 30. ad Eulogium Episcopum Alexandrinum, qui in litteris suis ad Gregorium, vniuersalem Papam eum appellauerat, ecce, inquit, in præfatione epistolæ quam ad me ipsum qui prohibui, direxistis, superbæ appellationis verbum vniuersalem me papam dicentes imprimere curastis, quod peto dulcißima mihi sanctitas vestra vltra nõ faciat, quia vobis subtrahitur, quod alteri, plusquam ratio exigit, præbetur: ego enim non verbis quæro pro-

Quomodo declarauit Greg. magnus, quod nollet vocari vniuersalis episcopus nõ pertinere ad minuendum honorem, quo cathedram Petri Deus honorare voluit, cui qui honorẽ detrahit, Deo detrahit.

ro prosperari, sed moribus; nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem perdere cognosco. Hoc, vt antea dixi, idcirco ait, quod qui vniuersalem Papam, siue Episcopum se, vel alium dicit, significare videtur non esse alium papam, id est, episcopum; quod est honorem Papæ, id est, Episcopi alijs detrahere. Deinde subiungit, meus namque honor, est honor vniuersalis Ecclesiæ; scilicet quia Ecclesia vniuersalis erat Ecclesia eius. Sicut enim honor episcopi est honor Ecclesiæ suæ, cui præest: vt Constantinopolitani honor, Ecclesiæ Constantinopolitanæ honor est; sic papæ, siue episcopi Romani honor Ecclesiæ vniuersalis est, cui præest. Plane igitur vniuersalis Ecclesiæ papam, siue episcopum se profitetur, quod est primatum in reliquos episcopos habere, quorum cuique portio gregis ascripta sit, vt ait Cyprianus, quam regat vnusquisque & gubernet, rationem sui actus domino redditurus. Illud verò vocabulum, vniuersalis episcopus, siue papa, significabat, vt sæpius dicam, non esse alium episcopum; vt si de aliquo diceremus, esse eũ in mundo vniuersalem hominem, significaremus sane, esse eum vniuersum hominem, id est, nullum hominem præter ipsum esse in mundo. Cũ tamen Pontifex ita sit episcopus, vt sint alij eius Coepiscopi, sicut paulo ante in Epistola ad Constantiam Augustam Ioannem patriarcham Const. fratrem, & Coepiscopum suum vocauit; licet solus sit vniuersalis Ecclesiæ Episcopus; sicut alij, suæ quisque partis Ecclesiæ vniuersalis episcopus. Vnde idem Greg. subiungit, tunc ego verè honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim vniuersalem papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur vniuersum. Sic etiã respondi dudum Andreæ Freyhubio, qui Gregorium magnum citauit testem contra primatum, quòd nollet vocari vniuersalis, id est vniuersus episcopus, hoc enim significabat vniuersalis episcopus vt idem Gregorius declarauit, qui testimonium potius contra Andream dixit, quia plane significauit se esse episcopũ vniuersalis Ecclesiæ, sicut iam explicatum est, licet nollet se episcopum vniuersalem vocari, quasi nullus alius esset episcopus, hoc enim videbatur ei significare vniuersalis episcopus. Ex his intelliges

Quomodo Gregorius plane significat esse se episcopum vniuersalis Ecclesiæ.

Quomodo Gregorius vniuersalis Episcopus appellari nolebat, quòd videretur ei perinde esse sic appellari, vt si appellaretur vniuersus episcopus, quasi nullus alius esset episcopus, cum tamen omnes episcopi essent Coepiscopi eius.

iam, quid sibi velit illa rubrica, qui canoni Synodi Africanæ siue malitiose, siue ignorãter affingere voluisti. Sed Pergamus vlterius „ *ordine, sequitur enim:* Quin etiã Romani põtifices procura„runt, vt imperatorijs edictis cæteris Ecclesijs præferren„tur, vt constat ex vetere historia, & ex Gratiano 96. & 97. „ &c. adeò, vt iã dubitari nõ possit, quin primatus Roma„nus sit humani Iuris. Quod argumentum alij fuse, & do„ctissime persequuti sunt, itaque nihil attinet plura nunc „de hac re dicere. *Quæ ista vetus historia, quã citas bone Antoni? cur cælas? quid pudet tui testis, si grauis est, & ἀξιόπιστος? imitatus es Andream Freyhubium, cui tu vt subuenires, accurristi, is enim hoc ipsum, quod tu nunc, obiecit his verbis,* Huc acce„dit, *inquit*, quòd ex fide dignissimis scriptoribus constat, „ multis post natum Christum annis Bonifacium 3. vix „ tandem magna contentione obtinuisse à crudeli tyran„no Phoca, vt caput omnium Ecclesiarum cõstitueretur „ Ecclesia Romana, quem honorem sibi peculiariter ven„dicare conatus fuit patriarcha Cõstantinopolitanus; nõ „ igitur à Petro acceperunt pontifices Romani, quẽ plenis „ buccis iactant, primatũ, sed plane Sinonijs artibus sibi ac„ quisiuerũt. *Quia tu idem sentis, & quos bonus Andreas fide dignissimos scriptores vocauit, tu veterẽ historiã; quod illi nuper respõdi, tibi responsum sit. sic enim aiebã, quia tibi, vt cæteris Protestantibus, mala mens, ac malus animus in pontificem est, quæcunq; in eum detorquere potes, detorques; nihil interim curans, vtrũ tuam potius causam lædas; vt hic, & si nõ nominasti, Platinã citas, quẽ inter scriptores fide dignissimos numeras, cuius etiã verbis visus es, qui te mendacij conuinci. Sic .n. ait Platina, Bonifacius 3. patria Romanus, à Phoca imperatore obtinuit, magnã tamen contentione, vt Sedes beati Petri apostoli, quæ caput est omniũ Ecclesiarũ, ita & diceretur, & haberetur ab omnibus; nõ enim si quid tale est, continuo ab omnibus tale habetur; vt si tu, aiebã, sis probus, non tamen talis in Saxonia habearis; aut contra. Hoc ego illi tunc, & nunc tibi; nec enim tu vetustiorem, aut fide digniorem historiam habes, quã tuus Andreas habuit, quæ te à mendacio defendat*

Quomodo sicut testis citatus ab Andrea Freyhubio cõtra eũ testatus est, sic etiam hic Antonio Sadeeli eius cõmilitoni euenit.

Quomodo Antonius imperatoria edicta, & veterẽ historiam cũ duabus dis. Gratiani co ntrã primatum

fendat; & nõ contra te testimoniũ dicat; vt dixit contra Andream testis ab eo etsi non nominatim citatus. Idem etiam euenit tibi hic, citasti enim cum vetere historia Gratianum dis. 96. & 97. &c. in quibus locis, si ambas distinctiões relegas, nihil penitus reperies, quod non tecum pugnet, vt vehemẽter cæcitatem tuam mirer, academiam tuam appello, ipsa iudicet, si quæ sunt ibi de præferenda Ecclesia Romana cæteris Ecclesijs imperatoria edicta, quæ non magis nominasti, quorum imperatorum essent, quàm veterem historiam, cuius scriptoris. Pergis deinde, Sed cum Tertullianũ dico vocasse Romanum Episcopum, episcopum episcoporum, fallis, *inquis,* παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. Illud enim obijcit Tertullianus per ludibrium, vt ambitionem episcopi Romani perstringat. *Miror ita te interpretari, quod nemo non intelligat vafre, & malitiose te interpretari. Si per ludibriũ vocat Tertullianus episcopum episcoporum, igitur per ludibrium quoq; vocat maximum; quia si maximus, igitur supra omnes episcopos est, ac proinde episcopus episcoporum; aut certe si episcopus episcoporũ non est, neq; maxim⁹ est, quia alios omnes infra se non habet. Quod si neq; maximus est, nec episcopus episcoporũ est, sed potius oẽs alios habet æquales, quid ita ægre ferebat Tertullianus edictũ Episcopi non omnib. episcopis superioris, sed potius, vt tu vis, æqualis potestate? aut quorsũ attinet, vocare edictũ eius peremptorium? edictũ enim peremptoriũ an poßit proponere, qui non habet potestatem in eos, quibus proponit, consule tuos Iurisconsultos. Defendens, enim Tertullianus similem Nouati errorem de non admittendis ad pœnitentiam mœchis & fornicatoribus, audio inquit, edictũ etiam esse propositum, & quidem peremptoriũ, pontifex scilicet maximus, episcopus episcoporũ dicit, Ego & mœchiæ, & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto &c. Quorsum hic perstringeret Tertullianus, vt tu somnias, ambitionem pontificis? an dare veniam mœchis, & fornicarijs pœnitentibus, contrarium erat ambitioni? putasti fortasse perstrinxisse hic Tertullianum ambitionem pontificis, vt Paulus iniustitiã Ananiæ perstrinxit, cum ei dixit, & tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem*

successoris Petri à Christo constitutũ citat, neque tamen quorũ imperatorum edicta, neq; quorũ, aut cuius scriptoris historiã veterẽ dicat nominauit, ne mẽdaciũ eius deprehenderetur sicut in duab. distinct. ab eodem citatis deprehensum est.

Quomodo quod Tertullianus Episcopum Romanum in libro de pudicitia Episcopum episcoporum vocat, interpretatione vafricie, & malitia plena eludere voluit Antonius, quia aliter respõdere non poterat.

legem iubes me percuti? at hic Ananias inexcusabilis erat, sicut idem apost. ad Romanos scripsit, quia in quo alterum iudicabat, seipsum condemnabat, idem enim agebat, quod iudicabat; iudicabat Ananias Paulum tanquam reum legis violatæ, vt ipse putabat, & ipse idem in iudicio contra legem plane agebat. Quid simile in pontificem dantem veniam mœchis, & fornicarijs pœnitentibus dici potuit? si habebat speciem ambitionis hæc venia, igitur ambitionem docuit Apostolus quia promisit veniam mœchis, & fornicarijs, si pœnitentiam agerent, cum dixit in epist. ad Cor. 2. de ijs, qui mœchi & fornicarij fuerant, timeo enim, ne forte cum venero, non quales volo, inueniam vos; & paulo post, & lugeam multos ex ijs, qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt. Hoc potius Antoni intelligere te oportebat, vt dissuaderet Tertullianus, si forte posset, pontifici Romano tale edictum, quale propositum esse audierat, quod errore deceptus, scripturis sanctis aduersari putabat, admonuisse eum de gradu summo, in quo erat, ne causam schismatis Coepiscopis suis præberet, quorũ ipse princeps, & caput esset. Erant enim tempore Tertulliani episcopi, qui mœchos, & fornicarios ad pœnitentiam non admittebant, vt peracta pœnitentia, pacem & veniam eis darent, sequentes hæresim Nouati, & Nouatiani de lapsis; qui tamen non sciderunt Ecclesiam, vt beatus Cyprianus de eis testatur libro 4. epist. 2. ad Antonianum, sic enim scripsit, & quidem apud antecessores nostros quidam de episcopis istis in prouincia nostra dandã pacem Mœchis non putauerunt; & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauserunt; non tamen à Coepiscoporum suorum collegio recesserũt, aut Catholicæ Ecclesiæ vnitatem vel duritie, vel obstinatione sua ruperunt, vt quia apud alios adulteris pax dabatur; qui non dabat, de Ecclesia separaretur, manente concordiæ vinculo &c. pontificem itaque maximum, episcopum episcoporum vocauit, non vt perstringeret ambitionem, quo nihil insulsius, nec ineptius, neque delirius dici potuit; sed vt verum fateretur, quo magis edictum illud infamaret, quod ab eo, qui omnibus episcopis præerat, propositum es-

Quomodo redarguatur interpretatio Antonij de episcopo episcoporũ à Tertulliano quasi ad perstringẽdam ambitionem dicto.

Quomodo Antonius ambitiosũ quoq; faciat Apostolum in dãda venia mœchis pœnitẽtib. sicut Episcopum Romanum facit.

Quomodo debuisset Antonius Tertullianũ intelligere, nisi obtuse & malitiose potius maluisset.

Quomodo nihil insulsius nec ineptius, neque delirius dici potuit, q̃ quod Antonius dixit vocasse Tertullianum

tum esset, vnde illa exclamatio admirationis, & conquestionis, ô edictum, cui ascribi non poterit bonum factum. Sicut hic Tertullianus appellauit pontificem Romanum Episcopum episcoporum, sic beatus Cyprianus libro 4. epist. 2. ad Antonianum dixit de Cornelio facto episcopo Romano ascendisse ad Sacerdotij sublime fastigium. Quomodo ad sublime fastigium sacerdotij, id est, episcopatus ascendit, si non erat supra omnes? sicut enim summum non est, nisi vnum, sic fastigium non est, nisi vnum sit, quod alijs inferioribus praeminet, aequale enim aequalibus non praeminet. Illud autem, quod hic adiunxisti, fallis παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως cui non moueat risum? dic mihi bone Sophista, & in Aristotelicis elenchis callentissimè erudite, quid est in his duobus verbis, Episcopus episcoporum, simile illis exemplis, quae tuus Aristoteles in explicatione fallaciae παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως posuit? Sic enim ait, Sophistici elenchi, id est, captiones & fallaciae, propter figuram dictionis accidunt, quando non idem eodem modo exponitur, vt si quod est masculini generis, propter figuram dictionis interpretemur esse faeminini; aut contra; similiter in neutro. Aut rursus quod est in vna categoria, interpretemur esse alterius, vt quantũ quale; aut contra; aut facere pati; aut contra; item, si quod significat sic, aut aliter dispositum esse, figura, & similitudine dictionis significet agere, vt valere simili figura dictionis dicitur, vt scindere; illud tamen significat quale aliquid, & sic dispositum esse; hoc verò aliquid facere. haec tuus Philosophus: accomoda tu nunc ad ista exempla istas duas dictiones episcopus episcoporum, vt probes fallere me παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. Credo pudet te iam fallaciae tuae, tu enim es tu, qui dicis, quod non intelligis, nec est; vt aliquid dicere videaris; vt sis verè Sophista, qui studes ad fallendum, vt sapiens existimeris. Sed contra eueniet: insipientia enim tua, nota erit omnibus tuae academiae, quia veritati resistis, fecisti itaq;, vt saepe alias, quod haeretici solent, quibus mos est, inquit Tertull. disputans contra Hermogenem, simplicia quaeq; torquere. Quid enim simplicius dici poterat ab eo, qui semper de Ecclesia Romana honorificè, & de Petro Ecclesiae petra loqui solitus

episcopum Romanum episcopum episcoporũ, & maximũ, vt perstringeret eius ambitionẽ, si consideretur, de qua re ageretur, cum sic eũ vocauit, & quid edictũ peremptorium vocetur.

Quomodo Antonius cũ me dicit fallere figura dictionis ipse fallit & quęstit fallacia figurae dictionis, ignorare se ostendit.

Quomodo Antonius Sadeel sit vere Sophista.

Mos haereticorum à Tertulliano notatus, quem morẽ Antonius imitatur.

erat, quàm pontificem Romanum, maximum Episcoporum dicere? Sed pergit Antonius refutare obiecta sibi.

CAPVT XIX.

De Canone sexto Synodi Nicenæ & de particula ἐπειδὴ, quomodo non similitudinẽ, vt Antonius contendit, sed causam significet, & quomodo id ꝓbetur testimonijs ab ipso pro se citatis: itẽ explicatio & probatio philosophica significare causam hãc particulam in Canone Niceno. & verbi πρεσβεῖον interpretatio. & quomodo ratione boni ordinis, ad quem confitetur Antonius spectasse Canonem Nicenum, idem Antonius redarguitur multipliciter, & quã multis modis Ecclesiam prodat, cum ad ius humanum reuocat primatum Episcopi Romani. item de vetustissimo statuto Synodi Carthagin. non prouocãdi ad pontificem, quomodo illud Cyprianus intellexerit ipso interprete, & alijs episcopis Africanis interpretibus.

,, Vòd autẽ (*inquit*) sextum Canonẽ Nicenæ Synodi, eludere voluisti ex particula ἐπειδὴ, qua dicis causã efficientem significari: id verò minus etiã est, quàm Sophisticũ; licet ante te Pamelius idẽ tẽtauerit. Disce vero à grãmaticis, quid ἐπειδὴ differat à διότι. Cæterũ, qui non perspiciat similitudinẽ, & exemplum, nõ autem causam efficientẽ proponi? habet, inquit Canõ, etiã ipso Pamelio citante, Episcopus Alexandrinus Libyæ, & Pentapolis potestatẽ, quoniam & Romano hæc est consuetudo, hic ἐπειδὴ nõ causam efficientẽ significat, sed rationẽ similitudinis, nempe vt simili iure vtatur Episcopus Alexãdrinus, itemque Antiochenus, quo Romanus vti cõsueuit. *Qui ad Grãmaticos prouocasti, vt negares significare causã ἐπειδὴ, cur nõ citasti testem vnũ saltem Grammaticũ, qui dixerit, significare similitudinẽ? & poni pro ὡς, ὥσπερ, καθάπερ, καθὼς, velut, sicut, quemadmodũ; hæc enim & alia eiusmodi, sunt similitudinis, vel exẽpli. Aut rursus si neminẽ reperire potuisti, alioqui testimoniũ eius produxisses, cur nõ puduit te tyronẽ in Græcis me ad Grãmaticos prouocare? sed omittamus Grãmaticos, qui te oẽs condemnant: nullus .n. dicit quod tu, similitudinẽ, & exẽplum significare ἐπειδὴ; ego ad testimonia, quæ tu cõtra te recitasti, & ad academiam tuã te prouoco; cũ Lucas ait, vt tu etiã dicis, visũ esse sibi cõscribere historiã euãgelicã, quoniã multi aggressi essent eandẽ narrationẽ cõponere, sic .n. tu scribis, an nõ plane causã scribendi declarat vox ἐπειδὴ, quæ Latinis est quoniam? quis vnquã dixit quoniã, similitudinẽ, aut exemplũ significare? vertã hic è Græco huius proœmij Lucæ euãgelistæ eruditissimã interpretationẽ Photij Cõstantinopolitani. Hoc proœmiũ, inquit, duo habet capita, alterũ est cõmendatio eorũ, qui ante cõscripserant euangeliũ, vt Matthæi, & Marci; alterũ, causa propter quã ad scri-*

Quomodo ἐπειδὴ non similitudinem & exemplum significet, sicut Antonius rudis in Græcis litteris falso affirmat, & quomodo suis exẽplis ex scriptura petitis redarguatur

Quomodo sicut dicit Antonius significare ἐπειδὴ similitudinem, & exemplũ, sic potest

scribendũ accesserit. Quia vero dixit, aggr... sunt siue tentarũt; Græce est ἐπεχείρησαν, qđ verbũ in eos cõuenire potest, qui audacter, & temerarie aliquid capesſunt; & in eos, qui considerate, & religiose; idcirco duplicem correctionẽ adhibet verbo, vna est ex eo, quod ait, aggreßi sunt narrationẽ rerũ, quæ nobis certæ sũt; altera est ex eo, ꝙ ait, sicut nobis tradiderũt &c. qui enim hæc duo seruant in aggrediendis narrationibus, recte illi quidẽ, & legitime, ac reuerẽtur aggrediuntur, veritatẽ promittentes ἀδιστάκτῳ πληροφορίᾳ, & auctoritate eorũ, qui tradiderunt, fidẽ Historiæ cõmendantes, ac suadentes. et paulo post, quia vero quæ absq; scripto tradita erãt, facile poterãt aut obliuione deleri, aut malitia deprauari, idcirco qui suis oculis viderũt, & ministri verbi fuerũt, primi, quod illis traditũ erat, cunctis scripserũt. Verũ Lucas quidẽ & Marcus sicut acceperunt, ita tradiderunt; alij vero nõnulli neq; de quibus certi essent, neq; quæ accepissent ab hijs, qui viderãt; neq; sicut acceperãt ab ijs, à quibus acceperãt, sed sicut audaci, & improba mẽte acti sunt, ita aggreßi sunt narrare, quæ cõfinxerunt, cuiusmodi est euangeliũ, ꝙ dicitur secundũ Aegyptios, & secundũ XII. & alia huiusmodi. Lucas ergo postquã cõmendauit diligentiã euangelistarũ, eodẽ studio, & proposito se ait accedere ad scribẽdũ, & eadẽ, quæ illi ratione & causa. Vt enim quæ sibi tradita acceperũt, & quemadmodũ acceperũt, ita scripserũt, sic Lucas quia à principio ἠκολούθησεν, id est, sectatus est, & quẽadmodũ sectatus est, ita ad scribendũ animũ applicuit. Itaq; nõ discrepat ab illis, sed cõfirmat potius. Altera scribendi causa extitit. quod, cùm Theophilum quẽdam effecisset verè Theophilum, id est, dei studiosum, eidemq; absq; scripto doctrinã fidei tradidisset, auditu aũt tantum percepisse non erat tutũ, idcirco quæ docuerat verbis, scripto firmauit; ac litteris custodita huic Theophilo reliquit; & per eum cuncto orbi. Ergo qui hunc antecesserunt euangelistæ, cum nihil de se præfati sint, huic videntur testimonium de se reliquisse; qui etiam causam, cur post illos scripserit, declarat. Hactenus Photius. En Antoni testimonium grauißimũ eruditißimi auctoris, significare causam ἐπειδὴ hoc loco, quem tu contra te citasti, non intelligens quid diceres, quod paßim tibi accidit. Quia n. ab ijs, qui viderant, μετὰ πάσης πληροφορίας didicerat Lucas euangeliũ, accesſit ad scribendũ. magistri igitur fuerũt causa efficiens doctrinæ eius; & ipse ab illis doctus, fuit causa efficiens suæ scriptionis. causa vero finalis, quæ primũ mouit, fuit, quã idem explicauit, & proposuit, cũ ait, visum est tibi scribere ex ordine optime Theophile, vt cognoscas eorũ verborũ, de quibus eruditus es, veritatẽ. Sed quid hic moror? habemus reũ confitentẽ, tu confiteris ἐπειδὴ quoniã significare hic; quoniã vero similitudinẽ, & exẽplũ significare probandũ tibi erat: aut certe, nõ quoniã, sed aliter interpretari debuisti. Et miror, cũ sem p soleas sine vlla neceßitate aut vtilitate nouã è Græco interpretationẽ in nouo testamẽto afferre, quæ nostra tibi sordet, cur hic, cũ te neceßitas vrge-

Idẽ dicere de coniũctione quoniam apud Latinos Prooemij Lucę euãgelistæ interpretatio Photij Const. eruditißima.

Demonstratio significare in prooemio Lucę Euangelistæ causã ἐπειδὴ.

Quomodo ipsemet Antonius cõfitetur, ἐπειδὴ nõ similitudinem & exemplũ, vt prius dixerat, & docere volebat, sed causã

significare, quod negauerat; siquidē fatetur significare quoniam. sibi itaque nesciens, & nolens repugnat, dū non intelligit quod loquitur.

vrgeret, hanc occasionem necessariam aliter vertendi prætermisisti? tentasti tu quidem bone Antoni, quis dubitet? sed non successit. Alius locus, quem citasti, est act. 13. Paulus, inquis, conuertit se ad gentes, quoniam Iudæi reijciebant Euangeliū. Hic quoque est ἐπειδὴ, quod tu etiam fateris significare quoniam, & recte quidem fateris, ne alio teste quam te ipso ad vincendam causam opus sit. Interroga tu academiam tuam an sit vllus in ea, qui non statim vt audiat hic, conuersos esse apostolos ad gentes, quoniam Iudæi Euangelium reijciebant, intelligat, reijcere Iudæos Euangelium, causam extitisse prædicandi euangelium gentibus? hæc causa reijciendi Euangelium adiuuauit apostolos ad prædicandum statim gentibus, relictis Iudæis, vt sic carnem suam, vt Apost. ad Romanos scripsit, id est, Iudæos ad æmulandum prouocarent. Hic erat finis propositus, sicut apost. ait; illorum enim delicto salus est gentibus, vt illos æmulentur; ex reiectione igitur euangelij facta à Iudæis tanquam ex causa sine qua non, quæ numeratur causa adiuuans, prædicatio Euangelij manauit ad gentes. quomodo ergo hic illud, quoniam, Græcè ἐπειδὴ, similitudinem, & exemplum significare dices? occasionem fortasse dices, hoc enim tertium addidisti. Ac omne, quod per occasionem fit, quod sine occasione non fieret, causam habet eam occasionem. quidquid enim est, sine quo non contingit fieri, quod fit, causa est: sic tradit Clem. Alex. lib. VIII. Stromatum de causis, cuius hæc sunt verba ad verbū de Græco expressa. Tertius locus est 1. Cor. 15. quoniā per hominem mors, per hominem quoque resurrectio mortuorum. hunc locum interpretans Theophylactus, Chrysostomum, vt fere solet, sequutus, sic scripsit in suis Commen. αἰτίαν προςίθησι, δι' ἧς πιςοῦται τὰ εἰρημένα. δεῖ γὰρ αὐτὴν νικῆσαι τὴν νικηθεῖσαν φύσιν, καὶ τὸν καταβληθέντα αὐτὸν ἐκνικῆσαι. id est, causam adiungit, qua cōfirmat, quæ dicta sunt, oportebat enim, inquit, vt natura, quæ victa fuerat, vinceret; & homo deiectus, superaret. Causa igitur, cur Christus resurrexit, fuit casus, & mors hominis; etenim quia mortuus est homo propter peccatum, Christus mortuus est, vt eum redimeret, & à morte, in quam ceciderat, eriperet: & quia mortuus est Christus, qui peccatum

Demōstratio ex alio loco in actis Apost ab Antonio citato, significare ἐπειδὴ non similitudinem vt ipse probare volebat; sed causam, quod negabat.

catum non fecerat, neque facere poterat, idcirco à morte detineri non potuit, quin potius solutis doloribus inferni, à quibus detineri non potuit, vt dixit beatus Petrus, resurrexit. Causam igitur significabat hic ἐπειδὴ. Sed quia tu ad Grammaticos me misisti, vt ab eis discerem, quid ἐπειδὴ differat à διότι, Ego rursus ad Grammaticos, & ad Philosophos te remitto. Idem Clemens in eodem libro sic ait, αἴτιον καὶ ποιητικὸν τοῦτο πάντως ἐστὶ καὶ διό· εἰ δέ τι ἐστὶ διό, οὐ πάντως τοῦτο αἴτιον. *quod causa, inquit, est, & efficiens, idem omnino est propter quod; non tamen si quid est propter quod, idem erit prorsus etiam causa. Multa enim, inquit, concurrunt ad vnum effectum, propter quæ perficitur opus, sed non sunt omnia caussæ. Filios.n. non occidisset Medea, nisi fuisset irata; neque fuisset irata, nisi laborasset Zelotypia; neque fuisset Zelotypia, nisi amasset; nec amasset, nisi Iason Cholcos nauigasset; neq; Cholcos nauigasset, nisi Argo fuisset ædificata; nec Argo fuisset ædificata, nisi ligna fuissent scissa ex Pelio. In his omnibus cum sit alioqui διό, id est, propter quod, non tamen sunt omnia causæ cædis filiorum, sed sola Medea. Hactenus ἐπειδὴ non differt à διότι. Sed veniamus [illegible]ndem ad Canonem Nicenum, & doceamus, quomodo ἐπειδὴ causam in eo significet.* At tu, *inquis*, egregie causarum scrutator, " non animaduertis, quàm inepte causam efficientem in " hoc Canone scruteris. Quænam enim vnquam efficiẽs " causa effectum tam alienum genuerit? ita potius cõclu- " dendum fuit ex tua sententia, quandoquidem Episco- " pus Rom. habebat principatum in omnes Ecclesias, A- " lexandrinum, & Antiochenum episcopum ipsi quoque " subijciendum esse, cum tamen ille canon Nicenus tres " illos episcopos suis finibus distinctos esse iubeat. *Videamus igitur an tu potius sis egregiè ignarus causarum; qui me irridendo egregium scrutatorem causarum vocas. Cum canon Nicenus sancit, vt episcopus Alexandrinus Ægypti, Libyæ, & Pentapolis potestatem habeat, quoniam & episcopo Romano hæc est consuetudo &c. quid hoc sibi velit, quod de consuetudine episcopi Romani dicit, interpretatus est Nicolaus primus in epist. illa*

id est, similem formam, & exemplum. Forma enim, & exemplum potestatis, quam habet pontifex Romanus in successores Apostolorum, quorum princeps erat, causa efficiens extitit, vt Episcopus Alexandrinus, sanciente id Nicena Synodo & illam formam & exemplum contemplante, similem potestatem in Episcopos Ægypti, Libyæ, & Pentapolitanos haberet. Hanc rationem formæ, siue causæ exemplaris, citato etiam canone Apostolorum 34. notauit Sanctus Anacletus, quem patres Synodi Nicenæ sequuti sunt. Sic enim ait in Epistola tertia, inde namque & beati Apostoli inter se statuerunt, vt Episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos esset primus, quatenus ad eum potior eorum solicitudo pertineret, hic est Canon Apostolorum; deinde subiungit, & inter beatos Apostolos quædam fuit discretio: & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen à domino est concessum, & ipsi inter se idipsum voluerunt, vt reliquis omnibus præesset Apostolis: & Cephas, id est caput & principium teneret Apostolatus: qui & eandem formam suis successoribus, & reliquis Episcopis tenendam tradiderunt. Hactenus Anacletus. Propter hanc formam potestatis Petri, in reliquos omnes Apostolos à domino concessam & à beato Petro successori suo in successores Apostolorum, & reliquos Episcopos relictam, factum est, vt Synodo Nicena ita sanciente, patriarcha Alexandrinus potestatem haberet in prouincias Ægypti, Libyæ, & Pentapolis, & ipsarum prouinciarum Episcopis præesset. Igitur forma potestatis Episcopo Romano consueta, fuit causa potestatis Episcopo Alexandrino concessæ, & sancitæ. ἐπεὶ πᾶν αἴτιον ἐν τῷ δρᾶν τι νοεῖται, vt tradunt Philosophi, id est, quia omnis causa in agendo aliquid intelligitur. An cum Synodus dixit, habeat Episcopus Alexandrinus hanc potestatem, quia hoc est consuetum episcopo Romano, non satis aperte declarabat omnibus, exceptis contentiosis, & obstinatis, si non esset illa forma Episcopo Romano consueta, se talem formam potestatis non posse episcopis Alexand. & Antiocheno concedere? proba tu Antoni, quod hoc, nō habere eam consuetudinem episcopum Romanum, quā

Demōstratio, quomodo forma potestatis beati Petri successori suo relicta causa efficiens sit potestatis Episcopis Alexandrino & Antiocheno cōcessæ.

Quomodo adhuc philosophice probetur.

ἔθος in canone Niceno causā significare.

Synodus.

Synodus dicit, vt hoc demus nunc, non prohibuisset, quin illa potestas episcopo Alexandrino in Aegyptum, Libyam, & Pentapolim à Synodo Nicena cõcessa esset; & probatum à te erit, non fuisse causam eius consuetudinem Episcopi Romani; quia quod non prohibet, non est causa, tradunt Philosophi; sicut rursus, quod prohibet, causa est; siquidem in agendo aliquid, causa cernitur. Aut si hoc probare non potes; cede rationi nostræ, quia vt negatio causa negationis, sic affirmatio causa affirmationis, vt Aristoteles in secundo libro posteriorum tradit; aut si nec illud potes, nec hoc vis: esto ad aphoniam compulsus, vt stipes. Sed vrgebo adhuc rationem causæ, quam ἐπειδὴ in Niceno Canone declarat, quando scrutatorem causarum me vocas. Si Episcopus Alexandrinus primatum habet in episcopos Ægypti, Libyæ, & Pentapolis, quibus præest, & in quorum prouincias, & diæceses potestatem accepit, idque quia hoc consuetum est episcopo Romano habere scilicet primatum in episcopos, quibus præest, Ergo esse primum, magis conuenit episcopo Romano, quam episcopo Alexandrino: siquidem quia Episcopus Romanus primus est episcoporum, quibus præest; Episcopo Alexandrino concessum est à Synodo Nicena, vt esset primus Episcoporum, quibus per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim præest. Propter quod enim vnumquodque est, & illud magis est, dixit Philosophus libro 1. post. magis autem primus esse non potest, nisi sit primus omnium, & ex quo tanquam ex origine alij primi sint. ab ipso enim incipit ordo sacerdotalis, qui à beato Petro exordium cœpit, sicut S. Anacletus ait: & ab ipso incipit vnitas Ecclesiæ, quæ à beato Petro originem cepit, sicut ait beatus Cyprianus. At tu hic, Quænam, *inquis*, vnquam efficiens causa effectum tam alienum genuerit? immo quis effectus similior causæ suæ, & magis Synonymus dici potest, quam primatus ex primatu? ex primatu in omnes Ecclesias, & earum episcopos primatus in Ecclesias Ægypti, Libyæ, & Pentapolis? illud verò, quod ais, cum tamen ille canon Nicenus tres illos episcopos suis finibus distinctos esse iubeat, falsum est hoc, & ipsius canonis verba te falli conuincunt.

Adhuc vrgetur ratio causæ, quã ἐπειδὴ significat in Canone Niceno.

Quomodo episcopus Romanus sit primus Episcoporũ omnium.

Quomodo falsum sumit Antonius, vt probet non significare causam, illã in Canone

Si enim

Si enim Episcopo Romano Synodus Nicena iussit, vt tu fingis, esse distinctum suis finibus, vt tu loqueris, cur figuram sermonis mutauit? cur dixit figura iubendi, antiquæ consuetudines seruentur in Ægypto, Libya, & Pentapoli, vt episcopus Alexandrinus habeat horum omnium potestatem, episcopo verò nihil tali figura iubeat? sed potius se eum, eiusq; consuetudinem sequi profitetur in eo, quod de episcopo Alexandrino sancit, & iubet. Deinde addis, Quo fit, vt mentionem faciat priuilegiorum seruandorum Ecclesijs in alijs prouincijs, tantum abest, vt dicat omnes Ecclesias esse vni episcopo Romano addicendas. *situ,* πρεσβεῖον, *quod priuilegium in canone Niceno interpretati sunt, quid significaret, intellexisses, non existimares mentionem priuilegiorum Ecclesijs in alijs prouincijs seruandorum eò pertinere, vt episcopus Romanus habeat definitum & circumscriptū priuatis finibus priuilegiū, sicut Alexandrinus, & Antiochenus, atq; aliarum Ecclesiarum Episcopi. Explicaui notionem huius verbi* πρεσβεῖον *libro tertio contra Magdeburgenses, cum de hoc Canone sexto Synodi Nicenæ copiose dissererem. Sed repetam hic propter eos, qui libros illos non habent; à verbo igitur* πρεσβεύω πρεσβεῖον *dicitur, quo verbo vsus est Apostolus, cum ait, pro Christo ergo legatione fungimur; hoc enim est episcopi munus. Sed quia non licet episcopo, vbique legatione fungi, vt Paulo licebat, nisi tantum in diœcesi sibi assignata, vtitur Synodus verbo* πρεσβεῖον, *quod non iam solam legationem significat, sed diœcesim, in qua legatio pro Christo obeūda est; sicut* διδασκαλία *doctrinā significat;* διδασκαλεῖον *verò scholam, vbi docetur. Quare nugatur patronus Molinei, qui dicit solam dignitatem, & non potestatem significare hoc verbum in canone sexto concilij Niceni, cum legatio sine potestate explicari non possit. Explicatum verò est, & iam probatum, quemadmodum Synodus Nicena sequēs formam & exemplum Episcopi Romani sanxit, quod iam tunc in prisca consuetudine erat, vt episcopus Alexandrinus haberet potestatem in Aegyptum, Libyam, et Pentapolim: similiter Antiochenus in prouincias sibi iam olim subiectas. hi enim ha-*

Niceno con iunctionem ἰπαδί.

Quid πρεσβεῖον, quod priuelıgium interpretatus est vetus interpres, significet in canone Niceno, quod Antonius ignorauit, & alij cum eo.

H b bent

bent primatus in illarum prouinciarum episcopos ad exemplum episcopi Romani, qui habet in omnes. Sanxit etiam eadem Synodus eodem Canone, & propter eandem causam exemplarem episcopi Romani, vt reliquis Ecclesijs per prouincias seruarentur sua πρεσβεῖα, id est, suæ diœceses, vt quisque episcopus in diœcesi sua legatione sua pro Christo fungeretur, quod est seruari vnicuiq; Ecclesiæ, id est, episcopo cuiusq; Ecclesiæ suum πρεσβεῖον, quod interpres vertit priuilegium, quod tu non intelligens putasti significare hic, quod vulgo solet, vt priuilegium sit, vt iurisperiti definiunt, Lex, quæ contra ius commune emanat. Vnde tu intulisti, " Quo " fit, vt mentionem faciat priuilegiorum seruandorum " Ecclesijs in alijs prouincijs; tantum abest, vt dicat, omnes " Ecclesias esse vni episcopo addicẽdas. *Itaq; ignoratione huius vocabuli existimasti illam partem canonis de seruandis priuilegijs suis Ecclesijs, repugnare primatui episcopi Romani in omnes Ecclesias. Quia vero episcopi Romani πρεσβεῖον erat vniuersa Ecclesia per cunctum orbem diffusa, cui præsidet tanquam vnus pater familias, quem Christus domui suæ, quæ est vna Ecclesia Catholica, præfecit, & voluit, vt ab eo ordo sacerdotalis inciperet, & origo esset vnitatis Ecclesiæ, nihil de ea Synodus Nicena hic sanxit, sed potius eius formam, & exemplũ sequuta est, tanquam causam potestatis aliorũ; & εὐταξίας, vt tu recte vocas, & si non intelligens quid dicas, quod vbique tibi accidere, demonstraui, & domõstrabo adhuc. recte inquis, vetus illud Synodi decretum ad solam εὐταξίαν spectasse, quod ipsum optandum mihi erat, vt diceres, contra te enim dicis, quod contra me disputas. Si enim ad solam εὐταξίαν id est, bonum ordinem spectabat illud vetus decretum Synodi Nicenæ, igitur ad εὐταξίαν illam spectabat habere rationem episcopi Romani; siquidem ipsa Synodus testatur, sancire se hoc decretum de episcopi Alexãdrini potestate, & de Antiocheni, quia hæc, inquit, est consuetudo Episcopi Romani. Aut si non spectabat, frustra, & superuacue consuetudinis episcopi Romani Synodus meminit: siquidem εὐταξία, id est, bonus ordo esse poterat in prouincijs, & earum Ecclesijs, Alexandrino, & Antiocheno,*

Quomodo propter ignorationẽ huius verbi πρεσβεῖον, putauit Antonius illã partẽ canonis Niceni de seruãdis priuilegijs episcopis in eorum Ecclesijs repugnare primatui pontificis Romani.

Quomodo quod Antonius dixit decretũ Synodi Nicenæ ad solam εὐταξίαν, id est, ad bonum ordinem spectasse, contra se dixit, non intelligens quid diceret.

qui patriarchæ, siue primates erant, sine vlla in eos episcopi Romani potestate, et primatu. Si depingebat Synodus εὐταξίαν, *vt quid hanc lineam duxit, quæ ad illam imaginem non pertinebat? Deinde, si episcopus Alexandrinus, & episcopi Ecclesiarum per prouincias, in quas data est ei potestas, & Antiochenus item & episcopi Ecclesiarum per prouincias ei subiectas, & reliqui episcopi Ecclesiarum in alijs prouincijs erant vnum corpus Christi, quod est Ecclesia, quomodo esse poterat in illo corpore* εὐταξία, *id est, bonus ordo membrorum secundum analogiam corporis humani; quam Apostolus in epistola ad Corinthios describit, si Synodus ad* εὐταξίαν, *id est, ad compositionem ordinis in decreto suo spectans, non inprimis aspiciebat in vnum caput, & ad illud tanquam ad originem, & fundamentum* εὐταξίαν, *quam decreto suo formabat, non referebat? hic vos ad caput, quod est Christus, confugere soletis, quasi hoc sit caput, quod non posit dicere pedibus, non estis mihi necessarij. Aut quasi illa corporis humani analogia nihil funditus ad corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, pertineat. Aut si pertinet, &* εὐταξίαν *quæris, da in ea vnum caput. Aut si satis dicis esse vnũ vnius prouinciæ caput, qui dicitur, & est primus siue metropolitanus, quem habere debent ceu caput reliqui prouinciales Episcopi secundum canonẽ apostolorum, & secundum Canonẽ Nicenum, erit igitur vnum corpus Ecclesia, multis capitibus præditum. at si quis de duobus primatibus siue patriarchis Alexan. querelã haberet, quis erat adeundus iudex qui maior esset? par .n. in parẽ non habet potestatem. An satis prouisum erat bono ordini, quẽ dicis, cũ esset nullus, qui illis maior esset, et illos iudicare posset?*

Quomodo multipliciter redarguitur Antonius ratione εὐταξίας id est, compositionis boni ordinis, ad quã concessit spectasse canonem sextum concilij Niceni.

Ais deinde, "Nec.n. pij illi patres tyrannidẽ in Ecclesiam inuehere, sed tantũ schismaticis obuiam ire voluerunt." *Si noluerunt pij illi patres tyrannidem, vt dicis, in Ecclesiã inducere, voluerunt igitur regnũ in Ecclesia conseruare, siquidẽ tyrannis est aberratio, siue discessio à regno, vt Arist. tuus in libris de rep. tradit, quæ, inquit, tyrannis, quia à prima, & maximè diuina reip. forma, quæ regnũ dicitur, & est, degenerat, deterrimã esse necesse est. at regnum non est, nisi summa potestas penes vnum sit; Vnius*

Quomodo Antonius vt est lubricus, vbique labitur; & in laqueos se ipse inducit.

igitur primatum in Ecclesia illi pij patres Synodi Nicenæ in illa εὐταξία, quam tu dicis, sancienda, & agnouerunt, & retinere voluerunt, vt tu nolens prophetasti, cum dixisti, noluisse illos pios patres tyrannidem in Ecclesiam inuehere. Vt semper lubricus es, ita vbique laberis, & in laqueos te ipse inducis. Præterea, si sanctione istius εὐταξίας, quam dicis, tantum schismaticis patres illi obuiam ire voluerunt, & non introducere tyrannidem, cum hæresis sit maxima omnium tyrannis, hæretici enim est velle dominari fidei sine vlla ad scripturas secundum traditionem Apostolicæ prædicationis in Ecclesia intellectas, aut ad traditionem Apostolicam, aut ad pôtificem prouocatione; & vbi hæresis est, ibi schisma esse necesse est, alioqui hæresis esse desineret: sequitur, patres illos εὐταξία illa prouidisse, etiam voluisse, ne hæreses, & schismata essent; hoc autem prouisum esse non poterat, nisi in illa εὐταξία, cui, vt tu fateris, consultum decreto illo esse voluerunt, primatus vnius capitis ab illis Alexandrino, & Antiocheno, & à reliquis omnibus episcopis agnosceretur, & teneretur; quia ex eius origine episcopatus per cunctas mundi Ecclesias diffusus, qui vnus est, sicut vna Ecclesia, exordium ducit. Si negabis necessarium esse

Quomodo maxima omniũ tyrânis sit hæresis.

Testimoniũ Cypriani ad tollendas hęreses necessariũ esse in Ecclesia vnius capitis primatũ.

vnius capitis primatum, id est, Episcopi Romani beati Petri successoris, ad tollendas hæreses, & schismata, dicat testimonium beatus Cyprianus, & quia tu hunc testem vocare soles, condemnet te suo testimonio testis tuus. Qui postquã hæreticorum mores fraudulentos, & fallacias eorum descripsit; subiungit causam, & originem hæresum & schismatum his verbis in libro de vnitate Ecclesiæ, hoc eo fit fratres dilectissimi, dum ad veritatis originem non reditur; neq; caput quæritur; neq; magistri cælestis doctrina seruatur. Quæ si quis consideret, & examinet, tractatu longo, atque argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis; loquitur dominus ad Petrum, ego tibi dico, quia tu es Petrus, & super istam petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferorum non vincent eam, tibi dabo claues regni cælorum &c. & eidem post resurrectionem suam dicit, pasce oues meas. ibidem dicit idem Cyprianus, dispôsuisse dominum auctoritate sua,

vt ab

ut ab hoc uno Petro origo unitatis Ecclesiæ, quam super eum ædificaturus erat, inciperet. Hanc unitatem Ecclesiæ qui non tenet, inquit Cyprianus, tenere se fidē credit? si hæc, quæ beat⁹ Cyprianus scripsit, patres illi Synodi Nicenæ sciebāt, quomodo illo suo decreto ire obuiam schismaticis, ut tu ais, potuerunt, & ad compositionem ordinis spectare, si originem unitatis Ecclesiæ negligebant? quomodo εὐταξία, *id est, compositio ordinis Ecclesiæ, quæ una est, ab illis patribus constitui poterat, nisi constitutum erat prius, unde unitas Ecclesiæ inciperet? aut unde incipere poterat, nisi unde dominus auctoritate sua in Euangelio disposuit? à quo autem unitas Ecclesiæ incipit, is caput Ecclesiæ, quæ est corpus Christi, sit, necesse est. Inde igitur hæreses, & schismata nasci dixit Cyprianus, quia neq; caput hoc quæritur, neq; magistri cælestis doctrina seruatur. ipse enim dominus hoc caput Ecclesiæ constituit; & caput esse Ecclesiæ docuit. Illi verò patres Niceni non quærebant hoc caput; quia non quærunt qui iam habent; sed qui aut nō habent; aut quod habebant, amiserunt, ut ad illud respondeamus, quod de illis patribus & eorum decreto scripsisti,* Si primatus Episcopi Romani verbo Dei fundatus esset, certè id non erat prætermittendum, præsertim in decisione Synodali. *Immo non solum nō est prætermissum, sed potius tanquam fundamentum* εὐταξίας, *quam dicis, in Ecclesijs Episcoporum constituendæ, & tanquā principium potestatis eorum propositum est, cum dictum est, quia hæc est Episcopo Rom. consuetudo. Non enim illa consuetudo forma & exemplum potestatis Episcopi Alexandrini, & Antiocheni, & aliorum episcoporum in Ecclesijs suis esse potuisset, nisi sic dominus auctoritate sua disposuisset, cum Ecclesiam suam super Petrum ædificauit, & ab eo originem unitatis Ecclesiæ incipere voluit. Sed ut hic adhuc cauilleris, sic occurris,* Quinetiam cum ait, hanc esse Episcopo Romano consuetudinem, satis indicat, eum etiam primatum, quem tum in sua prouincia Romanus Episcopus habebat, niti sola consuetudine, (quā dictionem ridicule exponis potestatem spiritualem) & propterea esse humani iuris. *Et hic te ad academiā tuam pro-*

 uoco,

Quàm incredibile, & absurdum sit, nullas consuetudines à sanctis Apostolis in Ecclesia relictas esse; vt Antonius sentire & velle videtur.

Nullum magis idoneũ testẽ esse Apostolicę traditionis, quã consuetudinẽ Ecclesiæ Catholicæ.

Quomodo Antonius Sadeel in contẽtiosis numeretur, qui sunt peiores, quam qui nõ obediunt, quib. debent.

Quid differat nõ obediens à contentioso.

Quomodo Antonius Sadeel matrẽ Ecclesiã prodat, & dedecoret.

Qui consuetudinẽ primatus episc. Romani ad Ius humanũ reuocat, quã multis modis proditor existat, quod Antonio Sadeli contingit.

uoco, iudicet ipsa, an credendum sit, nullas consuetudines à sanctis Apostolis in Ecclesia relictas esse? an putabimus nihil in consuetudine relictum esse eorum, quæ Ecclesiæ didicerunt, & acceperũt, & audierunt, & viderunt in apostolis? sic enim Apostolus ad Philipp. scripsit, quæ & didicistis, & audistis in me, hæc agite. aut quæ à sanctis Apostolis in consuetudine relicta sunt, minus erant diuini iuris? aut continuo erunt humani, quia in consuetudine nitũtur? & quis magis idoneus testis traditionis Apostolicæ esse potest, quam consuetudo Ecclesiæ Dei? Non legisti Paulum, cùm contentiosis consuetudinem opponit, si quis, inquit, videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei? in istis contentiosis numeraris tu Antoni, qui peiores sunt quam non obedientes, sicut scriptum est in Deut. 21. filius noster non est obediens & contentiosus est, Græcè est ἀπειθὴς καὶ ἐρεθιστὴς, *siue* φιλόνεικος, *vt Philon Alexand. in libro de ebrietate legit, & interpretatur, ait enim interpretans hunc locum Deut.* φιλόνεικον, *id est, contentiosum esse, non solum qui non est obediens, qui dicitur* ἀπειθὴς, *sed contrarium facit; vt qui non honorat, inquit, parentes, est* ἀπειθὴς, *id est, non est eis obediens; qui dedecore afficit,* φιλόνεικος. *Qui non defendit patriam propter ignauiam, non obedit; qui prodit, contentiosus, sic tu non solum non præbes te matri Ecclesiæ, quæ te peperit, & regenerauit, obedientem, sed eam prodis, & dedecoras, cum contra consuetudinem ei à sanctis Apostolis traditam, & Euangelica auctoritate fundatam, primatum Petri humani iuris esse dicis. Audi quid doctissimus author Tertullian⁹ & traditionum apostolicarum, & Ecclesiæ consuetudinum scientissimus in libro de corona militis scribat, nihil interest, vtrum consuetudo, quæ idoneus testis est traditionis, scriptura, an traditione consistat; quando & legẽ ratio commendat: porro, inquit, si Lex ratione constat, Lex erit omne, quod ratione constiterit à quocunq; productum, neq; tam quærendus est auctor, quã auctoritas consuetudinis, cuius est traditio inuentrix; ratio confirmatrix; fides obseruatrix. Hæc omnia prodis Antoni, cũ consuetudinem primatus episcopi Romani, quam patres Niceni venerati sunt, & tanquam*

formam

formam sequuti, tu ad ius humanum reuocas; prodis inquam auctoritatē diuinam, qua fundata est, apostolicam traditionem, quæ eam Ecclesiæ transmisit; rationem, quæ eam confirmat; fidem Ecclesiæ Catholicæ, quæ eam obseruat. Præterea, cum Synodus Nicena dixit, τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, id est, vigeant priscæ consuetudines in Ægypto, Libya, & Pentapoli, vt episcopus Alexan. horum omnium potestatem habeat &c. quis dubitare potest, qui vim verbi ἀρχαίων calleat, quin illæ consuetudines priscæ, quas Synodus Nicena vigere, & firmas esse iubet, ab ipso principio Ecclesiarū apostolicarum à sanctis Apostolis traditæ essent? siquidē Petrus Marcū discipulum suū, & ex baptismo filium Alexandriam misit, & eū Ecclesiæ illi præfecit, & idē Antiochiæ Euodium, & postea Ignatium. Quod si priscæ iā erant, id est, ab ipso principio, vt dixi, Ecclesiarū apostolicarū institutæ, hoc enim significat ipsum vocabulū ἀπὸ τῆς ἀρχῆς dictū τὸ παμπάλαιον, cōsuetudo igitur episcopi Romani successoris beati Petri, quā eadem Synodus in ipso canone dicit, prisca quoque erat, & à sanctis apostolis ita tradita, sicut à domino Iesu acceperūt; siquidē in eam profitetur Synodus Nicena se intueri tanquā in formā, cū priscas consuetudines potestatis episcopi Alex. & Antioh. fixas esse iubet, quia ea est, inquit, episcopi Rom. consuetudo. An priscæ, & apostolicæ consuetudines à posteriore & humani Iuris consuetudine auctoritatē, & formā acceperunt? aut quod valentius est à minus valido robur, & firmitatē accipit? id est, diuinū ius ab humano? accepisse verò auctoritatē, & formā ex consuetudine episcopi Rom. tanquā ex causa efficiēte, & origine, ipse canon testis est, qui ait, vigeant priscæ consuetudines episcopi Alex. & Antioh. quia hæc est consuetudo Episc. Rom. an potuit clarius & apertius Synodus Nicena dicere vnde illæ priscæ cōsuetudines manassent, quā cum dixit, quia hæc est cōsuetudo episcopi Romani? hic tu, ne quod euidens erat, concederes, cœpisti cauillari in cōiunctione ἐπειδὴ & misisti me ad Grammaticos, qui te condemnant; vocasti testes locos scripturæ, qui contra te testati sunt; accesserūt etiam ex officina philosophiæ, qui contra te pronunciarent. Vndique teneris constrictus; sis licet anguis lubricus, elabi non poteris.

Quomodo illæ cōsuetudines priscę quas Canon sextus Synodi Nicenæ dicit, non potuerūt nō esse à sāctis Apostolis traditæ: in illis aūt est consuetudo episcopi Romani, quam idem canon dicit, & [illegible] quā tanquā in formā, [illegible] sequebatur, eadem Synodus intuebatur.

Quomodo illas priscas consuetudines potestatis Alexandrini episc. & Antioch. robur & auctoritatem accepisse à cōsuetudine prisca & Apostolica episcopi Romani tanquam à causa efficiēte, ipse canon testis sit.

Quomodo vndique Antonius Sadeel teneatur cōstrictus, vt elabi non queat, sit licet anguis lubricus.

Illud

Illud verò quod per parenthesim dixisti, ridicule me dictionem cõsuetudinis exposuisse potestatem spiritualem; quia tu paginam libri mei notasti, recitabo locum meæ expositionis, vt si appareat, me, vt tu dicis, dictionem consuetudinis exposuisse potestatẽ spiritualem, ridiculus habear, & numerer; sin verò non appareat; tu habearis mendax. Sic enim ego scripsi; si consuetudo Episcopi Romani, id est, potestas spiritualis, qua vti consueuit in episcopos prouinciarum, quæ ei subiectæ sunt &c. quia consuetudo quatenus eorũ est, quæ dicuntur ad aliquid, quæ autem sic sunt, sine duobus intelligi non possunt, necesse fuit mihi explicare cuius rei esset consuetudo ista episcopi Romani; consuetudo enim, alicuius rei consuetudo est, & quia quatenus qualitas, alicuius hominis est consuetudo; vtrumq. comprehendi mea expositione cum dixi, consuetudo episcopi Romani, id est potestas spiritualis, qua vti consueuit episcopus Romanus. Non dixi, vt tu finxisti, consuetudo Episcopi Romani, id est, potestas spiritualis, quod non minus ridiculum fuisset, quam si dixissem exponens nomen patris, pater, id est, filius. At non sic dixi, sed consuetudo episcopi Romani, id est, potestas spiritualis, qua Episcopus Rom. vti consueuit; quia consuetudo ad id refertur, cuius est consuetudo; vt si dicerem, consuetudo, spiritualis potestatis consuetudo; sicut dicimus, pater, filij pater; & filius, patris filius. Postremo, vt hunc locum de sexto canone Synodi Nicenæ finiam, & nihil à te contra primatum Petri ex ipso canone, aut ex interpretatione eius obiectum dissimulem, illa interpretatio canonis dis. 65. c. mos antiquus, quoniam quidem & Romano episcopo parilis est mos, nihil detrahit primatui Episcopi Romani; quia neq. paritatem significat parilis, sed similitudinem formæ; neq. qui σύνηθες interpretatus est parile, bene interpretatus est, quia ista interpretatio in Gratiano feratur. In quo quotidie à nostris multa corriguntur, & limantur. Nec enim omnia, quæ in eo feruntur, auctoritate Ecclesiastica sancita & confirmata sunt. Sed prosequamur reliquas tuas cauillationes. Frustra etiam, *inquis,* conaris declinare vetus Africanæ Synodi decretum, ne qui illic Ecclesiastico Iudicio damnati essẽt,

Mendaciũ Antonij deprehensum.

Commentũ Antonij.

Responsio ad obiectũ ex dis. 65. parilis mos &c.

mare

mare traijcerent, & vt duos parietes eadem fidelia deal- "
bares, tam hoc, quam Carthaginense decretum ad solas "
appellationes restrinxisti. Idq; modo necesse non sit eas "
ad Pontificem Rom. deferri. qua limitatione vetus illud "
statutum eludis. *Si videor tibi frustra declinare vetus Afri-* "
canæ Synodi decretum, & illud eludere, cur non probas vtrumq;? cur facis semper, quod Augustinus obijcit Parmeniano, dicis, inquit, & non probas, quia tu dicentibus tantum credidisti. idem tibi accidit: quod sæpius mihi in te repetendum est. Probemus igitur nos, te hic cauillari, quia quæ omnibus patent, negare non potes. si eludere volui, vt dicis, statutum vetus Synodi Africanæ illa limitatione, modo necesse non sit causam ad Pontificem Romanum deferri, cur dissimulasti, quæ in illa pagina libri mei à te lecta, & notata scripsi, quibus te mendacij conuinco, id est, probo non me statutum illa limitatione eludere, sed te potius ab ipso Cypriano redargui. Sic enim tu scripsisti. atq; in primis notanda est ratio, qua vetus illud decretũ nitebatur; ita loquente Cypriano libro 1. epist. 3. Singulis, inquit, pastorib⁹ portio gregis est ascripta, quam regat vnusquisque, & gubernet, rationem sui actus domino redditurus. Itaq; oportet eos, quibus præsumus, non circumcursare, nec episcoporum concordiam cohærentem sua subdola & fallaci temeritate collidere & c. Idẽ paucis verbis commutatis obiecerat Illyricus, sanctus, inquit, Cyprianus archiepisc. Carth. & martyr grauiter arguit Cornelium Papam admittentem appellationes ex Africa ad se; ac dicit, vetustissimum canonem in Ecclesia esse, vt vnusquisq; episcopus per se suum gregem secundum verbum Dei regat, redditurus soli Deo rationem &c. Hæc Illyr. quem ego vt verbis eiusdem Cypriani, quem objecerat, confutarem, & redarguerem, & te in eo, paulo altius locum Cypriani repetiui, post ista, inquit, insuper Pseudoepiscopo sibi ab hæreticis constituto nauigare audent, & ad cathedram Petri, & ad Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est; à schismaticis, & profanis litteras ferre. Hic ego aduersus Illyricum & in eo aduersum te subiunxi; Iam tuus, & noster testis Cyprianus martyr cathedrã

Antonius Parmeniano Donatistæ similis, semper dicit tantum, & non probat, quia ipse dicenti tantum credidit.

Quomodo Antonius mendacij conuincitur & ab ipso Cypriano teste suo redarguitur.

Petri, & Ecclesiam principalem vocat, quam tu paulo ante à Synodo Nicena secundum antiquam consuetudinem æquatam esse volebas; quod si æquata erat, & illa erat iam antiqua consuetudo, quomodo eam ignorabat Cyprianus? aut si non ignorauit, quia nec ignorare potuit, & Ecclesia Romana æquata erat, quomodo eam vocat principalem? inter pares enim non potest esse vnius principalitas. Deinde testatur tuus testis & noster, exortam esse vnitatem sacerdotalem ex cathedra Petri, & Ecclesia eius principali; ergo qui non adhæret Cathedræ Petri, & Ecclesiæ eius, non pertinet ad Ecclesiam vnam Catholicam, quia ab origine vnitatis sacerdotalis, sine qua Ecclesia vna Catholica esse non potest, recessit, qui ab eo recessit, à quo ordo cœpit sacerdotalis. Cur hæc dissimulasti? cur ad ea non respondisti? redde rationem academiæ tuæ. Redeo ad epistolam Cypriani, sequitur de illo qui ausus fuerat ferre ad pontificem Rom. litteras à schismaticis, vt fidem eius violaret, neq; cogitare, inquit, eos esse Romanos, quorum fides Apostolo prædicante, laudata est, ad quos perfidia habere non posset accessum. Hic etiam quærebam ab Illyrico, cum quo mihi sermo erat, quod in te etiam conuenit, quosnam Romanos hic diceret Cyprianus, ad quos perfidia non possit accedere? quos, inquam, nisi Ecclesiam Romanam? cuius fides deficere non potest, quia pro fide Episcopi eius dominus rogauit, & exauditus est. est autem Ecclesia in episcopo suo, & episcopus in Ecclesia, vt idem Cyprianus in Epist. ad Florentium, siue Puppianum scripsit. Sequitur in Epist. Quæ autem causa veniendi, & pseudoepiscoporum contra Episcopos factum nunciandi? inde ergo aiebam ego, iusta Cypriani querela de illius schismatici profectione Romam ad Pontificem, quod cum nulla causa esset proficiscendi ad pontificem Rom. & declinandi iudicium Ecclesiæ Africanæ, tamen ausus esset proficisci. Cum enim ait interroganter, quæ causa veniendi? satis declarat nullam fuisse causam veniẽdi, siquidem nihil aliud haberet ille, quod nunciaret, præterquam quod pseudoepiscopi contra episcopos fecissent; quod erat non ius suum, sed iniuriam alijs factā tueri velle. Si igitur causa vlla iusta veniendi fuisset, æquo animo

Quæ Antonius Sadeel dissimulauerit ex libro meo, cui respondet, quia fractus respõdere nõ potuit.

passus

passus esset Cyprianus venisse illum Romam, alioqui non quæsiuisset, quæ causa veniendi? quod perinde erat, ac si dixisset, nullam penitus causam fuisse. Id quod statim declarat; nam cum statutum, inquit, sit ab omnibus nobis, & æquum sit pariter ac iustum, vt vniuscuiusq; causa illic audiatur, vbi est crimen admissum, & singulis pastoribus portio gregis sit ascripta, quam regat vnusquisque & gubernet, rationem sui actus domino redditurus; oportet vtique eos, quibus præsumus, non circumcursare, nec episcoporum concordiam cohærentem subdola & fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam, vbi & accusatores habere, & testes sui criminis possint. Hactenus Cyprianus. Idem statutum vt sanctissimum, & æquissimum seruatur nunc per omnes Ecclesias Dei Ecclesiæ Romanæ & episcopo eius adhærentes. Nec enim vspiam temere, ac sine causa probabili statim prouocatio ad pontificem Romanum vlli datur, quia æquum pariter & iustum est, vt Cyprianus ait, illic causã agi, vbi accusatores, & testes criminis esse possint. Hæc ego in illa pagina. Quæ si falsa esse putabas, debebas refellere, & nõ præterire: sin vera, falso dixisti, eludere me vetus illud statutum limitatione illa, modo necesse non sit eas causas ad Pontificem Romanum deferri. ego enim quod beatus Cyprianus in illa epistola interrogauit, quæ causa veniẽdi? interpretatus sum, satis declarasse Cyprianum illa percunctatione, nullam causam fuisse veniendi Romam, vt causa Romæ iudicaretur; ex quo intuli, si causa vlla iusta veniendi fuisset, æquo animo passurum fuisse Cyprianum aduentum illorum Romam, alioqui non percontatus esset, quæ causa veniendi? quod perinde erat, vt si diceret, nullam pœnitus causam fuisse, id quod statim probat; repetam iterum, nam cum statutum, inquit, sit ab omnibus, & æquum sit pariter, & iustum, vt vniuscuiusque causa illic audiatur, vbi est crimen admissum, & singulis pastoribus portio gregis sit ascripta, quam regat vnusquisque & gubernet, rationem sui actus domino redditurus, oportet vtique eos, quibus præsumus, non circumcursare, nec Episcoporum concordiam subdola, & fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam, vbi & accusatores

habere, & testes sui criminis poßint. En Antoni, quare nulla causa erat illis veniendi Romam, vt Cyprianus percontando affirmauit, quia illic erat cognita, & à multis episcopis causa iudicata, vbi crimen admissum fuerat; & accusatores, ac testes criminis erant, qui Romæ esse non poterant, vt iam venisse illos Romam post dānationem graui iudicio tot episcoporum factam, vt idem Cyprianus ait, nihil aliud esset, quam circumcursare, & episcoporum concordiam subdola, & fallaci temeritate collidere. At si causa iusta veniendi Romam, & causam ad pontificem deferendi fuisset, quis Catholicus neget, æquo animo, vt antea dixi, passurum fuisse Cyprianum? Hæc enim sunt mea verba: ergo si causa iusta veniendi fuisset, venisse illos Romam, æquo animo Cyprianus passus esset: hanc iustam causam veniendi significat illa limitatio, quam tu vocas, qua me dicis illud vetus & iustū statutum eludere, idq; modo necesse non sit eas causas ad pontificem Romanum deferre, necessarium enim vno modo dicitur, quod causa iusta, & ratio probabilis postulat. At quomodo statutum iustum iusto eludi potest? si dedi statuto iusto exceptionem causæ iustæ & necessariæ, quomodo iustū iusto & necessario eluditur? si exceptio causæ iustæ, quam tu limitationem appellas, iniusta erat, & non erat exceptio causæ iustæ, sed iniustitia, cur non refellebas? cur non ratione aliqua eam improbasti, & redarguisti? si igitur hoc non fecisti, quia neq; potuisti, sequitur non me eludere statutū, sed te illudere infelicibus principibus, & miseris populis, quos istis tuis præstigijs cauillatorijs misere fallis. Sed videamus si qua esse poterat iusta causa deferendi causā ad pontificem iudicio etiā episcoporum Africanorum, vt inde etiā intelligas non eludi ista limitatione, quam dicis, statutum illud vetus. scripserunt episcopi Africani in Synodo Mauritaniæ congregati ad Damasum de quibusdam episcopis vicinis, qui non consulto episcopo Romano quosdam ex fratribus coepiscopis damnauerant; petebantq; ab eo, vt eos defenderet, quòd videretur non licuisse vicinis illis episcopis facere, quod sine auctoritate pontificis facere ausi essent. Rescripsit Damasus Pont. episcopis in Synodo Mauritaniæ, cum Stephano Archiepiscopo congregatis, postquam lauda-

Quomodo redarguitur Antonius & demonstratur nō eludi vetus statutum, quod dicit illa limitatione, quam vocat; sed ipsū potius illudere principibus & populis, qui eum audiunt, dū vanis cauillationibus ad eos decipiēdos vtitur.

laudauit eos; quod prudenter pontificem de ea re monuissent, discutere episcopos, & summas Ecclesiasticorum negotiorum causas, licere quidem metropolitano vna cum omnibus suis comprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit, sed definire eorum, atq; Ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel damnare episcopos absq; huius sanctæ sedis auctoritate non licet, inquit; deinde subiungit, quam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet: si necesse fuerit, dixit, Damasus, vt intelligeremus, cum non necesse fuerit, non esse prouocationem. Sed ego non testimonio alioqui apud omnes catholicos grauissimo Damasi pontificis aduersus te nunc vti volo, qui hæreticus es, & pontificem nullum agnoscis in Ecclesia, sed testimonio patrum Africanorum, quos nobis obijcis in statuto Cypriani, quod nunquam intellexisti, nec ij à quibus didicisti intellexerunt. Cur enim conquesti sunt illi patres Africani in Synodo Mauritaniæ congregati, de episcopis vicinis, qui non consulto prius episcopo Romano quosdam Coepiscopos damnauerant, si nulla causa iusta esse poterat, deferendi causam ad pontificem extra prouinciam? si nunquam necesse esse poterat, quia nũquam liceret? querela igitur illorum testis est, & causam iustam fuisse deferendi illorum episcoporum, qui damnati fuerant, causam ad pontificem, prius quam in prouincia de ea pronunciatum esset; & vt ita fieret, aliquando necesse esse; vt in causis episcoporum, & in grauissimis rerum Ecclesiasticarum causis. At illi, quos Romam venisse post iustam condemnationem queritur Cyprianus, idque contra statutum vetus factum esse dicit, non erant episcopi, sed qui pseudoepiscopo sibi ab hæreticis, vt Cyprianus ait, constituto, nauigare, inquit, audent, & ad Petri Cathedram, atq; ad Ecclesiam principalem. Hæc etiam dissimulasti, ad quæ tibi respondendum erat, vt probares me illa limitatione decretum eludere, sed hactenus de limitatione, quam obiecisti. Videamus nunc, vtrum conatus sim declinare vetus Africanæ Synodi decretum, quam etiam dixisti, non intelligens quid diceres; & vtrum ego duos parietes, id est, tam hoc, quam Carthaginense decretum de vna fidelia dealbarim; an tu de vna officina ignorantiæ denigraueris. Canon

Testimoniũ episcoporũ Africanorũ contra Antonium.

Dissimulata ab Antonio, ad quæ respondendum ei erat, vt probaret eludi decretum illa limitatione quam dicit.

Quomodo refellitur & redarguitur quod dixit declinari vetus Africanę Synodi decretum.

Canon x. concilij Car. III. qui Canonem Synodi Africanæ XCII. coarguit.

decimus concilij Carth. III. *eſt, Hoc etiam placuit, vt à quibuſcunq; iudicibus Eccleſiaſticis, ad alios iudices Eccleſiaſticos, vbi eſt maior auctoritas, fuerit prouocatũ, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicaſſe, vel cupiditate, & gratia deprauati. Cum dicunt, à quibuſcunq; iudicibus Eccleſiaſticis, profectò neq; primates Africæ, id eſt, primarum ſedium epiſcopos excipiunt; nec archiepiſcopũ Carthaginenſem maximũ totius Africæ Metropolitanũ, nec eorũ concilia, quin ab omnibus prouocari poſſet ad alios Eccleſiaſticos Iudices, vbi maior auctoritas eſſet, vt ad Romanos põtifices. An ſi id prohibere voluiſſent, nõ aperte dixiſſent, ne quis in poſterũ ignoraret? ſed recitemus nunc canonem Synodi Africanæ 92. quẽ hoſtes epiſcopi Rom. tanquã alterum parietem, vel murũ obijcere ſolent, quem Canõ ille concilij Carth. proximè recitatus coarguit. Itẽ, inquit, placuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici in cauſis, quas habuerint, ſi de iudicijs Epiſcoporũ ſuorum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos, quidquid eſt, faciãt, adhibiti ab eis conſenſu ſuorũ epiſcoporũ. Quod ſi ab eis prouocandũ putauerint, non prouocent niſi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum ſuarũ: ad tranſmarina qui putauerit appellandũ, à nullo intra Africam in cõmunionem recipiatur. Quid ſimile in tertio illo Concilio Carth. ſancitum eſt, aut quid obſtabat, quo minus ita ſancirent, ſi ita viſum fuiſſet? ne vlla non obediendi per obſcuritatem canonis occaſio in Africanis Eccleſijs præberetur? tametſi illud hic obſeruandũ eſt, nullo Canone patres illos Africanos appellationes epiſcopis interdixiſſe, ſicut presbyteris, diaconis, & minorib' clericis interdixerunt; quòd epiſcoporum cauſæ, vt ſunt maiores, ita magis ad epiſcopum Romanum pertinebant. Illud.n. quod in extrema parte canonis proximè recitati græcè eſt* ὡς περὶ τῶν ἐπισκόπων πολλάκις ὥρισαι, *id eſt, ſicut de epiſcopis ſæpe decretum eſt, nõ poteſt vlla ratione ſic intelligi, ne quis erret, quaſi hoc dicat canon, decretum eſſe ſæpe, vt epiſcopi non appellent Iudices tranſmarinos, ſed primates, ſicut de presbyteris, & diaconis, & alijs clericis minoribus decretum eſt; non hoc, inquam, dicit: ſiquidem primates*

Quomodo neq; Canone XCII. concilij Africani, nec vllo alio canone appellationes epiſcoporum ad pontificem prohibitæ ſunt, ſed presbyterorum, & diaconorum, & minorum clericoum, & cur ita.

non

non sunt iudices appellationis episcoporũ, sed primi iudices, vt constat ex concilio Carth. 3. Can. 7. Quisquis, inquit, episcoporum accusatur, ad primates prouinciæ causã deferat accusator. Hoc ergo significat extrema pars canonis, sicut de episcopis sæpe decretum est, scilicet, vt si de eorum iudicijs questi fuerint clerici, fiat quod statutum est canone illo 92. Ac rursus Canone 63. illi ipsi patres Africani Concilij appellationes non à quibuscunq; sed ab arbitris interdixerunt, legem sæculi à ratione naturali dictatã sequuti. Arbitri .n. sententia, inquit Vlpianus, siue æqua, siue iniqua sit, stare oportet; sibiq; vnusquisq; imputare, quod eũ elegerit. Patres itaq; Africani in illa Synodo Carth. 3. Canonem de appellationibus tenuerunt, & confirmarunt; cum enim illa Synodus in illo x. Canone dixit, à quibuscunq; iudicibus Ecclesiasticis prouocatum fuerit, neminem excepit, à quo prouocari non posset. In sexta verò Carthaginensi, etsi non recipiebant, donec eis in Concilio Niceno ostenderetur alius canõ præter sextum canonem, in quo, vt iam demonstratum est, primatus pontificis continetur, vnde ius eum appellandi oritur, nunquam tamen primatum pontificis negauerũt, vt vel ex vno Augustino episcopo Hipponensi, qui Synodo interfuit & legatus Numidiæ fuit, perspici potest, de cuius multiplici testimonio pro primatu pontificis in paginis libri mei à te notatis recitato nihil penitus respondisti, sed omnia dissimulasti, in quo satis declaras, esse te ad aphoniam redactum. Quis autem ignorat, ius appellationis ad Pontificem Romanum, cum iusta causa appellandi est, ex primatu eius ortum ducere? si plura de re hac desideras, scripsi copiosius libro 3. contra Centuriatores c. 2. vnde illud postremo hic repetã, quod illi patres Carth. tunc peccarunt, postea successores eorum Bonifacio II. põtifice correxerunt, cũ inter Africanã, & Romanã Ecclesiam facta est pacis reconciliatio, vt perspici potest ex epistola eiusdẽ Bonifacij ad Eulaliũ, patriarchã Alexandrinũ, in qua multa diuinè præfat⁹ de distinctiõe ordinũ Ecclesiasticorũ, et de mira cõnexione cõcordiæ ex diuersitate ac distinctiõe graduũ, subiungit, quia igitur vnũ quod salubriter tunc cõpletur officiũ, cum fuerit vnus, ad quẽ possit recurri, præpositus, vota nostra

Quomodo intelligẽda sit necessario extrema pars canonis 92. conc. Africani, ne quis per ignorantiã in eo errer, aut cauilletur.

De appellatione ab arbitris merito secundũ legem sæculi à ratione dictatam in Conc. Africano interdicta.

Quod patres Africani in 3. Synodo Cath. c. x. omniũ appellationes nemine excepto ad pont. Rom. tenuerunt, & confirmarunt; in sexta verò Synodo Carthag. ca. 92. appellationes tantũ presbyterorum & diaconorum & aliorũ clericorũ minorũ ad põtificem interdixerũt, tantisper dum alius

Chari-

Canon Nicenus præter sextum eis ostenderetur, appellationes tamen Episcoporum nunquam prohibuerunt, & primatũ Pontificis semper confessi sunt, vt ex vnis Augustini, qui concilio interfuit, multiplici testimonio perspici potest.

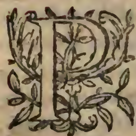
Charitatem tuam latere nolumus, ne qui particeps fuit solicitudinis, gaudiorum fructus reddatur extorris. Et ideò Carthaginensem Ecclesiam ad Communionem nostram redisse tradentibus significamus alloquijs, & mandatorum, quæ legatis nostris dedimus, seriem in omnibus fuisse completam, de qua pace vt ad dilectionẽ tuam plenius perfecte gaudium perueniret, libelli Eulalij fratris & consacerdotis nostri Carthaginensis episcopi, & Iustini clementissimi principis Sacrarum litterarum exemplaria pariter credidimus destinanda, & paulo post, Aurelius enim præfatæ Carthaginensis Ecclesiæ olim episcopus cum collegis suis instigante diabolo superbire temporibus prædecessorum nostrorum Bonifacij, atq; Cælestini contra Romanam Ecclesiam cœpit: sed videns se modo peccatis Aurelij Eulalius à Romanæ Ecclesiæ communione segregatum, humilians recognouit se, pacem & communionem Ecclesiæ Romanæ petens, & subscribendo vna cum collegis suis damnauit auctoritate apostolica omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ Ecclesiæ priuilegia factæ quoquo ingenio fuerunt. si placuit Antoni tuis Protestantibus imitari episcopos Carthaginenses, superbia in Ecclesiam Romanam aliquando elatos, cur non placet imitari episcopos Carthaginenses pœnitentia correctos? cur maultis, sicut scriptum est, æmulari in malignantibus, & zelare facientes iniquitatem. Hactenus de duobus parietibus dealbatis; si pictor es, depinge in eis aliquos flosculos Cauillationum.

Audiamus, quæ sequuntur, num sint minus falsa, & inepta, & quæ te redarguunt.

CAP.

CAPVT XX.

Quomodo refellatur quod ait Antonius sententia pontificali promulgata sancitum esse, vt vndiq; ad Ecclesiam Romanam appellaretur, & de testimonio Gelasij quod contra se produxit. Responsio ad querelam eiusdem, quod pontifices Rom. summos etiam imperatores sibi subiecerint, & de cathedra Petri Antiochia Romam translata, & de modo, quem in ea translatione obijcit Antonius.

Rofers autem, *inquis*, ex Aurelio Iurisconsulto, olim non licuisse à præfectis prætorio prouocare ad imperatorem, cuius tamen summę potestati non derogabatur. Verum vt omittam, quàm parum hoc exemplum ad rem faciat, te ex Aurelio tuo refello, qui testatur, id quidē licuisse, sed postea, vt eius verbis vtar, publice sententia principali lecta, appellādi facultatem fuisse interdictam. Atqui Turriane hac in causa contrarium prorsus euenit. Nam cum initio locum non haberent eiusmodi appellationes, postea sentētia pontificali promulgata, sancitum est, vt ex omnibus Ecclesijs ad Ecclesiam Romanam appellaretur. Sic enim Gelasius Papa citante Gratiano cap. cuncta. 9. q. 3. Sacrosancta, inquit, Romana Ecclesia fas de omnibus habet iudicandi; neq; cuiquā de eius licet iudicare Iudicio, si quidē ad illā de qualibet mundi parte appellādum est: ab illa autem nemo appellare permissus est. Hæc bonus ille seruus seruorum Dei.

Ego vt ex eo, quod aduersarius ponit, eum redarguerem, dedi quod volebat, vt eo etiam dato rursus efficiatur, primatum habere pontificem Romanum. Docuit hoc etiam tuus Arist. sic eum cum quo disputamus, redarguere. negas tu ius appellandi pontificem, vt primatum eius neges; ego rursus, vt ne sic quidem elabi possis, concessi id, quo concesso, nihilo minus sequitur primatum habere, quod tu negas. in promptu est ratio, quia, sicut Imperatori Romano nō derogabatur, quod à præfectis prætorio nō liceret ad eū prouocare, immo potius summa eius potestas in eo ostensa est; quod nunquam

hoc licuit, nisi sententia eius principali lecta: ad hunc modum si demus Synodum Nicenam prouocationes ad pontificem interdixisse, quod illi Africani per errorem contendebant, inde etiam sequitur primatum habere pontificem, quia hoc, quod aduersarij ponebant, auctoritate episcopi Romani statutum est; ille igitur erat, & nunc est principalis. statutum, inquam est, auctoritate eius, & lecta eius principali sententia, vt de imperatore dictum est; si quidē Synodus Nic. illo canone 6. quo illi aduersarij Africani appellationes interdictas esse falsò putabant, in sancienda, & confirmanda potestate primatus Alexandrini, & Antiocheni, & potestate aliorum episcoporum in Ecclesijs suis, formam Episcopi Romani, vt capitis & primi omniū sequi se plane profitetur; quare si appellationes interdixit, quia episcopus Rom. voluit, interdixit, est igitur episc. Rom. omnium episcoporum princeps. Hoc sit responsum ad id, quod dixisti, exemplum de summa potestate Imperatoris, cui non derogabatur, licet non liceret à praefectis praetorio ad eum prouocare, parum ad rem facere. Quod autem ais contrarium euenire in pontifice, atque in imperatore: ad Imperatorem .n. non licuisse à praefectis praetorio prouocare postquam sententia principalis, id est, imperatoris lecta fuit, licuisse tamen antea; ad pontificem verò vt ab omnibus prouocaretur, sancitum esse, sententia promulgata pontificali; multiplici inconstantia te hic refellis. primum pontificalem sententiam de appellando pontificē comparas cū principali sentētia imperatoris de non prouocādo à praefectis praetorio ad imperatorē, est igitur testimonio tuo pontificis sūma potestas Ecclesiastica, id est, primat⁹; sicut imperatoris summa potestas saecularis. Deinde, quod dicis promulgata sententia sancitū esse, vt ex omnibus Ecclesijs ad Ecclesiā Romanā appellaretur, testimonio sententiae Gelasij ad probandū, quod dixisti, à te recitato, refellis. Oportebat .n. vt edictum esset ista, quā dicis, promulgata Gelasij sententia, oportebat, inquā, vt hoc iuberet, quod dicis; at non hoc facit; nulla hic iubendi forma; nō .n. dicit, Sacrosancta Romana Ecclesia fas habeat de omnibus iudicandi: neq; cuiquā de eius liceat iudicare iudicio: sed potius ad illā dè qualibet mundi parte appelletur: ab illa autem nemini appellare permit-

Quomodo ex concessis etiam ab aduersarijs in canone sexto Synodi Nic. sequatur episcopū Romanū habere primatū, quod est redargui ex concessis scilicet adduci ad contradictionem.

Quomodo Antonius Sadcel seipsum refellit in vno loco dupliciter.

permittatur. Non sic dicit; sed quid, & quomodo, audiamus, cuncta inquit, per mundum nouit Ecclesia, quod Sacrosancta Rom. Ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi &c. apparet ne hic vlla forma legis, cuius est iubere, aut vetare? an potius ὡς ἀρχὴ καὶ ἀξίωμά τι γνωριμώτατον βεβαιότατον? quod omnes qui de doctrina Catholica philosophantur accipiunt, id est, tanquã pronunciatum quoddã notissimũ, & firmissimum. Sicut firmissimũ principium, vt tuus Arist. libro 4. primæ philosophiæ tradit, apud eos, qui de natura philosophantur, est, in quo impossibile est falli; quia necesse est inquit, esse hoc notissimũ. Amabo te, dic causam, cur illud vice breuiculi proœmij omisisti, cuncta per mundum nouit Ecclesia &c. Si pudet mihi dicere, dic in aurem tuis amiculis. Credo, idem auet academia tua ex te scire. Non potes excusare prolixitatem, quatuor verba erant aut quinq;, sed quæ conscientiam tuam mordebant. Si falsa esse putabas, cur ipsum principium, quo tu conuinceris, & omnes Protestãtes conuincuntur, non statim refellebas? cur saltẽ, vt soles, quamuis non probares, quod diceres, non negasti? si cuncta per mundum nouit Ecclesia, quod cõscientia tua conuicta, ne negares, coegit, cur fallis populos, & principes populorum decipis? cur non horres iudicium illud, quod tuis similibus beatus Petrus minatur, quod tibi iam olim non cessat, & perditio tua non dormitat? si dubitas, vtrũ verum sit, quod Pontifex Gelasius ait, exi ex Germania, accinge te ad iter, percurre omnes Ecclesias: vt postea, non dicam, sicut Apostolus ad Timotheum scripsit, quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere, sed quæ audisti per omnes mundi Ecclesias, hoc teneas. Postremo, vt intelligat academia tua & per eam omnes principes Germaniæ, quã magnus veterator sit Antonius Sadeel, interrogo te, quare quod erat in extrema parte huius põtificalis sententiæ, sicut tu vocasti, quæ à te recitata est, dissimulasti, & præteristi? nec hic respondebis, sed respondebo ego pro te: quia si non dissimulasses, non potuisses fingere, quod finxisti: non reliquisses locum commento tuo. Nam cum initio, aiebas, locum non haberent eiusmodi appellationes, postea sentẽtia pontificali promulgata, sancitum est,

Quid Antonius in testimonio sententię Gelasij à se citato dissimulauerit veteratoriè, quia conscientiam eius mordebat.

Quid rursus idẽ Antonius præterierit dissimulanter in extrema parte eiusdẽ testimonij à se recitati ex Gelasio simili fraude & versutia; & quare prętererit.

vt ex omnibus Ecclesijs ad Ecclesiam Romanam appellaretur; at in extrema parte huius capitis à Gratiano repetiti expositum erat, vnde manasset ius istud vndiq; ad Pontificem, si opus esset, prouocandi, nempe ex principatu beati Petri à domino fundato, & in Ecclesia instituto; sic enim ait, & hoc nimirum pro suo principatu, quē beatus Petrus Apost. domini voce & tenuit semper, & tenebit. Sumptum est hoc caput ex epistola Gelasij ad episcopos Dardaniæ, in qua est hoc ipsum, quod in extremo huius capitis recitauit Gratianus; sic enim ait de Ecclesia Romana, quæ vnamquamq;, inquit, Synodum & sua auctoritate confirmat, & continua moderatione custodit pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente & tenuit semper, & tenebit &c. Quanto melius causæ tuæ, & verecundiæ consultum fuisset, si huius capitis Gelasij ex Gratiano à te recitati nō meminisses? quo & causam tuam prodidisti; & pudorem tuum maculasti, cum te veteratorem, & versipellem esse ostendisti. nihil hic dicam, quod Gelasium sanctissimum & doctissimum pontificem, & perantiquum, virum bonum seruum seruorum Dei irridens vocas. Mirer si academiam tuam non tui pudeat. Pergit Antonius,

Quomodo Antonius recitando testimoniū Gelasij causam suam prodidit, & pudorem suū maculauit.

„ Vnde, *inquit*, efficitur, pontifices non modo non senten-
„ tia publice promulgata facultatem ad se promouendi
„ interdixisse, verum etiam eo semper, quantum in ipsis
„ fuit, omnia reuocasse, attraxisse, rapuisse, adeò, vt suo
„ throno non solum præfectos prætorio, quorum meminit Turrianus, sed quod longe est indignius, ipsos etiā
„ summos imperatores subiecerint. *Melius dixisses, vnde efficitur, vt non modo non interdixerint pontifices sententia publice promulgata facultatem ad se prouocandi, sed neq; interdicere potuerint, quoties opus esset prouocatione. cur ita? propter principatum scilicet, vt paulo ante dicebat Gelasius, quem beatus Petrus Apostolus domini voce & tenuit semper, & tenebit. Cum enim ipse sit pater familias; quem dominus domui suæ, quæ est Ecclesia, præfecit, & vnus sit ac primus Iudex ad tempus, sicut ait beatus Cyprianus, ad eum pertinet omnium vtilitati consulere; omnium.*

um necessitati prouidere. Quod rursus ais, suo throno non solum præfectos prætorio, quorũ meminit Turrianus; sed quod longe est indignius, ipsos etiam summos imperatores subiecerint, quid hoc aliud est, quam gloriæ domini Iesu inuidere? pietatem, & religionem imperatorum Christianorũ reprehendere? prophetias de regno Christi, & splendore Ecclesiæ eius ignorare? impletas esse non videre? mirum nisi magnum Constantinum, quòd se pontifici subiecerit, ac propter honorem eius, & obseruantiam, qua eum colebat, vrbe Roma cesserit, rides; aut inuidia, & liuore doles; mirum, nisi eos pontifices accusas, qui iniquis conatibus imperatorum constãter, & fortiter restiterunt, & eos increparunt; vt magnus Leo Theodosiũ minorem propter Ephesinum Latrocinium: Papa Hilarius Anthemium Imperatorem propter Philoreum Macedonianum: Simplicius pontifex, & post eum Felix non solum Basilium tyrannum, sed etiam Zenonem Imperatorem propter eadem inique facta. Hic ipse Galasius, quem tu irrides, Hadoani barbaro hæretico, qui tunc regnum Italiæ tenebat, cum quædam quæ non licebat, iuberet, nunquam se paruisse gloriatur. Hoc enim est quod conquerens dicis, non intelligens quid dicas, subiecisse sibi pontifices ipsos summos Imperatores. aut enim pij erant, & eos pietas ipsa pontifici Christi Vicario ad honorem Christi subijciebat: aut aliquid contra quàm liceret, moliebãtur, & iubebant, & tunc non obedire pontificem, & libere ac constanter malefactis obsistere, & nunquam de gradu pietatis decedere & quæuis dura, & aspera potius perpeti, vincere erat; & vincere subijcere est. Sic summos imperatores sibi subijciebant, non solum episcopi Romani, sed alij episcopi imperatores summos, & magnos Reges sibi subiecerunt, immo etiam pœnitentiæ subiecit beatus Ambrosius Episcopus Mediolanensis Theodosium maiorem, quem publice communione priuauit, & ad pœnitentiam redegit, mirer, si tyrannum eum non appellas. Eugenius episcopus Carthaginensis constantissime restitit Honorico regi Vandalicæ nationis, quem tunc sibi victor subiecit, cum ei, & persecutioni eius non cessit, & omnia mala pati maluit, quam cedere. Gregorius VII. Henricum Imperatorem anathemate affecit

Quomodo Antonius gloriæ domini inuidet; pietatẽ & religionẽ imperatorũ Christianorum reprehendit; prophetias de regno Christi, & splendore Ecclesiæ eius ignorat, & impletas esse non videt, cum, cõqueritur, de põtificib. qui imperatores sumos sibi, id est, Ecclesiæ Christi subiecerunt.

Quomodo Antonius q. eritur de pontificibus subiecisse sibi summos imperatores.

Quomodo pontifices alios sũmos imperatores, quod Antonius dolet, & quæritur, subiecerut, alios ipsa pietas põtificibus subiecit.

propter crimina detestanda, & vt veniã supplex nudis pedibus, & regali ornatu deposito peteret, coegit. Et cum ei quidam dicerent, non esse imperatorem, aut regem præpropere anathematizandum, respondit eis, cum Christus Ecclesiã Petro commisit, & dixit, pasce oues meas, excepit ne reges? si igitur Petro & ijs, qui loco Petri ordinantur, vt Ecclesia Catholica per vniuersum orbem diffusa tenetur, & prædicat, potestatem anathematis dedit, vt ea potestate summos etiam imperatores sibi in obsequium Christi, ad eorum salutem subijcerent, eorum temeritatem coercerent, & à progressu refrenarent: an non oportuit te potius gratias Deo agere, qui talem, ac tantam potestatem ministro suo dedisset, quam illi impie indignitatem rei exprobrare? ecquid aliud egit Leo x. cum Lutherum pseudoapostolum, & eos omnes, qui partes eius fouebant, per anathema tradidit Satanæ, quàm dedit operam, vt sic oues perditas recuperaret, & ab illo Lupo rapaci ad prærupta abductas, in tutum ouile Ecclesiæ Catholicæ, si posset, reduceret, vt eorũ animæ saluæ fierent? voluit quidem pontifex, fatemur, subijcere sibi, id est, fidei Catholicæ, cuius cathedrã in loco Petri tenebat, nobilissimã nationem Germanorũ, vnde summos Imperatores Ecclesia Romana assumit, & vt subijceret, gladio ignis percussit. Sic .n. vt antea dixi, apostolica doctrina libro 2. Clementis Romani anathema vocat, siue quia diuidit, & partem anathematizati cum infidelibus in geenna ignis posuit: siue quia sic ab ingressu cæli prohibet, vt flãmeus ille gladius à paradiso voluptatis, & via ligni vitæ arcebat, cuiusmodi gladio siqui secti sunt, statim, vt eadẽ doctrina apostolica testatur, accedunt dæmones, qui tanquã lupi in eum accipiunt potestatem, in interitum carnis, vt apostolus ait, quod tamdiu patiuntur, quãdiu is, qui ligauit, non soluerit. Experieris miser Antoni, & fortasse breui, quod dico, si riseris, Efficiat Deus, vt cũ apostolo dicere possimus, confidimus aũt de vobis dilectissimi meliora, & viciniora saluti, tametsi ita loquimur. Hæc à me eò dicta sunt, vt intelligeres, quomodo verum sit, quod nõ intelligens dixisti; quomodo, inquã, pontifices, summos etiã imperatores sibi subiecerint, & adhuc subijceant, cũ seueritas Ecclesiasticæ disciplinæ, & ratio pascen-

Quomodo pro quo Antonius si gratus & pius esset gratias agere debuisset, in eo indignitatem rei exprobrat impie

QuidLeo x. efficere voluerit, cum Lutheru, & eos omnes qui partes illius fouebant, Sathanæ per anathema tradidit.

Cur anathema gladius ignis in apostolica doctrina vocetur.

Quomodo verum sit, quod Antonius dixit de pontificibus, subiecisse, & adhuc subijcere, cũ opus

pascendi oues cõmissas postulat. Quod si ista tibi, vt ad omnia occurram, tyrannis videbitur, videatur etiam tibi tyrannus Petrus, qui Ananiam occidit, & Sapphiram vxorem ante pedes viri sui, quia mentiti fuerant spiritui S. at quanto grauius, fœdius, et execrabilius mentitur spiritui S. qui fidem, quæ donũ spiritus S. est, mutat? qui profitetur omnes suæ gentis Ecclesias ab initio Christianitatis suæ, & omnes earum episcopos, & populos eorum omnes patres, & maiores suos in errore fidei ante Martinum Lutherum Germanicum prophetam fuisse: & falsa esse, quæ antea credebãt, & quæ nunc omnes Ecclesiæ per vniuersum mundum credunt, prædicant, docent, profitentur. Sit etiam tibi Paulus tyrannus; qui per anathema subiecit sibi, & pœnitentiæ Corinthium, & Elymam magum cæcitate affecit. Hactenus responsum sit ad querelã tuam de indignitate rei in subijciendis summis imperatoribus pontifici, licet extra causam esset, quanquã si tu pius esses, & Dei prouidentiam cogitares, facile intelligeres Deum præpotentẽ esse, qui summos imperatores põtifici subijcit; quare hoc conqueri, obtrectare Deo est. Sequitur: Non igitur interdicta fuit prouocatio ad Ecclesiam Rom. ab ipsa Rom. Ecclesia, aut ab eius episcopo ita iubente, sed à pluribꝰ episc. Africanis ita statuentib. & id quidẽ inuito episcopo Romano. *Semper dicit, & non probat noster Parmenianus. dixi paulo ante de statutis concilij Carth. 3. & Carth. vi. de appellationibꝰ, & probaui in illo Can. 6. Concilij Niceni, quẽ se Patres Africani in canone suo de appellationib. sequi existimabãt, cõtineri primatũ pontificis. Et tuas cauillatiões affatim me coarguisse puto: disserui etiã de ratione illiꝰ veteris decreti, de quo Cyprianus, & probaui ex verbis Cypriani relictũ esse locũ prouocationi ad põtificẽ, si causa iusta prouocãdi esset nõ opus est eadẽ repetere. Refelle tu, si aliter potes quã dicẽdo tantũ, & non probando, aut negando, futiliter, & ridicule cauillando. Deinde dicis,* Atq; vt vno verbo transigã, si veteres multũ tribuerunt Ecclesię Rom. non tantũ propter imperij sedẽ illic constitutã, sed etiã propter spirituales dotes, quib. tũ excellebat, affirmo illa ad vos nihil hodie pertinere.

Est, ipsos etiã summos imperatores qui sunt oues Petro, & successori eius commissæ.

Quomodo grauius, fœdius, & execrabilius mentiũtur Protestãtes spiritui S. quã Ananias, & Sapphira vxor.

Quomodo Deo obtrectat Antonius, cum queritur, quod Rom. pontifices subijciant sibi imperatores.

Hic

Hic quoq; Antonius tanquam alter Parmenianus, dicit tantum: affirmare enim se dicit, sed probare se posse quod affirmat, cum non probat, se nō posse probare, satis affirmat. Qui nihil dicit, quid ad respondendū relinquit? quas dotes spirituales dicis, & à nostris pontificibus requiris? quem pontificem quamlibet sanctum, antiquum, martyrij etiam gloria dotatum, qui contra Lutheri apostatæ, ac pseudoapostoli disciplinam, & sectam aliquid scriptū reliquit, vos vnquam laudastis? aut in eo istas dotes spirituales, quas dicis, prædicastis? si de Marcello pontifice & martyre à nobis aliquid producitur, quicunq; tandem is fuerit, per contemptum dicis; si de Gelasio; hæc, inquis, ille bonus vir seruus seruorum Dei; si de Martino Luthero vobis loquendum est, magna cum reuerentia, vt de Apostolo, alioqui tyranno animarum, sacrilegio incesti commaculato, apostata, & hæresiarcha, turbulento, omnis inconstantiæ, & petulantiæ patre, & cædis innumerabilium hominum reo. Vt nuper Andreas Freyhubius doctor Lypsiensis, tuus puto condiscipulus cum Martinum Lutherum commemorare vellet, hoc elogio ornauit, Longe optimus, & doctissimus vir D. Lutherus, ô præclarum elogium, quod omnes Ecclesiæ per cunctum orbem vno ore detestātur. Sequitur, Nihilo melius soluis, quod obijci-

Lutherani nullū vnquam pontificē Rom. qui aliquid contra falsa dogmata Lutheri scriptum reliquerit, laudarunt.

Qualis fuerit Lutherus, & quam honorifice & reuerenter de eo loquantur Lutherani.

" tur de Petri cathedra ex vrbe Antiochia Romam translata: atque hic est nodus, Turriane, quem hactenus tui pontificij soluere nequiuerunt; neque tu, quamquam tuo iudicio acutissimus disputator, aliud profers, quā veterem illam crambem toties, & ad nauseam vsque repetitam de Marcello episcopo Romano (quicunq; tandem is fuerit) qui scripsit ad Antiochenses, cathedram Petri volente Deo Antiochia Romam trāslatam fuisse. Nos verò Romanum istum episcopum & in sua causa, & citra verbum Dei loquentem, & ius alienum parte nō audita, & absq; præcedente iudicio, auctoritate propria sibi tribuentem audire non debemus. *Hic etiam mendacia tua, in quibus manifesto deprehensus es, academiæ tuæ patefacienda sunt; vt iudicio etiam eius conuincaris, non dico in eo, quod ais,*

hunc

hunc esse nodum, quem hactenus pontificij nostri soluere nequierunt, hoc enim, vt mihi academia assensura sit, non possum præstare, cupio tamen, & confido etiam; sed in eo, quod fallaciter adiunxisti, me nihil aliud protulisse, quam illud Marcelli episcopi Romani ad Antiochenses, Cathedram Petri volente Deo Antiochia Romam fuisse translatã. Vt autem academia tua, & omnes Protestãtes intelligant, vtrum ita sit, an potius merum mendacium, cogor recitare, quæ in meo libro scripsi in pagina à te notata, ne excusare possis non legisse, quæ cum tu dissimulaueris omnia, & nihil funditus ad ea responderis, liquet, soluisse me nodum Illyrici, cui respondebam, & tuum in eo; & te solutum nodum non potuisse iterum connectere; & silentium, atq; dissimulationem callide elegisse. Deinde quia mendaciorum nodus quidam, & quasi vinculum est, non contentus vno, alterum coniunxisti, cum ais de eo, quod Marcellus pontifex in illa epistola scripsit, nos verò Romanum istum episcopum & in sua causa, & citra verbum Dei loquentem audire non debemus. Hoc autem falsum esse, scilicet citra verbum Dei loquutum esse, vt ab hoc posteriore te incipiamus conuincere, ex ipsa epistola perspici potest, siquidem qui dixit de Cathedra Petri Antiochensibus, quæ postea iubente Domino, Romam translata est, idem proximè dixerat eisdem, ab illo enim primò instructi estis, ideo non oportet vos proprium derelinquere patrem, & alios sequi; ipse enim est caput totius Ecclesiæ, cui ait dominus, tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. En Antoni verbo Dei probauit beatus Marcellus, Petrum fuisse caput Ecclesiæ; cuius autem verbi auctoritate factus erat caput Ecclesiæ, eiusdem transtulit cathedram, cui præerat, Antiochia Romam; & eiusdem verbi auctoritate posset hodie Episcopus Romanus Petri successor transferre, quocunq; vellet & commodum videretur. Igitur non sine verbo Dei dixit Marcellus, vt tu Antoni, fingis, cathedram Romanam iubente domino translatã fuisse Romam. Hoc tu verbum Dei, quod beatus Marcellus meminit, ad cathedram Petri pertinere, negare, & probare debebas, si poteras. Sed quia non potuisti, confugisti ad commentum famili-

Antonius in mẽdacijs manifestis deprehẽsus.

Quomodo nodus, quẽ Antonius dicit nunquam põtificios soluere potuisse, solutus sit, & Antoniũ solutionem dissimulasse.

Quomodo nõ sine verbo Dei, vt Antonius finxit, loquutus sit Marcellus martyr de translatiõe cathedræ Petri Romã.

 are.

Duo perfugia Antonio familiaria cum probare non potest, quod vellet; mentiri scilicet, aut dissimulare.

are. finxisti enim, sine verbo Dei loquutum esse de translatione cathedræ Antiochia Romam. atqui præstitisset altero perfugio tibi etiam familiari vti, silentio scilicet, & dissimulatione. Minus enim turpe est, & malum, tacere veritatem, cum confitenda est, quam mentiri. Repetamus iam, quæ in illa pagina 88. à te notata Illyrico respondi, istum tuum nodum obijcienti, vt manifestum fiat, falsum esse quod dixisti, nequiuisse omnes pontificios hactenus illum nodum soluere, & verissimum esse, nesciisse te expeditum nodum religare; nihilq; respondisse, quia quid responderes, non reperisti. Sic igitur aiebat Illyricus, quem nescio an in omnibus sequaris. sunt enim inter confessionistas multæ sectarum dissensiones. Memorabile verò prorsus est, quòd ipsum nomen cathedræ Petri, quam iactant, eos redarguat. Celebrant enim omnes Papistæ & ipse Papa festum S. Petri plane solemniter: quod festum omnia ipsorum martyrologia, & explicationes rituum testantur esse de Antiochiæ collocata cathedra, non Romæ; testantur ergo, ac protestantur contra seipsos, quod Petrus non ipsorum, sed Antiochenorum fuerit episcopus. Demum nostro tempore Paulus III. (quartum dicturus erat) animaduertens hoc vestigium veritatis contra ipsos nimium clare testimonium dicere, proprium festum pro cathedra Romana excogitauit. Hæc Illyricus; verum plena nugis & delira, iudicent, qui legunt. nos (inquit Illyricus) testamur, & protestamur, non fuisse Petrum Episcopum Romanorum, sed Antiochenorum, cum celebramus cathedram eius Antiochenam. At quomodo hoc testamur, & protestamur, qui semper secundum scripturam testati, & protestati sumus, Petrum fuisse, & esse in suo successore Ecclesiæ vnius Catholicæ per cunctum orbem diffusæ episcopum? quod si nos, vt Illyricus somniat non intelligens neque quod loquitur, neque de quo affirmat, Petrum episcopum fuisse Antiochenorum, & non Romanorum, contra nos ipsos testamur & protestamur, cum secundum antiqua martyrologia cathedram eius Antiochenam celebramus, ergo nunc, cum cathedram Petri Antiochenam, & Romanam celebramus, contra nos ipsos similiter testamur, & protestamur esse Antiochenorum, & Romanorum

Quomodo demonstretur expeditum esse nodum quem Antonius expediti posse negat, & eum non potuisse religare nodum.

Mendaciũ Illyrici.

tantùm

tantum episcopum. De quo igitur cum istis contendimus? An dixit dominus Petro, tibi dabo claues regni cælorum Antiochiæ? aut Antiochiæ, & Romæ? aut dixit, quodcunque ligaueris, aut solueris super terram Antiochiæ, & Romæ, erit ligatum & solutum & in cælis? aut dixit, Pasce oues meas Antiochenas, & Romanas? aut confirma fratres tuos Antiochiæ, aut Antiochiæ, & Romæ? an verò sic omnino intelligendum est, vt ipsa vis verborum, sicut antea docuimus, declarat, quæcunque, & vbicunque erunt oues meæ, pasce: & quicunque, & vbicunque erunt fratres tui, confirma? quæ ergo ista Illyrici deliramenta, & somnia? Quis non intelligit, velle me hic probare verbo Dei, cum dixit dominus Petro, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum &c. et cum dixit, pasce oues meas; & illud, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos, Petrum fuisse, & esse in successore suo Ecclesiæ vnius Catholicæ per cunctum orbem diffusæ Episcopum, quod totidem verbis explicatè in eodem loco libri mei dixi, & non solum episcopum Antiochiæ aut Romæ? quod si erat Petrus Episcopus vniuersæ Ecclesiæ, vt per scripturam probamus, quid refert habuisse cathedram Antiochiæ, an Romæ, nisi quantum attinet ad commoditatem consulendi Ecclesiæ, & ad vtilitatem eius, sicut domino visum est? si tibi Antoni non videbar affatim probare, quod volui, cur non refellebas, si poteras? si non poteras, vt te non potuisse, nihil respondendo satis testaris, & protestaris, cur non puduit dicere, me nihil protulisse aliud, quam illud ex Marcelli epistola ad Antiochenses, translatam esse volente Deo cathedram Petri Antiochia Romam? explicaui deinceps proximè sequenti pagina 89. rationem celebrationis cathedræ Antiochenæ, & postea Romanæ; recitabo, quæ scripsi ante annos paucos; sic enim aiebam, Celebratione cathedræ Antiochenæ facile contenta fuit Ecclesia, fortasse ne Petrus duas cathedras habuisse existimaretur, vna enim fuit prima, post quam secunda non est, cœpta quidem Antiochiæ, continuata verò Romæ, immò vt vna cathedra Antiochena & Romana esse demonstraretur, ac celebratio

Antonii in mentiendo impudētia.

Ratio celebrationis cathedræ Antiochenæ, & postea Romanæ.

cathedæ Romanæ & celebratione Antiochenæ comprehensa esse intelligeretur, lectiones ex sermone Patris Augustini accommodatissimi ad illam Antiochenam celebrationẽ Ecclesia adhibuit: sic enim est in quadam illius festi diei lectione: Recte igitur Ecclesiæ natalem sedis illius colunt, quam apostolus pro Ecclesiarum salute suscepit, dicente domino, tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meam. Petrum itaq; dominus nominauit, & ideò dignè fundamentum hoc Ecclesia colit, super quod Ecclesiastici ædificij altitudo consurgit. Vnde conuenienter psalmus, qui lectus est, dicit, exaltent eum in Ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum; benedictus Deus, qui exaltari in Ecclesia hoc fundamentum præcepit, quia dignum est, vt in Ecclesia hoc honoretur, per quod in cælum ascenditur. Hactenus Augustinus: cuius tu testimonio Illyrice, & tu nunc Antoni cum Illyrico, cum quo tunc loquebar, non ascendetis in cælum, quia fundamentum hoc in Ecclesia non honoratis, & colitis, dum Petro, & successori eius adhærere, & obedire non vultis. Sane quidem reddere rationem celebrationis cathedræ Antiochenæ, antequam Romana cathedra suo festo die celebraretur, quod hic feci, ad expediendum illum nodum Illyrici, & tuum pertinebat, cur igitur, dicam iterũ, si tibi expeditio nodi non probabatur, nõ astringebas nodum? cur dissimulasti? cur nihil hic respondisti? Deinde adiunxi, cur verò nostro tẽpore celebratio Romanæ cathedræ instituta sit à Paulo quarto, quem Illyricus per errorem, vt antea dixi, tertium fecit, non fuit alia causa, nisi ad vtilitatem Ecclesiæ honorem principis apostolorum ad gloriam & laudem Dei augere velle, eo præsertim tempore, quo ab hæreticis cathedra Petri Romana, impia, & sacrilega rabie impugnatur: vt quo magis eam inclinare, & deprimere conantur, eò magis eam à Catholicis per vniuersum orbem celebrari videant, & eo item magis preces beati Petri & patrocinium solicitemus, quo magis Ecclesia aduersus hæreses, & infideles eis indiget, præsertim cum ipse idem princeps apostolorum hæc, cum iam mors instaret, promiserit. promisit, inquam, Petrus, daturum se operam, vt post obitum eius, quæ præcepit & monuit,

Lectio beati Augustini in celebratione cathedræ Antiochenæ.

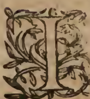
Quare nostro tempore celebratio Romanæ cathedræ instituta fuerit.

meminisse possemus. Quomodo autem daturus operam erat, qui iam erat certus de veloci depositione tabernaculi, id est, de morte, nisi post mortem preces Deo pro Ecclesia adhibendo? Sic enim magnus etiam Leo intellexit, & interpretatus est in sermone 3. de die anniuersario assumptionis suæ ad Pontificatum, cũ inquit, dictum est, & tu conuersus confirma fratres tuos, quod nunc quoque proculdubio facit, & mandatum domini pius pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans, vt nulla tentatione superemur. Si autem hanc pietatis suæ curam omni populo Dei, sicut credendum est, vbique prætendit, quanto magis nobis alumnis suis opem suam dignatur impendere, apud quos in sacro dormitionis suæ toro eadem, qua præsedit carne, requiescit? hæc quoq; ratio celebrationis cathedræ Romanæ à me explicata ad soluendum illum nodum Illyrici, & tuum faciebat, cur ergo non refutasti, si tibi non probabatur? sed premebat adhuc Illyricus, quod de celebratione cathedræ Romanæ nostro tempore instituta obiecit; Si cathedra enim, *inquit*, Antiochena Romam translata fuisset, solemnius istud festum Romanæ cathedræ, quam Antiochenæ fuisset; quin potius, *inquit*, illius Antiochenæ nullum esset. *Respondi ego, an ignorat Illyricus, solere esse primitias honorabiliores, & dies natalitios cæteris iucundiores? Natalem .n. sedis beati Petri paulo ante Antiochenam cathedram vocabat Aug. quæ ab Ecclesijs, ait, colebatur; magna igitur ratione, & diuino consilio factum fuit, vt primordia, atq; initia cathedræ Petri Antiochenæ celebrarentur.* Quare celebrior fuit & antiquior celebratio cathedræ Antiochenæ.

Ad hæc tu, quia respondere non potuisti, & nodum Illyrici, & tuum enodatum, & expeditum esse conscientia coarguente conuictus videbas, alio nodo à te inuento nodum reficere voluisti.

CAPVT XXI.

De successione apostolorum, quomodo testimonio scripturæ sanctæ probetur, & falsum sit, quod ait Antonius repugnare naturam apostolici muneris successioni episcoporum in locum apostolorum, ac proinde repugnare apostolico ministerio cathedram Petri fuisse Romæ collocatam. et de prædicatione Petri Romæ, quæ instar orbis terræ erat: & de eo, quod ait Antonius, quod à nobis verbo affirmatur, verbo negandum esse. De sedibus patriarcharum, & de eo, quod finxit Antonius sedem Antiochenam ex loco suo deturbatam fuisse. & quomodo Antonius iste in sola Germania Ecclesiam relinquit tanquam nouus Donatista, & quomodo verbis suis confitetur non fuisse in Germania Ecclesiam ante Lutherum.

„ IMmo commentum illud, *inquis*, vel de collocata, vel de trãslata Petri cathedra aperte repugnat ministerio apostolico, cuius hoc proprium est, vt ante dixi, non huic, vel illi ciuitati alligari, sed diffundi per vniuersum terrarum orbem, ita præcipiente domino, profecti docete oẽs gentes, quibus verbis Christus ipse Petri, adeoq; omnium apostolorum cathedram nõ Antiochiæ, neq; Romæ, sed in omnium gentium oculis atq; auribus collocauit. quamobrem Romanę sedis primatum ipsorum Romanorum pontificum testimonio probare velle, nugari potius est, quam verè disputare. atq; vt id verbo affirmatur, ita etiam verbo negandum est; sunt enim eiusmodi commenta sola negatione iugulanda. *Ista ministerij apostolici repugnantia, quã excogitasti ad negandũ cathedram Petri siue Antiochenã, siue Romanam, ita vana, & commentitia est, & à sensu communi aliena, vt Illyricus longe te ingeniosior, & magis perspicax, nunquam eam obiecerit, nec obijciendam esse putauerit. metuebat enim homo callidus, ne à suis etiam rideretur, si obijceret. Tu verò minus callidus, & aliquanto impudentior, & audacior, non dubitasti obijcere. Itaq; vis nullos esse apostolorum successores, ac proinde neminem Petro in cathedra eius succedere,*

Quomodo Antonius Sadeel minus callidus quã Illyricus sit, & impudẽtior atq; audacior.

quia nõ sint iam ulli, ad quos illud pertineat, quod dominus apostolis præcepit, dicens, euntes docete omnes gentes. Cum hoc ipsum, quod nunc repetis, cap. xv. refellerem, dixi, & iterum dicendum est, mirari me, esse te tam obtusum, ut non distingueres tempus apostolorum à tempore apostolos consecuto; & Ecclesias, cum ab apostolis constituebantur, ab Ecclesijs constitutis, sed alterum cum altero confunderes. Quis nescit missos fuisse Apostolos conuenienter suo nomini, (vocabulum enim apostoli missum significat) ad constituendas, & ædificandas Ecclesias? postquam autem constitutæ erant, illi ipsi apostoli Ecclesijs constitutis episcopos præficiebant, quos suos successores reliquerunt. Hoc autem quanquam non erat opus, testimonio tamen apostolicæ doctrinæ à Clemente Rom. scriptæ libro VII. *cap.* 45. *probaui, postquam enim Clemens in persona apostolorum enumerauit episcopos, quos, dum viuerent, ordinauerunt, & eis Ecclesias commiserunt, subiungit, hi sunt, quos parœcijs in domino præfecimus, quorum doctrinæ semper memores, seruate sermones nostros; & sit dominus vobiscũ nunc & in infinita sæcula; ut ipse nobis dixit, cum esset ad Deum suum, eundemque patrem ascensurus, Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi, amen. interpretatus est hic Clemens in persona apostolorum, qua ratione sit Christus in hac vita cum apostolis usq; ad consummationem sæculi, sicut i promisit ascensurus in cælum, nempe ratione successionis episcoporum, quos apostoli in vita sua ordinarunt, quibus doctrinam suam tradiderunt, & illi item alios ordinarunt usq; ad hunc diem; in quibus tanquam successoribus censentur esse illi primi ordinatores ac magistri sancti apostoli. Auctoritate igitur euangelici loci, doctrina apostolorum interprete, probamus manere Christum in hac vita cũ sanctis apostolis usq; ad consummationem sæculi in successoribus scilicet eorum. Non. n. potest ullus manere cum alio post mortem eiusdem, nisi manẽdo cum alio, qui in locũ illius successerit; unum enim sunt, ut supra, c.* XII. *auctore etiã principe Philosophorum Arist. Accedit præterea ad hoc testimonium auctoritas apostolicæ traditionis, quæ ubiq; terrarũ testis est, episcopos singularũ ciuitatũ successores dici, & esse apostolorũ.*

Quàm obtusus sit Antonius neq; tẽpora, neq; causas distinguens.

Interpretatio apostolicæ doctrinę, quomodo sit nũc Christus cũ apostolis suis in Ecclesia usque ad consummationẽ sæculi sicut promisit.

Quomodo episcopi sint successores apostolorũ secundum scripturam.

Deinde

Deinde cum apostolus ait in epist. ad Ephes. & ipse dedit quosdam quidem apostolos, alios verò Euangelistas, alios autem pastores, & doctores ad consummationē sanctorum, in opus ministerij in ædificationem corporis Christi, finem Hierarchiæ Ecclesiasticæ expreßit; quem consummationem sanctorum vocat, ad quam refertur ipsum ministerium multiplex apostolorum, prophetarum, Euangelistarum, pastorum, & doctorum pro ratione vniuscuiusq; at si finis est, & quæ ad finem referuntur, sint, necesse est; est autem finis in Ecclesia καταρτισμὸς τῶν ἁγίων, id est, consūmatio sanctorū; consummatio enim, siue perfectio siue integratio, siue refectio, quæ καταρτισμὸς dicitur, non adhibetur, nisi cui aliquid deest; in supera autem & cælesti Ecclesia nihil deest vlli, nec ibi fit huiusmodi consummatio sanctorū, quam apostolus καταρτισμὸν appellat. sunt igitur in Ecclesia nunc, quos Deus propter hunc finem posuit in Ecclesia; aut si non sunt; neq; hic finis est, quod fieri non potest. quare cum apostoli, quos Deus primum posuit in Ecclesia, morte probiberentur permanere, sicut apostolus de sacerdotibus Leuiticis dixit, necesse est, successores eorum remanserint; hi autem sunt primi episcopi prouinciarum, qui archiepiscopi metropolitani vocantur, canon apostolicus vocat primos, qui iubet, vt episcopi prouinciales singularum gentium primum, prouinciæ suæ agnoscant.

De ordine eorum, qui Apostolis succedunt, qui maiores & qui minores episcopi, qui propius, & qui minus prope succedunt.

Prophetis autem, id est, episcopis, quos Deus in Ecclesia posuit, secundo, vt idem Apost. in priore ad Corinth. scripsit, episcopi succedunt. etsi enim omnes episcopi sunt successores apostolorum, illi pri⁹ succedunt, qui sunt maiores episcopi, maioresq; prophetæ; post eos proximi successores sunt reliqui episcopi, qui sunt minores episcopi, & minores prophetæ; episcopos enim vocat Apostolica doctrina libro 1. Clementis Rom. prophetas populorum. sic etiam vocat Lucas in actis Apost. c. 13. cum ait de prophetis, qui erant Antiochiæ, imposuisse manus Paulo & Barnabæ, vt in libris de hierarchicis ordinationibus docui. Itaq; vtriq; horum tum maiores, tum minores locum apostolorum supplent, sed illi primum, hi secundo.

De successoribus euāgelistarum, pastorum, & doctorum, quos dominus in Ecclesia posuit.

Euangelistarum verò locum supplent diaconi, qui euangelium in Ecclesia recitant; pastores sunt parochi, doctores sunt presby-

presbyteri, qui verbum Dei docent. Ipsi enim sunt adiutores episcopi, vt in eorum ordinatione episcopus præfatur. Redeo ad episcopos successores apostolorum siue maiores, siue minores, quorum ministerium, quod ad consummationem sanctorum in Ecclesia tanquam ad finem refertur, cum in potestate clauium, quæ data est apostolis, versetur, merito apostolicum nominatur & est, cui quidem non repugnare, vt tu insipienter putas & dicis, huic, aut illi ciuitati alligari, ex eo nos probamus, quòd ratio eorum, quæ referuntur ad finem, ex fine sumenda est, vt philosophus tuus tradit: καταρτισμὸς autem, id est, consummatio sanctorum, vbi est magna multitudo eorum, qui consummandi sunt, ibi vt fixum sit ministerium, quod ad ipsam consummationem tanquam ad finem suum pertinet, necessario postulat. Non est igitur proprium ministerij apostolici diffundi per vniuersum orbem, vt tu nô intelligens, quid diceres, dixisti. Quod enim proprium est alicuius, naturam eius consequitur, & aliter se habere non potest salua natura eius cuius est proprium. Idem dicendum est de illo mandato domini, quod apostolis dedit, cum eis dixit, euntes docete omnes gentes, cuius erat idem finis, qui fuit dandi ipsos apostolos, scilicet consummatio sanctorum, quæ consistit in salute animarum, quæ est nunc finis fidei nostræ, sicut beatus Petrus ait, in altero enim sæculo finis fidei est beatitudo. Ratio igitur huius mandati ex fine pendebat; quare cum consummatio sanctorũ, id est, salus animarum postulabat, vt Petrus per Iudæam, & inde per Pontum, Galatiam, Bithyniam, Asiam, Cappadociam doceret, illic docebat; cum postulabat, vt Antiochiæ doceret, ibi docebat; cum Romæ item, ibi. An rationem huius mandati accommodare ad finem eius dices tu Apostolico ministerio repugnasse? Immò rationi naturali, & diuinæ repugnasset non accommodare. Si te rogẽ Antoni, quare Paulus apostolus cũ Barnaba conuersatus est Antiochiæ annum totum, nisi vt docerent turbam multam, sicut Lucas in actis Apost. c. xi. narrat? quare Romæ biennio toto mansit in conducto, nisi vt prædicaret regnum Dei, vt idem scribit? & quia hæc faciebat sine prohibitione, vt idem Lucas testatur? an ministerium apostolicum ad-

Quomodo falsum sit & scripturæ repugnet, quod ait Antonius repugnare ministerio Apostolico alligari episcopũ huic, aut illi ciuitati.

Quomodo apostolicũ ministeriũ ad consummationem sanctorum tanquã ad finem suum accommodari & referri debet.

ulcerabat, quia nō proficiscebatur toto illo biēnio ad docendum oēs gentes? quid? si reliquo tempore vsq; ad mortem, & martyrium suum ibi moratus esset docens, vt Lucas ait, quæ sunt de regno Iesu Christi cū omni fiducia, sicut illo biēnnio fecit, an repugnasset hoc apostolico ministerio? minime; non magis, quā illo biennio repugnauit; si eadē causa, & ratio ibidem manendi, & morandi vsq; ad extremum vitæ fuisset. Veniamus ad Petrum: scribit Eusebius Cæsar. in annalibus suis, fundasse Ecclesiā Antiochenam, (quod Petri & Pauli prædicatione factum est) & ibi annis vii. mansisse. Nunquid illa septennij mora in vna ciuitate apostolico ministerio repugnauit? quis hoc dicat? præsertim si consideret, cū beatus Petrus ibi euangeliū doceret, fuisse δῆμον ἐις ἐίκοσιν ἐκτεινόμενον μυριάδας, *id est, fuisse ducenta milia ciuium, vt beatus Chrysostomus patria Antiochenus in homilia de Laudibus Ignatij tertij episcopi Antiocheni scribit. Postea visū est domino, qui hoc inspirauit, vt veniret Romam princeps & caput Apostolorum ad principem & caput totius orbis ciuitatum, in qua omnes mundi nationes, & linguæ erant, multo magis quam Hierosolymis, vbi tot gentes, & nationes, & tot earū linguæ erant, quot Lucas Euangelista in die Pentecostes fuisse narrat. Romæ igitur cū docebat Petrus, oēs gentes docebat. Præsertim cum inde iura & leges iustæ in vniuersum orbē manarent, quod nutu Dei factum esse ait B. Cyrillus lib. vii. contra Iulianū apostatam; vt omnis regio, inquit, & ciuitas, & vna cum alijs ij, qui in sacris regni solijs honorati sunt, Deum ipsum adorēt, id, quod tandem factū re ipsa videre licet. Hoc dicit Cyrillus propter magnum Constantinum, & alios post eum Christianos, & pios imperatores. Ob hanc causam Paulus apostolus Romanos reprehēdit, quod cum alios iuste iudicarent, & in eis iudicandis rectum à prauo discernerent, ipsi tamen iniusti, & iniqui essent. Propter quod, inquit, inexcusabilis es ô homo omnis, qui iudicas; in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas; eadem enim agis, quæ iudicas. Vbi igitur magis decebat docere principem apostolorum, & Ecclesiæ Catholicæ caput, licet impij hæretici, quos Lutherus apostata filius diaboli peperit, negant, quàm in ciuitate ciuiū innumerabi-*

De prædicatione Petri Antiochiæ annis vii.

De aduentu Petri Romā tāquam ad caput orbis.

Quomodo cum Petrus Romę docebat, omnes gentes docebat.

Quare Roma potius quam vspiā alias Petrū docere decuisset.

merabilium, & cuncti orbis domina, vbi, vt paulo ante dixi, omnes mundi nationes, gentes, & linguæ erant? aut vbi magis finis Euangelicæ prædicationis, qui erat solus Iudæorũ, & gentiũ, requirebat vt Petrus magister cũcti orbis doceret, quã vbi posset dicere illud ex sapientia Salamonis, diligite iustitiã, qui iudicatis terrã? deniq; si Chrysostomus in ea homilia, quã paulo ante dixi, dicit de sancto Petro collocasse Ignatium episcopum Antiochiæ, quæ erat, inquit, τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀντίρροπος, *id est, instar cuncti orbis, quanto magis nobis, qui in Deũ pij sumus, credendũ est, quod successor Petri, idemq; martyr Marcell⁹ affirmat, licet tu liuore, & hæresi excæcatus perneges, Petrũ iussu Dei cathedrã collocasse in ciuitate Iudæorum & gentiũ domina, & vniuersæ terræ iudice, quæ erat multo magis quã Antiochia* ἀντίρροπος ἁπάσης οἰκουμένης. *Si enim erat cũcti orbis instar Roma multo magis, quã Antiochia, profecto collocasse Romæ cathedram beatum Petrũ, id ipsum erat, quod tu requiris, scilicet in omniũ gentium oculis & auribus eam collocasse. tuis enim verbis te conuincimus. Satis, vt opinor, conuulsum est, quod ad cõcludendum, nullũ esse Romanorum pontificium primatũ, sumpsisti, repugnare scilicet apostolico ministerio collocatã fuisse cathedrã Petri Romæ. Sed videamus quod ad conclusionẽ adiunxisti, quo te iugulasti, cũ me iugulare putasti. Sic.n.ais;* Quamobrem Romanæ sedis primatũ ipsorum Romanorũ pontificũ testimonio probare velle, nugari potius est, q̃ verè disputare. Atq; vt id verbo affirmatur; ita etiã verbo negandũ est. Sunt.n.eiusmodi cõmenta sola negatione iugulanda. *Hic quoq; vis decipere eos, qui te audiũt, & legũt, quasi nos testimonio pontificũ Romanorum ad probandũ primatum eorũ indigeam⁹. Indigeremus.n.si aliorũ testimonia tã multa, tã grauia, tam antiqua non suppeterent. Infirma tu, si potes tuis testib. testimonia nostrorũ testium Irenæi, Tertulliani, Chrysostomi, Augustini, & aliorũ, ne oẽs enumerem, quibus contra Magdeburgenses, & contra Andream Freyhubium, & te vsi sumus. In translatione solum cathedræ Antiochenæ Romã iussu domini, testimonio Marcelli pont. & martyris vsus sum. dic tu, vbi alias testimonio pontificum*

Quomodo quod Antonius requirebat, vt cathedra Petri in omnium oculis & auribus collocata esset, hoc factum esse demõstratur, cum Romæ collocata est.

primatum eorum probauimus & non alijs teſtibus nō pontificibus, & alijs argumentis, & ſcripturæ ſanctæ auctoritate? aut ſi demōſtrare hoc non potes, cur tam impudenti mendacio tuos decipis? ſed demus interim tibi, nos teſtimonio pontificum Romanorum primatum eorum probaſſe, an non oportebat te illud aut grauioribus teſtimonijs, aut rationibus veris, & certis argumentis refellere? Hoc autem cum non ſolum non feceris, ſed neq; faciendum eſſe aliter affirmes, quid aliud eſt, quam dicere, ego primatum Pontificis Romani nego; cur autem negem, non habeo, neque probo, quia probare non poſſum. Quis enim vnquam dixit, quod verbo dicitur, verbo negandum eſſe? & eiuſmodi commenta ſola negatione iugulanda? quid aliud eſt hoc, quam contendere, ſatis eſſe dicere, & non probare? quod Parmenianus faciebat, cui hoc obijcit Aug. in qua officina dialectices didiciſti ſola negatione commenta iugulare? Quis vnquam rabula tam imperitus, & impudens in foro vllo verſatus eſt, qui ſola negatione teſtes accuſatoris refellēdos eſſe putaret? Quare, quod ego tot argumentis, & teſtimonijs ſcripturæ ſanctæ, & conciliorum, atq; apoſtolicæ traditionis auctoritate de primatu Epiſcopi Romani probo, ſola tu negatione iugulandū eſſe dicis? quid hoc impudentius, aut magis ſtultè dici potuit? aut quod magis te apud bonos, & æquos iudices cōuinceret? ſi ſola negatione vtendum tibi eſt, quid igitur hactenus cauillando laboraſti, quomodo, etſi nihil reſpōdes, reſpōdere tamē videreris, nec te tui, ſi taceres, victū eſſe exiſtimarēt? rurſus, ſi ſola negatione iugulandū eſt, quod dicimus, vt tua bella tranſlatione te digna vtar, non eſt quod tecum de primatu pontificis diſputemus, quia in hac diſputatione ſimilem te ſtipiti facere vis nihil reſpondendo, ſi quis te percontando redarguere velit. Cum eo autem, qui talem ſe facit, ridiculum eſt velle differere. Hoc dixit tuus Ariſt. libro 4. primæ Philoſophiæ, Quod ſi nihil dicat, inquit, ridiculum eſt contra eum rationem quærere, qui nullius rationem habet, ὅμοιος γὰρ φυτῷ τοιοῦτος ᾗ τοιοῦτος, id eſt, ſimilis enim eſt ſtirpi, qui eiuſmodi eſt, quatenus talis eſt. Vide qualis ex hac diſputatione euaſeris ſimilis ſtipiti, qui nihil tibi dicendum reliquiſti, niſi, nego. Quia aliud, quod dicas,

Antonij mendacium impudētiſſimū, nos teſtimonijs pontificum primatū eorum probare, & nō auctoritate ſcripturæ S. & aliorum patrū, & conciliorum teſtimonijs

Quomodo perinde facit Antonius, vt ſi cōtendat ſatis eſſe dicere tantum, & non brobare.

Antonius Sadeel ſola negatione putat refellendos eſſe aduerſarij teſtes.

Antonius Sadeel patronus Proteſtantium in ijs, ad quæ reſpondere nō poteſt, ſola negatione vtendū eſſe dicit.

Quomodo Antonius ſimilem ſe ſtipiti faciat, nihil reſpondendo vt de quibuſdam dicit Ariſt.

non

non habere te, hoc ipso, quod dicis, confiteris. Qui negationem tuã omni ratione carere fateris, cũ sola negatione vtendum tibi esse dicis, hoc scilicet in officina Arist. didicisti. Quid dici poterat magis falsum, & à cõmuni sensu magis abhorrens, quàm idem esse, & non esse, aut illud, omnia esse vnum, & tamen Aristoteles tuus non putauit sola negatione iugulanda esse, qui tam multis, tam varijs, & tam acutis argumentis in Physicis & Metaphysicis vtrumq; confutat, & redarguit. Sed pergamus vlterius, & properemus ad finem. Sed tamen, *inquis*, ex his vestris nugis Turriane, ego " aliquid serium colligo, cum ius diuinum sit immutabile, " vestrarum autem sedium ordo sit mutabilis, cum iuris " diuini non esse. Nam prima sedes fuit primum Anti- " ochiæ, deinde Romæ, vt vos quidem contenditis. Secũ- " da vero sedes aliquãdo Alexandriæ, deinde postea Con- " stantinopoli collocata, atque idẽ dici potest de quibusdam " alijs, vt patet ex can. Renouantes dis. 22. datur, in- " quit, intelligi, quod Alexandrina Ecclesia de secunda fa- " cta sit tertia, & Antiochena de tertia facta sit quarta, nisi " forte quis duas contendat esse secundas. Hæc ille: egregi- " am profecto decisionem, & dignam, quæ in pontificia " decreta referretur. At enim, quid misera illa Antioche- " na commisit, quare ex primo loco deturbata, nunc in " tertium, nunc in quartũ tam indigne reiecta fuerit? Quis " non videt varios illos vestrarum sedium gradus nõ alijs, " quam ambitionis humanæ columnis fuisse suffultos? " *Excutiamus nos breui hoc serium, quod tu ex nugis nostris, quas tu nugator maximus, & totus mendax dicis, colligis. quod nõ serium, sed ludicrum esse, mox apparebit: nã prima, inquis, sedes fuit Antiochiæ, deinde Romæ, vt nos cõtendimus. Ita est, prima sedes beati Petri primum fuit Antiochiæ, deinde eadẽ prima sedes Petri fuit Romæ, & ab hoc primo gradu, & primatu nunquã excidit, sed adhuc viuit in suis successoribus per vicariam eorũ ordinationem. Secunda sedes fuit semper Alexandriæ propter honorem S. Petri, qui Marcum discipulum suum, & ex baptismo filiũ Alexandriam misit, & illic eũ collocauit: quæ consuetudo ab apostolis*

De sedibus patriarcharum, & earum ordine.

Constantinopolitanæ. De Gratiano, quē tu hic rides, risu potius immò fletu dignus, non est mirandū, si hunc canonem 36. Synodi in Trullo, & canonē Synodi Constant, & aliæ Synodi Chalced. in eo citatos, & renouatos nō tanquā apocryphos notauit. Multa vir ille & doctus & pius magno labore & studio inuenit, legit, & in vnū volumen congeßit, quæ nos ita legimus, vt ille à nobis legi voluit, vt apostoli ad Thessalon. sententia antecedat, omnia probate, & quod bonū est, tenete. Nos labore, & industria illius cū grata memoria ad vtilitatē nostram, & Ecclesiæ adhibito iudicio fruimur. Redeo ad illud seriū tuum, nobis verò perridiculū, quod ex nugis, non nostris sed tuis collegisti. Cum ius diuinū, *inquis*, sit immutabile, vestrarū aūt sediū ordo sit mutabilis, colligo cū Iuris diuini non esse. *Vbi probasti, primatū sedis Petri mutatū esse? fuit ne mutatus, quando cathedra Petri Antiochena translata est Romā, & facta Romana? est ne de loco vel Antiochiæ, vel Romæ in Euāgelio? quæ nugæ sunt istæ tuæ? an vacat illud ius diuinū primatus Petri, cui soli Christus dixit, tu es Petrus & super hāc petram ædificabo Ecclesiā meam, quia Petrus cathedrā ex vrbe Antiochia ad vrbē Romam Iudæorum & gentium dominā, quæ instar orbis terrarum erat, Dei nutu, & voluntate transtulit? si Constantinopolitani volebant per ambitionē, & clam sedē Episcopi Romani æquare sedi Constan. & Alexandriam loco suo mouere, & itē Antiochenā, potuit hoc vitio diuinum ius lædi? si non potuit, quorsum illud tuum seriū nugatorium?* Quis non videt, *inquis*, varios illos vestrarum sediū gradus nō aliis, q̄ ambitionis humanæ columnis fuisse suffultos? *Synodus Nicena, vt paulo ante dixi, testatur priscā iam tunc fuisse cōsuetudinē τ̃ πρεσβείων Ecclesiæ Alex. quæ si iā prisca erat, nō poterat esse aliunde profecta, quā ex traditione apost. qui secundo loco post sedē Petri sedem Alexandrinam honorare voluerūt. Dixi causam, similiter dicendū est de prisca consuetudine τ̃ πρεσβείων Ecclesiæ Antiob. 3. loco post sedē episcopi Rom. In traditione igitur apost. nituntur illi gradus Alex. & Antiob. sedis, & non sunt columnis ambitionis, vt tu ais, suffulti. Videamus tandē conclusionem ex meris nugis tuis inductā.*

De Gratiano & studio, atq; labore eius, & quomodo legendus.

Quomodo gradus Ecclesiæ Alex. & Antiochenæ in apostolica traditione nituntur.

Restat

» Restat igitur, *inquis*; vt Romanus principatus non sit diuini Iuris, sed positiui, aut nullius potius; cum in tanta iniuria nullum ius vel quæri debeat, vel possit vnquã inueniri. *Semper oratio tua Antoni vacillat. Ipsa inconstantia te coarguit. Si Romanus principatus non est diuini. Iuris, sed positiui, id est humani, sic .n. accipis nunc positiuum, vbi est istud ius humanum? cur nunquã tabulas istius iuris humani protulisti? deinde, si est iuris positiui, quomodo adiungis, aut nullius potius? si enim nullius potius, igitur propinquius veritati est, nullius iuris esse principatum Romanum, quã esse alicuius, id est, iuris positiui. Quod aũt propinquius vero est, magis est verum; & quod magis verum, ipsum est verum, sicut quod propinquius est, ipsum propinquum esse dicitur; opinaris igitur rem Romani principatus esse alicuius Iuris, id est, positiui, & nullius: sed ne videare Protagoras quispiã, ex cuius sententia sequebatur æquè rem quamlibet esse & nõ esse, tu magis veram esse alterã partẽ contradictionis affirmas, quod est, vt Arist. ait, hominis aliquid iam definientis. sed rursus, si iuris positiui est Romanus principatus, quomodo, quod nunc ais, statim negas? dicis enim vel potius nullius iuris, cum in tanta iniuria nullum ius inueniri possit. Si nullũ ius reperiri in eo potest, quomodo dixisti, Restat igitur vt principatus Romanus non sit iuris diuini, sed humani? hoc nimirum est illud serium, quod te ex nugis nostris colligere dixisti. Immo ex tuis potius deliramentis, & insania mera collegisti, vt tanquã alter Heraclitus rẽ esse & nõ esse dicas, etsi nõ opinaris. Non enim tam amentem te esse iudico. Sed vt lubricus es dicis, quod non sentis, vt sic tibi vtcunque cauillando elabi videaris. Postremo, sic tractationem loci huius scilicet de primatu Petri concludis,* Sit iam igitur huius loci finis, & concludamus hæc verba Christi fuisse perperam detorta ad primatum Romanum confirmandum, tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. *Nouus noster dialecticus concludit nihil sumendo, vnde efficiat, quod se dibit concludere. amabo, quos testes veteres produxisti, esse ita, vt dicis? quas scripturas? quam traditionem? quos interpretes illius loci? quas ratio-*

Oratio ipsa Antonij sẽp vacillãs & inconstans eũ coarguit.

Quomodo Antonius opinatur principatũ episcopi Romani esse alicuius iuris id est, humani, & nullius, sed ne alter Protagoras videatur, alteram partẽ contradictionis magis verã dicit.

Quomodo Antonius tanquã alter Heraclitus rem esse & non esse dicat, licet nõ opinetur.

Quomodo Antonius nouus dialecticus nihil sumẽdo concludat.

rationes, quæ argumenta? nihil horũ habes. nihil enim hactenus protulisti neq; proferre vnquam poteris. Nos verò sic concludamus, hæc verba Christi, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, fuisse semper ad primatum Petri declarandum relata: testes antiquos citaui, qui sic interpretati sunt, vt ad Petrum proprie pertineant, cui soli dicta sunt. Probaui ex contextu ipsorum verborum, non posse aliter intelligi, & te nescire græce, si negares: omnes tuas cauillationes redargui, & esse dolo, inscitia, & repugnantia plenas demonstraui; licet tu neges, qui sola negatione iugulare didicisti, vt tua metaphora vtar. Sequitur deinde epilogus mendaciorum tuorum, quæ vtrum à me satis confutata sint, & veritas patefacta, & vtrum aliquid ad respondendum Antonio Sadeeli relictum sit, viderit academia eius, cuius alumnus, & discipulus est: Iudicet ipsa, quam bene meritus sit de Protestantibus iste Antonius, qui Protestantium Ecclesiam Donatistarum Ecclesiam facit, cum Ecclesiam per cunctum orbem diffusam periisse concludit, excepta Ecclesia Germanica Protestantium. hæc enim est vestri Antonij extrema conclusio: " Nostra igitur Ecclesia vera est Ecclesia, ab ipso Christo per verum euangelij ministerium ædificata; & ex ratione consequentis, cum Ecclesia Romana non iam super petram quam confessus est Petrus, sed super humana commenta, cuiusmodi est pontificis primatus, fundata sit, non est vera Christi Ecclesia ab ipso Christo ædificata. " *Amisit igitur Christus hæreditatem, quam dedit ei pater, qui filio suo dixit per prophetam suum, Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Succurrat Antonius, vt hæreditas reddatur filio Dei; ne æterna eius hæreditas inter caducas hæreditates referatur. Vniuersa .n. Ecclesia per cunctum orbem diffusa, quæ vnam sanctam Ecclesiam catholicam in Symbolo, quod canit, confitetur, Ecclesiam confitetur ædificatam esse à Christo super Petrum, qui fuit origo vnitatis eius, & à quo cœpit ordo sacerdotalis, quia ipsi primo pontificatus in Ecclesia datus est, cui soli dictum est, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam me-*

Quomodo Antonius Ecclesiam Protestantium faciat Ecclesiam Donatistarum.

Extrema cõclusio Antonij, amisisse Christũ hæreditatem, quam dedit illi pater cælestis, si Ecclesia Romana nõ est super Petrũ ædificata.

Quomodo Antonius Christū spoliat, vt Protestātes suos spolio Christi ditet.

Quomodo necesse est Antonio, si vnā Ecclesiam Catholicam confitetur, & vnū sacerdotiū, dare vnum à quo vnitas Ecclesiæ & sacerdotalis ordinis incipiat.

Quomodo Antonius verbis suis confitetur ante Lutherū nō fuisse Ecclesiam Protestantium.

Quomodo sequatur ex verbis, & sententia Antonij nullā Ecclesiam ante Lutherum in mūdo fuisse.

am meam &c. tolle Petrum originem vnitatis Ecclesiæ, & Ecclesiam sustulisti. Hoc facit vester Antonius, gratulamini ei, quod Christum spoliauit, vt Protestantes spolio Christi ditaret; Ecclesiam enim Catholicam negat, vt Ecclesiam in Germania defendat: tolle, vnde cœpit ordo sacerdotalis; & sacerdotium sublatum est. Aut dicat Antonius, si Ecclesiam vnam & vnum sacerdotium confitetur, à quo vno origo vnitatis Ecclesiæ, & sacerdotij cœpit? à pluribus.n. non potest, nec ab vno Christo, quia non fuit sacerdos καθ' ἡμᾶς, *id est, nostri ordinis. Deinde vester Antonius, vt gratulationem amplificetis, non solum Ecclesiam in Germania tantum relinquit, vbi non est primatus pontificis fundamentum eius, sed Ecclesiam, quæ in Germania ædificata est, ante Lutherum non fuisse verbis suis confitetur, cum ait, Nostra igitur Ecclesia vera est Ecclesia ab ipso Christo per verum Euangelij ministerium ædificata. Cum enim dicit Ecclesiam Protestantium ædificatam esse per verum euangelij ministerium, quæro, cuius ministrantis ministerium dicit? cum ministerio enim simul intelligitur qui ministrat, & quod ministratur, id est Euangelium. quis autem Euangelij, super quod ædificata est Ecclesia Protestantium, minister primus fuerit, præterquam Martinus Lutherus, ostendi non potest: ante Lutherum autem non fuit Lutherus; igitur ante Lutherum non fuit Ecclesia Protestantium; quia non fuit minister talis euangelij, quale Martinus prædicauit. Ita fit, vt ante Lutherum neque vestra, neque nostra Ecclesia fuerit. Hic est progressus & exitus patrocinij Antoniani, & finis meæ Responsionis ad cauillationes loci secundi; pergamus ad tertium locum, & eius cauillationes.*

L O-

LOCVS III. IOHANNIS 21.

Pasce oues meas.

SOPHISMA TVRRIANI.

HÆc est vis articuli, & pronominis τὰ πρόβατά μου, vt Christus Petro iusserit pascere quascunq; oues suas, id est, Ecclesiam Catholicam. Quare consequens est, vt si quæ sint, quæ ad Petri curam pascendi non pertinent, nec oues illæ quidem Christi sint. Itaque duces gregis confessionis Augustanæ, & Antuerpiensis, & Heluetiæ, & similium, non pertinent ad oues Christi, quandoquidẽ pasci nolunt à Petro; ac proinde extra Ecclesiam sunt.

SOLVTIO SOPHISMATIS SVPERIORIS.
CAPVT XXII.

De loco Euangelij Ioannis, Pasce oues meas, quomodo per hanc legẽ detur omnis potestas spiritualis gubernationis quibuscũq; datur, idq; per Petrum, & de comparatione huius legis cum lege coniugali diuina, & de alio loco Ioannis, sicut misit me pater &c. & quomodo secundũ pręscriptionem Tertulliani probari debeat Petri primatus. & quod argumentum maximum, & grauissimum testimonium sit non esse Ecclesias Lutheranorum apostolicas. & de loco Ioannis, Erit vnum ouile, & vnus pastor; quomodo Cyprianus de vno grege Ecclesiæ Catholicæ, & de vno eius pastore successore Petri acceperit.

Vm post lapsum confirmandus esset Petrus « ne vel ipse, vel reliqui apostoli de ipsius mi- « nisterio, & apostolico munere dubitarent, « eo factum est, vt trinæ abnegationi trina « Petri confessio fuerit opposita cũ trina quo « que muneris apostolici cõfirmatiõe. Itaq; verbo pascẽdi « Christus apud Ioannẽ in illo loco significauit, quicquid « in docẽda Ecclesia Petrus tanq̃ apostolus pręstare debuit. « Nã tametsi oẽs Ecclesiæ ministri oues Christi pascunt, 1. « Pet. c. 5. lõge tamẽ excellentiore modo apostoli dicũtur « Ecclesiã pauisse. Christus igitur iubet Petro pascere oues «

„ ſuas, id eſt fungi apoſtolico munere, licet eius ſe indignũ „ fœda illa abnegatione reddidiſſet. *Et paulo poſt*, Ex qui- „ bus, *inquit*, efficitur, nihil hic eximium collatum fuiſſe „ in Petrum, quod cæteris quoq; Apoſtolis nõ conueniret. *Et citatis pluribus locis ſcripturæ de munere paſcendi ad omnes Apoſtolos pertinente, quaſi hoc negaretur, aut de hoc controuerſia* „ *eſſet, ſubiungit*, Ex quibus perſpicuum eſt, omnes apoſto- „ los pauiſſe gregem Chriſti, & ad eos omnes præceptum „ de paſcendis Chriſti ouibus pertinere. atq; id non tantũ „ doctiſſimi quiq; veteres tradiderunt, ſed etiam hunc Io- „ annis locum ad omnes Eccleſiæ paſtores accõmodaue- „ runt. *Non de hoc diſceptatio nobis vobiſcum eſt, Antoni, vtrum hoc præceptum, Paſce oues meas, ad alios etiã paſtores pertineat; quod tu, cũ minimè opus eſſet, plurib. teſtimonijs probare voluiſti, vt aliquid cõtra nos dicere videreris. Immò beatus Baſilius, qui de primatu Petri, & epiſcopi Romani ſucceſſoris eius magnifice ſenſit, vt ex teſtimonijs eius à me libro 3. contra Magdeburgenſes, & libro 3. de dogmaticis characteribus verbi Dei recitatis perſpici poteſt, per hanc legem, Paſce oues meas, ait in monaſticis conſtitutionibus c. 22. Chriſtum poſt ſe Petrum Eccleſiæ ſuæ paſtorem conſtituiſſe, cum ei dixit, Paſce oues meas; omnibusq́ deinceps paſtoribus, & magiſtris æqualem tribuere poteſtatem, cuius rei, inquit, ſignum eſt, quòd omnes ſimiliter atq; ille ligent, & ſoluant. vera hæc ſunt. Non enim magis paſtor eſt, qui maior eſt, & excellentior, quam minor, & inferior, cum vna & eadem ſit ratio paſtoris ſpiritualis, quicunque ille ſit, quatenus paſtor; ſcilicet perſonam Chriſti gerere; eſſe mediatorem inter Deum, & homines; & operari Deo ſalutem ſubditorum. Nihil enim aliud eſt, vt idem Baſilius paulo ſupra dixerat, paſtorẽ eſſe, quam hæc tria facere, ad quæ facienda omnes æqualiter poſiti conſtitutiq; ſunt ab ſpiritu S. quæ vno verbo Apoſtolus de ſpiritualibus præpoſitis loquens complexus eſſe videtur, cum dixit, Ipſi enim peruigilant pro animabus veſtris, ſcilicet operantes ſalutem veſtram, & exercentes officium mediatorum inter Deum, & homines: denique perſonam*

Quomodo per eam legem ſpiritualem Paſce oues, non ſolum Petrus paſtor omnium ouiũ Chriſti conſtitutus eſt, ſed alijs etiam paſtoribus data eſt æqualis poteſtas, quatenus paſtores ſunt.

Quæ pertineant ad rationẽ paſtoris auctore Baſilio, in quibus oẽs ſunt æque paſtores, licet nõ omnes ſint eiuſdem gradus.

Chriſti:

Christi veri mediatoris Dei, & hominum gerentes, qui de cælo descendit, vt hæc verè in nobis perficeret, & operaretur. verū hæc æqualitas, & hæc vna eademq; ratio omniū pastorum spiritualium, quatenus pastores sunt, non tollit gradus pastorum, quin alius sit presbyter parochus, alius episcopus ciuitatis, alius omnium ouium, & ciuitatum princeps pāstorum, & ποιμενάρχης. sic enim Leo imperatori cognomento sapiens in quodam sermone suo elegantissimo beatum Petrum vocat. hæc enim accidunt pastori, pascere scilicet in vna ciuitate magna, aut in pluribus, aut in cuncto orbe. Sicuti eadem est ratio & æqualitas omnium hominum, quatenus homines sunt, quamuis non sit idem ordo, aut gradus hominum. Itaque non negamus nos ad omnes pastores pertinere præceptum de pascendis ouibus, immò vna & eadem ratio est cuiuscunq; pastoris, siue maioris, siue minoris, vt paulo ante Basilius dixit. Quare necesse est, vt vna & eadem lex de pascendis ouibus ad omnes pastores pertineat, quatenus pastores sunt: & æque dictum sit vnicuique pastori minori, pasce oues meas, vt dictum est maiori; non, inquam, hoc negamus, neq; hoc contendimus, sed illud, Christum hac lege Petro dicta, Pasce oues meas, constituisse eum ποιμενάρχην, id est, principem aliorum pastorum omnium, & in eo, tanquam in capite, & principe dixisse cæteris pastoribus, tum apostolis, tum non apostolis, vnicuiq; eorum, pasce oues meas. per hanc enim vnam, & eandem legem in euangelio Ioannis scriptam, Pasce oues meas, dat dominus Iesus potestatem spiritualem ijs omnibus, qui pastores animarum fiunt, sed in eo, & per eum, à quo voluit vt potestas ista spiritualis inciperet, id est, per Petrum, cui primo datus est pōtificatus; quod si in eo dixit omnibus alijs, qui pastores facti sunt, & nunc fiunt, vnicuiq; eorum, pasce oues meas, sequitur, si Petro non dixisset, nec alijs dictum fuisset; neq; nunc diceretur. Ipse igitur est, per quem alijs dedit hanc potestatem. Non citabo Leonem magnum, qui hoc expresse dixit in Sermone 3. de die anniuersario assumptionis suæ, non nisi per ipsum dedit, quicquid alijs non negauit, quia, vt tu dicere soles, pontifex loquitur in causa sua; citabo Ambrosium, qui in suo Pastorali ait, Idcirco nos, quibus in verbis

Quomodo per hanc legem Pasce oues meas, primo dictā Petro, cum constituit Christus principē pastorum, & dat per eum cæteris pastoribus secundum diuersos corū gradus pascendi curam & potestatē, quia in Petro, cui primo dixit pasce oues meas, dixit alijs pastorib. vnicuiq; eorum pro portione gregis commissi, pasce oues meas.

diuinis credita est dispensatio, & qui gregem Christi alendam suscepimus, &c. & paulò post, væ iam mihi est, si claues regni cælorum, quas in beato Petro apostolo cuncti suscepimus sacerdotes, minimè reseruauero. Idem paulo infra repetitum est à domino tertiò, Pasce oues meas; quas oues, & quem gregem non solum tunc beatus suscepit Petrus, sed cum illo nos suscepimus omnes, pro eo, quod nunc dicit, Cum illo nos suscepimus omnes; proximè dixerat, in beato Petro cuncti suscepimus. deinde subiungit, vnde regendæ scilicet sacerdotibus contradantur; & merito rectoribus suis subdidicuntur. Per hanc itaq; legem, qua iussit Dominus Petro pascere oues suas, & qua dedit ei potestatem pascendi, iubet item vnicuique pastori pascere oues suas proportione gregis cuique eorum commissa, & attributa, & dat eis potestatem spiritualem pascendi. Nec enim alia lex est in Euangelio, per quam potestas spiritualis gubernandi, & regendi animas detur, nisi hæc. Quare cum dixit Petro Pasce oues meas, in eo simul dixit, vt iterum repetam, vnicuique pastori, etiam minimo, cui non sint nisi centum, aut viginti oues rationales cõmissæ, & concreditæ. sicut quod dominus Deus dixit per Adam, Hoc nũc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna; hoc ipsum dixit per Adam, & in Adam omnibus legitimis coniugibus; quia hæc sola lex Dei est, qua omnia iusta matrimonia sancita sunt. Et sicut eadem est ratio omnis matrimonij, esse scilicet duo in carnem vnam per Legem Dei; qui enim adhæret meretrici, vnum corpus efficitur, sicut Apostolus ait, suntque duo in carne vna, sed non secundum legem Dei, sicut paulò ante explicaui, auctore Basilio: eadem est ratio omnis pastoris spiritualis adhærentis suo gregi, tanquã sponsæ suæ per legem illam Christi in Euangelio, Pasce oues meas, Petro. & sicut illa lex coniugalis à Deo sancita, ideo transiit, & pertinuit ad cæteros omnes coniuges legitimos, & ipsa per Adam, & in Adam lata est illis, quia Adæ primo tanquam radici, & origini generis humani data est: sic quia Petro primo data est hæc lex, Pasce oues meas, factum est, vt in eo data sit omnibus

Quòd non sit alia lex in euãgelio per quã potestàs spiritualis gubernandi animas detur, nisi hæc, Pasce oues meas. Cõparatio legis de ouibus pascẽdis, quæ dicta est omnibus pastoribus in Petro, cum lege cõiugali dicta omnibus coniugibus in Adam.

alijs

alijs pastoribus, & per eum ad reliquos omnes pastores transeat, & pertineat, quæ non transiret, neq; pertineret, nisi Petro primo data fuisset. Videamus vtrum hoc ipsum dicat testis tuus & noster Augustinus, quem tu citasti. Loquens enim de parabola boni Pastoris, non ideò, inquit, modo taceantur pastores, & dicitur pastor, quia non inuenit dominus, cui commendaret oues suas, tunc autem ideo commendauit, quia Petrum inuenit. Immò verò & in ipso Petro vnitatem commendauit, multi erant Apostoli, & vni dicitur, Pasce oues meas. Si hoc dixit dominus vni Petro, scilicet Pasce oues meas, vt vnitatem commendaret, igitur quod in Petro voluit dictum quoq; esse alijs apostolis, vt pascerent oues Christi, sic eos voluit pascere, vt à Petro non dissentirent; & ab eo tanquam ab origine vnitatis penderent. alioqui dicendo vni Petro, Pasce oues meas, non commendasset vnitatem. Refelle tu hanc rationem, si probabiliter potes; quod certum est non posse. Verum hoc, scilicet omnes apostolos pastores fuisse, & quidem alijs pastoribus excellentiores, ac proinde nihil eximium in Petrum fuisse collatum in munere pascendi, confirmare te dicis subiungens, Quod ita esse confirmant superiora Christi verba apud Ioannẽ 20. sicut misit me pater, & ego mitto vos. & apud Matthæum c. 18. profecti docete omnes gentes. quibus exponitur verbum pascendi hic vsurpatum. *In eo adhuc laboras, in quo non opus est. Quis enim vnquam ex nostris negauit vobis, non fuisse pastores omnes apostolos, & omnibus mandatum esse, vt euntes docerent omnes gentes, baptizantes eos &c. Illud potius probare debebas, quod hactenus dicis tantum, & non probas, sic fuisse omnes Apostolos pastores, vt non esset vnus Petrus omnibus præpositus, in quo, & per quem omnes apostoli à Christo potestatem pascendi & mandatum docendi omnes gentes acceperint, quod nos dicimus, & probamus. Ad locum ergo Ioannis, quem contra te citasti, verbis docti Tertulliani respondemus: sic enim contra hæreticos disputans, & nos ad disputandũ contra te, & tui similes regulis, & perscriptionibus instruẽs, in libro de pscript. Hær. ait, Hinc igitur dirigimus præscriptionẽ; si dominus Iesus Christus apostolos misit*

Quare lex de pascẽdis ouibus per Petrũ transeat, & pertineat ad alios pastores ad similitudinem legis coniugalis diuinæ.

Quomodo Augustinus testis ab Antonio citatꝰ testetur nisi vni Petro dictum esset Pasce oues meas, non fuisse futurũ vnitatem in Ecclesia & pastorib. eius, ex quo fit, vt omnes pastores ab eo tanq̃ ab origine vnitatis pendere voluerit.

Quomodo locus Ioannis, sicut misit me pater, quẽ Antonius ad probãdũ non fuisse Petrum præpositũ alijs Apostolis.

pastoribus citauit, ipsũ redarguat secundum præscriptionem Tertulliani, qui hũc locum Ioannis attigit.

misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos prædicatores, quam quos Christus instituit; quia nec alius patrem nouit, nisi filius, & cui filius reuelauit; & nec alijs videtur reuelasse filius, quam apostolis, quos misit ad prædicandum, vtiq; quod illis reuelauit. Quid autem prædicauerint, id est, quid Christus illis reuelauerit, & hic præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viua, quod aiunt voce, quam per epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesijs apostolicis matricibus, & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam. Hactenus Tertull. Percurre igitur omnes cuncti orbis Ecclesias, & inquire, an Petrum principem apostolorum fuisse teneant? & sic traditũ acceperint? hoc.n. apostolos prædicasse, & docuisse, fuisse scilicet Petrum cæteris apostolis præpositum, secundum perscriptionem Tertulliani non aliter probari debet, nisi per easdẽ Ecclesias, in quib⁹ ipsi apostoli præsentes docuerunt; aut ad eas scripserunt: si proxima est Achaia, inquit Tertull. habes Corinthũ, si non longe es à Macedonia, habes Philippos; si potes in Asiam tendere, habes Ephesum; si autem Italiæ adiaces, habes Romanam; vnde nobis quoq; auctoritas præsto est statuta. Si igitur Antoni scire vis, quid istæ Ecclesiæ apostolicæ de Petro à sanctis apostolis acceperint, vtrum fuisse Petrum principem apostolorum an non, interroga Ecclesiam Orientis, quæ in Synodo Florentiæ ante annos 120. habita conuenit, in qua fuerunt prope 20. Archiepiscopi, siue Metropolitani eiusdem sententiæ, qui plurimos Episcopos eiusdem sententiæ in prouincijs suis habebant, quos nunc vocant suffraganeos; hi omnes cum Patriarcha Alexandrino, cum Antiocheno, Hierosoly. & Constant. & reliquis, qui subscripserunt, quod ab Ecclesijs Apostolicis audierant, & dedicerãt; & Ecclesiæ, vt ait Tertull. quod ab apostolis, & apostoli quod à Christo; & Christus quod à Deo accepit, hoc tradiderunt & obsignarũt, scilicet Petrum esse Apostolorum caput. Sic enim ait decretum: ἔτι διοριζόμεθα τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν καὶ τὸν ῥωμαϊκὸν ἀρχιερέα εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὸ πρωτεῖον κατέχειν, αὐτόν τε τὸν ῥωμαϊκὸν ἀρχιερέα διάδοχον εἶναι τοῦ μακαρίου πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ

Decretum Synodi Florentinæ ex Græcis, & Latinis de primatu episcopi Romani successoris Petri.

τῆς ἐπὶ γῆς τοποτηρητὴν καὶ πρᾶ καὶ διδάσκαλον τῶν χριστιανῶν ἁπάντων. græce recitaui, quia ipse Græcis delectaris. Coryphæum apostolorum vocat Synodus Orientis, quod verbum, ἀπὸ τῆς κορυφῆς dicitur, quod summũ capitis designat. Idem testatur Ecclesia Romana, in qua Petrus & Paulus docuerunt, & prædicarunt; & item testantur reliquæ omnes Ecclesiæ Occidentis, quæ communione doctrinæ Ecclesiæ apostolicæ Romanæ, & ipsæ Romanæ Ecclesiæ sunt, & apostolicæ. Sed quia vos Ecclesiam quoq; vestram apostolicã esse dicitis, & ad eam Ecclesias apostolicas falso reuocatis, audi, quid, quod ad hanc rem pertinet, idem Tertullianus perscribit. Etenim si quæ, inquit, audẽt se interserere ætati apostolicæ, vt ideo videantur ab apostolis traditæ, edant, (inquit) origines Ecclesiarum suarum; euoluant ordinem episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrente, vt primus ille episcopus aliquem ex apostolis, vel ex apostolicis viris, qui tamen cum apostolis perseuerauerit, habuerit auctorem, & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ apostolicæ census suos deferunt; sicut Smyrneorum Ecclesia Polycarpum à Ioanne collocatum refert: Romanorum Clementem à Petro ordinatũ; & proinde vtiq; & cæteræ exhibent, quos ab apostolis in episcopatum cõstitutos apostolici seminis traduces habeant. Hæc Tertullianus: quæ Ecclesias vestras conuincunt adulterinas esse & suppositas, quæ Petrum negant apostolis præpositum fuisse, vt Episcopum Romanum successorem eius esse negent. edant enim originem suam ita per successiones ab initio decurrente, vt prius ille episcopus aliquem ex apostolis vel ex apostolicis viris, qui tamen cum apostolis perseuerauerit, habuerit auctorem, & antecessorem. Vos enim alium auctorem Ecclesiæ, quam nunc habetis, proferre non potestis, quam Martinum Lutherum; ille fuit primus, ostendite quem ille ex apostolis aut apostolicis habuerit auctorem, vt Ecclesiam sine origine vnitatis vobis ædificaret; id est sine Petro, in quo erant apostoli tanquam in capite Ecclesiæ & origine vnitatis eius. quod si confingant, inquit idem Tertull. aliquid tale hæretici, quid enim, illis post blasphemiam illicitum est? sed etsi confinxerint, nihil promouebunt. ipsa enim doctrina eorum cum apostolica comparata

Quomodo secundum præscriptionem Tertulliani demõstretur Ecclesias Protestantium adulterinas & suppositas esse.

Ecclesiæ Protestantium primus auctor & ædificator Martinus Lutherus.

Oo ex di-

ex diuersitate, & contrarietate sua pronunciabit, nec apostoli alicuius auctoris esse, nec apostolici. Quia sicut apostoli non diuersa inter se docuissent; ita & apostolici non contraria apostolis edidissent, nisi illi, qui ab Apostolis desciuerunt, & aliter prædicauerunt &c. hæc Tertullianus. huiusmodi fuit Martinus Lutherus, qui quia ab apostolis, & eorum Apostolica doctrina & cathedra discessit, aliter quã apostoli prædicauit, quod vt maiore licentia faceret, Petrum negauit primatum in apostolis, & vniuersa Ecclesia habuisse.

Quare Martinus Lutherus Petrũ negauit primatum in apostolos, & Ecclesiã habuisse.

Subiungit deinde idem Tertull. qui Protestantes ducit vinctos, & de eis triumphũ agit, *Ad hanc itaq; formam prouocabuntur ab illis Ecclesijs; quæ licet nullum ex apostolis, aut apostolicis auctorem suum proferant, vt multo posteriores, quæ deniq; quotidie instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minus apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ. Ita oẽs hæreses ad vtrãq; formã prouocatæ, probent se nostris Ecclesijs quaqua putant apostolicas, sed adeo neq; sunt; neq; possunt probare, quod non sunt; nec recipiũtur in pacem & in cõmunicationem ab ecclesijs quoquomodo apostolicis, scilicet ob diuersitatem sacramẽti nullo modo apostolicæ.* hactenus Tert.

Quomodo Tertullianus vinctos ducat Protestãtes, & de eis triumphum agat.

Quod maius & manifestius argumentum, & grauius testimonium esse potest Antoni, non esse Ecclesias vestras apostolicas, quã quod ab omnibus Ecclesijs apostolicis, quæ aliquẽ apostolũ, vel apostolicum habuerũt auctorem, siue à multo posterioribus Ecclesijs, siue ab ijs, quæ quotidie instituuntur, quæ oẽs in apostolica doctrina conspirant, & sunt, sicut ait Tert. pro consanguinitate doctrinæ, oẽs apostolicæ, ab omnibus inquam istis Ecclesijs apostolicis Ecclesiæ vestræ anathematizãtur, tanquã nullo modo apostolicæ quæ ab apostolis, & eorũ principe Petro desciuerunt, ne in vno, & vnũ essent. Quæ noluerũt contra sententiã domini, vt esset in terra vnus grex, & vnus pastor. aliter .n. vnitas esse non poterat, vnde beatus Cyprianus, cuius tu testimonio libenter vteris, cum ad tuã causam videris tibi detorquere posse, postquam dixit in libro de vnitate Ecclesiæ loquens de Petro origine vnitatis, tamẽ vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientẽ auctoritate sua disposuit, pãulo post de eadem vnitate, & origine,

Quod fir[illegible]mum omniũ argumentũ Ecclesias Protestantium nõ esse apostolicas, sed ψευδωνύμους, id est, falsi nominis.

eius

vius loquens, monet, inquit, ipse in Euangelio suo, & docet, erit vnus grex, & vnus pastor. deinde subiungit, & esse posse vno in loco aliquis existimat, aut multos pastores? aut plures greges? sunt quidem in Ecclesia Catholica per cunctum orbem diffusa multi pastores, & multi greges, sed non in vno loco, & vno grege; hoc enim fieri non potest; sed in multis locis, & multis gregibus. est enim, vt idem Cyprianus ad Cornelium scripsit, singulis pastoribus portio gregis ascripta, quam regat vnusquisque & gubernet, rationem sui actus domino redditurus: vnusquisq; autem horum pastorum, quos hic dicit Cyprianus, episcopus est, & portio gregis ei ascripta episcopatus & Ecclesia eius est: sed rursus, quia episcopatus totus vnus est, constans ex omnibus episcopatibus, tanquam partibus, quia Ecclesia Catholica vna est ex omnibus Ecclesijs, quæ sunt partes eius, conflata, & coagmentata, idcirco necesse fuit, vt totius episcopatus, qui est vnus episcopatus diffusus per cunctum orbem, vt ait idem Cyprianus in alio loco, & est vnus grex, & vna Ecclesia, necesse inquam fuit, vt vnus episcopus, vnusq; pastor, & rector esset. Hoc est esse in vno loco vnum pastorem, & vnum gregem; & non posse esse in vno loco totius scilicet episcopatus, ac totius gregis, & Ecclesiæ multos pastores siue multos episcopos, & multos greges, sed vnum tantum; vt vnitas esse, & seruari posit. Citas deinde Augustinum, & iterum Cyprianum ad probandum alios esse pastores cum Petro, quod extra causam est, nemo enim hoc negat. Immo princeps pastorum Petrus esse non posset, nisi alij pastores essent: quorum enim pastorum primus esset, si solus esset? aut quomodo fuisset origo vnitatis apostolorum, & omnis Ecclesiæ, nisi vnus grex, cui præerat Petrus, vnanimi consensione ab apostolis omnibus, tunc cum apostoli viuebant, non vno in loco, sed in diuersis pasceretur. Sed videamus quæ sequuntur.

Locus Ioannis, erit vnus grex & vnus pastor à Cypriano expositus de vno grege Ecclesiæ catholicæ, & vno eius pastore Petri successore.

Quid sit auctore, & interprete Cypriano esse in vno loco vnum pastorem, & vnũ gregem, & non posse esse in vno loco multos greges, & multos pastores.

Quòd Petrus nõ potuisset princeps esse pastorũ, nisi alij pastores fuissent.

CAPVT XXIII.

Responsio ad illud, quod Antonius obiecit, non esse consentaneum naturæ, vt vnus Petrus omnes oues Christi pasceret. & quid Philosophus duce & magistra ratione naturali de vnius primatu propter præstantiam virtutis senserit, & quomodo inde docemur, quid nos de primatu Petri à Christo propter prærogatiuũ charisma fidei instituto sentire debeamus. & quomodo cõcilium supra pontificem ponere perinde sit, vt partem toti præferre, & quod est naturæ repugnans. deinde, quibus virtutibus meruit Petrus primatum. & de fundamento & Radice primatus episcopi Romani. item quomodo interpretatio loci Ioannis Pasce oues meas, vt omnes oues commiserit, consentanea sit alijs locis scripturæ, & circunstantiæ loci.

„ TVrrianus autem, *inquis*, ad vnũ Petrum eiusq; „ successorem Romanum pontificem suo mo„re restringit hoc præceptum Christi, Pasce o„ues meas; atq; vt id efficiat, profert articulum „ græcum cum pronomine, cuius ait tantã esse „ vim, vt oẽs oues Christi significet, atque adeò, quotquot „ vnquam futuræ sunt, quas cum Petrus pascere iubeatur, „ nec id iam præstare possit, vtpote iam pridem è vita sub„latus, restat vt in suo successore, nẽpe in pontifice Roma„no pascat oẽs oues Christi, id est, regnum in oẽs Ecclesias „ exerceat, sic Turrianus videtur sibi præclare ratiocinari. *Deberes saltem Antoni, cũ mea recitas, verbis meis vti, & nõ tuis, quale est oẽs oues Christi pascere, id est, exercere regnũ in omnes Ecclesias. sic enim tu loqui didicisti. Sed pergimus recitare tua.* Ego verò, *inquis*, agnosco, argumentum Thomæ ex libro aduersus errores Græcorum, sed ista expositio vel „ Thomæ, vel Turriani, atque adeò pontificiorum om„nium nec ipsis contextus verbis, nec huius loci circum„stantiæ, nec alijs scripturæ locis consentanea est; immo „ ne ipsi quidem rerum naturæ. *Scilicet acutior est & doctior quam Sanctus Thomas, et quã omnes pontificij Antonius Sadeel Lutheri discipulus, & idcirco non est ab eo requirendum*

Quomodo mea recitat Antonius perperam verbis suis, quibus ipse vti consueuit.

vt quæ

vt quæ dicit, probet; satis est, si nouus Pythagoras dicat tantū, sicut ipse Luthero dicenti tantum credidit. Itaq; quomodo expositio huius loci, Pasce oues meas, quòd omnes oues commissæ fuerint vni Petro; neq; verbis ipsis contextus, neq; circumstantiæ loci, nec alijs locis scripturæ consentanea sit; nō opus est probare; quia Antonius Sadeel dicit, hoc satis sit discipulis eius. Illud verò extremū, ne ipsi quidem naturæ consentaneam esse expositionem illam, hoc visum est illi, non satis esse dicere, nisi probaret, videamus igitur quomodo probet. Quis enim vnquam, inquit, existimauerit, vnum Petrum omnes Christi oues pascere potuisse? hoc est illud naturæ non consentaneum, quod Antonius Sadeel sagacitate ingenij sui olfecit. Thomas verò vt minus sagax non est odoratus, nec pontificij vlli. Quis non rideat, vel potius non defleat Antonium istum, qui sapientior, & ingeniosior quā Thomas videri vult? Damus hoc Antoni, non potuisse vnum Petrum omnes Christi oues pascere, sed quomodo tā tardus, & obtusus disputator es, vt existimaueris concessō hoc, totū negotium confectū esse? nō sic obtuse disputatur apud Arist. tuū li. 3. de rep. cōtra principatū vnius, penes quē sit summa omniū rerū potestas, quæ dicitur ab eodē Arist. παμβασιλεία, dicam⁹ nos, plenū regnum, quod cæteris, quæ nō sunt propriè regna, idē præponit. Qui illic disputat, sumpsit quidē, quod tu sumpsisti, sed adiūxit aliud quod tu, etsi ante oculos erat, nō vidisti. sic. n. ratiocinatur; sed cū ab vno cuncta prouideri non facile sit, conuenit hactenus tua sumptio, hanc. n. vim habet quod tu dixisti, Quis enim vnquā existimauerit, vnū Petrum oēs oues pascere potuisse? nihil amplius addidisti: nec in mentē venit illa regula iuris tritissima, & animis omniū anticipata, Quod per alios facim⁹, per nos facere videri. Vnde ille contra regnū plenum disputans totū hoc sumpsit, sed cū ab vno cuncta prouideri non facile sit, plures magistratus esse oportebit ab ipso constitutos; sed nec ex hoc sequitur, non præstare esse vnū principem omnium, etiā principe philosophorum auctore, si modo inquit, vir vnus singularis cæteris omnib. præstet: siquidē ratione præstātiæ oēs rerum publicarū conditores cēsent, principatū esse deferendum. Si sic auctor gentilis natura duce de summa potestate penes ... vnum

Quomodo ut Antonius nouus Pythagoras.

Quam obtuse Antonius contra primatum Petri disputet, cum sumit nō potuisse vnum Petrum oēs oues pascere.

Quomodo disputetur apud Arist. in Politicis contra principatum vnius.

vnum, & de vnius principatu, siue primatu, propter excellentiam virtutis vsu & exercitatione humani ingenij, & studij comparatæ sensit, quid par erat, & iustum, vt sentires tu de primatu Petri propter prærogatiuã charismatis à Christo dati, qui Ecclesiã suam super eũ ædificauit? si Christus, vt euangeliũ docet, rogauit pro Petro, vt non deficeret fides eius, & ei iussit, vt firmaret, quod ei tanquã petræ conueniebat, fratres suos, id est, totã fraternitatem, quæ erat Ecclesia, cuius sancti apost. columnæ quædã erant, an nõ erat talis, ac tantæ fidei Charisma oratione Christi à Deo patre impetratũ, dignum, vt vnus Petrus haberet in apostolis, & cuncta Ecclesia primatũ? rursus, si philosophus ratione naturali magistra iudicauit eũ, qui principatum adeptus esset propter excellentiã, & præstantiam virtutis, quæ in eo maior, quã in cæteris reperiretur, non decere, vt aliquando vir talis aut morte, aut exilio, aut per ostracismũ exterminaretur: nec, vt vicissim aliquando tanquam subiectus pareret, natura, inquit, repugnante, quæ partẽ toti præferri non sinit (quod quidem inquit, accideret ei, si quis ea virtutis magnitudine cæteris antecederet) si Philosophus inquã, qui neq; virtutes à Deo infusas, neq; charisma fidei, & potestatis spiritualis nouit, ratiõe, vt dixi, naturali ductus, sensit tantũ esse deferendũ ei, cui primatus propter magnitudinem virtutis humanæ datus esset, vt cuiuscunq; aliorum virtus comparata cum illius principis virtute, videretur pars cum toto comparata, ac proinde repugnare, partẽ toti p̃poni, quid nos sentire decet, quibus reuelauit Christus per euangelium suũ ædificasse ecclesiam super Petrũ, & ei claues regni cælorum dedisse, pro eius q̃ fide, qua firmaturus erat fratres suos, patrem rogasse, ne deficeret, ei deniq; post resurrectionẽ iussisse pascere oues suas? quid inquã aliud sentire de Petro decet, quã constitutũ fuisse principem apostolorũ, & totius ecclesiæ per prærogatiuũ charisma summæ potestatis spiritualis ei datæ, cuius pars sit potestas cuiuscũq; alterius pastoris quãuis apostoli? quare naturæ repugnãs esse, si vllus supra eum esse queat; id enim esset partem toti antecellere. Ex quo fit, vt hoc obiter dicatur, qui tradunt, concilium esse supra pontificem, eos naturæ repugnare, cùm nihil aliud sit hoc, quã partem toti præferre. Aliter etiam disputatur apud Philosophum in eodem libro

Quid deceat Christianũ de primatu Pontificis sentire, cõparatione facta cũ eo, q̃ Philosophus ratiõe naturali magistra de vnius principatu, ꝓpter præstãtiam in studio virtutis sensit.

Quõ potestas cuiuscunq; alterius pastoris spiritualis pars sit potestatis Petro datæ, ex quo fiat, vt velle vllam aliorũ potestatem supra successorẽ eius esse, naturæ repugnet, hoc enim esse partem toti præferri.

Quõ, & quare naturæ repugnet concilium esse supra Papam.

contra principatũ vnius. Nam princeps, inquit, ac reges nunc quoque multos sibi oculos, multas aures, multas item manus, atq; pedes faciunt; quoniã qui principatu istius contenti sunt, hos imperij siue principatus participes efficiunt, quod si principis iudicio hi quoq; sunt imperio, siue principatu digni, eiusdem profectò sentẽtia pares, & similes imperare, siue principes esse oportet eodẽ modo. Præter naturæ.n. ius est, inquit, vt paribus impar tribuatur; quin potius iustũ est, vt sit inter eos imperandi & parendi vicissitudo. Hactenus illius argumentatio: sed neq; hic conclusio rationis vera est, nec ex illis, quæ sumpta sunt, efficitur, vt non conueniat vni principatus, ei scilicet, cuius virtus sit, vt Philosophus ait, omniũ aliorũ virtute maior. Tunc enim iustũ est, inquit, vt genus hoc regium & hic vnus regno cum summa rerum omnium potestate potiatur. Transferamus, quod ille dixit, & cõclusit de regno pleno terreno vnius, & de summa potestate sæculari ad regnum spirituale, & summã potestatem non huiusmodi, sed cælestem, quam dedit Christus Deus noster vni Petro, cui adiunxit reliquos sanctos apostolos adiutores tanquã multos oculos, multas aures, multas item manus, atq; pedes, adde etiam multas linguas, & ora, & eos omnes, quos ipsi apostoli episcopos, dum viuerẽt, in diuersis ciuitatibus, & prouincijs episcopos constituerũt, ne tu iã Antoni dicas, quis vnquã existimauerit vnũ Petrũ oẽs oues pascere potuisse? cum hic audias à tuo Arist. imò id etiam videas, reges nunc quoq; multos oculos, multas aures, multas manus, atq; pedes sibi facere. Virtus vera omniũ aliorũ virtute maior, qua Petrus meruit, vt omniũ apost. princeps fieret, illa excellentiss. cõfessio fuerit, quã domino percontãte, quẽ apostoli sui eum esse dicerent, nihil cunctatus nomine omniũ confessus est, meruit, inquã, vt qui pro omnibus diuinã illã confessionẽ edidit, omniũ fieret os, & caput, & dux. Altera virtus pter virtutẽ istã fidei admirabilis, qua meruit etiam vt pro fide eius, ne deficeret, Dominus rogaret, fuit charitas qua meruit, vt quod promiserat cõfirmaret, cùm dixit ei, Pasce oues meas, postquã tertiò interrogasset, vtrum diligeret eum plus alijs apostolis, & ille respõdit tertiò, Domine, tu nosti omnia, tu scis, quia amo te. Et quia nemo maiorẽ charitatem

Quõ transferendũ est, quod Philosophus conclusit de sũma potestate vnius, cuius virtus aliorũ omnium virtute maior sit, ad summã potestatem spiritualẽ, cuius charisma fidei prærogatiuũ excellẽtius quam aliorum sit.

habet

Petrus ob excellentiam fidei, & charitatis factꝰ princeps pastor cunctæ ecclesiæ.

habet, quàm vt animam suam ponat pro amicis suis, cõfirmauit dominus ita esse, quod de charitate sua in Christum Petrus responderat, cũ statim prædixit illi martyrium, quod pro fide Christi, & pro ouibus sibi commissis subeundum erat. Ob excellentiam igitur fidei & charitatis fecit Christus Petrum principem pastorem Apostolorũ, & cunctæ Ecclesiæ suæ: fundamẽtum autẽ huius principatus,

Principatus Episcopi Romani successoris Petri prærogatiuũ charisma gubernationis spiritualis totius Ecclesiæ est.

qui principatus est prærogatiuum charisma gubernationis spiritualis, est charisma fidei Petri pro quo ne deficeret in Petro, ac proinde in successore eius per vicariam ordinationem, patrẽ cælestem rogauit, idq; quia in Petro tanquam in origine ordinis sacerdotalis, & vnitatis Ecclesiæ, tota potestas clauium cõtinebatur, ita vt quicunq; potestatẽ clauium, & pascendi oues Christi acciperent in Petro, tanquam in principio, & exordio potestatis acciperent.

Fundamentum & radix primatus episcopi Romani charisma fidei Petri, in quo per vicariam ordinationẽ succedit propter orationẽ Christi ad patrẽ cælestem.

Idcirco necesse fuit, vt in Petro facto principe omnium, & de cuius potestate alij partẽ accepturi erant, non deficeret fides, quandiu in cathedra sederet. Idem de successore eius dictum sit: non enim ad tẽpus, id est, quàm diu Petrus, & reliqui Apostoli superstites essent, Ecclesiam super Petrũ ædificauit, quid enim amentius, aut magis impiũ dici, aut cogitari posset? sed vsq; ad consummationẽ seculi. viuit

Quòd Petrꝰ viuit in successoribus suis, qui nunquam deficient in cathedra eius vsque ad cõsummationẽ sæculi.

enim adhuc Petrus in successoribus suis, qui nũquam deficient, neque portæ inferi, id est, schismata, hæreses, persecutiones tyrannorũ aduersus eos, & eorum cathedram, quæ cathedra Petri est, vnquam præualebunt. Hactenus responsum sit ad illud, quod dicebas, nec ipsi naturæ consentaneum esse, vt vnus pasceret omnes oues: redeamus nunc ad illud, quod proxime dixeras.

Quomodo Antonius quod dixit, expositionẽ illius loci euangelici: Pasce oues meas, non esse cõsentaneã ipsis contextus verbis, neque circũstantiæ loci, nec alijs lo-

Hanc expositionẽ illius loci, Pasce oues meas, vt omnes oues iussus sit Petrꝰ pascere, nec ipsis contextus verbis, nec huius loci circumstantiæ, nec alijs scripturæ locis consentaneam esse. *Callidè tu quidem, vt soles, qui nones aggressus probare, quod dicis, quia non potuisti. Probemus ergo nos consentaneam esse istis tribus, quæ negas. Ac primum quidem cõmisisse vni Petro omnes oues pascendas, alijs locis scripturæ consentaneum est: quomodo enim Ecclesiam suam, quæ vna est tota, nominatim, & singulariter super Petrum diuinam illam fidei confessionem nomine omnium Apostolo-*

postolorum confessum ædificaturus erat, sicut in Euangelio dicit, nisi eidem vni totam Ecclesiam committeret? & quomodo rursus totam, nisi partes omnes? igitur & partes partium, ac proinde singulos; omnes igitur. Quid autem est tota Ecclesia, nisi totum ouile rationale: omnes igitur oues totius ouilis, quod vnum est totum, vni Petro cõmisit pascendum. Deinde, super quem nominatim & singulariter ædificauit Ecclesiam, id est, super Petrum, eidem nominatim & singulariter dixit statim, tibi dabo claues regni cælorum.

cis scripturæ non est aggressus probare, quia non potuit, nisi dicere tantum, vt solet; & quomodo nos probemus consentaneum esse istis tribus.

Potestas verò clauium, quæ tota fuit data ei, super quem tota Ecclesia ædificata est, ad pascendum totam Ecclesiam pertinebat, ergo ad singulos Ecclesiæ pascendos, & cum tota Ecclesia sit ouile totum, ad singulas oues pascendas pertinebat. Omnes igitur oues ei commisit, cuius potestatem ad pascendũ omnes referri voluit. Rursus consentanea est hæc expositio de pascendis omnibus ouibus à Petro illi loco, & tu aliquando conuersus firma fratres tuos. Cum enim dixit, fratres tuos, totam fraternitatem intellexit, tota autẽ fraternitas, tota Ecclesia est, firmare autem ad pastorem pertinet, & ad curam pastoralem, sicut firmari ad oues iuxta parabolam Ezech. 34. in qua verus pastor dicit, quod infirmum est, consolidabo, aut si fratres interpretaris reliquos Apostolos, certe cui committebat curam firmandi firmiores, multo magis committebat curam firmandi in firmiores. Consentanea præterea est hæc expositio illi loco Euangelij Lucæ, caput 22. cùm contendentibus discipulis, quis eorum videretur esse maior, dixit autem eis dominus, reges gentium dominantur; & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur, vos autem non sic, sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor. Quorsum docuisset discipulos, quemadmodum qui inter eos maior esset, se gerere deberet, si nemo vnquam inter eos futurus erat talis? quid vanius cogitari potest, quàm frustra hoc dictum fuisse? frustra autem dictum fuisset, si hæc admonitio nullum locũ in eis habitura fuisset, id est, si omnes pares futuri erant, inter pares enim nullus est maior. At maiorem esse, præesse est hoc loco, alioqui non comparasset cum regibus, quorum est præesse, & quia ad eos præesse pertinet, maiores sunt. Si igitur vnus ex Apostolis futurus

Quomodo expositio loci pasce oues meas vt omnes oues mũdi cõplectatur, alijs locis scripturę cõsentanea sit.

Quomodo ex loco Lucę qui maior est inter vos &c. demonstretur iussisse dominum Petro pascere omnes oues.

turus erat maior iuxta hunc sermonem domini, & maiorem esse, vt dixi, hoc loco praeesse est, vnus igitur in Apostolis ipsis praefuit, alio qui nō fuisset maior. Quòd si apostolis fuit maior, quia illis praefuit; fuit igitur maior cæteris omnibus per cunctum orbem, & illis praefuit, quibus & apostoli maiores fuerunt, & quibus praefuerūt. Hic aūt non est alius quam Petrus; igitur fuit maior Petrus reliquis apostolis iuxta sermonē domini; ac proinde reliquis omnibus totius mūdi Christianis; & illis omnibus, quib. maior erat, praefuit. Quare cum in Euāgelio Ioannis pascere oues suas iussit Petro, omnes oues pascere iussit, quia illas oues iussit pascere, quibus maior erat: erat aūt maior omnib. & quibus erat maior, illis praeesse iussus est, id est omnibus; pascere .n. praeesse est, iussit igitur pascere oēs, quia omnibus praeerat; & omnib. maior erat. Postremo, cōsentanea est hæc expositio illi loco in actis apost. c. 15. cū dixit B. Petrus in illa Synodo Hier. prima omnium, viri fratres, vos scitis, quoniā ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meū audire gentes verbum Euangelij, & credere. Iterū cum hunc locum obseruaui, interrogabam, quare non dixisset Petrus, viri fratres, vos scitis, quoniam à diebus antiquis Deus elegit nos, id est, apostolos, sed dixit, elegit in nobis id est, in apostolis, (apostolos .n. è quorū numero & choro erat, intellexit, cum dixit, in nobis) audire gentes per os meum verbū Euangelij, quod perinde erat, vt si diceret, elegit me ad praedicandū gentibus, cum alioqui alios quoque Apostolos ad praedicādum gentibus elegisset, nisi aliquid eximium, quod in Petro fuisse negas, significasset, cur sic locutus esset? significauit igitur se esse os & caput omnium, & cum praedicare, ac docere verbum Euangelij pascere sit, sequitur cū ei praecepit dominus, vt pasceret oues suas, praecepisse, vt pasceret eas per se, & per reliquos apostolos tāquā adiutores suos, ita vt ipse esset ποιμενάρχης, siue ἀρχιποιμήν, vt ab antiquis patribus Græcis vocatur, hoc est, princeps pastorum. oēs igitur oues pascere iussit. Hactenus de locis scripturæ, omitto reliquos, non .n. est tempus dicendi omnia. Videamus deinceps, quomodo sit hæc expositio consentanea illius loci Ioānnis circumstantiæ, quod tu etiā requiris, & negas reperiri hic. Cū vellet domin⁹ pascere-

Quomodo ex loco Act. 15. elegit in nobis per os meum &c. demonstretur praefuisse Petrum omnibus ouibus pascēdis.

Quomodo expositio illius loci Pasce oues meas oēs, cōsentanea sit circūstantię illius loci.

resurrectionẽ suam præstare, quod promiserat, de ædificãda Ecclesia super Petrum, tunc dicit ei, Pasce oues meas, in quo ministeriũ verbi continetur, & simul iurisdictionem in eas tribuit, & potestatem clauiũ regni cælorum promissam; sine qua eiusmodi iurisdictio explicari, & expediri non poterat; in his enim negotium ædificationis Ecclesiæ, quæ est corpus Christi, versatur. Itaq. dare primo vni Petro potestatem clauium regni cælorum, & ministerium pascendi oues Christi, hoc fuit ædificare Ecclesiam super Petrum, vnde nulli alij pastores, nec ipsi apostoli potestatẽ pascendi ad opus ædificationis Ecclesiæ acceperunt, nisi in Petro, & per Petrum, quia primo data est vni Petro, vnde origo, & causa, vt alij habeant, factus est. idcirco cum ei dictum est, Pasce oues meas, in eo quoq. dictum est, quibuscunq. secundum cuiusq. mensuram cura pastoralis cõmissa est, in eo enim censentur tanquã in radice, & origine ac principe pastorum omnes pastores: sicut in Adam, quia fuit origo generis humani, omnes homines, & in Abraam, quia fuit origo & principiũ populi Israelitici, omnes Israelitæ. Omne enim genus, inquit Tert. ad originẽ suam censeatur, necesse est. Sic igitur concludamus rationẽ, cum dictum est Petro Pasce oues meas, non esset in eo idem dictũ cæteris alijs pastoribus vnicuique secundum mensurã suam, vt quidem dictum est, nisi omnes pastores in Petro censi essent, censeri aũt non poterant, nisi eorũ origo, & caput fuisset; si aũt caput pastorum omnium fuit & origo, igitur ipsius fuit omnib. alijs pastoribus præesse, ac proinde omnib. eorũ ouibus: pascere aũt præesse est, iussus igitur est Petrus oẽs oues pascere, Circunstantia huius loci hoc necessario requirente. Hæc aũt est circunstantia, quod dicitur Petro Pasce oues meas, cũ in eo tanquã in capite omniũ, forma boni pastoris omnib. pastoribus siue maioribus siue minorib. siue minimis suis lineamẽtis exprimitur, & proponitur. Bonus .n. pastor, ait dominus in Euangelio Ioan. c. x. animã suam ponit pro ouibus suis, vt verò ponat bonus pastor animã pro ouibus suis ad exemplũ domini, quia charitas hoc facit, idcirco dominus cũ vellet Petrum pastorem ouium suarum facere, prius percontatur ab eo, vtrum diligat dominum, idque tertio, iubens ad singulas percontationes, &

Quid fuerit ædificare Ecclesiam sup. Petrum & in quibus potissimũ versetur negotiũ ædificationis Ecclesiæ.

Quomodo in Petro cẽsentur oẽs pastores, tanquam in radice, & origine ordinis sacerdotalis.

Quæ sit circunstantia illius loci, Pasce oues meas.

responsiones, vt pasceret; in prima percontatione, & ad eam responsione, vt pasceret agnos; in secunda oues, siue, vt est in quibusdam exemplaribus, quod Gregorius episcopus Tauromeniæ in Sicilia in homilia in hunc locũ notauit, non πρόβατα, sed προβάτια, id est, non oues, sed ouiculas; in tertia, item, vt oues, vt hac triplici differentia, inquit idẽ auctor, totidem gradus τῆς προκοπῆς, id est, progressus spiritualis in pastu capiendo significaret, quos euangelium in parabola seminantis distinxit, inquiens, qui verò in terram bonam seminatus est, hic est, qui audit verbum, & intelligit; & fructum affert, & fecit aliud quidem centesimum; aliud autem sexagesimum; aliud verò trecesimum. Postquam verò charitas Petri triplici interrogatione domini, sicut triplex fuerat negatio, explorata, & tentata fuit, ac probata, & iussum, vt pasceret, continuo prædixit martyrium eius, quod boni pastoris proprium est; & ad quod charitas, cum opus est, bonum pastorem, non repugnantẽ, sed libentem, & exultantem adducit, cum esses, inquit, iunior, &c. Hactenus de expositione consentanea alijs locis scripturæ, & circunstantiæ loci. Tertium à te obiectum, sed non probatum erat, nõ esse expositionem consentaneam ipsis contextus verbis, sic enim tu dicis, de quo paulo post respondebo, cum de articulo quod opposuisti, refellam, nunc sequar ordinem tuarum futilium cauillationum.

Quomodo in Petro proposita fuerit forma boni pastoris omnibus pastoribus maioribus, minoribus, & minimis, quia in eo, tanquam in origine continebantur.

CAPVT XXIIII.

Quomodo omnibus pastoribus dictum est illud, Pasce oues meas, & quomodo fides Petri transeat ad successores, non autem necesse sit vt transeat charitas, & quomodo per scripturam probatur, fidem esse posse sine charitate.

" SVbiungis enim, Cæterum, rescire velim ex Turria-
" no, quamobrem hæc verba, Pasce oues meas, ad
" Pontificem Romanum longe post exoriturum,
" potius quam ad Ioannem, Matthæum, reliquosque A-
" postolos dirigantur, quos non minus fuisse ouium Christi pastores, quam Petrum supra confecimus. *Dicam millies:*

lies, non intelligere te quæ loqueris, neq; de quibus affirmas. Nos enim nunquam diximus, neq; dicturi sumus, non esse hoc dictũ Pasce oues meas, reliquis apostolis, immo etiam omnibus alijs pastoribus, siue quos ipsi apostoli, dum essent in vita, constituerunt, siue alijs eorum successoribus, hoc tamen interest, quod hoc singulariter dictũ est Petro, reliquis verò omnibus cõmuniter dictũ est in Petro: etsi Apostolis quidẽ excellentius, quã reliquis dictum est, quod Petro omnium excellentissimè, id est, primò. Quod autem dicis de apostolis, quos nõ minus fuisse ouium Christi pastores quam Petrum supra confecimus, Neq; quod hic dicis, intelligis. Vnus enim quiuis pastor qualis illecunq; sit, & quantuscunq;, non magis, neq; minus Pastor est, quam quilibet aliorum. vna. n. ratio est pastoris, quã supra auctore Basilio explicaui, ne eadem repetamus, etsi alij sunt maiores pastores, alij minores, vt in triangulis aiebam, non magis triangulum esse maiorem, quam minorem. Certum enim est fuisse Apostolos maiores pastores; & quos ipsi dũ viuerent, constituerunt, minores. Ita dixi supra propinquius succedere apostolis archiepiscopos, qui sunt maiores, quam episcopi, quibus per prouincias suas præsunt, qui sunt etiã successores apostolorum minores; sed omnes accipiunt à Deo in Petro, & per Petrum charisma potestatis spiritualis pascendi oues Christi. Nisi. n. ita prouisum esset, non potuisset esse vnitas Ecclesiæ. Quomodo enim vnitas Ecclesiæ consistere potest, nisi præpositi, siue pastores Ecclesiæ omnes secundum ordinẽ, & gradum suum sint vnum? vnum verò quomodo fieri possunt, nisi omnes ad vnum, qui sit origo, & fundamentum vnitatis eorum, reuocentur? hic ergo Petrus, à quo vno, sicut beatus Cyprianus ait, vt origo vnitatis Ecclesiæ inciperet, sua auctoritate dominus Iesus disposuit, successorem in cathedra, & sede sua reliquit, vt in eo vno origo eiusdem vnitatis Ecclesiæ conseruaretur, & perpetuaretur, sicut à domino dispositum fuit. Videamus iam conclusionem: quòd igitur ais, Te rescire velle ex Turriano, quare hæc verba, Pasce oues meas, ad Pontificem Romanum postea exoriturum potius dirigãtur, q̃ ad apostolos, quos nõ minus fuisse pastores, q̃ Petrum supra à te confectum esse dicis:

Quomodo dictũ est omnibus pastoribus in Petro vnicuiq; eorũ, Pasce oues meas.

Quomodo quod Antonius dicit non minus fuisse apostolos ouiũ Christi pastores, quã Petrum, verum est, sed non intelligit, quomodo verũ est.

Quomodo vnitas Ecclesiæ cõsistere non potest, nisi omnes præpositi, siue pastores vnũ sint, & vnũ esse nõ possunt, nisi omnes ad vnum reuocentur.

hæc est causa Antoni, quam paulò ante dixi, quod ita auctoritate sua Dominus disposuit, vt B. Cyprianus tuus, & idem noster testis affirmat, vt ab vno Petro origo vnitatis Ecclesiæ inciperet. Hoc autem cum non disposuerit Dominus ad tempus, id est, quandiu Petrus superstes esset, quis enim nisi planè amens hoc dixerit? sequitur disposuisse, vt post mortem Petri alius succederet, à quo similiter origo vnitatis Ecclesiæ inciperet, quod fieri non poterat, nisi hæc verba Pasce oues meas, sicut dicta sunt Petro nominatim, & singulariter, ita ad eum, qui per vicariam ordinationem ei post mortem succederet, nominatim, & singulariter dirigerentur. Hoc tantū interest, quod hæc verba Pasce oues meas Petro dicta sunt à Christo immediate; successori verò dicuntur à Christo per vicariam ordinationem, quæ ministerio episcoporum fit. Cæteris autem Apostolis dicta sunt in Petro sine alio ministerio intermedio, quatenus in illo erant vt in capite, licet non tanquam successores Petri, nec in illo gradu primo, & vno, in quo erat Petrus radix totius ordinis sacerdotalis. Exposui, quod dixisti, te velle rescire ex Turriano, quare hæc verba, Pasce oues meas, potius ad Pontificem Romanum, quam ad Apostolos dirigerentur. *concludis ergo perperam,* ita exponit Turrianus, Pasce oues meas, id est, tu solus per te ipsum, quandiu superstes fueris, deinde per vnum tuū successorem pasce. *Commentum tuum est hoc. Tu enim, quia neque quæ ego dico, intellexisti, & quod peius est, neque quod tu dicis, finxisti hoc; vt hoc absonum, & absurdum mihi impingeres. Nisi enim ita scriberes, non haberes, quid scriberes. Vbi ego hoc dixi, pasce oues meas, id est, tu solus per te ipsum? si nusquam dixi, pudeat te saltem tui commenti, & mendacij. Explicaui antea, quemadmodum Petrus per se, & per alios tum Apostolos, tum ordinatos ab Apostolis pasceret. Non opus est eadem repetere.* deinde per vnum tuum successorem pasce: *verum est hoc, sed non vt successor solus per se ipsum, sic enim tu intellexisti, sicut in Petro finxisti à me exponi, pasce oues meas, id est, tu solus per te ipsum. Pergis deinde dicere, & non probare, vt perpetuo facis,* Quæ quidem expositio non con-

Quare hæc verba pasce oues meas ad successores Petri dirigantur, quærit Antonius quærit.

Antonij commentū.

contenta est ipsius contextus finibus. *nō intelligo, quos fines* "
contextus dicas; neque tu explicas; neque quod dicis, probas. hic asperſisti ſales, vt fatuitatem tuam condires. Sed Iesuitarum, *inquis,* more longè lateque excurrit, atque diffunditur. *Scio, quare non placeat tibi expoſitio huius loci, Paſce oues meas fuſius & vberius tractata, quia vt ſummus orator diſputans de natura deorum dixit, quæ breuius, anguſtiuſque concluduntur, tum apertiora ſunt ad reprehendendum. Anguſtia enim, inquit, concluſæ orationis non facilè ſe ipſa tutatur. Et concluſa aqua facilè corrumpitur. Eadem ratio eſt; cur diſpliceat tibi excurſio Ieſuitarum, quia quocunque excurrunt per Germaniam, & alias nationes, ac prouincias, vberes fructus in Domino ferunt.* Itaque "
corruit, *ais,* sola ἀποφάσει. *Non hoc didiciſti in officina Ariſtotelis, ſola negatione iugulare, vt ſuperiore tua translatione vtar. immo nec in officina Zenonis, qui, quamquam breuius anguſtiuſque concludere ſolebat, non tamen ita breuiter, vt ſola negatione vteretur. Faciebant fortaſſis hoc Pythagorici, quos ſe runt, ſi quid affirmarent in diſputando, cum ex ijs quæreretur, quare ita eſſet, reſpondere ſolitos, ipſe dixit, ipſe autem erat Pythagoras. Puto etiam, ſi quid negarent, cùm ex ijs quæreretur, quare negarent, reſpondere ſolitos, ipſe negauit, ſiue ipſe dixit, non ita eſſe. Veſter Pythagoras fuit Martinus Lutherus, cuius tantum apud Proteſtantes opinio præiudicata poteſt, vt ſine ratione valeat eius auctoritas. ac puduit te negare ſolum, ſine ratione. Idcirco correctionem adhibuiſti negationi, reddis enim cauſam, cur neges pertinere hunc locum, Paſce oues meas, ad Primatum Petri,* quia nihil hic, *vt dicis,* de primatu Petri, ni- "
hil priuatim de vno Petri successore; nihil de Romano "
Pontifice videmus, neq; tu etiam, nisi tibi fortassis idem "
contigerit, quod illi, qui sibi duplices Thebas videre vi- "
debatur. *Nihil vides in hoc loco, Paſce oues meas, de primatu Petri, neque de ſucceſſore, quia non vis videre, id eſt, intelligere; intelligere autem non vis, quia non vis credere, ſicut ſcriptum*

Sales Antonij in Societatem Iesu mordaces.

Quare expositio loci, pasce oues meas fusius tractata Antonio displiceat.

Quare excursio Iesuitarum, quos Antonius vocat, ei displiceat.

Antonius Sadeel sola negatione didicit iugulare, ipse viderit, in qua officina hoc didicerit.

Quomodo fuerit Pythagoras Protestantium Martinus Lutherus.

Quare, & quō nō videat in loco Euangelij pasce oues.

meas Antonius, quod dicit se non videre.

ptum est in Esaia, nisi credideritis, non intelligetis. Nos, qui euangelio credimus, & hunc locum, Pasce oues meas, & alios locos euangelij cum hoc congruentes secundum Apostolicam traditionem sanctorum patrum & omnium Ecclesiarum testimonio confirmatam intelligimus, non duplices Thebas, vt tu somnias, sed vnas videmus, id est, vnam domum dei cum vno patre familias; vnam Ecclesiam cum vno primatu Petri, qui in successoribus suis viuit. Vnus enim est primatus Petri, & successorum eius, quia Petrus, & successores eius vnum sunt. Tu tu Antoni es, qui vnas Thebas non cernis; id est, vnam Ecclesiam Catholicam per cunctum orbem diffusam non credis; non ob aliam causam, nisi quia te & Protestantes tuos condemnat, & anathematizat. Adiungis deinceps. Quin potius si velim vrgere hæc verba, Amas me, facile euertã tuum illud commentũ de pontificia successione. Amor enim Petri erga Christum fuit donum personale nõ minus, quam eius fides, neque transire ad successorem nisi

Quomodo vnũ primatum Petri videmus in successoribus eius, in quibus Petrus viuit.

Quare Protestantes cũ suo Antonio Ecclesiã Catholicam per cũctum orbem diffusam non vident.

" κατὰ μίμησιν vnquam potest. *Dic mihi Antoni, cum dominus dixit Petro in Euangelio Lucæ, Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua; & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos, putas ne voluisse dominum consultum esse solum Ecclesiæ fratrum quæ superstite Petro futura erat? an Ecclesiæ etiam futuræ post Petrum fraternitatis? quis ambigere cum ratione potest, quin consultum esse voluerit, & prouisum Ecclesiæ perpetuò futuræ? Quis enim Rex tam imprudens est, & regni sui tam negligens, & contemptor, vt non velit regnum suum ita bene constituere, vt, si possit fieri, non solum quandiu viuit filius, stet, & floreat; sed etiã post mortem filij nunquam desit successor, qui regnum bene fundatum stabiliat, & amplificet? Igitur cum Christus rogauit patrem pro Petro, cui iubebat confirmare fratres suos, id est, totam Ecclesiam, vt non dificeret fides eius: fide enim firma Petri stabilienda erat tota fraternitas, id est, Ecclesia; pro omni successore Petri rogauit, ne fides eius deficeret, nisi vis minus prouidum fuisse dominum vtilitatis regni sui, quàm sint filij huius sæculi, quos ipse condidit.*

Quomodo cum Christ. pro Petro rogauit, ne deficeret fides eius, pro eius successoribus idẽ rogauerit.

didit. Ex ista fide Petri, pro quo postea rogauit dominus, ne fides eius deficeret, profecta fuerat prius illa cælestis, & generosa Petri confeßio de Christo filio Dei viui, quam nomine omnium apostolorum vt feruidior, & promptior anticipauit, & edidit. Huius fidei, quam gratia Dei nobiscum in nobis operatur, hæredes sunt, qui in cathedra Petri sedent; cum enim rogauit pro Petro, ne fides eius deficeret, quia hoc ad vtilitatem Ecclesiæ vsq; ad consummationem sæculi, vt bonus, sapiens, & potens prouidebat, simul rogauit, ne vnquam deficeret successor in cathedra Petri cum eodem charismate fidei non deficientis. transit quidem fides Petri ad successorem κατὰ μίμησιν, *id est, secundum imitationẽ, quatenus nemo inuitus credit, quia fides, vt est in doctrina apostolica libri VIII. Clementis Rom. charisma Dei est,* ὅπερ ἡμετέρᾳ εὐνοίᾳ καὶ σπουδῇ γίνεται, δῆλον ὅτι βοηθουμένοις ὑπ' αὐτοῦ, *id est, quod Deo adiuuante, nostra bona voluntate, & in Deum beneuolentia, atq; studio acquiritur, sed vt ei, qui per vicariam ordinationem Petro successerit, nunquam hoc charisma fidei quandiu cathedram Petri tenet, deficiat; hoc Christus patrem rogauit. Quod qui negat, euangelio non credit, neq; prouidum, neq; bonum, neq; potentem Christum cõfitetur, sed potius incautum, inuidum, & infirmum impiè facit. Quod si tu cum tuis Protestantibus, quos decepis, non creditis esse hoc charisma prærogatiuum in cathedra Petri, id est, in successore eius, credite ijs, quæ vestis oculis videre potestis, Euoluite historias, & legite catalogos episcoporum, qui Alexandriæ, Antiochiæ, Hierosolymis, quæ sedes apostolicæ sunt, successerunt, & videbitis quàm multi, non vno tempore, sed diuersis, heretici in eis sederunt, quos omnes apostolica sedes Petri Romana semper prima dānauit: euoluite etiam concilia œcumenica, & eorum acta, atq; historias, & reperietis omnia à Pontifice Romano approbationem petiuisse propter charisma pontificatus in Petro primo fundati, & semper in successoribus eius, cum eadem prærogatiua fidei non deficientis vsq; in hodiernum diem continuati. Multa quæ huc pertinebant, scripsi libro 3. de dogmaticis characteribus verbi Dei, vt alios libros meos nunc taceam, in quibus idem feci, reperies in eis,*

Quomodo fides Petri transeat ad successores per gratiam & bonã voluntatem hominis.

De charisma te fidei, quo modo in nobis existat, & vnde.

Quomodo qui nõ credit esse successoribus Petri charisma prærogatiuum fidei nunquã in cathedra Petri deficientis, euangelio non credit, neq; Christũ confitetur prouidũ, bonũ, & potentẽ.

si legere libeat, quæ antea fortasse non legisti. Veniamus iam ad illa verba, Petre amas me, Quæ dicis si vrgere velles, posse te euertere pontificiam successionem. *Videamus, quomodo vrgeas, & non euertas. Conatus enim es vrgere, etsi dißimulas, quantum conari potuisti, amorem Petri ais, cum esset donum personale, sicut fuit fides, non potuisse transire ad successorem. Sic tu successionem episcopi Romani in locum Petri euerti putas. At verò cum non dixerit dominus Petro, ego rogaui pro te, vt non deficiat amor tuus; sed solum, vt non deficiat fides tua, sequitur, non necesse esse, vt amor Petri ad successorem transeat, sicut necesse est, vt transeat fides. Si enim necesse erat, cur non rogauit, vt non deficeret amor, sicut rogauit, vt non deficeret fides? dices fortasse, cum rogauit dominus pro Petro, vt non deficeret fides eius, simul rogasse, vt non deficeret amor; non enim fidem sine amore esse posse; at sicut fides, quia donum est personale, non potest transire ad successorem nisi κατὰ μίμησιν vt tu ais, id est, secundum imitationem, ita nec amor. Disserui de fide, quomodo transeat per gratiam Dei, & bonam voluntatem successoris, & quomodo pro fide eius in Petro rogauerit. De amore verò non necesse esse, vt transeat, idem dominus docuit, qui non dixit, rogaui pro te, vt non deficiat amor tuus, sed vt non deficiat fides tua. Posse autem fidem esse sine charitate, qui negat, verbum Dei plane negat. Etsi enim pater tuus Lutherus negauit epistolam B. Iacobi, qui dicit, fidem sine operibus mortuam esse; non tamen negauit epistolam Pauli ad Timoth. qui ait, finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Si est fides non ficta, est igitur & fides ficta; quia si vnum contrarium est, & alterum necesse est esse, vt in schola philosophiæ didicisti. Quomodo enim diceret fidem non fictam, nisi nouisset fidem fictam, siue hypocriticam? non quia sit falsa fides, sed quia non prodest homini ad salutem, nec est finis præcepti. qualis autem sit huiusmodi fides, in eodem loco docet apostolus; si enim fides non ficta, coniuncta est cum charitate, & corde puro, ac bona conscientia, fides ficta erit sine charitate, & sine puritate cordis & cum mala conscientia. Rursus si negas cum magistro tuo*

Quomodo dominus nó rogauit pro Petro secundum euangeliū, vt non deficeret amor eius, sed ne deficeret fides eius.

Quomodo dominus docuit, non necesse esse, vt amor Petri transeat ad successores eius, sicut docuit necesse esse, vt transeat fides.

Fidē à charitate separari posse contra dogma Lutheri.

Qualis sit fides sine charitate, quomodo docuit apostolus.

epi-

epistolam Iacobi, qui fidem sine operibus mortuam esse dixit, at non negas, sicut neque Lutherus negauit epistolam Petri priorem, in qua, spem viuam dicit in principio Epistolæ. Est igitur & spes mortua, eadem ratione, quam paulo ante dixi de contrarijs, at spes sine fide esse non potest, siquidem in ratione eius continetur; est enim fides, vt Apostolus ait, substantia rerum sperandarum, & quæ sequuntur. Est igitur necessario sicut spes viua, & spes mortua, sic fides viua, & fides mortua. Transire igitur potest fides sine amore, siquidem separabilis est; & scripturam, & naturam negat, qui fidem à charitate inseparabilem esse tradit, vt tradidit Lutherus tuus, filius maledictionis, qui neque fidem, neque charitatem habuit. Deinde si scripturam negat, qui tradit amitti potestatem iudicandi, & docendi verbum, amissa charitate; sequitur, vt scripturam quoque neget, qui tradit, non posse dari potestatem iudicandi & docendi, nisi detur prius charitas. Negat autem scripturam, qui illud superius tradit, cum apostolus iudicium Romanorum probet, vitam, & facta eorum non probet, sed accuset, scimus enim, inquit, quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos, qui talia agunt, existimas autem ô homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quod tu effugies iudicium Dei? & in epistola ad Corinthios 2. cap. XI. de pseudoapostolis illis, qui prædicantes euangelium, volebant sua falsa dogmata tradere, non negat, quamuis pseudoapostoli essent, quin haberent potestatem dandi spiritum S. cum enim qui falsam doctrinam prædicat, secundum formam Ecclesiæ baptizat, consecrat, absoluit, spiritum S. tribuit, sic enim ait, nam si is qui venit, alium Christum prædicat, quem non prædicauimus, aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis, rectè pateremini. dabant igitur spiritum pseudoapostoli, si erant, qui spiritum Sanctum accipiebant. & dominus in Euangelio Ioannis cum mulierem deprehensam in adulterio, ab scribis & pharisæis, tentandi causa ad Christum adductam, interrogauit inquiens, vbi sunt, qui te accusabant, nemo te condemnauit? quæ dixit, nemo domine. Non interrogasset,

Sicut in scriptura est spes viua, sic spes mortua, & sicut spes viua, & mortua; sic fides viua, & fides mortua, quia spes, sine fide esse non potest.

Martinus Lutherus neq; fidem, neq; charitatem habuit.

Quomodo pseudoapostoli in epist. ad Cor. 2. c. XI. spiritum S. dabant.

vtrum nemo eam condemnasset, si scribæ & pharisæi, qui illam adduxerant, condemnare eam secundum legem Moisis, in cuius cathedra sedebant, non potuissent, neq; eis dixisset, qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, nisi iudices eos esse cognouisset, alioqui accusauit eos tacitè, quod eadem facerent, quæ iudicabant; ipsi enim adulteri etiam erant. Immo de eisdem scribis, & pharisæis præcepit in Euangelio Matthei, inquiens, super cathedram Moisis sederunt scribæ, & pharisæi; omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate, & facite, secundum opera verò eorum nolite facere: dicunt enim & non faciunt. nisi spiritum fidei ad docendum veritatem legis & secundum eam iudicandi accepissent, nunquam dominus præcepisset, vt quæcunque in cathedra Moisis dicerent, seruarentur, & fierent. Hi enim erant successores eorum LXX. *quos in libro Num. cap. XI. Moises iussu Dei elegit, quibus Deus de spiritu Moisis, vt scriptura dicit, tradidit, vt sustentent, inquit, tecum onus populi, & non tu solus graueris. Quod si ad hos transibat spiritus fidei & veritatis, quo & veritatem legis de cathedra Moisis tradebant, & ex lege recte iudicabant, alioqui turpiter, & sine charitate viuentes; cur tu Antoni contra aperta testimonia & exempla scripturarum putas non posse esse in successore Petri charisma fidei Petri, sine charitate & sanctitate eius? neque posse eum de cathedra Petri docere veritatem, & iudicare verum iudicium, nisi sanctitatem Petri habeat? ô cæcam mentem & omni luce veritatis priuatam. Progrediamur vlterius, & exhauriamus sentinam tuam.*

Quomodo cũ scripturis sanctis pugnet tradere nõ posse esse charisma fidei Petri & potestatis eius in successore, nisi sit in eo charitas Petri.

CAP.

CAPVT XXV.

Quibus nominibus antiqui patres & Ecclesiæ doctores Euangelium sequentes Petrum appellauerunt, vt primatũ eius declararent. Item de falsa interpretatione loci Pauli facta è Græco ab Antonio. de loco illo Euangelij Ioann. alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & de Apostolis ad varias regiones orbis ad prædicandum non sine iudicio & voluntate Petri profectis. Et de obseruatione Basilij in vsu articuli, ex qua intelligitur significare articulum in loco Ioannis Pasce oues meas, omnes oues.

Deinde, *inquis*, nouam planè in hac quidem " quæstiõe significationem affingis verbo pa- " scendi, dum eo significari putas summum " Petri in vniuersam Ecclesiam principatum. " *Ego non hoc verbo tantũ, significari vnquam dixi, principatũ Petri in vniuersam Ecclesiã, vt tu fingis; neque nouam significationem affingo huic verbo, vt tu per ignorãtiam dicis, non intelligens quid dicas. Verbũ enim hoc pascendi non est proprium hic, sed translatum. Et eadem translatione verbi vsus est Esaias cap. 40. cum de Christo prophetans ait, sicut pastor pascet gregem suum. Ego verò neque vllam nouam significationem propriam huic verbo dedi, neq; nouam translationem affinxi, nec intelligo, quid dicas; immò neque tu. Principatum, vt dixi, Petri nunquam hoc verbo solo pascendi significari putaui. Sed his verbis, pasce oues meas, collatis cum alijs locis Euangelij à me supra notatis, & explicatis, dico, & affirmo declarari principatum Petri in vniuersam ecclesiam, sicut à me antea probatũ est, ne more tuo dicã tantum & non probem. Et si expositionem huius loci, pasce oues meas, habere vis μονόρρητον, siue μονόλεκτον, id est, vno verbo comprehensam, hunc locum, & alios cum eo in eandem sententiã, de quibus iam dictum est, consentientes, secuti veteres, tum sancti patres, & doctores Ecclesiæ, tum patriarchæ, & alij episcopi antiqui, tum imperatores, sic in libris, & epistolis suis Episcopum Romanum appellauerunt, πρόκριτον, ἔξαρχον, πρόεδρον, πρωτοστάτην, κορυφαῖον, κορυφαίαν ἀκρότητα, ἀρχιποίμενα, siue ποιμενάρχην, ἡγεμόνα, προ-*

Quibus nominib. Euangeliũ sequuti antiqui Primatum Petri declarantibus eũ appellauerũt.

quotidie, & non potius singulis horis, & momentis vexabat. Si solicitudo, vt Stoici definiunt, est λογισμὸς λυπουμένου, Cicero vertit, ægritudo cum cogitatione, idem enim est, cogitatio cum ægritudine, quid ita acerbum erat cogitare quotidie dolenter de omnibus Ecclesijs, & non potius semper? Sicut idem aiebat in epistola ad Rom. 9. magna mihi tristitia est, & continuus dolor. Tu vt Apostolum ex parte subleuares, ex duabus vexationibus vnam fecisti, ἐπισύστασιν, siue ἐπανάστασιν εἰς μέριμναν conuertens, quasi necesse fuisset hic, vt ille articulus ἢ μέριμνα haberet vim (vt aliquando solet) τοῦ ἤτοι, aut ἤγουν, δηλονότι, & similium. Non est, hic articulus ἐξηγητικός ἢ δηλωτικὸς, sed διαιρετικός, id est, diuidit, & significat de vna afflictione ad aliam transitum. Itaque dum odio nostri interpretationem veterem, qua Ecclesia nostra vtitur, declinas, malè vertendo, locum Pauli deprauasti. Sequitur.

" Quod si Petrus dicto cap. 5. se presbyterorū συμπρεσβύτερον
" appellauit, non Dominum, aut principem, quanto mi-
" nusius illud sibi in Apostolos ipsos arrogasset. *Rectè dicis nesciens, & nolens. Non sibi arrogauit Petrus principatum in omnes Apostolos, sed Dominus, vt principatum haberet, auctoritate sua disposuit. Quia verò Petrus non erat vniuersus episcopus, alioqui non fuissent alij episcopi, episcoporum verò vnus ordo est, neque magis episcopus est vnus quiuis, quam alius, Idcirco sympresbyterum presbyterorum, id est, coepiscopum episcoporum se vocat beatus Petrus. Sed quamuis omnes episcopi sint æquales ordine, est tamen inter eos distinctio gradus; episcopi enim metropolitani maiores sunt Episcopis suis prouincialibus, quibus per prouincias suas præsunt. Pontifex omnibus præest, & maximus est, & solus, & primus; vt Cyprianus martyr testis vtriusque nostrum affirmat: loquens enim libro 4. epistola secunda ad Antonianum de Cornelio facto Pontifice legitimè, sic ait, factus est autem Cornelius Episcopus de Dei, & Christi eius iudicio; de clericorum penè omnium testimonio; de plebis, quæ tunc adfuit, suffragio, de sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio; cùm nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, id est, cum*

Quid rectè dicat Antonius nesciēs & nolens.

Quō se B. Petrus vocet sympresbyterū presbyterorum, id est, coepiscopum episcoporum.

Quō episcopus Romanus primus & solus auctore Cypriano secundum euangelium.

cum locus Petri, & gradus Cathedræ sacerdotalis vacaret, quo occupato, & de Dei voluntate, atq; omnium nostrum consensione firmato, quisquis iam episcopus fieri voluerit, foris fiat, necesse est; nec habeat ecclesiasticam ordinationem, qui ecclesiæ non tenet vnitatem. Quisquis ille foris fuerit, multum licet de se iactans, & sibi plurimum vendicãs, profanus est, alienus est, hostis est. Et cum post primum secundus esse non possit, quisquis post vnum, qui solus esse debeat, factus est etiam, non secundus ille, sed nullus est. Hactenus Cyprianus, qui testatur tibi, & tuis Protestantibus episcopum Romanum successorem Petri, & esse primum, & solum; post quem in gradu suo secundus esse non possit. Quid habes quod hic cauilleris bone Antoni. Veniamus ad aliam cauillationem, quam in loco Ioannis, Pasce oues meas, tentasti. Sic enim ais, Hic
» autem scilicet promis argumentum ex intima quadam
» arte, & linguæ Græcę peritia, nosque totos ad vim vnius
» articuli Græci reuocas: nihil te loci circumstantia, nihil
» alij scripturæ loci consimiles mouent, ipsam deniq; rerũ
» naturam quantum libet reclamantem non audis, sed
» hunc vnum articulum vrges τὰ πρόβατά μου, id est, inquis,
» omnes oues quascunque, atque adeo quotquot dicuntur
» oues, sic enim loqueris. at enim, cùm ita dicit Christus,
» Oues meæ vocem meam audiunt, Ioan. 10. idem articu-
» lus præfigitur; neque tamen verum est eos omnes, qui di-
» cũtur oues Christi, vocem eius audire, eumq; sequi, nam
» hypocritæ dicuntur quidem oues, sed tamen, si propriè
» loquimur, nec audiunt Christum, nec ipsum sequuntur.
Immò loci circumstantia, & alij loci scripturæ, & ipsa natura rei, id est, monarchiæ optimi omnium status. Reipub. me, & omnes Catholicos mouent necessariò, vt sic accipiatur locus, & tu es ille, quem neq; loci circumstantia, nec alij loci scripturæ, neque natura ipsa rei mouent; quin omnibus istis, & omnibus ecclesijs totius mundi, & ecclesiæ maiorum tuorum omnium à principio Germanicæ Christianitatis propter vnum Lutherũ impium, apostatam reclames. Ego quod dico probaui, tu vt Pythagoricus dicis tantum, quia tuus Pythagoras *dixit, & ei dicenti tantum, credidisti; qui te expectat,*

Quibus reclamet Antonius in intelligẽtia loci Ioannis Pasce oues meas.

Expectat Antonium Lutherus, niſi redeat vnde ille exiuit.

pectat, niſi vnde ille exiuit, redeas, dum tempus eſt; antequam veniat nox, quando nemo poteſt operari. De loco Ioannis 10. ſi tu tã ſagax es in contemplanda circumſtantia loci quomodo non intellexiſti, oues Chriſti ibi dici, & eſſe, qui audiunt Chriſtum? ipſe enim dixit ibidem Iudæis, ſed vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis. Omnes itaq; qui vocẽ Chriſti paſtoris boni audiunt, & ſequuntur, oues eius dicuntur, & ſunt. Qui verò non audiunt, non dicuntur propriè oues eius. ſi enim oues eius eſſent, audirent, & crederẽt.

Redeamus, *inquis*, ad articulum Græcum. Ego quę bene "
dicis de vſu articulorum, non reprehendo, ſed illud ac- "
cuſo, quod ais, adeò vt falſo ita concludatur, præponi- "
tur articulus, ergo hæc prępoſitio eſt vniuerſalis, vt patet "
ex ſequentibus exemplis. *Quaſi hoc ego dixerim, aut ex his, quæ ſcripſi, efficiatur. Quod ego dixi in paginis à te notatis, hoc eſt, quod dominus dixit Petro, paſce* τὰ πρόβατά μου *non poſſe ſignificare ratione articuli & pronominis niſi* τὸ καθόλου, *id eſt, vniuerſaliter, perindeq; eſſe, ac ſi diceret, paſce quaſcunq; oues meas &c. Si dixi ratione articuli, & pronominis, cur tu malitioſe iſta duo, quæ ego coniunxi, diſiunxiſti ad calumniandum me? Ego de articulo cũ hoc pronomine* μου *in eo loco locutus ſum, nullum præceptum tradidi de vſu Articuli, quòd ſignificaret ſemper* τὸ καθόλου: *immò aliquando ſignificat* τὸ μοναδικόν, *vt Apollonius vetuſtiſſ. Grammaticus notauit, vt cum dico, Ptolemæus* ὁ γυμνασιαρχήσας, *ſed de articulo adiũcto ouibus cum illa circunſtantia pronominis* μου *dixi ſignificare hoc loco omnes oues vniuerſaliter. Audi nunc rationem. cum enim Dominus, qui eſt paſtor verus, vni Petro ſingulariter dixerit, Paſce oues meas, quod reliquis Apoſtolis non ſingulariter ſed cõmuniter dixit, in ipſo, cui ſingulariter dixit, conſequens eſt, vt tã oues, quæ ſunt in ouili Chriſti, id eſt in Eccleſia Catholica, quæ vna eſt, quàm eas oues, quas habet, quæ nondum ſunt adductæ ad ouile, quas ipſe paſtor cæleſtis nouit, vni Petro commiſerit; ipſe enim dixit in Euangelio in loco à te citato, alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili; illas me oportet adducere, & erit vnum ouile & vnus paſtor, & hodiè conuenienter huic ſententiæ vniuer-*

Ratio, quare articulus cum pronomine in loco Ioannis ſignificat τὸ καθόλου.

Locus Euangelij, alias oues habeo, quæ nõ ſunt ex hoc ouili &c.

salis pastor Christi principis pastorum vicarius & episcopus Romanus Petri successor per alios, quibus auctoritatem tribuit, adducit illos alias oues, quas Christus dixit se habere, quæ non erant ex hoc ouili, & eas oportere se adducere. Eunt enim à pontifice missi ad Indos tum Orientis, tum Occidentis, qui cum potestate clauium annuncient Euangelium, quam cum eis secundum Apostolicam traditionem per Ecclesiasticam ordinationem communicat. Immo hoc amplius addam, Apostolos ipsos non sine Petri iudicio, & voluntate profectos, sicut dominus præceperat, ad prædicandum Euangelium omni creaturæ, alium, vt Hippolytus martyr narrat, ad Scythiam, & Thraciam iuisse, vt Andreas, & ad Græciã etiam, vt Chrysostomus auctor est; alium ad Phrygiam, vt Philippus; Bartholomæum ad Indos: Thomam ad Parthos, Medos, Persas, & Hircanos, & Æthiopes, vt Chrys. testatur: Bartholomæus ad Lycaoniam, vt idem Chrys. in Homilia in 12. & alios aliò secundum cuiusq. mensuram, & regulam. Congruit cum hoc, quod dico, quod apost. in epist. 2. ad Cor. scripsit cap. x. aduersus pseudoapostolos, quos, vt Chrys. ait, verisimile erat, arroganter dicere, orbẽ terrarum conuertimus, & ad fines orbis terræ peruenimus, nos autem inquit Apostolus non in immensum gloriabimur, sed secundũ mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus mensuram pertingẽdi vsq. ad vos, non enim quasi non pertingentes ad vos superextendimus nos. Quem locum explanans Theophylactus Chrysostomum, qui idem dixit, secutus, sic ait, ὥσπερ γεωργοῖς ἀμπελῶνα διαμερῶν ὁ θεὸς οὕτω καὶ ἡμῖν τοῖς ἀποστόλοις τὴν οἰκουμένην ἀφώρισε, *id est, tanquam agricolis vineam distribueret Deus, sic orbem terrarum nobis apostolis dispertiuit, & assignauit. Petrum verò magistrum totius orbis, & ei totum orbem commissum, frequenter idem Chrysostomus dicere solet, quod de nullo alio apostolo à sanctis Patribus dictum esse reperitur. Qui igitur credit, super Petrum ædificatam esse Ecclesiam; sicut dominus singulariter dixit Petro, tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, cum in hoc loco, Pasce oues meas, consideret circunstantias, cui dicatur; Petro enim vicario suo dicitur, super quem ædificata est Ecclesia;*

Quomodo episcopus Romanus adducat ad ouile illas alias oues, quas Christus dixit se habere & illas oportere se adducere.

Apostolos non fuisse sine iudicio & volũtate Petri profectos ad prædicandum aliò ad alias regiones.

Quòd à nullo ex sanctis patribus dictum est totum orbem cõmissum vlli ex apostolis, nisi Petro.

sia; & quis dicit, dicit enim ipse, qui est summus omnium pastor in cælo & in terra, qui super Petrum ædificauit Ecclesiam, & præcepit ei confirmare fratres suos: facile ille quidem intelligit, articulum illum cum pronomine significare hic τὰ πρόβατά μου omnes oues, quæ ad vnum ouile Christi pertinent. Sed quia tu non credis ædificatam esse Ecclesiam super Petrum, neque dictum esse Pasce oues meas ei, super quem ædificata sit Ecclesia Catholica, idcirco non intelligis habere hoc loco hanc vim articulum illum cum pronomine, vt significet omnes oues ouilis Christi commissas esse Petro. Quia nisi credideritis, ait propheta Esaias, non intelligetis. millies mihi repetendum est hoc aduersus te, qui fidem amisisti, & ideò non intelligis hæc. Deinde, notasti ex recondita tua disputandi arte, propositiones indefinitas non esse passim neque temerè cum vniuersalibus confundendas, sed ex circunstantia, & pro ratione subiecti dijudicandas: verum est hoc, quod dicis, sed non intelligis contra te dicere, si quidem hæc propositio imperatiua βόσκε πρόβατά μου, nō est confundenda cum hac, βόσκε τὰ πρόβατά μου. illa enim significat βόσκε πρόβατα τάδε ἢ τάδε, id est, Pasce oues has aut illas ἀδιορίστως, id est, indiscretè siue indefinitè; neque tu negabis, si vllam litteram græcam didicisti. Hæc verò, βόσκε τὰ πρόβατά μου, ab illa differt, non ob aliam rationem, nisi quia in illa priore propositione πρόβατα, id est, oues, sine articulo significat vniuersale non vniuersaliter, sicut Arist. libro priore Peri hermenias tradit: in hac verò posteriore significat τὰ πρόβατα id est, oues cum articulo vniuersale vniuersaliter, sicut omnes oues. τὸ γὰρ τὰ πρόβατα ἰσοδυναμεῖ ἐνταῦθα τῷ τὰ πρόβατα. sed quia tu semper dicis tantum, & nunquam probas; ego rursus, qui nihil contra te dico quod non probē, probabo etiam hoc & quidē testimonio Magni Basilij, cui tu non audebis obijcere ignorantiam linguæ Græcæ. Is igitur in regulis breuioribus interrogatione 4. quis est, inquit, qui qualecūq; peccatū, paruū vocare audeat? cū apostolus dixerit, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις, id est, per trāsgressionē legis Deū inhonoras, nō dixit, διὰ παραβάσεως τῆσδε, ἢ τῆσδε, ἀλλ' ἀδιορίστως δηλονότι διὰ πάσης παραβάσεως, id est, nō dixit per trāsgressionē

Circunstantiæ in loco Ioannis Pasce oues meas, considerandæ ad intelligendū cōmissas esse omnes oues Petro.

Quæ sit causa, cur Antonius non intelligit significari omnes oues in loco Ioānis, cū ait Pasce oues meas.

Loci scripturæ obseruati à beato Basilio de vsu articuli significantis τὸ ἀδιόριστον ex quibus demonstratur vis articuli in loco Ioannis Pasce oues meas.

hanc, aut illam, sed indiscrete per omnem transgressionem legis Deum inhonoras. Rursus ibidem, εἰ δὲ τὸ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία οὐχ᾽ ἥδε, ἢ ἥδε, ἀλλὰ τῷ ἀδιορίστῳ δηλονότι πᾶσα ἁμαρτία, *id est, si autem stimulus mortis peccatum, non hoc, aut illud, sed indiscrete omne peccatũ; sic Basilius. Ex istis igitur duobus locis à Basilio in scriptura obseruatis, si quid ingenij habes, poteris hunc vsum articuli discere, & locum Ioannis Pasce oues meas, sic esse, vt dixi, intelligendum, ac si mihi tempus esset, possem demonstrare, nullum locum ex ijs, quos ex scripturis citasti de articulo, contrarium esse huic obseruationi magni Basilij. Quin potius alia ratione, quam tu non intelligis, adhiberi in illis locis articulum. Deinde tanquam legislator,* Ita igitur, *inquis,* statuamus, hæc Christi verba, Pasce oues meas, non vniuersalem omnium aggregationẽ, sed eorum qualitatẽ significare, qui erant adducendi ad Euangelij cognitionem. *Quam qualitatem dicas, nemo intelligit, neq; tu explicas, quia neq; tu quid diceres, intellexisti,* Est .n. *inquis,* articulus hoc loco διακριτικός. *Quia Græce dixisti, non opus erat, vt probares esse* διακριτικὸν, *id est, habere vim distinguendi, ego verò iam probaui ex alijs scripturæ locis cum hoc collatis, & ex circunstantia loci, & testimonio obseruationis beati Basilij in vsu articuli, non esse* διακριτικὸν *hoc loco articulum, sed* ἀδιοριστικόν, *siue* ἀδιακριτικόν, *id est, non esse, vt ita dicam, discretiuum sed potius indiscretiuum, quia vniuersaliter significat iuxta obseruationem beati Basilij, qui dixit in illis locis supra obseruatis, significare articulum* τὸ ἀδιόριστον. *Est, fateor, aliquando articulus* διακριτικὸς, *qualis in hoc loco esse non potest, vt in illo loco Pauli Corinth. 2. cap. 12.* ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, *articulus ille* τὸ *oppositus paradiso, distinguit paradisum ab illo tertio cælo, significatque esse alium locum paradisi separatum à loco cæli. Obseruauit hoc S. Epiphanius in Anchorata, item in illo loco, quem tu paulo ante male intellig ẽdo pessime è græco vertisti,* ἐπισύστασίς μου καθ᾽ ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν ἐκκλησιῶν, *articulus discernit solicitudinẽ omnium Ecclesiarum ab illa instantia quotidiana, quam interpres vetus dixit. Tu verò vnam vexationem ab altera non distinxisti,*

sed

sed potius vtramque in vnum confudisti, faciens ex articulo διακριτικῷ, *siue* διαφερετικῷ, *articulum* συγχυτικόν, *id est, ex articulo distinctiuo fecisti articulum confusiuum. Ista est ars tua benè disputandi, ad quam me sæpè prouocas. Deinde ais,* bis igitur à te " in hac argumentatione peccatum est, primum quidem " παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, cum ex articulo vniuersalem pro- " positionem collegisti, (vt modum imperandi taceam) " *Nec hic intelligis, quod loqueris, & de quo affirmas, Ego enim* τὸ ταυτὸν ὡσαύτως ἑρμηνεύω, *id est, quæ idem sunt, similiter interpretor, vt in hoc loco* τὰ πρόβατα, & πάντα πρόβατα *idem sunt, id est, oues cum articulo, & omnes oues, vt iam probatum est. Tu verò quæ sunt idem, dissimiliter interpretaris; & ex falsis falsum concludis. Deinde, ais,* etiam peccatū est παρὰ τὸ ἑπόμενον, " cum ita perperā, id est, Turrianicè concludis, Petrus iu- " betur pascere oues Christi, ergo solus. nam φέρω ἔνστασιν, " de reliquis Apostolis. *hic quoque Græcè loquitur Antonius,* " *vt videatur ab ijs, qui non intelligunt Græcè, aliquid dicere. ego nunquam sic argumentatus sum, neque nunc argumentor, sed sic, Petrus iubetur primo pascere, ergo primo solus pascit; reliqui enim Apostoli non primo iubentur pascere, sed in Petro, qui primo singulariter iussus est pascere, communiter iubentur pascere. Tuus ergo paralogismus, vt verbis Arist. vtar,* ἐμποιεῖ φαντασίαν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, *id est, tua captiosa argumentatio speciem falsam efficit argumentationis propter homonymiam, id est, propter plura significata, quæ verbum, dicere, æquiuocè significat; dici enim potest aliquid alicui immediatè & primo; & alijs non sic, sed in alio; hanc enim vim habet argumentatio tua, omnibus apostolis iussum est pascere, non igitur solus Petrus iussus est pascere. Fallit propter homonymiam verbi, dici, omnes enim Apostoli iussi sunt communiter in Petro; Petrus iussus singulariter & primo, non in alio, sed in se. Postremo, vt iam tandem ad calcem veniamus,*

Antonij paralogismus, & fallacia, qua se & alios decipit.

CAPVT XXVI.

Reſponſio ad locum Cypriani ab Antonio obiectum de vno Epiſcopatu, cuius pars à ſingulis in ſolidum teneatur. Et quomodo falſum ſit, quod ait commiſſum eſſe in ſolidum Petro & alijs Apoſtolis paſcere omnes oues, & quomodo Antonius, & ante eum Molinæus locum Cypriani repugnantia implicauit. Et quomodo cum dixit Cyprianus Epiſcopatum vnum eſſe indiuiſum, neceſſario dixit vnum Epiſcopum eſſe. Item reſponſio ex Cypriano ad id quod Antonius obijcit, Pontifices non oues, ſed ſe paſcere.

Ide igitur, *inquis,* quantum tibi largiar, fac appoſitam eſſe notam vniuerſalem, tamē ” nihilo magis efficies id, quod vis; nec enim ” nouum eſt rem vnam multis in ſolidum ” committi. Eſaias miſſus eſt ad vniuerſos ” Iudæos; atque eiſdem temporibus Oſias erga ipſos Iu- ” dæos munus propheticum obijt; Apoſtolis omnibus ita ” dixit Chriſtus, eritis mihi teſtes vſque ad vltimas terras ” Actorum 1. & aliquanto pòſt ita Paulum affatur Ana- ” nias, eris ei teſtis apud omnes homines Actorum 9. & 2. ” & quamuis Paulus ſe Gentium Apoſtolum profiteatur, ” nemo tamen hactenus, qui modo ſanus fuerit, aliquid ” propterea reliquis Apoſtolis detraxit. Quia verò in hac ” quæſtione ſæpè laudas Cyprianum, eumq́ue grauiſſimū ” auctorem appellas, in ſpem venio, te hæc illius verba ” agniturum. Epiſcopatus, inquit, libro de vnitate Eccle- ” ſiæ, vnus eſt, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur. ” Ecce tibi ſolutio tui ſophiſmatis Turriane, non iam à ” nobis, ſed ab ipſo Cypriano producta. ſi enim ſinguli ” Epiſcopi vnius Epiſcopatus partem ita tenent, vt ipſum ” Epiſcopatum in ſolidum teneant, quia eſt indiuiſus, ſe- ” quitur explodendam eſſe tuam hac concluſionem, ſo- ” lum Petrum Chriſti omnes oues paſcere, quia Chriſtus ” dixit, Paſce oues meas. *Vide tu in quot formas neceſſe ſit te* ” *mutari, & quàm lubricum fieri, vt quod dicis, defendas. Iam lar-*

giris

giris liberaliter, dictũ esse Petro pasce omnes oues meas, sed idem in sodidum commissum esse alijs Apostolis, quæro igitur nunc, putas ne contineri præfecturam his verbis, ita vt verbum pascere non solũ docere significet, sed etiã præesse? scio non negabis. cum. n. pascere iussit, & cũ potestate ligandi & soluendi, & leges ecclesiæ sanciendi misit, necesse est iurisdictionẽ in oues dedisse, iurisdictio autem sine potestate præfecturæ expediri non potest; immò iam Molinæus iurisconsultus, qui tecum primatum Petri tollit, concessit Ruffo, non prohibuisse Dominum in euangelio præfecturam, cum dixit apostolis, qui maior est inter vos &c. sed ambitionem; si igitur pascere præesse est, quomodo commissum esse hoc Petro, & alijs Apostolis in solidum exemplo Esaiæ, & Oseæ, qui missi sunt ad Iudæos, vt eis prophetarent, probasti? an prophetare præesse erat? & prophetia præfectura? accipiebant ne prophetæ simul cum charismate prophetiæ potestatem in populos, quibus prophetabãt? Quis hoc dicturus est, nisi forte omnes prophetas Danieles facies, aut Samueles, & Iudices populorũ, ad quos mittebantur. vt iam nõ solùm Iudæorum Iudices essent, sed Gentium, vt Ionas Niniuitarum, ad quos missus est; & alij prophetæ, etsi nõ sunt missi ad Gentes. commissum enim est illis prophetare etiam Gentibus, vt Ioel, Abdias, Naum, Abbacum, vt ex eorum procæmijs perspici potest, & Isychius etiam in suo in 12. prophetas prologo obseruauit. Altero etiam exemplo probas commissum esse in solidum Petro, & alijs Apostolis pascere omnes oues, sicut inquis, Apostolis omnibus dixit Christus, eritis mihi testes vsq; ad vltimas terras. Hic etiam quæro, erat ne præesse, fieri testes omnes Apostolos passionis, & resurrectionis Christi, & omniũ, quæ Christus in terra fecit, vt opus consummaret, quod dedit ei pater, vt faceret, sicut ipse in Euangelio Ioan. c. 17. dixit? si non erat idem, quorsũ hoc pertinebat? quomodo hoc exemplo probasti, quod volebas? sed accedamus propius. Manifestum est, præesse, quoddã dominari esse, ac proinde si cõmissum est apostolis in solidum præesse omnibus ouibus, sequitur commissum esse eis, esse earum dominos in solidum, nõ quales domini erant, qui Gentibus dominabãtur, quod Christus prohibuit in euangelio,

Quõ iam cõcessit Molinæus Ruffo non prohibuisse Dominum in Euangelio præfecturã, sed ambitionem, cũ dixit Apostolis, qui maior est inter vos, &c.

Quõ redarguatur, q Antonius dicit cõmissum esse in solidum Petro & alijs Apostolis pascere omnes oues.

Quomodo Antonius prophetiam facit præfecturam, & testes esse facit præesse.

& B. Petrus in epistola sua priore, cum ait, non dominantes in clero, sed esse dominos ad eorũ vtilitatem, sicut Sara, inquit idem Petrus, obediebat Abrahæ, dominum eum vocans. Erant enim ecclesiæ subiectæ apostolis, sicut mulieres subiectæ sunt viris suis: at Vlpianus, & alij iurisconsulti statuunt duos eiusdem rei in solidum dominos esse non posse. Vnde in concilio Niceno decretum est, vt non sit nisi vnus vnius ciuitatis episcopus, quem canonem se ignoraße Augustinus confitetur, cum sedit vna cum Valerio episcopo, cuius coadiutor factus erat. Sed veniamus iam ad locum Cypriani, quem contra te non intelligens, quid diceres, citasti. Quod mihi quidem, fateor, optandum fuit, vt tuus tandem testis idemq; meus testimonium contra te diceret; & huic contentioni, & meo libro finem imponeret; episcopatus, inquit, libro de vnitate Ecclesiæ, vnus est, cuius à singulis insolidum pars tenetur; hoc est testimonium Cypriani, quod tu quidem non explicasti, & repugnãtia quadam siue malitiosè, siue per ignorantiam inuoluisti. Cum subiungis, Si enim singuli episcopi vnius episcopatus partem ita tenent, vt ipsum episcopatum in solidum teneant, quia est indiuisus, sequitur explodendam esse tuã hanc conclusionem, solum Petrum Christi omnes oues pascere, quia Christus dixit, pasce oues meas. *Fateor eam esse huius connexi rationem, vt si superius concedatur, necesse sit inferius concedi; at superius concedi nõ potest, cùm sibi ipsi repugnet, Nihil igitur testimonio Cypriani effectum est, ex quo iudicium causæ pẽdere voluisti. quomodo autem sibi, quod dixisti, repugnet, & ipso testimonio Cypriani tu conuincaris, mox explicabo, si illud prius dixero, eodem modo, quo tu, Molinæum iurisconsultum hunc locum Cypriani admixta repugnantia deprauaße; sic enim scripsit inuertens verba Cypriani, sicut tu, episcopatum vnum atq; indiuisum esse, & penes singulos episcopos in solidum esse oportere, hactenus Molinæus. Hunc Mundus Ruffus item iurisconsul. & quidem iudicio omnium eruditiß. ita refellit, & te in eo, nõ potest, inquit, esse hoc ex Cypriani sententia. Nam Cyprianus ait, vnum esse atq; indiuisum episcopatum; non erit igitur is in solidum penes singu-*

Quõ cogatur Antonius concedere, posse esse plures eiusdem rei dominos in solidum, quod negant iurisconsulti fieri posse.

Quomodo Antonius testimonio Cypriani, quem citat, cõuincitur.

Quõ repugnantiam Molinæi in testimonio Cypriani recitato Mũdus Rufus cõuicit.

ſingulos, niſi eſſet vnus epiſcopus, & non multi. Quare aut penes ſingulos ipſum illum epiſcopatum, qui vnus ſit, in ſolidum neceſſe eſt non eſſe; aut plures eſſe epiſcopatus: non ſunt autem plures, vt ait Cyprianus, ſed vnus tantum; non igitur poſſunt ſinguli epiſcopi qui plures ſunt, eum in ſolidum habere, ſed pro parte tantum. Hæc Ruffus. Ego verò quia cũ dialectico diſputo, ſubtiliº hoc, quod Ruffus, premam; & φιλοσοφώτερον. Epiſcopatus, inquit Cyprianus, vnus eſt, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur, habet igitur iſte vnus epiſcopatus, quem Cyprianus dicit, partes, quarum vnaquæq; pars ab vnoquoq; epiſcopo tenetur. Quod ſi is, qui partem epiſcopatus, qui vnus eſt, tenet, ipſum vnum epiſcopatum, vt tu Cypriano affingis, in ſolidum tenet, igitur totum non diſtinguitur à parte: pars enim ad totum refertur, quia pars, totius eſt pars, totum autem vt non diſtinguatur à parte, fieri non poteſt, quia ſi non diſtinguitur, & totum eſt idem ſimpliciter & in ſolidum vni parti, eadem ratione eſſet, idem alteri partium, quæ autem vni & eidem ſunt ſimpliciter eadem, ipſa ſibi viciſſim ſunt eadem: ex quo rurſus fieret, vt epiſcopatus, qui vnus eſt totus, non haberet partes diuerſas, quas ſinguli epiſcopi tenerent. Iam credo intelligis repugnantiam, qua dixi te cum Molinæo teſtimonium Cypriani inuoluiſſe. explicemus nunc quomodo ipſo Cypriano interprete intelligendum ſit teſtimonium eius, quod produxiſti, in quo totam ſpem cauſæ obtinendæ collocaſti; ſic enim dixiſti, venire te in ſpem, vt verba eius agnoſcerẽ. vtinam ego in hãc ſpem de te venire poſſem, ſed, ſicut ſcriptum eſt de alijs tui ſimilibus in Deut. ſcio contentionem tuam, & ceruicem tuam duriſſimam. Cum igitur ait Cyprianus epiſcopatum vnum eſſe & indiuiſum, ipſe declarat, quem vocet epiſcopatum vnum & indiuiſum, Eccleſiam ſcilicet; ſtatim enim ſubiungit, Eccleſia vna eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur. Eccleſia itaq; Catholica vna eſt ex multis Eccleſijs conſtans, quarum ſingulis ſinguli epiſcopi ſic præſidere debent in Eccleſia Catholica, quæ vna eſt, vt Epiſcopatum ipſum vnum atq; indiuiſum eſſe maximè probent, vt idẽ Cyprianus ait, id eſt ipſam Eccleſiam Catholicam eſſe vnam & indiui-

Quomodo demonſtretur inuoluiſſe Antoniũ teſtimonium Cypriani citatum repugnantia.

Quomodo teſtimoniũ Cypriani, ꝙ Antonius repugnãtia implicauit, & in quo totam ſpẽ cauſæ obtinendæ poſuit, intelligendum neceſſario ſit ipſo Cypriano interprete, qui Antonium conuincit.

Quem vocet Cyprianus epiſcopatum quomodo idem declaret.

diuisam, hoc autem faciunt, cum inter se cohærent, & idipsum dicunt omnes, & non sunt schismata, nec ab origine & capite vnitatis discedunt, quod est episcopus Petri successor. Quid autem sit teneri à singulis in solidum non episcopatum ipsum vnum, quod tu finxisti, & Cyprianus nunquam dixit, sed partem episcopatus, idem Cyprianus, in epist. ad Cornelium tertia, lib. 1. declarat, cũ ait, singulis pastoribus, id est, episcopis portionem gregis esse ascriptam, quam regat, inquit, vnusquisq;, & gubernet, rationem sui actus domino redditurus. Hoc igitur est à singulis in solidum partem vnius episcopatus, id est, vnius Ecclesiæ Catholicæ teneri, & gubernari, vt ipse solus qui tenet, in solidum redditurus sit rationem partis, siue portionis sibi ascriptæ illius vnius gregis, de quo dictum est in Euangelio, erit vnus grex, & vnus pastor. De hac ratione in solidum reddenda dixit Apost. in epist. ad Hebr. obedite præpositis vestris, & subiacete eis; ipsi enim peruigilant pro animabus vestris tanquam rationem reddituri. exemplum sit huius rationis in solidum reddẽdæ à pastoribus ouium rationalium, quod Iacob dixit in Gen. c. 31. ad Labam de ratione, quam reddebat ei de grege pecorum commisso, damnum, inquit, omne reddebam, quidquid furtim peribat, à me exigebas &c. Explanaueram hunc locum Cypriani antea, sed dum tu idem iteras, me quoq; idem iterare cogis. immo iteranda adhuc sunt aliter, quo magis à tuo & nostro teste conuincaris. Cum ait Cyprianus, episcopatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur, à singulis episcopis dicit; proximè enim dixerat, quam vnitatem firmiter tenere, & vindicare debemus maximè episcopi, qui in Ecclesia præsidemus; at episcopus ad episcopatum refertur, igitur illa portio gregis, quæ vnicuiq; ascripta est, quam regat, & gubernet, sicut idem Cyprianus dixit, episcopatus eius est, ad quem suus episcopus tanquam pater ad suos filios, magister ad suos discipulos, & pastor ad suum gregẽ refertur. Sunt igitur in vna Ecclesia Catholica totidem episcopatus, quot episcopi; & totidem episcopi, quot episcopatus; deinde sicut multæ orationes vna sunt συνδέσμῳ, *hoc est coniunctione, vt libro priore Peri hermen. tradit Arist. & vnũ sunt,*

[Margin notes: Quomodo Cyprianus declaret, quid sit teneri à singulis in solidũ partem episcopatus, qui vnus est. — De ratione in solidum reddenda à singulis episcopis. — Quomodo quot sunt episcopi, tot episcopatus esse necesse sit, ex quibus vnus episcopatus per cunctum orbem diffusus constat.]

sunt, quæ vinculo quopiam continentur, vt fascis, sicut idem lib. 7. Metaphys. docet, sic omnes episcopatus cum in vnum cohærēt, vnus episcopatus indiuisus sunt, qui ex suis partibus compositus est, totum autem re quidem non differt à partibus suis; sicut non differt re Syllaba à literis, ex quibus composita est; vt idem Arist. libro 7. Metaphys. tradit. differt tamen ratione; alia .n. est forma ba, & alia b. a. ba enim est forma coniuncta cum materia, quæ materia est a. b. sic alia ratio & forma est vnius Ecclesiæ Catholicæ, siue vnius episcopatus indiuisi; & alia singularum Ecclesiarū, siue singulorum episcopatuum, ex quibus, tāquam ex materia vnus episcopatus componitur. Ipse verò vnus episcopatus forma est, qua dissoluta, vnus episcopatus indiuisus non manet; manent tamē episcopatus singuli, ex quibus ipse vnus episcopatus cōpositus erat. Cū igitur aliquid aliud sit nō re, sed ratione vnus episcopatus, siue vna Ecclesia Catholica præter episcopatus, & Ecclesias, ex quib. constat, & episcopatus sit τῶν πρός τι, id est, eorum, quæ ad aliquid dicuntur, sequitur ipsum vnū episcopatum vnius episcopi esse: & episcopatus singulos, singulorū episcoporum esse. Quare cū Cyprianus dixit Episcopatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur, simul dixit, vnū episcopum esse ipsius episcopatus, qui vnus est, & indiuisus; qui vnus non esset, nisi in eo esset vinculum quoddam, quo copulantur in vnum singuli episcopatus; id aūt vinculum est episcopus vnus, qui ipsi episcopatui, qui vnus & indiuisus est, præest, & eius forma est. In hoc vno episcopatu, vt est vnus totus, sicut vnus pastor est, & plures pastores esse non possunt, ita etiam vnus grex est, & non plures. hoc ipsum idem Cyprianus dixit in eodem libro de vnitate Ecclesiæ, vt antea exposui, postquam enim de vnico Petro disseruerat, cui dominus dixit, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meā, & post resurrectionem, Pasce oues meas, & à quo vt vnitatis origo inciperet, auctoritate sua disposuisse dixit; paulo post, monet, inquit, ipse in Euangelio suo, & docet dicēs, & erit vnus grex, & vnus pastor. deinde subiūgit interroganter, & esse posse in loco aliquis existimat, aut multos pastores, aut plures greges? vno in loco dixit, id est, in ipso episcopatu, qui vnus est.

Quomodo differat inter se vnus episcopatus siue vna Ecclesia Catholica & omnes episcopatus, siue omnes Ecclesię Catholicæ, ex quibus ille vnus episcopatus, siue illa vna Ecclesia Catholica constat, & quibus exēplis dissetentia ista demonstretur.

Quid sit, q Cyprianus interroganter dixit, & esse posse aliquis vno in loco existimat aut multos pastores; aut plures greges?

 affir-

affirmat igitur Cyprianus totius epiſcopatus, qui vnus eſt, vnũ eſſe paſtorem, & vnum gregem; partium verò ſuos particulares paſtores, & particulares greges. Iſti autem paſtores partium niſi ad vnum caput referantur, inter eos ordo eſſe non poteſt, non enim eſt ordo inter æquales. Quare qui caput omnium epiſcoporum, & vnum principem paſtorum in Eccleſia viſibili à Chriſto conſtitutum tollunt, vt Proteſtantes faciunt, regnum Chriſti, quod ſecundum humanitatem de cælo regnat in terra, nolunt eſſe monarchiam, ſed polyarchiam cum anarchia, quo nihil poteſt eſſe monſtroſius; videre volunt polyarchas, non monarcham, Superintendentes dico acephalos, id eſt, capita ſine capite. Tametſi ne capita quidem ſunt, ſicut nec Eccleſiæ, quas tenent; ſed ita loquimur, vt tui iuriſconſulti ædes dirutas, ædes vocant, ſed tamen dirutas; & teſtamentum nullum, vocant teſtamentum, ſed tamen nullum: & in ſcriptura ſancta Iſrael etiam vocatur populus, qui vitulos aureos in Samaria colebat; & in Geneſi filij quoque Dei appellantur non ſolum qui ex Enos oriundi non degenerarunt à virtute eius, & cognomẽto: ſed qui degenerarũt, & ex genere Cain homicidæ, vxores φιλοσάρκως, id eſt, libidinosè duxerunt. Reſponde mihi Antoni, ſi veſtri Superintendentes requirunt à ſuis, quibus præpoſiti ſunt, obedientiam in ijs quæ pertinent ad animas, pro quibus eorum cura excubat, quare ipſi nolunt habere vnum primum, cui in ijs item quæ ſpiritualia ſunt, ipſi obediant, vt ſic obedientes, forma gregis fiant, & obedientiam, quam ab alijs poſtulant, ipſi alteri adhibeant? Venit tandem Antonius ad clauſulam; & cauſam ſuam epilogo mendaciorum perorat. Quamobrem, *inquit,* cum perperam verba Chriſti exponas, cum ineptè de alijs Apoſtolis neges, quod de Petro affirmatur, denique cum falſo addas in tua expoſitione, quod in ipſo contextu non continetur, nempe de Petri ſucceſſione quam Roman. Pontifici tribuis, concludimus, totum tuum iſtud argumentum eſſe plene ſophiſticum, ac nullius momenti, adeo vt ſola negatione refelli potuerit. *Concludamus nos rurſus, Cùm verba Chriſti Paſce oues meas, collatis*

Quomodo Proteſtãtes regnũ Chriſti in terra faciunt nõ monarchiã, ſed polyarchiam cum anarchia, & videre volunt non monarchã, ſed polyarchas qui sũt ſuperintendentes acephali, id eſt, capita ſine capite.

Quomodo ſuperintendentes Proteſtantium, obedientiã quã ipſi ab alijs exigũt, nolunt ipſi vlli alij ſuperintendenti præbere, vt fiant forma gregis in obedientia, quæ ad gubernandum potiſſima eſt.

Peroratio Antonij cũ epilogo mendaciorum.

latis alijs locis scripturæ, & ex ipsa circumstantia loci, & ex ipso contextu probauerim ad Petrum primo & singulariter pertinere, & ad alios Apostolos in Petro & per Petrum communiter, & Petri successionem secundum scripturã, & rationem necessariam diuinæ prouidentiæ, & testimonium Apostolicæ traditionis contineri in his verbis ostenderim; & Antonius dixerit tantum suo more & nihil probauerit, & sola negatione nostrum argumentum refellerit, quod ipse dicit satis esse, concludimus meras nugas esse, & mere nugatorias cauillatiões, quas attulit. Pergit Antonius perorare, Retorqueamus igitur, *inquit*, tuum argumentum « hoc modo, Petrus iubetur pascere oues Christi, siquidẽ « ipsum amat; pascuntur autem oues Christi pura euange- « lij prædicatione, synceraque sacramentorum admini- « stratione, ac cæteris alijs rebus præstandis, quæ ad mini- « sterium Euangelicum pertinent, quas quidem Petrus fi- « delissimè executus est; at Episcopi Rom. ipsi se pascunt, « non oues Christi; immò ipsas oues, & quotquot purum « Euangelium profitentur, id est, Christum ipsum in suis « membris non oderũt tantum, sed etiam gladijs, & flam- « mis insectantur, ergo Romani Pontifices non sunt Petri « successores: nec enim Christum amãt, nec eius oues pa- « scunt, quod vtrumque fecit Petrus. *More tuo, sicut hactenus fecisti, falsum sumis, & non syllogizas; id est, peccas in materia, & forma. Petrus, inquis, iubetur pascere oues Christi, siquidem ipsum amat. Quis hoc tibi dedit? vbi probasti, in charitate Petri fundatam fuisse à Christo potestatẽ & curam pascendi oues eidem Petro mandatam? si nusquam probasti, quia neque probari potest, cur sumis ad retorquendum argumentum, vt dicis, quod nec à te probatum, nec à me concessum est! sic ne in Gymnasio tuo disputare didicisti? ego ex euangelio non super charitatem Petri, sed super petram fidei, sic enim beatus Chrysostomus Petrum vocat, fundatam esse Ecclesiam probaui; donecq́ tu refellas, non est opus eadem repetere. Explicaui etiam, cur dominus prius percontatus fuerit Petrum, vtrum amaret eum, & quid Dominus illa*

Quomodo Antonius ad retorquendũ argumentum sumat, quæ nunquam probauit, neq; probari possunt.

 per-

per contatione tertiò iterata docere, & monere voluerit. Tu verò cum ais, Petrus iubetur pascere oues Christi, si quidē ipsum amat, causam mandandi Petro hoc munus pascendi, ad amorem Petri erga Christum retulisti, vt ex eo sequeretur secundū dogma tuum hæreticum, in quibus successoribus hæc causa, id est, amor cum fide non reperiretur, ius successionis ad eos non pertinere; sed sumpsisti falsum, & per defectū, & ignorantiā elenchi captiosā ἀντίφασιν in schola sophistarū construxisti. si quidem ἀντίφασις, id est, contradictio, siue redargutio ducens ad contradictionem, est, vt Aristot. tradit, eiusdem, & vnius non nominis, sed rei, & nominis non æquiuoci, sed vniuoci, & ex concessis necessario, & secundū idem, & ad idem, & similiter, & eodē tempore, &c. Quod autē assumpsisti, „ at Episcopi Romani nihil tale iam pridem fecerunt, „ sed pastoris pedo in regium sceptrum conuerso, ipsi se „ pascunt, non oues Christi, *Quia tu ex hoc, quod odio Pontificum finxisti, effectum putas, non esse pastores, amabo te, cum Dominus per Ezechielem cap. 34. malos pastores accusat, cur pastores vocat? an essent mali pastores, nisi pastores essent? minimè, non magis quā coriscus esset coriscus musicus, nisi esset coriscus; si pastores sunt, & à domino quāuis mali, tamen dicūtur pastores, ergo tam diu tu & ego oues sumus, quam diu illi pastores. Cur igitur, si quādo non sint pastores, quales esse oporteat, vis tu desinere esse, quod es? id est illorū ouis, qualescunque sint, modo fidē teneant, quā tu amisisti? si dominus licet malos pastores, nomine tamen & dignitate pastoris honorat, cur tu verbo Dei, & volūtati, ac iudicio, & sententiæ eius repugnas? cur pastorem tuū esse negas, quem Deus tandiu pastorem tuū esse affirmat, quandiu pastorem vocat? Rursus cum Pont. Rom. se & nō oues Christi pascere dicis, quia cū ouis alioqui sis, licet extra ouile aberres, pastorem tamē & iudicem tuū, de quo tot mala aut temerè audisti, aut credidisti, imò Christum ipsum, qui dat ecclesiæ pastores, iudicas, respōdet tibi B. Cyprianus pro Pontifice Rom. eisdem verbis, quibus pro se Florentio, siue Puppiano respondit libro 4. epistola 9. porro, inquit, etiā nunc in literis tuis animaduerto, eundē te adhuc esse, qui prius fueras, eadē te de nobis credere,*

Paralogismus Antonij propter ignorantiā elenchi.

Quō Antonius verbo Dei & volūtati, ac iudicio, & sententiæ eius repugnet, cum neget pastores esse, quos credit malos pastores esse.

Quō Cyprianus pro Pontifice respondet Antonio eisdē verbis, quibus pro se respondit Puppiano.

credere, & in eo quod credideras, perseuerare; & ne forte claritatis & martyrij tui dignitas, nostra cõmunicatione maculetur, mores nostros diligenter inquirere, & post Deũ iudicẽ, qui sacerdotes facit, te velle nõ dicã de me, (quãtus enim ego sum) sed de Dei & Christi iudicio iudicare, hoc est in Deum nõ credere; hoc est rebellem aduersus Christum & aduersus Euangelium eius existere. Vt cùm ille dicat, nónne duo passeres asse veneunt, & neuter eorũ cadit in terram, sine patris voluntate? & probet maiestas eius, & veritas, sine consensu, & permissu Dei etiã minora non fieri, tu existimes sacerdotes Dei sine conscientia eius in Ecclesia ordinari? nam credere, quod indigni & incesti sint, qui ordinantur, quid aliud est, quam contendere, quod non à Deo, neq; per Deum sacerdotes eius in Ecclesia constituantur? an putas esse maius de me meum, quam Dei testimonium? cùm Dominus ipse doceat, & dicat, testimonium non esse verum, si quis ipse de se testis existat, eo quod vnusquisque vtique sibi faueat, ne contra se aliquis infesta & aduersa depromat; fides verò syncera sit veritatis, si in prædicationibus nostris alius sit prædicator ac testis. Si testimonium, inquit, dixero de me, testimonium meum non est verum. Alius enim est, qui testis est de me. Quod si ipse Dominus omnia postmodũ iudicaturus, noluit de testimonio suo sibi credi, sed maluit de iudicio ac testimonio Dei patris ꝓbari, quanto magis hoc seruos eius obseruare oportet, qui iudicio, ac testimonio Dei nõ probantur tantum, sed etiam gloriantur? Præualuit autem apud te contra diuinam sententiam, & contra conscientiam nostram fidei suæ iuribus nixam inimicorum & malignorum commentum, quasi apud lapsos, & profanos, & extra Ecclesiam positos, de quorum pectoribus excesserit spiritus sanctus, esse aliud possit nisi mens praua, & fallax lingua, & odia venenata, & sacrilega mendacia, quibus qui credit, cum illis necesse est inueniatur, cùm dies iudicij venerit. Quod verò dixisti, sacerdotes humiles esse debere, quia & Dominus, & Apostoli humiles fuerunt, humilitatem meã & fratres omnes & gentiles optimè norunt, & diligunt; & tu quoq; noueras, ac diligebas, cum adhuc in Ecclesia esses, & mecum communicares. Quia tu etiam humilitatem.

tem à pontifice Romano requiris, vt illi à Cypriano; ad crimen enim superbiæ pertinet, quod calumniaris pastoris pedum in sceptrum regium esse conuersum, respondemus, quod de se Cyprianus, humilitatem pontificis Romani norunt & diligunt omnes peregrini, Christiani, & Iudæi, & Gentiles, qui ad eum veniunt; & vestri Germani, cum huc aduentant, vident, si videre volunt, etsi nescio quàm libenter propter odium inueteratum, de ijs loquor, qui cum Ecclesia nostra non communicãt, qui inter nos latent. ijs enim Germanis, qui in Ecclesia nostra sunt, non credo fidem adhibebitis, si se testes esse humilitatis eius profiteantur, quia eos etiam odistis. Denique patres, & maiores vestri nouerũt & dilexerunt. Sed redeo ad epistolã Cypriani, quia dixerat à Deo se constitutum Episcopum, nec hoc, inquit, iacto, sed dolens profero, cum te iudicem Dei constituas, & Christi, qui dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt, qui audit vos, me audit; & qui me audit, audit eum, qui me misit. Et qui reijcit vos, me reijcit; & eũ, qui me misit. Inde enim schismata & hæreses obortæ sunt, & oriũtur, dum Episcopus, qui vnus est, & Ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur. Hoc dixit de Pontifice Romano. is enim, sicut in epistola ad Antonianum in libro 4. scripsit de Cornelio, primus est, & cum post primum secundus esse nõ possit, quisquis post vnum, qui solus esse debeat, factus est etiam, non secundus ille, sed nullus est. Hic superba Protestantium præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei, qui eum in Cathedra Petri collocauit, honoratus, indignus hominibus à Protestantibus, & eorum ministris iudicatur; inde enim vestra hæresis, & schisma ortum est. & perseuerat. Subiungit deinde idem Cyprianus, Quis enim est hic superbiæ tumor, quæ arrogãtia animi, quæ mentis inflatio ad cognitionem suam præpositos, & sacerdotes vocare? ac nisi apud te purgati fuerimus, & sententia tua absoluti, etiam sex annis neq; fraternitas habuerit episcopum, neque plebs præpositum, neque grex pastorem, neq; Christus antistitem? subueniat Puppianus, & sententiam

Quòd Antonius calumniatur pedũ Pontificis Romani in sceptrũ regium esse conuersum, quia ad crimen superbiæ pertinet, respondetur ei, sicut Cyprianus respondit Puppiano.

Vnde ortus hæresum & schismatũ existat autore Cypriano.

Qualis sit Protestantiũ præsumptio & superbia.

tentiam dicat; & in acceptum iudicium Dei & Christi referat; ne tantus fidelium numerus, qui sub nobis accersitus est, sine spe salutis, & pacis exisse videatur &c. & paulo post, annue, inquit, aliquando, & dignare pronunciare de nobis, & episcopatum nostrum cognitionis tuæ victoria firmare, vt Deus & Christus eius agere tibi gratias possint, quòd per te sit antistes, & rector altari eorum, pariter & plebi restitutus. Si tam vehementer Cyprianus cum causam suam diceret, in eos scripsit, à quibus ipse alioqui episcopus eorum iudicabatur, quanto grauiora & vehementiora scripsisset in eos, qui episcopum primum iudicant, quod omne scelus, & impietatem superat, negant, cuius origine, & auctoritate vnitas Ecclesiæ continetur, si causam eius diceret? si iam pridem pontifices Romani sententia Antonij Sadeelis pastores esse desierunt, subueniat Antonius velut alter Puppianus, diceret Cyprianus, & sententiam dicat, & fretus auctoritate Protestantium pronunciet de Episcopo Romano episcopatum habere, ne Ecclesia Catholica per omnes mundi regiones & oras diffusa, quæ eum pro episcopo generali Petri successore semper habuit & habet, in errore fuisse, & esse videatur; vt Deus & Christus eius gratias ei agere possint; quòd per eum, & per Protestantes vnus grex & vnum ouile sit, sicut ipse promisit. Postremo quod in ista tua & te digna ἀντιφάσει captiosa & fallaci adiunxisti, quod pontifices Romani Christum ipsum in suis membris, non tantum oderunt, sed etiam gladijs, & flammis insectantur, & ideò non esse Petri successores, Respondet tibi pro pontifice August. quod ipse etiam Donatistis respondit, qui persecutionem, & crudelitatem Catholicis similiter obijciebāt: respondit, inquam, cum alias sæpe, tum in libro contra Donatistas post collationem, sic enim inscriptus est liber, aut non omnem persecutionem iniustam esse; aut non esse dicendam persecutionem, cum iusta esset. Sicut persecutio igitur Donatistarum, qui per schisma ab Ecclesia Catholica per cunctum orbem dilatata defecerunt, auctore Augustino iusta erat, sic persecutio Protestantiū, qui schisma fecerunt, vt Philippus Melanchthon in respons. ad articulos Bauaricæ Inquisit. libens confitetur, eiusdem Augustini testimonio

Quid Cyprianus diceret Antonio, si viueret, & causam pontificis ageret.

Quid respōdeat Augustinus pro pontifice Romano ijs, qui crudelitatē ei obijciunt, quia Ecclesia Catholica hæreticos punit.

iusta est, qui non magis laudem martyrũ merentur, cum in ea persecutione, quam ipsi vocant, vitam amittunt; quàm Donatistæ; martyrem enim, dixit B. Cyprianus, non pœna, sed causa facit; & Cyprianum secutus idem August. in Psal. 33. nemo ergo, inquit, dicat, persecutionem patior; non ventilet pœnam, sed probet causam; ne si causam nõ probauerit, numeretur cum iniquis. Hactenus August. & hactenus nos ad tuam sophisticam retorsionem argumenti. Cùm igitur, vt tandem concludamus, & peroremus, probatum sit à nobis, & locis alijs Euangelij collatis, & ex circumstantia loci, & proprietate sermonis, quod dictum est Petro, pasce oues meas, de vniuersis ouibus ecclesiæ Catholicæ, quæ vna est, accipiendum esse, dictumq́ vni, & soli Petro tãquam primo, post quem, dum cathedram teneret, secundus esse non posset, in eoque dictum idem cæteris Apostolis & eorum successoribus secundum mensuram & regulam eorum, cumque hoc ipsum Apostolica traditio prædicet, cuius testes sunt omnes ecclesiæ cuncti orbis, quæ partes vnius ecclesiæ Catholicæ censentur; ac cum ad testimonia omniũ sanctorum Patrum de hac sententia consentientium, postremo accesserit testimonium Cypriani à te Antoni productum, quo dum causam vincere voluisti, victus es, cumq́ ratio diuinæ prouidentiæ penitus requirat, vt non solùm, dum Petrus & alij Apostoli viuerent, tantisper principatum vnius, qui secundum naturam, & scripturã ex omni genere gubernationis optimus, & perfectißimus est, Christus in Ecclesia sua, quæ est regnum eius, esse voluerit, sed semper deinceps vsq; ad sæculi consummationem, Cumq́ omnes Antonianas cauillationes redarguerim, & repugnantiæ, ac captionis, & fallaciæ plenas esse demonstrauerim, denique cum nihil aliud Antonio relictum sit, nisi negare tantũ veritatem, scripturas suo sensu interpretari, suo iudicio proprio cõdemnatum esse, quia in quo damnaretur, elegit, superest, vt secũdum Tertulliani præscriptiones non sit cum eo amplius disputandum, sed vitandum ab omnibus Catholicis, donec à Domino in iudicium ad tribunal eius, qua hora non putat, rapiatur.

Liber ſecundus huius defenſionis propediem quoque prodibit.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Typis Godefridi Kempenſis.
ANNO M. D. LXXX.

RESTAURO DEL LIBRO
di LELLI
MARIO